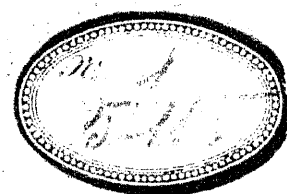

S.a. 7. 7.

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Sala	A
Estantería	1
Tabla	
Signatura	176

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

R. 1167
R. P. RICHARDI ARSDEKIN

Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris *BL*

THEOLOGIÆ TRIPARTITÆ

TOMUS PRIMUS,

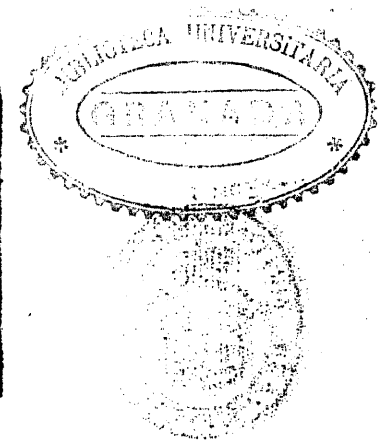
West Coll. de la Comp. de Jhu de Granada
Complectens

CONTRORSIAS HETERODOXAS,
AC SCHOLASTICAS.

Cum speciali Notitia rerum Modernarum, & Chronologia totius Monarchiæ, Sacræ, & Secularis; Pontificum, Conciliorum &c.
Hæresum omnium, ac Propositionum damnatarum;
Mundi sex Ætatum, Quatuor illius Partium &c.

EDITIO POSTHUMA,

*Numero, ad minus, duodecima; ab Auctore adhuc aucta,
& emendata.*

ANTVERPIÆ,

Ex Typographia Knobbariana Apud FRANCISCUM MULLER,
Anno 1696.

Cum Gratia & Privilegio.

INDEX

Titulorum, Capitum &c. TOMI PRIMI.

PARS PRIMA

De Controversiis & Quæstionibus Heterodoxis, etiam
Modernis, aliisque, facili methodo decisis.

TRACTATUS PRIMUS.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Ecclesiam.

Caput primum.

Vera Religio commonstratur horum tem-
porum Libertinis. pag. 1.
Articulus 1. Rationes ex rebus creatis ad
Creatoris fidem & cultum convincentes per
5. §§. 2. & seqq.
Uterius demonstratur Dei existentia & sa-
pientia suprema ex Proportione Partium
& Operationum in Homine & singulis cre-
aturis. 5
Articulus 2. Eneruantur varia Argumenta, &
effragia contra hac à Libertinis opponenda. 8
ANIMÆ IMMORTALITAS ex demonstrata su-
perius Dei existentia, & Ratione naturali
deducitur. 11
Articulus 3. Ex admissa Dei existentia, facili
methodo demonstratur progressus ad divina
Attributa, alia Mystéria, & fidei nostræ
Analysim per 4. §§. 13
Caput II. Ostenditur quemlibet, etiam Chri-
stianum, non posse in sua fide & Secta sal-
vari. 16
Articulus 1. Status Controversæ & Argumen-
ta proponuntur. ibid.
Articulus 2. Occurritur novo errori Sectariorum,
maximè Protestantium, dividendium
Articulos fidei in Essentiales, & Accidenta-

les, siue ad salutem non necessarios.
Articulus 3. Ostenditur Protestantes, aliasque
Sectas in articulis etiam fundamentalibus
non convenire. 20
Declarantur porro prædicta (de discrepantia
Sectariorum modernorum in fidei Articulis
etiam fundamentalibus) ex ipsarum Secta-
rum confessione, & verbis manifestis, ac
notatu dignissimis pro aliis etiam Contro-
versis. 22
Articulus 4. Potest vera Religio à falsis Sectis
facile discerni, neque excusabilis est Secta-
rius, qui eam non investigat. 24
Ostenditur ex dictis, Qualis ignorantia excu-
set ab Hæresi formali. 29
Preparatio animi ad considerationes sequentes
pro sincero veræ Religionis suscipiende desi-
derio, & eo faciens Oratio. 27
Caput 3. Argumenta, quæ evincunt solam
Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ec-
clesiam, in qua salus possit obtineri. 29
Argumentum 1. Sola ostendit se potestatem
suam à Christo derivare. ibid.
Obiectio nova solvitur, scil. sufficere ad Eccle-
siam Apostolicam, ut Doctrina illi succedat
Apostolica, non verò successio Apostolica Pon-
tificum. p. 30. num. 7
Argumentum 2. Ecclesia Christi est antiqua,
† 2 omnes

INDEX CAPITUM.

<i>omnes modernae Sectae sunt novae.</i>	31
<i>Argumentum 3. Aliae omnes Sectae docent Hereses in primitiva Ecclesia damnatas.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Argumentum 4. Communis omnium Gentium consensus pro fide Romana.</i>	32
<i>Argumentum 5. Nulla est certa Ecclesia Christi in mundo, si non sit Romana.</i>	33
<i>Nova argumenta pro certa Christi Ecclesia, scil. Romana.</i>	34
<i>Argumentum 6. Si Ecclesia Romana non sit vera, vel perierunt in aeternum Maiores nostri, Martyres, Confessores &c. per 12. Saecula ante Lutherum, vel certa est fides Romanae Ecclesiae.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Argumentum 7. In sola Ecclesia Romana perficitur gloria Miraculorum à Christo verae Ecclesiae promissa.</i>	35
<i>Sectarii, qui negant Miracula esse veram Ecclesiae notam, seipsos manifestè jugulant.</i>	38
<i>Argumentum 8. Sola Ecclesia Romana habet infallibilem fidei Regulam, & decisionem Controversiarum.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Conclusio. De Notis singulis verae Ecclesiae, cum quarundam adhuc Objectionum dissolutione.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Cap. 4. Ostenditur solam Scripturam non esse Regulam fidei, aut Judicem ultimum controversiarum.</i>	40
<i>Cap. 5. Praeclauditur effugium asserentium Scripturam per se claram esse & apertam.</i>	41
<i>Cap. 6. Frustra recurritur ad internum Spiritus privati testimonium.</i>	43
<i>Cap. 7. Ostenditur Traditiones necessario esse admittendas.</i>	44
<i>Cap. 8. Ostenditur Ecclesiam Romanam cum suo Capite esse Regulam animatam & Judicem infallibilem controversiarum fidei.</i>	46
<i>§. 1. Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.</i>	<i>ibid.</i>
<i>§. 2. Eadem infallibilitas Ratione manifesta comprobatur.</i>	47
<i>§. 3. Vtremque infertur, contra Sectarios, Pontificis in fidei controversiis supremam & irrefragabilem auctoritatem.</i>	48
<i>§. 4. Objectiones aliquae breviter dissolvuntur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Cap. 9. Methodus brevis ex praedictis refutandi Sectarium in quavis fidei Controversia.</i>	49
<i>Cap. 10. Quaedam Dilemmata formantur, Sectario breviter proponenda, & in illius principiis insolubilia.</i>	54
CONTROVERSIAE RECENTIORES.	
De auctoritate Pontificis & Conciliorum.	
<i>Quaestio 1. An auctoritas Concilii Generalis sit supra auctoritatem Pontificis.</i>	57
<i>Quaestio 2. An Pontificis Definitiones sint infallibiles absque assensu Concilii generalis.</i>	59
<i>Quaestio 3. An Pontificis in definiendo auctoritas infallibilis extendat se ad omnes tam Juris, quam Facti quaestiones?</i>	61
<i>Quaestio 4. An possit error cadere in Ecclesia, aut Pontificis definitionem de sensu Scripturae Canonicae, aut de doctrina alicujus Libri Catholici.</i>	63
<i>Quaestio 5. An possit Ecclesia aut Pontificis definitio esse erronea de sensu Libri heretici, cujus doctrinam condemnat?</i>	64
<i>Quaestio 6. An Pontifex sit infallibilis in materia Morum, Canonizatione Sanctorum &c.</i>	67
<i>Quaestio 7. Quae sint aliae Pontificis Romani Prerogativae.</i>	70
<i>Quaestiones aliae singulares, porro notandae de Pontificibus Romanis.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Ordo Successionis Romanorum Pontificum. Item Scriptorum Ecclesiae sex primis saeculis. Ac Rerum in Ecclesia magis memorabilium postremis annis fere ducentis.</i>	72
<i>Specimen Prophetiae S. Malachiae Archiepiscopi Armacani in Hib. de Successione futura singulorum Pontificum usque ad finem mundi.</i>	77

Quaestio

INDEX CAPITUM.

Quaestiones Reliquae.

<i>De Conciliis Generalibus, ac Particularibus, cum varia eorumdem notitia.</i>	79
<i>§. 1. Spectantia ad convocationem, normam, ac potestatem Concilii generalis.</i>	<i>ibid.</i>
<i>§. 2. Pertinentia ad Concilium Provinciale ac Dioecesanum.</i>	80
<i>§. 3. Exponitur Series & Gestarum Conciliorum Generalium, quae pro legitimis, aut illegitimis haberi debent.</i>	82
<i>Controversiae Gallicanae recentiores de Pontificis potestate.</i>	88
<i>Prerogativae speciales Pontifici Romano à sanctis Patribus ac Conciliis omni auctore attributae, & hic ad ordinem alphabeticum redactae.</i>	93
<i>Conclusio ex praedictis, & Oratio pro illustratione divina ad veram fidem.</i>	95

TRACTATUS II.

De Controversiis particularibus modernis, Prop. 5. Jansenii, ac novis Sectariorum Dogmatibus.

<i>Caput 1. Explicatur methodus insequentibus Controversiis praecipue observanda.</i>	99
<i>Cap. 2. De Fide, Operibus, Gratia, & Praedestinatione.</i>	101
<i>§. 1. Sectarii refelluntur.</i>	<i>ibid.</i>
<i>§. 2. De Praedestinatione Calviniana, accurate exposita, & refutata.</i>	102
<i>§. 3. De Gratia Christi, Operibus, Libero arbitrio, Controversiae Recentiores.</i>	105
<i>Prima Jansenii Propositio cum censura Pontificis &c.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Secunda ejusdem Propositio.</i>	107
<i>Tertia Propositio.</i>	108
<i>Quarta Propositio.</i>	110
<i>Quinta Propositio.</i>	111
<i>Quid aliqui recentius his opponant.</i>	113
<i>Cap. 3. De Christi praesentia in Sacramento Eucharistiae.</i>	115
<i>Additiones pro reali Christi in Eucharistia praesentia, aliae singulares adducuntur.</i>	117

<i>Refelluntur de eadem inania Modernorum effugia, & nominatim Doctoris Morlei in Anglia, & alia ejusdem infra.</i>	118
<i>Cap. 4. De impanatione Lutherana, & praesentia Christi in solo usu.</i>	119
<i>Cap. 5. De Sacrificio Missae, & Communionem sub utraque specie.</i>	121
<i>Cap. 6. De Confessione Sacramentali.</i>	123
<i>Cap. 7. De Purgatorio.</i>	124
<i>Cap. 8. De Indulgentiis.</i>	126
<i>Cap. 9. De Jeuniis Ecclesiasticis.</i>	128
<i>Cap. 10. De peccato Originali, mortali, & veniali controversia.</i>	130
<i>Cap. 11. De cultu, & invocatione Sanctorum.</i>	132
<i>De cultu Sanctorum, Doctoris Morlei Angli nova quaedam effugia enervantur.</i>	133
<i>Appendix. De cultu Virginis Deiparae quaedam moderna refelluntur.</i>	134
<i>Cap. 12. De Veneratione Imaginum Christi, & Sanctorum.</i>	135
<i>Cap. 13. De sacris Reliquiis.</i>	137
<i>Cap. 14. De numero Sacramentorum.</i>	138
<i>§. 1. De confirmatione.</i>	<i>ibid.</i>
<i>§. 2. De Extrema Unctione.</i>	139
<i>§. 3. De Ordine.</i>	<i>ibid.</i>
<i>§. 4. De Celibatu Clericorum, & Votis Monasticis.</i>	141
<i>§. 5. De Baptismo Infantium contra Anabaptistas, aliosque.</i>	142
<i>§. 6. De Matrimonii Sacramento contra Sectarios modernos.</i>	143
<i>Dogmata alia de singulis Sacramentis à Concilio Tridentino definita, & à Bellarmino fusius explicata breviter indicantur.</i>	144
<i>§. 7. De Caremoniis variis, quibus in pluribus utitur Ecclesia Romana, contra illarum Oppugnatores.</i>	145
<i>Conclusio. Adversus Modernos vulgi errores à vera Fide retrahentes.</i>	147
<i>Genius fallax Novatorum quomodo cavendus.</i>	148
<i>Epitome & coherentia Tractatus praecedentium in una Demonstratione evidenti, quae omnes Sectae in toto orbe à Religione Romana dissidentes manifestè convincuntur.</i>	149

INDEX CAPITUM.

TRACTATUS III.

Notæ Manifestæ falsæ Ecclesiæ in Sectis Modernis.

Articulus 1. Proferuntur varia loca Scripturæ sacræ à Sectaris fraudulentè depravata.	151
Articulus 2. Exhibentur insignes Antilogiæ, quibus Lutherus & alii in sua doctrina sibi contradiciunt.	153
Et quomodo in Anglia secta nova repugnet an- tiquæ.	155
In Hollandia inter Doctores Heterodoxos o- stenditur de ipsa Deo, ejusque Attributis aper- ta repugnantia.	156
Articulus 3. Confusio & Discordia Sectarum, quæ ex Lutherismo & aliis prodierunt.	158
Articulus 4. Calumniæ quedam aperte contra doctrinam Ecclesiæ Romanæ à Novatoribus confictæ.	161
Calumnia 1. In cultu Imaginum.	ibid.
Calumnia 2. De signo Crucis.	162
Calumnia 3. De quadam Joanna Papissa lu- culente refutatur.	163
Referuntur calumniæ quedam aperte à Mini- stris, præsertim in Anglia pridè confictæ.	164
Plures aliæ particulares Imposturæ, ac Maledi- centiæ Sectariorum contra Principatum, tam Ecclesiasticum, quam sæcularem, ex ipsorum Scriptis exponuntur, & reprobantur.	165
Ostenditur impostura iniquissima Antonii Ega- ni de questu simoniaco Ecclesiæ Romanæ per Apostolicos Missionarios.	166
Contra fatuam Conclusionem Andreæ Sall pro Secta Protestantium suscipienda.	168
Refelluntur Calumniæ Sectariorum in Anglia confictæ contra Patres Societatis.	170
Cum Reflexione ad Fidelitatem eximiam, quam præ Heterodoxis Regi Carolo secundo ejusque Fratri equissimo Ducitunc Eboræ- censi, exhibuerunt constantissime Catholici Angli & Hiberni.	ibid.
Articulus 5. Novarum Sectarum dogmata particularia proponuntur.	171

Hereses Calvinæ cum Luthero communes.	ibid.
Dogmata Calvino propria his addita.	172
Hæresis Anglicana Protestantium, Puritano- rum, Independentium.	ibid.
Annotatio particularis ad Sectam Anglicanam, aliasque modernas.	173
Secta nova, Tremblantium dicta.	174
Secta Anabaptistarum, & Mennonistarum.	ibid.
Hæresis Gummari, & Arminii.	175
Secta, & errores precipui Turcarum, sive Ma- hometanorum.	176
Græcorum Schisma, & Errores propositi, & re- futati.	177
Ex dictis proponitur Idea miseranda moderni Sectarii.	179
Bulla dogmatica Leonis X. In qua distinctè ex- primuntur, & damnantur errores Lutheri, & sequacium, cum Censuris et Pænis anne- xis.	180
Articuli particulares in Joanne Wiclefo à Martino V. damnati.	184

PARS SECUNDA.

Resolutiones Theologicæ in Scholis Controversiæ.

Controversia 1. De varia in Deo Scientia, ac præscientia futurorum.	185
§. 1. Notio, ac divisio Scientiæ Divinæ.	ibid.
§. 2. De scientia Mediæ controversiæ status & origo breviter exponitur.	186
§. 3. Explicatur, & probatur necessitas scien- tiæ Mediæ.	187
§. 4. Dissolvuntur breviter variorum argu- menta contra scientiam Dei Mediā.	190
Controversia 2. An detur Prædeterminatio physica à Deo ad omnes actiones creatura- rum.	195
§. 1. Status, & Historia hujus Controversiæ.	ibid.
§. 2. Ostenditur verius Prædeterminationem physicam non esse requirendam ad causas, si- ve necessarias, sive liberas.	196

Contro-

INDEX CAPITUM.

Controversia 3. An Prædestinatio absoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisā hominum merita, & Reprobatio ante prævisā deme- rita?	200
§. 1. Exponitur status Controversiæ, & de ea varie Scholarum sententiæ.	ibid.
§. 2. Ostenditur Electionem ad gloriam fa- ctam fuisse post prævisā Electorum merita.	202
§. 3. Rejicitur Electio ante prævisā merita, ut est conjuncta cum Reprobatione non e- lectorum.	205
Controversia 4. De Gratia Divina.	206
§. 1. Quid sit, & quod duplex Gratia Actualis, & quales de ea errores Pelagii &c.	207
§. 2. An possibile sit hominem condi in statu puræ Naturæ absque dono supernaturali Gratiæ.	208
Controversia 5. An, & qualis detur Gratia Sufficiens.	209
§. 1. Exponitur status Controversiæ.	ibid.
§. 2. Admittenda est Gratia mere Sufficiens.	210
§. 3. An detur Gratia Sufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in se est viribus Naturæ? Cum additio- ne ex Doctore Angelico.	211
Controversia 6. De viribus Naturæ sine adju- torio Gratiæ Divinæ.	214
§. 1. Quid possit homo præstare absque Gratia in servanda lege naturæ, & tentatione su- peranda?	ibid.
§. 2. An homo possit habere aliquos actus mo- raliter bonos absque Gratia supernaturali.	216
§. 3. An solis Naturæ viribus possit elici amor Dei super omnia?	217
Controversia 7. De Gratia Efficaci, & in quo illa consistat, & variorum sententiæ discutiun- tur.	218
Breve Innocentii XII. ad Facultatem Theo- logicam Lovaniensem de Gratia per se effi- caci, & de Prædestinatione ante prævisā merita.	222
Controversia 8. De Justificatione, & Gratia Habituali.	223
Controversia 9. De Merito bonorum operum.	225
Controversia 10. De Ecclesiā, Pontifice, Con- cilio.	227
Controversiæ aliæ in reliqua Theologia, bre- vi methodo resolutæ, ex Censuris, Decretis, aut Definitionibus Ecclesiæ, aut Summorum Pontificum.	ibid.
§. 1. De operibus, gratia, & meritis, tam Ho- minum, quam Angelorum.	ibid.
§. 2. De peccato Actuali, & Originali.	228
§. 3. De Fide, Spe, & Charitate.	230
§. 4. De Jure & Injuria.	ibid.
§. 5. De Christo, & Verbi Incarnatione.	231
§. 6. De Sacramentis, & eorum effectibus.	232
§. 7. Aliæ Puncta doctrinæ Modernæ ad Pæ- nitentiam spectantia.	233
Punct. 1. Necessitas Dilectionis Dei.	ibid.
P. 2. Dolor ex metu gehennæ.	ibid.
P. 3. Attritio in Sacramento.	234
P. 4. Satisfactio ante Absolutionem.	ibid.
P. 5. Confessionis institutio.	ibid.
P. 6. Dilatio Absolutionis.	ibid.
P. 7. Consuetudo peccandi.	235
P. 8. Timor relapsus.	ibid.
P. 9. Emendatio pro tempore notabili.	ibid.
P. 10. Observatio remediorum.	236
P. 11. Dilatio absolutionis pro quovis mortali.	ibid.
P. 12. Absolutio, & Confessio Venialium.	ibid.
Exemplar Diplomatum Pontificiorum contra Propositiones Bajanæ. Et contra Doctri- nam Jansenii.	237
Alexandri VII. Constitutionis Innocentii X. Confirmatio & Declaratio contra doctrinam Jansenii: ubi de sensu ab Authore intento.	242
Ejusdem Constitutio continens formulam sub- scribendi Decretis Pontificum adversus do- ctrinam Jansenii.	245
Innocentii XII. Decretum super interpreta- tione Formularii in condemnationem quin- que Propositionum Jansenii.	247
Innocentii XII. Breve ad Episcopos Belgii su- per Constitutionibus, & Formulariis jura- mentis.	

INDEX CAPITUM.

menti in condemnationem illarum Propo-
tionum. 248
Innocentii XI. Constitutio adversus doctrinam
Michaelis de Molinos. 250

NOTITIA GENERALIS

Tractatu integro, & operoso com-
prehensa, scil.

Dogmatum singulorum ab Ecclesia dam-
natorum, cum suis Authoribus &c.
Item, Hæreticorum singulorum cum
tempore quo emerferunt. Item, singu-
lorum Patrum ac Scriptorum à quibus
predicti in particulari confutantur. Et
Horum singula ad ipsos Dogmatum Ti-
tulos, ordine alphabetico studiosè, clarè,
& commodissimè redacta. 257. & seq.

HÆRETICI PRÆCIPUI.

Cum Annotatione Temporum ac Pontificum, sub
quibus singuli comparuerunt, aut damnati
sunt, ex Historia Ecclesiastica hic ordine al-
phabetico distinctè constituti. 280

SCRIPTORES SACRI.

Contra predictos Hæreticos, eorumque Erro-
res, ordine Temporis, sive Antiquitatis ex-
hibiti. 283

NOTITIA BREVIS

TOTIUS MONARCHIÆ SACRÆ
AC SECVLARIS.

Cum Rerum memorabilium, Personarum,
ac Temporum, ordine accurato, &

Mundi exordio, ad annum præsen-
tem 1685. 285

Articulus 1. Sex Mundi Ætates. Cum singu-
larum annis, ordine, ac rebus gestis scitu
dignissimis. 286

Prima Mundi Ætas, ab Adamo ad finem Di-
luvii, per annos 1656. ibid

Secunda Mundi Ætas, à Noë usque ad egres-
sum filiorum Israel ex Ægypto &c. ibid

Tertia Mundi Ætas, ab egressu &c. usque ad
annum primum conditi Templi Hierosoly-
mitani per Salomonem. 287

Quarta Mundi Ætas, à principio edificationis
Templi usque ad illius exustionem, sive ad
finem Captivitatis Babylonice. 288

Quinta Mundi Ætas, à principio Monarchiæ
Persarum &c. usque ad Adventum Messia,
sive Christi Salvatoris. 289

Sexta Mundi Ætas, ab Adventu Christi usque
ad illius reditum ad Iudicium extremum. 290

Articulus 2. Monarchia Sacra Urbis Roma-
ne. Pontificum, Conciliorum, & varium
Urbis status. 291

Artic. 3. Monarchia Secularis Imperatorum,
ac Regum Christianorum, cum Eventibus
aliquot præcipuis per singula sæcula usque ad
nostra tempora. 293 & seq.

Artic. 4. Reges Hispaniæ ordine Successionis
per 12 postrema sæcula. 299

Artic. 5. Reges Galliæ ordine Successionis per
sæcula 12. ab anno Christi 400. 301

Artic. 6. Reges Angliæ, præcipuè posteriores ex
Stuartica familia. 303

Artic. 7. Reges Hiberniæ antequam Angliæ
subiecta. 304

NOTITIA BREVIS, ac Divisio Partium
præcipuarum Orbis universi, Asiæ, Africae,
Americæ, Europe, cum huius Partibus præ-
cipuis &c. 306, & seq.

Elogia mortis gloriose Plunqueti Primatis
Hiberniæ, Talboti Arch. Dublin. aliorumque
in Angliæ, Germania &c. vide infra in fine
Tom. 3.

PARS

PARS PRIMA.

RESOLUTIONES

THEOLOGIÆ POLEMICÆ

De Modernis Controversiis, & Quæstionibus, facili methodo
decisis.

TRACTATUS PRIMUS.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Ecclesiam.

CAPUT PRIMUM

Vera Religio commonstratur horum temporum Libertinis.

Rima ad salutem remora est effre-
nata vitæ licentia: hæc uti Mentem
cæco impetu convertit ad amorem
creaturarum, ita eam penitus aver-
tit à notitia, & cultu Creatoris: facile enim
error exæcat, quos libido dementat. Hinc fit
ut nostro ævo plurimi passim reperiantur nō
tam Hæretici, quàm Libertini, qui Religionis
omnis expertes, & rerum creaturarum Idolis
affixi, nullam alterius vitæ curam admittunt.
Serpit hæc dira contagio, non tantum inter
humiles casus ignaræ plebis, sed vel maximè
inter homines in speciem politos, populiq; du-
ces, & ipsas Principè aulas pedetentim invadit:
ubi à multis Deus vix colitur, nisi purpuratus;
cura omnis in Curia versatur, multa de statu
publico, nulla de privata salute cogitatio.
Fortunæ tantum litare, viros principes ut Se-
mideos colere, & ab aliis coli, plurimis sum-
ma, aut unica Religio est. Hominibus sic affe-
ctis, ut sopor ille lethargicus excutiat, ante
omnia necesse est, ut vivā summi Numinis, æ-
ternique iudicii cognitione percillantur. Ha-
benda igitur in promptu argumenta, quibus
per res creatas ad agnitionem Creatoris, &
per sensuum experimenta ad rerum à sensu
remotarum fidem, amoremque traducantur:
frustra enim hos, Catholicos reddere conten-

des, nisi prius veri nominis Christiani effici-
antur. Quin & experientia docet, quoscumque
Sectarios, imo & Catholicos in fide langui-
diores, ex hac vivaci supremi Numinis, re-
rumque æternarum demonstratione, ad verā
Religionis investigandæ desiderium, firmam-
que in suscepta Fide constantiam vehemen-
ter incitari.

ARTICULUS PRIMUS

Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fi-
dem, & cultum convincentes.

§. 1.

Dico Primò: Ex Serie, & Dependentiā
Creaturarum colligitur necessaria Dei
existentia, & Religio illi debita.

Demonstratur clarè & breviter hoc modo.
Sicut mihi manifestum est Meipsum, qui ali-
quando non eram, in hac rerum natura nunc
existere, vivere, operari ita mihi certò inno-
tescit existere aliquam Causam primam & su-
premam, cui ego quod sum, aut vivam accep-
tum referre debeo. Non enim potuit hæc quā
consto corporis moles, nullo procreante, re-
pentè ex nihilo profilire: multò minus ego
primus illius artifex esse potui, ac meipsum è
spatiis imaginariis in hoc orbis theatrum in-
ducere.

A

ducere: Sic enim existere deberem antequam existerem, & creare antequam essem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi nequit. Neque possum existendi exordium ab alia causa v.g. à meo Parente derivare, nisi ille pari modo suam originem ab alio hauserit, & hic ab alio, perpetua serie progrediendo; donec tandem deveniatur ad Causam primam & necessariam, à qua & primus hominum parens, & ego, & omnes creaturae principium aliquod existendi acceperunt.

Frustra autem, ne ad Causam primam deveniatur, finget Atheus seriem infinitam causarum à se mutuo dependentium, in qua nihil primum, aut supremum reperiatur. Nam contra, utrem obscuram claro exemplo expedit. Tametsi in catenâ ferrea ex alto protensa concipias seriem infinitam annulorum se mutuo sustentantium, necessarium tamen vel intra, vel extra illam seriem dabitur aliquid supremum à nullo sustentante dependens, à quo annulorum omnium gravitas sustentari debeat, cum nullus in tota catenâ annulus possit seipsum sustentare. Sic etsi admitteretur possibilis series causarum infinita, necessarium tamen si non intra, saltem extra illam seriem existet causa aliqua prima, ac suprema, à qua sic procedunt ac procreantur universa, ut ipsa per se existens, à nullo debeat originis suae primordia derivare.

Unde sequitur, me huic supremo rerum omnium Conditori, ac meo primævo Parenti, ipso creatiois iure, sinceram fidem, cultumque debere; ac proinde si hunc præstare omittam, debito supplicio ejus arbitrio plectendum esse.

2. Neque tibi in mentem veniat, totam hujus Universi machinam, sine alio principio, mole tantum suam ab æterno substituisse, nec nisi ex varia corpusculorum mixtura, motu, symmetria, novas rerum species componi, potius, quam ab aliqua causa produci. Apage inane figmentum. Si enim Mundus hic adeo longævus foret, satis sanè ætatis haberet, ut ipse pro se loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis testimonium aliquod exhiberet. Jam verò, si omnes mundi Annales consulta-

mus, sic inter se consentiunt universi, ut ultra sex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & novas artes, & scientias, & regiones præscis sæculis incomptas, non ita pridem inventas esse Annalium monumenta consignant, & nostra etiam nunc ætas testatur. Quod si ante hæc tempora, infinita sæculorum millia effluxissent, quo pacto immensa illa annorum æternorum retroacta series artibus his excogitandis, aut regionibus inveniendis non suffecisset?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum sæculorum memoriâ intercidisse, ex aliqua præcorum hominum incuria, quasi prætermiserint illi priorum temporum gesta ac monumenta posteritati consecrare. Mirandum sanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ consentanea, commune illud, & plusquam Pythagoricum totius orbis silentium. Nihil enim hominibus magis jucundum, & à natura insitum esse solet, quàm sua, majorumque suorum decora, monumentis perpetuo duraturis toti posteritati celebranda transmittere. Idque nimis manifestum est ex singularum Gentium Annalibus antiquissimis, & Virorum illustrium præclaris facinoribus, non tantum in scriptis historiis, sed etiam in vivis marmoribus, ac mausolæis omni studio ab oblivione vindicatis. Quod si ante præteritorum temporum memoriâ ultimam, per immensum temporis durationem, cum mundo homines extitissent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuisset. De his verò ultra primum Adami ævum silent omnium gentium historiae, omnia priorum sæculorum monumenta conticescunt. Neque potest, contra æternam mundi durationem, insonare clarius testimonium, quàm altissimum istud totius æternitatis silentium.

3. Frustra autem, ut hujus argumenti vim eludas, cum Machiavelli affeclis, confugies ad ingentes aquarum eluviones, & varia orbis incendia, quibus præendas omnia prioris ævi vestigia ante Adamum consumpta fuisse. Hæc enim commenta, cum nullâ fide, aut historiâ fulciantur, ad fabulas, & chimæras facile relegantur. Sed

Sed age, ut rem pressius urgeamus; quæro, Ex his eluvionibus & incendiis, aut hominum aliqui, aut nulli superfuerunt? Si aliqui, poterant illi rerum præteritarum memoriâ in posteris conservare. Si nulli, dic quæso, quo modo ad te, nullo qui referret superstiti, harum eluvionum notitia pervenit? An non vides bellum istud esse commentum omni teste ac præsidio orbatum?

Tuo igitur testimonio machinæ istius æternæ tota moles incumbit. Faciamus porro tecum, per hujusmodi eluviones, & orbis universi conflagrationes, omne genus hominum absumptum aliquando fuisse, nullo superstiti qui anterioris ætatis notitiam propagaret. Sed hoc admissio, ulterius inquiri, quo pacto potuerint homines aliqui post communem interitum, sine parente, sine conditore, in hoc orbe terrarum deum comparere? Vis ut more *Dencalionis* novum genus hominum ex saxis reparatum, aut potius ex orbe lunari delapsum credamus? Minime, inquis, sed ex commixtione elementorum, ac calore solis, instar glirium aut ranarum, novi iterum homines ex terra profiliere. Si & hoc generis nostri probum, potius quam Deum illius auctorem admittere non reformides: Dic quæso, Cur non & hoc tempore reperiantur homines aliqui terrigenæ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, ex eadem corpusculorum mixtura profeminati? Adest non minor quam olim influxus solis ac syderum, præsto est eadem natura ac symmetria corporum sublunarium: hæc omnia modis innumeris assidue miscentur, & agitantur: neque tamen hactenus unum nobis masculum, aut embrionem in orbe universo, extra atheorum cerebrum, protulisse memorantur.

En quid tandem evanescant dementes Impiorum cogitationes! Quantumvis illi oblivione æternâ omnia involvant, & hominum genus ad ranarum aut pulicum sortem abiciant, & mandum ipsum flammis & undis penè evertant, ne sic quidem supremum universi Conditorem effugiunt.

Cum igitur hactenus ostensum sit, nec

mandum, nec homines ab æterno extitisse; neque potuisse in tempore à seipsis, nec ab alio principio in infinitum procreari, manifestè conficitur, à prima rerum omnium Causa ac conditore originis suæ primordia obtinere, cui proinde sincera fides, ac Religio debeatur.

§. 2.

Dico Secundo, *Ex ipsa Hominis conscientia, & rerum cæterarum Ordine perfectissimo, supremi Moderatoris providentia omnibus adoranda & colenda elucescit.*

4. **A**C primò quidem, hanc supremi Numinis agnitionem intimis hominum pectoribus ab ipsa natura insculptam esseprehendimus, ex stimulis *Conscientiæ*, sive tacita formidine, quâ admissio gravi flagitio v.g. homicidio, homines etiam ethnici concutuntur, quantumvis illud in vasta solitudine, absque omni arbitro aut teste patratum fuerit. Quæro enim, quem potest ille homicida violatæ legis vindicem formidare? Non primò seipsum, nullum enim à seipso supplicium pertimescit. Non alium hominem, qui crimen testetur, aut puniat: certus enim est, nullum mortaliū sceleris sui consciū fuisse: & tamen tacitus illum tremor, & sollicitus pavor exagitat. Deum igitur ubique præsentem, Deum omnia etiam occulta inspicentem trepidando metuit, & metuendo agnoscit: ad quem nempe, & auctorem naturæ pertinet, violatam naturæ legem in præsentem, aut futuro sæculo vindicare.

Hinc igitur agnosco, me in ipso mentis meæ tribunali adeo vivum circumferre supremi Numinis testimonium, ut si debitam illi fidem & obsequium non exhibeam, non tantum Deum Judicem, sed etiam meam conscientiam habere debeam contra me vindicem, testem, accusatorem.

5. Secundo. Si transfero oculos à meipso in hunc *Orbem aspectabilem*, occurrit imprimis, hæc in qua constitto, *Terre*, & *Maris* ingens machina, in medio *Aere*, nullo sustentante, librata.

liberata. Hinc ascendo ad amplissimum globum Lunæ & Solis, qui constanti tot seculorum cursu orbem universum illuminat. Pergo hinc ulterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles, splendore eximias, miro & immutabili ordine in Firmamento collocatas. Considero denique ipsius Firmamenti amplitudinem immensam, & motum precipitem, tot tamen millibus annorum, absque errore minimo, in suo cursu ac tramite persistentem.

Horum singula si cum Astrologis penitus contemplerur, comperiemus magnitudinem Solis plusquam centies & quadragies totius Terræ globum superare: imò alii ad millies septingenties cum Tacquetio nostro extendunt. Terræ autem totius ambitus prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in firmamento nocte serenâ conspicuas quis poterit numerando recensere, quæ ad constellationes mille viginti duas reducuntur? Et tamen inter has, plures stellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam Terram plusquam quadragies excedunt. Distantiam autem immensam Stellarum à Terra inde conicies, quod ipse Sol, multò nobis vicinior, distet ultra quatuor milliones milliaria; Luna verò ultra septuagies mille milliaria Belgica. Moventur autem Astra Firmamenti singula velocitate tam stupendâ, ut singulis horis multos leucarum milliones conficiant, cum & ipse Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam millionem leucarum in horas singulas decurrat. Quæ omnia ad ampliorem longè numerum extendi censet Ricciolus, & ex parte G. Hesius, aliique viri accuratissimi.

Nunc inquirò, à quo tandem possunt existere, & ordinari hæc quæ recensui universæ? Non eo pertingit Hominis industria, quæ vel in unius familiæ gubernatione mirum quantum defudat: nec opus est Angelicæ virtutis & intelligentiæ, angustis nempe spatiis, ac limitibus circumscriptæ. Non igitur existunt illa nisi à supremo, & perfectissimæ mentis Artifice, qui singula cum nondum essent, ex nihilo produxit, produca inter se aptissimo

ordine disposuit, & sic disposita in eodem tenore ad hunc usque diem continet, ac conservat. Non enim potuit ingens illa rerum machina per se, absque supremæ causæ adminiculo, ex nihilo emergere, ut in §. 1. ostendimus, multòque minus absque ejusdem dispositione ac consilio in eam, quam descripsi, formam ordinemque fortuitò consurgere. Ut si in vasta solitudine occurreret Palatium amplissimum optimo singularum partium ordine constitutum, nemo est hominum, qui illicò non agnosceret, talem fabricam non casu fortuito, sed ab Artifice mente & ratione prædito in talem ordinem formamque coalluisse.

Eodem modo ulterius investigandum; quoniam moderante dirigatur *Motus solis* perpetuus in suo accessu, & recessu, ad certos fines & usus rerum sublunarium, ut ver hyemi, veri æstas, æstati autumnus, ordine ac lege numquam aberrante succedat? Non possunt sanè hæc omnia ab alio principio promanare, quam à supremo, ac sapientissimo rerum omnium Moderatore, cui curæ est tam vario solis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, resque ceteras ab interitu conservare. Sol enim, cum sit mentis & rationis expertus, neque rerum sublunarium exigentias intelligere, neque cursum suum certâ lege ad earum usum, utilitatemque flectere, aut ordinare potest. Cernimus enim verò, nec Cymbam unam, utpote ratione carentem, absque nauclo, nec Currum unicum absque auriga, ad destinatum locum motu se proprio, consilioque dirigere. Multò minus potuit tam varius, tam diuturnus solis, syderumque motus, sine supremo moderatore, per sex millia annorum, ad fines aded admirandos cæco impetu inflecti, nullo consilio dirigi, nullâ providentia gubernari. Inops ipse sit mentis qui hæc sine mente perfectissima fieri posse arbitretur.

Qui ergo creaturas etiam rationis expertes ad fines suos tam accuratè dirigit, quomodo patietur hominem ratione præditum, ab ultimo suo fine, qui est ipse Deus, impunè recedere, & ab ejus fide, & obedientia spontè aberrare?

6. Quod

6. Quod si etiam in *Homine* (qui merito *microcosmus*, sive, parvus mundus, dicitur) consideres partium singularum ad se mutuo, suasque operationes *Proportionem* & *symmetriam* admirandam; si etiam in singulis Animalculis tot *Instinctus*, tam solerter inditos ad suam, suæque speciei conservationem; si in ipsis Arboribus, & plantis, imò in unico *Iloso* advertas partium singularum ad suos fines ordinatissimam texturam; seminis ex quo paulatim formatur vim, & energiam; stipitis unde flos superius confurgit varios, & æquabiles plexus; si denique singularum particularum mirabilem, sibi que semper constantem ordinem & æconomiam penitus perspicias, illico profectò exclamabis, Hic digitus Dei est, hic sapientia sublimissima, hic supremi Opificis artificium.

Idem illicò deprehendes si pergas ad Animalia singula, ac tantum inquiras, Quorsum præ aliis Ciconiæ, ac Grues collum, rostrumque habeant longissimum? In promptu causa est; partium debita ad suos fines proportio. Quia cum animantia ista præ cæteris pedes habeant oblongos, necessaria etiam fuit colli, rostrique longitudo sic proportionata, ut ad alimentum sibi ex terra desumendum extremum rostri porrigere valerent: hæc verò longitudine carent passeris, columbæ, cæteraque volucres quæ pedes habent breviores, adedque rostrum terræ vicinior.

Quorsum Animalia *terrestria* equi, boves, leones, &c. quatuor pedibus sustentantur, *volatilia* tantum duobus fulciantur? Quia illa quadrupedia terræ insistant, gramine aluntur, & graviore constant corporis mole, quæ ad sui sustentationem quatuor pedes veluti totidem columnas requirit. *Volatilia* verò, cum maximè aërem incolant, muscis pro alimento captandis alas potius, quam tot pedes deposcunt. *Piscibus* denique non pedes, non pili non plumæ, sed squamæ densæ, instar lorice, aquarum frigori obfistentes, ac branchæ tenuis aquam dividentes, corpusque in ea libantes solertissimè attribuuntur.

Ac ne in singulis ad alia minutiora, qualis

est unius Oculi fabrica admiranda, latius excurram, de solo Corpore humano cum Anatomicis pronuntiat eximius olim *Averroes*, aded eminentem esse illius in particulis singulis structuram ac symmetriam, ut non possit ab alio, quam à supremo prorsus rerum omnium Artifice fabricari. Hoc artificium admirandum, in rebus creatis maximè obvium & aspectabile, si quis attentè contempletur, scalam habet expeditissimam, quâ ad supremæ atque increatæ Sapientiæ non tantum notitiâ, sed etiam summam illius admirationem, amoreque facillè conscendat.

§. 3.

Dico Tertio, *Spiritus à corpore sensu separati, ut & Miracula vim nature exuperantia, ad divine Potentie notitiam, cultumque manifestè adducunt.*

7. **P**rimò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aspectabiles, occurrunt etiam *Spiritus invisibiles* à materia, sensuque separati, ut sunt Angeli, ac dæmones, qui in obsessis hominum corporibus sese produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum possunt exerceri. Nihil enim certius est, quam dari artem Magicam, & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere Spiritus corporis expertes, maximâ agilitate, intelligentiâ, ac potentiâ præditos, quâ producuntur effectus qui omnem potestatem naturæ visibilis longissimè transcendunt. Sicut ergo inficiari non possumus existere hos Spiritus, qui sub aspectum non cadunt, à rebus corporeis separatos; ita necesse est agnoscere Spiritum aliquem supremum, ac potentissimum, qui occultâ virtute cætera omnia moderatur, quem Deum vocamus, etsi illum nec visu, nec aliò sensu percipiamus.

Secundò, supremi Numinis Majestatem nobis produnt, innumera omni ævo Miracula, quæ cum omnes nature vires excedant, à solo Deo ea provenire necesse est; qualia sunt tot manifesti favores sinceris Dei cultoribus con-

cessi : tot pœna sacrilegis, ac perjuris repente irrogata.

8. Quæro enim, à qua virtute aut potestate prodierunt supra vim naturæ tot Prodigia olim patrata, dum divisis iustarum muri hinc & hinc Oceani fluctibus populus Israeliticus, duce Moyse, profundum maris alveum sicco vestigio transmisit; aut dum Josue invocato Numinis auxilio, in medio ethere præcipitem solis cursum, exemplo frenavit. Et ut propinquiora memorem, quo auctore Christus coram multis testibus Lazarum è monumento, filium viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repente suscitavit? Quæ vi, aut potentia plures alii Dei cultores, omni ævo ad nostra usque tempora, paria superioribus prodigia orbi palam spectanda exhibuerunt. Potuerunt scilicet elementa, potuit vis occulta naturæ ad huiusmodi miracula sufficere, quæ omnem naturæ potestatem manifestè transcendunt. Diu sanè multumque universæ Naturæ opem implorabis, antequam eâ opitulante unius digiti vulnus momento obducas.

Sed ne tam potenti argumento ad præstandum Numini fidem cultumque adigaris, hæc omnia ut historias falsas, aut oculorum ludibria, cum Machiavello, dicere non erubescas. Verum non advertis, te pariter infano ausu omnium historiarum fidem, & humanum commercium è mundo relegare? Gesta Regum, aut Cesarum unde nobis nisi ex conscriptis majorum monumentis recensebis? At, si tecum insanire velim, repudiabo universa. Proferes testes ac tabulas plurimorum Auctorum fide, ac testimonio ad posteritatem transmissa. Dicam illico, falsas historias, fictas tabulas, omnia hominum astu & fraude adornata. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in testibus, nulla in hominum dictis aut factis fides residet. Quod aliud non est, quam necessarium vitæ humanæ commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo devenit ista hominum velania, quæ dum tentat è mundo tollere fidem divinam; omnem pariter destruit fidem humanam.

§. 4.

Dico Quarto, *Ex prædictis aperte evincitur, quemlibet Dei agnitionem, cultumque libere aversantem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.*

9. Hoc ut demonstrem, assumo principium à Philosopho traditum *jo. Ethicorum*, & ab omnibus summo consensu receptum: *Quod universis videtur, id verum esse debet.* Hoc enim principio sublato, facile negabo, bonum esse vivere, malum mori; mel dicendum dulce, fel amarum. De hoc autem si dubitavero, fatuus illico appellabor, quia hoc & universis videtur, & natura ipsa loquitur, mel scilicet dulce, fel verò amarum esse. Nam ut verissimè Tullius, de quo omnium natura consentit id verum esse necesse est. Nunc ulterius subsumo: Atqui universis mente sanâ præditis semper videtur, semperque visum est dari in mundo aliquod Numen debitæ religionis colendum. Constat enim ex omnium gentium historiis, etsi inventæ fuerint nationes quæ vitam duxerint sine domibus, sine vestibus, aliisque hominum commodo ac naturæ consentaneis; nusquam tamen extare gentem, aut urbem, cui nullus sit Deus, nulli ritus, nulla sacrificia. Adeo ut inter regiones postremo sæculo in novo quasi orbe repertas, nulla sine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à bellis differre viderentur. Neque potest communis ille hominum sensus ac consensus ab alia causa nasci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab. Auctore naturæ omnibus impresso, ut illum tanquam primum originis suæ principium sibi quærendum ac colendum agnoscerent. Quod autem à natura duce, & ingenua omnibus luce profisciscitur, id absque dubitatione verum certumque à quovis ratione prædico judicari necesse est. Adeo ut si quis præfractè obliuctetur, aliud existimari nequeat, quam hominem illum læso turbatoque cerebro, vim judicandi amisisse, quæ solet verum à falso discerni.

10. Atque hinc ulterius conficio, contra curam

ram debitam inquirendæ Religionis, Ab auctoritate Libertinorum nullum posse prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerum redigendos esse jam demonstravi. Nulla sanè fatuitas est sine aliquo similis cerebri patrono, neque tamen rebus communi orbis judicio receptis, quidquid derogare solent dissona paucorum deliria. Communis certusque est hominum sensus, vitam suam cuilibet æstimandam; & tamen inventi sunt aliqui, qui violentas manus sibi intulerunt. Quid magis certum, quam nos aliquid certi cognoscere? id tamen à Scepticis præfractè negatur. Veritas est lumine naturæ nota, me non posse simul scribere, & non scribere, sed & hoc à Parmenide pro falso habetur. Nulla denique veritas adeo lucida est, ut ad eam proterva quorundam ingenia non caligent: quod si ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas sufficeret, jam pridem omnis è mundo veritas exularet.

[Hoc interea ex dictis liquet, in nulla rationis dictamine, communem orbis universi sensum magis convenire, quàm in admittendo aliquo Numine ac Religione, quam quisque ex sola naturæ luce ac magisterio sibi colendam esse decernit. Unde demum conficitur, nihil posse obtendi quo minus inter fatuos, aut emotæ mentis homines esse censeantur, qui contra veritatē adeo apertam paucos sequuntur Libertinos, quos in hoc iudicii impotentes esse, & in media luce cæcutire, jam palam fecimus, & pluribus infra confirmandum erit.

§. 5.

Dico Quinto: *Ex argumentis hactenus allatis certò concluditur, ex neglectu Fidei, cultusque divini, sequi penam ignis æterni.*

11. Primum, Quia communi orbis consensu ex his, & sequentibus argumentis omnes non modò Christiani, sed etiam Judæi, Turcæ, ac pleræque Gentes Barbaræ omni ævo hanc indubitatam intulere sententiā: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punitur.* Sicut ergo violatæ fide-

litatis erga Regiam Majestatem condigna pœna est, ferri, aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æterno, condignum supplicium est cruciatus ignis æterni. Quia Dei infiniti Majestas & excellentia, cuilibet Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc cum ita sit, quomodo poterò ego ad hanc totius Universi vocem obsurdescere, aut in hoc præ omnibus vitæ negotiis curam & cogitationem non intendere, ut divinæ Majestati debitam fidem, cultumque persolvam. Si enim in periculis vitæ præsentis brevi finienda, omni studio remedia quæruntur tutissima, quanto magis id agendum est in præcavenda jactura vitæ æternæ, & vitandis pœnis perpetuò duraturis.

Secundò. Præter hanc totius naturæ vocem, Deus ipse per voces Prophetarum hanc doctrinam omni ævo hominibus propalavit, & novissimè locutus est nobis in Christo Filio suo, qui in testimonium *Hujus veritatis* à se revelatæ, in publica orbis luce, cæcis à natiuitate visum, claudis incessum, mortuis plurimam vitam momento restituit. Qui in demones, in elementa, in morbos omnes, solâ voce, aut nutu, absolutissimum exercuit imperium. In cuius morte supra omnem naturæ ordinem, orbis universus densâ tenebrarum caligine obductus est, & tota terræ machina horrendo tremore concussa, petris scissis, & mortuorum sepulchris divinâ virtute reферatis. Qui denique post mortem rediivus, pluribus palam spectandus & palpandus apparuit: ac demum divinâ luce resurgens, coram multis testibus, in cælum propriâ virtute conscendit.

Quæ omnia, pariter cum sua Doctrina probatissimis divinarum Scripturarum monumentis, & numeris per Evangelist præcones *Miraculis* confirmatâ, adeo omnibus manifesta reliquit, ut maxima pars orbis, non vi, ut armis, sed aperta veritatis luce adacta, ejus doctrinam quantumvis arduam accipere, & suo sanguine consignare non dubitaverit. Doctrinæ autem à Christo traditæ *Primum Principium* hoc est, Deum debitâ fide, & cultu agnoscere recu-

lantibus,

santibus, paratum esse post hanc vitam supplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Christus *Matthæi* 15, v. 51. *Ite maledicti in ignem æternum, & v. 46. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.*

12. Dura, inquit, hæc sententia est. At omnium sententia est. Nulla Ecclesia, nulla inter Christianos Secta unquam dubitavit, si ne vera fide impossibile esse Deo placere, aut ignis æterni pœnas evadere, si quis eam rite propositam suâ culpâ admittere recuset.

Nunc igitur animum collige, & apud teipsum expende, Quantum hætenus curæ adhibueris in diligenda illa Fide ac Religione, in qua possis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator sine ullo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, nisi sponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideo via ad salutem recta est, quia lata, quia iucunda; cum ipsa veritas moneat *Matth. 7. v. 14. Angusta est via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam. Quia nempe viam veræ fidei pauci seridè investigant, sed illam ingrediuntur ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officiū, vel amicorum exemplum invitât. Et tamen in altera vitâ, nec officiū, nec lucrum, nec amici ulli, sed Fides vera & sincera poterit te ab ignis æterni pœna præservare.*

Interroga igitur teipsum iis verbis quibus à Christo interrogaris *Matth. 17, v. 26. Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Cras fortè stabis ante tribunal supremi Iudicis, Fidei tuæ rationem redditurus, ubi in momento accipies extremam sententiam, unde pendet tota Æternitas. Adhibe ergo nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac studium, quod seridè à te adhibitum non fuisse, seridè lugebis: in hoc enim puncto, ad vitæ finem ultro errare, aliud non est quam æternum perire.*

ARTICULUS SECUNDUS.

Enervantur varia Argumenta & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.

1. **R**espondebunt pro sua, suorumque errorum defensione, Atheorum more, horum temporum Libertini: *Hominem ex jure & dignitate naturæ suæ in res sublunares liberum dominatum, usumque obtinere. Durum proinde videri, à superiori aliquo Numine, nullo cogente, tot legum, divinarum vincula subire, quæ naturali hominis libertati ac felicitati in creaturarum usu maximè præjudicant: ideoque nolle se ex doctrina sibi incerta, de libertatis suæ certa possessione turbari.*

Sed ut tuo etiam, Libertine, commodo consulamus, abs te quæro: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, ejusque legibus doctrinam abjicere, quæ si vera sit, absque ullo in futurum remedio, tibi allatura est calamitatem perpetuam duraturam; si verò falsa, nihil eam profitenti in hac, aut altera vitâ nocitura est? Si enim nullum existat Numen, nullus quoque erit hominum, qui post hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprobrabit: illo autem existente, unâ cum spreto Numinis ultione, consurget adversum te tota hominum multitudo, quæ ab orbe condito Deum rite coluit, tuæque vesaniæ, quod à communi orbis sensu ultro aberraveris, meritissimo jure insultabit. Secutum igitur te reddit Numinis veneratio à gravissima pœna Atheis perpetuè formidanda, atque insuper spem parit ingentis præmii sinceris Dei cultoribus, communi orbis iudicio, in perpetuum destinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de existentia Numinis iudicium cum communi orbis consensu falleretur, per hoc præsentis vitæ conditionem nihilo red, des deteriorem. Amens ergo sis, si doctrinam omnibus adeò compertam amplecti recuses, quæ te pœnæ securum, ac perpetuè felicem reddere potest, miserum non potest.

2. At,

3. At, inquit, quomodo in totius vitæ decursu possum esse non miserrimus, si in omni actione vindicem supremi Numinis manum mihi perpetuè imminuentem agnoscam, à quodum in libero rerum creaturarum usu, aut abusu futura supplicia pertimesco, statum præsentis vitæ ego mihi fabrico quovis gehennæ periculo deteriorem?

Pones facile hanc miseriæ formidinem, quam præsentium illecebrarum spectra injiciunt, si haud minorem esse hominis Christiani quam Athei, etiam in præsentis vitæ felicitatem, mecum equâ lance expendas. Vita hominis Athei, siue Libertini divinum cultum aspernantis, perpetuam patitur cum vera ratione luctum ac dissidium, dum advertit se, in repudiando Numinis obsequio, à communi orbis sensu dissidere. Nullam habet in Dei providentia solatium aut asylum, ad cujus præsidium in adversis confugiat: nullum illi intercedit cum veris Dei cultoribus Religionis vinculum aut commercium: omnium in hac vitâ odium & opprobriū incurrit: ac post mortem nullam alterius vitæ felicitatē expectat. His autem solatiis ac gaudiis homo Christianus in præsentis vitâ iucundè perfruitur, iisque intra concientie sinum suâ vilius oblectatur.

Liberum verò rerum creaturarum usum si spectes, hic quoque ulus in homine Christiano, quantum necesse est ad bene beatèque vivendum, nulla ex parte desideratur. Præstò illi abundè sunt oblectationes innumera: divinâ lege concessæ, quæ tantò suavius ac securius mentem explent, quantò magis defæcate sunt à belluinis cupiditatum illecebris, à quibus ipsa natura, & ratio abhorret. Non arcet illum sua in Deum Religio à communibus fortunæ donis, à publicis in republica honoribus, ab opibus legitime acquirendis, à clari nominis fama ad posteritatem transmittenda, in nulla denique parte felicitatis humanæ Christianus Atheo aut Libertino concedit: in hoc semper dispares, quod homo Libertinus habeat plurimum quod post hanc vitam timeat, nihil omnino quod sperare possit.

3. Si fortè dicas, Onus tibi maximum, &

quavis Æternâ gravius apparere; captivum tradere intellectum ad obsequium fidei, in rebus captu difficillimis, quæ omnem intelligentiæ tuæ lucem effugiant: ut est Deus unus & trinus: Animæ immortalitas, & alia non minus ardua fidei mysteria. At quid si ego palam fecero, dum onus hoc amoliris, & te nihil absque sensuum experimento credere profiteris, assumpsisse te onus credendi mysteria multò magis abstrusa, & ab omni sensu & ratione remota, quam quæ tibi per Atheismum excussisse videris?

Age imprimis: Homo Christianus credit existere Deum, qui sub ejus sensum aut aspectum non cadit; Atheus verò, ut Dei demonstrationem enervet, admittit seriem causarum infinitam, aut occultas atomos, ex quarum fortuito concursu omnia cōalescant: hanc autem seriem infinitam, has atomos occultas, hunc concursum tam affabrè, & tamen fortuito omnia formantem, nec illi visus, nec sensus, nec ratio ulla unquam spectandum exhibuit.

Secundò, Christianæ fidei professor Animam hominis, quam nunquam spectavit, immortalem agnoscit: Atheus animam post mortem in nihilum abire profitetur, quam tamen nunquam suis oculis in nihilum evanescere conspexit. Christianus asserit omnia in hoc orbe supremâ Dei sapientiâ disponi: Atheus econtra sustinet res universas à solo Facto gubernari: neque tamen arbitror ipsum ullo hætenus sensu Fatum magis, quam Deum percepisse. An non advertis, Libertine, quam recondita, & ab omni sensu aliena dogmata cum Atheo admittas, qui tamen profitetur, se nihil agnoscere velle, nisi quod aperto sensuum testimonio comprobatur. Quod si in his figmentis tam abstrusis, non dubitat captivum tradere intellectum, quid illum in admittenda Numinis existentia remoratur? Quæ ratio demonstrat, quam Doctorum auctoritas probat, quam Gentium pœnè omnium consensus apertè testatur.

4. Nunc tandem, ut te propius conveniam, quæro; An hanc doctrinam pro tua agnoscas;

B

Veri-

Veritas omnem vitæ humanæ ordinem, justitiam, honestatem pervertit: *Falsitas* optimum in mundo ordinem, justitiam, honestatem inducit. Haud dubito, male sanum hoc doctrinæ monstrum confestim averfaberis. Efficiam tamen paucis ut hoc naturæ immane monstrum, mentis Deum averfantis facti esse agnoscas. Si enim verum est hoc quod supponit Atheus, Non est Deus, non est Providentia, non est Religio quæ ulla hominum flagitia prohibeat aut puniat; liberum erit sine scelere etiam innocentem trucidare, aliena bona rapere, alterius iustorum violare, per nocturna furta aut incendia quascumque domos & urbes devastare, quidquid furor, quidquid libido suggererit, absque ullo crimine aut Numinis metu patrabitur. Sublato enim Deo tollitur lex divina, sublata autem lege, omne flagitium legi contrarium, & constituta flagitio pœna penitus evanescit. Quinimod si Numen è mundo tollas, jam blasphemia, perjurium, impietas, virtus erit maxima, ac laude dignissima, utpote conformis primæ Atheorum veritati, qui divinum Numen nihil nisi commentum aliquod vanum, ac chimæricum arbitrantur.

5. Ex adverso, quidquid in rerum natura honestum, quidquid rectè ordinatum conspicimus, si atheo credis, Falsitatis beneficio acceptum referamus oportet. Supponit enim Atheus dogma esse falsissimum, *Deus existit*. Et tamè ex Dei existentia ab hominibus credita profluunt actiones honestissimæ, ut fides in verbis, fidelitas in pactis, amor justitiæ, obedientia legum, denique odium omnis flagitii, quod agnoscunt homines à Deo iusto iudice severè puniendum; uti credunt ab eodè amorem æquitatis, & omnis actionis honestæ æterno præmio remunerandum.

Quid autem magis distortum fingi aut cogitari potest, quàm rectissimam bene agendi normam ex errore falsissimo enasci, primam omnis æquitatis regulam, iniquissimo fidei Numinis cultu contineri: denique optimum in rebus humanis ordinem, pessimo totius naturæ monstro deberi? An non apertè vides,

quo pacto ex inverso cerebri tui iudicio, totius universi ordo evertatur.

Neque dicas, sepositâ cognitione, ac lege divina, ipsi Naturæ humanæ innatum esse hunc equi, rectique amorem, ut sponte sua actiones cum flagitio conjunctas aversetur, eamque esse legem quamdam non aliunde acceptam, sed ipsi naturæ per se impressam.

Nam ego ex adverso demonstro, illâ rectè agendi legem non posse naturæ inesse, nisi eam aliunde ex perfectiori principio inditam fuisse agnoscas. Memineris enim te, qui Deum naturæ conditorem inficiaris, Animam quoque homini incorpoream atque immortalem negare: teque totam hominis machinam, & quidquid in ea continetur ex fortuito quarundam atomorum concursu fabricare.

6. Quæro igitur nunc, quo pacto ex fortuita illa corpusculorum congerie, quibus ex natura sua nihil rationis inditum est, provenire possint illa perfectissimæ rationis principia, quæ etiam quandoque reluctante naturâ singulos homines docet, *Suum cuique tribuendū: Parentes honorandos: Alteri non faciendū quod tibi nolles fieri, &c.* Ea enim vis insita non est corporibus ex se stupidis & ratione carentibus, ut in unam molem conflata, talia conferant rationis lumina, quibus ipsa penitus destituuntur. Certissimum namque totius naturæ axioma est, Nullam causam posse producere effectum seipsâ perfectiorem. Quomodo ergo suprema illa rationis principia, & nulli errori obnoxia, poterunt provenire à sola symmetriâ, motuque corporum elementariū, quibus nihil magis proprium ac congenitum est, quam casus, error, & ignorantia? Sicut igitur à Magistro inanis cerebri, ac nullis artibus imbuto, nemo scientiam hauserit indubitam, & omnis erroris expertem, ita necessarium erit deficere ac vacillare prima illa rationis principia, quæ pro certissimis habentur, nisi à supremâ ac perfectissimâ quadam intelligentiâ deriventur, qualem extra hanc quam cernimus corporum congeriem inquiras necesse est.

Atque hinc ut arbitror satis manifestè de-

pre-

prehendis, ipsam naturæ vim, in qua effugium quærebas, te ad supremum ac perfectissimæ intelligentiæ Numen sua sponte adducere, dum invictè demonstrat, hæc ipsa rationis principia, quæ naturæ attribuis, non posse homini inexistere, nisi Deum, qui illa Animæ incorporeæ impressit, ut primum primæ veritatis fontem & auctorem agnoscas.

ANIMÆ IMMORTALITAS

Ex demonstrata Dei existentia, & ratione naturali deducitur.

7. Probatur primò, ex divina auctoritate & veracitate, quæ falli aut fallere nō potest, in Scripturis sacris à se dictatis animæ nostræ immortalitatē disertè declarante. Patet *Matthæi* 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: Ubi verba illimitata, *non possunt occidere*, satis etiam declarant animam ex natura sua, non ex solo Dei decreto absolute esse immortalem. Patet idem *Matthæi* 15. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Idem denique Ecclesia universa, Verbi divini interpretes à Deo constituta, declarat in Concilio *Lateranensi III. Sess. 8.* his verbis. Cum diebus nostris nonnulli ausi sint dicere de natura animæ rationalis, quod mortalis sit: sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes asserentes, animam intellectivam esse mortalem &c. cum illa non solum verè & essentialiter humani corporis forma existat, verum & immortalis &c.

Probatur secundo, ex Iustitia Dei perfectissima ac sapientissima, quæ proinde plectere debet improbos, & remunerari probos. Atqui id sæpe non facit in hac vita, in qua cernimus improbos affluere delictis, probos verò miseriis multis affligi. Ergo id præstare debet post decursum hujus vitæ mortalis. Unde etiam sequitur post illam debere animam ad minimum pro aliqua temporis duratione superesse. Si autem post separationem à corpore permaneat aliquo tempore superstes, nulla est causa cur unquam postea intereat;

cum ex natura sua nullum habeat contrarium à quo destruat, neque per se sit naturæ fluxa, nec aliud assignetur quod exigat eam in nihilum reduci. Quin è contra experimur animæ humanæ à natura insitum esse appetitum quemdam innatum ad quietem & beatitudinem perfectam, adeoque perpetuam: hic autem appetitus frustraneus & chimæricus foret, cum nulla beatitudo possit esse perfecta nisi sit cum perpetuitate conjuncta. Hoc argumento ulum fuisse S. Petrum adversus Simonem Magum, ad evincendâ animæ immortalitatem, astringit *D. Clemens lib. 3. Recognitionū.*

8. Probatur tertio, ratione naturali. Ex eo quod Anima nostra naturam habeat spiritualement, sive incorpoream, quæ proinde ex se nulli est obnoxia corruptioni. Incorpoream autem esse Animæ nostræ substantiam, convincunt 1. *Cogitationes humanæ*, quæ sunt operationes animæ, & talis naturæ, ut nequeant illæ per se à potentia corporea exerceri. Versantur enim Cogitationes nostræ circa res absentes, imò nullo modo existentes, circa rationes universales, & abstractiones mathematicas quæ sub sensum non cadunt, circa res merè spirituales, circa spatia imaginaria, circa mundos alios possibiles, circa chimæras, circa infinitum, circa Angelos prorsus incorporeos, & circa ipsum Deum.

Atqui Corpus tantum potest versari circa id quod existit, & ipsi præsens est, uti patet in vi magnetica quantumvis admiranda, & quavis alia vi corporea, quæ non agit nisi in certa spatii determinatione. Sicut & in singulis sensibus corporeis, manus tantum potest tangere, oculus videre, gustus, odoratus, & auditus tantum percipere id quod actu existit, imò quod sic est præsens ut sensum afficiat.

Ergo Anima nostra, quæ est principium effectivum talium Cogitationum & operationum, non potest esse corporea, sed purè spiritualis, & ex natura sua incorruptibilis, juxta axioma commune Philosophorū, *modus operandi sequitur modum essendi*: sed modus operandi est incorporeus, uti probatum est, ergo & modus essendi.

Probatur quartò, & validissimè, ex hominis *Libertate*: quia indifferentia quæ Anima se determinat modò ad hoc, modò ad illud cogitandum, volendum, vel nolendū, item ex deliberatione prævia modò ad hoc, modò ad illud decernendum, concludendum &c. non potest esse actus corporeus, qui semper est ad unum determinatus, neque versatur circa consequentias, divinationes, abstractiones, & multò minùs circa ea quæ sunt æterna, aut supernaturalia. Hinc etiam ipse *Plotinus* antiquissimum Scholæ Platonice lumen *Enneade 2. cap. 4.* animam esse incorpoream ac immortalem necessariò concludit.

Idem convincit *Imperium absolutissimum* quod anima, cum vult, in corpus, ac potentias illius corporeas exercet: uti dum contra naturalem appetentiam corporis, compescit illius oblectationes, frænât gustum, domat libidinem, mortem etiam naturæ corporeæ terribilissimam pro Deo, ac virtute ultrò appetit. Quod sanè vim maximam contra, & ultra omnem corpoream evincere, agnoscit ipse *Boetius*, & alii inter ethnicos Philosophos naturæ exploratores accuratissimi. Idque in simili manifestè elucidatur: Quando contra decurrentis aquæ torrentem navis propellitur, sine dubitatione concludimus non vi aquæ defluentis, & navigio resistentis, illius motum in partem adversam ulterius impelli, sed alia quadam virtute validiori, sive remorum, sive ventorum &c. Quod in actibus illis humanis contra oblectantem corporis sensum & appetentiam clarè elucescit: ab alio scilicet principio incorporeo actus illos promanare. Hinc ipse qui divinus dicitur *Plato in Phædone* Animam humanam primo rectori, sive Deo, propiorem ait, quia regit, rectorique primo assimilatur.

9. Sed ne ad demonstrandam hanc animæ immortalitatem, hic pressius deductam, latiori stylo cogar excurrere, *Ciceronem* Oratorum principem, ex ipso naturæ lumine, & præcorum sæculorum Philosophis, multa paucis complectentem hic breviter subijcio, libro de *Senectute circa finem*. Sic, inquit, mihi persuasi,

sic sentio, cum tanta celeritas sit animarum, tanta memoria præteritorum, futurorumque prudentia, tot artes, tot scientiæ, tot inventa, non posse eam naturam quæ res eas continet, esse mortalem: cumque semper agitur animus, nec principium motus habeat, quia se ipse movet, nec finem quidem habiturum esse motus, qui nunquam se ipse sit relicturus: & cum simplex animi sit natura, neque habeat in se quidquam admixtum dispar sui, atque dissimile, non posse eum dividi: quod si non possit, non posse interire.

Horum singula multò evadent clariora, si latius expendas *Intellectus* humani *Inventiones* admirandas nulli naturæ corporeæ communes, nullisq; panè limitibus circūscriptas, circa tot vocum, & idiomatum dissimillimorum institutiones, tot scripturarum species, tot picturarum delineationes subtilissimas, tot musicæ organa, vocumque inflexiones ordinatissimas, tot artium, totque scientiarum subtilissimarum acquisitiones, in astrologia, arithmetica, optica, geometria, aliaque tam multiplici rerum tam humanarum, quàm divinarum notitia: quæ omnia intellectus humani capacitatem arguunt quodammodò illimitatam.

Et quidem quod concernit solam hominis *Memoriam*, de *Mitridate* Rege Ponti ac Bithuniæ tradit *Plinius lib. 7. cap. 14.* illum linguarum viginti duarum aded fuisse peritum, ut cum totidem Nationibus loqui, ac negotia quævis tractare potuerit.

Charmides Græcus memoriæ statim affixos habebat libros omnes quos legendo pervolvebat, uti tradit *Gellius lib. 17. cap. 17.*

De *Seneca* constat, quod duo millia nominum consequenter recitaverit eo ordine quo ipsi recitata fuerunt. Hoc ipse de seipso testatur in *Declamationum lib. 1.*

De quodam adolescente Paduæ à se cognito & viso tradit *Marcus Antonius Muretus*, aded admirandæ fuisse memoriæ, ut triginta & sex millia nominum eodem tempore & decursu recitare potuerit, quæ ipsi antea prædicta, aut prælecta fuerunt. Ita testatur ipse *Muretus lectionum variarum lib. 3.*

Cyrus

Cyrus Rex Persarum, cuius exercitus constabat sexcentis millibus hominum, neverat singulos milites proprio nomine ac cognomine compellere. Ita *Plinius sup. l. 7. c. 14.*

Lucius Scipio tantæ fuit memoriæ, ut singulos cives Romanos, qui prope innumeri fuerunt, proprio nomine consalutare potuerit: uti testatur idem *Plinius de viris illustribus.*

10. Hinc nò immeritò perspexit Doctor perspicacissimus *S. Augustinus*, Memoriam hominis esse instar Abyssi quæ nullo limite, nullo fine terminatur.

Nec minus eadem illimitata facultas animæ nostræ perspicitur in illius intellectu, ac *Voluntate*. Hæc enim ita fertur in bona alia atq; alia non tantum sensibus objecta, sed etiam in supernaturalia, ac divina, ut nunquam in bonis corporeis suum finem, aut quietem perfectam obtineat; unde facile intelligitur Animam nostram omnem naturam corpoream longissimè transcendere: ac proinde innatum illius appetitum ac voluntatem non nisi bono æterno ac infinito tanquam suo fine ultimo expleri. Idque omniævo ab orbe condito nò tantum Doctores, ac populi fidei lumine illustrati, sed etiam summi Gentilium Philosophi, *Plato, Aristoteles, Socrates*, aliique, ex ipsa naturæ luce agnoverunt.

ARTICULUS TERTIUS.

Ex admissa Dei existentia, facili methodo demonstratur progressus ad divina Attributa, & ex his ad reliqua Mysteria fidei, ejusque Analysim.

VTi ex commonstratis scientiarum principiis, conclusiones quædam obscuriores facile elucescunt, ita ex demonstrata supremi Numinis existentia, mirum quanta menti humanæ lux oboriatur, ut per solidam rationis principia ad reliqua fidei mysteria, facili compendio, gradum promoveat, ac tandem ad solidissimam fidei nostræ Analysis perveniat.

§. I.

1. **D**ico igitur Primò, Ex eo quod *Existat Deus* rerum omnium prima causa & origo, necessariò sequitur illum esse, *Ens à se*, hoc est, à nulla causa dependens, sed vi naturæ suæ in se ab æterno subsistens. Quia apertè implicat illum esse rerum omnium primam causam, & simul existere aliquam causam naturam priorem à qua ipse dependeat, sic enim esset causa prima, & non prima.

Dico Secundò, Ex eo quod Deus in existendo à nulla causa productiva dependeat, sequitur esse, *Ens in sua essentia Summè perfectum*. Quia limites perfectionis in re quavis oriuntur à voluntate, aut naturali dispositione causæ, quæ non potest communicare effectui perfectionem ampliorem, quàm ipsa in se contineat. Cum ergo Deus à nulla causa habeat quod existat, nihil omnino est quod ipsi perfectionis suæ limites circūscribat: ac proinde ultra omnem, quæ mente concipi potest entis creati speciem ac perfectionem sine fine protuberat. Præsertim cum ipse Deus manifestè revelaverit hanc sibi perfectionem inesse; nihil autem enti à se, & nullius egent, prodesse potest mendacium.

Dico Tertio, Ex hac *Naturæ divine Perfectione illimitata*, ac nullis terminis definita conficitur, alia quoque ejus *Attributa* debere esse sine fine perfecta, ut sapientiam, potentiam, justitiam &c. Quia hæc Proprietates debent adæquari naturæ à qua eas emanare concipimus, quæ cum fine careat, non potest proprietates ex se profluentes ullo fine coarctare. Secundò, Cum hæc Dei attributa non sint res aliqua ipsius naturæ superaddita, sed ipsa Dei essentia cum ordine ad varias quas producere potest operationes à nobis considerata, non possunt singula attributa minus continere perfectionis, quàm ipsa Dei essentia, cum qua attributa illa reipsa in unam, ac penitus indivisam entitatem coalescunt.

2. Dico Quartò, Ex Attributis Dei omni ex parte illimitatis & infinitis apertè concludi-

B 3

mus,

mus, illum esse *Omnis boni & perfectionis* primævum fontem & oceanum, in quo bonitas universa quam in creaturis cognoscimus & amamus, infinitis gradibus eminentius, atque excellentius continetur.

Hinc in Deo necessariò agnoscimus ac veneramur *Summam Sapientiam*, per quã in ejus mente ab æterno in æternum immensa cum claritate relucet, non tantum omnes creaturæ quovis tempore existentes, sed etiam aliæ rerum species sine fine perfectiores, quas solò voluntatis nutu creare potest. Nulla est veritas tam recondita, nulla in mente humana cogitatio aut machinatio tam abstrusa, quæ possit omnia perscrutantem Dei cognitionem momento latere.

Huic Sapientiæ, ut perfectissima sit, respondet divina *Omnipotentia*, per quam in quantavis multitudine ac perfectione producere potest quidquid veri entis extra Deum mens humana aut angelica concipere queat. Ex hac Dei potentia tanquam primævo fonte profluit omnis vigor & virtus agendi in causis creatis. Quidquid ingenitæ virtutis miramur in astris, in terra, in mari, in metallis, plantis, animalibus, tenuis quædam participatio est illius potentie, quam Deus in se nullis limitibus terminatam complectitur. Hæc est potestas illa suprema, quæ in homines impios perpetuò armata, illis gehennæ pœnas numquam terminandas infligit; hæc eadem est ad cujus præsidium quisquis cum fiducia recurrit, nihil habet unde in præsentia, aut futura vita, omnes hominum, dæmonumque insidias pertimescat.

3. Hanc omnipotentiam comitatur thesaurus *Bonitatis* in omni genere entis infinitus, sic ut nunquam desit copia inexhausta cælestium donorum, quæ possit ac velit in omnes, suos præsertim cultores, largâ manu perpetuò dispensare. Quidquid cogitatur in creaturis amabile, inanis est larva, aut deformis umbra, si cum purissimo bonorum omnium fonte, & liquidissima ejus voluptate conferatur. Ex hoc amplissimo divinæ bonitatis thesauro proveniunt omnia illa naturæ, & gratiæ dona, qui-

bus Homo ad beatum finem adjuvatur. Hac bonitate sibi innatâ adactus, creavit Deus ad hominis usum ingentes cælorum orbes, eoque variâ astrorum luce ad stuporem adornavit. Totius terræ, oceanique commoda, ac divitias, sustentandæ hominum vitæ destinavit. Quos non tantum ad necessitatem, sed etiam usque ad delicias adamavit, dum tantâ volucrum, piscium, fructuum, florum, metallorum, gemmarum, omniumque rerum varietate totum hunc orbem hominis causâ locupletavit. Ac demum in tot amoris irritamenti hoc unum sibi ab æterno propositum habuit, hominem ad sui agnitionem, cultumque adducere, eumque suo in cælis complexu in perpetuum beare.

§. 2.

His ita constitutis, Dico ulterius quintò, Ut sapientia Dei perfectissima hominẽ ad hunc ultimum, beatissimumque finem per congrua media dirigeret, necesse fuit Deum cum hominibus *Commercium* habere, & locutione quadam externâ aliqua mentis suæ consilia illis communicare. Frustra enim foret hominem condere rationis lumine donatum, nisi eo fine ut conditori suo cultum idoneum persolveret. Ut verò noverit homo quem à se cultum conditor deprecatur, cum nequeat per se divinæ mentis arcana intueri, necesse erat per medium aliquod sensibile Deum hominibus loqui, & mentis suæ consilia manifestare. Ne verò hoc *Commercium* errori obnoxium foret, necessarium insuper erat, divinæ locutioni signa quædam Deo propria adjungi, ex quibus securè ac prudenter colligi possit, illam à solo Deo provenire.

Hunc cum hominibus loquendi modum instituit Deus ab initio per oracula Moysis, aliorumque *Prophetarum*, quæ cælestibus prodigiis, ac signis tam admirandis illustravit, ut non potuerint homines prudenter dubitare, quin doctrina iis oraculis expressa, à Deo inspirata fuerit.

Secundò, Mentem suam, Legemque pro-

palavit

palavit per monumenta *Scripturarum*, quas ipse Scriptoribus sacris dictavit tanquam publica instrumenta, in quibus voluit consilia sua ac decreta hominibus consignata remanere.

Tertiò, In progressu sæculorum, Fidem suam doctrinamque manifestavit per *Christum*, ejusque *Ecclesiam*, quam non tantum ipsius Christi miraculis, sed etiam deinceps omni ævo tot testimoniis, ac prodigiis suam esse comprobavit, ut in ea Deum sibi loquentem totus pænè orbis agnoscere non dubitaverit.

§. 3.

Dico Sextò, His fundamentis hætenus stabilitis innititur tota Fidei divinæ veritas certa & inconcussa. Præstat enim fidei nostræ certitudinem falli neciã revelatio divina, quã Deus hominibus mentis suæ sensa manifestat. Nititur autem ipsa revelatio Dei revelantis Sapientiæ infinitæ, quæ non potest falli, cum nullius rei veritas eam possit latere, ac simul Bonitati voluntatis divinæ, quæ neminem potest fallere, & ultrò in errorem inducere: hoc enim summam Dei bonitatem dedecere facile agnoscimus, quod ab homine probo sine crimine fieri non potest. Ad hæc igitur firmissima principia, omnia fidei nostræ mysteria reducuntur, ex his in singulis quos prædicamus articulis, ultima credendi ratio peti debet, quod jam in praxi demonstrabitur.

§. 4.

Dico Septimò, Intellectus noster his fundamentis siye motivis instructus, facile pertingit ad *Analysim* fidei, quã omnium articulorum, quos credit, rationem ultimam ac solidissimam reddere valeat.

De quovis enim Articulo fidei, ut ad solida principia reducatur, queri potest hoc modo:

Cur credis fide divinã v.g. Deum esse trinum in personis? Ideo hoc credo quia Deus hominibus revelavit, se in personis trinum esse; Scio autem Deum non posse falli, cum sit præditus summâ sapientiâ, neque velle homines fallere, cum sit infinite bonus. Sed quomo-

do constat Tibi Deum revelasse, se trinum esse in personis, cum nunquam Dei loquentis vocem audiveris? Audi vi sane, dum Ecclesiarii percepi Dei nomine affirmantem, Deum esse trinum in personis. At unde nostri Ecclesiam non errare, dum affirmat se Dei nomine docere Trinitatem personarum? Non errare mihi certum est ex eo, quod ipse Deus Ecclesiã hoc affirmantem affirmat notis, ac signis soli Deo propriis, quibus testatur illam suo nomine, & se auctore id hominibus annuntiare: quod aliud non est, quam ipsum Deum per Ecclesiam hominibus loqui, & de re quam illa proponit mentem suam manifestare. Deus autem siye per se, siye per alium loquens errare non potest. Unde patet, singula fidei nostræ mysteria non nisi testimonio tantum humano, sed in ipsa Dei loquentis auctoritate fundari, & ad eam per hanc claram facilemque fidei analysim revocandam esse.

4. Si quæras, Quenam sint signa, quibus Deus Ecclesiam suo nomine loqui declarat? Sunt illa in primis, prodigia cælestia, vaticinia rerum futurarum, Ecclesiæ docentis Unitas, & Sanctitas, & omnis generis miracula vim naturæ penitus exsuperantia, à Christo, ab Apostolis, aliisque Ecclesiæ membris omni ævo exhibita, ad comprobendam Ecclesiæ Dei nomine loquentis auctoritatem: de quibus tractat pereruditè P. Cornelius Hazart in Triumpho Rel. Flandricè edito. Si verò Ecclesia Dei nomine loquens, & tot notis soli Deo propriis insignita, esset errori obnoxia, hoc ipso adimeret Deus omnem sibi auctoritatem, & facultatem hominibus loquendi, siye per externâ signa mentem illis suam siye erroris suspensione propalandi. Si enim liceat mihi suspicari hanc Dei locutionem, adjunctasque illi notas tam multas, tamque admirandas non esse à Deo, sed ab alia quapiam causa profectas, idem licebit pariter mihi suspicari de quavis alia ipsius locutione quibuscumque notis ac prodigiis insignita. Cum ergo ad Dei perfectionem pertineat, sic posse hominibus loqui, ut certi sint ipsum esse qui loquitur, eiq; tene-

antur

antur fidem adhibere, spectat quoque ad necessariam ipsius providentiam, ne permittat illis suo nomine proponi doctrinam talibus notis insignitā, nisi per eam velit suam mentem palam indicare. Ex quibus deum aperte concluditur, tantam esse certitudinem ac firmitatem Fidei divinæ per veram ejus Ecclesiam propositā, ut si illa vacillaret, necesse foret in agendo cum creaturis ipsam Dei potentiam, bonitatem, ac sapientiam deficere.

In quo autem Cætu hominum inveniatur illa Ecclesia per quam Deus mentem suam, fidemque ad salutem necessariam mundo manifestare decrevit, deinceps accuratè investigandum suscipimus.

CAPUT SECUNDUM.

Ostenditur quemlibet, etiam Christianum, non posse in sua Fide & Secta salvari.

ARTICULUS PRIMUS

Status Controversiæ, & argumenta proponuntur.

Post Libertinos ante omnes expugnanda est secta Indifferentium, quorum errores mirum quantum hoc ævo invalescunt. Postquam hi allatis supra rationibus adducti Religionis erga Deum, ac porro fidei Christianæ necessitatem agnovère, nihil sibi ulterius investigandum rati, in qualibet Secta, quam illis vel locus, vel tempus, vel quæstus accommodat, securi conquiescunt. His sanè valido docentis hortatu, ac forti eleboro opus est, ut lethalis iste veternus excutatur. In hujus verò erroris barathrum duo, potissimum hominum genera absorbentur. Primo, homines plebei, qui solo Religionis nomine contenti, tam facile Fidem, quam domicilium commutant, eamque sibi Sectam arripiunt, quam domi natam reperiunt. Alterum genus

est hominum politicis simulandi artibus apertè imbutum, quos non tam Error abducit, quam propria Cupiditas excecat. his mollior vita, investigandi labor, fallax securitas, spes honoris, favoris umbra, omnem Religionis verè, fallacque differentiam obliterat, non minus paratis, si res ferat, aliam Sectam, quam novam vestem assumere.

2. Ut verò in foveam adeo latam plures precipitentur, post *Serranum*, & plures, præsertim in *Hollandia*, & *Germania*, non dubitavit nuper in *Anglia* *Thomas Hobbesius* in Elementis Philosophicis, ad hunc errorem temeratio ausu habenas laxare. Contra hos, atque alios hujus temeritatis auctores.

Dico primò, Non potest quivis, qui se Christianum profitetur, in qualibet horum temporum Secta salvari.

Probatur primò hæc veritas, auctoritate Sacrarum litterarum, quas pro certissimo Dei verbo Sectarii omnes admittunt. Sic autè loquitur Apostolus ad *Ephesios* cap. 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma: & ad *Hebræos* c. 13. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Ex quibus verbis hoc formabis argumentum. In Ecclesia Christi sicut unus est Dominus, ita unica est Fides, à qua prohibemur abduci. Sed diversarum Sectarum non una est Fides, nunquam enim agnoscet Lutheranus se habere eandem penitus fidem cum Calvinista communem. Ergo non omnes ille Secte sunt in Ecclesia Christi. Sed in confesso est, extra Ecclesiam Christi non posse obtineri salutem. Ergo non possunt omnes in sua fide, aut Secta salvari.

Declaratur Secundo evidenti Ratione. Qui enim asserit quemlibet credentē in Christum posse in sua fide salvari, admittit etiam Hereticos olim à primitiva Ecclesia damnatos potuisse in sua fide ad salutem pervenire. Nam ex illis plerique agnoscebant Christum Filium Dei, mundi Redemptorem, & alia ad ejus personam spectantia. Salvari itaque poterunt in sua secta Pelagiani à primæva Ecclesia reprobati, quia negabant peccatū originale, & necessitatem gratiæ internæ; Christum verò ejusque

ejusque divinitatem semper admisserunt. Neque à salute excludi poterunt Nestoriani, qui Christum ut Deum, & hominem, & salvatorem colebant, sed duas in illo personas constituebant. Neque damnandi sunt Macedoniani, qui in Christum per omnia credebant, sed Spiritum Sanctum Filio minorem esse volebant. Neque reprobandi erunt Novatiani, qui de Christo rectè senserunt, sed tantum lapsos ad poenitentiam admittendos pernegabant. Hoc autem admittere aliud non foret, quam veram & primævam Christi Ecclesiam, ac totius antiquitatis consensum erroris arguere. Si enim illi in sua fide salvari potuerunt, cur tanto molimine contra eos congregati sunt ex toto orbe Patres, & Concilia? Cur toties anathemate à Christi Ecclesia separati? Cur maluerunt omni ævo Christiani potius exilia, tormenta, & ipsam mortē tolerare, quam eorum doctrinam, aut Sectam profiteri?

Statuamus etiam hoc tempore, aliquem ex iis qui in Christum credunt, negare infernum damnatis omnibus esse constitutum, aut asserere dæmones aliquando ad cælum perventuros. Neminem credo reperies, qui admittet talem Sectarium ad salutem posse pervenire. Quantumvis profiteatur se alia Christianæ Fidei dogmata retinere.

Dico Secundo, Non sufficit etiam ad salutem admittere fidei articulos in Symbolo Apostolorum comprehensos, nisi paratus sis recipere reliqua à Deo revelata, dum legitime proponuntur.

3. Probatur, ex aperto primævæ Ecclesiæ testimonio, cui nulla potest Secta refragari. Sic autem pronunciat *S. Augustinus* contra *Fauftum* l. 13. c. 3. Qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potius quam Evangelio creditis. Consentit *S. Athanasius* in suo Symbolo: Quicumque (inquit) vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam fidem, quam nisi quisque integram, inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit. Atqui symbolum fidei quod recitat *Athanasius*, & Evangelium cui integrè credendum asserit *Augusti-*

nus, præter fidem in Christum, plurimos continet alios fidei articulos ad salutem necessarios: Ergo qui credit in Christum, & alia fidei mysteria repellit, absque ulla dubitatione æternæ salutis jacturam incurrit.

4. Et verò si solis Symboli articulis fidei Christianæ limites circumscribuntur, quorsum Apostolus Gentium propter fidem Circumcisionis tam acerbā sententiā *Galatas* percellit, & à salute per Christum obtinenda penitus excludit? Nullum illi Symboli apicem rescabant, totam Christi fidem, legemque pronò assensu susceperunt. Hoc unum illis obstabat quod insuper crederent, cum fide Christi circumcisionem sibi ad salutem esse necessariā. Et tamen illis divino spiritu Paulus testatur ad *Galatas* 5. *Quoniam si circumcidamini Christus vobis nihil proderit.* Ergo admittit Symboli doctrinā, unicus error circa alios fidei articulos à Christo penitus rescindit, & instar modici fermenti, ut ibidem loquitur Apostolus, totam fidei massam corrumpit.

Hujus ratio cuius consideranti manifesta, hæc est. Ideo admittis necessarium esse ad salutem credere in Christum, aut ea quæ in Symbolo Apostolico continentur, quia illa sunt à Deo hominibus revelata: Divina enim auctoritas & revelatio unicum fidei fundamentum est. Sed alia quæ in Scripturis continentur, sunt etiam à Deo hominibus revelata, utpote in verbo Dei hominibus proposita. Ergo necessarium est ad salutem credere etiam alia quæ in Scripturis sacris continentur, cum illa æquè sint à Deo asserita, ejusque auctoritate infallibili nitantur. Sicut enim ille qui legem aliquam à Principe latam negligit, aut contemnit, hoc ipso spernit auctoritatem legislatoris: sic qui libere negat aut rejicit unum articulum à Deo revelatum, hoc ipso violat primam ac supremam Dei revelantis auctoritatem.

5. Quam verò facilis fallendi prætextus captari possit ex ipso Symbolo privatis sectæ alicujus sensibus accommodato, manifestè docet solidissimum illud Ecclesiæ oraculum *S. Augustinus* lib. 3. contra Donatistas cap. 14.

Fieri potest ut aliquis perversus integra teneat verba Symboli, & tamen non recte credat, siue de ipsa Trinitate, siue de Resurrectione &c. Idemque sedulo monet de Fide & Symbolo cap. 1. tom. 3. *Sub ipsis ergo paucis in Symbolo constitutis, plerumque Hæretici venena sua occultare conati sunt.* Unde manifestè patet hanc quam prætendunt Adversarii in Articulis Fidei determinandis normam, devium esse tramitem à recta credendorum fide, ac salute æterna fallaciter abducentem.

Ex quo ulterius deducitur, illum qui existimat sibi satis esse tali modo in Christum credere, nequidem credere in Christum fide divinâ. Si enim Christi personam reciperet ex motivo revelationis, & autoritatis divinæ, admitteret etiam alios articulos, qui sub eodem motivo in Dei verbo, & Ecclesia ritè proponuntur. Hos autem qui non admittit, neque verâ fide Christo adhæret, neque divinæ autoritati acquiescit, sed suæ voluntati, ac lubentia, per quam fidei articulos sibi cudit, ac recudit, format ac reformat, eamque Sectam eligit, quam suo genio, ac commodo magis conformem esse deprehendit.

6. Dices, Christus Patrem cælestem sic alloquitur Joan. 17. v. 3. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum.* Ergo si hæc duo agnoscas, nihil ad vitam æternam refert, cui porro doctrinæ, aut sectæ adhæreas.

Respondeo, ex illo argumento sequi, nequidem esse necessarium ad salutem, ut credas in Spiritum sanctum, cum in allegata sententia tantum Patris & Filii mentio habeatur. Unde satis ostenditur alia ad salutem requiri, quam quæ ibi explicite memorantur. De cætero, methodum generalem respondendi ad alias huiusmodi Scripturas in hac & sequentibus controversiis, vide infra cap. 9. methodo 2. 3. 4.

Ad extremum huius infausti dogmatis Architectos, atque asseclas paucis interrogo: Si cuivis sectæ sub Christiano nomine militanti pateat communis ad salutem via, quorsum intra ipsa Sectariorum castra tanta exarde-

cunt Religionis dissidia, ac cruenta certamina? Ut alia taceam externa; cur in Anglia Puritani damnant Protestantes, cur hos invadunt Independentes? Cur à paucis annis pro sua utrimque religione armati, legitimi Principis nece, ac mutuo sanguine, velut Cadmæi fratres, sua tela cruentarunt? Poterant, te arbitro, Sectæ illæ suâ quæque semitâ ad eandem salutis metam pertingere: quid igitur tantâ animorum, atque armorum contentione, ad aliam credendi normam adigendæ fuerunt? An non vides (Adiaphorista) Sectas ipsas, quas tueri prætendis, suo tibi facto, ac iudicio adversari: teque causam tam infelicem suscepisse, ut neminem ex omnibus habeas patronum, qui cupis singulis patrocinari?

Verum in hoc dogmate fabricando, de aliis parum te sollicitum existimo, tua te intus causa & conscientia remordet, qui dum advertis, è comodo tuo non esse, Sectam cui adhæres in meliorem commutare, hoc demum agis, ut potius tibi Ecclesiam, quam te Ecclesiæ accommodes, eamque ad tua vota ultra suos limites sic in immensum extendas, ut si non intra veram, saltem non extra imaginariam Ecclesiam te constitutum credas: at cave quæso ne imaginaria quam fingis Ecclesia, te ad Gehennam veram, æternamque abducatur.

ARTICULUS SECUNDUS.

Occurritur novo errori Sectariorum, maxime Protestantium, dividendium articulos fidei in Essentiales, & Accidentales ad salutem non necessarios.

7. **D**Um Sectarii his argumentis ad angustias rediguntur, ex quibus nulla patet elabendi via, ut rimam sibi aliquam aperiant, novum fingunt discrimen inter Articulos fidei divinâ credendos, ut alii sint qui substantiam fidei constituent, alii vero sint accidentales siue levioris momenti, quos liberum sit admittere, vel repudiare salvâ fidei integritate. Hanc autem distinctionem moluntur eo consilio

ut persuadeant, dissidia inter varias sectas Protestantium, aliorumque Novatorum, non tollere necessariam unitatem veræ Ecclesiæ, nec consistere in fidei fundamentis quæ cuilibet ad salutem sufficiant. Hunc labyrinthum ingressus est cum plerisque sectariis recentioribus Antonius de Dominis Apostata lib. 7. de repub. Ecclesiastica cap. 9. & 10. cuius hodie vestigiis fermè insistit in Anglia Stillinsetus, & in Hollandia passim moderni Novatores. Hos ut ex suis latibulis, in claram veritatis lucem educamus.

Dico primò, Hæc distinctio circa articulos fidei, nullâ veritatis specie defendi potest.

Probatur, Quia, Omnia quæ Deus loquitur & hominibus proponit sunt æqualiter vera & certa: Quia infinitâ Dei revelantis autoritate nituntur. Atqui omnes articuli nostræ fidei, quos vocas accidentales, Dei loquentis autoritate proponuntur: hoc enim si neges jam frustra supponis illos inter articulos fidei ullo modo numerari. Ergo articuli quos vocas accidentales, æqualem cum fundamentalibus veritatem, certitudinem, ac Dei revelantis autoritatem sortiuntur. Ergo sine ullo dogmatis discrimine Deo revelanti injurius, & æternæ damnationi obnoxius esse convincitur, qui vel unum articulum, quem cognoscit à Deo revelatum, admittere recusat. Nec minus erit Deo rebellis qui animas à Purgatorii pænis, quam qui Sanctos à cælesti gloria excluderit.

8. Quin & ulterius assero, Prorsus impossibile esse, ut Deus velit, aut possit nos eximere ab obligatione, firmissimâ fide credendi quemvis articulum, quantumvis exiguum, quem constat ab illo nobis fuisse propositum ac revelatum. Hæc enim duo apertè repugnant: Deum homini aliquid asserere, & hominem sine gravi injuria rem à Deo assertam rejicere ac repudiare. En quò deducit futilis illa & chimerica distinctio, quâ volunt Novatores omnium sectarum colluviem in unam Christi Ecclesiam aggregare.

At inquires, integra foret fides Christiana, etsi multa levioris momenti dogmata in Sa-

cris litteris revelata non fuissent. Quid enim attinet fide divinâ credere, quis fuerit numerus Apostolorum, quod Martha fuerit soror Magdalene, & alia his similia in Sacris litteris exarata? Ergo nihil fidei præjudicat, si quis pro arbitrio ejusmodi doctrinam rejiciat, aut admittat.

At quæro abs te, quid attinet credere, Christum passum esse sub Pontio Pilato, quod tamen in Symbolo inter articulos fidei fundamentales admittis?

Respondeo igitur, ineptam esse argumenti sequelam: Quamvis enim sua fidei constaret integritas, etsi ista leviora non fuissent à Deo dictata: postquam tamen constat illa in verbo Dei contineri, eaque nobis ab infinita Dei sapientia asseri, tradi, proponi; fieri non potest ut patiat sine gravi offensa ulli penitus articulo à se revelato fidem denegari. Hoc enim tantum est, ac si diceretur, Deum in rebus minoris momenti falli, aut mentiri, quamvis in rebus gravioribus nolit homines in errorem inducere. At non advertis tam immani errore totam fidei fabricam labefactari? Si enim vel in minimo liceat divinam autoritatem repellere, aut in dubium revocare, jam nulla in cæteris Deo fides, nulla fidei nostræ firmitas aut constantia permanebit: omnia enim à Deo nobis tradita eodem divinæ revelationis fundamento nituntur. Atque ita dum articulos tantum fundamentales firmare satagis, totius Religionis fundamentum penitus evertis.

9. Dico ulterius Secundò: Etsi gratis admitteretur ista distinctio inter articulos fidei fundamentales & non fundamentales, impossibile adhuc foret sectario discernere, quinam articuli dici deberent fundamentales, quorum assensus, cæteris exclusis, ad salutem sufficeret.

Probatur primò, Quia quivis Sectarius, ut sit veri nominis Christianus, habet hunc assensum, *Credo omnibus quæ Deus revelavit*: ergo non potest ullum articulum quem constat in Scripturis contineri à sua fide excludere: aliàs profiteretur se omnia à Deo revelata amplecti, & simul aliquid à Deo in Scripturis revelatum

revelatum repudiar et. Hæc autem esset fides fatua & planè chimerica; non minus quam si admitteret, omnes homines esse mortales, & simul se, aut alios designaret à moriendi necessitate eximendos.

10. Secundò, Ut sectarius articulos fundamentales à ceteris discernat, necesse est ut aliquam discernendi Regulam in promptu habeat. Non Scripturam: quia etsi hanc centies volvas, ac revolvas, nuspiani numerum, aut nomen articulorum fundamentalium definitum reperies. Non Ecclesiam: hanc enim cupis ex omnibus Sectis constare, quæ nunquam hæcenus in sensu scripturarum, & præcipuis fidei articulis convenire, ut latius infra ostendam. Superest igitur ut pro constituendo dogmatum fundamentalium catalogo ad cerebri tui inanem conjecturam Phanaticorum more confugas: aliam Regulam erroris expertem pro illo quod fingis articulorum discrimine non assequeris.

11. Hinc mirum videri possit, hoc tempore in Anglia Bramhallum, & Stillingfletum, qui se præ ceteris lynceos arbitrantur, adeo in suis scriptis halucinari, ut in hunc errorem plusquam trabalem ultro impingant: dum libere asserunt, Religionis sue articulos fundamentales ac necessarios in quavis orbis Ecclesia, etiam Romana, comprobari, Undè manifestè infero, Religionem Protestantium, quam ipsi profitentur, in quantum Ecclesiæ Romanæ opponitur, & ab ea præcisè distinguitur, nullum habere fidei sue articulum fundamentalem, & ad salutem necessarium. Et hinc ulterius conficitur illam, per se consideratam, nomine & essentia Ecclesiæ penitus orbatam esse, cum illa prout à cæteris condistincta, tantum profiteatur dogmata quædam inferioris momenti, quam sint articuli fundamentales, qui ad constituendam veram Ecclesiæ essentiam requiruntur. Tales sunt articuli Protestantium purè negativi, Non est Missa, non est Purgatorium, Sancti non sunt colendi, & alia ejusdem farinae assertiones, extra fidei substantiam constitutæ, in quibus Protestantium Religio, Romanæ fidei opponitur,

12. Itaque nunc (viri pereruditi) ex doctrina vestra manifestè concludo, Protestantium Cætui, ab Ecclesia Romana cæterisque sejuncto, nihil omnino aliud superesse, nisi imaginariam Ecclesiæ umbram, scilicet articulos inferioris, adeoque incertæ veritatis, dogmata à fidei fundamentis divulsa, doctrinam adiaphoram, articulos ad salutem non necessarios, uti illos vos ipsi nuncupari non recusatis. Et tamen interea ex his paleis ac stipulis (si superis placet) Vos novam, & necessariam, & orbis Christiani reformatricem Ecclesiam instauratis: quæ vestro etiamnum iudicio propriis fundamentis destituta, in hac tandem incertæ doctrinæ auras, & fumos evanescit.

ARTICULUS TERTIUS.

Ostenditur Protestantes, aliasque Sectas in articulis etiam Fundamentalibus non convenire.

13. **D**ico primò, Lutherani non consentiunt Calvinistis in articulis quos ipsi nuncupant Fundamentales.

Probatur primò: In confessio est nullos articulos magis ad fidei fundamenta pertinere, quam illos qui in Apostolorum symbolo continentur, inter quos enumeratur, Descensus Christi ad inferos. Affirmant autem Calviniani hunc descensum aliud non esse, quàm Christum in cruce inferni angustias ac dolores perpeßum fuisse, idque docet Calvinus lib. 2. instit. cap. 16. §. 10. & Beza in cap. 26. Matthæi v. 37. At ex adverso Lutherani asserunt ipsam Christi animam verè ad inferos descendisse, teste etiam Danæo Lutherano in Respons. ad Osiandrum, & Epimio in Psal. 16. aliisque.

Secundò, Ad fidei Christianæ substantiam, quid potest magis requiri, quam doctrina quæ circa Baptismi Sacramentum versatur? Fatentur Lutherani Baptismum omnibus etiam infantibus ad salutem esse necessarium. Credunt verò firmiter Calviniani, fidei parentum liberos ante Baptismum justos ac san-

ctos

ctos esse, filiis verò infidelium Baptismum nihil prodesse, eumque illis esse negandum: ita docet ipse Calvinus in Antidoto Conc. Tridentini Sess. 6. cap. 5.

Tertio, A Sacramento Eucharistiæ animæ vitam ac salutem dependere pronunciat Christus Ioan. 6. v. 33. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* De hoc autè Sacramento immanis utrimque discordia. In eo cum Calvino lib. instit. cap. 17. pernegant Calvinistæ Christi Corpus aut Sanguinem contineri, solà ejus figurâ contenti. Quantum verò in hoc palmari articulo ab his dissentiant Lutherani, locuples est testis ipse Lutherus contra articul. Lovaniensium Thesi 2. Anno 1545. *Hæreticos (inquit) serio censemus & alienos ab Ecclesia Dei Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistia.*

Ex his concludo indeclinabili argumento: Tantum alienus est ab Ecclesia Dei, qui negat articulum fidei fundamentalem, ut ipsi asserunt adversarii. Atqui alienus est ab Ecclesia Dei qui negat corpus & sanguinem Christi sumi in Eucharistia, ut apertè loquitur Lutherus: Ergo doctrina de præsentia Christi in venerabili Eucharistia, in qua secta illa dissentiunt, est articulus fidei fundamentalis. Prius igitur noctem diei conjunges, quàm has sectas in fundamentis fidei conso-ciabis.

14. Dico secundò, Protestantes in Anglia, etsi Calvinistis in Cæna Domini, & pluribus adhæreant, in aliis tamen fidei fundamentis ab iisdem recedunt.

Probatur hic dissensus, primò, in articulis de vero descensu Christi ad inferos, & Baptismo parvulorum omnibus necessario, quos supra ostendimus esse fundamentales: in his autem Angliæ Protestantes se à Calvinistis Genevensibus, ac Puritanis dissentire apertè profitentur.

Secundò, quid potest ad substantiam veræ Fidei magis spectare, quam doctrina de ipso Capite visibili veræ Ecclesiæ? De hoc

verò negant Calvinistæ Genevenses, posse ullo pacto Regem aliquem, ac multò minus Reginam, militantis Ecclesiæ Caput constitui, ut testatur Beza in confessione fidei nomine Genevensum ab ipso edita Cap. 5. §. 15. At è contra Anglo-Calvinistæ sive Protestantes firmiter credunt ac tuentur, Regem sive etiam Reginam in suo regno jure divino supremum Ecclesiæ principatum tenere.

Tertio, Anglo-Calvinistæ profitentur à Christo corpus Ecclesiæ coagmentatum esse ex Episcopis, Archiepiscopis, Decanis, Archidiaconis, aliisque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. At reliqui Calvinistæ Genevenses, Gallici, Belgici, Germanici, his gradibus ab Ecclesia sua penitus exclusis, sola cum Ministris seniorum Consistoria admittunt.

15. Quid reliqua inter hos dogmatum dissidia commemorem? Cum neque in Ecclesiæ sue Capite, neque in corpore conveniant, quo pacto in necessariis fidei fundamentis coalescent? Dissident igitur toto cælo Anglo-Calvinistæ à cæteris Calvini asectis, atque interim cunctis persuasum volunt, se cum his, atque omnibus orbis Christiani Ecclesiis in punctis ad salutem necessariis fidem communem profiteri. Romanos Catholicos, quod imagines colant, idololatrias esse nō dubitant: Pontificem credunt Antichristum: Papicolos, ac nonnunquam Anabaptistas, aliasque sectas ferro & igne persequuntur: cum his tamen omnibus in tota fidei substantia ad salutem requisita, usque ad minimum apicem firmissimo fœdere copulari non recusant. Ad hunc nempe vertiginis spiritum tandem Protestantes adigit sectarum sibi similiū confusa multitudo, inter quas perpetuò fluctuantes, cum nullam reperiant Ecclesiam firmam, facile, uti in naufragio, quamlibet tabulam arripiunt, maluntque videri cum omnibus esse, quàm nullibi tutò consistere.

16. Hanc quoque in Belgio suo dogmatum, Doctorumq; inconstantiam modernam pugnasque innumeras, graphicè describit, & acerbè deplorat D. Samuel Mareßius in suo Tractatu, de afflictio statu studii Theo-

logici in Belgio confederato pag. 10. Quæ (inquit) Theologia nostra tot monstrosis opinionibus adeo deturpata est, ut si Pastores & Doctores, qui denati sunt in Belgio à triginta annis, ad nos reverterentur (Riveri, Polyandri, Thyssi, Spanhemii, Triglandi, Demassii, Schotani, Amesii) putarent se in alterum orbem tempestate delatos, cujus idioma non assequerentur &c. Vide igitur (mi Sectarie) ex oraculo etiam tui doctissimi Marefii, quam perduto loco tua secta, & salus consistat.

Declarantur porrò predicta, ex ipsarum Sectarum confessione, & verbis manifestis, & notatu dignissimis pro aliis etiam controversis.

17. **M**aximum operæ pretium est, ut securis profundius admoveatur ad radicem hujus extremi Effugii sive Figmenti, quo moderni Sectarum milleas animas ad Catholicam & securam salutis viam aspirantes miserè seducunt, hoc fuco fallaci. Nos à Catholicis, & aliis sectis non discrepamus in articulis fidei substantialibus ad salutem requisitis. Ergo non minus apud nos, quam apud illos poteris salutem adipisci. Si igitur Sectarum illi nostræ in oppositum demonstrationi quantumvis evidenti non confidant, saltem acquiescent illis quos sectæ suæ Authores & Duces agnoscunt.

Lutherus ejusque affectu profitentur aperte se repugnare Calvinistis de reali Christi præsencia in Eucharistia, quod ad articulos fidei essentielles sine dubio pertinere supra ostendimus.

Joachimus Vestphalus Minister Lutheranus cum aliis, Calvinistas Vulpes, appellant, eo quod subdole asserant se à Lutheranis in adiaphoris tantum dissidere.

Albertus Graverus Doctor in Saxonia, librum suum inscripsit, *Absurda absurdorum, absurdissima, absurda Calvinistica*. Hoccine est in fundamentalibus per omnia convenire?

Henricus Ecardus in Præfatione Illustrissimo Electori Saxonie Christiano, post multa de calliditate Calvinistarum, & quod titulum inanem Ecclesie circumferant, asserit illos, *Lutheranorum consensum mentiri, & confessionis Augustane societatem simulare: cum tamen non sit tanta distantia inter celum, & imam terram, quanta inter Augustanam Confessionem, & Calvinistarum sectam*. Idem in Epistola ad Electorem Joannem Georgium sic pronuntiat: *Si Calvinista una cum pane & vino, vere, substantialiter, & præsentem, ibi corpus & sanguinem Christi sumi, etiam ab indignis, expressè non affirmabunt, & errorem suum valere non jubebunt, nullam nobiscum concordiam in Fide habebunt*. Quomodo possunt illi magis aperte in substantialibus discrepare, quam nullam in Fide concordiam habere? Rursus graviore tono in fine concludit. *Nugantur Calvinistæ, cum dicunt, dissidere à nobis, sed in rebus levioribus, non in fundamentis Religionis. Ex articulis enim Cardinalibus ne unum quidem nobis Theologia Calvinistica inviolatum reliquerit. Quænam possit esse ex ore propriæ Sectæ confessio luculentior?*

18. Gravius etiam nunc idem intonat Andreas Jacobus Smidelius Lutheranus, contra Grineum Calvinistam, nec non Joannes Schutzius lib. 50. causarum, cap. 48. qui asserunt, Calvinismum, Arianismum, & Mahometismum, fratres esse & sorores, tres caligas ejusdem panni, camerinam in quam multe hereses confluerunt, denique sathane iram ultimam. Et erit adhuc Lutheranus quem non pudeat fingere se cum Calvinistis in substantialibus, ut frater, aut soror, aut quarta caliga prorsus coalescere?

Joannes Modestus Luther. In suis Demonstrationibus docet, Calvinistas non esse Christianos, sed Judeos baptizatos. Christianos negatis, & Fratres in substantialibus fidei articulis agnoscitis.

Conradus Schlüsselburgius in tribus Libris Theologiæ Calvinisticæ, ex publicis Calvinistarum scriptis, verbis, & Authorum nominibus adductis plusquam ducentos viginti duos illorum errores quasi in viva tabella depingit.

pingit: demonstrans ibidem, illos de nullo Fidei Christianæ articulo rectè sentire: denique lib. 2. art. 1. pronuntiat, *Calvinisticam fidem esse heresim Sacramentariam, & Sathanicam blasphemiam*. Sed & ibidem affirmat, à Calvinistis vice versa fidem & doctrinam Lutheri appellari, *doctrinam Schismaticam & sectariam, Lutheranos verò omnes diaboli incantatione esse excæcatos*. Ergo in eo utrimque conveniunt, quod in articulis fidei substantialibus ad salutem necessariis minimè conveniant.

Omitto brevitatis studio alios Lutheranorum Doctores innumeros, qui prorsus similia in suis scriptis apertissime pronuntiant: quorum plurimi ex Adamo Contzen in Jubilo Jubilorum Jubilæi Evangelici, & ex Georgio Tyskivicio in Theologia Antilogica facile possunt deprehendi.

19. Nunc ex parte Calvinistarum illorum Doctores, talem in Articulis Fidei substantialibus Concordiam ut figmentum inane reprobantes, breviter adduco.

Joannes ipse Calvinus sectæ istius Princeps, in admonitione secunda, contra Joachimum Westphalum, ait, tales esse cum Lutheranis inimicitias, ut citius in rebus fidei cum Turcis & Papistis, quam cum Calvinistis pacem & concordiam sint habituri. Et in Admonitione tertia, Lutheranos ait esse, *vertiginosos, superbos, bestias, desperatè impudentes, falsarios, ignorantes quod in Catechismo tractatur*. Demum in Admonitione ultima, denuntiat Vestphalo, nisi circa articulum de Cœna Domini aliter credat quam Lutherus & Lutherani, *eo loco posthac habendum esse, quo pertinaces Hereticos habebat Paulus*. Si ut Hereticos pertinaces, ergo in articulo fidei substantiali à Calvinianis dissidentes, ipso teste Calvino.

Accedat proximè pro sua dignitate Jacobus Rex Angliæ, qui in regni sui primordiis isto concordie errore à suis miserè seductus, in sua Apologia asseruit, *Lutheranos & Calvinistas in quibusdam tantum apicibus dissentire*. At demum in suo Basilico Doro perspicacius pronuntiat, *Puritimos, sive puros Calvinistas, Hæ-*

reticos esse, & puros ac putos Phariseos. Idemque libros Joannis Vorstii Calviniani Lugduni Batavorum publici Professoris, decreto Regio non tantum damnavit tanquam hæreticos & impios, sed & flammis in Foro Londinensi publicè exuri jussit. Ergo si ut Hæretici damnantur illi, & ut Pharisei, non possunt cum ulla vera Ecclesia in substantialibus convenire: idque ex ipsa Serenissimi Regis Definitione, quem Anglia suæ Ecclesiæ Caput agnoscit.

Carolus adius inter præcipuos Calvini Athletas rotundè asserit, *Fidem Lutheranam esse similem magicæ fidei, ariolorum, & demonum*. Nec minus ille inter primos Calvinistas magni nominis Theodorus Beza Lutheranorum dogma pro præsencia Christi in Eucharistia, appellat, *Sathane excrementum, Cœnam verò cœnum, in qua vorant fursureum numen: ipsos proinde esse Antichristi nepotes, Christicidas, carnivoros &c.* Nec dissimilia de illis pronuntiat Bucerus, & Pareus ad suam controversiam de Eucharistia, cujus hæc aperta confessio est: *Nonagesimus annus labitur infelicis illius dissidii de sacra Eucharistia, quod Ecclesias Evangelicas fatigat, debilitat, & lacerat, Pape verò regnum stabilit, & sustinet*. Idemque Lutheranos appellat, *veterum errorum heresumque reductores*. En qualis utriusque Sectæ inter se, & cum Papistis in substantialibus concordia!

20. Denique ad Dogma hoc summè perniciosum cui vis non obsecato stirpitibus evellendū, sufficiat audire ipsos sectarum modernarum primos Patriarchas illud suis in se mutuo censuris penitus evertentes. Et Calvini quidem in hoc de Lutheranis effata nunc supra exhibuimus. Martinus porrò Lutherus in Tom. 2. Vitemberg. concordiam istam cum Calvinianis ita execratur, ut contra illam indignabundus in hæc verba prorumpat: *Maledicta pax & concordia cum Sacramentariis, per omnia secula seculorum: cui execrationi Calviniani vicissim Amen sapius accinerunt, ut supra vidimus*. Iterum Lutherus vehementius insurgens in suis quæ scripsit *Colloquiis mensalibus*. *Non alia (inquit) potest sperari concordia inter*

inter nos; & Calvinistas, quàm quæ inter Christum & Indam intercessit. Rursus in *Thesi* 27. contra articulos Lovaniensium: Et in *Confessione postrema de Cena Domini* aperte asserit, *Hæreticos à se censerî omnes Sacramentarios, qui negant verè corpus & sanguinè Christi ore carnali sumi in Eucharistia.* Ibidemq; propter articulum eundem contra Calvinistas sententiam extremam pronuncians ait, *Illos esse Sacramentorum hostes, eternumque damnatos.*

Si igitur Calviniste toties à Lutherò & Lutheranis, & vicissim Lutherani à Calvinistis proscribuntur ut *Hæretici*, ut *Sacramentorum hostes*, & inde ut *aternum damnati*; quænam potest esse umbra Concordiæ inter illos, aut sectas ab iis profluentes, aut Catholicos Romanos, in Articulis fidei ad salutem necessariis? Unde manifestè concluditur, illum salutis æternæ jacturam facere qui permittit tam palpabili errore sibi illudi, & in istorum secta detineri. Quàm verò facile sit se ab errore expedire, & ad veræ Religionis notitiam devenire, in sequentibus dilucidè ostendemus.

ARTICULUS QUARTUS.

Potest vera Religio à falsis Sectis facile discerni, neque excusabilis est Sectarius qui eam non investigat.

Sed ex ipsa Sectarum pugna, ac multitudine, plurimi hoc ævo sibi conficiunt speciosum sui erroris præsidium, aut potius desidæ latibulum. In tanta, inquit, Religionum inter se dissidentium colluvie, non ego talis sum *Ædipus*, ut possim certò divinare, quænam præ cæteris omnibus integram fidei veritatem obtineat. Si enim id proprio examine & experimento velim investigare, non ea sum tinctus litteraturâ, aut eo præditus ingenii acumine, ut possim cunctas sectarum differentias ad trutinam revocare, & omnium argumentorum pugnas dirimere. Quinimo prius me cum mente vita deficeret, quàm dispersas toto orbe sectas convenirem, ac sin-

gularum causas, originem, & cohærentiam sine erroris periculo compertam haberem. Si verò velis mihi non meo, sed Doctorum iudicio standum esse: Nescio ego cui Doctorum concessum sit, filium veritatis adèd implexum ita evolvere, ut me ex multiplici tot sectarum labyrintho citra erroris periculum, ad apertâ veræ Ecclesiæ lucem educat. Sunt enim in qualibet secta plures qui Doctores appellantur: ut ego inter hos omnes Doctorem præ cæteris veracem seligere possim, Doctor ipse maximus esse deberem. Quid ergo superest, quàm ut ego meæ sectæ inhæream, cui à teneris innutritus sum, quam parentes aut amici colunt, pro qua in dubio tam implexo stat apud me diurni temporis possessio: ne veritatis incertus, dum charybdim vitare cupio, in scyllam deteriorem incidam. Contra hunc prætextum pluribus communem, edque fallaciorem quod magis fucatâ veritatis specie depingitur.

Dico primò; Admissâ Dei providentiâ, vera Religio iis notis insignita esse debet, ut à quovis intellectu benè disposito facile discernatur.

2. Probatur primò, Si Deus mundum gubernat, evidens est illum Religionem veram instituisse, quâ ab hominibus coli debeat, ut supra initio demonstravi. Frustra autem illam instituisset, si non ordinasset signa & argumenta idonea quibus facile vera illa Religio à Sectis falsis discernetur: frivolum enim foret proponere finem, & nihil certi statuere de mediis quibus ad illum pervenire oporteat. Hoc autem fieret, si pro denotanda vera Regione non extarent signa multo illustriora, quàm quæ possint pro quacunque falsâ exhiberi. Nam si signa illa ullo modo permanent æqualia, nullum superesset medium quo possit vera Religio à falsâ discerni, atque adeo hominum errores ex hac parte in ipsum Deum referendi essent, quod de perfectissima, ac humanæ salutis moderatrice Dei sapientiâ existimare impium foret.

Probatur secundò, ex obligatione certa quæ quemvis obstringit, ad veram Religionem

nem præ falsa amplectendam. Hæc autem obligatio nulla prorsus foret, si vera Religio non esset præ Sectis falsis satis explorata. Sicut in aliis Dei præceptis, exempli causâ, ut testimonium perhibeam veritati, nunquam teneor juramentum assumere, dum rei veritas manet dubia, aut tantum probabilis, ne facile contingat Deum à me in falsitatis testem adhiberi. Unde conficitur, infinitam Dei sapientiam sibi manifestè contradicere, si veram Religionem hominibus præciperet, & interea illius præ cæteris signa satis explorata non exhiberet.

3. Hanc autem calumniam divinæ sapientiæ nemo facile importabit, qui studiosè advertet tam in veteri, quam in novo Testamento, insurgente quovis Religionum conflictu, ut in Moyse, Daniele, & Apostolis, Deum veræ Ecclesiæ ea signa præbuisse, quæ facile omnem adversæ partis probabilitatem elidere potuerunt.

Hic proinde non admitto ex notis sive motivis tantum probabilioribus, sine ulteriori investigatione, licitum esse aliquam præ cæteris Religionem suscipere, aut jam susceptam in aliam commutare. Quamvis enim sola probabilitas plerumque in aliis operationibus valere possit, non idèd in suscipienda quoque novâ Religionè sufficere debet. Quia in negotio fidei error etiam materialis in ordine ad actiones salutares gravissimè nocere solet: neq; deest homini non oscitanti modus, quo diligenti investigatione facile ad veræ Ecclesiæ notas moraliter evidentes devenire possit, qualis adipiscendæ certitudinis via in aliis hominum actionibus constituta non reperitur.

4. Querunt hoc tempore aliqui: An ad assensum præbendum articulis fidei, requiratur evidentiâ etiam omnimoda revelationis divinæ?

Respondeo, ad assensum fidei debitum, necessariam non esse cognitionem absolute evidentem revelationis divinæ. Quia evidentiâ omnimoda aut metaphysica revelationis ab omnibus in hoc statu haberi nequit, ergo

non potest illa omnibus ad assentiendum articulis nostræ fidei esse necessaria. Quod adèd certum est, respectu hominum præsertim rudiorum, ut hoc de fide esse affirmet *Suarez hic, disp. 3. sect. 8. n. 5.* Dum enim rudiores articulis fidei assensum præbent, non apparet quo modo, aut medio autoritas Dei loquentis illis evidenter proponatur: quinimò paucis doctiorum contingit ad absolutam revelationis evidentiâ ratiocinando penetrare.

Sed quæstio esse potest, An assensus fidei omni ex parte evidens, possit dici *supernaturalis*; De hoc variæ sunt, & liberæ Theologorum sententiæ. Negant aliqui esse supernaturalem, quia actus fidei evidens, non est liber, neque obscurus, sive argumentum non apparentium, ut ipsi volunt, & requirunt ad actum proprium fidei divinæ. Probabilius tamen assensum illum posse esse supernaturalem docent communius Thomistæ, ut recen-ter tradit *Gonet disp. 1. art. 7. n. 201.* & pro eadem sententiâ *Scotum* citat Di Castillio, quos sequitur *Herinx* ex Scotistis Author recens & eruditus, nec non ex Carmelitis *Bonæ Spei*, & ex Nostris *Vasques, Ariaga, Ripalda*, & plures alii.

Quia nulla ratio satis probat habitum fidei non posse influere in assensum evidentem, cum inter evidentiâ & supernaturalitatem nulla ostendatur repugnantia, ut patet in actu visionis Beatificæ, qui simul evidens est & supernaturalis. Potest igitur cum assensu fidei divinæ stare evidentiâ revelationis: sed perperam cum quodam asseritur, hanc evidentiâ ad fidem nostram esse necessariam.

Sufficit ergo articulos fidei proponi cum notis, quæ de veritate revelationis divinæ ita nos certificant, ut non possimus de ea prudenter dubitare. Ad assensum huiusmodi præstandum nulla modernarum Sectarum sufficientes rationes aut notas exhibere valet.

Dico igitur Secundò, Neque Protestantes, neque alii horum temporum Sectarii possunt in sua conscientia, aut divino tribunali excusari, quamdiu certiores veræ Ecclesiæ notas non inquirunt.

D

Proba.

7 Probatur. Non potest aliquis excusari, aut bonâ fide in ea Secta permanere, in qua nequit exhibere veræ Ecclesiæ signa certiora, quâ habeant alia Secta, quas ipse devias & falsas esse agnoscit. Atqui neque Protestantes, neque alii Sectarii possunt in suo Catu ostendere ulla signa aut fundamenta certiora veræ Ecclesiæ, quàm habeant alia Secta tam moderna, quàm antiqua, quas ipsi pro falsis reprobant, & à sua communione rejiciunt. Quinimo à Protestantium confessione de Primatu Ecclesiæ in Regibus, de Hierarchia & potestate Prælatorum, & pluribus fidei punctis communi iudicio gravissimis, reliquæ totius orbis Ecclesiæ dissentiant. Quo igitur modo poterit horum aliquis sine ulteriori examine in sua Secta securus conquirere, quam facile advertit, præceteris Sectis à se reprobatis, nullo speciali Dei testimonio, nullo explorata veritatis fundamento subitari?

Atque ut hoc argumentum in brevi dilemmate fortius inhæreat: Quæro ex quovis Protestantium Ministro; An reliquas horum temporum Sectas veras judicet, an falsas? Si dicat veras; jam Ecclesiam suam agnoscit falsam, utpote quæ à cæteris Ecclesiis, quas pro veris habet, ut falsa rejicitur. Si verò reliquas Sectas falsitatis arguat, suam quoque inter falsas numeret necesse est, cum nullam prorsus exhibere possit speciale signum, aut apertum Dei testimonium, quo Ecclesiam suam, præceteris à se reprobatis, melioris conditionis esse demonstret.

8 Ex his quæ hætenus deduximus aperte conficitur, quemlibet suæ salutis prospicere volentem, debere Religionem veram, & unicam sedulò investigare, neque posse sine summa imprudentia ac temeritate hanc curam negligere in negotio totius vitæ gravissimo, quale est jactura salutis æternæ, quæ sine vera fide obtineri non potest. Ut enim à salute aberres, perinde est an tuâ culpâ falsam Fidem, an nullam profitearis.

Ostenditur ex dictis, qualis Ignorantia excuset ab Hæresi formali.

Dico igitur primò: Ignorantia invincibilis circa articulos fidei excusat ab Hæresi formali. Quia cum ignorantia invincibilis sit ea quæ nullâ diligentia aut inquisitione hic & nunc ab ignorante vinci & deponi potest, nō relinquit illa libertatem sufficientem ad veritatis electionem: ac proinde error ex tali ignorantia ortus non est homini liber & voluntarius, quod ad hæresim formalem requiritur.

Dico tamen secundò: Ignorantia ista invincibilis non sufficit in homine adulto in ordine ad justificationem in punctis fidei requisitis necessitate Medii, ut est credere in Deum ut creatorem, mediatorem, remuneratorem, &c. Quia fides horum mysteriorum, est fundamentum, & prima dispositio ex Dei ordinatione requisita ad actus amoris Dei, vel alios quibus possit homo ad justificationem pervenire, juxta illud Apostoli. *Ad Hebræos cap. 11. Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit.*

Dico tertio: Nulla ignorantia vincibilis si ve, ex inquirendi negligentia graviter culpabilis, excusare potest ab hæresi formali, hoc est, à tali errore in fide qui illum apud Deum constituat reum hæresis, & inexcusabilem. Hec est sententia communior & verior apud Valentiam de fide disp. 1. quest. 11. puncto 1. Thomam Sanchez l. 2. in decalogum cap. 7. Sotum, Lud. Lopez, Sayrum, Navarram, Cordubam, Canum &c. contra aliquos apud Card. Lugo de fide disp. 20. sect. 6. qui quamvis admittant talem contra fidem graviter peccare, negant tamen esse formaliter hæreticum.

10 Probatur nostra assertio. Error hominis Christiani circa aliquod mysterium fidei, ortus ex quacumque ignorantia vincibili est simpliciter voluntarius, & graviter contra fidem culpabilis, uti pars utraque admittit. Atqui talis error non pertinet ad Paganismum, vel Juda-

Judaismum: cum homo Christianus sic errans adhuc retineat Religionis Christianæ professionem. Ergo error ille pertinet ad Hæresim, cum Infidelitas adquatè in tres species dividatur, Paganismum, Judaismum, & Hæresim.

11 Dices, Tantum ille censetur absolute & formaliter hæreticus, qui scienter dissentit ab Ecclesia, recedendo ab illis articulis quos ea sufficienter proponit. Atqui ab ea non scienter dissentit qui ab articulis illis recedit ex ignorantia tantum vincibili. Ergo talis non est absolute & formaliter hæreticus.

Respondeo dist. majorem. Censetur tantum absolute & formaliter hæreticus qui sic scienter dissentit scientiâ formali, vel etiam equivalenti, concedo: scientiâ præcisè distinctâ & formali nego. Quia talis ignorantia vincibilis & voluntaria equiparatur scientiæ formali in ordine ad effectum, si ve errorem subsecutum, & inde proveniente. Censetur enim sic ignorans noluisse scire veritatem, quando diligentiam sciendi debitam volens omisit: ac proinde voluisse ignorantiam & errorem inde consequentem.

Ex his demum aperte deducitur primò, Non rectè modò in Anglia viros in speciem politos pro sua in hæresi persistentia hoc modo ratiocinari: Ego paratus sum fidem Romanam amplecti, si Rex, & Parlamentum eam esse præferendam declarent. Hoc verò quamdiu non faciunt, ego prudenter resolvo illorum sensum communem, meo privato iudicio præponendum. Ergo errorem in divino tribunali mihi imputabilem non incurro.

12 Sed facile demonstratur, fucum illum prorsus inanem esse in viris rerum quæ in reliquo orbe geruntur non ignaris. Satis enim illi norunt, in hoc sui Regis ac Parlamenti sensum ab aliis Regibus, ac Regnis amplissimis toto panè orbe improbari. Neque ignorant Notas manifestas antiquitatis, & conformis omni ævo unitatis veræ ac Catholicæ Religionis, si velint operâ non difficili animû ad illas advertere. Quod si pretextus ille coram divino tribunali ponderis aliquid habe-

ret, quoslibet hætenus omni loco, & tempore Hæreticos, imò & Mahometanos in suis erroribus excusaret; quorum & Imperator, & imperium, & sensus, maximam orbis nostræ partem complectitur: quod tamen viri illi non parum politi minimè admiserint.

Deducitur Secundò, pari ratione Ordines Batavicos, & alios alibi variarum Sectarum catus, nullam sibi ex illo prætextu erroris sui excusationem posse prætere.

His annexæ sunt aliquæ questiones Theologicæ, quæ reperiuntur infra ad finem Tomi 2. in novo Supplemento Theologie universæ, in Secunda secunda, Tract. de Fide.

Ut autem vera & unica Religio, in qua voluit Deus salutem æternam obtineri, à Sectis falsis securè discernatur, Argumenta hæc sequentia sepositis Partium studiis, sincero propriæ salutis, ac veritatis desiderio expendenda erunt.

Sed ad hoc debitè præstandum præmittenda sunt à Curatore si ve propriæ, si ve alienæ salutis Media sequentia. De quo vide & alia in praxi Conversationis cum Hæret. Tomo 3. circa finem cap. 2. §. 1.

PRÆPARATIO ANIMI

Ad Considerationes sequentes pro sincera veræ Religionis suscipienda desiderio.

Cum vera Fides sit donum Dei singulare, necesse est primò, ad illud obtinendum cor Deo sincerum & apertum exhibere. Secundò, Removenda sunt impedimenta hujus divini beneficii, ut est, Affectus nimius erga commoda temporalia, honores, divitias, amicos, promotiones, humanos respectus, ac favores: plerumque enim nimia cupiditas gratiæ humanæ, obicem in hoc ponit gratiæ divinæ. Tertio, Deponenda sunt præjudicia hausta ex dictariis Adversantium Religioni Romanæ, & animus ad æquilibrium revocandus, quo statuatur nullo alio respectu duci, quam

quàm motivis solidæ veritatis, & suæ salutis. ¹⁵Quartò, Per Orationem, & pia opera ad Deum recurrendum, animus sincerus illi offerendus, ac postulandum cum humilitate gratiæ divinæ adjutorium. His mediis dispositus Cornelius Centurio meruit à Deo ad veram fidem singulariter illustrari *Astorum* 10. In hunc finem Oratio sequens, sic formata ut præparationem animi prædictam, cuilibet Christiano necessariam, breviter complectatur, admodum erit opportuna.

O R A T I O.

*Disponens ad veræ Fidei notitiam,
& susceptionem sinceram.*

Deus meus! & in Te rectè credentium salus aeterna! emitte lucem tuam & veritatem tuam, ut in aeternum ad te perveniam, per veram Fidem, Spem, & Charitatem, sine quibus nulla est spes salutis, sed certa ad ignem aeternum damnatio. Scio autem evidenter sicut unus est Deus, ita unicam posse esse Fidei veritatem, unicam veram Ecclesiam, unicam viam salutis aeternæ. O quam essem ego nunc insanus, & postea in perpetuum infelix, si pro ulla illecebra hujus vitæ mortalis, ab illa via unica veritatis, & salutis me impediri, aut abduci permetterem.

Protestor igitur nunc coram divina Majestate, hoc mihi propositum esse, hoc firmissimum decretum, illam Fidem & Ecclesiam unicam amplecti, quam præ aliis veram, & à Deo constitutam esse, sincero corde deprehendam.

Protestor insuper, me ab hoc decreto sincero nolle abduci, si ve hujus brevis vitæ fluxis solatiis, si ve cupiditate opum aut honorum, si ve humanâ quacumque gratiâ, aut respectu. Nihil enim mihi hujusmodi

prætextus coram justissimo Dei tribunali sunt profuturi.

Scio me à veritate Dei aeterna præmoniti in sacris Scripturis Matthæi 24. quod, multi Pseudopropheta surgent, & seducent multos: Et Matthæi 7. Cavendum nobis esse à falsis Prophetis, qui veniunt ad nos in vestimentis ovium, Ac proinde, Non omni spiritui credendum: Sed probandos spiritus si ex Deo sunt 1. Joan. 4. Non ignoro tales plurimos seductores omni ævo à vera Christi Ecclesia defecisse, & multos etiamnum per tales ab unitate fidei abduci: à quibus mihi omni modo cavendum esse firmissimè decerno. O quot Martyres Christi ab exordio Ecclesiæ & deinceps omni tempore, se illis ita opposuerunt, ut tantum fortunas omnes, sed etiam per immania tormenta sanguinem, & vitam profuderint: nec tamen magis illis sua, quam mihi mea salus necessaria est. Hinc, mi Deus, mihi omnino decretum est, & erit, monitis tuis obtemperare, viam salutis securam sedulo investigare, & illam semel inventam ad extremum usque spiritum conservare.

Tu igitur splendor Patris, & lux aeterna, qua illuminas omnem hominem venientem in hunc Mundum, illumina tenebras meas, animumque corrobora, ne hujus mundi cupiditate, aut hominum illecebris abducar in perditionem: cum impossibile sit tibi sine vera fide placere, & ignis aeterni supplicia evadere. Effice per gratiam tuam, ut Ecclesiæ tuæ unicæ, quam veram deprehendero, semel aggregatus, tibi firmiter adhæream in sanctitate & justitia omnibus diebus vitæ meæ. Amen.

CA-

CAPUT III.

Argumenta quæ evincunt, Solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, in qua salus possit obtineri.

ARGUMENTUM PRIMUM.

Sola ostendit se potestatem suam à Christo derivare.

Illa sola est vera Christi Ecclesia, quæ ostendit se doctrinam & potestatem suam à Christo & illius Apostolis accepisse, & per continuam successionem ad nostra usque tempora perduxisse. Hac enim successionem omnis vera & legitima possessio, ac potestas firmissimè probari, & sine dubitatione constare solet. Si quis autem illam destitutus, de possessione aut jure contendat cum eo, qui hanc successionem exhibere potest, non minus explodetur, quam si quis hodie compareat homo peregrinus, qui se legitimum Anglicæ Coronæ Successorem proclamet, contra illam Familiam, quæ continuam successionem se in legitima Regni hæreditate perennare demonstrat.

Hanc autem continuam à Christo & Apostolis ad nostra usque tempora successionem quo pacto reperies in Sectis illis, quæ à centum circiter annis emerferant, ac sibi veræ Ecclesiæ nomen vindicarunt? Quo modo in aliqua Ecclesia potestatem à Christo derivatam ostendes, quæ seipsam per mille quingentos post Christum annos Orbi ostendere non potuit?

Cum igitur hæc successione aperte careant Congregationes modernæ, sola Lutheri, Calvini, aliorumque Recentiorum autoritate instituta: carent etiam necessariò eorum Ministri Jurisdictionem à Christo derivatam in gubernanda ejus Ecclesia, carent ejus Ordine pro administratione Sacramentorum, carent ejus

Missione pro verbi Divini prædicatione, quæ aperte requirit Apostolis ad Rom. 10. *Quomodo prædicabunt nisi mittantur.* Nunquam enim ostendit ullus ex Sectis modò nominatis, quæ autoritate, aut quomodo primum missus fuerit Lutherus, aut Calvinus ad prædicandam doctrinam oppositam Ecclesiæ Romanæ, à qua sua tantum sponte defecerunt: aut ubi, aut quando potestatem illam à Christo acceperint.

Si dicant, se accepisse à Christo potestatem extraordinariam ad reformandam veterem, & instituendam novam Ecclesiam.

Respondeo, nulli prudenti posse sufficere, quod Lutherus aut Calvinus id de se affirmet: omnes enim antiqui Hæresiarchæ idem de se dudum testati sunt, nec idè minus hæretici fuerunt, & pro talibus etiam hoc tempore damnantur. Necesse est igitur suæ missionis clarum & apertum testimonium adducant: sine legitimo enim testimonio, ne quidem domum tuam alteri resignabis, quantum minus Ecclesiam Dei, quam Christus à tot sæculis aliis possidendam & gubernandam configuravit. Nec ipsi Apostoli pro Dei Ministris ab initio admissi sunt, nisi per apertum testimonium signorum ac miraculorum, quibus se à Christo missos esse toti orbi manifestè comprobant. An igitur ego cum salutis aeternæ discrimine sine alio signo, aut testimonio, hos ut Ecclesiæ antiquæ reformatores, & animæ meæ in aeternitatis itinere duces admittam, quos à Deo missos non fuisse clara ratione deprehendo?

Ex his rite expensis hoc necessarium deducitur argumentum. Sola illa est Christi Ecclesia, quæ potest ostendere, se Christo & Apostolis ad hæc usque tempora continuo successisse. Sed sola superest Ecclesia Romana in qua possit illa successio ostendi: ergo &c. Jam enim probatum est, alias Sectas illa successione penitus esse destitutas.

At in Romana Ecclesia Presbyteri suum Ordinem, jurisdictionem, ac missionem accipiunt immediate à suis Episcopis presentibus, hi ab Episcopo sive Pontifice Romano, qui

D 3

per

per continuam præcedentium Pontificum seriem, suam in Sede Petri successionem toti orbi apertè demonstrat. Hæc enim in publicis, & ubique patentibus temporum Annalibus tam luculentè omni ævo consignata exhibetur, quàm ullum Regum jure successionis Regni sui thronum pollidere. Iam illa Pontificum successio præceteris tantò majori pollet evidentiâ, quantò frequentiori omnium Gentium curâ ac studio universalis Ecclesiæ historia à tot tantisque Auctoribus, ac SS. Patribus conscripta, & ad posteritatem continuè transmissa reperitur.

Nullus itaque est Ecclesiæ Romanæ Minister, qui Fidem populo & Sacramenta administrat, qui non possit potestatem, ac missionem suam continuâ serie ad Apostolos, ac Christum reducere, tanquam ad primum authorem ac fontem à quo illam derivavit. Sola igitur Romana potest esse vera & indubitata Christi Ecclesia.

Hoc argumento veram Ecclesiam à Sectis alienis ipsi primitivæ Ecclesiæ Patres discerniebant, ac imprimis S. August. contra Epistolam *fundamenti*: "Tenet me in Ecclesia Catholica, ab ipsa Sede Petri Apostoli usque ad præsentem Episcopum successio Sacerdotum. Accedit S. Hieron. epistol. 2. ad Damasum. Hic inter tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat, ego interim clamo, qui Cathedræ Petri jungitur meus est. Idem diss. contra Luciferianos: Brevem tibi apertumque animi mei sensum proferam, in illa permanendum esse Ecclesia, quæ ab Apostolis fundata usque in hanc diem perdurat.

Dilemmate inde confecto, modernum sectarium hoc modo premit. Argumentum illud S. Augustini, S. Hieronymi, & primorum Ecclesiæ Patrum contra hæreticos sui temporis, ex successione perpetua Prælatorum in sola Ecclesia Romana, vel rectè probat illos antiquos fuisse veros hæreticos, vel non. Si id non probat, errarunt ergo primi, summique Doctores primitivæ Ecclesiæ; quod tamen ipsi Sectarii non admittunt. Si verò rectè probat illos fuisse hæreticos, idem prorsus con-

vincit de Sectariis nostri temporis, qui non magis possunt in sua secta ostendere perpetuam Prælatorum successionem, quàm illi Hæretici, contra quos primi Patres hoc argumentum intorquebant.

Objiciunt illi, ne prorsus exarmati videantur: Ut Ecclesia aliqua Christi per successionem dicatur Apostolica, sufficit sola successio Doctrinæ Apostolicæ, non verò Prælatorum sive Pontificum Apostolis succedentium. Probatur, quia Ecclesia Christi dicta est Apostolica in Symbolo antequam esset Pontificum successio.

Respondeo, successionem certam totius Doctrinæ Christianæ non posse per tot à Christo sæcula certò conservari & innotescere, nisi per successionem personarum quæ ostendere possint se legitimam & certam illius tradendæ potestatem à Christo derivare. Nam aliàs sola successio doctrinæ, figmentis omni ævo innumeris exposita fuisset, uti tot exortè de ea hereses etiamnum apertè demonstrant. Ad probationem dico, Ecclesiam Christi ante Pontificum Successionem dictam fuisse Apostolicam in actu primo, sive quæ ex institutione Christi Apostolicam in Pontificibus successionem requirebat. Sic etiam ab initio dicta est Catholica, quamvis nondum actu per orbem diffusa, sed postea tantum diffundenda.

Hujus successionis defectus Angliæ Ministros gravissimè remordet, qui sapius postulati de legitima ordinatione Parkeri, qui primus post hæresim tanquam Archiepiscopus Cantuariensem Sedem occupavit; nec testes, nec tabulas, nec ullum derivati à Christo Ordinis, aut potestatis indicium legitimum unquam proferre potuerunt. Quorum unus haud ita pridem quasi collabenti Ecclesiæ humeros suppositurus, non antiquas tabulas, sed novas tabulas evulgavit, de Parkeri in quadam taberna per aliquos Romanæ Ecclesiæ Episcopos in Præsulem consecrato. Sed non defuit author Catholicus, Dublinensis nuper Præsul illustrissimus, qui calamo suâ eruditione digno commentum illud apertè dissol-

dissolvit, & ad vivum refecuit, uti attingemus infra tra. 3. c. ult.

ARGUMENTUM II.

Ecclesia Christi est antiqua, omnes moderna Sectæ sunt nova.

Ecclesia Christi est antiqua, quia ab annis plusquam mille & sexcentis à Christo fundata est, & sic in omne tempus futurum stabilita, ut promiserit portas inferi contra eam nunquam prævalituras. Sed Ecclesia Lutheri & Calvini est nova; Ergo hæc non potest esse vera Christi Ecclesia. Minor clarè probatur. Quia possumus assignare ipsum locum, & tempus, quo recenter exorta est hæresis Lutherana, ante centum circiter annos, tempore Caroli V. Imperatoris, & Leonis X. Pontificis; & ostendere primum ejus authorem Martinum Lutherum, qui post quindecim sæcula à constituta Christi Ecclesia comparuit, & ab antiqua Ecclesia spontè defecit, & Sectam Lutheranam, de qua nihil unquam antea auditum fuit, in Germania inchoavit. Sed hæc sunt manifesta novitatis indicia, quæ apertè demonstrant Sectam Lutheranam (& idem est de aliis novis) non posse dici veram Christi Ecclesiam. Repugnat enim illam Sectam, quæ est nova, esse Ecclesiam Christi quæ est antiqua, originem habuisse à Luthero postremo sæculo, & tamen ante annos mille sexcentos à Christo institutam fuisse.

Si dicas, Ecclesiam Lutheranam olim quidem extitisse, sed hætenus per 1500. annos ante Lutherum occultam & invisibilem latuisse. Responso illa per se frivola hoc Dilemmate clarè refutatur. Religio Lutherana vel extitit ante Lutherum, vel non extitit. Si ante Lutherum extitit occulta, ut affirmas, non potuit esse vera Christi Ecclesia, quæ debuit semper esse visibilis & conspicua, sicut civitas supra montem posita, sicut lucerna, sicut publicum tribunal ad quod jubemur confuge-

re Matth. 18. Si autem noluerit te audire, dic Ecclesiæ; his enim Christus Ecclesiam suam similem esse declaravit. Si verò dicas ante Lutherum non extitisse, ergo est Religio novitia, ac proinde non potest esse Religio Christi, quam constat esse antiquam.

Sola itaque superest Ecclesia Romana, quæ initium Romæ sumpsit ab ipso Petro, cujus Sedè per suos Successores continuè possidet, cujus recens institutio, aut novus author nullo unquam loco, aut tempore post Petrum assignari potest, quæ sunt antiqua & veræ Christi Ecclesiæ manifesta argumenta.

Hoc argumentum approbare coactus est ipse Lutherus, dum Zuinglianos recenter emergentes oppugnaret in Epistol. ad Duce[m] Borussiam, & habetur in ejus tom. 2. impresso Wittenberge fol. 362. Periculosum, inquit, & terribile est audire aliquid aut credere, contra concors testimoniū fidem, & doctrinam totius sanctæ Christi Ecclesiæ, quæ jam supra mille quingentos annos per universum orbem concorditer statuit &c. Tolum hoc ab antiquitate desumptum, quod fortissimum agnoscit, quis non videt contra ipsum Lutherum, aliosque horum temporum Sectarios validissimè retorqueri? Quomodo igitur ego salutem æternam, quæ solum in antiqua Christi Ecclesia obtineri potest, inter novos horum temporum Sectarios sperare poterò? Hoc si expendas benè, non poteris malè concludere.

ARGUMENTUM III.

Aliæ omnes Sectæ docent Hæreses in primitiva Ecclesia damnatas.

Omnis illa Religio falsa est quæ continet hereses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Atqui modernæ Sectæ Lutheri, & Calvini &c. continent hereses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Ergo eorum Religio debet esse falsa, & primitivæ Ecclesiæ contraria.

Minor

Minor hujus argumenti probatur primò: Quia tam Lutherus quam Calvinus docet, Bona opera nō esse ad salutem necessaria, sed solam fidem sufficere. Atqui hæc eadem fuit olim hæresis Simonis Magi, teste antiquissimo S. Irenæo l. 2. cap. 20. & Eunomianorum olim ab Ecclesia damnatorum circa annum Domini 360. teste S. Augustino hæresis 54.

Lutheri, & Calvinii Doctrina est, Traditiones esse rejiciendas, & solam Scripturam recipiendam. Eadem hæresis à primitiva Ecclesia damnata est in Ario, Nestorio, Eutychete, & Dioscoro, uti patet ex S. August. lib. 1. contra Maximum cap. 2. item ex Synodo 7. a. 1. rione 1.

Tam Lutherus quam Calvinus negat Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Doctrina hæc tanquam hæretica in Novatianis olim ab Ecclesia proscripta est, teste antiquissimo Cypriano lib. 4. epist. 2.

Docet Lutherus & Calvinus, Ecclesiam olim visibilem postea periisse, & illam in suo tantum cœtu existere. Fuit hæc quoque hæresis Donatistarum contra primitivam Ecclesiam, uti testatur August. lib. de unitate Ecclesiæ cap. 12.

Afferit uterque, venerationem Reliquiarum, Imaginum Christi, aut Sanctorum esse idololatriam. Idem asseruit Vigilantius hæreticus teste Hieronimo, & olim Iconomachi ab Ecclesia damnati, teste Cedreno & Nicephoro de Iconomachis.

14 Negat cum Luthero Calvinus, orandum esse pro defunctis, observandum jejunium Quadragesimale, aut aliud ab Ecclesia præscriptum. Idem negarunt olim Aëtiani hæretici, teste Epiphanio & Augustino de hæresib. cap. 33.

Quid igitur manifestius quam hæreses olim ab Ecclesia Christi damnatas, à Luthero & Calvino doceri, ac renovari? Et quidem plerasque ante tempora S. Augustini. Cum tamen ipsi fateantur veram & primævam Christi Ecclesiam, quæ eas hæreses damnavit, ab omni erroris suspitione immunem fuisse. Illas autem hæreses dum reprobavit, necessariò

omnes Sectas eandem doctrinam profitentes hæreticas esse declaravit.

Ex his autem ceterisque articulis à primitiva Ecclesia olim damnatis nullum omnino recipit Ecclesia Romana, aut unquam admisit, & quemvis admittere volentem à suo corpore resevit. Deposuit Fidei à Christo & Apostolis sibi traditum tam firmum & inviolatum semper retinuit, ut maluerit tam ab antiquis quam ab horum temporum Sectariis gravissima bella, rapinas bonorum, exilia, & mortem ipsam sustinere, quam vel unicum articulum à primitiva Ecclesia damnatū admittere; uti hodie in Angliæ, Hollandiæ, & maximè in antiquissimis Hiberniæ Catholicis, tot calamitatibus hætenus idcō laceratis ante oculos videmus.

Ad hanc rationem vel unicam, si seriò luceat reflectere, fieri non potest, quin hodiernas Sectas à vera Christi Ecclesia facile discernas. Quæcunque enim Secta deprehenditur hæresim vel unicam à vera Ecclesia olim damnatam admittere, tam implicat illam esse Ecclesiam Christi, quam falsum esse verum, aut album esse nigrum. Sicut enim contra debitam Regi fidelitatem in uno puncto cum hoste conspirans, hoc ipso fit Regi rebellis, sic cum damnatis Hæreticis unico in errore consentiens, Deo fit inimicus ac perduellis, & extra salutis tramitem exult aberrat.

ARGUMENTUM IV.

Communis omnium Gentium consensus pro Fide Romana. 16

Illa judicanda est vera Christi Ecclesia, quæ per totum orbem recepta, & omnium gentium testimonio & consensu comprobata est, potius quam illa, quæ exiguo spatio circumscripta, & à paucis admittitur. Quivis enim æquus judex non dubitabit adjudicare litem illi parti, quæ præ alia habet testes multo plures, & inter se omni tempore, & loco convenientes.

Atqui

2 Atqui omnium Gentium commune testimonium stat pro una & sola Ecclesia Romana, quæ proinde Catholica & universalis toto orbe nominatur. Nam quoad priora tempora nullum est toto orbe regnum, nulla natio nobis cognita, in qua aliquando propagata & recepta non fuerit, aut propagari inceperit. Quinimò hoc tempore apud Gentes de novo repertas publica extat Religionis Romanæ professio, templa, altaria, Missæ, cultus Imaginum &c. Plerisque etiam locis in regnis Turcarum Catholici aliqui reperiuntur. In Europa Religionem Romanam publicè tuentur ac profitentur universa regna Hispaniæ, regnum Galliæ amplissimum, tota pænè Germania, Polonia, Italia, maxima ex parte Belgica, neque exiguo Fidelium numero per Angliam, & multò majori per Hiberniam, aliasque plures orbis partes disseminata reperitur. Cum his si comparentur pauci Europæ anguli, qui Sectam Lutheranam, aut Calvinianam profitentur, unum pro millibus testem vix reperies. Solum enim regnum Britanniciæ, cum Dania, Suecia, Hollandia, & aliqua Germaniæ parte Sectam Lutheranam vel Calvinianam, eamque pluribus aliis Sectis immixtam complectitur. Quid exiguus ille numerus cum tota Europa comparatus? Quid cum Asia, Africa, America? Quarum incolæ uti & regionum nunc in Europa infectarum, Religionem Romanam aliquando receperunt, & per multa sæcula suo testimonio, & sanguine comprobantur.

3 Si igitur multitudinem testium eorum, qui in Religione Romana, toto orbe vixerunt per sedecim sæcula, conferam cum exiguo manipulo Lutheranorum vel Calvinianorum, qui tantum unius sæculi spatio emerferunt in paucis Europæ Regionibus, non possum salvâ æquitate pro altera, quam Religione Romanâ, ferre sententiam. Neque poterit supremus Judex in extremo judicio aliud pronuntiare, quam me justè ac sapienter egisse, quod communem & constantem orbis pænè universi consensum, paucorum, ac male inter se cohærentium hominum judicio à reliquo

orbe repudiato, prætulerim.

Vim hujus argumenti ipsa experientia comprobare videmus in integris legionibus ex militia, & nobilitate Anglicana, quorum plerique, dum ex domesticis errorum tenebris prodeunt ad publicam lucem Catholicæ Ecclesiæ in Belgio, Gallia, Hispania, facile veram Romanæ Ecclesiæ Fidem agnoscunt, & profitentur. Uti non ita pridem apparuit in viris summo ingenio & judicio præditis, Comite de Bristol, Barone de Inchequin, & aliis nobilitate & famâ notissimis.

ARGUMENTUM V.

Nulla est certa Ecclesia Christi in Mundo, si non sit Romana.

Certum est veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri, ut omnes fatemur: Atqui hoc certum non esset, si vera foret fides Sectæ Lutheraniæ aut Calvinianiæ. Ergo illa est à veritate prorsus aliena.

Minor patet ex eo, quod Secta tam Lutherana, quam Calviniana doceat, veram Ecclesiam à Christo institutam potuisse deficere, & eam in Ecclesia Romana, quæ ab initio fuit vera, actu defecisse, & nunc penes Sectam v. g. Lutheranam veram Ecclesiam permanere. Quod si verum est, posse deficere veram Christi Ecclesiam; & tu asseras tuam Calvinianam, vel Lutheranam esse veram Christi Ecclesiam: ergo potuit etiam tua Lutherana & Calviniana deficere; ergo certum non est aliquam veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri. Sicut enim asseris defecisse olim veram Christi Ecclesiam, ita nunc deficere potuit tua, neque certus esse potes, quod actu non defecerit: nulla enim promissio Lutheraniæ vel Calvinianiæ Ecclesiæ facta est, aut fieri potuit, supra veram Christi Ecclesiam.

2 Quod si dicas, tantum posse deficere Ecclesiam Christi visibilem. Infero, ergo tibi non constat, an Ecclesia Calviniana vel Lutherana

therana visibilis, quam profiteris, sit vera Christi Ecclesia.

3 Idem breviter alio Argumento demonstratur. Non potest esse vera Christi Ecclesia sine vera Scriptura: hoc Sectarii omnes admittunt. Atqui nulla est vera Scriptura in mundo nisi eam habeat Ecclesia Romana. Patet, quia Scripturam suam Lutherus, Calvinus, &c. ab Ecclesia Romana primò acceperunt, ex qua ipsi prodierunt. Ergo nulla est vera Christi Ecclesia in mundo, si Romana non sit vera, & Scripturarum divinarum custos infallibilis: adeoque nec vera erit Lutherana, Calviniana, & sic de cæteris modernis. En quomodo dum volunt illi Ecclesiam Romanam confodere, per illius latus seipsos interimunt.

Adde & alterum: Vera Christi Ecclesia debet esse perpetua. Hoc enim Christus ab initio suæ Ecclesiæ promissit. Atqui nulla præter Romanam potest perpetuam illam à tempore Christi successionem per umbram in se ostendere: Non tua Luthere, non tua Calvine, quæ tantum postremo sæculo velut fungus hesternus in terris comparuit, & sic de aliis Sectis modernis. Ergo nulla est in terris vera Christi Ecclesia, nisi vera sit Romana. Vnde igitur, Sectarie profuge, quò te convertas, ut veram Christi Ecclesiam in toto mundo reperias, nisi cum Prodigio revertaris in domum Patris, sive Matris tuæ Ecclesiæ Romanæ, à qua velut in regione longinqua profugus aberras.

Hic igitur aliud dici non potest, quàm Sectam Lutheranam, & Calvinianam manifestè falsam esse, & se evertere; dum docet Ecclesiam olim à Christo institutam potuisse aliquando deficere. Undè clarè sequitur Ecclesiam Romanam, quam ipsi Sectarii admittunt primis 4. vel 5. sæculis fuisse veram Christi Ecclesiam, non potuisse errare, & à vera fide deficere: aliàs enim jam non constaret, ullam in mundo existere veram Christi Ecclesiam.

ARGUMENTUM VI.

Si Ecclesia Romana non sit vera, perierunt in æternum Majores nostri, Martyres, Confessores &c. qui ante Lutherum per 12. sæcula vixerunt; vel ut certa agnoscenda est Fides Romana Ecclesiæ.

SI Secta Lutherana vel Calviniana vera esset Christi Religio, sequeretur ea quæ quivis, etiam Lutheranus vel Calvinianus, horret admittere. Ergo fateri debes Sectas illas tuo etiam judicio veritati repugnare.

Sequeretur enim ex doctrina Lutherana & Calviniana, Ecclesiam Romanam à vera Fide aberrare, adeoque impiam & sacrilegam esse. Ac proinde Christianos, qui vixerunt à tempore, quo aiunt defecisse Ecclesiam, nempe per integra duodecim sæcula ante Lutherum, in æternum periisse, ac omnes nostros, vestrosque Majores, qui per tot sæcula Ecclesiam tantum Romanam agnoverunt, à vera Fide & salute æterna excidisse. Nisi quis impie fingat Christum permisisse, suam Ecclesiam visibilem per 12. sæcula invincibili veræ Fidei ignorantia altè sopitam jacere.

Hæcine sunt promissa Christi de duratione suæ veræ Ecclesiæ, *Portæ inferi non prævalent adversus eam &c.* quam ipsi Sectarii admittunt saltem 4. primis sæculis fuisse Romanam. Hic igitur non minus ipse Christus, quàm Ecclesia Romana inculatur.

An ergo à Fide & salute aberrarunt passim omnes illi, qui pro divino cultu in tota Europa, & reliquo orbe Christiano, tot Tempia, tot Cænobia, tot Collegia, tot Religionis Christianæ monumenta per duodecim sæcula summâ pietate, ac studio erexerunt? Qui sua bona, ac seipsos totâ vitâ divino obsequio manciparunt? Perierunt quotquot eo tempore vixerunt viri sanctitate, ac miraculis toto orbe celebrati, Benedictus, Patricius, Bernardus, Dominicus, Franciscus, alique Sancti innumeri, quorum virtus, & vita tot Cœlestibus

bus prodigiis comprobata fuit. Perierunt tot milleni Martyrum, qui pro tuenda Religione Romana contra tyrannos decertarunt, suumque sanguinem ac vitam profuderunt, nisi fortè aliquos invincibilis ignorantia excusaverit? Hi enim non aliam quàm Ecclesiam Romanam agnoverunt, quam Lutherani & Calviniani impiam & sacrilegam esse profitentur.

3 Hinc igitur, ut dixi, sequeretur ulterius, Christum Ecclesiam suam tanto labore & amore institutam, per duodecim sæcula defecisse, cui tamen dixit: *Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*: Reliquisse illam sub impietate, & potestate Satanæ, cui tamen promissit: *Portæ inferi non prævalent adversus eam*: Et per Apostolum, eam fore *columnam & firmamentum veritatis*.

Frustrâ igitur duodecim illis sæculis à Romana Ecclesia prædicatū est toto orbe Christi Evangelium: Frustrâ tot Gentes à Paganismo ad Ecclesiam Romanam convertæ: Frustrâ fuere tot sæculis Sacramenta, & alia salutis media à Christo instituta: Frustrâ fuit ipsa Christi Passio, Mors, & Redemptio, donec tandem Lutherus Ecclesiæ Romanæ Sacerdotium, & Calibatū deseruit, & ad concubia, omnemque carnis libertatem pervolvit, atque ita Ecclesiam prolapsam restauravit, & viam cæli, quam Christus dixit angustam, verbo & exemplo laxam, & spatiosam fecit. Denique donec in castissima illa universalis Ecclesiæ *Susanna* novas Fidei labeles confinxerunt duo illi lubrici veteratores, Lutherus Saxo excucullatus, & Calvinus publicè stigmaticus, de quibus erroribus neque tot Patres Sanctissimi, nec tot Concilia per tot sæcula, eam unquam accusarunt. Quis ratione præditus hæc non ludicra, non insana, non merissima figmenta judicabit?

4 Quod si tandem dicas, Hæc nullo modo admittenda esse, ac potuisse semper Majores nostros etiam in Religione Romana salutem adipisci: necessarium erit te hoc modo ulterius ratiocinari.

Omanes omnino tam Catholici, quàm Se-

ctarii fatentur, in Ecclesia Romana posse salutem obtineri: Omnes autem Catholici, qui sunt maxima pars omnium Christianorum, omni tempore, & uno ore affirmant, me in Secta Lutherana vel Calviniana non posse salvari. Ergo, si volo esse certus & securus de salute æterna, debeo eligere Ecclesiam Romanam, in qua omnes fatentur me posse salvari, non verò Lutheranam aut aliam, in qua maxima pars orbis Christiani absolute negat salutem posse obtineri. Hoc argumento Henricus IV. Galliarum Rex, postquam apud suos Ministros rem Fidei diligenter examinasset, professus est, se ad Ecclesiam Romanam fuisse conversum, uti videre est apud Historiæ Gallicæ Scriptores.

ARGUMENTUM VII.

In sola Ecclesia Romana persistit gloria Miraculorum, à Christo veræ Ecclesiæ promissa.

Miraculis Ecclesiæ Romanæ quasi conjuratione factâ novum bellum nuper indixit *Stillingfletus* in Anglia, *Zuickerus* in Hollandia, *Danhaverus* in Germania. Sed eorum impetum validè repressit, fregit, protrivit ex Anglia noster *Worsleus*, ex Germania *Cornæus*, alique germanæ fidei pugiles strenuissimi. Hic autem pro invicto miraculorum testimonio brevi methodo sic argumentaberis.

Christus eodem modo contulit veræ Ecclesiæ potestatem prædicandi Fidem, & operandi Miracula Marc. 16. v. 15. *Euntes in mundum universum predicate Evangelium omni creature*. Et statim subdit: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur; in nomine meo demonia ejicient... super egros manus imponent, & benè habebunt &c.* Sed in Ecclesia Christi hoc tempore perseverat potestas prædicandi fidem: Ergo etiam virtus operandi Miracula. Cum enim abque ulla temporis limitatione fuerit hoc privilegium veræ Ecclesiæ concessum, sine ratione asseritur illi jam ereptum esse, cum nullo modo

do ostendi possit quo modo, aut quo tempore fuerit revocatum, imò assidua tot miraculorum experientia comprobet, potestatem illam adhuc in Ecclesia Christi perseverare.

2 Ex his porro conficitur hoc argumentum cuiusvis sanæ mentis homini manifestum. Miracula ab initio indicarunt veram Christi Ecclesiam, & Christus promisit ea in sua Ecclesia permansura; ut iam ostensum est. At qui miracula in sola cernuntur Ecclesia Romana: Ergò hæc sola est vera Ecclesia Christi. Aliàs nulla in terris dabitur Christi Ecclesia: cum nulla prorsus alia Secta possit illam miraculorum gloriam sibi vindicare.

Frustrà autem ex odio Religionis Romanæ cum Sectariis illis, hanc miraculorum gloriam non Deo, sed dæmoni adscribes: sic enim Judæi olim Christi miracula calumniabantur; in *Beelzebub Principe demoniorum ejicit demonia*; quæ tamen constat fuisse vera miracula, & signa Fidei certissima. Deinde innumera Ecclesiæ Romanæ miracula omnem demonis potestatem longissimè excedunt, ut mortuos ad vitam excitare, morbos incurabiles momento curare, cæcis visum, surdis auditum, claudis incessum restituere. Uti non ita pridem coram multis testibus factum constat Cæsaraugustæ in Joanne Pellicero Aragonio viro notissimo, cui integra tibia dudum amputata divinâ virtute subito restituta est. Mortuos à *S. Martino*, & à *S. Dominico* tres, à *S. Xaverio* supra viginti, ab aliis nostro ævo plurimos *vite restitutos*, iis testimoniis comprobatur invenies, quibus nihil potest esse in rebus humanis certius aut evidentius. Teste autem *D. Augustino* l. 22. de Civit. c. 5. miraculum vel unicum, quod constat à Deo factum, ad certissimum veræ Fidei testimonium sufficere debet.

3 Ad hæc frivola prorsus sunt Doctoris *Stillingfleti* responsa, Miracula scilicet hæc esse longinqua, intervallo temporum, & locorum multas cudi fabulas, multos crescere rumores, multa hominibus credulis imponi. Et ad tibiam illam Joanni Pellicero publico prodigio restitutam, sufficit illi per ludibri-

um reponere, Isto intervallo loci, & temporis, quo fama hujus prætensi miraculi ex Hispania in Angliam transibat, facile potuisse Pelliceri stipitem ligneum in tibia excrecere. At si liceat hujusmodi facta publica, & se vero judicio subjecta, & juratis testibus comprobata, unius *Stillingfleti* inani ludibrio infigmenta convertere, videat quæso, ne suum quoque nomen, & personam, & titulum, ut inanes fabulas, & popularis auræ fumos posteris transmittat. Quæro enim, si illius judicio insistas, quis hominum post pauculos annos credet extitisse Doctorem *Stillingfletum*, in Academia Cantabrigensi studuisse, legitimè examinatum fuisse, Doctoris lauream consecutum esse? Dicam ego, dicent posteris, hunc Doctoratus gradum, quamvis publicis tabulis & testibus consignatum, solo populi rumore *Stillingfletum* accrevisse.

At, inquis, testimonium de patrato miraculo res est supra naturâ posita. Erras, mi Doctor, miraculum quidem ipsum naturæ vires excedit, prodigium verò jam patratum oculis intueri, manibus palpare, juramento testari, autoritate publicâ & indubitata consignare, hæc nihil habent præter consuetas naturæ leges, & normam communem, quâ solent res gestæ certâ fide comprobari. Mirum in re tam aperta hallucinari hominem, qui cupit in Doctorum numero celebrari. Sed illa novum non est, pro solidis argumentis, inanes jocos, & facetias venditare.

Ne verò ad labefactandum hæc miracula ad Dæmonis opem iterum confugiat Adversarius, illum breviter interrogo: Si ad fallendos homines Dæmon operetur miracula in Ecclesia Romana; an id faciat potestate divinâ, an virtute propriâ? Non potestate divinâ, quia si Religio Romana sit falsa, non potest Deus illam miraculorum testimonio tanquam suo sigillo comprobare; hoc enim esset Deum falsæ doctrinæ subscribere, atque ita homines in fraudem inducere. Non etiam propriâ dæmonis virtute ad homines fallendos: quia sic dæmon multò magis operaretur miracula pro Secta Turcarum & Judæorum, ut

4

in

in eam magno suo lucro homines induceret. Ergò miraculorū gloria in sola Romana Ecclesia perseverans à solo Deo procedere potest, ut hoc signo & testimonio, uti olim, ita hoc tempore, veram Ecclesiam hominibus demonstraret.

6 Et verò ut in ea invenienda homines essent inexcusabiles, extare voluit quadam miracula publica, & perpetua, & omnibus facile conspicua. Si Angli & Batavi eâ curâ, quâ opes, & merces peregrinas, veræ Fidei Testimonium inquirerent, reperirent in Italia, & in ipso Religionis Romanæ gremio domus Lauretanæ miraculum publicum, & omnibus scire volentibus perpetuè conspicuum. Neapoli ampullam sanguinis *S. Januarii Martyris*, qui in præsentia Corporis constitutus miraculose ebullit. Compostellæ in Hispania reliquias *S. Jacobi* ob probatissima in dies miracula à toto orbe Christiano frequentatas. Ut præteream in Belgio Virginem *Aspricollensem*, Hallensem, & alia ejusmodi loca manifestis Dei miraculis continuè illustrata, ex quibus Ecclesiæ Romanæ Adversarii redduntur prorsus inexcusabiles.

Postremò, quantum ponderis habeant Miracula ad monstrandum veram Ecclesiam, ipsi Adversarii suo calculo sapius comprobant. Quid enim? Si nostri, aut superioris ævi, miraculis nihil tribuendum, quid Lutheri artes, quid Calvinii fraudes in illis fabricandis tanto studio insudarunt?

Nota est apud Staphylum, qui actioni interfuit, & testatam reliquit *Libro* qui inscribitur *Absoluta responsio*, historia Lutheri, qui ut à miraculi testimonio, Prophetæ à Deo missi sibi nomen usurparet, faminam à dæmone possessam Dei nomine à se liberandam multo apparatu suscepit. Sed post ingematos clamores, & irrita conamina, tandem ipse à dæmone in eas angustias reductus fuit, ut ab eo congressu validiorem dæmonis insultum vix vivus evaserit.

7 Tantam tamen in miraculis vim agnovit, ut non dubitaverit ab illis iterum, iterumque aliquod suæ doctrinæ præsidium emendicare,

de tota Ecclesia suo judicio triumphaturus, si vel unicum impetrasset. Itaque teste *Cochlæo* in vita Lutheri, dum quemdam nomine *Neseni* in Albi submersum comperisset, spei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat, sed nihil proficit; sacra carmina demortui auribus insusurrat, sed & hæc surdo canit. Denique cum nihil intentatum relinqueret, ut cadaveri vocem aliquam aut motum extunderet, non aliud quàm spectantium risum, & opprobria impetravit, qui in hoc Martini facinore, nullum nisi temeritatis, & audaciæ prodigium spectavere.

Alia his similia, nec dissimili eventu, tentarunt alii Lutherii asseclæ apud *Cochlæum* ad annum 1533. qui ut se veridicos Prophetas populo probarent, diem extremi judicii à se designatū præ foribus adesse prænunciarunt. His Prophetis creduli nimis agricolæ serere & arare desierunt, sed & vivere brevi desissent, nisi inani expectatione tandem edocti, in Ministris suis vanos vates agnovissent.

Neque his cedunt artes & machinamenta Calvinii, qui in hoc erat sedulo intentus, ut aliquo patrati miraculi testimonio doctrinæ suæ fidem conciliaret. Rem sic aggressus est, teste *Bolsecio* in vita Calvinii cap. 13. Vir inops *Bruleus* nomine cum uxore *Ostuno* Genevam demigrat, à Calvino inopiæ suæ subsidium postulat, annuit perbenigne, si illi vicissim in adornanda quadam miraculi specie operam suam, & fidem commodarent. *Bruleus*, ut jubetur, morbum simulat, Ministri pro concione ægrum populi precibus commendant. Paulò post miser ille, ut prius ægri, ita nunc defuncti personam induit. Monet *Calvinus*, & quasi rei ignarus cum amicorum caterva ad defuncti domum divertit, ubi cum *Brulei* uxor ploratu ac lachrymis scenicum hoc funus egregiè adornasset, *Calvinus* in genua provolutus, & fufis ad Deum precibus rogat, in testimonium suæ doctrinæ defunctum hunc ad vitam suscitari; atque apprehensâ ejus manu, alta voce iterum iterumque imperat ut sese erigat, & ad vitam redeat. At ecce novum miraculi genus, qui se mortuum

9

simulavit, jam verè mortuus reperitur, quo viso uxor attonita, & in serias lachrymas & querelas effusa, infauſtas Calvini technas omnibus ex ordine reſeravit. Interea remanſit mulier infelix ſine viro, & Calvinus infelior ſine miraculo.

His adde Sectarios, qui obſcitant Miracula omnia tanquam *incerta* Notam fidei certam non conſtituere, *ſeipſos* manifeſtè jugulare.

Nunquam enim oſtendent illi, pro auctoritate infallibili Scripturaram, quibus credunt, notam ſe habere certioreſ quam miracula Chriſti, & Apoſtolorum, qui eas tanquam Dei verbum hominibus tradiderunt. Rogo te paucis (Sectarie) quomodo ipſum Chriſtū ut Filium Dei, quomodo Apoſtolos ut certos veræ fidei præcones admittes, ſi omnia omnium temporum miracula excludas? Hic certò vacillabis, hic hærebis, hic demum prima Fidei fundamenta convelles, niſi miraculorum Notam ut certum fidei firmentum admittas.

Quod ſi potius ad Spiritus tui privati teſtimonium recurras, iterum tibi eodem teſte fauces occludis. Si enim iſta publica miracula prorsus omnia, ut notam fidei incertam, excludis, quā veri ſpecie ſpiritum tuum privatum & ignotum, ut teſtimonium Fidei indubitatum ulli ſanæ mentis homini perſuadebis? Hæc certè pro intellectu rationem non averſante manifeſtè concludunt: ſed de fucato ſpiritus privati teſtimonio pluribus infra Cap. VI.

ARGUMENTUM VIII.

Sola Eccleſia Romana habet infallibilem Fidei Regulam, & deciſionem controverſiarum.

II **V**era Chriſti Eccleſia debet habere infallibilem fidei ſuæ Regulam, quā poſſit dirimere controverſias in negotio Religionis frequenter emergentes, ac ſententiæ à ſe prolata rationem, ac fundamentum aſſigna-

re, in quo poſſit intellectus certò & ſecurè acquieſcere. Nam ſine tali Regula & Iudice controverſiarum omnia erunt incerta, ac plena litibus interminatis: adeoque talis Religio non erit vera Religio, quæ debet eſſe rerum omnium certiſſima.

Atqui Eccleſia Lutherana & Calviniana 12 nullam poſſunt talem ſuæ fidei Regulam exhibere; poteſt autem Eccleſia Romana. Ergo hæc ſola poteſt eſſe vera Chriſti Eccleſia.

Minor probatur: quia talis Regula non poteſt eſſe ſola Scriptura, aut Spiritus privatus, aut alia, quæ à modernis Sectariis prætenduntur, ut de ſingulis à ſequenti cap. 4. oſtendemus: hic enim agitur de ipſo veræ Eccleſiæ fundamento, ſine quo ejus fidem nutare, ac corrumpere neceſſe eſt.

Atque eadem operâ diſſolventur obſectiones & eſſugia, quibus Sectarii contra claram veritatis lucem hætenus demonſtratam ſe miſerè involvi patiuntur: modò prius quatuor principales veræ Eccleſiæ Notas in prædictis contentas hic breviter colligamus.

CONCLUSIO.

De Notis veræ Eccleſiæ, Cum quarundam Obſectionum diſſolutione.

EX argumentis hætenus à cap. 4. in forma deductis facile convincitur, Solam Eccleſiam Romanam habere quatuor illas certiſſimas veræ Eccleſiæ Notas ab initio à Patribus, & Conciliis, in Symbolo etiam Nicæno, & Conſtantinopolitano receptas. Nempe quod ſit *Vna* unitate doctrinæ fidei, unitate Capituli à Chriſto inſtituti, unitate membrorum in participatione Sacramentorum & in profeſſione etiam externa ejuſdem fidei. Quod ſit *Sancta* per doctrinam, & media, quæ à peccatis abducant, ac per miracula verā morum ſanctitatem confirmantia. Quod ſit *Catholica*, ſive univerſalis, per extensionem ſui ad omnia tempora, & ad omnia loca ſaltem

ſaltem ſucceſſivè, uti Chriſtus ſuæ Eccleſiæ in ſcripturis promiſit. Quod ſit *Apoſtolica* per ſucceſſionem continuam, ordinationem, & juridiſtionem ſuorum Miniſtrorum à Chriſto & Apoſtolis. Quæ omnia ſimul ſumpta in ſola Eccleſia Romana reperiri, in argumentis à cap. 3. deductis ſupra demonſtratum eſt. Sed & hic paucula de his porro obſecta breviter diluemus.

Obſcitant primò, contra *Unitatem* in Eccleſia Romana, etiam Mahumetanos poſſe illam unitatem in ſuo catu & ſua doctrina prætere: ac proinde in illa unitate non poſſe conſtitui aliquam notam veræ Eccleſiæ.

Reſp. diſtinguendo aſſumptum: Poſſunt illi prætere aliquam unitatem *genericam*, qualem habuerunt variæ Reſpublicæ, etiam Ethnicæ, quæ huc non pertinet, tranſeat aſſumptum: Poſſunt prætere unitatem illam *ſpecificam* religionis Chriſtianæ, de qua hic agitur, negatur aſſumptum. Hic enim agitur de unitate, quam Chriſtus in propria Eccleſia requiſivit, quæ nempe ſit unitas ejuſdem Fidei, Capituli, & membrorum Eccleſiæ Chriſtianæ, quā vera Chriſti Eccleſia diſcernatur à Sectis falſis, quæ Eccleſiam illam ſibi vindicant, & pro qua in particulari diſcernenda Chriſtus eas Notas in ſcripturis designavit. Adde: Eſt Mahumetanus, aut aliis una aliqua ex illis quatuor Notis concederetur, nihil inde contra noſtram doctrinam poſſe inferri, cum non habeant illi copulativè omnes quatuor ſimul conjunctas, quod ad veram Chriſti Eccleſiam à falſis ſectis diſcernendam à Patribus, Conciliis, eorumque Symbolo copulativè designatur: *Credo in Vnam, Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam.*

3 Obſcitant ſecundò: In Eccleſia Romana varias eſſe Scholas, quæ in plurimis controverſiis (& hodiè vel maxime) inter ſe opponuntur. Ergo Eccleſia illa deſtituitur notā Unitatis.

Reſp. neg. conſequentiam: Scholæ enim illæ conſentiunt Eccleſiæ in omnibus quæ circa ſuas controverſias deſinit: ſi qui autem contumaciter nolit conſentire (ut olim Lu-

therus, alique) hoc ipſo à corpore Eccleſiæ ſeparantur, & deſinunt eſſe illius membra. Nemo autem poteſt tollere unitatem Eccleſiæ qui jam eſt extra Eccleſiam, non magis quam Ethnicæ, aut Judæi.

Obſcitant tertio, contra notam *Sanctitatis*: 4 Eccleſia Catholica comprehendit tanquam membra tam juſtos, quam peccatores, qui magnam illius partem conſtituunt: Ergo non competit illi nota ſanctitatis.

Reſp. neg. conſequentiam: Quamdiu enim peccatores illi fidem Eccleſiæ ſanctam proſitentur, ſunt illius membra ſanctitate *profeſſionis*, quamvis non ſanctitate *morum*. Retinent enim illam fidem quæ ſanctitatem morum præſcribit, eſt ſuo vitio in actionibus moralibus illius præſcriptum non obſervent. Sic Schola dicitur docta, aut ſancta, quæ tradit ac proſtetur doctrinam ſolidam, & ſancta morum præcepta, quibus plurimi ex diſcipulis inſigniter perficiuntur, eſt non pauci diſcoli aliqua ex iis præcepta non exequantur. Ridendi hic potiùs Adverſarii, qui jaçant Eccleſiam ſuam totam eſſe ſanctam, ſed ſanctitate tantum internā, & *inviſibili*, quia complectitur ſolos prædeſtinatos. Sed quid hoc aliud eſt quam latebras captare, & Eccleſiam ſuam manifeſtare per notam maxime ignotam & omnibus inviſibilem.

Obſcitant quarto, contra notam *Catholicam* ſive univerſalis: Nulli Eccleſiæ magis competit hæc nota quam Atheiſmo, aut Turkiſmo, utpote qui maximam orbis partem occupavit. Ergo Catholicam eſſe, non eſt nota veræ Eccleſiæ.

Reſp. neg. antecedens: Nam religio Romana non tantum alias orbis partes, ſed etiā Græciam, & alias regiones Turcæ nunc ſubjectas pridem pervaliit, uti ex hiſtoria Eccleſiaſtica manifeſtum eſt, præter alia regna ad quæ in Europa, Africa, & America ſe extendit, imò aſſiduo magis magisque ad Sinas uſque propagatur. Oculos quæſo erigant, & cum his orbis partibus ampliffimis ſuos angulos metiantur Sectarii.

Obſcitant quinto, contra notam *Apoſtoli-*

ce successiois: Successio illa Pontificum Romanorum sepe fuit spatio temporis interrupta, vacante sede Pontificia. Saep̄ etiam fuerunt simul aliquo tempore plures Antipapæ, sic ut de legitimo non constaret. Ergo successio illa ab Apostolis non est continua & certa, cum fuerit intervallo temporis sepius interrupta.

6 Resp. neg. consequentiam: Quia successio tot seculorum, ut dicatur continua, non excludit quamlibet temporis interruptionem, sed tantum moralem ac diuturnam, respectivè ad durationem tot seculorum; uti cernitur in *prescriptionibus* etiam rerum privatarum, quæ requirunt lapsu temporis respectivè diuturnum. Quomodo hujus continuæ ab Apostolis successiois umbram aliquam prætendent nostri Sectarii, qui à suis incunabulis vix primi seculi Jubilæum celebrarunt.

Quæres: Quas igitur Notas prætendant Sectarii moderni ad comprobendam suæ Sectæ veritatem?

Resp. Quoniam quatuor istas Notas Romanæ Ecclesiæ proprias in sua Secta non reperiunt, Afferunt illi duas præ omnibus notas requiri ac sufficere: 1. Sinceram prædicationem verbi Dei, sive Sacræ Scripturæ: 2. Legitimum usum Sacramentorum.

7 Sed utrumque prorsus ineptè: neutrum enim potest pro Nota inservire, cum neutrum possit esse homini notius, quam ipsa veritas Ecclesiæ de qua inquiritur. Adedque contra prima Philosophiæ in ratiocinando principia, aliud hoc non est, quam probare idè per idem, ignotum per æquè ignotum, denique petere principium, sive id quod in quæstione versatur. Tam enim in quæstione est, in quo hominum Cetu sit verbi Dei sincera prædicatione, & Sacramentorum usus legitimus, quam, quæ sit præ cæteris vera Ecclesia.

Cum porro in vera Ecclesia necessariò requiratur legitimus Index controversiarum Fidei, de illo hic opportunè agemus.

CAPUT IV.

Ostenditur solam Scripturam non esse Regulam Fidei, aut Iudicem controversiarum.

PROBATUR PRIMÒ. Si sola Scriptura sufficeret pro Règula fidei & Iudice controversiarum, sic pronuntiaret sententiam decisivam ut litigantes clarè intelligerent pro qua parte stet Scripturæ sententia, ejusque judicio acquiescerent: Sed hoc sola Scriptura præstare non potest: Ergo non est sufficiens regula aut iudex pro dirimendis fidei controversiis.

Minor apertè patet vel ex eo, quod ipsi Lutherani & Calvinistæ de variis fidei articulis, ut de reali Christi præsentia, de Baptismo parvulorum &c. multis annis inter se contendunt, & ad mentem Scripturæ magno studio utrimque recurrant. Et tamen hæcenus neutra pars sententiam decisivam contra se latam esse agnoscit, sed pergunt adhuc eo, quo cæperunt, ardore & incertitudine auctoritatem Scripturæ sibi utrimque vindicare, & pergent usque in diem iudicii, si pro declarando Scripturæ sensu, de quo utrimque litigatur, alium iudicem non admittant. Scriptura enim omnem, quam latura est, sententiam jam dudum pronuntiavit.

Rem exemplo illustremus. Scriptura refert Christi verba in ultima cæna. *Comedite & bibite ex hoc omnes*: & eodem loco Christus dicit, *Et vos debetis alter alterius lavare pedes*. Unde quæso sciemus, quod priora verba contineant præceptum sumendi Eucharistiæ, & posteriora non contineant simile præceptum lavandi pedes? cum in his magis expressè per modum præcipientis Christus dicat, *& vos debetis* &c. Certè hoc non ex verbis Scripturæ, sed ex iudicio, & consuetudine Ecclesiæ constare potest. Et si quis modò contenderet posteriora verba imponere præceptum lotionis pedum, nunquam posset lis ex sola Scriptura decidi.

Secundò

Secundò. Aliquæ sunt fidei controversiæ, quarum in Scripturis nulla parè mentio habetur: Ergo in his dirimendis extra Scripturas alius omninò iudex est necessarius. Controversia olim erat, An baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi. Affirmavit S. Cyprianus, negavit S. Augustinus: suam tamen sententiam, quamvis sit vera, & fidei, non potuit Augustinus sufficienter ex Scripturis probare: Sic enim scribit lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 23. *Consuetudo illa, que opponitur Cypriano, ab Apostolorum traditione exordium sumpsisse credenda est.*

Uterius quæro, Quo loco Scriptura statuit, ut forma Baptismi pronuntietur lingua patriæ, ut faciunt Novatores? Ut infans in Baptismo Nomen imponatur? Ut mersio trina adhibeatur? Aut ut Christiani non Sabbathum, sed diem Dominicum colere debeant? Alia sunt hujusmodi plurima extra Scripturas decisa aut constituta, quorum aliqua non nisi admodum obsecrè, alia nullo modo in sacris Paginis commemorantur: Et tamen ea apud ipsos Sectarios pro decisivis & certis habentur: ergo illorum decisio extra Scripturas haberi debet.

3 Tertiò, In Republica Civili non sufficiunt Codices legum, sed requiritur alius Iudex, qui sententiam ferat inter partes litigantes. Ergo in Republica Ecclesiastica non sufficiunt Codices Scripturarum sine alio Iudice, qui exorientes de Fide controversias decidat. Nam sicut in Repub. Civili sæpè lis est de ipsa legum interpretatione, ita in Ecclesia sæpè controversia est de ipso sensu & explanatione Scripturarum, uti assidue videmus. Sicut igitur lex, quando de ejus mente dubitatur, non potest per se litem dirimere, ita neque Scriptura potest de seipsa sententiam ferre sine alio Iudice, quem Deus ordinare debuit, ne aliàs Ecclesiam suam relinqueret in perpetuis controversiis, à nullo prorsus visibili Iudice determinandis.

4 Neque refert primò, quod Joa. 5. & alibi jubeamur ad inquirendam veritatem legere & scrutari Scripturas. Nam iudices debent

etiam legum studio incumbere: non idèd tamen in omni iudicio solæ leges sine Iudicis sententia sufficiunt.

Neque refert 2. quòd Scriptura sit Regula, & norma veritatis. Nam licet in se sit norma veritatis: ubi tamen de ejus sensu litigatur, non semper constat hominibus, ex qua parte stet illa veritas. Idèd necessaria est alia veritatis Regula sive Iudex, qui id certò declararet. Hanc autem declarandi potestatem infallibilem, & Spiritus sancti assistentiam promissam & collatam esse à Christo suæ Ecclesiæ infra cap. 8. probandum erit.

CAPUT V.

Præcluditur effugium asserentium Scripturam per se claram esse & apertam.

PROBATUR ENIM CONTRARIUM, PRIMÒ, ex ipsius Scripturæ testimonio. Nam Actor. 10. Eunuchus, interrogatus à Philippo, Putasne intelligis quæ legis? Respondit, *& quomodo possum, nisi aliquis ostenderit mihi?* Et 2. Petri cap. ult. asserit S. Petrus quædam contineri in Epistolis D. Pauli *Difficilia intellectu, que indocti & instabiles depravant.*

Neque dicas difficilia esse solis improbis & indoctis. Nam S. Augustinus, quem certè nemo improbum aut indoctum judicabit, lib. de fide & operib. cap. 15. disertè fatetur sibi intellectu difficillimum esse locum illum 1. ad Cor. 3. *Si quis superædificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, unuscujusque opus manifestum erit.*

Qui autem aliter sentire præsumit, interrogandus est in particulari, An ipse; & alii ejusdem Sectæ clarè intelligant hunc locum Eccli. 44. *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* Et 1. ad Cor. c. 15. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis, si mortui omninò non resurgunt?* Item quomodò consistit id quod Jacob dicit Gen. 5. *Vidi Deum facie ad faciem*, cum eo quod dicit Dominus Exod. 33.

E

Non

Non videbit me homo, & vivet. Et Psalmo 1. Non resurgent impii in iudicio cum eo quod habetur 1. ad Cor. 15. Omnes quidem resurgemus. Et Luc. 23. dicitur Christus Crucifixus horâ sextâ, cum tamen scribatur Marci 15. v. 25. fuisse horam tertiam quando crucifixerunt eum. Denique scriptum invenies Prov. 24. v. 4. Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, cum tamen postea in eodem capite legatur, Responde stulto juxta stultitiam suam. Et alia hujusmodi: quæ si adversario proponas, Scripturam per se non esse claram, præsentis experimento deprehendes. Nam ad id quod clarum est, & clarè, & sine hæsitantia respondemus.

4 Probaturn secundò ratione. Ille liber non potest esse per omnia clarus cujus materia, & modus scribendi sæpè est obscurus. In Scriptura autem, tam materia, quam modus scribendi frequenter est obscurus: ergo &c. Patet primò quoad materiam. Continet enim mysteria supra naturam posita, & ab hominum sensibus maximè remota, ut, de Deo trino & uno, & de Incarnatione Verbi, de Sacramentis, eorumque invisibili operatione, & gratiâ internâ, de æterna prædestinatione ac reprobatione, aliisque Decretis divinis maximè reconditis, de quibus verè dicitur: *Judicia Dei abyssus multa.*

Secundò, Modus, quo res illæ reconditæ in Scripturis proponuntur, multos habet tropos, qui solent esse difficiles; multos Hebraismos, & modos loquendi hoc tempore obsoletos & incompetos; plurima etiam continet Prophetarum vaticinia & Apocalypses, tantum Symbolicè, & quasi sub ænigmate explicatas. Hæc autem ex natura sua in quovis scripto magnam pariunt intelligendi obscuritatem. Quâ ergo præsentia potest quisquam affirmare, hæc prorsus omnia in tota Scriptura sibi esse certissima, nusquam occurrere dubium, aut controversiam?

5 Probaturn tertio eadem obscuritas, ex tot commentariis sanctorum Patrum & Doctorum, qui ab exordio Ecclesiæ ad nostra usque tempora Scripturis explicandis insudarunt,

quod minimè opus erat, si per se sint claræ & apertæ. Certè aliud sensit S. Hieron. in epist. ad Algasia qu. 8. Omnis, inquit, Epistola ad Romanos nimis obscuritatibus involuta est. Et candidè de se fatetur D. Aug. ad Januarium: In ipsis sacris Scripturis nescio multo plura, quàm scio. Qui modò contrarium de se affirmat, necesse est admittat, aut se supra Augustinum sapere, aut id falsò præsumere.

Idem apertè confirmant tot controversiæ 6 Sæctariorum omni tempore tam inter se mutuo, quàm cum Ecclesia Romana de vero Scripturæ sensu. Quomodò de ipsa vera Christi Ecclesia, quod est punctum Fidei primum, & ad salutem maximè necessarium, tot annis ex Scripturis strenuè disputant inter se ipsi Sæctarii, qui omnes dicunt, Verbum Dei sibi esse clarum & apertum? Quod minimè fieret, si Scripturæ sensus de vera Ecclesia ipsis esset manifestus, cum omnes se veram Scripturarum recipere & venerari profiteantur. Proprio igitur ore, factò, scripto se ipsos condemnant.

Frustrà autem pro Scripturæ claritate adferunt Psal. 118. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum*, aut Psal. 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Nam neque hæc de tota penitus Scriptura dicuntur: neque aliud important quàm Scripturam, quando cognita & intellecta est, esse lucernam, quâ viâ, & operationes hominum rectè diriguntur.

Frustrà etiam fingunt Scripturam claram esse prædestinatis, solis autem reprobis obscuram. Nam sic vel maximè clarus Scripturæ sensus manet hominibus perpetuò obscurus: cum nulli constet quinam homines in particulari sint reprobi, quinam electi. Neque admittent, ut arbitror, reprobum esse S. Augustinum, aut S. Hieronymum, qui Scripturas sibi obscuras esse profiteantur, ut supra ostendimus.

CAPUT VI.

Frustrà recurritur ad internum Spiritus privati testimonium.

1 DUM ex argumentis hætenus allatis evincitur Sæctarios, qui Ecclesiæ Romanæ autoritatem rejiciunt, destitutos esse sufficienti regulâ fidei & judice controversiarum, eumque extra Scripturas querendum esse: recurrere demum coguntur ad latebras Spiritus privati, cujus testimonio dicunt se interiùs in anima divinitus edoceri, ut possint singuli de vero Scripturæ sensu judicare, & reliquas fidei controversias decidere.

Sed contra, Vanum & fictitium esse illud spiritus privati testimonium, certissimis argumentis hoc modo demonstrabis.

Primò, Internum Spiritus sancti testimonium non potest sibi contradicere. Sed sibi contradiceret, si illud haberent nostri temporis sæctarii. Ergo Spiritus interni testimonium, quod prætendunt, est vanum & merè fictitium.

Minor probatur: Lutherani ex interno Spiritus testimonio dicunt Epistolam D. Jacobi non esse veram Scripturam, sed potiùs inanem & stramineam, ut loquitur Lutherus: Calvinistæ autem ex eodem Spiritus instinctu affirmant eam Epistolam esse Scripturam verè divinam. Iterum, Lutherani aiunt per hæc Scripturæ verba, *Hoc est Corpus meum*, significari realem Christi præsentiam; Calvinistæ contra per eadem verba intelligunt solum figuram Corporis Christi. Hæc autem est manifesta contradictio: pro qua tamen utraque pars æquè strenuè allegat internum Spiritus privati testimonium.

2 CUM verò in omni contradictione, alterutra pars necessariò debeat esse falsa, sequeretur primò, Spiritum sanctum esse auctorem falsitatis, quod est prorsus impium. Sequeretur secundò, nullum à Christo relictum esse modum convincendi aut judicandi hæreses,

quas tamen ipse prævidit necessariò emerituras. Nam quivis Hæreticus non minus facile affirmabit se habere internum Spiritus testimonium, quàm quivis alius Sanctus & fidelis. Si interim extra Scripturam, præter Spiritum privatum, nullum admittas judicem in controversiis fidei, nullus omninò supererit modus hæreses judicandi, aut convincendi. Poterunt enim singuli semper prætere se habere internum & arcanum Spiritus sancti dictamen, quod nunquam per alium Spiritum privatum æquè arcanum & obscurum debite refelletur, nunquam enim potest aliquid incertum aut ignotum, per aliud æquè ignotum refutari.

Quando itaque sæctarius articulum aliquem 3 suæ fidei, aut verum Scripturæ sensum probat ex Spiritu privato hoc modo. Quod procedit ex interno Spiritus sancti testimonio debet esse verum. Sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus sancti testimonio, ergo mea Fides & interpretatio debet esse vera.

Contra argumentaberis in eadem forma. Quod procedit ex interno Spiritus sancti testimonio debet esse verum; sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus sancti testimonio: ergo mea debet esse vera. Quid jam restat sæctario, quo veritatem suæ fidei mihi declaret, aut ulli sapienti, qui de ea edoceri cupit? Et tamen Scriptura 1. Petri 3. monet Fideles quod debeant esse *Parati ad satisfaciendum omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe.*

Quod si dicat, se potiùs quàm me possidere 4 internum Spiritus sancti testimonium: quia scilicet est in vera Ecclesia, vel quia est prædestinatus, vel quia Scriptura id testatur. Respondetur, hoc ipsum nunc esse in quæstione, ac proinde idem probat per idem, ac merum circulum committit. Queritur enim, unde constet te habere veram Ecclesiam, aut verum Scripturæ sensum? Respondes te id scire ex interno spiritus testimonio. Dum autem inquiritur, unde cognosci possit, te potiùs quàm me habere illud internum Spiritus testi-

testimonium? Respondes, quia sum in vera Ecclesia. Ubi vides te circulo inextricabili bellè inclusum, neque per Spiritum privatum ullum tibi, aut fidei controversiis exitum reperire.

His etiam argumentis manifestè convellitur nova Secta Tremulorum, qui sibi persuadent se interius quodam Spiritus sancti enthusiasmo edoceri, atque omnia ex arcano ejus impulsu operari. Quamvis his Medico magis opus est quam argumento, ut sanato cerebro, evanescant illa emotæ mentis deliria.

CAPUT VII.

Ostenditur Traditiones necessario esse admittendas.

EXistimant Sectarii omnem doctrinam ad salutem necessaria tam quoad fidem, quam quoad mores in Verbo Dei scripto contineri: ideo Verbum Dei non scriptum, sive Traditiones omni conatu rejiciunt. E contra Traditiones necessario admitti debere; & ad fidei Regulam pertinere, omnes Catholici docent, & demonstrant.

Primo: Quia multa sunt puncta fidei, quæ ex Scripturis cognosci non possunt, sed ex sola Ecclesie Traditione. Ergo Traditiones sunt necessariae ut habeatur Regula fidei adequata. Assumptum probatur ex eo, quod punctum sit fidei, extare Scripturas Divinas. Hoc autem ex ipsis Scripturis non potest certò constare. Quamvis enim Scriptura asserat se esse Divinam, non ideo certò constabit illam esse talem, nisi prius habeatur motivum credendi Fide divinâ ipsam Scripturam, quæ hoc affirmat, esse Verbum Dei, quod errare non potest. Sicut, etiam si in Alcorano Mahometis sæpè asseratur, ipsum Alcorani librum à Deo coelitus missum esse, non ideo tamen illi credimus, aut tanquam à Deo missum recipimus. Ergo hoc punctum fidei, quo creditur extare sacras Scripturas, non potest haberi absque perpetua Ecclesie traditione, quæ testatur hos libros ab initio à Deo inspiratos & dictatos fuisse.

Secundò. Punctum fidei est etiam inter Sectarios receptum, diem Dominicum non Sabbathum esse colendum: Baptizatos ab hæreticis non esse rebaptizandos: & apud Lutheranos, infantes dum baptizantur, per usum rationis, internum fidei actum elicere, &c. De his tamen Scriptura nihil omnino decernit. Ergo necessarium est admittere aliquod Verbum Dei non scriptum, quo hæc credenda proponuntur.

Tertio, Traditionum necessitas multiplici Scripturarum testimonio comprobatur: & præcipuè ex S. Pauli Epist. 2. ad Thessal. cap. 2. *Itaque fratres tenete Traditiones, quas accepistis sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram.* Ubi clarè indicat Apostolus, se multa tradidisse per solum sermonem, quæ à fidelibus non minùs observari velit, quam quæ per epistolam scriptam exposuit. Solo autem sermone ea se tradidisse ostendit, cum sermonem suum ab epistola scripta distinguat, aperte dicens, *sive per sermonem, sive per epistolam.* Ex hoc loco manifestè probari Ecclesie Traditiones fide recipiendas docet S. Chrysost. in eundem Apostoli locum. *Hic patet (inquit) quod non omnia per epistolas tradiderint, sed multa etiam sine litteris, eadem verò fide digna sunt tam ista, quam illa.* Quid clariùs? Eodem prorsus modo de mente Apostoli loquitur S. Basilus, Oecumenius, Theophilactus, Damascenus.

Quartò, Idem est de Traditionum necessitate cæterorum Patrum ab ipso Ecclesie exordio consensus. S. Dionysius Areopagita, Pauli Apostoli Discipulus, Ecclesiastica Hierarchy. cap. 1. Primi, inquit, illi Sacerdotalis muneris Duces summa illa & substantialia partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt.

S. Basilus cognomento Magnus anno post Christum 369. doctrinam hanc apertissimè exponit lib. de Spiritu sancto cap. 29. *Dogmata, inquit, quæ in Ecclesia servantur ac predicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione in mysterio ad nos delata, quæ utraque eandem ad pietatem vim*

vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem saltem Ecclesiasticorum jurium experientiam habet. Ac plures ibidè traditiones non scriptas continuò subiungit, ut Symbolum esse Apostolorum, Unionem in Sacramento Confirmationis adhibendam, aliaque, quæ in Scripturis non memorantur.

S. Cyprianus, qui in Ecclesia Latina vixit secundo post Christum sæculo lib. 2. epist. 3. *Admonitos, inquit, nos scias, ut in Calice offerendo Dominica traditio servetur, nepe ut mixtus aqua offeratur.* De aqua in Calice miscenda certè nusquam in Scripturis admonemur.

S. Hieronymus traditiones aperte agnoscit in epist. ad Marcellam de erroribus Montani. *Nos, inquit, unam Quadragesimam ex Apostolica Traditione tempore nobis congruo jejunamus.* Alios Patres eandem doctrinam uno ore profitentes brevitate studio prætermitto, qui dum hæc, aliaque ex traditione agenda proponunt, hoc ipso requirunt, ut credamus ita agendum esse.

Augustinum tamen, qui suo tempore Ecclesie primitive Conciliis interfuit, plurimasque hereses debellavit, pro indubitata Traditionum auctoritate sententiam ferentem audiamus in epist. 118. *Illæ, inquit, non scriptæ sed traditæ custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi ea, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicut quod Dominica Passio, & Resurrectio, & Ascensio in Cælum, & Adventus Spiritus sancti Anniversaria Solemnitate celebrantur.* Et ne quis hoc loco dicat hanc traditionem non esse legem necessariam, postea distinguit illam contra observationes quasdam particulares, & non necessarias, dum subiungit. Alia verò quæ per loca terrarum Regionumque variantur liberas habet observationes.

6 Ex hoc Augustini loco colligitur Traditiones in Ecclesia alias esse *Apostolicas*, quæ ab Apostolis cum Spiritus sancti assistentia institutæ sunt; & alias immediate à Christo per Apostolos traditæ, quæ ideo *Divine* nuncupantur. Alias denique esse *Ecclesiasticas*, quæ u-

su & auctoritate Ecclesie in Conciliis aut aliter vim legis obtinuerunt: nam in omni Republica rectè instituta non minorem vim habent consuetudines legitime approbatæ, quam leges conscriptæ. De harum auctoritate ibidem sic pronuntiat Augustinus, *In solentissima insania est disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Ecclesia.*

Ad cognoscendum autem quænam Apostolica Traditionis vim obtineant, hanc Regulam tradit idem Aug. lib. 4. de Baptismo cap. 24. Quod (inquit) universa tenet Ecclesia, nec in Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissimè creditur.

Doctrinam hætenus traditam tenuit semper universa Christi Ecclesia in Conciliis Oecumenicis congregata, & contraria expresso anathemate damnatur in Concilio Niceno 11. t. 4. art. 7. *Si quis Traditionem Ecclesie sive scriptam, sive consuetudine valentem non curaverit, anathema sit.* Et Trid. primitivæ Ecclesie doctrinæ insistentis Sess. 4. post decretum de Scripturis Canonicis sic declarat Traditiones, inquit tam ad fidem quam ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenens à Christo, vel à Spiritu sancto per Apostolos dictatas, pari pietatis affectu ac reverentiâ sancta Synodus veneratur.

His opponunt Sectarii aliqua Scripturæ loca, ut Isaia 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum.* Et Matth. 15. *Irritum fecistis mandatum Dei propter Traditionem vestram.* Denique 1. Petri 1. *Redempti estis de vana conversatione vestra paterne Traditionis.* Sed hæc omnia frustra adducuntur, cum nullo modo agant de traditionibus novi Testamenti, quæ nondum in mundo erant, dum ista scriberentur. Ad solos autem Judæos illa verba diriguntur, quod ipsi præter Traditiones Divinas per Moysen acceptas, alias inducerent Legi Divinæ contrarias. Male inde concludes: Id fecerunt Judæi, ergo idem facit Ecclesia Christiana.

Ex his patet, semper Ecclesiam Christi præter Scripturas etiam veras Traditiones ad Regulam

gulam Fidei necessariò admisisse, sine quibus nequidè constare posset aliquas Scripturas à Deo dictatas esse; aut has, quæ in manibus versantur, & non alias esse Divinas, aut plura alia Fidei dogmata in sola traditione fundata.

Non sufficiunt tamen ad Regulam Fidei adæquatam Traditiones & Scriptura sacra, sine ulteriori Judice controversiarum, quem in Ecclesia Romana infallibilem esse in cap. sequenti demonstrabitur.

CAPUT VIII.

Ostenditur Ecclesiam Romanam cum suo Capite esse Regulam animatam; & Iudicem infallibilem controversiarum Fidei.

Veram Christi Ecclesiam (quam solam esse Romanam supra ostendimus) non posse subsistere sine Regula & Iudice visibili controversiarum fidei, quo Sectarii omnes destituuntur, probatum est c. 3. 4. & deinceps. Nunc in eadem Ecclesia cum suo Capite reperiri Iudicem controversiarum fidei infallibilem paucis argumentis ostendemus.

§. 1. Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.

Illa debet esse infallibilis fidei Regula, cui Christus suam assistentiā promissit, ne possit in rebus fidei definiendis errare. Sed suæ Ecclesiæ in Petro ejusq; Successoribus talem assistentiam promissit. Ergo Ecclesia tam in Petro quam in ejus Successoribus debet esse Regula fidei infallibilis.

10 Probatur minor ex verbis Christi Matt. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam.* Promittit igitur Christus se ædificaturum Ecclesiam supra fundamentum omnino firmissimū, quod labi & deficere non potest: deficeret autem, si definiendo res fidei aliquando erraret; tota enim Ecclesiæ integritas in integra fidei veritate consistit; hæc veritate semel deficiente, ipsam Ecclesiā deficere necesse est. Promissionem hanc pergit urgentissimis verbis iterum confirmare: *Et portæ inferi nō prævalebunt adversus eam.* Prævaleret autem potestas inferorū adversus Ecclesiam, si ullo unquam tempore in decernendis fidei controversiis in heresim incideret, quod nunquam eventurum Christus aperte pollicetur.

Ex quibus manifestè sequitur, vel Christum in promittendo fallacem fuisse, quod impossibile est; vel Ecclesiam ab eo visibiliter fundatam nunquam in fide defecturam. Promissit enim fundamentum Ecclesiæ futurum stabile, & tamen fuisset labile; promissit portas inferi contra eam non prævalituras, & tamen de ea in errorem & heresim prolapsa infernus triumpharet.

Hanc Ecclesiæ visibilis infallibilitatem ex his Christi promissis clare intellexit, & declaravit Apostolus 1. ad Timoth. 3. *Ut scias quomodo te oporteat conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Si Ecclesia in qua oportet conversari est columna firma, imò ipsum firmamentū veritatis, quomodo potest in docendo à veritate fidei deflectere? Si enim errori semel succumberet, hoc ipso lapsa & prostrata jaceret; quam tamen ipsa Veritas, Petram fidei, ab inferis invincibilem, ipsam columnam, ipsum firmamentum veritatis appellat.

Ex his pari evidentia conficitur, Ecclesiam Christi semper fuisse *Visibilem*. Nam eadem Ecclesia contra quam portæ inferi nunquam prævalebunt, disertè dicitur Petra, columna, firmamentum, quæ rem maximè visibilem ac sensibilem designant. Eadem à Christo comparatur Sagenæ pisces tam bonos, quam malos congreganti; ac Lucernæ super candelabrum, & Civitati supra montē positæ, Mat. 5. quibus nihil potest esse magis visibile. Ita intellexit, ita sensit, ita loquitur primævæ doctrinæ testis August. de unit. Eccles. cap. 16. "Non est, inquit, Ecclesia operta, quia non est sub mōdio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt; sed Donatistis velut operta est, qui audiunt tā lucida testimonia, quæ

quæ illam toto orbe demonstrant; & malunt clausis oculis offendere in montem, quàm in eum ascendere.

§. 2. Eadem infallibilitas Ratione manifestā comprobatur.

13 Hæc ratio imprimis, independenter à Scripturis, hoc modo formatur. Ex miraculis & signis, quæ in Apostolis apparuerunt, certò constabat doctrinam quam proponebant fuisse certam & infallibilem, & ab omnibus merito recipiendam, ut ipsi Sectarii admittunt.

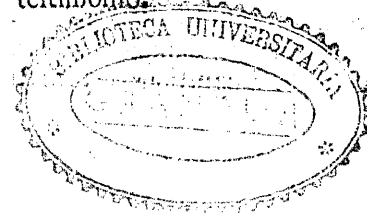
Sed in nullo Apostolorum apparuerunt signa plura aut illustriora, quàm ea, quæ supra cap. 3. demonstravimus de continuis miraculis, antiquitate, amplitudine, unitate, perpetuâ successionē Ecclesiæ Catholicæ Romanæ. Ergo ex his signis ac testimoniis certò constat doctrinam, quam Ecclesia illa credendam proponit, certam esse & infallibilem. Ac proinde in materia fidei ejus doctrinam ac sententiam decisivam non posse sine scelere repudiari.

Idem sic ulterius demonstro: Deus non tantum verbis, sed etiam aliis signis ac miraculis hominibus loquitur, ac suam mentem manifestat; uti patet ex illis signis ac prodigiis, quibus Apostolos in novo, Moysē in veteri Testamento veræ fidei præcones esse declaravit. Jam verò Deus vult, aut permittit sciens & prudens Ecclesiam Romanam suo nomine hominibus proponi, ut verā & in rebus fidei infallibilem, cum iis notis, miraculis, ac signis perpetuis, ex quibus homines debeant prudenter judicare, illam à Deo, tanquam veram & infallibilem designari. Nam illa signa pro Divino testimonio communi judicio viri prudentes & probi toto orbe omni ævo admiserunt, & ex illis se obligari ad recipiendam Christi Ecclesiam tanquam infallibilem agnovērunt. Debet autem illud judicari prudens motivum, ex quo homines pii ac prudentes passim judicant se debere assensum præstare. Atqui non potest Deus Ecclesiam illam proponere sub illis signis, quibus homines debeant

ad credendum prudenter induci, nisi per hæc velit mentem suam pro ea verè manifestare. Quo enim modo potest de re aliqua mentem suam hominibus declarare, nisi exhibendo signa ex quibus homines prudenter intelligant, rem illā à Deo sibi proponi, & revelari? Nam talia signa & miracula, quibus solitus est Deus res veras declarare, apponere rei falsæ, aliud non esset, quàm homines ultrò in errorem inducere, quod in Deum cadere non potest.

Declaratur vis hujus argumenti in simili. Si Rex aliquis sciens & prudens permetteret mandatum aliquod aut diploma suo nomine, & sigillo consueto muniri, & coram suis subditis, se præsentē & inspectante, publicè promulgari: sine dubio deberent omnes prudenter judicare hoc esse mandatum Regis, eumque velle id subditis significare. Quod multo magis in Deo locum habet, qui semper posset impedire miracula, aliasque notas, ex quibus tanquam proprio Dei sigillo judicant homines Ecclesiam Romanam, tanquam infallibilem, Dei nomine, & divinā auctoritate proponi. Quod si Ecclesia sic proposita esset falsa & fallibilis, ulterius sequeretur Deum sibi esse contrarium. Vellet enim per talia signa homines obligari ad eam recipiendam, ut jam ostensum est, & nollet eos obligari, si Ecclesia illa sit falsa.

Denique, si Ecclesia illa visibilis non esset infallibilis, nihil omnino in fide aut nostra, aut Lutherana esset infallibile. Unde enim nobis constaret ipsas Scripturas, ex quibus fidei articulos habemus, verè esse divinas, & ab errore immunes? aut Evangelium Matthæi esse Verbum Dei, & non Evangelium Nicodemæ, quod olim conscripsit? Hoc certè non aliunde quam ex Ecclesiæ testimonio accipimus, ut ipsi Lutherani fateri debent, qui ipsas Scripturas non aliunde, quàm ab Ecclesia Romana acceperunt. Ergo si Ecclesiæ auctoritas esset obnoxia errori, incerta planè & dubia esset omnis nostra fides, utpote fallibilis nixa testimonio.

§. 3. *Uterius inferitur contra Sectarios Pontificis Rom. in fidei controversiis suprema & irrefragabilis autoritas.*

17 **D**emonstrata tam evidentibus argumentis Ecclesie hujus infallibilitate, facile declaratur Pontificis Romani autoritas irrefragabilis in definiendis fidei controversiis: sic enim ulterius argumentandum.

Ecclesia Christi visibilis in articulis fidei non potest errare, ut jam ostensum est. Sed illa pro articulo fidei semper agnoscit & docet, Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversiis haberi infallibilem. Ergo de fide est Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversiis falli non posse.

Id porro ex declaratione Ecclesie probant superius allata Scripturae sacrae testimonia, Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam &c.* Quod necessario intelligendum est de Petro cum suis Successoribus: cum noluerit Christus Ecclesiam cum Petri vita extingui, sed per successionem Monarchicam perpetuo gubernari in ea forma, qua illam ab initio fundavit.

Quod autem Christus Petro cum Successoribus (supra) in vita promisit, id repetitis verbis post Resurrectionem suam coram universo Apostolorum Collegio confirmavit Joan. ult. *Pasce Agnos meos, pasce Oves meas.* Ubi sine exceptione totus Christi grex Petro, ejusque Successoribus verae Doctrinae pabulo nutriendus traditur, omniumque Pastor universalis instituitur.

18 Denique ex perpetua Ecclesie etiam primitivae praxi & consuetudine aperte constat, plurimas Haereses a Romano Pontifice, etiam sine Concilio generali, damnatas esse; ut Pelagii, Priscilliani, Joviniani, Vigilantii, aliorumque multorum. Has vero hoc ipso pro certissimis Haesibus tota Ecclesia rejecit, quod a Romano Pontifice damnatae essent. Testatur id disertè S. Augustinus de Haesi-

Pelagiana scribens Serm. 2. de verbis Apostoli: *Jam, inquit, de hac causa duo Concilia (particularia) missa sunt ad Sedem Apostolicam: 19 inde etiam rescripta venerunt causa finita est, utinam aliquando finiretur error.* Concilia autem eo tempore alia habita non fuisse quam particularia, notat cum ceteris Sinnichius in Goliathino cap. 21. Audiatur quoque coevalvus Augustino S. Cyprianus lib. 2. epist. 3. *Non aliunde Haereses ortae, aut nata sunt Schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec Unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Index vice Christi cogitatur.*

§. 4. *Objectiones aliqua breviter dissolvuntur.*

Objiciunt Sectarii primò: Homines possunt errare, uti dicitur ad Rom. 3. *Omnis homo mendax.* Sed Pontifex est homo. Ergo Pontifex in rebus fidei potest errare.

Respondeo primò, retorquendo in adversarios argumentum. Homines possunt errare: Sed Lutherus est homo: ergo Lutherus potuit errare deferendo Romanam Ecclesiam, in qua baptizatus & professus fuit, & novam sibi Sectam fabricando. Imò eodem modo probarent Apostolos & Evangelistas, cum essent homines, in tradenda Ecclesie doctrina errori obnoxios fuisse: atque ita adversarii incaute illam primitivae Ecclesiae navem perforant, in qua ipsi se navigare gloriantur.

Respondeo igitur secundo, disting. con- quens, Pontifex in rebus fidei potest errare, sine assistentia divina, concedo: cum assistentia divina, nego: hanc autem in gubernanda Ecclesia Christus illi promisit, ut ostensum est supra §. 3.

Objic. secundo. Aliqui Pontifices de facto aliquando errarunt: ergo non sunt ab omni errore immunes.

Resp. disting. antecedens: Errarunt aliquando tanquam personae privatae, & in rebus quas à Cathedra non definiaverunt, concedo. Errarunt tanquam Pontifices sive Christi

Christi Vicarii aliquid à Cathedra docendo, aut definiendo pro universa Ecclesia, Nego. Christus enim nec ipsi Petro, nec Apostolis ceteris tanquam personis privatis immunitatem ab omni errore promisit, sed tantum in Actibus, quibus tanquam Apostoli Ecclesiam docebant.

21 **O**bjic. tertio: Summus olim Pontifex cum Synagoga Judaeorum à vera fide aberravit, quando Christum ejusque doctrinam repudiavit. Ergo Pontifex Romanus cum sua Ecclesia à vera fide aberrare potest.

Resp. negando sequelam. Nuppiam enim aperte reperitur ea promissio facta Pontifici & Synagoga Judaeorum, quam Christus Petro ejusque successoribus confirmavit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & portae inferi non prevalebunt adversus eam &c.*

Objic. 4. Quando Christus dixit, *Tu es Petrus & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam*, non intellexit Ecclesiam stabiliendam supra Petri personam, sed tantum supra Fidem quam profitebatur. Ergo Christus per illa verba, Petro, ejusque successoribus infallibilem in definiendo auctoritatem non promisit.

Resp. negando antecedens. Quia sic Christus, promissis tam amplis, nullam praerogativam dedisset Petro, magis quam cuivis Apostolorum & fidelium, quibus Fides Petri communis erat. Negari autem non potest quin, per illa verba, ad solam Petri personam directa, concedatur illi in stabilienda Ecclesia peculiaris potestas, aliis non communicata. Soli enim Petro, & non ejus Fidei cum ceteris communi, dici potuit, *Tu es Petrus: Tibi dabo claves regni caelorum: Quodcumque solveris super terram erit solutum & in caelis &c.* Cum autem Petrus esset mortalis, & Ecclesia semper duratura, debuit potestas illi concessa, ad Pontifices ejus successores derivari.

22 **O**bjic. 5. Sola Christi persona est verum Ecclesiae fundamentum. Ergo non potuit Ecclesiae infallibilitas supra Petrum ejusque suc-

cessores edificari.

23 **R**esp. Solam Christi personam esse fundamentum Ecclesiae primum; personam vero Petri esse fundamentum Ecclesiae secundarium, cum potestate Vicaria à Christo tanquam primo & principali fundamento derivata. Hujus enim innititur firma illa & infallibilis auctoritas, quam in Petro ejusque successoribus stabilitam, ab ipso Ecclesiae exordio tota semper antiquitas agnovit.

Hæc igitur est via regia quam tenuerunt Patres nostri, hæc Petra immobilis cui in omni controversia firmiter adhæserunt, hæc Regula certissima cui nunquam se, moresque suos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum horum temporum sectarios per tot errorum labyrinthos continuò circumagi? Reppuunt Fidei Regulam, deserunt firmam Petram; Viam regiam declinant, devias ingrediuntur semitas, quas non noverunt Patres eorum, quarum novissima ad interitum ducunt sempiternum.

CAPUT IX.

Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis Fidei controversia.

Methodus Prima.

IN primo Disputationis ingressu, interrogandus est Adversarius, qui se profitetur esse Reformatæ religionis, per quam Regulam & normam infallibilem velit meam fidem in aliquo puncto reformare, & erroneam declarare.

Respondere certò debet, se velle meum errorem reformare per purum Dei Verbum in Scripturis sacris contentum. Est enim articulus primarius Religionis reformatæ, solam Scripturam esse Regulam fidei & judicem controversiarum, seponendo auctoritatem Ecclesiae, Traditiones, Concilia, ac proinde præter

præter purum Dei verbum nihil omnino esse audiendum.

2 Sed contra oppones hoc modo. Si meum errorem velis reformare per purum Dei Verbum: Quæro abs te primum: in qua Editione Scripturæ contineatur purum & incorruptum Dei Verbum: An in Anglicana, aut Genevensi, quam amplectitur tua Ecclesia Reformata: an verò in Editione vulgata, quam admittit Ecclesia Romana: nam illæ Scripturæ in multis differunt.

Respondet, in Anglicana aut Genevensi, non verò in Romana. At contra, Peto mihi ostendi, ubinam habeatur in Scriptura, Editionem Anglicanam esse purum & incorruptum Dei Verbum, potius quam Romanam? Si dicat, id declaratum esse à Parlamento Anglicano, vel à Statibus Hollandiæ, vel quid simile, Peto iterum, ubinam legatur in Scriptura Editionem, quæ declaratur à Parlamento Anglicano, vel Statibus illis, esse purum Dei Verbum? Hæc, cum in Scripturis ostendere prorsus nequeas, nullo modo potes meum errorem ex solo & puro Dei Verbo reformare, quod jam suscepisti, & præstare teneris. Quod si feceris, tua Religio reformata, quæ id profitetur, convincitur esse erronea. Hæc primâ methodo, si recte urgeatur, necessarîo constrictus tenetur Adversarius absque ulteriori progressu.

Secunda Methodus.

7 Sed ut ulterius procedamus. Per me jam licet, ex Editione & versione v.g. Anglicana clare ostendatur me errare credendo eum Ecclesiam Romanam, verbi causâ realem Christi præsentiam, & perseverantiam in Eucharistia, aut Confessionem Sacramentalem, aut alium quemcunque fidei Romani articulum.

3 Quando adversarius aliquem Scripturæ textum contra protulerit, hoc modo urgendus erit.

Scripturæ textum à te prolatus aliter intelligunt & explicant Catholici Romani, pro sua fide, quam à te intelligatur & exponatur

pro tua doctrina illi contraria.

Ergo ut tuam mentem sequar, rejecta Ecclesiâ Romanâ tam amplâ & antiquâ, debes mihi ostendere, ubinam dicatur in Scriptura, tuo sensui & explicationi esse ad hærendum, eamque præ cæteris tanquam infallibilem eligi debere. Hoc enim est punctum fidei quod jam disputamus v.g. an tua explicatio de reali præsentia sit vera, nostra autem falsa; omnia autem puncta fidei debent ex sola Scriptura constare, uti ipse doces & profiteris. At nusquam in tota Scriptura dictum reperies, quod tua, aut tuæ sectæ explicatio sit infallibilis, Romanæ autem Ecclesiæ, & omnis sectæ tibi contrariæ explicatio sit erronea. Ergo ex tua confessione habeo, me non debere, nec salvâ fide posse, tuæ doctrinæ aut sectæ adhærere; cum tua fides doceat nullum fidei articulum esse recipiendum, qui in puro Dei Verbo scriptus non reperitur.

Quod si dicat, se allatum Scripturæ textum non per suam interpretationem, sed per alium Scripturæ locum explicare. De illa Scriptura redibit eadem quaestio, & idem argumentum quod jam de primo textu attulimus; cum illam Adversarius pro sua doctrina, alii pro sua illi contraria stare intelligant.

Quod si extra Scripturæ verba, aliquam glossam opponat, aut spiritum suum privatum prætendat. Contra hæc omnia pari ratione valebit idem argumentum. Nihil credendum quod in Scriptura expressum non continetur. Sed tuam glossam, aut tuum spiritum esse divinum, aliorum verò erroneum, nusquam in Scriptura contineri ostendis. Ergo non licet tuæ glossæ, aut spiritui fidem adhibere.

Tertia Methodus.

5 Postquam sectarius coactus est fateri, Scripturas nullibi in terminis asserere suam mentem & explicationem, cuius alteri esse præferendam; restat tantum ut dicat sibi constare ex ipsis verbis Scripturæ, per claram consequentiam suum sensum, esse verum, aliorum falsum. Exempli gratiâ, contra realem præ-

præsentiam sic argumentabitur. Christus accipiens panem, benedixit, ac fregit dicens, *Hoc est corpus meum*. Sed non potest illic esse Corpus Christi realiter, inquit Calvinus, neque extra actualem communionem, inquit Lutherus. Ergo Scriptura dicit Corpus Christi ibi tantum esse figurativè; vel ut infert Lutherus, tantum in actuali sumptione. Item in alio exemplo, Scriptura dicit *Ioan. 6. Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Ergo communio sub utraque specie est necessaria, per legitimam consequentiam.

Sed quæro ex Adversario, an non sciat, multas consequentias deduci ex Scriptura, quæ videntur in speciem apertæ, sed reipsâ sunt falsæ. Ex hac consequentia in speciem aperta: *Pater major me est*. Ergo Verbum divinum est minus Patre, in hæresim inductus est cum multis millibus Arius; ac eodem modo per malas consequentias ex Scriptura per errorem deductas inciderunt plures alii in hæreses innumeras.

Peto igitur ut ostendat mihi in Scripturis dici, *Omni consequentiam quam ipse ex Scripturis deducet esse infallibilem & divinam*. Alias enim vellet me credere aliquid errori obnoxium, & in Scripturis non contentum, quod ipse tamen nefas esse contendit. Manifestum autem est hoc nunquam ostensurum, cum nulli privato homini in Scriptura promissum sit, omnes ejus consequentias fore infallibiles.

7 Itaque Adversarii fidem non esse divinam, sed merè humanam, & ambiguum veritatis sic ostendo. Nullus articulus innixus motivo fallibili, vel authoritati humanæ est articulus fidei divinæ. Sed omnis articulus quem Adversarius per solas consequentias deducit ex Scriptura, nititur motivo fallibili, vel authoritati humanæ. Ergo nullus articulus quem sic deducit ex Scriptura est articulus fidei divinæ. Ac proinde non divinam Scripturam, sed suâ dialecticam; non Verbum Dei, sed verbum Aristotelis Regulam fidei ultimam constituit. Nullibi enim Scriptura definit omnem

Adversarii ex Scripturis argumentationem fore legitimam, & ab omni erroris periculo immunem.

8 Si dicat primum, sæpè consequentiam esse bonam & certam, etsi id in Scripturis non asseratur.

Sed contra: sæpè etiam contingit esse malam & incertam; fides autem omnino certa esse debet.

Et ut contingeret veram esse & legitimam, aliud prorsus est, consequentiam esse legitimam, aliud esse Verbum Dei: multa enim sunt vera & certa ex ratione naturali, v.g. me esse hominem, non idem sunt Verbum Dei. Atqui nihil est de fide, nisi quod creditur propter solum Dei Verbum; nihil autem est Verbum Dei, nisi quod in Scriptura continetur, secundum adversarium: sed jam habemus nusquam in Scriptura contineri quod illa consequentia, quam adversarius deducit, sit bona & infallibilis. Ergo ista consequentia, & doctrina quæ illi innititur, non constituit articulum fidei divinæ.

Si dicat secundo, multa apud Catholicos esse fidei, quæ tantum deducunt ex Verbo Dei per legitimam consequentiam, v.g. me esse conceptum in peccato originali, vel hunc hominem esse verum Pontificem. Ergo potest etiam Adversarius fidei articulos per consequentias ex Scripturis declarare.

Respondetur, negando consequentiam. Quamvis enim Catholicus sic procederet, per hoc suæ fidei non contradiceret, prout contradicit Adversarius. Non enim habent Catholici pro fidei suæ articulo, quod sola Scriptura sit tota Regula fidei, cum admittant traditiones, & definitiones Ecclesiæ, ad cujus infallibile judicium referunt suas consequentias, ne à veritate aberrant, neque solâ earum bonitate in credendo nituntur. Sectarii autem docent, sistendum esse in sola Scriptura, & tamen ulterius pergunt ad consequentias à se formatas, & errori obnoxias. Neque consequentias à se fabricatas referunt ad limam Ecclesiæ, cui Christus in judicando infallibilitatem promi-

fit, ut supra cap. 8. ostendimus.

10 Si dicat tertio, Christum aliquando articulos fidei ex Scripturis per consequentias deduxisse; ac proinde se posse in negotio fidei per consequentias sine erroris periculo procedere.

Respondetur, consequentiam hanc nullam esse, & vel hinc apparere, quam facile sit in deducenda consequentia errare. Nam hoc ipso quo Christi infinita sapientia consequentiam aliquam deducebat, infallibile erat eam recte deduci: An hanc Christi sapientiam infallibilem habet noster Adversarius? Secundo, independenter ab omni consequentia, quidquid Christus affirmabat etiam extra Scripturas, hoc ipso erat fidei divina, quod de se, uti spero, noster Adversarius præsumere non audebit: eoque minus quod sibi ex professo adimit potestatem agendi per consequentias, sed in solo Dei verbo sistendum esse profiteatur, quod nunquam legitur Christus fecisse.

Restat ergo, ut Adversarius fateatur primo, Fidei nostræ articulos non posse ex sola Scriptura judicari, aut reformari. Secundo, sectam suam esse erroneam, quæ hoc tanquam fidei punctum profitetur. Tertio, in controversiis fidei, & ipsius Scripturæ, necessariò recurrendum esse ad iudicium Ecclesiæ, quam testatur ipsa Scriptura à Christo institutam esse iudicem in rebus fidei. Audi D. Augustinum de hac re primitivæ Ecclesiæ sensum tibi clarissimè exponentem lib. 1. contra Crescon. cap. 33. "Scripturarum à nobis tene-
tur veritas, cum id facimus, quod universæ
turarum commendat authoritas: & quoniam
niam sancta Scriptura fallere non potest,
quisquis falli metuit, huius obscuritate quaestio-
nis, Ecclesiam de illa consulat, quam
sine ulla ambiguitate sancta Scriptura de-
monstrat.

Methodus Quarta.

12 POSSUNT & alia viâ infringi argumenta syllogistica, quæ sectarii in quavis fidei controversia Catholicis opponunt: sive ostendendo, totum syllogismum qui proponitur, ad rem non pertinere; sive singulas argumenti propositiones negando, propter vitium quod patebit omnibus sectariorum syllogismis in materia fidei esse commune. Horum singula in ipsa disputationis praxi hinc breviter deducemus.

Hoc itaque aut simili modo argumentabitur sectarius, v.g. contra præsentiam Christi in Sacramento Eucharistiæ: Si Verba Christi, Hoc est Corpus meum, statuerent Christum præsentem in Eucharistia, Corpus Christi esset simul in cælo & in terra. Sed idem Corpus non potest esse simul in cælo, & in terra, Ergo Verba Christi, Hoc est Corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistia.

Item, contra cultum Imaginum. Committit idololatriam, qui facit sibi sculptile, ut adoret illud, Deut. 4. Sed Catholici adorant statuas, & imagines Sanctorum. Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum.

Item, contra absolutionem Sacramentalem. Fides docet solū Deum peccata remittere. Sed Catholici credunt peccata remitti per Sacerdotes in Confessione Sacramentali. Ergo Catholici (id docendo) à vera fide aberrant. Et sic de cæteris syllogismis qui possint in aliis controversiis ab hæreticis formari.

Cavebit hinc Catholicus (nisi insigniter eruditus) more scholastico ad singulas propositiones respondere, aliàs prolixa nimis disputatione se intricabit, & facile Adversario aliquam elabendi viam relinquet. Hanc ut precludat, & adversarium breviter, & clarè confingat.

Respondet ad syllogismum propositum hoc modo: transeat major, minor, & conclusio. Sive uno verbo, *Transeat totum*. Quia nihil

nihil facit ad rem: Nuspiam enim in terminis legitur in Scriptura hæc conclusio tui syllogismi: Verba Christi, Hoc est Corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistia. Ut verò sit articulus fidei, debet apertè in Scriptura contineri, juxta sectarios. De hoc autem disputamus, an ille sit articulus fidei. Ergo conclusio tui syllogismi non infert id de quo est controversia, quod tamen fieri debet in legitima argumentatione. Pari modo, nihil ad rem facit hæc conclusio secundi syllogismi, Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum. Neque tertii syllogismi, Ergo Catholici docentes peccata remitti per Sacerdotem errant contra fidem.

Secundo, responderi potest ad eundem, vel alium quemlibet sectarii syllogismum, hoc modo: Transeat totum: Nihil ad rem de qua disputatur. Non enim potes tuum syllogismum, sive totam ejus formam mihi in Scriptura exhibere, cum tamen ex integrâ & legitima ejus forma dependeat veritas tuæ conclusionis, quam vis esse de fide, quod non potest expressè in Scripturis exhiberi.

Tertio, retundi potest quodlibet sectarii argumentum, cujus singulæ partes in Scriptura non continentur, Respondendo (si velis) ad singulas propositiones hoc modo: *Nego majorem, secundum Scripturas*, hoc est, sive Major sit vera, sive falsa parum refert, quia illa non est veritas fidei, cum apertè in Scripturis non contineatur, quod ad omnem veritatem fidei requirunt sectarii. Eadem ratione procedendo. *Nego minorem, Nego consequentiam secundum Scripturas*. Quia nec minor, nec Consequens, nec legitima ejus ex Antecedente illatio in Verbo Dei expressè revelatur.

15 Si clamet Adversarius, majorem, minorem, aut consequentiam esse claram, esse legitimam &c. Responde, Est clara Tibi, transeat: Est clara Scripturis, nego: Ego autem in negotio fidei non debeo Tibi, sed Scripturis fidem adhibere, cum in quaestione fidei sola Scriptura sit iudex & regula infallibilis, uti ipse profiteris.

Si fortè Adversarius ulterius contendat,

majorem, & minorem posse ostendi ex Scripturis: de hoc ne litem intricatam moveas Responde: sed quomodo probas Scripturam cogitasse de illa conclusione inde inferenda, cum illa in Scripturis non legatur, imò nec ullus SS. Patrum in terminis eam conclusionem ex illis præmissis intulerit. Ergo tui mihi pro articulo fidei obtrudis unam conclusionem ex tuo tantum cerebro fabricatam, quam non scimus aut Scripturæ, aut ulli Patrum unquam in mentem venisse. An non vides quam longè à tuo proposito & scopo aberras, dum conaris tua somnia, & illationes extra Scripturam formatas, pro puro Dei Verbo nobis venditare?

Si urgeat, Conclusionem, quæ infertur ex majori & minori revelata, habendam esse pro articulo fidei. Responde: Prius probandum esset ex puro Dei Verbo tuam conclusionem ex duabus præmissis revelatis *in debita forma* à Te illatam esse; hoc autem *in Scriptura* non ostendes.

Secundo, Quæro abs te, Amice, an ignores hoc ipsum inter optimos Theologos incertissimum esse, An conclusio quatenus deducitur ex duabus præmissis revelatis pro articulo fidei haberi debeat. Negant disertè Valencia, Lorca, Molina, Turrianus, Comptonus & alii complures in Philosophiâ & Theologia versatissimi. Quia inquit, sola revelatio & autoritas divina non movet ad assensum istius conclusionis: illi enim assentiuntur ex parte propter formam syllogisticam, sive formalem connexionem præmissarum cum conclusione, quæ tamen forma & connexio non est in Scripturis revelata. Hinc opinio probabilis est multorum Theologorum eum Cajetano, Suare, Vega, Cano, Comptono &c. Fidem non esse discursivam, sed immediatè, & simplici actu credi revelationem divinam & mysterium revelatum, v.g. revelatam esse in Scripturis Verbi incarnationem, absque eo quod illud credatur propter discursum & formam syllogisticam; quia hæc fundatur tantum in hoc principio merè naturali, Quæcunque sunt eadem tibi

tertio sunt eadem inter se: atque ita fides nostra, ex vi huius motivi, non esset certior quavis scientiâ naturali.

Cum igitur hæc sit questio incerta, & inter Theologos disputata, & in Scripturis non contenta aut decisa, debet Adversarius exhibere Articulum, de quo disputatur, non in consequentia à se formata, sed in claro & aperto Scripturæ sacræ testimonio, de quo nemo possit dubitare. Tale autem testimonium pro articulo fidei Catholicæ contrario nunquam proferre poterit.

Scio quidem Bellarminum, & plures alios contra hæreticos per consequentias procedere, & in dissolvendis eorum syllogismis singulas propositiones diffusè examinare. Sed quia illa via prolixior est, & iis qui scholas non multum triverunt nimis intricata, hanc ego aperio Artem disputandi compendiosam, facilem, & iis quibus hæc scribo magis aliquando accommodatam. Et hos iterum moneo, ne ullo modo permittant Adversarium extra hanc formam divagari, cum sectarius, qui extra Scripturas nihil se credere profitetur, illam disputandi formam admittere teneatur, vel primum illud fidei suæ principium abjurare. Hanc vero respondendi viam si Catholicus firmiter teneat, nec patiat se ad alia parerga abduci, facile Adversario, responsione inexpectatâ perculso, os ocludet, & paucis verbis apertam de eo victoriam reportabit.

CAPUT X.

Quædam Dilemmata Sectariorum breviter proponenda.

Valde usitatum est Hæreticis, quando cum Catholicis conversantur, variis de fide quæstionibus ex improviso eos laceßere, quas ut refellere possint, methodum supra tradidimus. Hic juvat ex altera parte breves quasdam Interrogationes per modum dilemmatis Catholico subministrare, quibus insul-

tantem adversarium facile compescat, & ex quovis responso constrictum teneat, eumque adigat, ut sine ambage affirmando, vel negando præcisè respondeat, hoc modo.

Dilemma I.

Quæro, An tua Ecclesia v. g. Lutherana, sit antiqua, an nova? Si respondeat, est antiqua. Quæro igitur, ubi fuit, aut quis antiquorum ejus unquam meminit per 1500. annos à Christo usque ad Lutherum? Si dicat esse novam; Infer, ergo non est Ecclesia Christi, quæ antiqua est, ante mille sexcentos annos ab eo constituta.

Dil. II.

Quæro. Vera Christi Ecclesia est ne fallibilis, an infallibilis? Si respondeat, est infallibilis. Quomodo ergo falsa est Ecclesia Romana quæ ab initio fuit vera Christi Ecclesia, ut ipsi sectarii admittunt. Si dicat esse fallibilem. Quomodo ergo tibi constat tuam Ecclesiam Lutheranam non esse hodie falsam, si vera Ecclesia possit esse fallibilis, & à fide deficere.

Dil. III.

Quæro, Vel homines possunt salvari in Ecclesia Romana, vel non possunt? Si non possunt, ergo totus mundus damnatus est à primis Ecclesiæ temporibus per 1500. annos usque ad Lutherum, quo tempore nulla alia nota fuit hominibus Ecclesia Christi nisi Romana. Si possint in Romana salvari, cur Lutherus & ejus sectarii eam deseruerunt?

Item, Religio Romana in Anglia ante Lutherum fuit vera, vel nunquam in Anglia fuit vera Christi Religio. Nam Anglia suscepit Christi fidem ab Ecclesia Romana sæculo 6. per Augustinum Anglorum Apostolum; vera autem Christi fides prius defecit in Ecclesia Romana sæculo quinto, secundum adversarios: ergo Anglia nunquam habuit veram Christi fidem, si vera est sectariorum doctrina.

doctrina. En quanto dedecore sectarii suam Patriam improvido errore afficiant.

Dil. IV.

22 Quæro. Ecclesia Lutherana, si fuit in mundo ante Lutherum, vel erat visibilis, vel invisibilis. Si asseras fuisse visibilem, dic quæso, quis eam vidit, quis de ea unquam scripsit, aut mentionem fecit. Si autem dicas fuisse invisibilem, idem eodem jure de sua Ecclesia dicent Turcæ, dicent Anabaptistæ, dicent novi Tremblantes, sive Tremuli; an idè illis credemus?

Dil. V.

Quæro, Vestra Ecclesia si fuit in mundo ante Lutherum, vel fuit sancta, vel non sancta. Si fuit sancta, assigna aliquem ex sanctis Lutheranis, ejusque vitam, aut miracula in ulla historia sacra, aut profana à tempore Christi usque ad Lutherum. Si non fuit sancta, ergo non fuit Ecclesia Christi, quæ sancta esse debet, & semper ab initio tot habuit sanctos Apostolos, Martyres, Confessores.

Dil. VI.

Quæro. Scriptura sacra non est nata cum Luthero, sed eam accepit ab Ecclesia Romana à centum circiter annis, quando ab ea defecit. Quæro igitur hoc modo. Ecclesia Romana, à qua Lutherus accepit Scripturas sacras, vel fuit tunc temporis vera, vel falsa Ecclesia. Si dicas fuisse veram, damnandus est Lutherus & omnes ejus aseclæ, qui Ecclesiam veram deseruerunt. Si autem respondes fuisse falsam, quomodo ergo constat Lutherum & Lutheranos non habere falsam Scripturam, cum illam acceperit à falsa Ecclesia, quæ multò facilius potuit occultè Scripturam, quam publicè veram fidem paulatim corrumpere. Quomodo ergo potest Lutheranus gloriari se puro Dei Verbo credere & adherere?

Dil. VII.

Quæro. Religio Lutherana quæ talis constituitur ex articulis purè negativis v. g. Non est Purgatorium; Non est Papas; Non est Missa &c. Quæro igitur. An articuli illi continentur in Scriptura, an non? Si affirmas, ostende mihi locum ubi Scriptura dicat, non datur Purgatorium &c. Si negas posse in Scriptura assignari. Ergo Lutheranismus quæ talis constat ex articulis in Scriptura non contentis: ergo non nititur Verbo Dei.

Si respondeas illos non esse Lutheranismi articulos essentielles, sed tantum accidentales. Quæro iterum, An illi articuli, quos vocas accidentales, contineantur in Scriptura, an non? Si contineantur in Scriptura, non minus essentialiter sunt articuli à Deo revelati, quam quivis alius in Scriptura contentus; omnia enim, quæ divina veritas in Scriptura proponit, æque sunt Verbum Dei, & æqualiter participant infinitam Dei revelantis auctoritatem; ac proinde necessarium est æqualiter esse credenda. Si autem dicas, in Scriptura non reperiri: ergo jam egeris admittere articulos tuæ fidei esse extra fidem, hoc est extra Scripturam, in qua sola profiteris tuam fidem contineri. Ergo corrumpit tota fabrica Lutheranismi in illis fidei articulis, quos sibi de novo fabricavit, & in quibus dissidet ab Ecclesia Romana.

Dil. VIII.

Quæro. Asseris Ecclesiam Romanam defecisse à vera fide circa annum Christi quingentesimum; hoc enim docent sectarii. Quæro, an defecerit illa tota simul, an successivè per partes. Non tota simul. Quia hoc tantum esset, ac si omnes qui toto orbe sunt in Ecclesia Romana hodie decumberent Romani, & cras surgerent Lutherani. O figmentum! dic quæso quænam historia rem tam prodigiosam commemorat?

Neque

26 Neque dici potest quod Ecclesia Romana defecit *successive*, hoc est, una pars caperit negare aliquem articulum fidei, quem Ecclesia catechus affirmavit. Nam omnes qui id fecerunt à reliquo Ecclesie corpore tanquam hæretici semper separati fuerunt. Ergo non potuit ipsum Corpus Ecclesie Romane à vera fide successive deficere. Exemplum sit in Berengario, quando circa annum Christi millesimum cepit negare in Eucharistia realem Christi præsentiam, statim reliqua Ecclesia se illi opposuit, illumque uti hæreticum damnavit, uti fusè tradit historia Ecclesiastica, quæ omnia Ecclesie diffidia ac schismata semper accuratè commemorat. Ante Berengarium autem nullus omnino in ulla historia reperitur publicè in Eucharistia realem Christi præsentiam negasse. Ergo tota semper Ecclesia usque ad Berengarium illam affirmavit: adeoque manifestè ostenditur primitivam Ecclesiam realem Christi præsentiam credidisse, & ab ea fide nunquam successive defecisse. Hujus dilemmatis evidentia convictus traditur in Gallia Comes Turrenius Generalis armorum celeberrimus, & primaria olim sectariorum columna, qui non ita pridem tot bellica trophæa publicè Romanæ fidei professione coronavit.

Dil. IX.

Quæro. Donum Miraculorum vel est certum signum veræ Ecclesie, vel non est certum ejus signum. Si dicas non esse certum signum veræ Ecclesie; jam accusas Christum fraudis & imposturæ, qui Miracula pro signo certo & indubitato veræ Ecclesie proposuit

27 *Matthæi 11. Cæci vident, claudi ambulant*

&c. & *Marci 16. Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur, in nomine meo demonia ejicient &c.* & per hæc signa Judæos & Gentiles ad suam Ecclesiam adduxit.

Si autem admittas donum Miraculorum esse certum signum veræ Ecclesie; jam clarum est Ecclesiam Romanam esse veram, in qua sola, etiam hoc ævo, miracula priscis similia reperiuntur.

Dil. X.

Quæro ex moderno sectario: An agnoscat antiquos heresiarchas, verbi gratia, Arium esse verè hæreticum & ritè condemnatum, an verò id neget. Si negat Arium verè esse hæreticum, jam condemnat primam Ecclesiam, quæ Arium ut hæreticum proscripsit. Si verò agnoscat Arium verè esse hæreticum, idem de Luthero, & moderno quovis sectario, admittere debet. Uterque enim eodem modo ab universa Ecclesia Romana damnatus & separatus fuit; & ideo toto orbe pro hæreticis habiti. Nam sicut hoc tempore dicit Lutherus Ecclesiam Romanam errare, ita in primis sæculis idem asseruit Arius, & tamen apud omnes est hæreticus. Sicut Lutherus citat pro se Scripturas, ita multò magis urgentes pro suo errore citavit Arius, ut probaret Filium in divinis esse Patre minorem: Pater major me est. *Joan. 14.* Et ubi Scripturæ dicunt Patrem & Filium unum esse, Arius explicat de metaphórica & morali unitate voluntatis. Denique quidquid pro se prætendit Lutherus, eodem jure pro se dicet, aut olim dixit Arius. Ergo necesse est (Luthero &c.) ut vel Arium hæreticum esse neges, vel te hæreticum admittas.

CON.

CONTROVERSIÆ
RECENTIORES

DE AUTHORITATE

PONTIFICIS ET CONCILIORUM.

Quoniam *authoritas Ecclesie doctis, quam supra stabilivimus, exire solet in actum per definitiones Pontificum, aut Conciliorum, necessarium est difficultates modernas, quæ de his moderari solent latius, explanare, ut Curatores animarum in quavis particulari questione sanam Ecclesie doctrinam discernere, ac tueri valeant.*

QUÆSTIO PRIMA.

An authoritas Concilii generalis sit supra authoritatem Pontificis?

Affirmativam partem sustinuerunt aliqui Doctores Catholici, qui licet contra hæreticos agnoscant Pontificem esse supremum in terris Caput universæ Ecclesie, id tamen intelligunt de Ecclesia ut est sigillatim ac sparsim sumpta; non verò ut collecta, & in unum Corpus legitime congregata. Ita docuit Gerson lib. de potestate Pape, Almainus de author. Ecclesie, Toftatus Defensorii Part. 2. cap. 72. & aliqui ex Sorbonicis: contra quos.

Dicendum est, Pontifici competere authoritatem Concilio generali majorem. Est hæc communis Theologorum doctrina, quam plures dicunt fidei proximam, & oppositam sententiam erroneam appellant, ac fusè eam oppugnant, cum Bellarmino de Concil. lib. 2. cap. 15. Cajetano, aliisque.

Ut clariùs hoc breviusque probetur, assumo id primò, quod adversarii ultro concedunt. Pontifex Romanus est Caput, ac Pastor universalis singularum Ecclesiarum ut sunt sparsæ ac sejunctæ; Ergo est etiam Caput ac Pastor omnium Ecclesiarum ut sunt in unum conjunctæ ac congregatæ in Concilio generali. Patet consequentia, quia per collectionem in unum gregem, sive in corpus Concilii, Ecclesie particulares non desinunt esse oves Christi, quas diserte ac sine exceptione Christus ipse suo in terris Vicario subjecit, dum dixit Petro, *Pasce oves meas: Confirma Fratres tuos.* Non enim desinunt esse oves, aut degenerant à natura fratrum per mutuum conjunctionem inter se, & cum suo Capite in Concilio generali.

Ex quo ulterius patet, Concilio nullam immediatè à Christo collatam esse authoritatem, sed illam quam habet potestatem à Pontifice derivare; cum Christus nulli præter Petrum reperiatur gubernandæ Ecclesie authoritatem concessisse.

Probatur secundò hæc doctrina, ex ipsa Conciliorum Generalium solemnī ac legitima declaratione, quæ summi Pastoris authoritatem Concilio majorem agnoscunt. Atque imprimis Concilium Florentinum, ex Patribus tam Græcis quam Latinis conflatum, summo consensu sic decernit P. 2. collat. 22. *Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem successorem esse B. Petri Verticis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, ET TOTIUS ECCLESIE CAPUT, & omnium Christianorum Patrem, ac DOCTOREM existere, & in universum orbem tenere primatū, & in B. Petro pascendi, regendi & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse.* En decretū legitimi Concilii, & à Pontifice confirmati, declarat Christi Vicariū totius Ecclesie Caput: & in universum orbem tenere Primatum: pars autem orbis est Ecclesia in Concilio congregata: non poterit ergo Pontificis authoritati se subducere, nisi fortè ultrà universum orbem ad spatia ignota se recipiat.

H

Acce.

58

QVÆST. I. DE AVTHORITATE PONTIFICIS

Accedit altera definitio generalis Concilii Lateranenſis ultimi, ſub Leone X. ſeſſ. 11. ubi poſtquam declaratum eſt decreta Concilii Baſilëenſis contra Pontificis authoritatem nullius eſſe roboris, ita ſubjungitur: *Solum Romanum Pontificem pro tempore exiſtente, tamquam AUTHORITYTÈM SVpra OMNIA CONCILIA HABENTEM, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſolvendorum plenum jus ac poteſtatem habere, nedum ex ſacra Scripturae teſtimonio, diſtis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam prædeceſſorum noſtrorum, ſacrorumq; Canonum decretis, ſed propria etiam eorundem Conciliorum confeſſione manifeſtè conſtat.* Facit horum Conciliorum in propria cauſa tam luculenta confeſſio, ut ſupervacaneum putem prolixiora eâ in rem argumenta coacervare, quibus facile eſt tractatus integros implere.

3 Opponunt aliqui primò, Decreta Concilii Conſtantienſis ſeſſ. 4. & Conc. Baſilëenſis ſeſſ. 2. quæ videntur Concilio generali aſſerere authoritatem Pontifice majorem.

Reſpondeo, Concilia iſta quoad hoc confirmata non fuiſſe, ideoque in hoc nullum robur obtinere, ut conſtat ex Bulla Leonis X. in Concilio generali Lateranenſi, in qua declaratur utrumque Concilium in hoc negotio erraſſe, ipſumque Concilium Baſilëenſe conciliabulum appellatur, quod fuſius oſtendit hîc Bellarminus, ac Turrecremata, qui tunc vixit, alique.

Oppones ſecundò, In primo Concilio ab Apoſtoliſ Hieroſolymis celebrato, non Petrus, ſed totum Concilium dixit: *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis &c.* Et decreta iſtius Concilii authoritate Eccleſiæ propriâ, non Petri nomine, ad fideles Antiochiam tranſmiſſa fuêre.

Reſpondeo, hac quidem geſta fuiſſe authoritate totius Concilii, ſed non excluſo Petro ejus capite, à quo decreta illa vim & robur acceperunt ſicut dum modò decreta Concilii Tridentini proponuntur fidelibus nomine Concilii, id omnes intelligunt de Concilio prout in eo Pontifex includitur.

Oppones tertio. *Matth. 18.* Chriſtus dixit ipſi Petro, Si peccaverit in te frater tuus, dic Eccleſiæ. Ergo ipſa Eccleſia in Concilio congregata, poteſtatem judicandi immediatè à Chriſto accepit.

Reſpondeo, præceptum illud non intelligendum de Eccleſia in univerſali Concilio congregata, aliàs enim impleri non potuiſſet trecentis annis poſt Chriſtum, quo tempore nullum in Eccleſia fuit Concilium generale. Per Eccleſiam igitur Chriſtus hîc aliud non designat, quàm quemlibet Superiorem, aut Congregationem, quæ in Eccleſia legitimum judicium exercet: rectè enim dicitur fieri ab Eccleſia, quod fit à perſona publicam in ea habente poteſtatem.

Postremo, hîc extorquendum eſt telum quibuſdam, qui hoc tempore in Partibus hæreticorū ſe vocant Miſſionarios Apoſtolicos, nec dubitant tamen, ut evehant poteſtatem Principum ſæcularium, Apoſtoliçæ ſedis authoritatem infra Concilium deprimere: ac confidenter aſſerere, hanc eſſe Eccleſiæ Gallicanæ certam, & indubitatam doctrinam.

Verum in hoc produnt craſſam rerum Gallicarum ignorantiam, dum ſuam, & paucorum labem, omnibus Galliæ Theologiſ aſſerere nituntur. Teſtatur id celebriſ ſcholæ Sorbonicæ Doct. Andreas Duvallius agens de ea ſententiâ quæ aſſerit Pontificem eſſe ſupra Conciliū generale, tract. de Rom. Pont. poteſtate P. 4. q. 7. *Totus* (inquit) *orbis, exceptis pauculis Doct. ſtoribus, eam* (Sententiam) *amplectitur, & rationibus validiſſimis, cum ex Scriptura, Conciliis, & Patribus, tum ex principis Theologiæ petitis confirmatur.* Atque idem Doct. luculenter oſtendit in Anteloquio §. *quo pacto.* Concilium Baſilëenſe, in hoc puncto Pontificiæ authoritati inimicum, ab univerſa Eccleſia exploſum ſemper, rejectumque fuiſſe, nec aliam in hoc eſſe fidem Galliæ, quàm univerſalis Eccleſiæ.

Hujus rei præclarum præbuêre argumentum Episcopii Galliæ, & Doctores Sorbonæ, quando Pariſiis anno 1611. prodiit libellus Anonymus de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate,

ſtate, qui cum in hac quæſtione videretur Pontificis authoritati adverſari, Cardinalis Perronius, unâ cum Episcopis Provinciæ Senonenſis; & poſtea Aquenſis Provinciæ Antiſtites, gravi cenſurâ libellum notarunt, ac ſuo decreto condemnarunt. Quorum ſententiam ipſe Author libelli poſtea amplexus eſt, ſuumque errorem debite retractavit.

Definat ergo talium Miſſionariorum inanis illa credulitas, qui ut inter heterodoxos cupiditatibus ſuis aliquando veliſcentur, nimis facile ad tales perſuaſiones animum converſunt.

QVÆSTIO SECUNDA.

An Pontificis definitiones ſint infallibiles abſque aſſenſu Concilii generalis.

1. Reſpondeo, & dico, Pontificem Romanum infallibilem habere authoritatem in definiendis rebus fidei pro univerſa Eccleſia, etiam abſque Concilio generali. Hæc Doctrina communis eſt paſſim inter Theologos: Contra Gerſonem, & Almainum in lib. de poteſtate Eccleſiæ, Alphoſum de Caſtro, & Toſtatum Deſenſorii p. 2. c. 30. Adrianum VI. antequam eſſe Pontifex, *qu. ult.* de Confirmatione, & *quodlib.* 2. q. 1. cum quibus ſenſiſſe videtur Bajus, uti patet ex ejus Epift. ad Doct. Grævium data an. 1572. & aliqui Sorbonici, qui tamen non negant definitioni Pontificis etſi fallibili obtemperandum eſſe. Sed iſtorum ſententia ab aliis Theologiſ variâ cenſurâ notatur, aded ut Bellarminus hanc etiam dicat erroneam, & hæreſi proximam, & plures recentiores abſolute hæreticam.

Probatur hæc doctrina primò illis argumentis, quibus ſupra oſtendi Pontificem eſſe ſupra Concilium, & nulli omnino à Chriſto, præterquam Petro, immediatè collatam eſſe authoritatem infallibilem regendi, & docendi univerſam Eccleſiam, dum ſoli Petro cum ſucceſſoribus determinatè, & in ſingulari dixit Luca 22. *Ego rogavi pro Te ut non deficiat fides tua, & Tu aliquando converſus confir-*

ma Fratres tuos. Et Joan. 21. *Petre amas me? Paſce oves meas.* Et Matth. 16. *Tu es Petrus & ſuper hanc Petram edificabo Eccleſiam meam.*

Sed ne quis ulterius dicat, ſoli quidem Petro & ſucceſſoribus collatam fuiſſe poteſtatem immediatam docendi univerſam Eccleſiam; potuiſſe tamen Chriſtū requirere aſſenſum Concilii generalis, tanquam conditionem ſine qua ſpiritus Sanctus Pontificis definitioni non aſſiſteret.

Contrarium evincunt verba Chriſti ſuperius allata; quæ cum ſint abſoluta, non patiuntur ullam huiusmodi conditionem apponi: præſertim cum illa gratiam ac Privilegium contineant, quod nunquam ultra Principis verba reſtringendum judicatur. Et verò parum Eccleſiæ uſibus conſentanea fuiſſet in Pontifice hæc docendi & definiendi authoritas, ſi non eſſet ab erroris periculo libera abſque Concilio generali, quod nunquam ſine ingenti labore ac molimine, imò aliquando, obſiſtenti- bus Principum diſſidiis, ex toto orbe Chriſtiano nullo modo cogi poteſt, Hunc igitur Eccleſiæ univerſæ Cætum requirere ad decidendum quamlibet fidei controverſiam, ne quidem prudentiæ eſt humanæ, multò minùs providentiæ divinæ.

Sed age, ſi lubeat Eccleſiam univerſam tot itineribus toties fatigare. Demuſjam grandævus illos Concilii Patres per mille viarum diſcrimina ab extremis oris in unum cætum, locumque cum ſuo Capite conveniſſe. Propo- nitur congregatiſ nova quæpiam fidei controverſia, itur in ſuffragia. Sed ecce, ut ſæpe factum, aliud ſentiunt Patres, aliud Pontifex. Cujus hîc ſententiæ ſtandum erit? Non ſolius Concilii, cum fatearis huius aſſenſum tantum requiri per modum conditionis, ut Pontificis definitio ſit infallibilis; neque admittas ſtandum eſſe ſententiæ definitivæ ſolius Pontificis. Quid ergo Eccleſiæ in hoc Concilio conſilii erit? Si tuæ innitatur ſententiæ, re infectâ iter remetiendum, & de controverſiſ fidei decidendis deſperandum 3. erit.

At ne id unquam eventurum formidemus:

H 2

Pro-

Probatum secundò nostra assertio, ex testimonio Conciliorum generalium, quæ in Pontifices res fidei per se definiunt hanc auctoritatem erroris expertem ultro agnoscunt. Illam in Leone I. libens admisit Synodus Calcedonensis IV. Nam priusquam Synodus illa Calcedone congregata fuisset, Leo Pontifex dānaverat Eutichetē Epistolā Flaviano Constantinopolitano inscriptā, quæ verius encyclica sive universalis fuit. Hæc cum Concilio lecta esset Actio 2. Patres acclamarunt: *Anathema qui ita non credit, Petrus per Leonē locutus est.* Hanc itaque Leonis Epistolam ac sententiam definitivam, tanquam certissimam fidei regulam acceperunt, eique Actio 4. quartā in Concilio subscripserunt. Quinimo postquam aliqui Episcopi Aegyptii, qui prius in reprobando Eutichete tergiversati fuerant, tandem dixissent, *Anathema Euticheti, & credentibus ei*, nondum acquievēre Patres, sed judicantes rem ex sola Pontificis sententia discernendam, denud inclamarunt, *Subscribant Epistola Leonis, qui non ei subscribit, hereticus est.* Usque adeo, ex sola Pontificis immobili sententiā, jam iudicatum esse pronunciarunt, ita ut quemlibet ei obfistentem pro hæretico haberent. Deniq; tota Synodus communibus votis Actio 16. à Leone postulavit, ut suā confirmatione decretis Concilii firmum robur adjiceret: satis in hoc apertè professa, in concussam Decretorum firmitatem à sola Pontificis auctoritate dependere.

Neque alia cæterorum Conciliorum mens & sententia fuit: patuit ea in Constantino II. Actio 4. erga Pontificem Agapetum in causa Anthimi: nec minùs in Synodo VI. Actio 18. erga Agathonem, de cuius ibi litteris tota Synodus ait. *Quas, ut à summo Apostolorū vertice divinitus conscriptas, agnoscimus.* In Synodo VIII. erga Adrianum II. ac Nicolaum I. ubi Actio 5. de sententia Photii sic denunciatur: *Neque nos sanè novā de illo iudicii Sententiam ferimus, sed jam olim à Sanctissimo Papa Nicolao, & successore illius Adriano pronunciatam, quam nequaquā possumus immutare.* Si Synodus Pontificis sen-

tentiam immutare non potuit, ergo agnoscit eam immutabilis esse veritatis. Sed ne in proferēdis aliorum Conciliorum monumētis sum prolixior, tantum adjungo brevem Concil. Tridentini confessionem de Baptismo sess. 7. can. 3. *Ecclesia Romana autem non nisi ratione Pontificis est Magistra cæterarum.* Quid verò aliud hoc est, quam soli Pontifici competere infallibile in docenda Ecclesia magisterium. At, inquit, quædam Pontificum definitiones inter se pugnare videntur. Repono breviter, non pauciores in Conciliis, imò in Sacris litteris antilogias in speciem apparere: an ideo his, aut illis sua concidit auctoritas? solvit illas facillè Bellar. & Amicus tom. 4. disp. 7. sect. 2.

Postremò; vim habet insuperabilem constans Ecclesiæ toto orbe diffusæ consensus in acceptandis omni ævo Pontificum decretis, quibus graviores quædam hereses profligatæ fuerunt, etsi ea nullius fuerint generalis Concilii assensu corroborata. Constat enim primò, jam inde à tempore Apostolorum, nulum in Ecclesia coactum fuisse Concilium generale usque ad Nicæum I. sub Sylvestro Papa, quarto demum post Christum sæculo: & tamen primi Pontifices ante Sylvestrum, contra emergentes hereses plurimas fidei, morumque controversias irrefragabili auctoritate definiverunt. Damnarunt enim illi, & hæreticos declararunt Cataphrygas, Montanistas, Marcionistas, Novatianos, ac Sabelianos, eosque ab Ecclesiæ corpore separarunt.

Post tempora Concilii Nicæni, quis ignorat quā graves in Ecclesia hereses suscitaverunt Pelagiani, Semipelagiani. Priscillianistæ, Berengarius, Petrus Oxoniensis, alique, quorum errores soli Pontifices absque Concilio generali procripserunt, atque horum decreta omnes toto orbe fideles in violabili fide sibi suscipienda esse non dubitarunt. Ac in Pelagiana quidem heresi profliganda suum, sui-que ævi sensum ac sententiam apertè depromit Gelasius Papa Epistol. 4. Quid, inquit, tendimus ultra definita majorum? aut cur nobis

nobis non sufficiunt? an fortè nescitis hanc hæresim, de qua loquimur, ab Apostolica dudum sede per beatæ memoriæ Innocentium, ac deinde Zozymum, Bonifacium, Cælestinum, Sixtum, continuis ac incessabilibus sententiis fuisse prostratam?

His superiori sæculo succedere Leonis X. decreta contra Lutheri errores sancita, & ante coactum Tridentinum magno omnium, præterquam Lutheranorum, consensu recepta. Subierunt & nostro ævo, contra Jansenii dogmata, Urbani VIII. aliorumque Pontificum Innocentii X. & Alexandri VII. nota satis orbi Christiano Diplomata, de quibus tamen cogimur, si boni Ecclesiæ filii esse velimus, ut Gelasius, pronuntiare: Quid tendimus ultra definita Majorum? aut cur nobis non sufficiunt? an fortè nescitis hanc hæresim (de qua loquimur) ab Apostolica dudum sede per beatæ memoriæ Urbanum ac deinde Innocentium, & Alexandrum continuis ac incessabilibus sententiis fuisse prostratam? Hæc illius primævi & aurei sæculi aurea vox, & doctrina fuit: nescio quid ferreum, ac priscis incognitum subinde minatur nostra ætas, quoties contra supremi Pastoris vocem obdurefcit. Deficere non potuit in Romanis Pontificibus pristina illa, & à Deo promissa in docendo auctoritas, an ergo defecit in obluantibus primæva observantia?

Admittunt igitur more majorum passim Doctores Catholici, Pontificis etiam absque Concilio auctoritatem erroris expertem, supra assertam: & hanc extendunt ad decisionem indubitatam omnium controversiarum, in quibus à Cathedra alterutram partem pro universa Ecclesia definit.

Emerferunt tamen recentiores quidam Theologi, qui huic amplitudini Pontificiæ potestatis novos limites apponere moliantur. Quamvis enim admittant Pontificem in definienda Juris quæstione errare non posse, volunt tamen in Quæstione facti, etiam quando Ecclesiam universam à Cathedra docet, errori obnoxium esse. Et ut securi sint, ne ab hac doctrina validiori freno cohibeantur, negant

etiam Concilio generali auctoritatem indubitatam in Facti quæstiones concedendam. Hinc si quando de alicujus personæ erroribus, de sensu Libri, de mente Authoris, & aliis hujusmodi, controversia nova oboritur, ut sententiam sibi metuendam declinent, liberum pandunt ad Facti quæstiones effugium, hoc se clypeo contra Pontificum ac Conciliorum decreta, & anathemata tutos arbitrantur.

Sed levius ferendum foret, si hujus doctrinæ lues iis tantum, quibus nata est, finibus contineretur. Latè nimium illa serpit, dum transit oceanum, & ad Apostolicos quoque Missionarios penetravit, quorum aliqui suis etiam Scriptis hoc contagiolum virus insperferunt. Nec dubitarunt, in alio genere causæ ac controversiæ, contra Pontificum decreta ac censuras, hanc Facti quæstionem obtendere; & ipsos etiam Sectarios, hoc prætextu, Pontificiæ potestati in multis subducere. Ne igitur alii hoc nixi medio apud ignaros aditum sibi ulteriorem aperiant, hic brevis hujus controversiæ expositio illis oportune objicitur.

QVÆSTIO TERTIA.

An Pontificis in definiendo auctoritas infallibilis extendat se ad omnes tam Juris, quam Facti quæstiones?

Respondeo & dico, Nullum errorem cadere posse in doctrinam, quam Pontifex auctoritate summā definit, & proponit universæ Ecclesiæ, sive illa Juris, sive Facti quæstionem contineat.

Nolo probare hanc assertionem argumentis prolixioribus. Ex unico principio jam stabilito rem hanc dilucidè breviterque conficiam.

Certum est fide divinā omnibus Catholicis, Ecclesiam universam, cujus caput est Romanus Pontifex, non posse in credendo errare; quod supra contra sectarios firmavi. Atqui si definitio Pontificis in doctrina Facti esset obnoxia errori, in eundem errorem traherentur universa Ecclesia. Ergo in proponenda

Ecclesiæ huiusmodi doctrina non potest Pontifex errare.

Minor probatur. Quia de facto Pontifex summâ potestate aliquid definiens in quæstione facti, districtè, & sub anathemate mandat id credi & recipi ab universâ Ecclesiâ, eo tenore quo procedit in quæstione juris; & tota Ecclesiâ tenetur ejus mandato obtemperare. Ergo, si Pontifex in definienda Facti quæstione esset fallibilis, absolute posset, imò deberet universâ Ecclesiâ in eundem errorem induci.

En quò pertingat noxius error! qui dum in Facti quæstione Pontificis auctoritatem convellit, eadem ruinâ involvit universam Ecclesiâ, ipsam columnam, & firmamentum veritatis.

2. Hanc verò in Pontifice circa Facti quæstiones inviolabilem potestatem ab Ecclesiâ agnitam semper, receptamque fuisse, ex suis ipsa monumentis testabitur, ex quibus sufficiet pauca, eaque recentiora proferre.

Sunt hæc Facti quæstiones: An cum corpore Christi remaneat panis substantia in Sacramento Eucharistiæ: An Christus aquam vino miscuerit in ultima cæna: An per Baptismum & Confirmationem imprimatur character sacramentalis: An Ecclesiâ antiquissimis temporibus usa fuerit Indulgentiis: An Deipara semper Virgo permanerit: An eadem per totam vitâ ex speciali privilegio vitaverit omnia peccata etiam venialia &c. Has verò quæstiones Leo X. Pontifex per suam Bullam contra modernos Hæreticos resolvit, ac definiit, suamque definitionem universæ Ecclesiæ sub anathemate credendam proposuit; idemque postea in Concilio Tridentino præstitum fuit. Contra hanc Pontificis definitionem nemo orthodoxus excepit, nemo ad Fallaciam latebras confugit, nemo in his quæstionibus sine erroris periculo decidendis, præter Sectarios, summi Pastoris auctoritatem in dubium revocavit.

3. Hanc igitur semitam in aliis Facti controversiis teneat necesse est, qui non cupit novo exemplo à priscis Patrum vestigiis, & verita-

te deviare; quod ni faciat, nullum fidei controversiis, nec in Romana quidem Ecclesiâ, exitum inveniet. Faciamus enim, insurgente novâ adversariorum oppugnatione, Pontificem aut Ecclesiâ pro fidelium pace aliquid definire, exempli gratia, Deiparam nunquam actu peccasse: nunquam contraxisse maculam originalem: Lutherum non fuisse à Deo missum. Quam facile foret omnem hujus definitionis vim evertere, opponendo, hic involvi quæstionem Facti, hanc non esse materiam fidei, Pontificem in his summâ auctoritate decidendis potestatis suæ limites excessisse. Sæpè enim, an quæstio aliqua factum involvat, à sola nominis lite dependet. Quisquis igitur non inanes lites, sed potius expeditam fidei semitam inquirat, huic Regulæ insistat necesse est: Pontifex aliquid definiit, & Ecclesiæ credendum proposuit; ergo id potuit definire. Parum enim utilis foret Spiritus veritatis in Ecclesiâ perpetuò mansurus, si permetteret Christi Vicarium suo nomine, & summâ auctoritate aliquid universæ Ecclesiæ proponere, quod per suam assistentiam ab erroris periculo non vindicaret.

Neque huic doctrinæ adversatur Bellarm. Lib. 4. de Pont. c. 2. aut Doctores alii, qui tradunt Pontificem, etiam ut Pontificem, & cum 4. Concilio generali errare posse in controversiis facti particularibus, quæ ex informatione testimonisq; hominum præcipuè dependent. Non enim admittunt illi quod Pontifex summâ potestate pro universâ Ecclesiâ aliquid definiens possit esse obnoxius errori: sed tantum docent, Pontificem etiam ut Pontificem, per modum judicis privati, errare posse in controversiis facti particularibus; uti dum aliquem excommunicat, suspendit, damnat, aut absolvit, potest fieri ut innocentem damnet, aut nocentem absolvat: quia in huiusmodi iudicio non exercet officium Pastoris universalis, neque in his, si erret, tota Ecclesiâ in errorem inducitur, quia veritas talis sententiæ non proponitur definitivè tanquam ab universâ Ecclesiâ sub præcepto recipienda Dicitur tamen

tamē actus illos exercere, tanquam Pontifex, quia robur suum habent à Pontificia potestate, à cujus sententia ad aliud tribunal appellari non potest. Hoc igitur sensu intelligendus est Bellarminus, nec non Baronius, & Spondanus, dum in historia Honorii admittunt Pontificem & Concilia in quæstione facti errare posse. Et de Bellarmino quidem satis id aperte colligitur ex verbis, quæ loco supra citato præmittit, ubi tradit sententias Pontificum interdum *versari in rebus particularibus, quæ ad paucos pertinent, quales fere sunt omnes controversiæ facti, ut an talis sit promovendus ad Episcopatum, an jure fuerit promotus, an videatur deponendus &c.* Harum enim quæstionum decisio ex informatione testimonisq; hominum præcipuè dependet, non ex Spiritus sancti assistentia, quæ tantum Pontifici definienti, & universam Ecclesiâ docenti promittitur.

Ex dictis hætenus dilucidè sequitur nunquam fieri, aut sperari posse, ut aliqua eadem propositio sive in materia juris, sive facti, semel ab Ecclesiâ aut Pontifice damnata, postea definiatur ut vera, vel contrariè ut præclare deducit P. Bruno Neusser vir eximie doctus, in suo Prodromo Velitari p. 1. cap. 3.

QUESTIO QUARTA.

An possit error cadere in Ecclesiâ, aut Pontificis definitionem de sensu Scripturæ Canonice, aut de doctrina alicujus libri Catholici.

1. Dico primò, De fide est Ecclesiâ, aut Pontificem non posse errare, dum alicujus Scripturæ sensum definit, & universis fidelibus recipiendum proponit.

Probatur, ex ipsa Scriptura, & ratione manifesta, quibus supra cap. 8. contra sectarios ostendimus Ecclesiâ & Pontificem, esse iudicem infallibilem controversiarum in materia fidei. Sed quæstio quæ oboritur de legitimo sensu Scripturæ sacræ, manifestè versatur

in materia fidei: verus enim Scripturarum sensus nititur Dei revelantis auctoritate, estque primum totius fidei fundamentum. Ergo in eo declarando necessarium est sententiam Ecclesiæ aut Pontificis ab omni errore immunem esse. Aliàs nulla superesset via, quâ possint hæreses contra verum Scripturæ sensum exorta ex comperta veritatis luce dissipari.

Et verò, si prisca Patrum vestigia relegamus, hac auctoritate nixi Pontifices & Concilia profligarunt Arium, Macedonium, Nestorium, Eutychetem, quos de vero Scripturæ sensu sibi præfidentes, per legitimam verbi Dei interpretationem summâ potestate declarantem ab Ecclesiâ segregarunt. Nec alio telo Patres Tridentini contulerunt hæreticos contra veram Christi in Eucharistia præsentiam sese efferentes, quam interpositâ suâ auctoritate, quâ declararunt, illos contra Scripturæ sensum aberrare, qui Christi verba, Hoc est Corpus meum &c. *Ad fictitios & imaginarios tropos, quibus veritas carnis & sanguinis Christi negatur, contra universæ Ecclesiæ sensum detorquebant.* Si quis igitur hoc interpretandi magisterium infallibilis Ecclesiæ denegat, hic nondum convictos Lutheri errores, nondum prostratam Calvinii hæresim fateatur necesse est. De quo ne quis fidelium possit dubitare, aperte declarat Tridentinum Sess. 4. Ecclesiâ esse, judicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum. Neque existimo hanc doctrinam ab alijs, quam apertis Ecclesiæ hostibus in dubium posse revocari.

Dico Secundò: Falli nequit iudicium Ecclesiæ aut Pontificis, auctoritate summâ approbantis alicujus Libri doctrinam ut veram & Catholicam.

Probatur primò: Negari non potest quin Ecclesiâ & Pontifex sit infallibilis in apperiendo sensu Scripturæ sacræ, uti jam inter orthodoxos compertum esse demonstravi: ergo eadem pollent facultate in approbanda alterius libri doctrinâ ut Catholicâ, & absque erroris periculo recipiendâ. Eandem utrobique rationem militare sic ostendo.

Sensus

Sensus ille, quem Canonicus scriptor suis verbis expressit, potest ab alio Authore dissimili verborum ordine & apparatu consignari, sic ut nullum subest nisi in idiomate, & verbis discrimen. Quid quæso causæ est, cur sensum verum sub novo verborum apparatu latentem non possit Ecclesia deprehendere, si valeat eundem sub priori scribendi forma dignoscere? Certè ad fidelium institutionem, & ad dirimendas controversias omnino facit, veritatem Fidei non tantum in sacris Litteris sed etiam in quovis Libro, de quo lis oritur, sine errore designare.

Probatur Secundò; Si Pontifex, aut legitimum Ecclesiæ Concilium possit errare in approbando alicujus Libri doctrinam, ut vera & Catholica, jam ferè omnes Ecclesiæ definitiones suum robur amittent. Doctrina enim in illis definita plerumque à particulari quapiam persona conscripta & concinnata fuit, ac postea Pontificis aut Concilii judicio subiecta. Quod si in iudicando de istius Scriptoris sensu, Pontifex aut Ecclesia infallibilis non fuit, jam corruunt istæ definitiones ab universis Fidelibus pridem receptæ. Exemplo sint Canones illi duodecim, quos Ephesinos vocant, quibus anathema dicitur doctrinæ Nestorii; conscripti fuerunt Canones illi primum à Cyrillo in una ex Synodicis Epistolis, quos demum ut Catholicos Ephesina Synodus approbavit, uti aperte patet *Actione 4.* in initio Conc. Calcedonenfis. Hæc autem approbatio nullius esset roboris, si non possit Synodus illa sine periculo erroris iudicare de Catholico sensu scriptoris à Cyrillo confectæ. Non enim de solis verbis, ac vocibus iudicat Ecclesia, sed de sensu quem verba illa conficere debent.

3 Probatur tertio: Et argumentum desumo ex mente eorum qui hanc doctrinam præcipue oppugnant. Fatentur illi libenter Pontificem infallibilem esse in approbandis S. Augustini libris, in ea præsertim parte quâ Pelagianos ac Sempipelagianos confutavit. De probatissima horum librorum veritate vel minimum hæsitare summi piaculi loco ha-

bent: ipsum proinde S. Augustinum Patrem Patrum, Doctorem post Canonicos Scriptores primum deprecare non dubitant. Hominem tamen fuisse S. Augustinum, & in scribendis libris errori obnoxium nemo est qui inficiabitur. Unde ergo istis S. Augustini scriptis autoritas tanta accessit, ut ab omnibus veneratione summâ instar oraculi suscipi debeant? In promptu ratio est, quia scripta illa plures Pontifices aut Concilia approbavere: Illis exploratæ veritatis testimonium apposuit Conc. Constantinopolitanum II. Gelasius Pontifex in Synodo Romana, ac postea Cælestinus, Hormisdas, Joannes Papa, eadem contra Pelagii errores amplectenda esse declaravit. Certa igitur tibi est summa & inconcussa autoritas Pontificum, ac Conciliorum in approbando S. Augustini doctrinam vera ac Catholica; neque subit vereri, ne hic vel ex quæstione facti, vel ex alia quapiam causa aliquid erroris periculum intervenerit. Quid igitur, dum de aliorum Authorum scriptis sententiam Pontifices ferunt, lapsum illis aut errorem reformidas? Non tantum ad penetrandum S. Augustini sensum divinus Spiritus Ecclesiæ assistit, satis illi lucis est cur lapsu temporis sese diffundat; nec est cur lapsu temporis moderni Pontifices lucis hujus deliquium patiantur; Christus Jesus heri, & hodie, ipse & in sæcula.

QUESTIO QUINTA.

An possit Ecclesiæ aut Pontificis definitio esse erronea, de sensu Libri hæretico, cujus doctrinam condemnat?

Dico primò; Non licet inter Catholicos dubitare de Ecclesiæ, aut Pontificis autoritate infallibili in iudicando de alicujus Libri sensu hæretico.

Probatur hæc assertio, ex doctrina jam à nobis in superiori §. stabilita. Sine ullo erroris periculo potest Ecclesia, aut Pontifex approbare

probare alicujus libri doctrinam ut veram, & Catholicam. Ergo eodem modo potest condemnare alicujus Libri doctrinam ut falsam, & hæreticam. Nulla hic dispar ratio, omnia 2 utrimque eadem concurrunt. Si in iudicio de sensu libri Catholico, vel nulla est quæstio facti, vel ea definitioni infallibili minimè obstat, idem omnino statuendum erit de sententia, quâ sensus libri hæreticus declaratur. Si pro conservanda fidei veritate necessaria est in Pontifice Romano autoritas erroris expertis ad discernendam in libris S. Augustini Catholicam veritatem, non minus eadem opus erit ad designandam in aliquo Pseudo-Augustino doctrinæ falsitatem. Si denique ad officium spectat summi Pastoris, cui Christus oves suas pascendas commisit, salutaris doctrinæ pascua illis demonstrare, non minus ad ejusdem munus pertinebit, herbas nocentes, id est doctrinam non sanam, absque errore, designare, ut fideles à libris, in quibus illa continetur, sui Pastoris curâ & autoritate arceantur.

Ad argumentum hoc à Pastoris officio desumptum, opponit *Simmichius, in Goliato*, sufficere ut Pastor sciat se salutares tantum herbas, non autem venenatas ovibus apponere; etsi interea ignoret in quo agro herbæ illæ creverint, aut quis fuerit agri cultor: atque eodem modo laborandum non esse, etsi summus Ecclesiæ Pastor nequeat scire aut definire, ex quo libro, vel authore doctrina sana, aut noxia desumpta fuerit; modo provideat, ut oves sanæ, non autem venenatæ doctrinæ pabulo nutrantur.

3 Displiceret non immerito hæc responsio, nisi esset scriptoris nostræ Patriæ, in qua cum venena non gignantur, minorem fortè à pascuis venenatis noxam formidavit. Sed quia omnibus hæc scribimus, Quæro ego, quid magnopere prosit Fidelium omnium Pastorem docere generatim, quid salubre sit, quid noxium, nisi fideles suos coërceat ab illis librorum pratis, & fontibus, in quibus noxia illa & venenata doctrina continetur? Quomodo autem arcebit, si non possit libros illos

absque errore designare? Hoc si Pastor præstare non valeat, quomodo oves pleræque, quæ minus acutim vident, poterunt pestifera doctrinæ periculum evitare, dum ad volendum noxios libros novitas invitat, author allicit, facundia demulcet, & cælestis doctrinæ am- 4 brosia se potari existimant, dum venenum hauriunt mortiferum? Nihil igitur hic juvat deducta illa à quadrupedum Pastore nonnulla clauda similitudo, qui compactum in stabulo gregem selectis herbis secure pascit, licet pratum ignoret, unde demessum fuerat alimentum; clauda, inquam, erit similitudo, nisi pariter doceatur, quo pacto grex Christi toto orbe diffusus, alicujus stabuli repagulis sic compingatur, ut nequeat libris noxiam doctrinam præbentibus liberare manus, aut oculos admove. Artē hanc meliori compendio docet Ecclesia, dum indubitata supremi Pastoris voce, & oraculo, ipsos potius libros pestifere doctrinæ feraces designat ac designatos ad carceres illos condemnat, in quibus luci, & fidelium manibus perpetuo subducuntur.

Probatur invictè eadem veritas ex perpetua consuetudine Pontificum & Conciliorum inferenda sententia de librorum sensu, aut doctrina perversa; & ex Fidelium consensu in amplectenda illa Pontificum sententia. Clariora ex plurimis exempla summam refero. Libros Berengarii damnavit Nicolaus II. Severi libros reprobavit Agapetus Pontifex, cujus iussu Justinianus Imperator eos flammis aboleri mandavit. Innocentius primus in Epistola 26. ad Episcopos Africanos de scriptis Pelagii sic rescribit: Librum sane, qui ejus esse diceretur, nobis à Charitate vestra transmissum evolvimus, in quo multa blasphemia, nihil quod placeret; nihil quod non penitus displiceret, à quovis damnandum, atque calcandum. Hoc verò Rescriptum de sensu libri Pelagiani, unum est ex illis de quo ipse Augustinus non dubitat pronuntiare, Romæ rescripta venerunt, causa finita est. Divinum nempe aliquid & infallibile hujusmodi Pontificis sententiæ, præ cæteris omnibus, inesse agnovit.

Neque fuisse satis doctrinæ damnatæ, abstrahendo ab Authore ejusque sensu, Anathema dicere, uti voluerunt aliqui moderni, constat ex processu habito in prima Synodo Nicæna. Ubi cum Eusebius Nicod. & Theognis Nicænus condemnationi errorum, qui Arian dicebantur, subscriberent, detrectabant tamen ipsi Ario, ejusque doctrinæ anathema dicere. *Quod minime crederent eum qui erat accusatus, hominem ejus generis fuisse, qui eos errores doceret*: atque hoc unum satis fuit, ut Synodus illos pro hæreticis haberet, atque exilio mulctaret, uti memoriæ proditum est in Socratis Histor. Eccles. lib. 1. cap. 10.

Palmare in hoc genere deducitur argumentum ex actis Concilii Calcedonenfis *Actione 8.* Ubi Synodus universa Theodoretum, post abjuratam Nestorianam hæresim, absolvere recusavit, nisi disertè diceret, *Anathema Nestorio, & dogmatibus ejus.* Durum Theodoro non videbatur dogmata à Concilio damnata reprobare, modò Nestorium, cui plurimum studebat, eorum authorem non agnosceret. At Patres ex adverso, quamdiu id apertis verbis fateri recusabat, consonâ voce inclamarunt: *Ille hæreticus est, Nestorianus est, hæreticum fœdus mitte.* Sed ubi Theodoretus tandè absque ambage dixit, *Anathema Nestorio, & dogmatibus ejus*: Tum demum in Concilio Episcopi omnes pronuntiarunt: *Theodoretus dignus est sede Ecclesiæ, Orthodoxum Ecclesiæ Pastorem recipiat.* Mutato tantum nomine, aliis in simili causa eandem sententiam quadrare, consideranti manifestum est.

Non ignoravit hunc Ecclesiæ morem, & in eo Pontificis potestatem Doctor olim in Belgio celebris Michael Bajus, cujus cum sententiæ variè damnatæ essent à Pio V. & Gregorio XIII. in rigore ac proprio verborum sensu ab assertoribus intento; nullo quæsito à Facti quæstione præsidio, suam confessionem, ac damnatæ doctrinæ retractationem inter alia his verbis expressit. *"Fateor plurimas ex istis sententiis in nonnullis libellis à me olim, & ante emanatam Sedis Apostolicæ super iis censuram, conscriptis, & in lucem*

editis contineri & defendi, Etiam in eo sensu, in quo reprobantur. Denique declaro me in præsentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi à Sede Apostolica factæ acquiescere, neque post hac ullas docere, asserere, aut defendere velle. Actum die 24. Maji 1580. quo tempore hæc etiam in Academicis Fastis conscripta fuere. Quin & ipse Jansenius nullam suis scriptis, contra Sedis Apostolicæ judicium, superesse defensionem aperte profitetur in Proxm. ad to. 2. cap. 29. *Quid, inquit, ab ista Petri Cathedra, ab isto Ecclesiæ universæ Capite, moderatore, Pontifice præscriptum fuerit, hoc teneo: quidquid improbatum improbo: damnatum damno, anathematizatum anathematizo.*

Hanc nisi supremo Pastori, majorum exemplo, autoritatè erroris expertem concedimus, quid Calvini, quid Lutheri Libros à Sede Apostolica proscriptos execramur? Hæresim, inquires, libri illi continent manifestam. At negabit aliquis id sibi perspicuum esse; non enim omnes eâ pollent mentis acie, ut damnata dogmata in Lutheri libris illico deprehendant. Cur ergo liberum non erit dicere; doctrinam omnem à Leone X. & Tridentino damnatam execror, Lutheri verò libros ut innocuos amplector. En ad qualia demum pascua devehimur, nisi Pastoris vocem salutariferam omni ambage remotâ sequamur.

Dico nunc ulterius secundo. Quæstio de alicujus libri doctrina hæretica, & in sensu authoris, vera est quæstio Juris, non Facti.

Quid enim est inquirere, An doctrina libri v. g. Jansenio vel alio authore conscripti sit hæretica, quàm querere, spectato Jure & Legibus humani sermonis, quem sensum conficiat contextus verborum, qui in illo libro continetur? Hoc autem spectat ad legem quâ societas humana, aut verba aut scripta in certis circumstantiis usurpari & intelligi voluit, etsi interea contingeret Scriptorem vel le aliquem sensum verbis suis difformem. Sicut fit in valore, quem rex, aut Respublica monetæ constituit, qui debet publicè usurpatis, etsi is qui monetam profert cupiat illam aliter

aliter acceptari, vel etiam, querere, An sensus ille, quem verba communi lege conficiunt, sit hæreticus? Quæ etiam est quæstio clara juris divini: resolvi enim debet ex jure divino, quo inquiritur, an sensus ille repugnet eloquiis divinis, sive doctrinæ, quam Deus pro revelata haberi voluit?

Sic jam subsumo: Atqui ea quæ conflatur ex duabus quæstionibus juris, necessariò debet ad quæstionem Juris pertinere, Ergo quæstio illa, de alicujus libri doctrina hæretica, non Facti, sed Juris quæstionibus annumerari debet.

Ex quo patet talem hîc de sensu libri hæretico subesse Juris quæstionem, qualis reperitur in aliis articulis, extra ullius authoris librum, à Pontifice aut Concilio legitimè damnatis. Quando enim ab iis propositio aliqua ut hæretica declaratur v. g. hæc: *Mandata aliqua Dei sunt etiam justis impossibilia*; non aliud docent, quàm doctrinam illis verbis comprehensam hæresim continere: quid verò hoc aliud est, quàm sensum illi sermoni subiectum hæreticum esse, attentis Legibus quas homines communi institutione humano sermoni statuerunt. Sensus enim ab authore aliquo intentus in arcano ejus pectore non occultatur, sed ille esse Scriptoris sensus intelligitur, quem verba, quibus utitur, in externo tribunali & communi hominum Judicio conficere solent. Hæc igitur manifesta juris quæstio est, de hac Ecclesiâ, de hac Pontifice, uti de illa priore, sine errore pronuntiat.

En quocumque te verteris, sive ad Facti sive ad Juris quæstionem, nullus datur effugio locus: lucidior est hæc veritas, quàm ut latebras patiat. Hinc ne quis in ea recipienda vacillaret, sapienti consilio, ex Regis Christianissimi, & Episcoporum Galliæ desiderio, Alexander VII. decrevit, ut universus Ordo Ecclesiasticus huic professioni cum juramento subscriberet.

Ego N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maji 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octob.

1656. summorum Pontificum, me subjicio, & quinque propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen Augustinus, excerptas, & in sensu ab eodem authore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio, ac damno, & ita juro: sic me Deus adjuvet & hæc Sancta Dei Evangelia.

QVÆSTIO SEXTA.

An Pontifex sit infallibilis in materia Morum, Canonizatione Sanctorum &c.

Dico primò. Errare non potest Pontifex, aliquid pro universa Ecclesiâ definiens circa Morum honestatem, vel inhonestatem; v. g. contractum quempiam esse licitum. Ita Bellar. de Pont. l. 4. cap. 5. alique Doctores Catholici.

Probat. Quia Pontifex non est obnoxius errori dum aliquid definit in materia Fidei ut jam supra ostendimus. Atqui doctrina morum non est diversa à materia fidei, nisi in eo quod illa morum non sit doctrina purè speculativa, sed insuper dirigatur ad praxim, & usum actionum humanarum, quarum ordinatio spectat etiam ad regimen Ecclesiæ, ac supremi Pastoris officium. Ergo debet hîc esse non tantum Fidei, sed etiam Morum regula infallibilis. Confirmatur id ex praxi Ecclesiæ, quæ contra eos anathema pronuntiat, qui non credunt articulis in materia morum definitis: uti patet in Tridentino Sess. 6. can. 31. *Si quis dixerit justificatum peccare, dum intuitu eterne mercedis bene operatur, anathema sit.*

Hinc etiam sequitur, quando ab Ecclesiâ aut Pontifice religiosus Ordo approbatur, de fide esse, ejus institutum non tantum esse conforme divinis præceptis, sed etiam viam præbere faciliorem ad perfectionem, quàm in ordinario Christianæ vitæ statu reperiatur, & ad Consilia Evangelica idonea media continere.

Dico secundo: Quoad præcepta quæ mores concernunt, quando Pontifex potestate summâ aliquid Ecclesiæ prohibet, certum est illud non esse ad salutem necessarium, aut multum utile; quando autem aliquid præcipit, certum est id esse honestum.

Probatur prima pars: Quia ad officiû supremi Pastoris pertinet, pabulum valde utile, aut necessarium gregi non subtrahere, quod ne eveniat, debet Christus suo Vicario in rebus prohibendis assistere, cui dixit, *Pasce oves meas*.

Secunda pars de rei præceptæ honestate declaratur: Quia qui præcipit aliquid tanquam honestum, hoc ipso docet illud honestum esse. Ergo quando Pontifex in materia Morum proponit aliquid sub præcepto acceptandum ab universa Ecclesia, docet & definit illud honeste fieri; quæ definitio, cum sit in negotio pertinente ad salutem, debet esse à falsitate immunis, ne tota Ecclesia in errorem inducatur.

Dico tertio: Dum Pontifices solemnî ritu aliquem referant in Canonem Sanctorum, sine erroris periculo definiunt eum de facto frui cælesti gloriâ. Hæc doctrina apud Theologos adeo communis est, ut non dubitent oppositam graviter censurare: quamvis *Sinnichius* in suo Saule à §. 258. ad 299. contendat Pontifices non semper definire illum, quæ Sanctum declarant, de facto ad cælestem gloriam pervenisse.

Probatur è contra nostra assertio: Quia quamvis vox *Sanctus* latè accepta significet hominem mortuum in gratia, etsi nondum ad cælum pervenerit, ut patet in Elia nondum mortuo, qui Sanctus vocatur in Martyrologio Romano. Nihilominus in Bullis Pontificum strictius accipitur *Sanctus*, pro illo solo qui de facto cælestem gloriam obtinuit. Patet hoc ex terminis quibus solent aliquem Sanctum declarare, ut in Bulla Leonis X. pro Canonizatione S. Francisci de Paula: *Decernimus & definimus S. Franciscum de Paula in Cælesti Hierusalem inter beatorum choros jam receptum æternæ gloriæ donatum fuisse*. Et Pius II. definit, *Catharinam Senen-*

sem in cælesti gloria fuisse receptam, & æternæ gloriæ coronâ donatam. Et eodè modo sonant verba, quibus in Sanctorum Canonem referitur S. Antonius, S. Bernardus, S. Raymundus, S. Edmundus Cantuariensis, S. Petrus de Alcantara, & complures alii.

Atqui nullâ veri specie sustineri potest, his actu decerni gloriam: idem verò de aliis Sanctis non constare, etsi eorum in Cælo præsens gloria, in Bullis Pontificum iisdem omnino verbis non astruatur, cum forma verborum quâ unus declaratur Sanctus, censeatur cæteris esse communis, qui eodem ritu in Sanctorum numerum referuntur. Quid enim causæ est cur in his, & illis vocem *Sanctus* æquivocè accipiamus, aut gloriæ cælestis possessionem indubitatam uni potius quam alteri contra communem fidelium sensum, astruamus? Quæro enim, An non omnes qui Sancti quâcumque formâ declarantur, etiam ut patroni & intercessores à fidelibus invocandi proponantur? non negat Sinnichius. Est autem omnino incertum, teste *Bellarmino*, an animæ in Purgatorio detentæ pro nobis intercedant. Quo igitur pacto patrocini-um exhibebunt, si ipsi cælo extorres, etiamnum pro suis delictis piaculari carcere detineantur? In eo sanè statu iustorum manes illic versantur, cui magis competit Fidelium suffragia exposcere, quàm se pro iisdem advocatos præstare. Si igitur pro certo habeas omnes solemnî ritu Sanctorum fastis adscriptos, nostros apud Deum patronos infallibilî authoritatè declarari, eadem ratione cogeris sine dubitatione affirmare, illos cælesti gloriâ donatos esse.

Ad hæc, cum nulla sit in promptu idonea responsio, recurritur ad Joannem XXII. qui, cum existimaverit animas Sanctorum non vi-
4. 6.

suras Deum ante extremum iudicii diem, & tres ipse solemnî ritu in numerum Sanctorum retulerit, definire contra suam sententiam non potuit Sanctos illos de facto ad Dei conspectum admissos fuisse.

Sed hic cavendum, ne aberremus à recepro

ut

ut concilientur iura. Ut demus, Joannem XXII. aliquando de proroganda Sanctorum gloria ita sensisse, haud rectè inferes, illum eandem opinionem tenuisse aut docuisse eo tempore quo Sanctos illos ritu solemnî colendos proposuit. Hoc enim fecit in primo septennio sui Pontificatus, cum autem novemdecim annis Pontifex fuerit, potuit postremis tantum annis opinionem illam animo agitalle: quod non obscure colligitur ex Annalibus Baronii, qui de illa Joannis sententia tantum meminit ad annum decimum sextum, quo in Pontificatu versatus fuit. Quinimò nihil repugnat, Pontificem simul eam sententiam privatâ opinione tenuisse, simul contrariam definivisse; non enim voluit definire juxta suum sensum aut iudicium privatû, sed more majorum, & prout rei veritas in mente divina exigebat.

Frustrâ quoque proremoranda Sanctorum gloria, aliquid præsidii ex sanctissimo doctore Augustino sperari potest, dum scilicet asserit multa corpora honorari in terris quorum animæ torquentur in inferis. Si enim de panis inferorum S. Augustinum interpretari velimus, plus hinc conficietur, quàm ipse Author oppositæ sententiæ inferri patiatur, qui non dubitat quemlibet ab Ecclesia in Sanctorum numerum relatum, in statu saltem gratiæ, & pænæ æternæ securum versari. Itaque Sanctus Doctor sententiam illam non profert de corporibus Sanctorum, sed virorum Principum, quorum animæ quandoque dum in inferno torquentur, splendidis interrea sepulturis eorum corpora in terris honorantur. Aut etiam de corporibus aliorum hominum intelligi potest, qui privato cultu per errorem à quibusdam pro Sanctis habentur, nunquam tamen ab Ecclesia Sanctorum numero ascripti fuerunt. Maneat ergo sine exceptione, omnibus solemnî ritu in Sanctorum Canonem relatis præsens & indubitata gloriæ possessio, nullâ facti, nullâ veri specie contra communem fidelium sensum prote-
8.

landa.

Dico quartò: Quando Pontifex aut Ec-

clesia, solum declarat aliquem esse Beatum, non definit illum de facto in cælesti gloria versari, quamvis tali Beato præsentem gloriæ statum negare, temerarium foret.

Ratio est, quia declaratio illa, non est decretum ultimò decisivum beatitudinis obtentæ; cum novum examen institui soleat antequam accedat definitio, quâ Beatus in Sanctorum numerum referatur, sed tantum est decretum permissivum, ut defunctus possit in Ecclesia vocari Beatus, & pingi cum radiis, cui aliquando accedit, ut certò die, & loco, & à determinatis personis Officio, & Missâ coli possit. Ne autem hic cultus suos limites excedat, varia sunt constituta in decreto sacre Congregationis Rituum, habitæ coram Sancto Domino Alexandro VII. anno 1660.

Hinc ex vi solius Beatificationis, non semper conceditur simul potestas faciendi de Beato Missam aut Officium, nisi id disertè exprimatur. Et sic B. Aloysio Gonzaga prius concessum fuit nomen Beati, quàm Missa aut Officium, ut testatur Turrianus disp. 17. dub. 3.

Illæ etiam personæ, quibus conceditur certo anni die de Beato recitare Officium, non ideo possunt alio die celebrare de eodem Missam votivam, uti fit de Sanctis Canonizatis, ut habet idem Turrianus.

Quæres, Quis cultus sit licitus, aut prohibitus erga alium hominem cum opinione Sanctitatis defunctum, nondum tamen ab Ecclesia beatificatum?

Respondeo, licitum esse talem colere cultu privato, quando prudenter iudicatur illum frui cælesti gloriâ, ut docent Theologi communiter cum Antonino, & Sylvestro in Summa, verbo, *Canonizatio*. Illicitum autem est illi deferre cultum publicum, sine Sedis Apostolicæ facultate, ut est publica lectio Officii Canonici, aut precum solemnium.

Quædam etiam speciatim prohibita sunt ab Urbano VIII. anno 1625. in honorem hominis nondum beatificati, ut appendere anathemata in loco publico, accendere candelas, aut lucernas ad ejus sepulchrum, pingere il-

lum cum radiis, aut aureolis, miracula ejus imprimere nisi approbata ab Ecclesia, aut ejus Reliquias venerationi exponere. Licitum tamen est tales Reliquias privatim venerari. Anathemata autem v. g. in testimonium miraculi jubet Pontifex cum Ordinarii approbatione, in loco secreto, non autem in templo, servari.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Quæ sint alia Pontificis Romani prærogative.

1. Sunt alia actiones non paucæ in Jure canonico expressæ, in solius Romani Pontificis potestate constitutæ, ex quibus tantum præcipuas referemus. Plures in fine hujus Tractatus.

Primo, Solus Pontifex potest per sententiam majoris Excommunicationis aliquem ab Ecclesiæ corpore segregare: & quem ipse anathemati subicit, nemo alius potest isto vinculo, sine ejus facultate, liberare. Uti patet ex Cap. *Inferior* dist. 21. Et cap. *Nuper*. de sent. excom.

Si quem Pontifex sciens & prudens salutatur, hoc ipso censetur ab omni interdicti, & anathematis vinculo solutus. Clement. *Si Summus*. de sent. excom.

Solus Pontifex potest plenarias peccatorum Indulgentias concedere; ut consentiunt Doctores in C. *Cum ex eo*. de privileg.

Solus potest Pontifex novos Religiosorum Ordines approbare: uti patet in Concil. Later. sub Innoc. II. cap. ult. Quando verò Ordinem aliquem definitivè approbavit, de fide est Institutum illud nihil habere fidei, aut morum honestati contrarium; nihilque illi deesse perfectionis necessariæ ad statum Religiosum ut est à Christo institutus, ut probatum est in Quæstione superiori.

2. Solius Pontificis est authenticè interpretari quæ dubia sunt in Jure canonico, vel divino. Item declarare quam pertineant ad Sacra-

mentorum materiam, formam, ministerium &c. Uti habetur ex Cap. *Majores* De Baptismo, & quæst. 1. C. *Quoties*, &c.

3. Denique institutio Episcoporum, variorum Prælatorum, ac Beneficiorum, eorumque collatio soli Sedi Apostolicæ reservantur, quorum plurima recensentur in Extravagante Joannis XXII. Ex debito *Pastoralis*. De *Electio*ne.

Quæstiones singulares porro notandæ de Pontificibus Romanis.

Quæritur primò; Quot Pontifices Romani post S. Petrum continuato ordine successerint, usque ad Innocentium XI. qui nunc Ecclesiam gubernat?

Respondeo, successisse ducentos quadraginta quatuor, calculo communiori: Et hi totidem sunt testes, ac publici præcones potestatis à Christo derivatæ, ac continuæ serie ad hodiernum Pontificem transmissæ, quorum seriem infra dabimus.

Quæritur secundò; Quot ex his fuerint Martyres, aut Confessores?

Respondeo, Martyrio coronatos fuisse triginta duos pro Romanæ fidei defensione. Inter sanctos Confessores numerantur triginta septem absque ulla controversia, alii plures recensent. Et hi veritatem perpetuam Religionis Romanæ suo sanguine, doctrinâ, ac miraculis consignarunt.

Quæritur tertio; Quot fuerint Pontifices Romani ex Religiosis Ordinibus assumpti.

Respondeo, assumptos fuisse quinquaginta duos, ut numerat Azorius; alios invenio, qui facile ad septuaginta extendunt; quorum primus fuit Dionysius Monachus, sive ut alii, Eremita, quos recensere eâ fide, quâ computantur ab Azorio *Instit. mor. p. 2.* nihil repugnant, si fortè alii suorum calculum in aliquo magis accuratum iniverint.

4. Ex Ordine S. Benedicti creatos octodecim Pontifices, tradit Trithemius in lib. de Viris illustribus sui Ordinis Benedictini, quorum primus sedit Gregorius istius nominis pri-

mus, alii Pontifices hujus Ordinis universim usque ad numerum trigessimum extendunt.

5. Ex ordine Canonicorum Regularium numerantur etiam decem & octo Pontifices Romani, incipiendo à Leone II. Benedicto II. Sergio I &c. usque ad Innocentium III. Et de aliquibus est contentio cum Benedictinis, utrius Ordinis fuerint.

Ex Ordine Cluniacensium, quatuor ab Azorio referuntur Pontifices: Gregorius VII. Urbanus II. Paschalis II. Urbanus V.

Ex ordine Cisterciensium creati duo: Eugenius III. & Benedictus XII.

Ex Familia S. Dominici tres assumpti: Innocentius V. anno 1276. postea Benedictus XI. & demum Pius V. anno 1266. nuper solemniter Beatorum factis adscriptus.

Ex Instituto S. Francisci quatuor ad minimum, ad Pontificatum evekti fuere: Nicolaus IV. anno 1288. Alexander V. anno 1409. Sixtus IV. anno 1471. & Sixtus V. anno 1585. ut habet satis recepta computatio, quibus alii plures adjungunt, qui habitum S. Francisci saltem in morte tulerunt. Prætermitto assumptos ex aliis Institutis minus notis.

Tantum hic observo, Ecclesiam gubernatam fuisse per annos quadraginta quinque continuos per Pontifices ex solis Religiosis assumptos: Gregorium VII. Victorem III. Urbanum III. Paschalem II. & Gelasium II. raro deinceps exemplo.

Quæritur quarto; Quinam fuerint ex variis Nationibus Pontifices electi?

Respondeo, in Cathedra Petri sedisse Romanæ Pontifices ex omni pæne natione quæ sub cælo est; ut vel inde videas solam Ecclesiam Romanam verè dici Catholicam, sive universalem.

6. Ex natione Gallica creati fuerunt Pontifices ad minimum numero quindecim, inchoando à Sylvestro II. ut illos recenset Azorius *1. l. 4. m. p. 2. l. c. c. 44.*

Ex Germania fuere quatuor: Gregorius V. ex Saxonia. Victor I. ex Suecia. Clemens II.

etiam à Saxonia. Damasus II. ex Bavaria.

Ex Hispania etiam quatuor assumpti: Damasus I. & Joannes XXII. Lusitani. Callistus III. & Alexander VI. Valentini Aliqui etiam Melchiadem Pontificem Hispaniæ vindicant.

Ex Anglia electus est Adrianus IV.

7. Ex Belgio Flandrico unus electus est ad Summum Pontificatus fastigium, Adrianus VI. Ultrajectinus.

Ex Gentibus remotioribus sufficiat summam annotare, ex Græcia ad Pontificatum electos quindecim, initio ducto ab Anacleto. Ex Syria creati Pontifices septem, ab Evaristo inchoando usque ad Sergium I. Ex Africa numerantur tres Victor I. Melchides, & Gelasius I.

Ex Sardinia, duo, Hilarinus, & Symmachus. Duos quoque Pontifices sibi vindicat Sicilia, Agathonem, & Leonem II. sed horum patriam alii in controversiam vocant. Reliqui ex Italia assumpti fuerunt, qui circiter 187 numerantur.

Morem Ecclesiæ Romanæ osculandi pedes Summorum Pontificum, insectantur nostri temporis hæretici, tanquam summum flagitium & idololatriæ proximum. Sed illorum in hoc impietatem ac fastum redarguit è toto orbe Christiano omni ævo summorum Imperatorum, Regumque pia ac prudens consuetudo, qui in Pontifice Romano non hominem intuentur, sed supremum in terris Christi Vicarium.

Ad omnimodam hujus materiæ scientiam: **8.** Si quæstio aut discursus singularis moveatur, Primo, De Bicipiti Ecclesia sub SS. Petro & Paulo. Secundò, de Corona aurea super Mitram Romani Pontificis. Tertio, de Agno cereo, Pontificiâ benedictione consecrato. Quarto, de Rosa Mediana à Pontifice Principibus dono Missa. Quintò, de Gladio & Pileo à Pontifice benedicto. Horum singula diffusè ac studio singulari tractantur à P. Theophilo Raynaudo in Tomo X, cui Titulus, *Pontificia*.

Nos ulterius in omni genere Pontificis Romani

mani titulos & prerogativas ex SS. Patribus & Doctoribus diffuse in hujus Tomi fine exhibemus.

ORDO SVCCSSIONIS

PONTIFICVM ROMANORVM.

Item Scriptorum sex primis seculis primitivæ Ecclesiæ. Item rerum in Ecclesia magis memorabilium postremis annis ferè ducentis.

Postremo, ne quid desit studioso Lectori, præter prolixitatem instituto nostro contrariam; hic attexemus seriem Summorum Pontificum, qui hætenus in Apostolica S. Petri Sede successerunt: Item Patrum ac Scriptorum primitivæ Ecclesiæ. Hic enim ordo, tam Pontificum, quam Scriptorum, Novatores maximè convincit, & mirificè juvat nostram memoriam, in accurata rerum ac temporum notitia. Quia verò recordatio nostra ultra recentiora tempora sese difficiliter extendit, hoc loco addemus præcipuè ordinem temporum ac rerum gestarum, per ducentos ferè postremos annos, usque ad hæc tempora in quibus modo versamur.

Primo Seculo.

Petrus Apostolus, Christi Successor. Postea Linus, natione Tusculus. Cletus Romanus. Clemens I, etiam Romanus. Anacletus, Evaristus, Græci.

Inter *Scriptores* primi sæculi post Apostolos, floruit præcipuè S. Dionysius Areopagita. S. Ignatius Martyr. S. Polycarpus. Scripta quæ dicuntur D. Clementis, & Hermetis non habentur pro authenticis.

Secundo Seculo.

Alexander I Rom. Xistus Rom. Telespho-

rus Græcus. Hyginus Græcus. Pius I Aquil. Anicetus Syrus. Soter Fundanus. Eleutherius Nicopolitanus, Victor Afer.

Scriptores præcipui, S. Justinus Martyr. S. Theophilus. S. Irenæus, Tertullianus, Hegesippus, Pantænus Alexandrinus.

Tertio Seculo.

Zephyrinus Rom. Callixtus Rom. Urbanus I Rom. Pontianus Rom. Anteros Gr. Fabianus Rom. Cornelius Rom. Lucius Rom. Stephanus I Rom. Sixtus Gr. Dionysius I. . . Felix I Rom. Eutychianus Tusculus. Caius Dalm. Marcellinus Rom.

Scriptores præcipui, Origenes. Ammonius. Julius Africanus. Minutius Felix. S. Cyprianus. S. Hippolytus. S. Cornelius Pontifex; S. Gregorius Thaumaturgus. S. Victorinus. Scripta Lactantii, Methodii, Arnobii habentur in quibusdam suspecta.

Quarto Seculo.

Marcellus Rom. Eusebius Gr. Melchisedech Afer. Silvester Rom. Marcus Rom. Julius Rom. Liberius Rom. Felix II. Rom. Damasus Hisp. Siricius Rom. Anastasius Rom.

Scriptores præcipui. S. Athanasius. S. Hilarius. Pictav. S. Ephrem. S. Optatus. S. Basilii. S. Gregorius Nazianz. S. Gregorius Nyssenus. S. Theophylactus. S. Cyrillus Hierosol. S. Epiphanius. S. Hieronymus. Scripta Ruffini, Palladii, Eusebii Cæsariensis. habentur in quibusdam suspecta.

Quinto Seculo.

Innocentius I Alban. Zozimus Græcus. Bonifacius I Rom. Celestinus I Campan. Xistus I II Rom. Leo I Tusculus. Hilarius Sardus. Simplicius Tiburtinus. Felix III Rom. Gelasius Afer. Anastasius II Rom.

Scriptores præcipui. S. Augustinus Hippon. Episc. S. Cyrillus Alexandrinus. Orosius. Severus Sulpitius. S. Isidorus Pelusiota. S. Leo Maximus. S. Eucherius. S. Sidonius. S. Hi-

Nono Seculo.

S. Hilarius Arelat. S. Vincentius Lirin. S. Chryzologus. S. Maximus. S. Paschasius. Salvianus, & Gennadius. Scripta Cassiani & Fausti Rhegiensis sunt in aliquibus suspecta.

Sexto & 7. Seculo.

Symmachus Græcus. Hormisdas Campanus. Joannes I Tusculus. Felix III Samnita. Bonifacius II Rom. Joannes II R. Agapitus I R. Silverius Campanus. Vigilius R. Pelagius I R. Joannes III Rom. Benedictus I R. Pelagius II Rom. Gregorius Magnus Rom. Sabinianus Tusculus. Bonifacius III Rom. Bonifacius IV Marisus. Deus dedit Rom. Bonifacius V Campanus. Honorius I Campanus. Severinus I Rom. Joannes IV Dalmata. Theodorus Gregorius. Martinus I Tudert. Eugenius I Rom. Vitalianus Campanus. Adeodatus Rom. Donus R. Agatho Siculus. Leo II Siculus. Benedictus II Rom. Joannes V Syrus. Conon Thrac. Sergius I Syrus.

Scriptores præcipui Sæculi sexti. S. Fulgentius. S. Anastasius Sinaita. S. Victor Capuanus. Primasius, Climachus, Calliodorus. Hesychius. S. Gregorius Turonensis. Fortunatus. S. Gregorius Magnus Pontifex.

NOTA.

Sæcularios modernos docere, sub hoc Pontifice Gregorio defecisse Ecclesiam Romanam à vera Christi doctrina. Hinc in Controversiis fidei admittere debent auctoritatem & testimonium anteriorum Scriptorum, cum illi potuerint, etiam ex Sæculariorum confessione, testari de vera & incorrupta primæ Ecclesiæ doctrina: ideoque illis qui sex primis seculis præcipuè floruerunt ordine temporis hætenus annotavimus.

Octavo Seculo.

Joannes VI Græcus. Joannes VII Gr. Sisinnius Syrus. Constantinus I Syrus. Gregorius II Rom. Gregorius III Syrus. Zacharias Græcus. Stephanus II Rom. Paulus I Rom. Stephanus III Siculus. Adrianus I Romanus.

Leo III Rom. Stephanus IV Rom. Paschalis Rom. Eugenius II Rom. Valentinus Rom. Gregorius IV Rom. Sergius II Rom. Leo IV Rom. Benedictus III Rom. Nicolaus I Rom. Adrianus II Rom. Joannes VIII Rom. Martinus II Gallifanus. Adrianus III Rom. Stephanus V Rom. Formosus Portuen. Bonifacius VI Rom. Stephanus VI Rom. Romanus Gallifanus. Theodorus II Rom. Joannes IX Rom.

Decimo Seculo.

Benedictus IV Rom. Leo V Ardeatinus. Christophorus Rom. Sergius III Rom. Anastasius III Rom. Lando Rom. Joannes X Ravennas. Leo V Rom. Stephanus VII Rom. Joannes XI Rom. Leo VII Rom. Stephanus VIII Germanus. Martinus II I Rom. Agapetus II Rom. Joannes XII Rom. Leo VIII Rom. Benedictus V Rom. Joannes XIII Rom. Benedictus VI Rom. Donus II Rom. Benedictus VII Rom. Joannes XIV Papien. Bonifacius VII Rom. Joannes XV Rom. Gregorius V Saxo.

Vndecimo Seculo.

Silvester II Aquitanus. Joannes XVII Rom. Joannes XVIII Rom. Sergius IV Rom. Benedictus VIII Tusculanus. Joannes XIX Tuscul. Benedictus IX Tuscul. Gregorius VII. . . Clemens II Saxo. Damasus II Noricus. Leo IX Germanus. Victor II Noricus. Stephanus IX Lotharingus. Nicolaus II Burgundus. Alexander II Mediolan. Urbanus II Gallus. Paschalis II Italus.

Duodecimo Seculo.

Gelasius II Campanus. Callixtus II Francus. Honorius III Bononien. Innocentius II Rom. Celestinus II Tusculus. Lucius II Bononien. Eugenius III Pisanus. Anastasius IV Sabinen. Adrianus IV Anglus. Alexander III Tusculus. Urbanus III Lombardus. Gregorius VIII Benevent. Clemens III Rom. Celestinus III Rom.

Decimo-tertio Sæculo.

Innocentius III Campanus. Honorius III Rom. Gregorius IX Campanus. Cælestinus IV Mediolan. Innocentius IV Genuen. Alexander IV Campanus. Urbanus IV Galus. Clemens IV Provincialis. Gregorius X Placentinus. Innocentius V Burgundus. Adrianus V Genuensis. Joannes XXI Lusitanus. Nicolaus III Rom. Martinus IV Galus. Honorius IV Italus. Nicolaus IV Asulanus. Cælestinus V ex Regno Neapol. Bonifacius VIII Campanus.

Decimo-quarto Sæculo.

Benedictus XI Lombardus. Clemens V Vasco. Joannes XXII Aquitanus. Benedictus XII Tolosan. Clemens VI Lemovix. Innocentius VI Lemovix. Urbanus V Lemovix. Gregorius XI Lemovix. Urbanus VI Neapolit. Bonifacius IX Neapolitanus.

Decimo-quinto Sæculo.

Innocentius VII Sulmonen. Gregorius XII Venetus. Alexander V . . . Joannes XXIII Neapolit. Martinus V Campanus. Eugenius IV Venetus. Nicolaus V Genuensis. Calixtus III Valentinus. Pius II Senensis. Paulus II Venetus. Sixtus IV Ligur. Innocentius VIII Genuensis. Alexander VI Hispanus.

Decimo-sexto Sæculo.

Hic usque ad finem, addemus ad singulos Pontifices annotationem, & ordinem rerum præcipuarum eorum tempore occurrentium.

Pius III Italus, patria Senensis, ex familia Piccolominia, cui respondet illud in Prophetia S. Malachiae, *de parvo Homine*. Sedit in Pontificatu completo Christi anno 1500. post Petrum ordine successionis 219. Vix sæculum 16 in throno Pontificio inchoavit, cum vitam hanc mortalem in eodem absoluit, 26 tantum diebus superstes, relicto successoribus, ne hoc culmen ambirent, brevis ævi documento.

Julius Savonensis, dictus Bellator, à bello

quod junctus Imperatori & Regi Gallie contra Venetos gessit; & Venetis postea junctus contra ipsum Imperatorem. Sedem Petri tenuit annis 9, mensibus 3, diebus 21. Ejus tempore Imperator fuit Maximilianus I. In Hispania rexit Ferdinandus V. In Gallia Ludovicus XII. In Anglia Henricus VII. Catholicus.

Leo X. Florentinus de familia Medicea, Pontifex creatus anno 1514, dum tantum esset 30. circiter annorum, Sedit annis 7, mensibus 10. Hujus tempore caput Martinus Lutherus insurgere contra Indulgentias & Ecclesiam Romanam anno 1517. cujus libros iussit Leo Romæ comburi. Ob Lutherum libro edito impugnatum dedit Henrico VIII, postea Apostata, titulum Defensoris Fidei. Sub illo absolutum Conc. generale Lateranense quintum anno 1517. Dicitur obiisse ex vehementi gaudio de Gallorum expulsionem ex Ducatu Mediolanensi.

Adrianus VI. Belga Trajectensis, patre naupago, ut tradit Bibliotheca Belgica, Lovanii Doctor, Professor, Decanus, Cardinalem unicum creavit, nomine Guilielmum Belgam Campinensem. Divortii albo inscripsit Benonem Episc. in Germania, & Antoninum Florentinum in Italia. Sedit tantum anno uno, mensibus 8, diebus 7. Circa hoc tempus Carolus V. electus Imperator: vixitque Erasmus Roterodamus, & Carolus Stadius an. 1522. De Adriano Malachias, *Leo Florentinus*: fuit Florentii filius, & ejus insignia Leo.

Clemens VII Florentinus, ex domo Medicea. Sedit annis fere undecim, vel ut alii, annis 9, 10 mensibus, diebus 7. Ejus tempore emerferunt Anabaptistæ: prælio victus & captus Rex Galliae à Carolo V. Obsessa Vienna à Solimanno: habita Comititia Augustana anno 1526. Excommunicatus Angliæ Rex Henricus VIII.

Paulus III Farnesius Romanus. Sedit annos 15, dies 28. Illo sedente Hæreticis accedit Bucerus, Osiander, Islebius &c. Contra emergentes Hæreses hoc tempore nata est Societas Jesu, & ejus Institutum primò approbatum

probatum à Paulo III. anno 1540. Datum quoque est initium Concilio Tridentino an. 1545. quod sæpius interruptum demum an. 1563. feliciter absolutum est.

Julius III. Aretinus. Sedit 5. circiter annis. Hujus temporis decursu prodiit Joannes Calvinus: habita Pallaviensis transactio, Comititia Augustana, aliique Conventus. De eo dictum S. Malachiae, *de corona Montana*: fuit ante Pontificatum vocatus Joannes Maria de Monte.

Marcellus II. Politianus. Vixit in Pontificatu tantum diebus viginti duobus, & à morte illius totidem diebus vacavit: vir tantæ integritatis, ut consanguineis suis Curiae Apostolicæ ingressum interdixit.

Paulus IV. Neopolitanus, Episcopus Theatinus, & Ordinis Theatinorum author & alumnus fuit. Sedit annos 4. menses. 3. dies 27. Carolus V. se abdicat Imperio 25. Jan. anno 1558. Succedit illi in Imperio Ferdinandus Caroli frater: in Regnis Philippus II. ejusdem filius. Incipit post Henricum VIII. (mortua Reg. Mariâ) Angliam regere & pervertere Elizabetha Regina. Sub hoc Pontifice in Belgio Antistitum Cathedræ ad quatuordecim extensæ fuerunt.

Pius IV. Mediolanensis. Sedit annos 5. & menses tres. Sub eo Concilium Tridentinum, ad annos 18. protractum, tandem finem & confirmationem accepit. Imperium adiit Maximilianus II.

Pius V. Italus propè Alexandriam, Ordinis Prædicatorum. Sedit 6. annos, menses 4. Ejus tempore habita Comititia Augustana, & Spirensis, & Victoria Joannis Austriaci contra Turcas 7. Octob. anno 1571. Statuit in fine Missæ, legi debere Evangelium S. Joannis. Beatus post mortem dictus à Clemente 10. anno 1672.

Gregorius XIII. Bononiensis. Sedit circiter 12. annis. Rudolphus in Imperio succedit Maximiliano: promulgatur à Gregorio nova reformatio Calendarii juxta veterem Nicænæ Synodi rationem, anno 1582. ablatis è mense Octobri decem diebus, & pro æqui-

noctio verno deinceps assignato die 21. Martii; & Epactis ad designandum Lunæ mutationes in locum Aurei numeri substitutis.

Sixtus V. Italus Minorita, ex Marchia Anconitana, patre villico, aliis subulco, sed magnis dotibus præditus: Diem *Mercurii* mure faustum habuit, quo in lucem editus, ad Religionem admissus, Generalis electus, Episcopus consecratus, Purpurâ donatus, & tandè ad Pontificatum evectus fuit. B. Didacum Minoritam in Canonem Sanctorum redegit. Et uti Pius V. S. Thomam, ita Sixtus V. S. Bonaventuram Ecclesiæ Doctoribus annumeravit. Sedit annis 5. mensib. 4. diebus 11. Hujus tempore à Duce Parmensi Antverpia hæreticis erepta: sed infelicitè Classis Hilpana Angliam invadens à Draco profligata.

Urbanus VI. Romanus, post dies 2. ante coronationem obiit anno 1590.

Gregor. XIV. Mediolanensis post menses 10. Innocentius IX. Bononiensis post menses 2. à Solio Pontificio ad alteram vitam migrarunt. Atque ita 3. legitimi Pontifices intra unius anni curriculum vitam & Pontificatum absolverunt. Quam verè inanes spes mortalium! & hoc nondum credunt. Hoc tempore Breda Regi Catholico stratagemate erepta est.

Clemens VIII. Florentinus. Sedit 12. annis, alii scribunt, 13. Anno sæculari 1600: Jubilæum solemniissimum celebravit. Sanctis annumeravit Raymundum & Hyacinthum, utrumque ex Ordine Prædicatorum. Illo sedente bello Turcico in Hungaria urbes variae Christianis ereptæ. Motus ab Hugonottis in Gallia. Ostenda post triennii obsidionem Batavis eripitur anno 1606. Philippus III. Rex Hispaniæ.

Leo XI. Florentinus Medicus. Ad Solium Pontificium vix ascendit, cum descendit ad sepulchrum post dies 27.

Paulus V. Romanus. Sedit 16. annis, minus mense & medio. Sanctis addidit Franciscam Romanam, & Carolum Boromæum. Composuit Controversiam celebrem de Gratia inter Patres Societatis & Dominicanos. Instituit Communionem generalem in tem-

plis Societatis. Illius tempore cæpti motus Bohemici. In Belgio induciæ factæ an. 1608. Bellum inter Danos & Suecos. Moritur Rudolphus III. Imperator anno 1612. Succedit illi Matthias Rex Hungariæ & Bohemiæ. Moritur Matthias anno 1619. Coronatur Francofurti Imperator Ferdinandus II. Jubilæus Romæ indictus anno 1620. Philippus III. Rex Hisp. moritur: cui succedit Philippus IV. anno 1621.

Gregorius XV. Bononiensis creatus Pontifex anno 1622. Moritur 8. Junii biennio nondum expleto. Sanctorum fastis adscribitur S. Ignatius Loyola, Xaverius, Isidorus, Terefia, Phil. Nerius.

Urbanus VIII. Florentinus, dictus Maphæus Barberinus. Viginti & unum annos & mensem unum in Pontificatu explevit, obiit anno 1644. Anno insequenti in Angliam plexus capite Archiep. Cantuariensis, & Prorex Hiberniæ, & postea Rex ipse Carolus primus anno 1649. Andream Corsinum Carmelitam Sanctis adscripsit. Post S. Petrum 3. tantum Pontifices Urbano diutius federunt.

Innocentius X. Romanus, decem annis se-

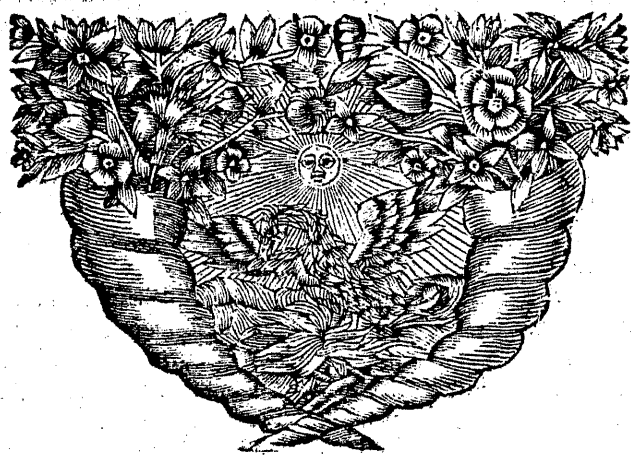
dens numerum sui nominis explevit, electus Pontifex anno 1644. die 15. Sept. Editâ Constitutione anno 1655. Jansenii doctrinam damnavit, & iterum illius Successor.

Alexander VII. Senensis, anno 1655. electus ad Sedem Apost. eam tenuit 12. circiter annis. Franciscum Salesium Sanctis adscripsit.

Clemens IX. Pistoriensis, dictus Rospi-
gliosius, Pontificatum adiit mense Junio anno 1667. in quo triennium non explevit. Sub illo Candia à Turcis capta est.

Clemens X. Romanus, antea Cardinalis Altieri, octogenario major creatus est Pontifex 29. Aprilis an. 1670. Sanctorum fastis adscripsit Bertraudum, Cajetanum, Benitium, Rosam, Franc. Borgiam; ac postremo Pium V. Beatum declaravit. Obiit anno 1676.

Innocentius XI. Mediolanensis, antea Cardinalis nomine Odeschalcus, creatus est Pontifex anno 1676. qui pergit Ecclesiam feliciter gubernare. Hæc postremorum Pontificum tempora, & res præcipuæ in illis gestæ facile adhuc recenti hominum memoriâ retinentur.

SPECI-

SPECIMEN PROPHETIÆ

S. MALACHIÆ

ARCHIEPISCOPI ARMACANI

DE SUCCESSIONE FUTURA

Singulorum Pontificum ad finem mundi.

Vit hic S. Malachias Archiep. Armacanus & Primas Hiberniæ, discipulus S. Bernardi, cujus hic vitam conscripsit. Inter alia admiranda extat apud Authores probatos vulgata S. Malachiae Prophetia, quæ exprimitur unico Lemmate sive sententiâ congruente de singulis Pontificibus successuris, à tempore S. Malachiae usque ad extremum mundi judicium. Quoniam verò, præter institutum nostrum, prolixum foret hic omnes ab initio adducere, tantum de postremi ferè seculi Pontificibus usque ad finem specimen aliquod exhibemus. Tota autem series hujus Prophetiæ, præter alios, reperitur apud Arnoldum VVion lib. 2. Ligni vite cap. 40. pag. 307. Vixit S. Malachias anno 1158. adeoque centum & amplius annis ante institutum Ordinem Minoritarum: adverte tamen in sequenti Sixto IV. sub initium ferè seculi 16. à quo hic inchoamus, quàm proprium de illo Lemma apposuerit, qui assumptus est ex ordine Minoritarum, & piscatoris filius fuit, paulò ante initium seculi decimi sexti.

Piscator Minorita. SIXTUS IV. Piscatoris filius & Minorita Franciscanus.
Præcursor Siciliæ. INNOCENTIUS VIII. Qui vocabatur Joannes Baptista, & vixit in Curia Alphonfi Regis Siciliæ.
Bos Albanus in portu. ALEXANDER VI. Episcopus Cardinalis Albanus & Portuensis, cujus insignia, Bos.
De parvo homine. PIUS III. Senensis familia Piccolominca, quod parvum hominem importat.
Fructus Jovis juvabit. JULIUS II. Ligur, ejus insignia quercus Jovis Arbor.
De craticula Politiana. LEO X. Filius Laurentii Medices, & scholaris Angeli Politiani.
Leo Florentinus. ADRIANUS VI. Florentii filius, ejus insignia Leo.
Flos Pilei agri. CLEMENS VII. Florentinus de domo Medicea, ejus insignia Pila & Lilia.
Hicacanthus medicorum. PAULUS III. Farnesius, qui Lilia pro insignibus gestat, Cardinalis fuit SS. Cosme & Damiani Medicorum.

De corona montana. JULIUS III. *Antea vocatus Ioannes Maria de Monte.*
 Frumentum floccidum. MARCELLUS II. *Cujus insignia ceruus & Frumentum, idè floccidum, quod pauco tempore vixit in Papatu.*
 De fide Petri. PAULUS IV. *Antea vocatus Ioannes Petrus Caraffa.*
 Esculapii Pharmacum. PIUS IV. *Antea dictus Ioannes Angelus Medices.*
 Angelus nemorosus. PIUS V. *Michaël vocatus in oppido Boschi.*
 Medium corpus pilarum. GREGORIUS XIII. *Cujus insignia medius draco; Cardinalis creatus à Pio IV. qui pila in armis gestabat.*
 Axis in medietate Signi. SIXTUS V. *Qui axem in medio Leonis in armis gestat.*
 De rore cæli. URBANUS VII. *Qui fuit Archiepiscopus Rossanensis in Calabria, ubi manna colligitur.*
 De antiquitate orbis. GREGORIUS XIV. *Vtique Parente antiquissima Familie, ipse antiquitatum urbis restaurator.*
 Pia civitas in bello. INNOCENTIUS IX. *Nemo huc usque explicavit.*
 Crux Romulea. CLEMENS VIII. *Cujus insigne Trabs argentea tribus segmentis interstincta ad modum crucis Pontificis Romani.*
 Undosus vir. LEO XI. *Paralyti obnoxius.*
 Gens perversa. PAULUS V. *Nemo explicavit.*
 In tribulatione pacis. GREGORIUS XV. *Sub quo Imperium maximè turbatum numquam huc usque respiravit.*
 Lilium & Rosa. URBANUS VIII. *Florentinus, cui urbi Lilium pro insigni; ipsi verò tres Rosæ amicissime Apes. Cæterum respici ab Octavo videtur Urbanus IV. Cujus insignia Lilium & Rosa.*
 Jucunditas Crucis. INNOCENTIUS X. *Cujus insignia Columba suavem pacis Olivam gestans, electus Festo S. Crucis.*
 Montium cultos. ALEXANDER VII. *Cujus insignia montes, quibus sydam celeste velut oculi vigil & custos, supereminet.*
 Sidus olorum. CLEMENS IX. *Dicitur in cubiculi ipsius fornice pictus Olor cum Cruce in pectore.*
 De flumine magno. CLEMENS X. *Explicatum non reperi.*
 Bellua insatiabilis. INNOCENTIUS XI.

Pontificum, qui sequentur, Symbola ejusdem S. Malachie.

Pœnitentia gloriosa.	Peregrinus Apostolicus.	Pastor Angelicus.
Rastrum in porta.	Aquila rapax.	Pastor & Nauta.
Flores circumdat.	Canis & Coluber.	Flos Florum.
De bona Religione.	Vir Religiosus.	De medietate Lunæ.
Miles in bello.	De balucis Æthuriæ.	De labore Solis.
Columna excelsa.	Cruce de cruce.	Gloria Olivæ.
Animal rurale.	Lumen in Cælo.	
Rosa Umbriæ.	Ignis ardens.	
Ursus velox.	Religio depopulata.	
Fides intrepida.	Fides intrepida.	

In persecutione extrema S. R. E. Sedebit Petrus Romanus, qui pascet oves in multis tribulationibus; quibus transactis Civitas septicolis diruetur, & Judex tremendus judicabit populum suum. Finis.

Quæ

Quæ ad Pontifices pro explicatione sunt adjecta, non sunt ipsius S. Malachie, Sed R. P. F. Alphonsi Giaconis Ordinis Prædicatorum hujus Prophetie interpretis, usque ad GREGORIUM XIV. Cætera ex Wion.

QVÆSTIONES RELIQVÆ

DE CONCILIIIS GENERALIBUS, AC PARTICULARIBUS, cum varia eorum notitia.

§. 1.

Speſtantia ad convocationem, normam, ac potestatem Concilii generalis.

Cum de Conciliis, eorumque potestate pleraque Theologo necessaria hæc tradiderimus, operæ pretium erit alia hæc adungere, quæ ad uberiores eorum notitiam non tantum in Controversiis fidei, sed etiam in Theologicis, ac Canonicis resolutionibus usum frequentissimum habere solent. Suppositis ergo assertionibus quas hæcenus stabilivimus.

Dico ulterius primò; Ad Concilium generale legitimum requiritur imprimis, ut à Romano Pontifice, vel cum ejus assensu convocetur, aut saltem ab ipso ejus convocatio rata habeatur.

Quia si Christus in terra conspicuus suam Ecclesiam per se gubernaret, haud dubiè ad illum spectaret Concilia generalia convocare. Ergo Christo in cælum recepto, munus illud ad legitimum illius in terris Vicarium pertinere debet, non verò ad Imperatores, aut Magistratus seculares, uti contendunt hæretici. Unde factum, ut Concilia ab his absq; Pontificis consensu coacta, hæcenus in Ecclesia pro illegitimis habita fuerint, nisi postea subsecuta sit Pontificis approbatio.

Secundò requiritur, ut per se, vel suos Legatos Pontifex Concilio præsideat, vel accedente ejus approbatione hic defectus postea suppleatur, uti in Synodo generali 2. & 5. factum constat.

Tertiò, necesse est ut convocentur ex orbe

Christiano quantum fieri potest omnes Episcopi, sic ut nullus ex Episcopis, qui Diocesim habet, positivè excludatur, nisi per excommunicationem ab Ecclesia segregatus fuerit. Sufficit autem absolute ad integritatem Concilii, ut saltem ex potioribus Orbis Christiani partibus Episcopi aliqui adveniant, qui possunt ex Pontificis assensu cæterorum vices, & vota supplere; uti docet Suar. *hic disp. 11. Sess. 2. n. 7.*

Obtinuit etiam consuetudo, ut advocentur Cardinales, Generales Ordinum, ac nonnulli Abbates, qui omnes cum Episcopis exercent munus Judicis, & suffragium habent decisivum; idèque cum illis signant, *Definiens subscripsi.* Alii verò Theologi qui advocantur ut Consultores, tantum signant, *Consentiens subscripsi.* Adfunt etiam plerumque Imperatores, Reges, aut eorum Legati, tantum ut testes, & Concilii defensores: his positis.

Dico Secundò, ab omni erroris periculo immunes sunt definitiones Concilii generalis absente etiam Pontifice conceptæ, si postea à Pontifice approbata fuerint. Quæ doctrina ad Concilia etiam particularia extenditur, & inter Catholicos pro certa habetur. Probatur primò, Quia approbatio Pontificia, de rebus à Concilio eo absente decisæ, æquivaleret Pontificiæ definitioni. Atqui hæcenus ostendimus Pontificias definitiones nulli errori obnoxias esse. Certa igitur est sequela.

Probatur 2. Quia Concilium generale cum Pontifice sic approbante definiens repræsentat totam Ecclesiam; hæc autem, dum Dei nomine loquitur, & aliquid definit, errare non potest. Idque confirmatur ex eo quod Concilii Nicæni primi decretum à S. Cyrillo lib. 1. de Trinit. vocetur sanctissimum & divinum oraculum: & S. Gregorius cap. 1. E. pist. 24. dicat se quatuor Concilia generalia, quæ ipsum præcellerunt, suscipere ac venerari sicut quatuor Dei Evangelia.

Dico

Dico tertio, Concilium generale in suis definitionibus errare non potest, si neque Patres Concilii Legatis Pontificiis repugnent, neque ipsi Legati contradicant mandato & instructioni, quam à Pontifice privatim acceperunt.

Nonnulli sunt Doctores Catholici, qui hanc assertionem pro certa non admittunt, nisi Pontifex per se rem prius definierit. Bellarminus tamen *lib. 2. de Concil.* dicit assertionem nostram videri certam: & Suarez hic *disp. 5. Sect. 7. n. 10.* certam censet, & inter Authores communem. Ratio est, quia hic concurrunt totum quod requiritur ad Ecclesiam Dei nomine definientem; nempe universalis Concilii definitio, simul cum instructione, assensu, & mandato Pontificis, ut res summā potestate decernatur, quæ videntur positivæ Pontificis approbationi equivalere. Ergo nihil hic desideratur, quo minus Deus per totam Ecclesiam hoc modo legitime congregatam & consentientem loqui censeatur. Dico, *per totam Ecclesiam*, quia definitio Concilii particularis, cum tali Legatorum instructione, non debet necessarîo censi ab omni erroris periculo immunis, cum Concilium particulare universam Ecclesiam non representet.

Dico quarto, Concilium generale congregatum absque autoritate Pontificis indubitati, potest in errorem prolabi. Certa est ex prædictis hæc conclusio.

Et probatur, Quia assistentia Dei excludens errorē promissa est soli Pontifici, & Ecclesiæ universæ. Concilium verò sic congregatum, neque est Pontifex, neque Ecclesia universa, cum non includat auctoritatem Pontificis, qui est Ecclesiæ Caput & pars præcipua.

Dico quinto, Si Concilium generale congregatum sit pro aliqua necessitate Ecclesiæ, Sede vacante, aut vivente tantum dubio Pontifice, suberit isti Concilio dubius Pontifex, eritque infallibile in iis, quæ requiruntur, ut præsentī necessitati subveniat.

Quia nisi in hoc casu auctoritas suprema & ab errore libera Concilio competeret, non

satis prospexisset Christus gubernationi Ecclesiæ dum Sedes vacat, aut de remedio tollendi Schismatis, quando inter plures contententes de vero & indubitato Pontifice non constaret.

Dico sexto, Concilium generale, etsi auctoritate Pontificis congregatum, errare potest, si neque Legatis suis, neque Concilio exposuerit Pontifex mentem suam de controversiis in unam partem decidendis, etiam si cum Episcopis Legati sincere consenserint. Hæc est communior sententia Doctorum cum Bellarmino *Hic lib. 2. cap. 11.* contra Bannez, Amicum &c.

Quia in tali definitione deest Concilio auctoritas Capituli simul docentis. Legati autem non ita representant Pontificem, ut illis docentibus censeatur Pontifex idem docere, cum neque Pontifex per suam instructionem id mandaverit, neque necessaria gubernatio Ecclesiæ id requirat; pro rebus enim sic decisæ postea Pontificis approbatio postulari potest. Non parum confirmatur hæc doctrina ex facto Concilii *Calcedonensis Act. 3.* quod in Epistola ad Leonem Pont. ubi postulat Decretorum confirmationem, aperte fatetur se eam petere, quoniam præter decretum fidei contra Dioscorum, alia etiam quædam statuta erant sine expressa Pontificis sententia.

Neque refert, quod ante Pontificis confirmationem, Concilia quosdam hæreseos damnaverint, ex eo quod suis Decretis non obtemperassent, id enim factum est ex eo, quod Decreta illa manifestè Scripturis sacris, aut priorum Conciliorum definitionibus conformia fuerint.

§. 2.

Pertinentia ad Concilium Provinciale, ac Diocesani.

EX dictis etiam commodè intelligitur, quibus limitibus contineatur legitimus ordo, norma, & auctoritas Concilii Provincialis, ac Diocesani, quæ maxima ex parte

formam

formam modumque Concilii generalis imitari solent; in quibus, præter ea quæ hætenus resolvimus.

Observandum primò, Metropolitanum teneri statutis temporibus celebrare Conciliū Provinciale, nisi ob legitimum impedimentum à Summo Pontifice dispensationem obtineat.

Concilii verò hujus celebrandi tempus, causas, modumque præscribit Tridentinum *Seff. 24. de Reform. cap. 2.* Provincialis (inquit) Concilia pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis, aliisque ex Sacris Canonibus permissis, renoventur. Quare Metropolitanus per seipsum, vel illis legitime impeditis, Coepiscopus antiquior quolibet saltem Triennio post octavam Paschæ, seu alio commodiori tempore pro more Provinciæ, non prætermittat Synodum in Provincia sua cogere, ita Trid. In India tamen, ob distantiam Episcoporum Comprovincialium, hoc triennii tempus ad Concilium celebrandum usque ad sextum annum à Sede Apostolica prorogatur.

Concilio Provinciali tenentur interesse ² Episcopi omnes, & alii qui jurisdictionem Episcopalem obtinent, ut sunt aliqui Abbates, & Priores, & quicumque alias jure vel consuetudine interesse solent, nisi obstat itineris grave periculum. Possunt quoque ex deputatione Pontificis adesse aliqui Presbyteri, aut Diaconi, & simul definiendi jus habere, ut factum est in Synodo sub Symmacho Papa in Italia, in qua aliqui Presbyteri & Diaconi subscripserunt; est enim hic actus non ordinis, sed jurisdictionis, quæ vel consuetudine, vel alio modo obtineri potest. Alii verò exempti, ubi consuetudo contrarium non obtinuit, cogi non possunt à Metropolitano, ut ad Provinciale Concilium accedant.

Abbates commendatarii, & Capitulorum deputati obtinent vocem dumtaxat consultivam, Episcoporum verò absentium procuratores possunt etiam habere vocem decisivam, si Concilio Provinciali visum fuerit,

Quamvis etiam Capitula Ecclesiarum Cathedralium sint specialiter ad Concilium invitanda, & possint etiam justas ob causas Laici quidam admitti; in eo tamen votum sive suffragium merè consultivum habere possunt, uti diximus de Imperatore, aut Rege in Concilio Generali.

Decreta quæ in Concilio Provinciali conduntur, non debent inconsulto Pontifice Romano publicari.

Ad observationem Decretorum Concilii Provincialis obligantur omnes qui Episcopali jurisdictioni subduntur. Ad hanc tenentur etiam Exempti, ut sunt Regulares, in casibus quibus à jure communi, & Concilii decretis, specialiter Episcopis in eos potestas attributa est: & contra refractarios per juris remedia procedi potest.

Electio loci ad celebrandum Synodum Provinciale positā est in arbitrio Metropolitanus. Cessantibus tamen justis impedimentis, non esse relinquendam Ecclesiam Metropolitanam, censuit Sacra Congregatio Concilii.

Synodum Diocesanam quotannis celebrandam statuit Tridentinum supra *Seff. 24. de Reform. cap. 2.* Ad hanc tenentur convenire etiam Exempti, qui alias cessante exemptione interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur. Ratione Parochialium Ecclesiarum accedere debent omnes, qui earum curam gerunt.

Quod si Episcopus fuerit legitime impeditus, potest celebrare Synodum Diocesanam per Procuratorem, aut suum Vicarium generalem sufficienti mandato instructum.

In Constitutionibus autem legitime faciendis non requiritur consensus & approbatio Cleri, sed tantum assensus Capituli; sed neque hunc sequi necesse est, præterquam in quibusdam casibus à jure expressis.

§. 3.

Exponitur series & gesta Conciliorum Generalium, quæ pro Legitimis, aut illegitimis haberi debent.

Amplioris scientiæ causâ, peculiari studio hîc in compendium contrahemus Seriem Conciliorum generalium, quæ hæcenus in Ecclesia celebrata fuere, prout recensita reperiuntur, cum notitia rerum in iis præcipuè gestarum; ubi & Concilia probata ab improbatis, ac legitima ab illegitimis, cum varia in iis observatione, secernemus. Mirum enim in modum hæc notitia conducet ad distinctionem temporum, quibus singula celebrata sunt, ad variorum dogmatum decisionem, ad peritiam Ecclesiasticæ historiæ, ad resolutiones Controversiarum plurimarum, quæ ab accurata horum observatione dependent.

Quamquam in notando ordine, præsertim annorum, non contendimus omnia ad amussim sibi constare, cum in multis necesse sit sequi Chronologos, qui in signando tempore, ac numero non raro discrepant.

Concilia generalia, quæ hæcenus Legitima fuerunt, octodecim numerantur.

Primum est Concilium Nicænum, cui interfuerunt 318. Patres, inchoatum anno 327. & absolutum anno 330. uti cum communiori tradit Bellarminus, vel ut placet Baronio ac Binnio, anno 325. & captum, & absolutum. Præsides hujus Concilii fuerunt Pontificis Legati Osius Episcopus, Vitus & Vincentius Presbyteri, quorum proinde nomina ante omnes extant Concilio subscripta. Convocatum fuit Conc. Nicænum à S. Sylvestro Papa, & Constantino Imperatore, qui Concilium ingressus non nisi annuentibus Episcopis sedere voluit, dein habitâ ad eos oratione latinâ, professus est non esse deinceps suum, sed Episcoporum judicare; ac proinde,

post omnes Episcopos subscripsit, uti refert Basilus Imperator sub fidem Synodi 8. Actione 20. Coactum fuit hoc Concilium præcipuè contra Arium, qui Christi divinitatem negabat, quæ in Concilio definita est, & alia circa diem Paschatis controversa. Decreta hujus Concilii Romam perlata collectis Italiæ Episcopis à S. Sylvestro approbata fuere. De numero Sessionum hujus Concilii non liquet, cum non omnia ejus acta, sed tantum viginti Canones supersint.

Secundum generale Concilium numerari solet Constantinopolitanum primum, quamvis alii Sardicenses præponant; inchoatum fuit anno 383. ut tradit Bellarminus, vel biennio citius, ut placet Baronio. Non præfedit in hoc Concilio Damasus Pontifex per se, aut per suos Legatos. Sed ab eodem confirmatum fuit in his quæ fidem Catholicam concernunt, teste Photio in lib. de 7. Synodis. Septem tantum hujus Concilii Canones, nulla verò Acta à Binnio adferuntur. Interfuerunt Episcopi Catholici 150. ac præterea 36. Macedoniani sive Semi-Ariani, ut ex Socrate refert Baronius. Convocatum fuit à Theodosio seniore Imperatore ex mandato Damasii Pontificis, uti patet ex epistola Concilii ad Damasum apud Theodoretum lib. 5. hist. Eccles. cap. 9. apud Bellarminum & Baronium. Causa hujus Synodi convocande præcipua fuit, 1. ut fidem Concilii Nicæni confirmaret, 2. ut Gregorium Nazianzenum Constantinopoli Episcopum stabiliret: sed firmavit insuper Spiritus sancti divinitatem contra Macedonium, qui eo tempore illam negabat.

Tertium est Conc. Ephesinum primum, in quo numerati Episcopi plusquam ducenti. Convocatum fuit anno 430. ut vult Baronius, vel 434. ut tradit Bellarminus: idque autoritate Cælestini Papæ, cujus vice præfedit Cyrillus Alexandrinus alique Legati, & operâ Theodosii Imperatoris Junioris, qui Candidianum Comitem misit ad Synodi defensionem, eâ conditione ut non immisceret se

se negotiis fidei, & Ecclesiasticis, conditionem tamen non servavit Candidianus. Damnatus est à Synodo Nestorius, quem Pontifex non voluerat de novo subjici examini, sed damnari juxta sententiam à se Anno præcedenti latam in Concilio Romano. Confirmata fuit, inquit Binnius, ut constat ex Epistola Cælestini 2. ad Synodum scripta, & ex actis Concilii in causa Nestorii Romæ habitis: utrobique etiam ob eandem causam hæresiarcha damnatus fuit.

Quartum est Chalcedonense, 630. Episcoporum contra hæresim Dioscori, & Eutychetis Archimandritæ, qui unam tantum in Christi naturam asserbat, celebratum in suburbiis Chalcedonensibus in templo S. Euphemie anno 451. juxta Baronium aliosque. Confirmavit Synodum id petentem, gesta quoque ejus, in sola tamen causa fidei, approbavit Leo, ut patet ex ejus Epistola ad Synodum 59.

Quintum autem generale & legitimum Concilium (ut patet ex Nicæno Secundo Actione prima) fuit Constantinopolitanum Secundum, contra Originem, & tria Capitula, 255. Episcoporum. Inchoatum est anno 553. ut Bellarminus, Baronius, alique, Kalendis Maji finitum quarto Non. Junii ejusdem anni, habitis collationibus octo. Convocatum fuit à Justiniano Imperatore consensu quidem Vigiliæ Papæ, sed non observatis à Vigilio præscriptis, cui, contra voluntatem suam convenienti, nec per se, nec per Legatos præfedit, morbum allegans, etsi in eadem civitate esset: sed præfedit non Imperator, non Menas, sed Menæ Successor Eutiches Patriarcha Constantinopolitanus. Quod Synodum probare nollet in exilium missus Vigilius, inde tamen redux post medium annum eam probavit Epistolâ ad Eutichium, quæ ante hac ignota, operâ Petri de Martha ex Regia Parisiensis bibliotheca desumpta, extat modò in 12. Tom. Conciliorum impressionis Parisiensis pag. 262.

Sextum est Constantinopolitanum tertium, contra Monothelitas, Episcoporum

289. celebratum in Secretario, quod vocatur Trullis anno 680. Inchoata est prima Actio die 17. Novembris: ultima autem & 18. die 17. Septembris anni sequentis. Convocatum fuit Conciliū consensu Agathonis Papæ ab Imperatore Constantino Pogonato, qui omnibus ferè Actionibus interfuit quidem, & eminentiori loco præfedit, sed non ut Judex, verum ut propugnator. Reverâ enim præfederunt Pontificis Legati Petrus & Georgius Presbyteri, & Joannes Diaconus, qui ubique loquuntur primi, subscribunt primi; Imperator autem sententiam non tulit, & ultimò subscripsit. Acta ibi sunt omnia ex præscripto Agathonis. Confirmationem ab eo petiit Synodus: obtinuisse dicitur communiter à Leone Secundo, sed Epistola Leonis confirmatoria, quæ circumfertur, spuria videtur Baronio, Binnio, aliisque.

Septimum est Nycænum Secundum, contra Iconomachos, Episcoporum 350. Actio ejus prima habita anno 787. octavo Kal. Octob. 7. & ultima 3. Idus Octob. Convocarunt illud Imperatores Constantinus & Irene ejus mater consensu Adriani 1. Papæ, cujus Legati Petrus Archipresbyter, & Petrus Abbas S. Sabbe præfederunt, & nominantur, & subscripserunt primi. Omnia ibi Acta sunt ex præscripto Adriani, qui Concilium deinde confirmavit teste Binnio.

Octavum est Constantinopolitanum quartum, in causa Photii per vim intrusi in Patriarchatum Constantinopolitanum, Episcoporum 383. vel ut alii 102. Actio prima habita anno 869. 3. Non. Octobris: 10. verò ultimâ Februarii sequentis. Convocatum est mandante Adriano Papâ, industriâ Basilii Imperatoris, qui interfuit quidem Concilio, sed in fine protestatus est non esse suum, nec ullius Laici, Ecclesiasticis negotiis se immiscere. Tandemque post Patriarchas omnes ante Episcopos ita volentes subscripsit nō definiens, sed Synodum suscipiens, protestansq; se post Episcopos debuisse subscribere: primi autem subscripserunt, qui præfederunt Legati Pontificii Donatus & Stephanus Episcopi, ac Marinus

rinus Diaconus. Synodus in principio Epistolæ ad Adrianum, quæ exstat ad finem Actionis decimæ, testatur nil statutum à se esse nisi quod jam ante à Nicolao decretum, & firmatum ab Adriano Pontificibus; petit Synodum recipi & confirmari, confirmatam autem esse testatur Baronius aliique cum Binnio, qui id in suis notis fusiùs ostendit.

Prædicta Concilia in Oriente, sequentia in Occidente celebrata fuere.

Nonum itaque Concilium fuit Lateranense, 300. & amplius Episcoporum, convocante, præfidente, & confirmante Callisto II. anno 1122. pro pace & concordia inter Ecclesiam & Imperium, nec non pro terra Sancta à Saracenis recuperanda.

Decimum Lateranense secundum, Episcoporum ferè mille, convocante, præfidente, confirmante Innocentio 2. Papa, anno 1139. celebratum contra Anacletum & Victorem Antipapas, & Arnaldum de Brixia, ac pro reformatione morum. Hujus & præcedentis Acta intercidisse dicuntur.

Undecimum, Lateranense tertium, Episcoporum amplius 300. convocante, præfidente, confirmante Alexandro Papa anno 1179. contra Catharos (quos Waldenses & Albigenes aliqui appellant) & Schismaticos ab Antipapis ordinatos, ac pro morum reformatione. Acta ejus comprehenduntur cap. 27. apud Binnium, ubi additur appendix Actorum per partes 50. in alia Capita distributa.

Duodecimum, Lateranense quartum, Episcoporum ad minus 400. aliorum verò Patrum, puta Abbatum, Priorum Conventualium 800. Convocante, præfidente, confirmante Innocentio tertio anno 1215. contra hæreses Albigenium, ac errores Abbatis Joachim, nec non pro recuperatione terræ Sanctæ &c. Acta exstant apud Binnium in Capita 70. distincta.

Decimum tertium, Lugdunense primum, Episcoporum 140. convocante, præfidente, confirmante Innocentio quarto anno 1245. causâ Fredericis Imperatori deponendi,

expeditionisque in terram Sanctam suscipiendæ. Tertiâ Sessione depositus, etiam Imperator, & condita Decreta quæ refert Binnius.

Decimum quartum, Lugdunense secundum, Patrum, ut ait Bellarminus, ferè mille, convocante, præfidente, confirmante Gregorio X. præfente Michaeli Paleologo Græcorum Imperatore anno 1274. contra errores Græcorum, & pro Recuperatione terræ Sanctæ; ubi facta est unio cum Græcis, maximè operâ S. Bonaventuræ.

Decimum quintum, Viennense in Gallia, Episcoporum 300. & amplius, convocante, præfidente, confirmante Clemente 5. anno 1311. contra Fratricellorum, Beguardorum, Beguinarum hæreses: extinctus in eo est Templariorum Ordo. Nec hujus, nec præcedentis Acta refert Binnius: plurimæ eorum Constitutiones exstant in Jure Canonico.

Secutum est anno 1414. Conc. Constantinense, & Basileense, de quibus infra inter illegitima.

Decimum sextum, Florentinum anno 1438. rogatu Joannis Paleologi Græcorum Imperatoris, qui deinde interfuit, convocatum ab Eugenio IV. qui præfedit: Ferrariæ inchoatum. Inde habitis Sessionibus 16. propter pestem translatus Florentiam, sed non finitus ibi anno 1429. ut plures putarunt, sed continuatum ibidem per tres alios annos, unde Florentiæ habitæ sunt plus quam octo Sessiones illæ, quæ præter relatas 16. reperiuntur solum apud Binnium; tum verò translatus Romam ubi duravit saltem usque ad annum 1445. ut patet ex actis Florentinæ Synodi, editis in lucem per Horatium Justinianum Oratoristam, postea Cardinalem. Ita Pallavicinus in Actis Synodi Tridentinæ lib. 6. cap. 11. De numero Patrum, qui interfuerint, non satis liquet; convocatum autem fuit contra errores Græcorum.

Decimum septimum, Lateranense V. anno

1512.

1512. inchoatum sub Julio 1. qui quinque primis Sessionibus partim per se, partim per suum Legatum præfedit. Sessio autem 6. habita præfide Leone X. Successore Julii anno 1513. sub quo post habitas alias sex Sessiones finitus etiam anno 1517. Concilium confirmavit deinde Leo; habitum autem fuit ad tollendum schisma propagatum per Conciliabulum Pisianum anno 1511.

Decimum octavum, Tridentinum, coeptum anno 1545. sub Paulo 3. sub quo octava Sessio habita est Tridenti 11. Martii an. 1547. Inde Bononiam translatus, ubi celebrata eodem Anno Sessio 9. & 10. Tum verò sub Julio 3. anno 1551. habita item Tridenti Sessio 11. 12. 13. 14. & anno 1552. habita Sessio 15. & 16. Tum verò sub Pio IV. anno 1562. ibidem Sessio 17. 18. 19. 20. 21. 22. An. 1563. Sessio 23. 24. & 25. ultima. Non semper iidem præfedere Legati Pontificii tot Annorum spatium. Non semper iidem, aut æquè multi interfuere Patres. In fine Concilio subscripsere Patres 255. Denique à Pio IV. anno 1563. 7. Kal. Februarii confirmatum est hoc Concilium, quod est postremum œcumenicum, contra emergentes Lutheri, aliorumque hæreses, & pro morum reformatione, summo Ecclesiæ bono celebratum.

Concilia septem Generalia dicta, sed Illegitima.

Constantinus Imperator Orientis an. 341 Antiochiam convocavit 90. vel amplius Episcopos ex Oriente, inter quos 36. Ariani, sed Arium, ut simulabant, abjurantes; finitæque Dedicatione ab illis celebratum Conciliū illud quod dicitur Antiochenum, præfente Constantio, in quo ab Arianis damnatus est Athanasius, Successorque ei statutus, & via patefacta ad everisionem Concilii Nicæni primi per 4. subdolas fidei formulas. Non apparet cur hoc Conciliū debeat dici generale.

Secundum, Mediolanense plusquam 300. Episcoporum ferè Occidentalium, plerisque Orientalium impeditis. Ann. scilicet 355. permissu Constantii Imperatoris generalem Sy-

nodum Mediolanum convocarat Liberius Papa, eoque miserat Luciferum Episcopum Calaritanum, Pancratium Presbyterum, & Hilarium Diaconum Legatos. Inchoatum fuit Concilium in templo absente Imperatore, sed Valens & Ursatius Arianæ recusantes fidei Nicænæ subscribere, populūque veriti, simul cum aliis Arianis, imò & reliquis, ex templo aufugerunt ad Palatiū Imperatoris, qui omnes Episcopos per vim coëgit subscribere damnationi Athanasii, cujus causa ut examinaretur indictum fuerat Concilium; & recusantes Legatos, & virgis prius cæsum Hilarium aliosque in exilium relegavit. Unde etsi Concilium hoc legitime fuerit inchoatum, in progressu tamen & exitu omnino illegitimum fuit.

Tertium, Ariminense, Episcoporum 600. sub Constantio anno 372. ita Bellarminus. Verum Baronius, Binnius, aliique distinguunt duo Concilia Ariminensia, unum generale legitimum plus quam 400. Episcoporum, qui omnes ferè Catholici & Occidentales anno 359. sub Liberio Papa, qui per Legatum suum Vincentium Episcopum Capuanum aliosque præfedit. Comprobata in illo est communi Patrum decreto Nicæna fides, damnatique præfentes Ursatius, Valens, alique Arianæ, quo peracto finitus Concilium, Patribus ab Imperatore missionē petentibus.

Aliud verò Conciliabulum illegitimum & reprobatum post aliquot menses à dissolutione Concilii ibidem coactum, in quo fraude Arianorum præsertim Ursatii & Valentis ac minis Imperatoris paulatim omnes ferè Episcopi Catholici, sed diutissime resistente Servatio, subscripsere formulæ fidei, in qua nomen homousios omisum est, quamque Arianam esse deinde jactarunt Arianæ. Unde illud Hieronymi, Ingemuit orbis terrarum, & se Arianum esse miratus est.

Quartum, Ephesinum secundum anno 449. Episcoporum 128. convocatum in scio Pont. Leone ab Imperatore Theodosio, qui Præfidentem Concilii constituit Dioscorum Alexandrinum, facultatemque ei dedit convocandi

quos vellet Episcopos. Convocavit verò, qui Eutychetis sententiæ faverent, omiſſis qui maxime reſiſterent. Citatus Papa non comparuit, ſed Legatos miſit Julianum Renatum, atque Hilarium, qui tamen non ſunt permiſſi præſidere. Omnia vi & minis ibi acta; Eutyches abſolutus, ejuſque hæreſis confirmata; occiſus Flavianus Conſtantinopolitanus Episcopus; fugati Legati Pontificii. Unde prædatoria Synodus, & latrocinium merito vocatum fuit, & à Chalcedonenſi Concilio, cui illius Acta inſerta ſunt, priuſus reprobatum.

Quintum, Conſtantinopolitanum, fuit tempore Gregorii II. & Leonis Iſaurici Iconomachi anno 730. contra ſacras imagines; ita Bellarminus: huius tamen Concilii mentionem non facit Baronius, aut Binnius, nec videtur eſſe œcumenicum.

Sextum, Conſtantinopolitanum pseudoſep-timum dictum, ſub Conſtant. Copronimo tempore Stephani II. anno 754. Fuit 338. Episcoporum Iconomachorum Orientalium, qui damnarunt cultum ſacrarum imaginum. Reprobavit illud Stephanus, & deinde Synodus Œcumenica Nicæna 2. quæ fuit omnino legitima.

Septimum, Piſanum contra Julium II. anno 1510. aut citius convocatum à Cardinalibus hæreticis, & ſchiſmaticis, & paulò poſt in Lateranenſi V. Concilio reprobatum fuit.

Concilia generalia partim approbata, partim reprobata ſeptem enumerantur.

Primum Sardicenſe, Episcoporum 376. anno 251. Sed notat Baron. aliique, duo fuiſſe Sardiceniſia Concilia, unum generale & legitimum circa annum 347. Aliud particulare 76. Arianorum, qui Conciliū quod Philippopolim dilapſi ibidem celebrarunt, Sardiceniſe vocarunt, ab omnibus Catholicis deinde reſectum, & nunquam pro Legitimo habitum fuit.

Secundum, Sirmiſenſe anno 356. vel ut Baronius 357. addens potius fuiſſe conventiculum Satanæ convocatum à Conſtantio Impe-

rator; damnatus quidē in ea fuit Photius, & edita prima formula fidei, quam Hilarius Catholicam dixit, cui tandem nimis cedens ſubſcripſit Papa Liberius. Concilium hoc ponit Petavius potiùs anno 351.

Tertium, Concilium Quini-sex-tum Conſtantinopolitanum in Trullo celebratum anno 692. Petavio anno 707. Unde ejus Canones Trullani dicti. Convocatum fuit in ſcio Rom. Pontifice Sergio, qui ideo ei nequidem per Legatos præſedit, ſed illud ſtatim reprobavit, teſte Bedā apud Binnium. Canones itaque nulli ex 102. quos condidit illa Synodus, ex illa auctoritate habent; admiſſi tamen à Catholicis aliquibus, quia per ſe ſanæ erant doctrinæ.

Quartum, Francofordienſe 300. circiter Episcoporum ex Italia, Gallia, Germania, & Britannia, præſentibus Legatis Papæ Adriani, qui illud convocari permiſerat, à Carolo Magno Franc. Rege, qui deinde eidem interfuit. Verum Concilium hoc celebratum Anno 794. œcumenicum non eſt, cum nulli Orientales interfuerint, neque generale eſſe voluerit Pontifex, ſed provinciale vel nationale fuiſſe dicunt Binnius, aliique. Ea, quæ de ſtatione Chriſti naturali in eo definita reperiuntur, ſine dubio ab Eccleſia ſunt approbata. Dicitur autem à Bellarmino, aliſque, per Eccleſiam reprobata eſſe damnatiq; Synodi Nicænæ ſecundæ, quam feciſſe fertur hoc Concilium, ſed putat Binnius Concilium hoc nil ſtatuſſe contra Nicænā, eo quod alia pars Decretorum illius, utpote particularis Concilii, approbata non fuiſſet.

Quintum, Piſanum Anno 1409. ad tollendum ſchiſma, Gregorio XII. & Benedicto XIII. ſe pro Pontifice gerentibus, congregatum à Cardinalibus utriuſque Obedientiæ, præſentibus Episcopis 180. Abbatibus 990. à quibus omnibus Seſſione 15. deſiſtus eſt uterque Antipapa. Seſſ. 17. data facultas Cardinalibus eligendi Papam, qui poſt Seſſionem 19. elegerunt Alexandrum V. Huic demortuo ſucceſſit deinde Joannes XXIII. Concilium hoc fuiſſe illegitimum volunt aliqui, Legiti-

Legitimum putat cum aliis Spondanus, ſanè inter Pontifices veros computatur Alexander V. qui in eo electus fuit.

Sextum, Conſtantiſenſe anno 1414. ratione ejusdem ſchiſmatis, & contra Hus & Wiclef, convocatum eſt rogatu Sigifmundi Imp. à Joanne, quem XXIII. communiter dicunt, qui 1. Seſſioni interfuit unā cum Imperatore, & Seſſione 2. habita 2. Martii 1415. promiſit, vovit, juravit ſe ceſſurum Papatu, quando Petrus de Luna Benedictus XIII. dictus, & Angelus de Corario Gregorius XII. dictus ſimpliciter cederent. Interim noctu 21. diem Martii præcedente prædictus Joannes clam aufugit; quare Seſſio 3. habita eſt 26. Martii abſente Joanne, fugam ſuam per litteras excuſante. Quarta Seſſione declaravit Synodus, quod ipla poteſtatem à Chriſto habeat immediatè, cui quilibet cujuſcumque ſtātus vel dignitatis etiamſi Papalis exiſtat, obedire teneatur in hiſ quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti ſchiſmatis, & reformationem dictæ Eccleſiæ in capite & in membris. Circa quam declarationem, quoniam ab aliquibus perperam intelligi videtur.

Nota primò, ex Eugenio IV. in Conſtitutione, *Moyſes &c.* illam non eſſe accipiendam in ſenſum generalem ita, ut Concilium quandoque ſit ſupra quemcumque Pontificem, ſed ita, ut illud Concilium eſſet ſuprà Papam dubium, prout tunc erant illi tres de Pontificatu contententes. Nota ſecundò Concilium illud Seſſ. 4. & 5. in qua declaratio allegata confirmata fuit, non fuiſſe Concilium generale, cum tantum intereſſet obedientia Joannis XXIII. Deinde declarationi illi nullus conſenſit Pontifex.

Seſſione 8. ab iſdem damnatus Wiclef. Seſſione 12. Tandem Patrum ſententiā Pontificatu deſiſtus Joannes XXIII. qui ſententiam auditam approbavit, & reipſa ceſſit Pontificatu, quā facta ceſſione Pontificatu omnino excidit.

Seſſione 14. poſtquam ſponte Papatu ceſſiſſet Gregorius XII. abſens, Cardinales ipſius Obedientiæ in Concilium admiſſi cum

reliquis. Seſſ. 15. damnatus præſens Joannes Hus, vivuſque combuſtus.

Seſſione 37. tandem definitiva ſententiā Pontificatu deſiſtus Benedictus XIII. cedere nolens: & Seſſ. 41. anno 1417. electus in Pontificem Martinus V. qui Seſſ. 45. Concilium diſmiſit. Editā autem Conſtitutione, quæ incipit, *Inter cunctas*, ſacro approbante Concilio, ſolūm approbavit quod geſtum erat contra errores Wicleſii, aliorumque; non approbavit autem quæ Seſſ. 4. & 5. declarata reſult: imò in eadem Conſtitutione ſtatuit, inter alia interrogatoria de hæreſi ſuſpectis proponenda, etiam hoc, Utrum credat quod Papa canonicè electus, qui pro tempore fuerit, ſit Succellor B. Petri, habens ſupremam poteſtatem in Eccleſia Dei. Certum autem eam non habere, ſi non ſit major Concilio. Quod ergo Seſſ. 4. ſtatutum erat de Concilio ſupra Pontificem, nullo modo de Pontifice indubitato intelligi voluit.

Septimum, Baſileenſe à Martino V. indictum, & ſub Eugenio IV. legitime inchoatū anno 1431. ſed in progreſſu variæ inciderunt controverſiæ de auctoritate Papæ, &c.

Prima Seſſio habita eſt 14. Decemb. præſidente Juliano Cardinali Pontificio Legato. Interim Eugenius, 18. Decemb. edito Romæ Decreto, Concilium, ſi quod Baſileæ congregatum videretur, diſſolvit. Patres autem Baſileæ congregati de hoc Eugenio Decreto publicas ad univerſos fideles litteras dedere, quibus declarant decreviſſe ſe Concilium Baſileæ continuare; quod & fecerunt.

Seſſione itaque ſecunda, quam celebrarunt 15. Kal. Martii anni ſequentis, præſidente etiam Juliano, confirmarunt in primis Decreta Seſſ. 4. Conſtantiſenſis, ſtatueruntque Concilium eſſe ſupra Pontificem. Aliis deinde Seſſionibus Eugenium IV. citarunt, accuſarunt, contumacem declararunt. Seſſ. 16. litteræ Eugenio recitantur, in quibus pacis ſtudio declarat Concilium illud à prima inchoatione legitimum fuiſſe, & irritas fuiſſe priores litteras Concilii diſſolutivas. Notandum autem Eugenium non approbare illis litteris omnia

omnia quæ usque ad hanc Sessionem à Concilio gesta sunt legitima esse, imò positivè reprobant ea omnia quæ contra ipsos Cardinales &c. decreta erant, ipsum Concilium tantum approbavit, iussitque legitimum esse.

Sessione autem 18. nullo Præsidente Pontificio Legato, Concilium repetit iterum Decretum Constantiense. Non constat quibus deinde Sessionibus Legati præsiderint, constat ipsos Decretis Concilii se opposcentes non fuisse auditos sess. 21. & 24. imò opus deinde fuisse Tarantino armis se tutari. Deinde à Sessionis 31. tempore, id est anno 1438. Kal. Febr. dilapsus Basileâ Julianus, qui olim Concilio faverat, alique omnes Cardinales, uno excepto Arelatensi, quem deinde Præsidentem Concilii crearunt. Hoc itaque Præsidente Concilium ita segregatum à Romano Pontifice, ut neque speciem Pontificiæ auctoritatis præ se ferret, convocatis Presbyteris, quibus loco Episcoporum, paucissimi enim aderant, suffragit jus datum, & in manus datæ Sanctorum reliquæ Sess. 33.

Sessione 34. Eugenium Pontificatu depomunt. Sess. 39. in Anti-papam eligunt Amadeum Ducem Sabaudia, qui dictus fuit Felix V. Quo deinde Pontificatu cedente Nicolaus V. Eugenii IV. Successor dedit hoc novæ concordia, ut confirmaret acta quædam Basileensia ad Beneficia Ecclesiastica, & Censuras pertinentia. Præter hæc nihil omnino approbavit, ut ex ejus Bulla, satis apparet. Ceterum non tantum Eugenius, sed & deinde Leo X. in Concilio Lateranensi Sess. 11. Decreta Basileensia damnavit, ac proinde nullum possunt ab auctoritate hujus Concilii robur habere.

CONTROVERSIAE

GALLICANÆ RECENTIORES

De Pontificis Potestate.

Harum Controversiarum Propositiones singulas, progressum, ac fundamenta

avidò Lectori breviter exponemus, ne in materia tanti momenti hoc loco eâ notitiâ destituatur: illas fideliter ex ipsis Actis, cum aliis eodem pertinentibus exhibemus.

Cleri Gallicani Declaratio.

Ecclésiæ Gallicanæ Decreta & libertates à majoribus tanto studio propugnatas, earumque fundamenta sacris Canonibus & Patrum traditione nixa, multi diruere moluntur, nec desunt qui earum obtentu Primatum B. Petri ejusque Successorum Romanorum Pontificum, à Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedi quæ Apostolicæ, in qua fides prædicatur, & unitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus gentibus Majestatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque nihil prætermittunt, quo eam potestatem, quæ pax Ecclesiæ continetur, invidiosam & gravem Regibus & populis ostendent, iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesiæ Matris, Christi adeoque communione dislocient. Quæ ut incommoda propulsemus: Nos Archiepiscopi & Episcopi Parisiis mandato Regio congregati, Ecclesiæ Gallicanæ repræsentantes, unâ cum cæteris Ecclesiasticis viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu habito hæc faciendâ & declarandâ esse duximus.

I.

Primum Beato Petro ejusque Successoribus Christi Vicariis, ipsique Ecclesiæ rerum spiritualium & ad æternam salutem pertinentiis, non autem civilium ac temporalium, à Deo traditam potestatem, dicente Domino. *Regnum meum non est de hoc mundo*: & iterum: *Reddite ergo quæ sunt Cæsari Cæsari, & quæ sunt Deo Deo*. Ac proinde stare Apostolicum illud: *Omnis animæ potestatis sublimioribus subdita sit; non est enim potestas nisi à Deo; quæ autem sunt à Deo ordinata sunt: itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*. Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subditi, neque auctoritate Clavium Ecclesiæ directè vel indi-

indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide atque obedientia, ac præstito fidelitatis sacramento solvi posse, eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minùs Ecclesiæ quàm Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omnino retinendam.

II.

Sic autem inesse Apostolicæ Sedi ac Petri Successoribus Christi Vicariis rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistent sanctæ œcumenicæ Synodi Constantiensis, à sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum ac totius Ecclesiæ usu confirmatâ, atque ab Ecclesiâ Gallicana perpetuâ Religione custodita Decreta de Auctoritate Conciliorum generalium, quæ Sessione quarta & quinta continentur; nec probari à Gallicana Ecclesiâ, qui eorum Decretorum, quasi dubia sint auctoritatis ac minùs approbatâ, robur infringant; aut ad solum schismatis tempus Concilij dicta detorqueant.

III.

Hinc Apostolicæ Potestatis usum moderandum per Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos: valere etiam regulas, mores, & instituta à Regno & Ecclesiâ Gallicana recepta; Patrumque terminos manere inconcussos; atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, ut statuta & consuetudines tantæ Sedis & Ecclesiarum consensione firmatæ propriam stabilitatem obtineant.

IV.

In fidei quoque quæstionibus præcipuas summi Pontificis esse partes, ejus decreta ad omnes & singulas Ecclesias pertinere; nec tamen irreformabile esse judicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit.

V.

Quæ accepta à Patribus ad omnes Ecclesias Gallicanas atque Episcopos Spiritu Sancto auctore præsidentes mittenda decrevimus; ut id ipsum dicamus omnes, simulque in eodem sensu & in eadem sententia.

Sequitur edictum Regium, quo prohibetur primò, cunctis subditis & externis, qui sunt intra Regnum, Sæcularibus ac Regularibus cujuscunque Ordinis, Congregationis & Societatis, docere in suis Domibus, Collegiis & Seminariis, aut scribere aliquid contrarium doctrinæ contentæ in Declaratione præcedenti.

II.

Ordinatur, ut qui deinceps erunt electi ad docendam Theologiam in quovis Collegio singularum Universitatum, siue sæculares illi fuerint, siue regulares, dictæ Declarationi subscribant; Gressariis Facultatum Theologiæ, antequam munus hoc in Collegiis, aut domibus Regularium & Sæcularium obire possint: Præterea ut submittant se ad eam profitendam doctrinam, quæ exposita ibidem est, utque Theologiæ Facultatum Syndici, Ordinarii locorum, & nostris Procuratoribus Generalibus dictarum submissionum exemplaria per Gressarios earundem Facultatum signata nominibus tradant.

III.

Ut in Collegiis omnibus ac domibus dictarum Universitatum, in quibus Professores plures fuerint, siue sæculares si sint siue Regulares, uni eorum annis singulis incumbat, doctrinam dictæ Declarationis contentam tradere; in Collegiis autem, in quibus unus tantum Professor fuerit, tenebitur is uno eam ex tribus consequentibus annis profiteri.

IV.

Syndicis Theologiæ Facultatum injungimus, ut annis singulis ante Lectionum initium, Urbium in quibus eæ præleguntur, Archiepiscopis aut Episcopis, uti & Procuratoribus nostris Generalibus, eorum Professorum tradant nomina, quibus doctrinæ illius tradendæ cura fuerit demandata; Professoribus verò ipsis, ut iisdem Prælati, dictisque Procuratoribus Generalibus ostendant scripta sua (cum scilicet petita hoc fuerit) quæ Scholasticis suis sunt tradituri.

V.

Nolumus, ut quis deinceps Bachalaureus
M
sive

five Sæcularis five Regularis, tam Theologiæ quam Juris Canonici creetur Licentiatuſ, aut in Doctorem admittatur, niſi ante in una ſuarum Theſium, quam iis, quibus in Univerſitatibus gradus illos conferendi juſ eſt, oſtendet, dictam doctrinam propugnare.

Circa illas Controverſias, quæ concernunt Pontificis authoritatem ſupra Conciliū generale, infallibilitatem definiendi, & declarandi in quæſtionibus juris & facti &c. Videri poterunt quæ pridem, ante iſtam declarationem editam, deduximus ſupra de authoritate Pontificis & Conciliorum Quæſt. 1. 2. 3. &c. Recentius verò circa ipſam Declarationem, inter alios D. Nicolaus du Bois in Acad. Lovan. Sacrar. Litter. Profeſſor Primarius, edidit Conſultationes Theologico Juridicas, in quibus ex Canon. & Hiſt. Eccleſiaſtica ſuſius deducit. 1. Ab ipſo exordio naſcentis Eccleſiæ illam fuiſſe amplitudinem ſanctæ Sedis, Gallicarum Eccleſiarum perpetuā conſuetudine & conſenſione firmatam, ut in materiis fidei & morum ad ſalutem neceſſariorum Prælati conſulerent ſanctam Sedem, & illius judicium exſpectarent. Quod demonſtrare pergit per ſingula ſæcula progrediendo.

Et Sæculo quidem ſecundo Eleutherius Pontifex in Epiſtola ad Galliæ Provincias de uſu etiam primi Sæculi teſtimonium ferens, ita ſcribit: De accusationibus Clericorum, ſuper quibus conſulti ſumus, quia omnes eorum accusationes difficile eſt ad Sedem Apoſtolicam deferre, ſinitiva tantum Epiſcoporū judicia huc deferantur, ut hujus ſanctæ Sedis authoritate finiantur, ſicut ab Apoſtolis eorumque Succeſſoribus multorum conſenſu Epiſcoporum jam definitum eſt. De hac Epiſtola agit Baronius ad annum Chriſti 181.

Sæculo Tertio Felicem Pontificem conſultuit Benignus Epiſcopus: & extat Reſponſum quod incipit, *Suſcipientes &c.*

Sæculi Quanti initio Quæſtiones motas ad Euſebium Pontificem Galliæ Epiſcopi

retulerunt.

Sæculo Quinto Exuperius Epiſcopus Toſolanus de ſeptem diverſis Articulis conſultuit Innocentium primum, cujus & extat Reſponſum *Dilectio tua &c.*

Sæculi Sexti initio Symmachus Pont. Cæſario Epiſcopo Arelatenſi reſpondit, *Qui veneranda &c.* Sicut & Anitus Epiſcopus Vienneſis de rebus fidem concernentibus conſultuit Hormiſdam Pont. cui reſpondet in Epiſt. 10. *Quid de his.*

Circa ſæculi Septimi initium vixit Gregorius primus, qui, uti ab aliis per orbem, ita à Gallis conſultus fuit, cujus reſponſales Epiſtola in libris 12. extant plurimæ.

Sæculo Octavo, S. Bonifacius, qui Galliæ partes varias illuſtravit, Decreta ſua retulit ad Zachariam Pont. & ſi illi juſta viderentur confirmari poſtulavit. Habetur hoc in Codice Canonum B. Iſaac Lingonenſis Epiſcopi, *Ego Iſaac &c.*

Sæculo Nono, in Concilio Aquisgranenſi, cui plurimi intererant Galliæ Prælati, mota eſt quæſtio de Proceſſione Spiritûs ſancti, & aliis gravibus cauſis. Judicavit Concilium quæſtiones illas eſſe remittendas ad Leonem III. tunc Pontificem. Uti habet Ado Vienneſis in Chronico, *Synodus magna &c.* Reperiuntur etiam hoc ſæculo plurimæ Epiſcoporum, etiam Galliæ Relationes ad Benedictum III. Nicolaum I. Adrianum II. quæ in Conciliorum Tomis exprimuntur.

Sed prætere non oportet, quo pacto eodem ſæculo ſeſſerint Britannicæ Epiſcopi, dum de materia ſimonicæ ab iis relatum eſſet ad Leonem IV. uti patet ex ipſius Epiſtola in qua ſic pergit: Legationem denique communem omnium Epiſcoporum Reverendiſſimorum nobis propoſitam delinquentes requiritis de his, qui turpiſſimo lucro columbas in Templo Domini vendere non pertimeſcunt, & ſua acta improbâ temeritate Simonis heresi conjungunt; utrum poſſint in ordine Pœnitentium agere, aut tantummodò extra Ordinem, & Sacerdotalem fieri gradum.

Sæculo Decimo, Heriveus Rhemenſis Archie-

Archiepiſcopus Joannem IX. conſultuit, qualiter agendum eſſet cum Northmannis recentior ad fidem converſis, quorum alii baptizati fuerant, & rebaptizati poſt baptiſmum gentiliter vixerunt. Ad quem extat Pontificis reſponſum, *Quod de his, &c.*

Sæculo undecimo, in Gallia & Hiſpania exortæ fuerunt Quæſtiones in materia ſimonicæ, aliſque: De his Victorem II. Pont. ad rem determinandam conſultuerunt varii Epiſcopi, cujus reſolutio conſtat ex Concilio Toletano in Præfatione, *Anno incarnationis &c.*

Sæculo duodecimo, Pontifices erant Alexander III. Urbanus III. &c. Nec omiſerunt illius temporis Epiſcopi in cauſis gravioribus ſanctæ Sedis judicium requirere & exſpectare. Uti fecit Cœnomanenſis, cui Alexander III. in cap. 1. de Clericis peregrinis, *Tua nos duxit, &c.*

Sæculo decimo tertio, inter alios Pontifex erat Innocentius III. & Honorius III. ad quos etiam recurſum habuerunt Galliæ Epiſcopi in cauſis gravioribus, uti docent juris Canones varii ex cap. 1. de etate & qualitate cap. 13. de foro competentis &c.

Sæculo decimo quarto, Prælati & Rectores Eccleſiarum, etiam Galliæ, recurrerunt ad Joannem XXII. pro obtinenda interpretatione Conſtitutionum Bonifacii VIII. & Clementis V. quas dicebant à Religioſis Mendicantibus infringi, qui id negabant. Unde emanavit ejuſdem Conſtitutio, quæ incipit, *Frequenter, &c.*

In hujus Sæculi decurſu exortum eſt ſchiſma illud graviffimum, pluribus de Pontificatu diuturno tempore contendentibus, quod demum ſæculo decimo quinto in Conſtantiſi Concilio finem habuit, Martino V. tunc in Pontificem electo. Quomodo autem ſæculo decimo ſexto errores Lutheri & Calvinii ad Leonem X. ut deciderentur, undique delati fuerint, omnibus eruditis notum eſt, & patet ex ejus Bulla de his edita, quam adducemus infra Tract. 3. Art. 5.

Hoc autem ſæculo decimo ſextimo, in quo

verſamur, patet in hoc puncto, uti ceterorum, ita vel maxime Prælatorum Galliæ ſenſus circa Propositiones Janſenii, quas communi conſenſu tam ad Innocentium X. quam ad Alexandrum VII. irrefragabili authoritate definiendas retulerunt.

Horum 85. Prælatorum Litteras in ea cauſa ad Pontificem juvat hîc ſubjicere ad perpetuam Eccleſiæ Gallicanæ, ſuorumque Prælatorum gloriam, adjuncto etiam, ordine Alphabeticò, ſingulorum nomine, dignitate, & Diœceſi; unde & Lector illius Eccleſiæ ac Regni multiplicem in particulari notitiam brevi compendio haurire poterit.

LITTERÆ

GALLICANORVM EPISCOPORVM

Ad Pontificem Max.

INNOCENTIIUM X.

BEATISSIME PATER.

Majores cauſas ad Sedem Apoſtolicam referre ſolemnis Eccleſiæ mos eſt, quem fides Petri nunquam deſiciens perpetuò retineri pro jure ſuo poſtulat. Equiſſimè huic legi obſequentes, de graviffimo circa Religionem negotio Sanctitati tuæ ſcribendum eſſe cenſuimus. Decennium eſt, ex quo vehementiſſimis turbis Gallia magno noſtro mœnore commovetur ad librum poſthumum & doctrinam Reverend. Cornelii Janſenii Iprenſis Epiſcopi. Tales quidem motus ſedari oportebat cum Concilii Tridentini Authoritate, tum Bullæ illius, quâ Urbanus VIII. ſælicis memoriæ adverſus Janſenii dogmata pronuntiavit, & Decreta Pii V. ac Gregorii XIII. in Bajum edita confirmavit. Atque hujus quidem Bullæ veritatem ac robur novo quidem diplomate vindicaſti. Sed quia nulli ſigillatim Propositioni certa Cenſuræ nota inuſta fuit, locus etiamnum aliquis quorundam cavillis & effugio relictus eſt.

Intercludendum autem penitus speramus, si, ut precamur, Sanctitas tua quid hac in re sentiendum sit clarè distinctèque definiat. Obtestamur ergo, ut has præsertim propositiones, de quibus disceptatio periculosior ac contentio ardentior est, Sanctitas tuâ expendat ac perspicuam & certam de unaquaque sententiam ferat. *Tum subjungunt illas quinque propositiones tum maxime controversas, & postmodum ab Innocentio X. damnatas, quas cum suis censuris hic infra relatas reperies. Quibus subjiciunt sequentia.*

Experta est nuper Beatitudo tua quantum Apostolicæ Sedis in gemini Ecclesiæ Capitis errore profligando valuerit authoritas: continuò sedata est tempestas, atque ad Christi vocem & imperium venti & mare obedierunt: Quamobrem flagitamus, Beatissime Pater, ut clarâ, firmâque de propositionum istarum sensu prolata sententiâ, cui Reverend. ipse Jansenius mortis proximus opus suum subjecit, caliginem omnem discutias; animos fluctuantes componas, dissidia prohibeas, Ecclesiæ tranquillitatem splendoremque restituas. Dum hæc spes mentibus nostris affulget, Sanctitati tuæ multos & prosperos annos, sæculoque beatissimam æternitatem Rex sæculorum immortalis adjiciat, optamus ac vovemus. *Subscriperunt, ut supra annotavi, octoginta quinque Episcopi, quorum nomina & munia Alphabeti tantum ordine hic recensentur.*

Ademarus de Montheil de Grignan, *Archiep. Arlensis*. Alanus de Solniac, *Episcopus Cadurcensis*. Annas de Levi de Ventadour, *Archiep. Bituricensis*. Anthonius Dionysius Cohon, *Episcopus Dolensis*. Benedictus Theophilus, *Archiep. Tarentasiensis*. Claudius d'Anghires, *Episcopus Aduensis*. Carolus Augustus, *Episcopus Genevensis*. Claudius de Rebe, *Archiep. Narbonensis*. Carolus de Rosmadec, *Episcopus Venetensis*. Claudius Aubri, *Episcopus Constantiensis*. Claudius de la Magdalene de Ragnii, *Episcopus Eduensis*. Claudius Mallier, *Episcopus Tarbiensis*. Clemens Bonfius, *Episcopus Bitterensis*. Dionysius Sanguin, *Episcopus Silvanensensis*. Domi-

nicus Segnies, *Episcopus Meldensis*. Eduardus Melé, *Episcopus Bajocensis*. Eustachius de Chrii, *Episcopus Nivernensis*. Ferdinandus de Neufville Villeroy, *Episcopus Macloviensis*. Franciscus à Lotharingio, *Episcopus Verdunensis*. F. Franciscus Frauce, *Episcopus Glandavenfis & nominatus Ambianensis*. Franciscus de la Fayette, *Episcopus Lemovicensis*. Franciscus Fouquet, *Episcopus Comes Agathensis*. Franciscus de Harlay, *Episcopus Rotomagensis*. Franciscus de Harlay, nunc post mortem Patru, *Archiep. Rotomagensis*. Franciscus Pericad, *Episcopus Engolismensis*. Franciscus de Perrochel, *Episcopus Boloniensis*. F. Franciscus Suarez, *Episcopus Memphiticus*. Franciscus de Vilde-loup, *Episcopus Madaurensis*. Coadjutor Cornubienfis. Gaspardus Daillon, *Episcopus Albreensis*. Harduinus de Beaumont, *Episcopus Ruthenensis*. Henricus Barbanus, *Episcopus Metensis*. Henricus de Barradat, *Episcopus Comes Neviomensis*. Henricus de Bethune, *Archiep. Burdegalenfis*. Henricus de Laval, *nominatus Episcopus Leonensis*. Henricus de Maupas, *Episcopus Comes Aniciensis*. Henricus à Sabaudia, *nominatus Archiepiscopus Dux Remensis*. Jacobus, *Episcopus Aquensis*. Jacobus, *Episcopus Sancti Flori. J. V. De Tulles Episcopus Vauvensis*. Jacobus de Grignau, *Episcopus Tricastinensis*. Jacobus Lescot, *Episcopus Carnotensis*. Jacobus de Marlii, *Episcopus Tolonenfis*. Jacobus de Neufchezes, *Episcopus Cabillonensis*. Joannes Antonius Delingendes nunc, *Episcopus Matisconenfis*. F. Joannes, *Episcopus Aulensis*. Suffraganeus Claromontensis. Joannes de Gordon de Genoillac de Vaillac, *Episcopus Tutellensis*. I. I. De Flerres, *Episcopus Sancti Pontii*. Joannes del'Estrade, *Episcopus Condomensis*. Joannes de Passelaigue, *Episcopus Bellicensis*. Joannes de Plantavit de la Pause, *Antiquus Episcopus Lodovensis*. Isaacius Habert, *Episcopus Comes Vabrenfis*. Leonorius d'Estampes de Valencay, *Archiepiscopus Dux Remensis*. Leonofius de Matignon, *Episcopus Lenovienfis*. Ludovicus Dinet, *Episcopus Matisconenfis*. Ludovicus d'Estain, *Episcopus Claromontanus*. Ludovicus Domus d'Attichy, *Episcopus Rejensis, nunc Eduensis*. Ludovicus de Suze, *Episcopus Vivariensis*. Ludovicus, *Episcopus Mirapicensis*. N. Le Clerc, *Episcopus Glandavenfis*. Nicolaus Boyleve, *Episcopus Abrinensis*. Nicolaus

Grillet

Grillet, *Episcopus Comes Vjeticensis*. Nicolaus de Sanguin, *Episcopus Silvanensensis*. Nicolaus Levin, *Episcopus Sarlatensis*. Paulus, *Episcopus Maurianensis*. Petrus de Broc, *Episcopus Antissiodorensis*. Petrus Fenoillet, *Episcopus Monspelienfis*. Petrus Marca, *Episcopus Conserananorum*. Petrus Scarron, *Episcopus Princeps Gratianopolitanus*. Philibertus Braudon, *Episcopus Petrocorienfis*. Philibertus de Brichanteau de Nangis, *Episcopus Dux Laudunensis*. Renatus de Louët, *Episcopus Canubiensis*. Robertus Cuppif, *Episcopus Dolensis*. Rogerius d'Aumont, *Episcopus Abrinensis*. Samuel Martineau, *Episcopus Vafatensis*. Simon le Gras, *Episcopus Sueffionensis*.

Præter hæc, quæ tantum ad Controversiarum elucidationem aliunde adduximus, videri possunt plura in Consultatione Theologico-juridica D. Nicolai du Bois supra memorati, ubi plurimis anteriorum temporum testimoniis & exemplis deducit jura competentia, & authoritatem Sedis Apostolicæ, tam in temporalibus, quam in spiritualibus, ac plura alia studioso Lectori idonea, si de his Controversiis prolixior tractatû desideret.

Idem facit P. Cœlestinus Sfondrati Author *Galliæ vindicatæ*: nam in ea testimoniis, exemplisque, Gallicanæ præsertim Ecclesiæ, quæ pro Regalia, ac quatuor Parisiensibus Propositionibus à Ludovico Maimburgo, Aliisque producta sunt, refutantur.

Pater autem Franciscus Jansens Elinga, S. T. Magister, ac Provinciæ Germaniæ Inferioris Ordinis FF. Prædicatorum Exprovincialis edidit *Summam totius Doctrinæ de Pontificis authoritate, & infallibilitate, XIII.* Articulis comprehensam, & à nuperis Cavillationibus Natalis Alexandri, & Felicis Deschamps, Aliorumque argumentis vindicatam.

Idem faciunt diversi alii Authores, qui brevitate causâ omittuntur. Interim ex omnibus hic productis patebit (uti opinor) candido Lectori, merito Pontificis contradicere præfata Declarationi Cleri Gallicani: de quo Clero nunc diversi quoad eam Declarationem se Sedi Apostolicæ submittunt. Quare etiam Rex non amplius (ut dicitur) urget suum Decretum supra nominatum.

Ad notitiam in hoc genere magis generalem & maxime pro Heterodoxis institutendis, peculiari studio adjicimus sequentia.

PRÆROGATIVÆ SPECIALES PONTIFICI ROMANO

A Sanctis Patribus, ac Conciliis omni ævo attributæ, & hic in ordinem Alphabeticum redactæ.

Primus & sanè singularis hujus Annotationis usus est, per illam demonstrare omnis ævi, in toto mundo, consensum communem pro authoritate perpetua Pontificis Romani in singulis suis Titulis ac Prærogativis; & consequenter infallibilem veritatem Ecclesiæ huic Capiti annexæ. Atque eadem operâ penitus convellere infames Titulos, hic in fine memorandos, quibus moderni sectarii Pontificis Romani, & Ecclesiæ illi subjunctæ Authoritatem apud ignarum populum opprimere nituntur: in quo & seipsos segregare à vera Ecclesia, & illius Capite toti mundo semper agnito, hinc manifestè convincuntur.

Secundus usus est, in his, & aliis dogmatibus à Pontifice Romano definitis ipsos Catholicos constabilire, si qui fortè in istis minis essent roborati.

Tertius est, in Quæstionibus particularibus huc spectantibus, in promptu habere facilem recursum ad ipsos Patres, & Concilia in particulari, quæ in hoc distincto ordine commodissime reperiuntur.

A.

Pontifex Romanus Abraham Patriarchatu, Aaron Dignitate. S. Bernardus lib. 2. de Consid. cap. 8.

Abel primatu. Idem ibid. cap. 2.

Antistes venerabilis Apostolicæ Sedis. S. Augustinus Epist. 157.

Antistes Pontificalissimus Apostolicæ summmitatis. Sexta Synodus, Actione 18. In Prophonetico ad Imperatorem.

Apex Pontificatus. Justinianus Novellâ 131.

Apex

Apex divinus. Basil. & Conc. Ephes. Acti. 11. Concilii Chalcedon. initio.

Apex sublimissimus Apostolatus. Lactantius Epistola ad Nicol. I. Pont.

Apostolatus Principatus cuilibet Episcopatus præferendus. S. August. lib. 1. de Baptis. contra Donat. Cap. 1.

Apostolicus universalis Ecclesie, & Episcopus omnium Ecclesiarum. Synod. Chalcedon. Acti. 6.

Arbiter Ligandorum, Solvendorumque. S. Leo Serm. 2. de sua assumptione.

B.

Basis fidei. Chrysost. Homil. 2. in Psal. 50. *Basis immobilis.* Chrysost. Homil. de Petro & Elia.

C.

Cacumen ac vertex humani generis. Petri Damiani Opusc. 23. Cap. 1.

Caput & Princeps omnium Patriarcharum. Conc. Nicenum cap. 39. apud Pisanum lib. 3.

Caput Sacerdotii omnium Christianorum. Petrus Damiani. In Odilone.

Caput Ecclesie admirantis naturam firmitate superans. Chrysost. Homil. 55. in Math.

Caput fidei. Sanctus Gregorius II. Registri Epistola 42.

Cardo summus totius mundi. Petrus Damiani Opusc. 30. cap. 1.

Claviger celi. Cyrillus Hierosolym. Catech. 6. & 17. Anastasius Biblioth. in Præfatione ad vitam S. Joannis Bleemos. Nicolaus I. ad Consulta Bulgar. cap. 5.

Columna Ecclesie, fundamentum fidei. Chrysost. Homil. 3. in Acta Apost.

Columna incorrupta Ecclesiarum, fidei Basis. Chrysost. Homil. 2. in Psal. 50.

Consiliarius necessarius Christianorum. Chrysost. in Encomio SS. Petri & Pauli.

Curator Vicarius Omnium Christi. S. Fulgentius Serm. 57.

Custos vinee à Salvatore ipso deputatus. Concil. Chalced. in fine, & Acti. 3. in relatione Synodica ad S. Leonem.

Custos fidei. Petrus Chrysolog. Serm. 107. Concil. Ephes. Tomo 2. cap. 15.

D.

Discipulus Crucis, & Successor piscatoris. S. Hieronymus Epistola 57.

Doctor supremus orbis terrarum. S. Damascenus in Hist. Barlaam cap. 11. juxta Græcum Codicem ab Hieronymo Donato exhibitum in Apologetico de Romanæ Sedis principatu.

Dominus & Pater totius Ecclesie in terra peregrinantis. S. Anselmus lib. de Incarnatione Verbi c. 7.

Dominus Sanctus & Apostolici culminis; venerandus Sanctæ Romæ & Apostolicæ Sedis atque universalis Ecclesie Papa. S. Athanasius & Episcopi Egypti ad Marcum Papam.

Dominus omnium gentium. Concilium Nicænum 1. Canone 44. è versis ex Arabico.

Dux Discipulorum Christi. S. Epiphanius hæresi 151.

Dux universalis Ecclesie. Damascenus Orator. de Transfiguratione.

E.

Episcopus orbis. Petrus Blesensis Epistola 145. S. Bernard. Epist. 239

Episcopus Patriarcharum. Cassiodorus Epistola 15. lib. 9.

Episcopus Universalis. In tribus Epistolis, quæ habentur in Conc. Chalcedon. Acti. 3. S. Leo sic denominatur.

Episcopus solus universalis omnium Ecclesiarum. Petrus Damiani Opusc. 23. cap. 1.

F.

Fastigium sublime Sacerdotii. S. Cyprianus Epistola 52.

Firmamentum omnium. S. Augustinus Serm. 16. de Sanctis.

Firmamentum à Deo fixum & immobile. Athanasius & Episcopi Egypti ad Felicem.

Forma & fundamentum Ecclesiarum, à quo omnes Ecclesie principium sumpsisse nemo recte credentium ignorat. Vigilus Papa Epistola ad Euthier.

Fundamentum æternum fidelium. Sanctus Chrysostomus Homil. in 12. Apostolos.

Fundamentum Ecclesie. S. Dionysius ad Timoth.

moth. S. Clem. epist. 1. ad Jacob. S. Hilar. in Psalm. 131.

Fundamentum, supra quod ædificii Ecclesiastici altitudo consurgit. S. Augustinus sermon. 15. de sanctis.

G. H.

Gubernator Throni Apostolici. Concil. Chalced. Acti. 1.

Heres Apostolorum. S. Bernardus de confid. cap. 8.

Heres Sancti Petri. Petrus Blesensis Epistola 145. S. Leo Serm. de annivers. suæ assumptionis.

Homo hominum præcipuus. Petrus Damiani Opusc. 23. cap. 1.

I.

Ianitor celorum. Petrus Chrysologus sermon. 127. Urbicus apud Sanctum Augustinum Epistola 86.

Ianitor ovilis Christi. S. Ambrosius cum Synodo Mediolanensi ad Syricum.

Interpres vocis B. Petri omnibus constitutus. Concilium Chalcedonense Epistola ad Sanctum Leonem.

Index celi in terreno judicio. Sanctus Hilar. in Psalm. 131.

Index omnes judicans, ipse à nemine judicandus. Synodus Romana sub Nicolao I. contra Photium, Colloquio 1.

L.

Lingua celorum. Petrus Damiani Serm. 26.

Lumen supremum, & Princeps Sacerdotum primus. Theodorus Studita lib. 2. Epistola 12. & 13. ad Paschalem.

M.

Magister orbis terrarum. Chrysostomus, homil. de Petro, & Elia.

Mater & caput omnium Ecclesiarum Romana. S. Athanasius cum Concil. Epistola ad Marcum Papam.

Mater & Magistra universorum Christi fidelium Romana Ecclesia. Concil. Lateran. sub Innocent. II. I. cap. 5.

Moderator & Rex universæ Ecclesie. Damasc. Orat. de Transfig.

Murus inexpugnabilis contra hæreses. Rupertus lib. 2. Offic. Cap. 22.

O.

Origo Christianæ religionis, & Sacerdotalis mater dignitatis Apostolica Sedes. Episcopi Germaniæ ad Joan. VIII.

Os Apostolorum, & Princeps, ac vertex cœlis. Chrysostom. homil. 87. in Joan.

P.

Papa Cathedræ Apostolicæ. Octava Synodus Acti. 10. cap. 11.

Papa universalis, ter beatissimus. Tertia Synodus, Acti. 17.

Pastor unus ovium, & Pastorum omnium. S. Bernard. 2. de Consideratione cap. 8.

Pater Christianæ plebis. Sanctus Augustinus Epistola 162.

Pater orbis. Petrus Damiani Opusc. 23. cap. 1.

Patriarcha Universalis. Concil. Chalced. Acti. 3. in acclamationibus ad Sanct. Leonem.

Petra fidei. Damascenus in Histor. Barlaam.

Petrus Potestate. S. Bernardus 2. de Consideratione cap. 8.

Petra Ecclesiarum. S. Augustinus Serm. 26. de Sanctis, olim apud Ambros. Serm. 47.

Petra à qua fons salutiferæ confessionis emergit. Sanctus Maximus Homilia 1. in Nat. SS. Petri & Pauli.

Pontifex summus magnæ Sedis Apostolicæ. Synodus 2. Constantinopol. Acti. 4.

Portus Fidei. Chrysostomus Homil. de Petro & Elia.

Portus tutissimus Catholicæ Communionis. Sanctus Hieronymus Epistola 16.

Præcosupremus Ecclesie. Cyrillus Hieros. Catech. 11.

Præfatus toti orbi terrarum, claviger celorum, cujus arbitrio & potestati cuncta Deus permittit. Chrysost. Homil. de Sancto Ignatio.

Præsidens Ecclesie totius orbis terrarum. S. August. lib. 1. contra Julian. c. 2.

Præses Ecclesie divina Providentiâ præordinatus. Damascenus Orat. de Transfig.

Præsul

Præful Apostolicus in summitatis arce constitutus, cui Deus omnium Ecclesiarum curam habere præcepit. S. Athanasius cum Collegis Epistola ad Felicem Papam.

Primas omnium Episcoporum. S. Leo serm. 2. de sua assumpt.

Primas Diæcesos. Concilium Chalcedon. 9.

Primas omnium & Præfatus orbis. Theophilaetus in cap. 22. Lucæ.

Princeps communis Christianorum omnium. Michael Palæologus Imperator Græcorum ad Gregorium X.

R. S.

Radix & matrix Catholicæ Ecclesiæ. S. Cyprianus Epist. 45.

Rektor omnium Gentium. Concil. 1. Nicænum can. 44.

Rex Regum & unicus Christianorum Princeps. Ladislaus Rex Hungariæ orat. ad Nicolaum V. apud Cochlacum lib. 11. histor. Hussitarum.

Robur & Petra Ecclesiæ. Theophilaetus in Lucæ 22.

Sacerdos summus. S. Hieronymus in præfatione Evangel. ad Damasum.

Sacerdos unius. S. Cyprianus Epist. 55.

Saxum immobile, totius Christiani operis compagem molemque continens. S. Augustin. serm. 16. de Sanctis.

Sedes, in qua semper extra maculam servata est Catholica Religio. Justinianus ad Agapetum Papam.

Sedes, unde Religionis nostræ fons & Origo manavit. Episcopi Gallicani ad S. Leonem.

Servator aureæ fidei catenæ, præcepto legislatoris ad nos usque deductæ, omnibus B. Petri vocis constitutus interpret. Synodus Chalced. Epistola ad Pontificem Roman.

Servus servorum Dei. S. Gregorius titulum hunc modestissimum usurpavit, & ceteri post illum Pontifices.

T.

Tenens principatum Sedis in Ecclesia per cunctum orbem patente. Sexta Synodus Epist. ad Agathonem.

Thronus supremus verticalis, in quo Christus fidei claves posuit, adversus quem non prevalebunt usque ad consummationem portæ inferi, ora scilicet Hæreticorum. Theodorus Studita Epistola ad Naveratium.

V.

Vertex Apostolicus Præfulum, cuius cuncta sollicitudo est tam mala damnare, quam revelare laudanda. Episcopi Africani Epistola ad Damasum.

Vertex membrorum omnium Ecclesiæ. S. Augustinus Serm. de tempore.

Vicarius Amoris Christi ab eo in cælum elevato relictus. S. Ambrosius in Lucæ ult.

Vice Christi fungens, & summus Pastorum in Apostolica dignitate succedens. Petri Damiani Opusc. 17. cap. 4. Et S. Gregorius lib. 2. Epist. 33. Proprie igitur dicitur Pontifex Vicarius Christi, sed non proprie Successor Christi, sed Petri in Ecclesiæ Sacerdotio, quia Christus Sacerdotium habet sempiternum.

CONCLUSIO

EX PRÆDICTIS.

Audis, O sectarie, vocem & assensum unanimem Patrum, Conciliorum, Sanctorum, Doctorum Ecclesiæ universæ Orientis & Occidentis, in toto orbe, & in omni ævo, à quibus Christiani omnes se intemeratam Christi fidem, & doctrinam accepisse gloriantur. Hi omnes uno ore Pontificem Romanum, ut Christi Vicarium, Ecclesiæ Caput, Interpretem fidei, cum reliquis prærogativis semper agnoverunt, coluerunt, prædicarunt. Tu ab horum vestigiis, ab orbis universi, ab omnis ævi fide, consensu, ac testimonio ab uno novo Luthero, aut Calvino Apostatis te misere abduci & excæcari pateris. Neque contra illos universos exhorrescis credere Pontificem Romanum esse Antichristum, Sedem illius Apostolicam esse Cathedram pestilentie, Ecclesiam, quam ille regit, esse Ecclesiam malignantium, Concilium

lium vanitatis, Sedem iniquitatis, Synagogam Satane, ut alia omittam effata rabida, & totius orbis verè Christiani sensui è diametro contraria, ut tuis ipse oculis supra aspexisti. Quid hoc aliud est, quam ultro insanire, & cæco impetu in interitum ruere voluntarium?

Collige igitur animum, vias tuas tam obliquas seridè tandem considera, ac detestare. Et si fortè probra tam iniqua, & impia in Christi Vicarium, quæ etiam in Christum ipsum redundant, te hætenus veræ fidei lumine indignum reddiderint, tandem per humilem orationem, ut perfectè illustreris, ad Dei gratiam ac misericordiam recurre, juxta brevem formulam hic subjectam, & sincero corde sæpius iterandam.

ORATIO.

Deus meus, & salus mea aterna! in medio positus, quò me securè verte-

rem hætenus nescivi. Video nunc de Christi in terris Vicario, & consequenter de Ecclesia illi adhærente, consensum unanimem illorum, quos ab initio, & omni deinceps ævo Fidelibus tuis veræ Fidei Duces, ac Præcones concessisti. Ex toto igitur corde pro gloria tua, & salute æterni animæ meæ supplex imploro, ut condonatis delictis meis, mihi veræ Fidei lumen, animique robur firmum concedas, ut Ecclesia sic rectè constituta veritatem plenè cognoscam, & agnita veritati tue in perpetuum constanter adhæream. Hoc, inquam, suppliciter efflagito per Iesu Christi merita, passionem, ac sanguinem, qui est omnibus sincerè se requirentibus fidei Author, & fidelis Remunerator in secula sæculorum Amen.

N

TRAC.

TRACTATUS SECUNDUS
D E
CONTROVERSIIS
PARTICVLARIBVS
MODERNIS ET V. JANSENIANIS.

CAPUT PRIMUM.

*Explicatur Methodus in sequentibus Controversiis præcipue
observanda.*

S Tatuenda sunt hæc quatuor principia ab ipsis Sectariis communiter concessa, & necessariò admittenda: ex quibus singulas Controversias in particulari ita deducemus, ut cogatur Sectarius veritatem Catholicam admittere, vel suis principiis contradicere, per viam argumentandi brevem, & cuiusvis legenti apertam.

Primo, Admittunt nobiscum Sectarii Scripturæ sacræ auctoritatem esse infallibilem; ac proinde in quavis Controversia ab ea parte stare victoriam, pro qua verus Scripturæ sensus declaratur.

Secundo, Docent ipsi ut fidei suæ dogma indubitatum, Ecclesiam primitivam, quæ duravit post Christum annis circiter quingentis, sanctam, incorruptam, & omnis erroris expertem fuisse: ac proinde verum Scripturæ sensum tenuisse, ac fideliter docuisse. Nam nisi admitterent Ecclesiam saltem primitivam non errasse, fateri deberent nunquam post Christum veram Ecclesiam in mundo fuisse, cum prorsus impossibile sit veram Ecclesiam sine vera fide existere: alias

enim esset vera, & non vera, quod aperte repugnat.

Hinc tertio, Admittunt Patres primitive Ecclesiæ veram Christi fidem tenuisse & docuisse, atque in ea docenda verum Scripturæ sensum cognovisse. Unde sequitur illorum, qui tunc vixerunt, Patrum auctoritatem & communem consensum in quavis fidei Controversia recipiendum esse: quos & ipsi pro suis dogmatibus omni studio adducere conantur.

Et patet Primo, quia cum Patres illi fuerint primitivæ Ecclesiæ Pastores & Doctores, non potuerunt veram illius doctrinam ac sensum ignorare. Si enim ipsi Ecclesiæ Doctores ejus doctrinam ignorassent, multò magis aliis ignota fuisset: unde sequeretur nullam fuisse in primitiva Ecclesia legitimam Verbi Dei Prædicationem, quam tamen ipsi Sectarii primariam veram Ecclesiæ notam agnoscunt.

Patet secundo, Quia illorum Patrum Scripta in primevæ Ecclesiæ passim recepta, & perpetuo usu approbata fuerunt. In Scri-

ptis autem sic approbatis Ecclesiæ tunc approbantis auctoritatem, sensum, & testimonium possidemus. Præterea, eorum Libri ad impugnandos errores & hæreses à primitiva Ecclesiâ perpetuè adhibiti fuerunt: hoc autem fieri non potuit, nisi doctrinam in iis contentam, veram, solidamque agnosceret; non enim potest per doctrinam, quæ erronea est, error debite impugnari.

Patet denique, ex eo quod SS. Patres in primitiva Ecclesiâ pro Sanctis agniti fuerint, & ipsi Sæctarii pro talibus eos agnoscant. Unde necessariò sequitur eos veram & communem fidem profiteri debuisse; vera enim sanctitas sine vera & saltem communi fide nullo modo subsistere potest; quinimò docent Sæctarii solam esse fidem, quæ per se hominem verè justum, & sanctum constituit.

Hi igitur primæ Ecclesiæ Patres in suis Scriptis unanimi consensu posteritati traditis sunt indubitati testes fidei, & doctrinæ, quam olim profitebatur vera Christi Ecclesiâ; cujus ipsi ad populum præcipui Interpretes, & Doctores fuerunt. Si enim horum testimonium & consensus non sufficiat, nulli prorsus Ecclesiæ primitivæ idonei testes adduci poterunt. Eoque magis, quod illi modò sint arbitri maxime sinceri, & incorrupti, ut sententiam ferant de exortis hoc ævo Controversiis, de quibus olim nihil audierunt, sed abique omni partium studio doctrinam à vera Ecclesiâ acceptam, solo veritatis amore, posteris suis puram, sinceramque tradiderunt.

Hoc quoque argumentum pro auctoritate Patrum, qui se in primitiva Ecclesiâ antecesserunt, adducit ipse Augustinus contra Julianum hæreticum l. 2. c. ult. Nondum vobiscum apud illos Iudices (Patres) aliquid agebamus, & apud eos acta est causa nostra; nec vos, nec nos eis noti fuimus, & eorum pro nobis latas contra vos sententias citamus; nondum vobiscum certabamus, & eis pronuntiantibus vicinus.

Quartò, Principium certum est etiam apud

sæctarios, hæreticam esse eorum doctrinam, quos primitiva Ecclesiâ pro hæreticis damnavit. Nam si eorum doctrina erronea & hæretica non esset, vera & primitiva Ecclesiâ eam reprobandò in fide errasset, & hoc ipso vera Christi Ecclesiâ non esset.

Ex his igitur principiis, quæ ipsi sæctarii pro manifestis agnoscere debent, procedemus ad doctrinam cum Ecclesiâ Romana controversam ipsis perspicuè demonstrandam, hoc modo:

Illâ doctrinâ & sensus Scripturæ debet esse verus, quem tradidit primitiva Ecclesiâ per suos Patres & Doctores, qui veram Ecclesiæ fidem præ omnibus perspectam habuerunt, aliis prædicarunt, & librorum suorum monumentis posteritati consignarunt, uti pluribus ostensum est.

Atqui doctrinâ Ecclesiæ Romanæ, quam in sequentibus Controversiis proferemus, est talis, ut in singulis ostendimus. Ergo Ecclesiæ Romanæ doctrinâ necessariò debet esse vera.

Item: Illâ doctrinâ necessariò est falsa, quam in antiquis Hæreticis primitiva Ecclesiâ damnavit.

Atqui doctrinâ Romanæ fidei opposita est talis, uti infra patebit. Ergo illâ necessariò est falsa. Atque hæc argumentandi ratio ex propriis principiis desumpta, cuius sæctario facilis esse debet, & eorum quibus hæc scribo captui, & utilitati maxime accommodata.

Quod si Adversarii hanc methodo convicti contentur ad novas Scripturæ latebras declinare, adigendi erunt ad Methodum triplicem supra assignatam Part. 1. cap. 9.

CA.

CAPUT II.

De Fide, Operibus, Gratia, & Prædestinatione.

§. 1. Sæctarii refelluntur.

Docent primò Catholici, Fidem, & bona Opera peccatorem disponere ad justificationem, & gratiam primam, quâ transfertur à statu peccati ad statum gratiæ, & filiorum Dei.

Docent secundò, Per Fidem, & bona opera justum mereri justificationem secundam, sive augmentum gratiæ & justitiæ semel acquisitæ, adeoque digna esse mercede; mediante tamen semper gratiâ & meritis Christi. *Trid. Sess. 6. cap. 8.*

Contrà docent tam Lutherani, quàm Calvinistæ, solam Fidem ad salutem & justitiam sufficere. Bona opera ad salutem neque necessaria esse, neque utilia: Imò omnia justorum opera esse peccata, & illos tantum esse justos per justitiam Christi illis imputatam.

Visa sunt Voetio cum quibusdam modernis Sæctariis, nimis cruda, ac rigida hæc suorum Prophetarum Lutheri, & Calvini oracula. Illa igitur ipsi novo Spiritus afflatu sic reformanda censuerunt, ut per bona Opera obtineatur aliqua justificatio, non quidem in hac vita, sed saltem in futura. Sed hoc ipsum ut nimis laxum contrario Spiritu damnat Samuel Maresius, & acerbè exprobrat Voetianis; *Illos plusquam mediam partem victorie Papistis concedere.* Ita loquitur in suis Diatribis de statu afflictio modernæ Theologiæ apud Confæderatos pag. 8.

Sed patent priora quæ retulimus dogmata, ex ipsis Calvinii verbis referentis tam suam, quàm Lutheri doctrinam *Lib. 1. de libero arbitrio pag. 141.* Peccare justos etiam in operibus bonis, & bona opera esse ex se mortalia peccata (ait): nihil est in istis verbis quod

non simpliciter, & citra ullam figuram verum sit. Item Lutherus, in *Confut. Latomi fol. 220.* Omnis justitia est immunda, omne opus bonum peccatum. Denique Calvinus in *Antidot. pag. 291.* In eo differt à Lege Evangelium, quia non sub conditione operum, sicut illa, sed ex fide vitam promittit. Et hæc est communis sæctariorum confessio, quæ juxta traditam cap. 1. Methodum clarè & solidè confutatur hoc argumento.

2. Illâ doctrinâ est hæretica, quæ adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ, uti omnes sæctarii admittunt. Sed hæc doctrinâ adversatur Scripturis ex sensu primitivæ Ecclesiæ: Ergo hæc doctrinâ est hæretica.

Scripturæ adversari ostenditur ex Evangelio, ubi præter Fidem requiritur observatio Mandatorum, *Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Et de mercede dicitur *Matth. 20. Voca operarios, & redde illis mercedem.* Et *Matth. 5. v. 12. Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in calis.* Eodem modo de merito & mercede bonorum operum loquitur Apost. ad Rom. 2. v. 6. *Dem, reddet unicuique secundum opera sua.* Et 1. ad Cor. 3. v. 8. *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Frustra insuper diceretur 1. Joan. 3. v. 14. *Qui non diligit, manet in morte,* si sola fides ad vitam, & salutem sufficeret.

Denique Apostolus Jacobus suæ Epistolæ c. 2. v. 20. apertè declarat, *Fidem sine operibus mortuam esse...* Et *ex operibus justificari hominem, & non ex fide.* Si dicat sæctarius Epistolam D. Jacobi Canonicam non esse, jubeatur id ex Scripturis probare, juxta methodum primam supra assignatam.

3. Si in oppositum adferat Apostolum Paulum ad Rom. 2. ubi dicit nos gratis justificari, & sine operibus legis. Respondetur Apostolum agere de operibus legis ceremonialibus, quibus Judæi se coram Deo justos reddi falsò existimabant. Nostram autem doctrinam apertè tradit idem Apostolus ad Rom. 3

Rom. 2. v. 13. *Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur.*

4. Sensus primitivæ Ecclesiæ circa has Scripturas Luthero & Calvino è diametro contrarium esse, ex testimoniis SS. Patrum, qui in primitiva Ecclesia floruerunt, nunc manifestè declaro.

S. Augustinus *Lib. de fide & operibus c. 14.* Jam, inquit, illud videamus quod excutendum est à cordibus religiosi, ne malà securitate salutem suam perdant; si ad eam obtinendam solam fidem sufficere puta verint.

Idem in *Epist. 105. ad Sixtum.* Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors, ita merito iustitiæ tanquam stipendium vita æterna.

S. Cyprianus *Libro de unit. Eccles. circa medium.* Iustitiæ opus est, ut promereri quis possit Deum; præceptis & monitis ejus obtemperandum est, ut accipiant merita nostra mercedem.

S. Ambrosius *Lib. 1. de Offic. cap. 35.* Nonne evidens est Meritorum aut præmia aut supplicia post mortem manere.

S. Basilii *Orat. in init. Proverb.* Omnes qui viam Evangelicam incedimus mercatores sumus, per opera mandatorum nobis possessionem cælestium comparantes.

S. Cyrillus *Lib. 10. in Joan. cap. 18.* Quod autem fides ad salutem non sufficiat, Christus etiam Discipulis ostendit, tu credis quia unus est Deus.

5. Ex his adeò manifestis hoc tantum modo potes concludere. Vel Scriptura erravit cum primitiva Ecclesia, vel nunc errat doctrina Lutheri & Calvini in terminis tam illi, quam illis contraria. Sed nec Scriptura, nec primitiva Ecclesia errarunt, ut ipsi fatentur. Ergo erronea est hæc Lutheri & Calvini doctrina, & consequenter tota eorum Secta, quæ huic doctrinæ adhæret.

§. 2.

Prædestinatio Calviniana exponitur, & refutatur.

DOcent Calvinistæ, Primò, Homines independentes à suis meritis, vel demeritis æterno Dei Decreto prædestinari ad gloriam, vel reprobari ad pœnas æternas: etiam independentes à prævisione peccati originalis.

2. Ut Deus prædictum Decretum executioni mandaret, illum absolute ordinasse, ut Adam cum tota posteritate peccaret, ut inde haberet occasionem exercendi suam *iustitiam* circa reprobos, & suam *misericordiam* erga prædestinatos. Sed hæc manifestè adversantur Scripturis omnes homines sine exceptione excitantibus ad virtutem, hortantibus lapsos ad pœnitentiam, & testantibus Deum ex parte sua nullius hominis perditionem desiderare, ut illud *Ezechielis 18.* *Nolo mortem peccatoris dicit Dominus, sed magis ut convertatur & vivat,* & alibi locis innumeris. Unde cum torrente Patrum clarum est illud Augustini, *Omnia quidem hominum Deus creator est, sed nemo ab eo idcirco creatus est, ut pereat, quia alia est causa nascendi, alia pereundi. Ut enim nascentur homines, est beneficium; ut autem pereant, prævaricationis est vitium.*

3. Docent Christum pro omnibus mortuum non esse, sed pro solis electis & prædestinatis. Contra apertam Scripturam 2. ad Cor. 5. v. 15. *Christus pro omnibus mortuus est.*

4. Deum non omnibus dare gratiam, sed solis prædestinatis. Contra illud Apost. *Deus vult omnes homines salvos fieri,* quantum est ex parte auxilii divini.

5. Hominem in statu Naturæ lapsæ, perdidisse libertatem arbitrii, sic ut concupiscentiæ, aut gratiæ internæ non possit resistere. Cum tamen Scriptura contrarium dicat Act. 7. v. 51. *Vos semper Spiritui sancto resistitis.*

6. Deum hominibus præcipere impossibilem, adeoque omnia mandata non posse servari,

vari. Contra Apostolum ad Philip. 4. v. 13. *Omnia possum in eo qui me confortat.*

7. Hinc porro fieri, ut solis prædestinatis detur Fides in Christum, quam illi amittere non possunt; reprobi autem ad fidem non vocentur, nisi fortè voce externa, nec ad hanc habeant gratiam sufficientem.

8. Hinc solos prædestinatos esse per fidem adscriptos in Ecclesiam Dei; reprobos vero, uti à fide, ita ab Ecclesia excludi.

9. Prædestinatos etsi peccent, eorum peccata ipsis non imputari: reprobos vero à Deo impelli ad peccandum; nec ullum ipsis peccatum remitti. Hæc Scripturis supra citatis, aliisque apertè adversantur.

Ista autem dogmata nefaria ut ex ipsius Calvinii doctrina solidius pateant, paucula hic ipsius verba oculis subijcio. Calvinus *Lib. 3. Institutionum cap. 21.* post multa §. 7. *circa finem,* sic concludit. Quod ergo Scriptura clare ostendit, dicimus, æterno & immutabili consilio Deum semel constituisse, quos olim assumere vellet in salutem, quos rursus exilio devovère. Hoc consilium quoad electos in gratuita ejus misericordia fundatum esse asserimus, nullo humanæ dignitatis respectu: Quos vero damnationi addicit, his iusto quidem & irreprehensibili, sed incomprehensibili ipsius iudicio, vita aditum præcludi.

Et cap. 22. §. 3. Ubi cumque verò hoc regnat Dei placitum, nulla in considerationem veniunt opera. Et §. 11. Si non possumus rationem assignare, cur suos misericordiâ dignetur, nisi quoniam illi ita placet; neque etiam in aliis reprobando, aliud habebimus, quam ejus voluntatem.

Et cap. 23. §. 1. Minimè consentaneum est, præparationem ad interitum aliò transferre, quam ad arcana consilium Dei.

Et cap. 23. §. 8. Hic ad distinctionem voluntatis, & permissionis recurritur, secundum quam obtinere volunt, permittente modo; non autem volente Deo perire impios; & paulo post: Non dubitabo igitur cum Augustino simpliciter fateri, voluntatem Dei

esse rerum necessitatem, atque id necessario futurum esse, quod ille voluerit. Hæc & plura de his passim Calvinus, & cum eo ejus asseclæ.

Doctrinam horum singulis oppositam communi consensu profitentur, ac probant Catholici, uti à nobis illa exhibetur, & deducitur infra *Part. 2. Controversia 3.* de prædestinatione absoluta ad gloriam &c.

Obijciunt Calvinistæ pro se potissimum locum Apost. ad Rom. c. 9. ubi v. 9. ait: Non est volentis neque currentis sed miserentis Dei. Et ibid. v. 17. In hoc ipsum excitavi te (scil. Pharaonem) ut ostendam in te virtutem meam. Et v. 18. Cujus vult miseretur, & quem vult inducit. Denique ver. 21. An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere, aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? Ergo Deus sua sola voluntate independentes ab operibus homines prædestinat, sive ad gloriam, sive ad pœnam æternam.

Respondeo neg. conseq. Hic enim agit Apostolus tantum de electione & reprobatione ad primam gratiam, & fidem independentes à præcedentibus meritis, non verò de electione ad gloriam æternam, aut reprobatione ab illa, de qua loquitur & contendit Calvinus: Scopus enim Apostoli erat reprehendere Judæos qui propter opera legis & caeremonias præferabant se Gentilibus ad fidem Christi conversis, declarans illis vocationem & electionem ad fidem & gratiam Christi non dependere ab operibus legis, sed esse gratuitam, & ex beneplacito Dei hos præ illis ad fidem vocantis: ac proinde nihil facit pro electione ultimata & absoluta ad gloriam independentes ab operibus.

Obijciunt 2. Prædestinationem divinam cum libertate humana non consistere, hoc argumento. Præscientia Dei, cui nititur prædestinatio, est certa & infallibilis, sic ut non possit non esse quod illa præcivit futurum. Ergo opera nostra, & ex illis salus aut perditio necessario proveniunt.

Resp. negando conseq. Potest enim aliquid esse certum & infallibile, quamvis ex necessi-

tate non proveniat, sed sit merè contingens ac liberum, quando scilicet non provenit illa infallibilitas ex intrinseca terminorum connexionione, uti fit in divina præscientia & Prædestinatione, quæ est extrinseca respectu nostre operationis: hoc modo certum & infallibile est me jam loqui, quamvis omnino liberè loquelam exerceam.

Obijciunt 3. Nemo potest resistere Decreto Prædestinationis divinæ: Ergo omnia, quæ Deus fieri decrevit circa hominis Prædestinationem, aut reprobationem, sunt necessariò.

Resp. negando consequentiam. Sed sic tantum inferri potest: ergo omnia, quæ Deus fieri decrevit, sunt eo modo quo Deus decrevit ut fierent; si ve velit fieri necessariò, si ve liberè. Jam verò ex Scripturis passim constat, ut supra breviter ostendi, Deum decrevisse eo modo concurrere cum nostra voluntate, ut huic in agendo sua libertas relinquatur. Ergo isto modo concurrat, nisi velis Deo suam omnipotentiam, & veracitatem adimere. Tali autem Dei Decreto nemo potest resistere; quia nemo potest impedire, quò minus Deus, quo ipsi placet modo, cum homine etiam ad liberè agendum concurrat, sicut ipse decrevit. Unde advertat Calvinista se illo argumento non tam hominis libertatem, quam Dei omnipotentiam, & veracitatem oppugnare.

Instant tamen ulterius. Deus ab æterno præscivit v.g. Antichristum peccaturum: Ergo Antichristus peccabit. Antecedens hujus consequentiæ est necessariò, ergo & ipsum consequens, Antichristus peccabit; cum necessitate autem non potest stare libertas.

Resp. Antecedens illud est necessariò, necessitate antecedente, nego; necessitate consequente, concedo: hoc est, ex suppositione quod Antichristus se actu & liberè determinabit ad peccandum, necessariò est illud peccatum à Deo præsciri, qui nihil potest ignorare: hæc autem necessitas consequens non provenit ex aliqua causa antecedente, quæ illum urgeat aut determinet ad peccan-

dum, sed potius præscientia illa præsupponit exercitium libertatis, & est illo naturà posterior; quamvis sit tempore prior, eo quod omnia quæ sunt in Deo debeant esse æterna: uti magis deducimus infra. Part. 2. de scientia Dei, gratia, prædeterminatione &c. Unde patet quàm immeritò iactaverit *Viclesius* argumentum prædictum adeò esse efficax, ut *Armacanus* per viginti annos in illius solutione laboraverit, ac tandem vi illius conatus dixerit, Deum in sua præscientia posse errare. Quod in Armacano nuspiam legi, & falsò imponi testatur doctissimus *Thomas Waldensis*.

Ex prædicta Calvinistarum doctrina oritur illud hominum desperatorum Dilemma, ad omnem vivendi libertatem, ac flagitium viam apertam pandens. Vel ab æterno sum prædestinatus ad cælum, vel reprobatus ad infernum. Si prædestinatus, quidquid agam salvabor: si reprobatus, quidquid agam certò damnabor. Ergo non debeo de bona vel mala vita esse sollicitus.

Sed hujus dilemmatis fallacia dissolvitur hoc modo: Si sum prædestinatus, per media scilicet in mea potestate constituta, certò salvabor, si illa media adhibeam; damnabor, si illa nolim adhibere. In mea autem libertate relictum est, illa media amplecti, ex quibus debeo esse prædestinatus, vel ea omittendo efficere, ut sim reprobatus: quod satis unicuique rectè vivendi curam imponit, ut patet in hac ægrotantis similitudine. Vel Deus ab æterno prævidit & decrevit te ex hoc morbo moriturum, vel non. Si prævidit moriturum, certò morieris; sin minus, certò convalesces. An ideo omittes medicinam idoneam applicare, ne mors obrepit? Quod si putas vitam corporis per medicinam conservari posse, ne intereat, quomodò non credis te per Pœnitentiam, & bona opera impedire posse, ne mortem animæ æternam incurras.

Ut verò hi, alique errores de Gratia divina, & Libertate humana accuratius refellantur, plures de iis horum temporum Controversiæ in sequentibus explicandæ erunt.

§. 3. De

§. 3.

De Gratia Christi, Operibus, Libero arbitrio, Controversiæ Recentiores.

POST hæreses Lutheri, & Calvinii de Gratia Christi, & Libertate humana, circa annū 1641. prodierunt errores comprehensi in libro, qui Augustinus Jansenii inscribitur. Hos errores in primo ortu detexerunt Professores Societatis Jesu in Academia Lovaniensi, ac ne latius serperent, illos publicis Thesibus, ac validis argumentis oppugnarunt. Signum sustulerunt illa cæteris Europæ Academiis, & Provinciis, ut adversus dogmata fidei Catholicæ perniciosam omni ope & auctoritate dimicarent. Id impigrè tam voce, quàm calamo præstiterunt omnium Ordinum Viri celeberrimi, & imprimis Doctores Sorbonici, ac totius panè Galliæ Antistites. Horum omnino supra octoginta doctrinā aut infulis eximii, cum Sorbonæ parte longè maxima, ac frequenti aliorum Ordinum assensu, ut gravissimum ab Ecclesia periculum averterent, rem totam ad supremam Controversiarum judicem Pontificem Romanum suo nomine deferendam censuere.

Fuerunt quidem præcipua Jansenii dogmata pridem proscripta inter Propositiones septuaginta novem Michaelis Baij per Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. quas postea confirmavit Urbanus VIII. ipsumque Jansenii librum tanquam damnata dogmata restaurantem omnibus sub anathemate interdixit. Sed cum non deessent, qui vario ducti studio Pontificum Decretis obstreperent, placuit Apostolicæ Sedi ad novum, supremumque examen rem totam revocare.

Itaque Innocentius X. summā curā ac studio tam per se, quàm per viros doctissimos, excussò Jansenii volumine, quinque ex eo Propositiones selegit, quæ præcipuam libri doctrinam continebant, easque sæpius examinatas, de Apostolicæ potestatis plenitudine, gravibus censuris confixit, & Con-

stitutione in perpetuum valiturā condemnavit.

Ut verò aliqui ictum hunc fatalem novā arte à novi Authoris capite averterent, hæc quinque Propositiones, quas antea ipsam esse Augustini doctrinam defendebant, postea mutato consilio easdem à Jansenii libro, ac mente longissime abesse affirmarunt. Hos demum novo Diplomate compescendos censuit Alexander VII. quo damnata dogmata, non tantum eadem, quā Prædecessores, censurā profligavit, sed etiam ea in Jansenii libro eo, quo damnata sunt sensu, contineri Apostolicā auctoritate definiivit.

Ut igitur hæc quoque Propositiones in Controversiis polemicis de Gratia, quæ capiuntur methodo, Missionario Apostolico breviter proponamus, primò singula dogmata cum Censura illis inusta proferemus, & quo loco ab Authore tradita sunt, prolatis etiam ipsius verbis, demonstrabimus. Dein quo modo Scripturæ; Conciliorum, Patrum, ac præsertim S. Augustini auctoritati adversentur, cum faciliiori argumentorum solutione, breviter, & dilucidè exponemus.

Prima Jansenii Propositio.

Aliqua Dei præcepta hominibus iustis volentibus & conantibus, secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia, quæ possibilia fiant. Hanc doctrinam Innocentius X. & Alexander VII. ut temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declararunt ac damnarunt. Extat autem illa doctrina in libro Jansenii Tom. 3. lib. 3. cap. 13. col. 334. his terminis: *Hæc igitur omnia plenissime planissimeque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius ac fundatius, quàm esse præcepta quedam, quæ hominibus non tantum infidelibus, excæcatis obduratis, sed fidelibus quoque & iustis volentibus, conantibus secundum præsentem quas habent vires, sint impossibilia, deesse quoque gratiam, quæ fiant possibilia.* Idem patet ex

is quæ habentur eod. cap. col. 325. & 326.

Reprobatur illa doctrina primò ex Scripturis. Hæ enim hortantur homines ad omnium mandatorum observationem, quod frustra fieret, si ad hanc voluntati humanæ vires deessent: quin & gratiam quâ præcepta impleri possint eadem Scripturæ disertè pollicentur 1. ad Cor. 10. v. 13. *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis*: Et Luc. 19. v. 21. *Regnum Dei intra vos est: ac Joan. 5. v. 4. Mandata illius gratia non sunt*. Quomodo verò gratia non essent, aut intra nostram potestatem constituta, si nec gratia, nec vires adessent, quibus per observationem mandatorum peccatum vitari possit?

Causam verò comminiscitur Jansenius Tom. 3. lib. 3. cap. 17. cur non frustra ad observationem mandatorum, consilia, & monitiones adhibeantur: *Quia, inquit, habent usum significandi homini, ut si forte possit, faciat quod jubetur; si non possit, infirmitatem doleat: oretque pro viribus impetrandis*.

At, quid juvant ista ad amovendam peccandi necessitatem, si dum tentatio urget, nec spatium, nec gratia ad orandum necessaria concedatur? Hanc autem quandoque deesse disertè fatetur ipse Jansenius supra cap. 13. *Est, ait, quedam voluntatis infirmitas, quæ non potest certas tentationes superare, nec adest gratia, quâ superentur, nec spiritus orationis, quo vires impetrentur*.

Reprobatur secundo, ex mente S. Augustini, quem frustra Jansenius doctrinæ suæ patronum gloriatur. Huic enim errori aperte refragatur, de peccatorum meritis & remiss. lib. 2. cap. 6. *Dubitare, inquit, non possum; nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum, quo fiat quod jubet, impossibile aliquid esse; ac per hoc potest homo, si velit, esse sine peccato, adjutus à Deo. Quid dici potuit apertius? Sed audi fortius loquentem Sermone 191. de tempore: Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo esse præceptum, & mandata Dei non à singulis,*

sed ab omnibus in communi posse servari. Quinimò lib. de nat. & grat. cap. 67. pro evidenti principio statuit, neminem posse peccare in eo, quod nullo modo caveri potest: peccatur autem præcepti violatione; ergo ea caveri potest.

Ad hunc Scripturæ, ac S. Augustini sensum tam exploratum accedunt Canones Conciliorum, à quibus impium dogma diro anathemate confixum est. Sic enim primis illis Ecclesiæ temporibus de hac doctrina pronuntiavit Concil. Arausicanum Can. 25. *Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint & debeant, si fideliter laborare velint, adimplere*. Et contra hujus ævi Novatores novum hoc anathematis fulmen vibrat Tridentinum Sess. 6. Can. 18. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam justificato & sub gratia constituto esse ad observandum impossibilia, anathema sit*. Idemque Concilium, ad implenda Dei præcepta adesse iustis vires, nec abesse Dei adiutorium disertius inculcat, eadem Sess. 6. cap. 11. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat ut possis*.

Si quæras, quid ad hæc profligati dogmatis assertor? Argutias qualdam obtendit, scilicet, Impotentiam implendi mandata talem esse, ut peccatores non desinerent ea implere, si vellent; velint enim, & mox ut voluerint, mandata implebunt. Aperta est hæc responsio, eamque tam facile capio, quam claudum posse ambulare, dummodò ambulet: istud verò non concipio, quid ista potentia ad ambulandum juvet, si quis incedere jubeatur, qui fractis cruribus non magis potest gressus formare, quam assumptis alis in calum evolare. Neque magis concipi potest, quo pacto peccator possit mandatis obtemperare, cui deest gratia & potentia, ut per viam mandatorum progredi valeat.

At, inquires, posset peccator implere præ-

præcepta in alio statu; quando scilicet gratiæ victricis auxilium haberet, ac proinde dum peccat, est saltem remotè potens ad non peccandum.

Sed quid juvat posse hominem in alia hypothefi servare præcepta, si nunc, dum mandatum illi incumbit, ita constitutus sit, ut auxilium in promptu non habeat, quo possit præceptum explere? Ut si quis in tenebricofo carcere conclusus jubeatur litteras perlegere, quis dicet illi nunc adesse obtemperandi potestatem, quamvis postea, si panderentur fenestræ, luce affulgente, legendi facultas non deesset. Nunquam sanè negavit Calvinus voluntatem humanam, quæ violato præcepto in peccatum prolapsa est, potuisse à Deo per alia auxilia inflecti ad præcepti observationem: & tamen ejus doctrina ab Ecclesia reprobata est, eo quod asseruerit, in hoc statu homini iusto aliqua Dei præcepta esse impossibilia. Hæc igitur viâ nullum datur effugium, nisi lubeat Calvini vepribus inherere.

Alia tentatur viâ, sed longinqua: ad Adamum scilicet, & Paradisum, & prima mundi exordia recurritur. Præstenditur enim peccatum, quod à nobis propriâ voluntate admittitur, continuationem esse delicti ab Adamo in Paradiso pridem commissi, ex quo in nos peccati fomes profluxit: atque ita ex utriusque peccato unum quodammodo actum conflari, qui nobis hoc ipso sit liber, quo in Adamo liberè incepit.

En Machinam longè quæsitam, & belle compactam. Quid enim à veritate longinquius fingi potest, quam peccatum ab uno homine propriâ voluntate hodie commissum, eam quam habet libertatem isto modo derivare ab alieno delicto, quod à sex millibus annorum suæ tantum voluntatis arbitrio liberè incurrit? Aliud longè est de reatu peccati originalis, quem ut contrahamus nullus omnino voluntatis nostræ actus requiritur.

Quod si possint actus à nobis eliciti malitiam poenâ æternâ plectendam contrahere, ex eo quod ab Adamo peccato causam & or-

tum habuerint, cur etiam per amentiam, cæcitatem, & alias hujusmodi affectiones necessarias, peccati reatum non incurrimus; cum hæc quoque à primi Parentis delicto in nos profluxerint?

Quinimò si responsum illud aliquid veritatis haberet, inde pariter conficerem, peccata hominis baptizati omni prorsus culpâ carere. Cum enim, ut ajunt, suam libertatem ac formalem malitiam ea non habeant, nisi ut conjuncta cum peccato Adam, sublato jam in nobis per Baptismum primi Parentis peccato, non possunt actus nostri, quibus præcepta transgredimur, formalem malitiam retinere, aut poenæ à Deo iuste infligendæ reatum incurere. Denique, si actus illi alienâ ex libertate malitiam contraherent, nequidem poterunt à Deo sub reatu poenæ æternæ hominibus prohiberi; sic enim in statu naturæ lapsæ homini imperare non potest, ut careat concupiscentiâ, quamvis in Adamo liberum fuerit non peccando concupiscentiæ fomitem à posteris submovere. Ex quibus breviter, ac manifestè apparet, hanc doctrinam ab Ecclesia meritis proscriptam, nullâ veritatis specie à quocunque defendi.

Secunda Propositio.

Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Jansen. tom. 3. lib. 2. cap. 5. col. 103. *Nullum, inquit, adiutorium gratiæ, cuius usus ita ponitur in arbitrio voluntatis, ut illo utatur aut non utatur, ut illud amplectatur aut deserat; aut illi consentiat aut non consentiat si voluerit, ad medicinale adiutorium Christi ullo modo pertinere potest*. Idem patet ex Eod. lib. cap. 24. col. 200. & cap. 25. col. 202. & cap. 27. col. 210. Hanc Propositionem Innoc. X. & Alexander VII. hæreticam declaravit, & ut talem damnavit.

Repugnat illa primò, testimoniis Scripturarum, quæ docent hominem resistere vocationi divinæ, & sæpius hortantur, ut acceptæ gratiæ cooperetur: quod frustraneum foret, si gratia per se voluntatem humanam ad con-

sensum ita raperet, ut nunquam ei dissentiendo resisteret. Sic autem loquitur Scriptura Prov. 1. v. 24. *Vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non erat qui aspiceret.* Et Matth. 20. v. 16. *Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Item Matth. 23. v. 37. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & nolui.* Et Act. 7. v. 51. *Vos semper Spiritui sancto resistitis.* Denique 2 ad Cor. 6. v. 1. *Exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* An non otiosa hæc ad gratiam recipiendam exhortatio; an non iniqua in resistentes exprobatio, si talis esset natura gratiæ divinæ, ut à nulla possit voluntate repudiari?

Jam verò inspiciamus, de hoc dogmate quis fuerit primæ Ecclesiæ sensus; ac imprimis S. Augustini lib. de Spir. & litt. cap. 34. *Misericordia Dei prevenit nos; consentire autem vocationi Dei aut ab ea dissentire, nostræ voluntatis est.* Eodem modo vim illam voluntatis in repellenda gratia vocationis divinæ, exponit in Evangelio de vocatis ad nuptias, quorum aliqui noluerunt Christo vocanti obtemperare: *Ad illam cenam, inquit, nec omnes qui vocati sunt venire voluerunt, neque illi qui venerant venire possent nisi vocarentur: Itaque nec illi debent sibi tribuere qui venerunt, nec illi qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi, QUI UT VENERENT VOCATI, ERAT IN LIBERA VOLUNTATE.* S. Augustino testis accedat ejusdem Doctoris & ævi discipulus S. Prosper lib. 2. de vocat. Gent. cap. 26. *Voluntas de sua habet mutabilitate si deficit, de gratiæ verò opitulatione si proficit: Et quod à multis refutatur gratia, ipsorum est nequitia; quod à multis recipitur, gratiæ divinæ est, & voluntatis humanæ.*

Perpetuum hunc Ecclesiæ sensum veneratur Tridentina Synodus, & oppositum contra Sectarios nostri temporis sub anathemate describit Sess. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum... non posse dissentire, anathema sit.* Nec minùs aperte Sess. eadem cap. 5. *Tangente Deo cor hominis... inspirationem illam reci-*

piens, abjicere potest. Eodem veritatis spiritu afflatum idem enuntiat Concil. Senonense anno 1528. Decreto fidei 15. *Non est tale trahentis gratiæ auxilium, cui resisti non possit.*

Si quæ igitur vis divinis Eloquiis, si quæ veritas sanctis Ecclesiæ Patribus, & Conciliis, ex his manifestum evadit, hanc esse doctrinam omni ævo in Ecclesia Christi comprobata: adeo ut quisquis adhuc veritati fidei tam luculentæ repugnat, hoc ipso satis ostendat, se divinæ gratiæ posse resistere.

Quibus verò modis & argumentis quidam moliantur huic veritati obistere, & in operibus gratiæ voluntatem humanam ineluctabili necessitati subicere, in Propositionis 3. refutatione, ubi agitur de libertate ad meritum requisita, mox aperiemus.

Tertia Propositio.

AD merendum & demerendum in statu nature lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. Hanc Propositionem Innoc. X. & Alex. VII. hereticam declaravit, & ut talem damnavit. Eam verò docet & explicat fusè Jansenius lib. 6. de Grat. Salvatoris cap. 6. & seqq. ubi declarat in ordine ad actionem meritoriam vel demeritoriam, nihil esse quod impediatur libertatem voluntatis, præter coactionem. Et breviter Tom. 3. lib. 6. cap. 12. col. 658. Sic pronuntiat: *Nihil aliud libero generaliter repugnat, quam necessitatis illius prementis, cogentisque violentia.* Ethinc asserit satis inesse libertatis ad meritum actui amoris, quo Deus seipsum diligit, si Deus meriti capax esset.

Huic errori sat apertè quadrat hæresis Calvini, qui disertè profitemur, se non aliam impugnare libertatem, quam eam quæ sita est in facultate voluntatis ad utramque partem expedita, quæ scilicet præbeat liberam agendi vel non agendi potestatem, quam libertatem indifferentiæ nuncupamus: sic enim loquitur ipse in Antidoto ad Can. 5. Conc.

Conc. Tridentini. *De verbo, inquit, ne moveamus rixam, sed quia per liberum arbitrium intelligunt (Catholici) eligendi facultatem, que sit in utramque partem libera & soluta, titulum sine re esse qui affirmant, Christum habent authorem.*

Quàm verò longè abeat dogma hoc fatale à Scripturæ, Patrum, & Ecclesiæ sensu, testantur aperta veritatis oracula, quibus inimicum gratiæ & libertati humanæ commentum perpetuo aversantur.

Atq; imprimis ex Sacris Litteris manifesta intorquetur sententia Genesis 4. v. 7. *Nonne si bene egeris recipies; sin autem malè, sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Hanc expeditam ad utrumque libertatem in homine justo disertè agnoscit Ecclesiasticus c. 31. v. 1. *Qui potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit.* Nec minùs humanam libertatem, ut subsistat, ab omni necessitate reinotam requirit Gentium Apostolus 1. ad Corinth. 7. v. 31. *Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis.* Necessitatem à libertate sejungit Apostolus, illam cum libertate conjungit Jansenius: quis hinc erravit, nisi qui errare potuit?

Sed, inquires, quid de Augustino? Sat nota ejus mens & sententia, si non alius quàm ille Ecclesiæ Augustinus audiatur. Paucis verbis decretoriam in hac Controversia sententiam pronuntiat Lib. de vera Relig. cap. 14. *Quoniam peccari non dubium est; nec hoc quidem dubitandum video, habere animas liberum voluntatis arbitrium: tales enim servos suos meliores esse Deus judicavit, si ei servirent liberaliter, quod nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate servirent.* Audis S. Augustinum liberum arbitrium sic explicantem, ut nulla sit liberalitas, nulla libertas, si Deo non serviat eâ voluntate quæ omni careat necessitate. An non hoc iterum inculcat lib. de Spir. & litt. cap. 34. *Consentire vocationi Dei vel ab ea dissentire, propriæ voluntatis est.* Iterumque de lib. arbit. lib. 3. cap. 18. *Ista est causa voluntatis, si non ei potest resisti, sine pec-*

cato ei ceditur; si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur. Si quis Augustinum tam clara, tam sana suadentē audire nolit, videat ne ab eodem insanix arguatur lib. de duab. Animabus cap. 12. *Dicere reum teneri quempiam, quia non fecit quod facere non potuit, summa est iniquitatis, & insanie.*

Quid ergo mirum Summos Pontifices divino Spiritu afflato illam doctrinam abolere, quam Sacrarum Litterarum, Sanctorumque Patrum consensus toties condemnat?

Consensum hunc testatur Concil. Senonense in Decretis fidei Decreto 15. ubi concludit, percurrenti sacram Scripturam obvium esse, quod liberum in utramvis partem hominis arbitrium asseveret. Horum denique vestigiis insistent. Conc. Tridentinum Sess. 6. Can. 4. sic tandem definit. *Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum... Deo excitanti atque vocanti non posse dissentire, si velit, anathema sit.* Agit autem de potestate dissentendi, quæ consistit in libertate indifferentiæ ad merendum & demerendum necessaria. Si enim libertas ad meritum requisita stare posset cum necessitate ad unam partem determinante, parùm Concilio laborandum fuisset, ut statueret de libertate per quam voluntas motioni presentis & excitantis gratiæ posset dissentire; cum hæc alia esse non possit quàm libertas in sensu composito expedita ad agendum vel non agendum, quæ cum necessitate ad unum adstringente componi non potuit.

Quid igitur in re tam clara reponunt istius dogmatis patroni? Aliquas excogitant subtiles remoras, quæ perspicuæ veritati tenebras offundant. A junt enim se admittere in voluntate libertatem sive indifferentiam potentiz, non verò actionis: istam verò indifferentiam potentiz dicunt sitam esse in mutabilitate & flexibilitate humanæ voluntatis, quæ annexa est statui vite presentis, in qua modò ad volendum, modò ad nolendum facile inflectimur, quamvis quod in particulari volumus, id necessarid velimus.

Sed quid hoc aliud est, quam voluntatem de uno actu necessario in alium necessarium devolvit cum quævis actio voluntatis suâ careat indifferentiâ, & eliciatur hic & nunc à potentiâ in actu primo ad illum determinata. Aut quam potest ipsa potentia habere indifferentiam, quando, sine potestate ad oppositum, ad hanc tantummodò actionem adstricta retinetur. Itaque tota, quæ hic pretenditur voluntatis mutatio, alia non est, quam concatenata commutatio unius necessitatis in aliam: interea in quavis actione catenam semper ad unum astringentem subit voluntas, sive auream operis boni, sive ferream actionis pravae: optio verò catenæ quâ astringitur non est ipsius voluntatis, sed providentiæ gubernatricis, quæ sive delectationem iustitiæ, sive concupiscentiæ pro arbitrio dispenset, debet illi voluntas humana inevitabili necessitate obsecundare. Hæc illa est insignis larva libertatis, quam neque Manichæi quos impugnat Augustinus, nec Astrologi fatorum assertores, nec Wiclefus, aut Calvinus ab Ecclesia damnati, suam esse recusarent; ac proinde, si huic sententiæ credimus, Hæretici illi totam admiserunt libertatem, quæ ad merendum & demerendum in naturæ lapsæ statu requiritur. Aliâ sanè libertate eget creatura ratione prædita, ut apud suum creatorem laudem vel vituperium, præmium vel pœnam mereatur: ut nempe cardo voluntatis in bonum vel malum ab ipsa inflectatur, & sic agat, ut quantum est ex parte omnium, quæ actionem antecedunt, possit ab agendo abstinere. Sine huiusmodi libertate nemo sui mancipii actionem moralem pœnâ, vel præmio dignam censerebit.

Quarta Propositio.

Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant heretici quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel ob-

temperare. Tradit huius primam partem diffusè nominatus Author. lib. 8. de hæresi Pelag. cap. 6. Secundam lib. 2. de grat. Salvat. cap. 4. &c. quam brevissimè stringit col. 215. dum adversarium suum perstringit his verbis. *Quanta audacia, post condemnatos jam à tot sæculis Massilienses, asserere quod quia in statu Innocentiæ sufficiebat homini ad salutem gratia quâ poterat perseverare si vellet, etiam nunc sufficere.* Declarata vero est ab Innoc. X. & Alexandro VII. hæc 4. Propositio falsa & hæretica, & ut talis damnata.

Prima pars huius Propositionis, quæ facti quæstionem continet, falsa declaratur ex historia hæresis Pelagianæ in iis quæ aperte tradunt S. Augustinus, Prosper, & Hilarius, qui contra hanc hæresim decertarunt. Refert verò Augustinus lib. de Prædest. cap. 2. 3. 5. Semipelagianos gratiam interioriorem ad singulos actus non admisisse, sed censuisse, *initium fidei esse ex nobis, tanquam si fides non à Deo nobis donetur.* Item, *Fidem non esse donum Dei.* Item, *Eos agnovisse quædam merita sua, tanquam ipsi sibi ea fecissent, non gratia Dei.* Denique, *& credere & perseverare ita nostrum esse, tanquam non à Domino nos accipiamus &c.* Consentit fusè S. Prosper contra Collatorem, præsertim cap. 4. 6. 10. 13. 14. & deinceps, ubi disertè exprobat, quod diceret hominem posse bene agere sine gratia; non incitatum à Deo, ante gratiam sine adiutorio Dei; per vires tantummodò humanæ voluntatis merito gratiam præveniente &c. Quæ omnia in illis adeò obvia sunt & manifesta, ut contrarium sustinere aliud non videatur esse, quam velle quodammodò lectori oculos, & mentem eripere.

Secunda pars Propositionis damnatæ asserit: *Hæresim esse Semipelagianâ, talem admittere gratiam, cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.* Hæc autem assertio non videtur reipsâ dissidere à Propositione secunda, quæ supra refutata est. Nempe, *interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resisti.* Potest verò utraque Propositio Calvino auctore pridem gloriari. Docet enim ille lib. 2. *instit.*

Instit. cap. 5. §. 11. Errorem esse Scholasticorum, quod putarent in manu nostra esse respuere vel recipere oblatam Dei gratiam: & fuisse hunc errorem Pelagianorum, quos secuti sunt Semipelagiani, ibidem Calvinus disertè asserit §. 23. *Audiamus, inquit, nunc Augustinum suis verbis loquentem, ne ætatis nostræ Pelagiani, hoc est Sorlonici Sophistæ, totam vetustatem nobis adversari pro suo errore criminentur, in quo scilicet patrem suum Pelagium imitantur, à quo in eandem arenam ipse Augustinus protractus est.*

Porro, ne in refellendo hoc errore ex Scriptura ac Patribus superiora repetamus, ex iola Tridentini definitione unum formemus argumentum nulli respuendum, qui orthodoxæ Ecclesiæ auctoritatem salvam velit. Tridentinum sic definit Sess. 6. Can. 4. *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum & excitatum non posse dissentire si velit, anathema sit.* Censet igitur liberum arbitrium, hoc est, humanam voluntatem à Deo motam per internam gratiam, posse illi gratiæ dissentire sive resistere, vel consentire si velit, quod est obtemperare. Atqui propositio damnata ex adverso asserit, *Semipelagianum, sive hæreticum, esse admittere gratiam cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.* Ergo Semipelagiana & falsa est definitio Tridentini, si vera est à Pontificibus damnata Jansenii doctrina; quod salvâ fidei Catholicæ veritate nemo admisit.

Frustra hinc quæritur effugium; nexus est qui nec solvi, nec frangi potest. Frustra, inquam, cum quibuscumque finges Concilium hæc ad potentiam remotam, vel ad sensum divisum respexisse, dum dixit liberum arbitrium posse dissentire, *si velit*, posse autem velle dissentire pro eo statu quo præsentis gratiæ impulsu carebit. Quis enim credat Concilium in re maximè seria nugas agere, aut linguam loqui quam nemo capiat? Nemo nisi nugando dicet, pauperem posse facere eleemosynam, si velit; si is media requisita in promptu non habeat, aut potentiam proximam ut ea acquirat. Neque dice-

tur ligatus posse currere, si velit, si præter voluntatem non adsit illi facultas quâ possit se vinculis expedire. Ergo quando Tridentinum pronunciat, hominem posse dissentire divinæ gratiæ si velit, necessariò definit adesse potentiam proximam & expeditam, ut velit dissentire, aut tollere impedimenta quæ faciunt, nè hic & nunc possit dissensum elicere. Ergo necessarium est verba Concilii gratiæ Jansenianæ voluntatem ad assensum necessitanti è diametro adversari.

Atque hinc ulterius satis inferri poterit, à Concilio definitum esse dari veri nominis gratiam merè sufficientem, cui voluntas actu resistit, quamvis in eius potestate fuerit illi consentire & obtemperare. Sed hoc infra inter Controversias Scholasticas de Gratia magis explicandum erit.

Quinta Propositio.

Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. Hanc conclusionem ex suis principiis infert idem Jansenius, quam S. Augustinus imponere cohat: sic enim loquitur ille lib. 3. de gratia Salvat. cap. 21. col. 390. *Que sanè (inquit) cum in Augustini doctrinâ, conspicua certaque sint, nullo modo principiis ejus consentaneum est, ut Christus Dominus, vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro iustorum non perseverantium æterna salute mortuus esse, sanguinem fudisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur.*

Contra hoc dogma fidelium auribus sanè acerbissimum, Ecclesia Romana, varia censurarum tulmina pridè detorsit: sic autem post alios Innoc. X. & Alexander VII. in Diplomate geminò adversus Propositionem quintam Jansenii, de ea doctrina pronuntiavit: *Falsam, temerariam, scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus.*

Dam-

Damnatur autem merito hæc doctrina, quia aperte adversatur divinx Scripturæ asserenti, Deum velle omnes homines salvos fieri, & Christum dedisse semetipsum redemptionem pro omnibus. Sic enim loquitur Apostolus 1. ad Tim. c. 2. *Obsecro igitur primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum, actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum est, & acceptum coram Salvatore nostro Deo. QUI OMNES HOMINES VULT SALVOS FIERI, & ad agnitionem veritatis venire: unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, QUI DEDIT REDEMPTIONEM SEMETIPSUM PRO OMNIBUS. Ubi sine ulla exceptione Apostolus affirmat, Deum velle omnes homines salvos fieri, & mox rationem assignat, *Vnus enim est Deus, unus & mediator Dei & hominum &c.* Atqui absolute, & absque ulla limitatione, omnium hominum unus est Deus; ergo etiam, nullo excepto, unus omnium est mediator, pro omnibus mortuus est, & pro omnibus etiam reprobis in cruce sanguinem effudit. Quod vel ex eo confirmatur, quod Apostolus differt affirmet Deum velle salvos fieri omnes pro quibus dicit orandum esse; cupit autem orationes fieri pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt, cum tamen eo tempore essent Reges gentiles, ac reprobi; ergo non potest Apostolus intelligi de Christo mortuo pro solis prædestinatis.*

In eundem sensum verba Apostoli intelligit S. August. I. de Spir. & litt. c. 33. *Vult autem Deus omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non sic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male utentes iustissime judicentur, &c.* Ubi admittit S. Doctor Deum ex parte sua velle omnibus salutem procurare, & illis etiam, qui libero arbitrio male utentes incidunt in iudicium & damnationem.

Ut sententiam Augustini tam manifestam declinet Janfenius, persuadere conatur, il-

lum loco citato non loqui ex suo sensu, sed Pelagianorum dogma recitare, postea refellendum. Sed inane est hoc effugium; hanc enim doctrinam minimè reprobatur, sed pergit tantum disputare contra Pelagianos, an fides ideo sit donum Dei, quia provenit à libero arbitrio quod à Deo creatum est, deum addens, ideo fidem esse donum Dei, *Quia binis suasionibus agit Deus ut velimus, & ut credamus, sive extrinsecus per Evangelium, exhortationes &c. sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate quid ei veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est.* Quinimò iterum dictum suum de voluntate omnes salvandi tacite approbat; dum asserit dari homini auxilium, cui consentire vel dissentire sit propriæ voluntatis. Ad quid enim porrigit tale auxilium, cum quo possit aliquis dissentiendo perire, nisi velit ex parte sua etiam pereuntes salvos fieri?

Apostoli verò locum, quem in hac controversia lucidum ac decretorium omnis retrò agnovit Antiquitas, nescio quâ distinctionum caligine obnubilare potius quàm elucidare contendit. Dum enim Apostolus sine exceptione ait, Deum velle omnes homines salvos fieri, Janfenius vult omnes homines in ea sententia sumi tantum generatim, pro generibus singulorum, non verò pro singulis generum; hoc est, Deum velle ex Judæis & Gentibus, ex servis & liberis, ex Principibus & privatis, & omni genere hominum aliquos salvari, non tamen velle, aut gratiæ suæ auxilia præbere, ut singuli homines in individuo salvi fiant. Cum enim absolute negaret dari hominibus gratiam merè sufficientem, quam ut monstruosam & Molinisticam abolendam judicabat, sed doceret omnem gratiam esse suo modo victricem & efficacem, qualis reprobis ad perseverandum non conceditur, hinc illi inferendum fuit, Deum non velle reprobos per media congrua salvos fieri, neque Christum pro eorum salute sanguinem suum Patri obtulisse.

Idem gratiæ merè sufficientis odium in Calvino, ut eundem peperit errorem, ita ean-

nim Calvinus de æterna Dei Prædest. pag. 706. recitatis Apostoli verbis, de voluntate omnes salvandi, eandem distinctionem ita subjungit: *Quis non videt ordinem hinc mentionem, potius quàm singulorum hominum? nec verò ratione caret trita illa distinctio, non singulos generum, sed genera singulorum notari.*

Et ne huic responso deesset assueta hæreticis præfidentia, idem graviore tono inculcat lib. de occulta Dei provid. pag. 737. *Certò, inquit, certius est, Paulum illic non de singulis hominibus agere, sed intelligere ordines & genera vocationum.* En pro malefido dogmate, quanta in concordia.

Hinc sanè patet, quàm longè dictus Doctor ab Augustini mente ac sententia recesserit, cujus tamen se præ ceteris fidelem interpretem gloriatur. Peregrinum, ut exitimo, illi sancti Doctoris sensum reddidit, in ejus opere non satis observata distinctio voluntatis divinæ, in eam quâ vult absolute & efficaciter homines actu ad salutem pervenire, quàm certum est non ad omnes, sed solos electos pertingere, & in aliam, quâ Deus quantum est ex parte sua velit omnes ad salutem tendere, & ex vi meritorum Christi omnibus præbere auxilia, quibus, si non obstat liberum hominis arbitrium, possint justitiam & gloriam adipisci. Et in hunc sensum doctrinam orthodoxam, atque adeo Augustino conformem exponit, firmatque Tridentinum Sess. 6. Cap. 3. *Esti Christus, pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt; sed ij damnantur, quibus meritum passionis ejus communicatur.* Ubi manifestè mors Christi completur etiam eos qui ejus beneficio ad salutem non perveniunt.

Ad extremum, de hoc nefario dogmate contra Sectarios agens, non immeritò notat Malderus olim Lovanii Doctor, & Antverpiæ Episcopus, in suis *Antisynodis cap. 4.* Vehementer esse formidandum, ne homines illi, qui negant Christum pro omnibus mor-

tuum esse, eò tandem dementiæ deveniant, ut cum Mahometanis sentiant, Christum pro nemine mortuum esse. Nec desunt, qui testentur plures Calvinii assecclas, qui in primum hunc errorem inciderunt, postea in secundum se præcipitasse.

Opponunt aliqui recentius circa prædicta.

Primò; CHRISTUM quidem mortuum esse & sanguinem fudisse pro omnibus etiam reprobis, eo sensu, quod merita illius, quæ sunt infinita, sint etiam omnibus sufficientia, quamvis non sint ab illo pro omnibus oblata. Sed satis refelli videtur breviter evasio illa, ex ipsis verbis Propositionis s. damnatæ, quæ asserit: Semipelagianum esse CHRISTUM pro omnibus mortuum esse, & sanguinem fudisse. Ergò vera est propositio contradictoria, quæ docet non esse Semipelagianum, sed omnino verum, mortem & sanguinem à Christo pro omnibus omnino hominibus data aut oblata esse: si enim pro omnibus omnino mortuus est, pro omnibus mortem suam Patri obtulit: intelligi vix posset, quomodo Christus sit Redemptor omnium, si non impetraverit omnibus auxilium quo saltem possint liberari, quod aliqui negant.

Secundò opponunt, quomodo Deus per gratiam merè sufficientem sincerè vult reprobos salvos fieri, cum Deo sciente, & aliam gratiam dare nolente, melius foret ipsis nullam, quàm talem gratiam habere? Sed æquè solvendum est ipsis, id quod cum omnibus admittunt, Quomodo Deus Angelos reprobos per gratiam merè sufficientem sincerè voluerit salvos fieri? Quod igitur gratia sit merè sufficiens, nec sortiatur effectum, non provenit ex intentione Dei illam concedentis, aut ex natura talis gratiæ: nam illa ex se actum bonum semper operaretur, nisi in hoc impediretur per liberum hominis arbitrium.

bitrium. Atque ita facile intelligitur, melius quidem esse nullam gratiam habuisse, quam illam per contumaciam liberi arbitrii neglexisse, non tamen melius esse simpliciter non habuisse gratiam illam, quæ hominem ad bene agendum inclinabat & incitabat, & cum qua poterat rectè operari & salvari, si illi inclinationi obtemperasset.

Tertio opponunt; sicut sustineri potest gratia physicè prædeterminans, quam tradunt Thomistæ, equè posse subsistere gratiam illam per se semper efficacem quam ajunt sitam esse in delectatione victricis gratiæ celestis &c. Sed hanc concordiam nec ipsa hæcenus Schola Thomistica, nec ipse Jansenius admisit, qui gratiam illam prædeterminantem, uti aliorum gratiam congruam, disertè impugnat; & à gratia sua victrice vult utramque longè abesse. Differentiam gratiæ Thomisticæ prædeterminantis, & gratiæ victricis Jansenianæ, vide in hujus Tomi 1. Parte 2. Controversia 7. circa initium, *Ab hac doctrina &c.*

Quarto opponunt, Non esse damnatum omnem omnino sensum, quem possint habere Jansenii Propositiones, vel earum Author, sed tantum aliquem sensum determinatum. Atqui probari non potest quod sensus (quem illi sustinent) sit ille qui determinatè damnatur. Ergo potest sensus ille sustineri.

Sed ex hoc effugio sequeretur, si quis disertè diceret se sustinere Propositiones Lutheranas, Calvinianas, Jansenianas, non posse illum redargui. Quia pretendere semper potest, Non esse damnatum omnem omnino sensum, &c. Quam latum sic ab Apostolicis Decretis effugium semper captari possit, quis non videt? Sensus igitur in his, & aliis censeri debet damnatus, quem verba

& contextus & status Propositionis damnatæ per se important, juxta institutionem, & proprium sensum verborum, quibus Propositio damnata exprimitur: ita in omni tribunali sine tergiversatione proceditur.

Quinto opponunt, Recessus nimius à doctrina Hæreticorum modernorum (qualis est de Christo pro omnibus omnino mortuo, de gratia aliqua indifferenti, & merè sufficienti) plurimum nocet eorum conversioni, cum ab his longissime recedant. Ergo potius amplectenda, ea doctrina, quæ ab his minus recedit, sive, ad illos magis accedit, etsi cum illis non conveniat.

Resp. Accessum illum, de quo agitur; multo plus habere periculi, ne Hæreticos modernos in suo errore magis confirmet, & obduret. De hoc nemo melius testari potest quam ipsi Hæreticorum modernorum Doctores: inter quos *Samuel Maresius* in Hollandia celebris Doctor Calvinianus, in Præfatione ad suum Catechismum de Gratia, sic loquitur: Ipsius Papæ autoritas sensum labascit per has Controversias de Gratia, in quibus Pauli & Augustini sequaces (notum est ex contextu de quibus loquatur) plurimas defendunt Propositiones, quas Pius V. Gregorius XIII. & Urbanus VIII. . . . damnauerant, &c. Sunt quidem hæc verba Doctoris Hæretici, nec proinde judicis idonei: Sed ex quo facile colligi possit, quid major ille accessus etiam apud heterodoxos operetur.

De his infra plura scholasticè tradimus, & explicamus in hoc *Tomo 1. Parte 2.* de Gratia Divina, à Controversia 4. usque ad Controversiam 10. Extant & Theses variegæ, aliaque de iisdem recentius edita anno 1684:

CA-

CAPUT III.

De Christi præsentia in Sacramento Eucharistiæ.

1. **C**atholicos omnes affirmant in Sacramento Eucharistiæ, post panis & vini Consecrationem, Christum verè, ac realiter esse præsentem; ita ut virtute Consecrationis substantia panis mutetur in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini, solis accidentibus panis & vini remanentibus.

Negant Calvinistæ per Consecrationem Christum constitui præsentem realiter, sed tantum figurativè; sic ut nihil adsit præter ipsum panem & vinum, tanquam figuram aut signum repræsentans Corpus & Sanguinem Christi pro nobis oblatum. Et in hoc sunt contrarii ipsi Lutheranis, qui admittunt saltem in usu hujus Sacramenti realem Christi præsentiam, sed remanente simul panis & vini substantiâ.

2. Probatur Catholica veritas ex manifestis Christi verbis Matthæi cap 26. *Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur. Hic est Sanguis meus qui pro vobis effundetur.* Atqui non figura Corporis Christi pro nobis tradenda erat, sed verum ipsius Corpus traditum, & verus ejus Sanguis effusus est. Ergo Christus illis verbis affirmat verum suum Corpus & Sanguinem in Sacramento contineri: Sic ut in sensu proprio & identico non possint illa verba aliud significare quàm, Contentum sub hac specie panis est Corpus meum. Ut si Christus in Cana Galiliæ, volens vi verborum aquam sibi præsentem in vinum convertere, dixisset, *Hoc est vinum quod vobis fundetur.* Si quis autem negaret illis verbis hoc posse præstari, non verborum proprietatem, sed Christi potentiam oppugnet. Necessarium autem est Christum voluisse illis verbis se in Sacramento Eucharistiæ realiter constituere, vel Ecclesiam suam decipere, quod sic declaro:

Si aliquis Pater probus & prudens promitteret se filiis relicturum auri summam, sicut

Christus promisit se Corpus suum relicturum Discipulis manducandum, & idem parens postea in ultimo testamento scrinium relinqueret cum his verbis. Hoc est aurum quod vobis tradetur. Quis hominum dubitaret illic verum aurum, & non tantum auri figuram aliquam contineri? vel patrem illum tunc delirasse.

3. Regula apud omnes certa est cum S. August. lib. 3. *de doct. Christi. cap. 1.* Quando verba Scripturæ sumi possunt propriè, nunquam accipienda esse figuratè, nisi aliunde constet id esse manifestè necessarium. Quod hic minimè constat, cum Christus non minus potuerit se in Sacramento collocare verè quàm figuratè, idque verbis illis propriè significare. Quod si nolis hic eam regulam retinere, eodem jure poterunt Ariani explicare ioca Scripturæ, in quibus dicitur Christus esse unus cum Patre æterno, de unitate aliqua impropriè dicta. Ut cum dicit Christus Joan. 10. v. 3. *Ego & Pater unum sumus.* illud rectè intelliget Arianus de unitate metaphorica, sita in concordia voluntatum, non verò de unitate substantiæ propriè dicta. Neque unquam poteris ostendere ex Scripturis Arianos in hoc à vero Scripturæ sensu aberrare, nisi ad illam regulam illos adstringas, quæ requirit ut verba Scripturæ absque necessitate impropriè non intelligantur.

4. Hunc Christi sensum, & realem ejus præsentiam declarat Apostolus Paulus 1. ad Cor. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio Sanguinis Christi est? & panis quem frangimus nonne participatio Corporis Christi est?* Et iterum: *Quicumque manducaverit panem hunc vel biberit calicem indignè, reus erit Corporis & Sanguinis Domini.*

Quomodo reus erit Corporis Domini indignè manducati, si Corpus Domini non manducet, sed ejus figuram? Non admittet certe Calvinista, eum, qui indignè tractat figuram aut imaginem Christi, reum esse culpæ, cum Christum in sua imagine aut figura honorandum esse prorsus neger.

5. Nulla igitur hic apud Apostolum, nulla apud Evangelistas figuræ mentio, sed omnes eadem verba, *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur*, eodē modo apertè & simpliciter proponunt: quod certè minimè fecissent, si per Corpus Christi, figuram Corporis Christi intelligi voluissent; quomodd enim illud intelligi vellent, quod suis verbis toties repetitis non expresferunt?

Quinimò Christus ipse Joan. 6. v. 56. dicens, *Caro mea verè est cibus & Sanguis meus verè est potus, & Panis quem ego dabo Caro mea est pro mundi vita*, rem se miram ac novam declarasse ac promississe ostendit, subiungens, *His est panis qui de cælo descendit, & qui manducat hunc panem vivet in æternum*. Quid autem miri aut novi, meram particulam panis in sui memoriam discipulis porrigere, aut quid habet hæc triticei panis buccella, cur mannæ cælesti præferenda, & vitam æternam manducanti allatura dicatur? Hæc autem omnia in ipsum Christum verè & realiter in Sacramento præsentem rectissimè quadrare intelliguntur.

6. Ad hæc omnia opponunt. Quando Christus dixit, *Ego sum vitis*, debet vitis intelligi figuratè, Ergo quando dixit, *Hoc est Corpus meum*, Corpus Christi intelligendum est figuratè. Sed quis non videt, ex illo argumento eodē modo posse sic inferri. Ego sum vitis, debet intelligi figuratè, Ergo, Ego & Pater unum sumus debet intelligi figuratè & metaphoricè cum Arianis: atque ita eodem argumento evertes omnia quæ de Christo in Scripturis propriè dicuntur, quo realem ejus in Sacramento præsentiam auferre moliris. Verùm hæc, & similes ex Scripturis consequentiæ, per methodum tertiam superiùs assignatam retundi debent.

Nunc ulterius sic concludo. In cognoscendo Scripturæ sensu primitiva Ecclesia non potuit errare: sed illa agnovit realem Christi in Eucharistia præsentiam, non verò figuratam. Ergo fides de reali Christi præsentia non potest esse erronea.

7. Ad minorem probandam, Patrum primitivæ Ecclesiæ manifesta adduco testimonia.

S. Cyprianus *sermone de cæna Dom.* Panis, inquit, iste, quem Dominus discipulis suis porrigebat, non effigie, sed naturā mutatus est, omnipotentia Verbi factus est caro. Quid quæso clariùs dici potest?

S. Hilarius *lib. 8. de Trin.* De veritate Carnis & Sanguinis non est relictus ambigendi locus.

S. Augustinus verba Christi in sensu literaliter clare agnoscit Conc. 1. in Plal. 33. *Ferebatur in manibus suis*. Quomodd, inquit, hoc intelligatur in Davide secundum litteram non invenimus, in Christo autem invenimus; ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum Corpus suum ait, hoc est Corpus meum; ferebat enim illud corpus in manibus suis.

S. Joan. Damasc. *de fide lib. 4. c. 14.* Dominus dixit, hoc est, non Corporis signum, sed Corpus, non Sanguinis signum, sed Sanguis.

S. Epiphanius *in sept. Synodo act. 6.* Nunquam invenies neque Dominum, neque Apostolos, neque Patres incruentum illud Sacrificium, quod à Sacerdote offertur, imaginem dixisse, sed ipsum Sanguinem.

Nonne hic audis, nonne vides Scripturam, Christum, Apostolos, Ecclesiæ Patres realem Domini in Sacramento præsentiam uno ore apertè profiteri. Certè, nisi velis agnitæ veritati oculos occludere, necessarium est ut cum S. Hilario jam citato concludas, De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus.

Sic enim ad extremum argumentor. Si primitiva Ecclesia negasset realem Christi in Sacramento præsentiam, hi Patres, qui eam apertè docuerunt, fuissent olim hæretici, & ab Ecclesia separati. Sed hoc nemo unquam dixit aut cogitavit, imò fuerunt ipsi primitivæ Ecclesiæ præcipui Doctores ac defensores. Ergo manifestum est primitivam Eccle-

siam

siam nunquam negasse realem præsentiam, sed illam semper docuisse, & per suos Patres & Doctores posteris credendam proposuisse.

Præter testimonia Patrum primitivæ Ecclesiæ pro reali præsentia jam breviter adducta, juvat paulò expressius oculis objicere verba potissimum S. Ambrosii, & Cyrilli Hierosolymitani, qui quarto sæculo tam disertè rem hanc exposuerunt, quàm si hodie contra Calvinī assecras decertarent. S. Ambrosius ipsius S. Augustini primus in fide magister, & eximium primitivæ Ecclesiæ Oraculum sic loquitur lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Sermo, inquit, Christi hoc conficit Sacramentum: Qui sermo Christi? Nempe in quo facta sunt omnia. Fuit Dominus, & factum est cælum; jussit Dominus, & facta est terra; jussit Dominus, facta sunt maria; jussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vide ergo quàm operatorius sit sermo Christi. Si ergo tanta vis in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant, quânto magis operatorius est, ut quæ erant, in alia commutentur? Cælum non erat, mare non erat, terra non erat, sed audi dicentem, ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Ergo tibi ut respondeam, Non erat Corpus Christi ante consecrationem, sed post consecrationem dico tibi quod jam Corpus est Christi. Ipse dixit & factum est. Si ex his nondum vides sensum primitivæ Ecclesiæ contra solam corporis figuram, te excecaturum, aut dementatum agnoscas necesse est.*

Audi ejusdem circiter ævi Cyrillum Hierosolymitanum in sua Catechesi mytagogica. *Cum ipse dixerit, Hoc est Corpus meum. Quis audebit deinceps ambigere? & cum idem ipse tam asseveranter dixerit, Hic est Sanguis meus, quis unquam dubitaverit, ut dicat non esse ejus Sanguinē? Aquam olim in vinū convertit in Cana Galilee, & non erit dignus cui credatur, quod vinum in Sanguinem transmutavit? Quomodo possit hodie in rem hanc similitudo clarior, aut luculentius argumentum adduci? Versa te quò volueris, vel te ipsum,*

vel primitivam Ecclesiæ erroris necessariò condemnabis.

Addo aliud testimonium, & argumentum invincibile ex apertis monumentis *Historiæ Ecclesiasticæ* de mente primitivæ Ecclesiæ.

Ex illa patet evidenter ab infidelibus sæpe ac vehementer accusatam & passam fuisse Religionem Christianam, quod Christiani essent *Antrophagi*. id est, comestores carnis humanæ, quia Christi sui carnem & sanguinem manducabant, ut infra testimoniis citatis, ostendam. Atqui hoc ita intellectum, de manducatione reali Christi in Eucharistia, Christianæ Ecclesiæ Patres tunc viventes numquam negarunt, quod paucis verbis facere poterant, dicendo, non manducamus Corpus & Sanguinem Christi, sed tantum illius figuram, scilicet panem & vinum in passionis, & mortis illius memoriam.

Ergò ex illâ Infidelium accusatione, & Christianorum responsione manifestissimum est, doctrinam primitivæ Ecclesiæ fuisse eandem, quæ nunc est Romanæ, Christi Carnem & Sanguinem in Eucharistia verè ac realiter manducari.

In hujus argumenti, quod assumpsi, probationem evidentissimam, subjicio Patrum de illa accusatione tunc in primordiis Ecclesiæ sedulò tractantium aperta testimonia.

Accusatio ista patet primò ex *Tertulliano*, qui secundo circiter Christi ævo vixit, *Apologetica*, c. 7. & 9. l. 6. *contra Celsum*; ubi sic loquitur: *Dicimur sceleratissimi de Sacramento Infanticidii. Qui ista credis de homine, potes & facere. Tu homo es, & ipse quod & Christianus. Excipe rudem Sanguinem, eo panem tuum satia, vescere libenter. Quod si non potes facere, non debes credere, homo est enim Christianus, quod & tu.*

Adde hominis etiam Athei, ac Philosophi celeberrimi de hoc testimonium: *Averroës Comment. in metaphys.* mundum, inquit, peragravi, multasque, adedque omnes regiones circuii, varias sectas inveni, sed Christianam deteriore, aut etiam fatuam non reperi:

Quia Deum suum, quem colunt, devorant.

En quid post accusationem istam supra, quid alibi dicat ideim Tertullianus *lib. de Resur. carnis. c. 8.* Caro Corpore & Sanguine Christi vescimur, ut anima de Deo saginetur.

Quid ad eam S. Cyprianus de cœna, sæculo tertio? Quam præclarus, inquit, est calix iste, quam religiosa huius potius ebrietas, per quam accedimus Deo, non habentes sensum huius mundi, sanguinem sugimus, & intra ipsa Redemptoris nostri vulnera linguam figimus, quo interius, exteriusque rubricati, à sapientibus huius sæculi judicamur *Amentes*. Quomodo, quæso, primi illi veræ Ecclesiæ Christiani, à Sapientibus ethnicis fuissent iudicati *Amentes*? Quomodo accusati ut *Anthropagi*? Quomodo *Deum suum quem colunt devorare*? si illi in memoriam amici absentis, aut defuncti, aut Ceteris & Bacchi sui, non rarè cum pane & vino convivium celebrabant: nihil proinde ipsis circa primos Christianos, absque reali Christi manducatione, mirum vel novum, vel supplicio dignum visum fuisset.

Ex prædictis omnibus hoc irrefragabile formatur argumentum. In primitiva Ecclesia primi illi Patres, primi illi Christiani, imò & primi illi infideles, qui Christianorum Ritus ubique explorabant, in Eucharistia realem Christi præsentiam aperte testantur: nec erat in sequentibus sæculis ulla secta quæ eam negaret usque ad Berengarium, qui & errorem illum convictus retractavit: eodemque tenore hodie tota Ecclesia Romana, imò quoad hanc realem præsentiam Lutherana, in credendo procedit. Atqui primitiva Ecclesia fuit expers erroris ut ipsi Sæctarii fatentur, & Romana semper, hodieque in hoc est primitivæ conformis. Ergo omninò factus convincitur, qui contra hunc apertum omnium sæculorum sensum, solius Calvini

deliramentis adhæret. Quam tenues sint umbræ, quas Calvinus affectæ pro se objiciunt, ex sequenti earum solutione patebit.

Refelluntur inania Modernorum Effugia, & Doctoris Morlei in Anglia.

Opponunt primò, si Christus esset realiter præsens in Eucharistia, deberet idem Christi corpus esse simul in duobus locis discretis, scilicet in cælo, & in altari. Atqui idem corpus eodem tempore esse in duobus locis involuit contradictionem, quia sic esset in cælo, & simul à cælo abesset.

Resp. Negando minorem, Quia præsentia in uno loco, non est negatio præsentia in alio loco, in quo solo consistit contradictio, sed sunt duæ affectiones positivæ ejusdem corporis, scilicet præsentia ad hunc locum, & simul præsentia ad alium locum separatim. Hoc si neges Deum alicui corpori posse concedere, non hoc Sacramentum, sed potius Dei omnipotentiam oppugnas, Quinimò reipsâ unum corpus in duobus locis discretis divinâ virtute aliquando extitisse, patet *Actor. 9.* ubi Christus in via D. Paulo apparuit, & præsens adfuit, & palam locutus est, *Saule, Saule quid me persequeris &c.* nec tamen ideo cælum & dexteram Patris deievisse dicendus est, juxta illud *Actor. 3. v. 21.* *Oportet illum cælum suscipere usque ad tempus restitutionis omnium*, id est, extremi iudicii. Apparuit etiam corporaliter Christus Dominus Petro Romam cogitanti, cum diceret, *vado Romam iterum crucifigi*, ut testatur D. Athanasius in Apologia pro sua fuga, & D. Ambrosius contra Auxentium.

Confirmantur hæc à paritate rationis. Quia possunt duo corpora divinâ virtute in uno eodemque loco simul constitui, & se mutuo penetrare: quod tamen non minùs est contra naturalem constitutionem corporum, quàm unum corpus in duobus locis distinctis collocari, Patet Joannis 20. v. 6. quando ad Apostolos *venit Iesus januis clausis*, ubi cum pene-

penetratione dimensionum in eodem loco fuit janua & Corpus Christi, uti passim admittunt sancti Patres, qui in hoc Christi ingressu manifestum miraculum agnoscunt, uti & in Nativitate ac Resurrectione Domini corpus Virginis & sacrum sepulchrale penetrantis.

Opponunt secundò; de ratione corporis, five quantitatis corporeæ est, in loco extendi, five habere partes extra partes. Atqui corpus Christi in modica Hostia non habet suarum partium extensionem. Ergo nequit Christus corporaliter in Hostia consecrata contineri.

Resp. Majorem tantum esse veram de extensione intrinsecâ, five, quod debeat habere partes intrinsecè inter se distinctas, & quoad situm internum: non verò quod debeat una pars esse uno loco, & altera pars alio loco quoad situm extrinsecum. Cum enim situs ille extrinsecus partium sit tantum proprietas naturalis, quam corpus exigit habere quando relinquitur in statu suo naturali, non est cur Deus non possit istius exigentiæ effectum actualem impedire, sicut combustionem ignis, aut illuminationem corporis ex natura sua lucidi. Hæc proinde à Doctis meritò reprobat opinionio inanis *Cartesi* constituentis essentiam corporis in actuali extensione & impenetrabilitate partium, nisi ea aliter explicetur, ut aliqui conantur. Sed hoc pondus habere non potest apud Heterodoxos, qui passim profitentur se illius Principiis adversari, uti fuse, & adductis præcipuorum suorum Professorum & Academicarum Decretis, ostendit Fredericus Spanhemius ex Academia Leydensi in Hollandia Professor in libro suo, de novissimis circa res sacras in Belgio dissidiis, pag. 76. & seq.

Confirmatur apertè ex ipsis Scripturis hæc doctrina Lucæ cap. 18. v. 25. *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum celorum*, ubi apertè indicatur Deo possibile esse, ut camelus transeat per foramen acus, cum dicat hoc *facilius esse quàm divitem retinentem divitias in-*

trare in regnum Dei, quod tamen cum divina gratia est absolute possibile: aliàs & Abraham & David, & Salomon, & omnes etiam pii Reges & Principes Catholici cælorum regno excluderentur.

Alia argumenta merè plebæia, & per se futilia, à quovis his Principiis instructo facile dissolventur.

Ex quibus manifestè corruunt nova Asserta D. Morlei in suis *Trastatibus* de Controversiis Religionis Romanæ pag. 21. & 22. ubi majori confidentiâ quàm peritiâ asserit, *Transubstantiationem* in Eucharistia rem esse impossibilem & incredibilem, utpote contrariam *Sensuum* testimonio, & necessariò inducentem ad deliria *Scepticorum*, non tantum in aliis artibus & scientiis, sed etiam in ipsis Theologicis.

Sed, ut breviter concludam: Quisquis Theologus est, aut Philosophus mediocris, satis novit non tantum quatuor, sed quinque esse hominis sensus, Fidem autem non esse ex visu, gustu, &c. sed ex solo *Auditu*, ut testatur Apostolus ad Rom. 10. *Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi*. Verba autem Christi de reali sua præsentia in Eucharistia aded sunt clara apud præcellentissimos primitivæ Ecclesiæ Patres, quos supra recensui, ut non timeamus nos ad alios Scepticos, quàm ad Christum, Evangelistas & primos Ecclesiæ Patres à D. Morleo relegari.

CAPUT IV.

De Impanatione Lutherana & præsentia Christi in solo usu.

1. Argumenta quæ hætenus evincunt in Consecratione vi verborum panem mutari & converti in Christi Corpus, & vinum in Sanguinem, probant non fieri impanationem, id est, panem cum Corpore Christi in Eucharistia non permanere, uti contra Lutherum docet Ecclesia Catholica cum *Trident. Sess. 13. cap. 4.* Non enim dici potest

potest una substantia in aliam converti, nisi prima defierit, & altera in ejus locum succedat. Sic lignum non potest converti in ignem, nisi formâ ignis introductâ, forma ligni defierit: neque dici posset virga Moylis conversa in serpentem, si virga cum serpente permaneret.

2. Declarant autem hanc transubstantiationem testimonia Patrum supra allata, qui asserunt panem fieri Corpus Christi, mutari, converti &c. Audi queto in quarto sæculo primitive Ecclesiæ loquentem S. Cyrillum Hieros. *Catechesi* 4. *myslag.* Aquam olim in vinum convertit in Cana Galilææ, & non erit dignus cui credatur quod vinum in sanguinem transmutaverit?

Idem eodem sæculo profitemur Gregorius Nyssen. *Orat. Catech. cap. 37.* Rectè ergo nunc quoque Dei Verbo significatur panem, in Dei Verbi Corpus credo transmutari.

Denique S. Ambrosius disertis verbis scribit de pane fieri Corpus Christi *lib. 4. de Sacram. cap. 4.* Panis iste panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit Consecratio de pane fit Corpus Christi. Ac pergit ibidem ostendere nihil hîc esse creditu difficile: Si enim, inquit, creavit Deus cælum & terram quando non erant, quanto magis poterit panem & vinum, quæ jam existunt, in aliud commutare?

3. Altera Controversia cum Lutheranis est, quod doceant Christum esse realiter præsentem in solo usu, & sumptione Eucharistiæ, sic ut in Hostia consecrata non perseveret dum exponitur in templo, servatur in pyxide, aut ad ægros deferitur.

Sed contra, Postquam Christus consecrationis verba protulit, Eucharistia aliquo temporis spatio in ejus, aut Discipulorum manibus versabatur, antequam singuli ex Discipulis illam manducarent, Ergo si ante Communionem Christus erat sub speciebus Eucharisticis, non est ratio negandi quod postea extra usum sub iisdem perseveret. Vel peto à Lutheranis ut ostendant, ubinam in Scriptu-

ris dicatur, quod statim post usum Christus recedat, & evanescat? Nullum certè in Sacris Litteris exstat istius doctrinæ vestigium. Quinimò ex antiquissimo usu primitivæ Ecclesiæ constat Eucharistiam asservari, & ad ægros deferri consuevisse.

4. Probatur id primò ex Tertulliano, qui *Lib. 2. ad uxorem.* testatur Christianos suo tempore consuevisse Eucharistiam ad suos domum deferre, ut eam opportuno tempore sumerent. Et in *Serm. de lapsis.* narrat mulierem quandam, cum arcam in qua Sanctum Domini fuerat, indignis manibus aperire tentasset, igne inde surgente deterritam fuisse. En consuetudinem secundi post Christum sæculi, quo author ille vixit, etiam divino miraculo comprobatur.

S. Justinus Martyr ejusdem sæculi in *Apolo.* 2. asserit, post Sacra peracta Diaconos solitos fuisse deferre Eucharistiam ad fratres absentes.

S. Ambrosius in *Orat. de obitu Satyri,* narrat Satyrum fratrem suum particulam Eucharistiæ ad collum suspendisse in naufragii periculo, & sic salvum evasisse.

S. Hieronymus in *Epist. ad Rusticum,* refert S. Exuperium Tolosæ Episcopum, Christi Corpus in canistro vimineo comportasse.

Denique hæc Fides, Usus, & Consuetudo in primitiva Ecclesia adeò certa, & indubitata fuit, ut S. Cyrillus in *Epist. ad Gallosyaniam,* in terminis affirmare non dubitet eos insanire, qui asserunt Eucharistiam, si in alterum diem asservetur, vim suam amittere. Errare non potuit Fides, & Consuetudo primitivæ Ecclesiæ, aut qui eam sequuntur. Ergo errare necesse est eos qui solo Luthero duce illi adversantur.

CA-

CAPUT V.

De Sacrificio Missæ, & Communione
sub utraque Specie.

Docet Ecclesia Catholica contra Sectarios modernos, Christum in ultima Cœna non tantum Sacramentum, sed etiam Sacrificium per Sacerdotes offerendum instituisse, per illa verba, *Hoc facite in meam commemorationem* &c, prout à vera & primitiva Ecclesia semper intellecta fuerunt.

1. Probatur primò, ex Apostolo *ad Hebr. cap. 7. v. 17.* ubi declarat de Christo verè dici, *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Cum autem Sacerdotis proprium munus sit offerre Sacrificium, non potest Christi Sacerdotium in Ecclesia esse in æternum sine perpetuo Sacrificio in Ecclesia offerendo. Atqui cruentum Crucis Sacrificium semel tantum offerri potuit, cum Christus sapius mori, & immolari nequeat. Ergo tantum restat, ut perpetuò offerat per suos Ministros incruentum Missæ Sacrificium; alias Apostoli verba erunt ab omni veritate aliena.

Sacrificium autem illud sub specie Panis & Vini offerendum esse indicant eadem Apostoli verba, dum asserit Sacerdotium Christi fore secundum ordinem Melchisedech, cujus Sacrificium consistebat in Panis & Vini oblatione; utipatet *Genes. 14. v. 18. Melchisedech Rex Salim proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Altissimi.*

2. Probatur secundo, ex eo quod Deus nullo unquam tempore reliquerit Ecclesiam suam sine aliquo Sacrificio, quod in figuram supremæ majestatis illi offerri debebat. Nam in statu Legis naturæ reperimus publicum Sacrificium Deo oblatum per Abèlem, Noè, Abrahamum &c. In lege Mosaica plurima erant instituta Sacrificia, holocausta, victimæ, libamina. Ergo nullo modo credibile est solam Ecclesiam Christi relictam esse omni vero & publico sacrificio destitutam, quo

possit omni tempore Deum placare, laudis & impetrationis hostiam offerre, vitæ ac necis Dominum agnoscere, quod oblatione sacrificii proprie præstatur. Quod divino cultui adeò proprium est, ut nulla unquam Gens Deum coluerit, quæ sacrificium aliquod aut victimam non obtulerit. Quomodo igitur cogitari potest Christum, qui voluit Ecclesiam suam toto orbe diffundi, non ordinasse sacrificium aliquod publicum, & suæ Ecclesiæ proprium, in quo omnes gentes convenirent, & cultu conformi Deum adorarent? Quo autem sacrificio poterat populus Christianus melius conjungi, ac designari, quam per oblationem Corporis, & Sanguinis Christi in sacro sancto Missæ sacrificio?

Ad hunc finem ab exordio Ecclesiæ Christianæ instituti sunt Sacerdotes, & erecta sunt Altaria. Ad quid enim serviunt Sacerdotes, & Altaria, nisi ut victimæ, & sacrificia offerantur, sine quibus totus ille apparatus inanis esset, & proprio usu destitutus?

3. Probatur tertio, ex perpetuo usu Ecclesiæ Christianæ Missæ sacrificium offerendi, ad hæc usque tempora continuato: adeò ut mirum sit, ab iis, qui se primævam Ecclesiam venerari & sequi profitentur, aliud unquam fuisse cogitatum.

Sacrificium hoc jam inde à Christi temporibus in Ecclesia ubique oblatum fuisse testis locuples est S. Irenæus, qui floruit secundo post Christum sæculo; scribit enim *Lib. 4. cap. 32.* Christum in Cœna Apostolos novam novi Testamenti oblationem docuisse, quam Ecclesia, inquit, ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo juxta Malachiæ vaticinium.

4. Eundem Ecclesiæ primævæ usum prodit S. Augustinus in *Psal. 33.* Ipse Dominus, inquit, de Corpore & Sanguine suo instituit Sacrificium secundum ordinem Melchisedech; undè & ipsi Apostoli sacrificare leguntur. An ergo Apostoli à Christi doctrina aberrarunt?

Idem toto orbe Christiano sacrificium offerri

Q

ferri scribit iterum August. *de civit. Dei lib. 19. c. 22.* loquens de Oblatione Melchisedechi, Ibi (inquit) apparuit Sacrificium quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum. Et *l. 4. de Trinit. cap. 14.* Quid gratius offerri aut suscipi possit quam Caro Sacrificii nostri?

S. Ambrosius in *Luc. cap. 1.* Cum sacrificamus, Christus adest, Christus immolatur.

S. Hieronymus *super verba Malachiae*; In omni loco, ait, offerri oblationem, nequaquam immundam, ut à populo Israël, sed mundam, ut in caeremoniis Christianorum.

Eusebius Emiffen. *fer. 5. de Paschate.* Melchisedech oblatione panis & vini, hoc nimirum, quod in Eucharistia celebratur, Christi Sacrificium figuravit.

S. Justinus Martyr. in *Dial. cum Triphono.* Omnia Sacrificia quæ suo nomine facienda, Jesus Christus tradidit, id est, in Eucharistia panis & poculi, quæ in omni loco à Christianis fiunt, præoccupatione usus Deus, sibi grata esse testatur. En iterum S. Justinus secundi sæculi testis Sacrificium Eucharisticum in omni loco à Christianis oblatum fuisse testatur. Ergo vel errarunt omni loco cum SS. Patribus Christiani primitivæ Ecclesiæ, vel aberrant hujus temporis Sectarii huic Sacrificio contrarii.

5. Quoad *Laicorum Communionem*; docet Ecclesia Romana non esse necessarium præbere laicis communionem sub specie vini, contra plerosque Sectarios.

Primo, quia nullum in Scripturis extat præceptum administrandi laicis Eucharistiam sub specie vini, ut infra ostendam.

Secundo, Quia ipse Christus duobus Discipulis in Emaus porrexit Eucharistiam sub sola specie panis, *Luc. 24. & cognoverunt eum in fractione panis*, uti eum locum explicat Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus, & plures alii. Et tempore Apostolorum de Fidelibus dicitur, *Act. 2. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communione fractionis panis.* Ubi nulla calicis sit men-

tio, uti nec *Act. 20. Vna autem Sabbathi cum convenissemus ad frangendum panem.*

Tertio, quia de communione data sub unica specie sæpè memorant Patres primitive Ecclesiæ, ut infra patebit, quod sine errore fieri nunquam possit, si extaret præceptum Christi de communione sub utraque specie.

6. Contra hæc, præceptum à Christo latum esse de præbendo Laicis Calice probare conantur Sectarii primo, ex *Matth. 26. v. 27. Bibite ex eo omnes.* Verum ea verba ad solos Apostolos pertinere declarat Marcus cum addit, *Et biberunt ex eo omnes*, scilicet Apostoli tunc in cœna præsentis.

Opponunt secundo, verba Christi *Joan. 6. v. 53. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem non habebitis vitam in vobis.* Ergo non habebit vitam qui non sumit Eucharistiam sub specie vini. Sed facile negatur consequentia; non enim requirit Scriptura ut omnes bibant Sanguinem sub specie vini, sed tantum ut bibant Sanguinem Christi quocumque modo id fiat: Jam verò sub specie panis necesse est totum Christi Corpus cum Sanguine conjungi, cum illic Corpus Christi non mortuum, sed integrum, gloriosum, & vivum, prout modo in calo existit, sub unica panis specie constituatur. Ergo hoc ipso, quo aliquis Christi Corpus suscipit sub sola specie panis, Christi pariter Sanguine reficitur. Neque ullus Scripturæ locus plus requirit, quam ut sumatur Sanguis Christi, non verò ut sub vini specie recipiatur.

7. Et sanè graves admodum erant causæ cur Christus noluerit præceptum sumendi calicis omnibus laicis imponi. Nam in quibusdam Regionibus præsertim frigidis, & à vino, ac commercio remotis, aliquando moraliter impossibile foret vinum in ea quantitate procurare, quæ toti populo sufficeret. Magnum quoque ac frequens adesset periculum effusionis, ac irreverentiæ, si deberet calix per omnes totius populi manus aut ora circumferri, toties impleri, toties detergi &c.

&c. Non negant tamen Catholici posse usum calicis ulli unquam laico concedi, sicut Regibus Galliæ concessus traditur; sed docent de illo omnibus concedendo nullum omnino præceptum divinum extare. Quod autem Sacerdotes debeant sub utraque specie communicare, non ideo id fit, quod hoc ad Sacramentum, sed quod ad Sacrificium requiratur; ut per Sanguinem quasi seorsim sub specie vini sumptum, & oblatum, Mors & Passio Christi repræsententur.

Nullum autem de præbendo laicis calice præceptum à Christo constitutum, aut à primitiva Ecclesia agnitus fuisse vel ex eo patet, quod Paulinus Presbyter in vita S. Ambrosii narret, dum jam S. Ambrosius esset à vita excessurus, Sacerdotem nomine Honoratum divinitus ter advocatum adfuisse, & S. Ambrosio Dominicum Corpus obtulisse, sine ulla Sanguinis mentione, quod, inquit, ubi accepit emisit spiritum. Et ipse Dominus non tantum manducanti Carnem & bibenti Sanguinem, sed etiam seipsum sub sola panis specie sumentis vitam eternam promittit, *Joan. 6. Qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

CAPUT VI.

De Confessione Sacramentali.

1. D Ocent Catholici, lapsis in peccatum mortale à Christo præceptam esse Confessionem Sacramentalem, formaliter integram, & distinctam quoad speciem & numerum delictorum, coram Sacerdote ad hoc legitime deputato.

Hanc confessionem, quam auricularem vocant, negant passim Sectarii, existimantes sufficere se coram Deo peccatorem agnoscere. Quamvis nec in hoc inter se omnes conveniant: constat enim Lutheranos multis locis in Germania etiam coram Ministro suo peccata saltem generi cè confiteri. In hoc er-

ro concordant Novatores nostri cum hæreticis Novatianis à primitiva Ecclesia damnatis, qui oris confessionem, & Sacerdotis Sacramentalem absolutionem penitus sustulerunt: uti tertio post Christum sæculo testatur S. Cyprianus lib. 4. Epist. 2. & S. Augustinus de hæresibus Novatianorum. Fieri autem non potest, ut doctrina illa nunc sit vera, quæ in primitiva Ecclesia fuit hæretica.

2. Probatur doctrina Catholica ex Scripturis, quæ hanc absolvendi potestatem Sacerdotibus aperte concedunt *Matth. 18. Quæcumque ligaveritis super terram erunt ligata & in calo, & quæcumque solveritis super terram erunt soluta & in calis.* Et *Joan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittantur, & quorum retinueritis retenta sunt.* Item *Jac. 5. v. 16. Confitemini alterutrum peccata vestra.*

Itaque ex illis Christi verbis sic argumentor. In Ecclesia Christi, quæ est perpetua, constituti sunt perpetui Judices cum potestate ligandi, atque absolvendi peccata. Atqui Judex non potest absolvere aut remittere peccata, nisi ad ipsius tribunal fuerint relata, & debite exposita. Ergo ad peccatorum absolutionem à Christo institutam necessarium est, illa à pœnitente Sacerdoti debite exponi. Non enim potest Judex absolvere à delictis sibi incognitis; Sacerdos autem nequit delicta cognoscere nisi illi à pœnitente per Confessionem aperiantur, cui soli peccatorum suorum malitia solet esse manifesta.

Neque refert quod Christus Magdalenam, & quosdam alios sine particulari peccatorum confessione absolverit. Christus enim, cum esset Deus, potestatem habuit absolutam peccata contra suam legem commissa quocumque modo condonandi. At Ministri Ecclesiæ, cum à Christo constituti sint Judices ad ligandum aut solvendum juxta statum pœnitentis, debent ejus statum & delicta expendere, antequam sententiam ferant: hunc autem pœnitentis statum purus

homo absque distincta peccatorum confessione cognoscere nequit.

3. Atque ut aperte pateat hoc Pœnitentie tribunal eo quo diximus modo à Christo constitutum fuisse, & à primitiva Ecclesia perpetuo usurpatum, ipsam in suis Patribus loquentem audiamus.

S. Augustinus in *Hom. 49. cap. 3.* Nemo sibi dicat, occulte ago, apud Deum ago, novit Deus, qui mihi ignoscit, quid in corde ago: Ergo sine causa dictum est, *quæ solveritis in terra soluta erunt in calis*: ergo sine causa sunt claves datæ Ecclesiæ Dei. Frustraneum Evangelium, frustranea verba Christi, promittimus vobis quod ille negat. En quomodo nobiscum has Scripturas Augustinus intellexerit: & confessionem occultam soli Deo, non Ecclesiæ Ministro factam repronaverit.

Audi iterum, & execrare tam apertum nostri temporis errorem. Aug. *lib. 2. de visit. infirm. cap. 4.* Sunt quidam, qui sibi ad salutem sufficere autumant, si soli Deo, cui nihil occultum est, sua confiteantur crimina: nolunt enim, aut erubescunt, sive dedignantur se ostendere Sacerdotibus, quos tamen inter lepram & lepram discernere per legislatorem Dominus constituit. Ergo ad te venire roges Sacerdotem, & fac illum conscientiarum tuarum penitus participem. En quomodo penitus integram requirat fieri Sacerdoti peccatorum confessionem. Audi porro quâ censurâ hanc omittentes ibidem perstringat. Non seducat te, inquit, illa somniantium superstitio, quæ in visitando confirmat, quasi salvet, Sacerdote inconsulto, ad Deum peccatorum Confessio.

Idem inculcat antiquissimus Athanasius, *Serm. in illa verba.* Invenietis pullum alligatum. Nondum, inquit, soluta sunt vincula, tradas te ipsum Discipulis Jesu, adsunt enim qui te solvant pro potestate ea quam à Salvatore acceperunt; quæcumque enim ligaveritis inquit in terra, erunt ligata & in calis.

Idem docet S. Basilii *Interrog. 288.* Ne-

cessariò iis peccata aperiri debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.

Idem necessarium esse confirmat S. Chrys. *lib. de Sacerd.* Qui laborant Christiani, ultrò sibi persuadeant Sacerdotum curationi se submittere oportere.

S. Cyprianus tertio post Christum sæculo, *Lib. de lapsis*, Confiteantur singuli delictum suum dum admitti ejus confessio potest, per manus impositionem Episcopi, & Cleri jus Communicationis accipiant.

Innocentius I. quinto post Christum sæculo, in vita S. Ambrosii. De pondere æstimando delictorum Sacerdotis est judicare, sed quomodo nisi illi innotescant.

Ex his iterum aliud inferre non potes, quam falli Scripturas, errare Patres primitive Ecclesiæ, aut certè illos à veritate deviare, qui Sacramentalis Confessionis necessitatem non admittunt.

CAPUT VII.

De Purgatorio.

1. **D**octrina Catholica est, præter Infernum damnatorum, extare alium locum, quem Purgatorium dicimus, in quo animæ iustorum, quæ in hac vita sufficienter expiatae non fuerunt, in altera vita expurgantur, antequam ad caelestem gloriam recipiantur. Negant hæc Lutherani & Calvinistæ: & olim negavit Aetius orationes fidelium defunctis prodesse, cujus doctrinam inter hæreses reponit Epiphanius, & Augustinus de hæresibus Aetii.

2. Probatur primò necessarium esse talem locum expiatorium superesse. Sæpe homo, qui peccavit mortaliter, liberatur à reatu culpæ, & pœnæ æternæ, non tamen ab omni pœna temporali. Sed homo discedens ex hac vita cum reatu pœnæ temporalis non potest in cælum admitti: nihil enim inquinatum intrabit in regnum cælorum. Ergo debet superesse locus purgatorius in quo

quo illa temporalis pœna persolvatur.

Major probatur manifestis Scripturæ exemplis.

Primò, Moyses & Aaron propter peccatum incredulitatis, quod ipsis remissum erat, puniti sunt morte temporali à Deo illis constitutâ, ne ingrederentur terram promissionis, uti patet *Numer. 20. & Deuter. 33.*

2. David post impetratam veniam adulterii, & homicidii, punitus tamen fuit à Deo morte filii admodum dilecti ex adulterio geniti, Nathan Prophetâ tam remissionem peccati, quam pœnam superstitem declarante *2. Reg. 12. Transiit quoque Dominus peccatum tuum, verumtamen parvulus qui tibi natus est morietur.* Idem patet in eodem Davide *2. Reg. 24.* ubi iussus est unum ex tribus pestem, famem, vel bellum eligere in vindictam peccati ab eo humiliter agniti, & à Deo aperte condonati. Quando igitur contingit interveniente morte pœnam temporalem pro peccato remisso restantem in hac vita non persolvi, manifestum est in altera vita debere expiari: at non in cælo, nec in inferno, ergo in Purgatorio. Sicut etiam inter homines Rex aut Princeps condonat Reo crimen læsæ Majestatis, & pœnam capitis, jubet tamen aliquando aulâ abesse, aut carcere ad tempus detineri.

3. Probatur secundo dari hunc purgatorii locum Matth. 12. v. 32. *Qui dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro.* Ex quo satis aperte colligitur aliquam esse peccatorum remissionem in sæculo futuro: quod ex eodem loco colligit etiam S. Augustinus lib. 21. de civit. Dei, cap. 24. Patet idem ex Apostolo 1. ad Cor. 3. v. 15. *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem.* Quod de igne Purgatorii interpretatur idem Augustinus in *Pf. 37. sub initium.*

Denique disertissimis verbis id Scriptura declarat *2. Mach. 18.* ubi Judas Machabeus maximis impensis jussit publicè Sacrificium offerri pro mortuis, qui in acie occiderant, ut à peccatis solverentur: cujus factum ibi-

dem his verbis approbatur. *Sancta igitur & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis solvantur.* Quod factum tam publicum in luce totius populi, & testificatio tam aperta, etsi Scripturæ non foret, satis ostendit quis fuerit sensus & fides antiquissima istius Ecclesiæ ante Christum, de pœna temporali post mortem remanente, & de virtute Orationis, & Sacrificii ad illam redimendam.

4. Hoc autem esse indubitatum Scripturæ testimonium, hanc esse praxim & consuetudinem in vera Christi Ecclesia, ut ne vel minimum hæresse possis, testabitur primitive Ecclesiæ Doctor & Oraculum S. Augustinus *Lib. de cura pro mortuis c. 2.* In Machabæorum (inquit) libro legimus oblatum pro mortuis Sacrificium: sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret autoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Audi rursum, *ibidem cap. 4.* Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica Societate defunctis suscepit Ecclesia.

En iterum & suam & Apostoli mentem inculcat & exponit Aug. *Lib. 20. Homil. 16.* Qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per ignem quemdam purgatorium transibunt, de quo Apostolus ait, *salvus erit, sic tamen quasi per ignem.*

5. Eandem Ecclesiæ fidem ante Augustini tempora consignat Tertullianus *Lib. de corona militis cap. 3.* Oblationes pro defunctis annuâ die facimus.

Eandem declarat 4. sæculo *Conc. Nicænum Can. 63.* Nuntietur de morte Episcopi omnibus Ecclesiis, & Monasteriis illius Diocesis, ut fiat oratio pro eo. *Et Carthaginense 4. c. 79.* Pœnitentes... si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ut eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus &

oblationibus commendetur.

Nec quisquam ferè est SS. Patrum, [qui hanc materiam attigit, quem non possim huius doctrinæ testem adducere. Quid enim singulis opus est cum iterum & apertè, & sine dubitatione *Aug. de verbis Apost. Serm. 31.* testetur hanc esse fidem & suam, & Ecclesiæ universæ? Orationibus, inquit, sanctæ Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & eleemosynis, quæ pro defunctorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adjuvari. . . Hæc enim à Patribus universa observat Ecclesia.

Qui hæc audit, & adhuc præfractè Purgatorium negat, securus esse potest se nunquam ad Purgatorium perventurum.

Ad Augustini de hoc testimonium supra allatum *num. 4.* en quàm demum futiliter se expedire conetur Doctor *Morlem* nunc apud Anglos celebris, de hac Controversia agens *pag. 57.* Augustinus, inquit, non ex propria sententia locutus est, sed ex aliorum, scilicet Hieronymi, cum aliis Viris magnis, quibus noluit Augustinus repugnare. Agnoscat igitur S. Hieronymum, & alios magni nominis Viros in Ecclesia illa primitiva ita nobiscum sensisse, renuit tamen S. Augustinum, quamvis idem apertè pronuntiantem, illis annumerare, quia nempe ex quadam aliorum reverentia, aut respectu humano sic locutus est. Nescio certè quis Spiritus etiam privatus potuerit Morlæo revelare arcanum illud Augustini consilium, & dissimulationem tanto viro indignam. Sed unde provenire soleant istiusmodi inania effugia, docet nos ipse Augustinus lib. de unitate Ecclesiæ *cap. 18.* *Vix videri aliquid dicere, dum tacere erubescis & inania loqui non erubescis.*

CAPUT VIII.

De Indulgentiis.

DOcent Catholici dari in Ecclesia potestatem concedendi Indulgentiam, quæ consistit in remissione pænæ temporalis debita peccatis actualibus commissis post Baptismum, & remissis quoad culpam, extra Sacramentum facta, ex thesauro Ecclesiæ satisfactionum restantium Christi & Sanctorum: idque tam quoad vivos, quàm quoad defunctos, qui in purgatorio versantur.

Negant hanc potestatem passim Hæretici moderni: illis in hoc errore præiverunt alii ab Ecclesia pridem damnati. Primò Waldenses, appellati pauperes de Lugduno, quorum octavus error fuit, Indulgentias quæ à Summo Pontifice conceduntur nihil prorsus valere: Secundò, Joannes Wiclefus cujus errores damnantur in Synodo Constantiensi §. 8. in articulo Wiclefi 42. asserente, Fatuum esse credere Indulgentiis Papæ & Episcoporum: Cui Concilio generali interfuerunt supra mille Patres, Anno 1415. 3. Hunc secuti sunt Hussitæ apud *Cochleum* de hist. Hussitarum. Hos majores habuit Martinus Lutherus qui ab Indulgentiarum oppugnatione Sectæ suæ principium fecit, uti patet in illius Articulis à Leone X. & Trid. damnatis. Postremò Joannes Calvinus Indulgentias copiosius oppugnavit in sua Institutione Christiana *Lib. 3. cap. 5.*

Contra hos probatur doctrina Catholica primò, Quia supra de Purgatorio ostensum est manifestè, talem pœnam temporalem frequenter superesse post culpæ remissionem.

Probatur 2. hanc pœnam temporalem per Ecclesiæ Indulgentias posse remitti, primò ex sacris Litteris, 1. *ad Colossenses*, 1. ubi Apostolus dicit, Nunc gaudeo in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. Ubi patet eum esse

esse passum pro fidelibus Ecclesiæ: quod verò dicitur, quæ desunt passionum Christi, non intelligitur, quod Christus plenè non satisfecerit, & non suffecerit ad redemptionem humanæ naturæ, hoc enim falsum est, & hæreticum: sed intelligitur, quod Christus, & Ecclesia sit una persona mystica, cujus caput est Christus, corpus verò est congregatio fidelium, quilibet verò justus est quasi membrum, ut habetur 1. *Corinth. 12.* Deus verò suâ predestinatione constituit, quantum meritorum deberet esse in totâ Ecclesiâ tam in capite, quàm in membris: his verò verbis demonstrat Apostolus ærumnas Sanctorum excedentes peccata adjungendas passionibus Christi ad communem totius Ecclesiæ utilitatem &c. Cum ergo de excessu pœnalitatum suarum Sancti non sint remunerandi in seipsis, nec alteri eum applicaverint, sequitur, quod hujusmodi merita reposita sint in thesauro Ecclesiæ distribuenda per Vicarium Christi, thesauri illius claves, sive potestatem habentem, ut dicitur in *d. cap. unigenitus.*

Probatur 3. ex 2. *ad Corinth. 2.* ubi Apostolus dicit, cui vos donastis, & ego, nam quod donavi, ex persona Christi donavi; scilicet, pœnam per Indulgentias, per quas pœna condonatur in persona Christi, id est, in potestate sibi à Christo relicta. Idem probatur, ex locis quibus ostenditur potestas Clavium, ut *Matth. 16.* Tibi dabo claves regni cælorum, quodcumque ligaveris, &c. potest verò quis ligari, & quoad culpam, & quoad pœnam, ergo & absolvi. Et illud *Joan. 20.* quorum remiseritis, &c. intelligitur etiam quoad pœnam.

Probatur quartò eadem veritas ex Conciliis, & primò ex Ancirano, *Can. 2.* ubi quibidam Diaconis, qui sacrificarunt idolis, revertentibus, conceditur relaxatio pænæ, & *Can. 5.* ubi conceditur facultas Episcopis indulgendi iis qui manducaverant sacrificata idolis, si resipuerint: & in Concil. Niceno *Can. 2.* idem Episcopis conceditur: & in Concil. Tribur. relato in *c. cum ex eo*, de Pœnit. & remiss. damnatur abusus quidam conce-

dendi illegitimè indulgentias, & idem abusus damnatur in Conc. Romano, de Pœnit. & remiss. in 6. & in Concil. Constantiensi, Sess. 8. in damnatis articulis Wiclefi, inter alios damnatus fuit hic, quod indulgentias negaverit.

Quintò, ex Patribus, idem confirmat Cyprianus *Serm. 5. de lapsis*, ubi reprehendit Sacerdotes, quod nimis sint indulgentes in remittenda pœnitentia, quod de indulgentiis indiscretis etiam potest intelligi: & apertè id probat D. Hieron. ut habetur *c. mensuram*, de pœnit. distinct. 1. & Tertul. *lib. 2. ad uxorem* hortatur illam post mortem suam ad statum viduitatis, & inter alia, ad frequentandas Stationes pænæ satisfactorias.

Frustra autem opponunt, quod per hanc indulgentiarum concessionem lædatur divina justitia: nam quomodò illa lædi potest, quando illi satisfit tam ex propria, quàm ex aliena satisfactione ab Ecclesia illi summissè oblata? Nec obstat etiam quod dicatur *Lucæ 17.* Cum feceritis hæc omnia, dicite servi inutiles sumus. Quia id tantum indicat merita & præmia bonorum operum non tam nobis, quàm divinæ gratiæ & acceptationi debere. Cum quo clarè consistit ista opera bona esse simul satisfactoria, & expiatoria pænæ temporalis ex eadem Dei gratia & acceptatione, uti ex pluribus Scripturæ exemplis supra ostendimus. Et sic poterunt Sancti non solum pro se satisfacere quoad pœnas temporales, sed etiam pro aliis; constituendo inde thesaurum indulgentiarum, vel ut melius dicam, illum augendo jam per Christum constitutum, ut supra declaratum est.

Plura de Indulgentiis ac Jubileo resolvuntur infra *Tomo 2. parte 3. tractatu 3. cap. 6. & ultra.*

CAPUT IX.

De Ieiuniis Ecclesiasticis.

Primò, Docet Ecclesia Romana, Certos. jejunii dies ab Ecclesia constitutos sub præcepto observandos esse. E contra sustinent moderni Sæctarii, Institutionem jejunii pro certis diebus esse penes Communitates singulas pro opportunitate temporis, & occasionis occurrentis.

Secundò, Docet Ecclesia Romana, Meritoriam esse apud Deum abstinentiam à certis cibis diebus illis ab Ecclesiâ constitutis. Contendunt ex adverso moderni Sæctarii, Abstinentiam illam impiam esse, & Christianæ libertati contrariam.

Tertiò, doctrina est Ecclesiæ Romanæ, per prædictum jejunium aut abstinentiam nos posse satisfacere divinæ justitiæ pro pænis temporalibus peccatis nostris debitis. Contra docent illi, hanc contra Christum gravem esse blasphemiam, uti inter Sæctarios recentiores deducit Guilielmus Perkinsus de Jejunio Controv. 12. cap. 2. §. 2. Horum singula quàm evidenter falsa sint contra Scripturas, & testimonia Patrum primitivæ Ecclesiæ, in sequentibus dilucidè expono.

Ac primo, de jejunio Quadragesimali doctrina Ecclesiæ Romanæ clarè probatur, Exodi cap. 34. v. 28. ex jejunio Moysis quadraginta diebus & noctibus in ipsis Scripturis semper probato & laudato. 2. ex jejunio Eliæ 1. Regum cap. 19. v. 8. qui jejunavit 40. diebus & noctibus donec perveniret usque ad montem Dei Horeb. 3. Matthæi cap. 4. v. 2. ex jejunio Christi 40. diebus piè ac sanctè suscepto.

Opponunt Sæctarii jejunia hæc miraculosa fuisse, ac proinde verè Ecclesiæ non imitanda. Fateor quidem miraculosa fuisse in quantum illi omni alimento abstinerunt. At Ecclesiæ pro suo modulo per certorum ciborum, & quantitatis abstinentiam non tan-

tum licitè, sed etiam piè suscepta, & postea dicto modo præcepta fuisse, ex testimonio Patrum primitivæ Ecclesiæ manifestè demonstratur.

1. Sub ipsum Ecclesiæ exordium anno Christi 80. Constitut. Apostolicarum lib. 5. cap. 12. apertè id testatur his verbis: *Post dies Epiphaniarum, servandum nobis est jejunium Quadragesimæ, quod vitæ Christi & legis lætæ recordationem continet.*

2. S. Ignatius Martyr anno Christi 100. in Epistola sua ad Philippenes, *Quadragesimale*, inquit, *jejunium ne spernatis; continet enim exemplum conversationis Dominicæ.*

3. S. Ambrosius anno 374. Sermone 7. de eodem jejunio sic pronuntiat: *Hoc fecit causa salutis nostræ, ut rem utilem non solum doceret verbis, sed etiam exemplis institueret, ut ipsis vestigiis, quibus ad fidem currimus, ad abstinentiam graderemur.*

4. S. Hieronymus anno 390. ut de hoc prolixiora ipsius effata præteream, sic rem breviter declarat lib. 2. adversus Jovinianum cap. 11. *Ipsè Dominus quadraginta diebus Christianorum jejunium sanctificavit.*

5. S. Augustinus anno 420. in quæstionibus super Genesim lib. 1. cap. 169. *Non frustra quadraginta dies juniorum sunt constituti, quibus Moyses, & Elias, & ipsè Dominus jejunavit.* Idem declarat pluribus in Psalmum 100. & Epist. 19. cap. 15. & Patres ceteri, quos brevitati studens prætereo.

Sed ne dicas hæc Patrum testimonia rigidum præceptum non importare, audi inter primos Ecclesiæ primitivæ Pontifices Clementem Romanum anno Christi 80. in Canone Apost. 68. *Si quis Episcopus vel Presbyter, vel Diaconus, vel Lector, vel Cantor sanctam Paschæ Quadragesimam non jejunat, præterquam si propter invocillitatem corporis impediatur, deponatur; si laicus sit, segregetur.* Si quem ed adducit ventris ingluvies, ut hæc nec audiat nec intelligat, de eo cum veteri parèmia dicendum, *Venter aures non habet.*

Ex his satis convincitur, quod possit Ecclesia pro omnibus fidelibus in communi, alios

alios etiam jejunii dies præcipere. Patet id magis in particulari tam in Antiquo quàm Novo Testamento, Lib. 1. Regum cap. 14. v. 24. Lib. 2. Paralipom. cap. 20. v. 3. Jeremiæ cap. 35. v. 6. & 8. Lib. 1. Esdræ cap. 8. v. 21. Estheris cap. 4. v. 18. Actor. cap. 16. v. 4.

Testis hujus potestatis in ipso primo Ecclesiæ sæculo est S. Ignatius Martyr, in Epistola sua ad Philippenes: *Post passionis Dominicæ hebdomadam jejunare quarta & sexta feriâ ne negligatis.*

Idque ab Ecclesiâ pro aliis etiam diebus statutum constat in secundo Sæculo ex Decreto S. Urbani Pontificis anno 224. apud Gratianum Distinct. 76. *Statuimus, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: Primum initio Quadragesimæ, secundum in hebdomada Pentecostes, tertium verò in Septembri, quartum in Decembri more solito fiat.* Ubi etiam indicatur hoc præceptum ejusque observationem temporibus anterioribus in more positum fuisse.

Doctrinam verò modernorum Sæctariorum huic contrariam, etiam tempore S. Augustini pro Hæresi agitari fuisse, patet ex ipsius libro de Hæresibus, hæresi 53. *Æriani ab Ærio quodam sunt, qui in Arianorum hæresim lapsus, propria quoque dogmata fertur addidisse nonnulla, dicens, Orare, vel offerre pro mortuis oblationem non oportere, nec statuta solemniter celebranda esse jejunia; sed cum quisque voluerit, jejunandum, ne videatur esse sub lege.* Ab aliis Patrum ac Conciliorum in hanc rem testimoniis abstinere, ne sim prolixus: pauca tantum argumenta, quæ apud Adversarios præcipui ponderis sunt, breviter dissolvo.

Objiciunt igitur primò, Ecclesia nullum potest imponere præceptum quod obligat sub peccato; quod probant ex Matthæi cap. 15. Frustra colunt me docentes doctrinas & mandata hominum. Atqui Jejunia & abstinentiæ Ecclesiæ Romanæ sunt tantum mandata hominum. Ergo illa non obligant sub peccato,

Respondeo, negando majorem: ad probationem dico tantum ibi damnari mandata hominum, quæ sunt contraria legi divinæ, uti ex contextu patet; præceptum autem jejunii non repugnat legi divinæ, cum jejunium non sit res mala, & ipsa lex divina præscribat obtemperandum esse legitimo Superiori rem non malam præcipienti. Unde ridiculè Adversarii, dum urgent servandum præceptum divinum, non obediendo mandatis hominum, volunt ipsum præceptum divinum contemni, quod mandat obedire præceptis Superiorum, ut habet Apost. *Obedite Præpositis vestris.* Et passim in Scripturis.

Objiciunt secundò, Dicit Christus Matthæi cap. 15. *Quod intrat per os, non coarctat hominem.* Ergo abstinentia à carnibus &c. non potest præcipi sub reatu peccati mortalis.

Respondeo, Quod intrat in os, per se quidem non coarctat hominem, sed coarctat hominem inobedientia illius hominis, qui facit cibum vetitum per os suum intrare: Alias ne quidem peccasset Adam comedendo fructum vetitum, qui sanè per os intravit. Neque in novo Testamento peccasset Fideles comedendo sanguinem & suffocata, quando erant ab Apostolis prohibita in Act. Apostolorum cap. 15. Ridiculos autem reddit Adversarios, quod Christus hîc respondeat Phariseis, qui superstitiosum, & supremum urgentes rigorem, volebant illius Discipulos coarctari, quod *manibus illotis manducarent.* Quid hoc facit ad solidum & expressum Ecclesiæ præceptum ex Scripturis & Patribus supra demonstratum?

Objiciunt tertio, Ex Apostolo 1. ad Corinth. cap. 10. v. 25. *Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam.* . . . si quis vocat infidelium & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit, hoc immolatum est idolis: nolite manducare, propter illum qui judicavit, & propter

ter conscientiam, conscientiam autem dico non tuam, sed alterius.

Respondeo breviter, interrogando, Quid ibi dicat Apostolus, nisi ut quæ tunc prohibita non erant liberè manducarentur, quales erant carnes in macello venales, aut indiscriminatim appositæ, & quæ prohibita erant non manducarentur, quales erant carnes propositæ tanquam idolis prius immolata, & quasi in illorum honorem sumenda. Quid quæso facit hoc pro manducandis sine peccato carnibus aut cibis postea pro certis diebus ab Ecclesia absolute prohibitis? Si tunc potuerint ritè ab Ecclesia prohiberi carnes appositæ tanquam idolis immolata, & *Astorum cap. 20. & 25.* usus sanguinis & suffocati, cur jam ab eadem Ecclesia non possint certis diebus carnes aut cibi alii interdici? Quinimò ex hac prohibitione carniū idolis oblatarum hi nostri carnis & ventris patroni suo potius argumento seipsos jugulant. Sed malunt illi in luo Ægypto super ollas carniū sedere, quàm ad terram promissionis per abstinētiā proficisci.

CAPUT X.

De Peccato originali, mortali, & veniali.

DOcent Lutherus & Calvinus, peccatum Originale, quod ab Adamo contraximus, consistere in concupiscentia, sive inclinatione ad malum concupiscendum, quod Theologi vocant concupiscentiam in actu primo. Negarunt hoc omni tempore Catholici.

Probatur manifestè ex Ratione, & Scriptura. Quia, quicquid habet rationem peccati, id per Baptismum tollitur, uti agnoscunt omnes qui Baptismum admittunt. Atqui concupiscentia illa per Baptismum non tollitur. Ergo peccatum originale in concupiscentia illa non consistit. Minor aperte probatur, tam ex perpetua experientia, quàm

etiam baptizati sentiunt inclinationē ad malum concupiscendum, quàm ex testimonio Apostoli ad Rom. 7. v. 23. *Videō aliam legem in membris meis, repugnantē legi mentis meæ.* Ex qua lege proveniunt motus concupiscentiæ ad malum appetendum, ut idem testatur ad Galatas 5. v. 17. *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* Unde manifestum est in Apostolo, adeoque in Baptizatis & Sanctis concupiscentiam illam remanere, in quibus tamen non permanet peccatum originale.

Obijciunt adversarii primò, Apostolus concupiscentiam dicit esse peccatum ad Rom. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in corpore vestro mortali.* Secundò, Quod non est à Deo, peccatum est: sed concupiscentia non est à Deo: ergo concupiscentia peccatum est. Minorem probant ex illo 1. Joannis 2. v. 16. *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est... quæ non est ex Patre.* Tertio, Christus assumpsit omnes hominis miseras, excepto peccato: atqui non assumpsit hominis concupiscentiam: ergo concupiscentia est peccatum.

Respondeo ad primum, Apostolum non monere ut peccatum, sive concupiscentia nullo modo sit in corpore nostro mortali, sed ut non regnet, scilicet per liberum voluntatis consensum, uti etiam SS. Patres explicant.

Ad secundum, distinguenda est minor. Concupiscentia nostra non est à Deo illam primum volente & creante in Adamo, concedo: non est à Deo illam postea permitte in penam peccati originalis, nego: & hoc sensu rectè dicit Scriptura illam non esse ex Patre. Unde non sequitur concupiscentiam esse ipsum peccatum originale, sed tantum penam peccati originalis quod præsupponit.

Ad tertium, falsa est major: quia Christus non assumpsit ignorantiam, febres, aut alios morbos: non enim proderant hæc ad generis humani redemptionem. Unde quando de Christo dicitur ad Hebræos 2. v. 17. debuit

debuit per omnia fratribus assimilari, clarum est illud non intelligi de omnibus miseriis humanis à peccato distinctis, ergo nec de concupiscentia, et si in illa peccatum originale non consistat.

Peccatum igitur originale in sensu Catholico situm est in ipso peccato Adami in posteros transfuso, sive in privatione justitiæ originalis à posteris participanda, nisi primi parentis peccatum obstitisset, uti cum aliis explicat D. Thomas in 2. 2. quæst. 82. art. 3.

De peccato Mortali, ac Veniali contra Catholicos docuit Gommarus, ac Pelagius, & post illos Lutherus ac Calvinus. Peccata omnia ex natura sua esse mortalia, & mereri penam æternam: & tantum quedam esse venalia hoc solum sensu quod ea iustis non imputentur. Ac Lutherani quidem affirmant, infidelium peccata omnia esse mortalia, & à Deo imputari; fidelium verò omnia peccata esse venalia, sive à Deo illis non imputari, excepto peccato infidelitatis: cum consequenter doceant per solam fidem hominem constitui justum. Calvinistæ verò mordicus tenent omnia peccata quorumvis reproborum esse mortalia, & prædestinatorum peccata omnia esse venalia, sive ad damnationem non imputari.

Probatur contra hos doctrina Catholica. Quia dantur aliqua peccata, quæ neque per se mortem animæ adferunt, neque penam æternam digna sentiuntur: ergo dantur aliqua peccata, quæ per se sunt merè venalia in quovis hominum genere. Probatur antecedens, Quia mors animæ consistit in privatione gratiæ: atqui sunt aliqua peccata quæ non privant animam gratiā, aut ream constituunt penæ æternæ, uti patet ex illo Proverb. 24. v. 16. *Septies in die cadit iustus: & clariùs ex illo Jacobi 3. v. 2. In multis offendimus omnes:* ac denique clarissimè ex Evangelio Matthæi cap. 5. v. 22, *Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo, Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis.* Ubi aperte distinguitur triplex peccatum iracundiæ,

quorum tantum tertium constituit reum ignis æterni. Illud manifestum exadit alia, quæ sic reum non constituunt, esse tantum venalia.

Obijciunt primò illud Ezechielis 18. v. 4. *Anima quæ peccaverit ipsa morietur.* Ubi ad mortem animæ nulla statuitur distinctio peccati mortalis & venialis.

Resp. Sermonem illuc esse de certis tantum peccatis gravioribus, scilicet idololatria, homicidio, usura & rapina, quorum singula ex genere suo sunt mortalia: unde ineptè inferes, nulla dari alia leviora ac venalia peccata.

Obijciunt secundò, Quodlibet peccatum offendit Deum infinite bonum. Ergo quodlibet est dignum penā infinita sive æterna, adeoque mortale.

Resp. Quod vis peccatum offendit Deum infinite bonum saltem leviter, concedo: offendit graviter, sic ut cum Deo dissolvat amicitiam & charitatem, nego: sicut enim potest Deus infinitus leviter & finitè amari ac coli, ita potest leviter ac finitè offendi citra amicitiae dissolutionem, sicut in offensionibus summius Principum cum aliqua proportionè ostendi potest.

Denique, si fundamētum adversariorum, de peccatorum imputatione subliteret aperte etiam contra ipsos sequeretur, Baptismum & Pœnitentiam eliminandam esse. Reprobis enim nihil illa profuit, si nullum ipsis peccatum remittitur, ut isti volunt. Neque prædestinatis sunt necessaria, si nullum ipsis peccatum imputatur. En ad quæ præcipua hæc vertigo impellat.

CAPUT XI.

De Cultu, & Invocatione Sanctorum.

1. **F**ides Catholica docet primò, cultum latræ soli Deo tribuendum esse, nullamque creaturam posse adorari; nisi adorationem improprie accipias, uti ab Abrahamo dicitur Angelus adorari Gen. 18. v. 3. & alibi.

Docet secundò, solum Deum invocandum esse tanquam supremum rerum omnium Dominum, ac largitorem omnium donorum, tam naturæ, quam gratiæ.

2. Admittit tamen Sanctos in cælo regnantes tanquam Dei amicos religioso cultu honorandos esse; & ut nostros apud Deum intercessores ac Patronos, invocari posse. Utrumque negant omnes hujus temporis Sectarii: & ante illos varii pro Hæreticis à primitiva Ecclesia damnati, ut Vigilantius apud S. Hieronymum cap. 3. adversus Vigilantium; & Manichæus apud S. Augustinum lib. 20. cap. 4. contra Faustum. His autem à primitiva Ecclesia reprobatis consentire, aliud esse non potest quam à veræ Ecclesiæ sensu aberrare.

3. Probatur porro Catholica veritas primò, Quia ex Scripturis constat utile ac pium esse invocare homines sanctos in hac vita existentes. Ergo multò magis utile ac pium erit invocare Sanctos in cælesti gloria cum Christo regnantes, & in perfecto illius amore & favore in æternum constitutos.

Antecedens patet ex Apostolo 2. ad Thes. sal. 3. *Fratres orate pro nobis ut sermo Dei currat & clarificetur, sicut & apud vos.* Et ad Coloss. 4. v. 2. *Orationi instate, orantes simul & pro nobis.* Et ad Rom. 15. v. 30. *Obsecro vos Fratres per charitatem sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Judea.* Denique ad postulandum hujusmodi patrocinium hortatur ipse Deus, Job. cap. 42. v. 8.

Ite ad servum meum Job & offerite holocaustum pro vobis; Job autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus aspiciam, ut non vobis imputetur stultitia.

4. Sanctos quoque in cælo existentes nobis patrocinari, & utiliter ac pie invocari, patet Daniel. 3. v. 35. Ubi Azarias ita orat. *Ne auferas misericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum, & Isaac servum tuum, & Israel sanctum tuum.* Et S. Petrus promittit se post obitum suum pro fidelibus frequenter oraturum 2. Petri 1. v. 15. *Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis.* Et ipsa experientia ex frequentibus beneficiis ac miraculis per Sanctorum invocationem omni ævo obtentis, manifestè ostendunt hanc Deo gratam, ac nobis perutilem esse.

5. Nec ullam prorsus vim habent quæ contra Sanctorum invocationem à Sectariis opponuntur; hoc modo: Deus vult solus invocari; ergo non licet invocare Sanctos in cælo regnantes. Nam contra ipsos valet eadem consequentia: Deus vult solus invocari; ergo non licet invocare Sanctos in hac vita existentes; quod tamen falsum esse coguntur ipsi fateri ex apertis Scripturis n. 3. supra citatis.

Eodem modo si bona est hæc quam formant consequentia. Solus Christus est mediator hominum, ergo peccant Catholici invocando Sanctos in cælo existentes; bona etiam erit hæc sequela: Solus Christus est mediator hominum; ergo peccant Sectarii invocando Sanctos in terra constitutos, quod tamen ex Scripturis admittunt licitum esse. Nam si velint ut particula *solus* universaliter accipiat, æque Sanctos vivos ac mortuos excludet.

Neque minis frivolum est quod assunt, Sanctos scilicet in cælo non posse preces nostras, & interna desideria cognoscere. Sed peto, an admittant Samuelem cognovisse omnia quæ erant in corde Saulis, ut testatur Scriptura 1. Reg. 9. v. 19. Et Eliæ scivisse omnia quæ à Giezi absente ge-

reban-

reban- & secreta consilia Regis Syriæ longè remoti. 4. Reg. cap. 5. v. 6. Et Danieli cognitum fuisse occultum somnium Nabuchodonosoris, ejusque interpretationem? Dicant ipsi quo modo potuerint hæc absentibus in terra revelari, & simul exponent quâ ratione possint Sancti in cælo preces nostras & desideria cognoscere.

6. Probatur autem secundò, hunc esse sensum Scripturarum, & primitivæ Ecclesiæ, ex consensu sanctorum Patrum, qui in ea cum eximia tam sanctitatis, quam veræ doctrinæ laude floruerunt.

Origines qui tertio post Christum sæculo vixit Homil. 23. in Numer. Quis, inquit, dubitat quod Sancti quique Patrum etiam orationibus nos juvent?

S. Hieronymus 4. sæculo contra Vigilantium cap. 3. Si Apostoli & Martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro cæteris... quantò magis post victorias, coronas, & triumphos? Et ibidem affirmat Vigilantium hæreticum contrariam doctrinam de barathro pectoris sui tanquam cœnosam spurcitiam evomere.

Audi S. Augustinum Catholicorum more pro se orantem Medit. cap. 40. S. Michael, S. Gabriel, S. Raphaël, Sancti Chori Angelorum, atque Archangelorum per illum qui vos elegit, & de cujus contemplatione gaudetis, vos rogare præsumo, ut pro me culpabili Deum rogare dignemini.

S. Ambrosius quid in Ecclesia fieret, ac fieri debeat apertè docet lib. de Viduis. Obsecrandi sunt Angeli pro vobis, qui nobis ad præsidium dati sunt, Martyres obsecrandi sunt... possunt pro peccatis nostris rogare. Et Orat. 2. de præpar. Missæ. Apostolorum intercessionem imploro, Martyrum preces depono, Confessorum orationes expostulo, talium Domine Deus preces nunquam spernis. Longior forem si eodem modo loquentem adducerem S. Chrysostomum in Liturg. S. Cyprianum de Stella & Magis. Cyrillum Hierosol. Catech. Mystag. 5. Eusebium Alex. Hom. de Sanctis, & alios indubitatos primitivæ Ec-

clesiæ testes: ex quorum consensu quomodo nostri temporis Sectarii erroris convincantur, jam supra tradidimus.

Doctoris Morlei Angli de his nova quædam effugia refelluntur.

DOCTOR hic in Anglia celebris; & jam grandævus, qui & Belgium pridem lustravit, in suis Tractatibus circa dogmata aliqua Ecclesiæ Romanæ pag. 31. sic pronuntiat. *Negari non potest, quintalis sit in Ecclesia Romana nunc Sanctorum & Angelorum, qualis olim apud Gentiles Heroum & demonum cultus fuit.*

Doctor eximie Accusator es: Inane ergo est effatum illud tuum, *Negari non potest*, cum tibi incumbat istud positivè probare. Sed ut gratis gratiam faciamus, nos cum Augustino, Theodoro, Cyrillo &c. latam in eo cultu differentiam facile assignamus. Gentiles suos Heroes veros esse Deos credebant, nos Sanctos nostros tantum ut Dei amicos agnoscimus & veneramur. Et hinc ulterius, illi Heroibus istis tanquam Diis sacrificia offerebant: inter Catholicos nihil per umbram simile, qui omnino sacrilegum esse profitentur alteri quam soli Deo sacrificare. Nescio quomodo possit aliquis hoc ignorare qui res Catholicorum tanto tempore non oscitanter exploravit. Instat tamen sic Morlaeus pag. 22. *Cultus demonibus exhibitus erat illorum invocatio, in imaginibus veneratio, templorum & altarium dedicatio, votorum in morbis & periculis nuncupatio &c.* ex quibus inferri cupit hæc eadem in honorem Sanctorum & Angelorum facta, cedere in Dei & Christi contumeliam.

Non potuit ergo Doctor tantus distinguere inter Objecta, quibus illa invocatio, dedicatio, nuncupatio præstatur. Eximie Domine, invocatio, dedicatio &c. non est res per se mala: sed invocatio dæmonis res pessima est. Vobis igitur incumberebat ostendere, eodem modo sacrilegum esse dæmones

nes Dei inimicos, & Sanctos Dei amicos invocare. Nolo tantos viros à me doceri: audiant in eandem sententiam duo suprema Religionis Christianæ Oracula. *S. Augustinus contra Faustum cap. 18.* sic loquitur. Dicit Apostolus, Quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant & non Deo: non quod offerebatur culpans, sed quia illis offerebatur. Consentit *S. Hieronymus lib. contra Vigilantium cap. 3.* Illud fiebat Idolis, & idcirco detestandum: hoc sit Martyribus, & idcirco recipiendum. Expende an *Morlem* his primæve Ecclesiæ Oraculis præferendus.

Instat iterum *pag. 25.* Neminem ex Angelis vel Sanctis invocare possunt cum fide, quin illum cordis scrutatorem agnoscant, & præterea in illum tanquam Deum credant &c.

Sed neutrum veri speciem ullam præfert. Jam enim supra manifestum fecimus, quomodo Sancti sine tali cordium scrutatione in visione Deitatis ut speculo lucidissimo Fidelium invocationem cognoscere possint, non minus quam Sanctos in terra existentes absentium cogitationes & acta cognovisse Scriptura pluribus exemplis testatur, quod nec Adversarii audent inficiari. Quod autem non possit aliquis invocari, nisi in illum tanquam in Deum credatur, assertio est maxime inscitæ, ac si invocari non possit alius ut supremus Dominus, alius ut mediator aut patronus qui apud illum intercedat. Quid est in rebus etiam humanis communius?

Instat porro *Morlem pag. 27. & 28.* Orant Papistæ Sanctos non solum (patronos) ut impetrent nobis aliquid à Deo, sed etiam ut ipsi ea præstent, quod patet legenti *Breviarii Romanum* &c.

Respondetur facile, Papistas orantes rogare Sanctos ut ea præstent, intercedendo apud Deum ut illa oranti per illum præstentur. Hoc certè est ex parte eorum præstari, quod ab illis ab homine fidei depositum, nisi velis lusum in verbis excitare. Sic sanè & vos loqui oportet cum Scriptura *Apocalypsis cap. 4.* Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui

erat, & qui venturus est, & à septem Spiritibus qui in conspectu Throni ejus sunt. Itaque, ut sicut Deus per omnipotentiam, ita Spiritus illi suo modo gratiam & pacem largiantur. Si quis profectò Catholicus, sicut Joannes Apostolus in Apocalypsi, loqueretur, quot à vobis lites, & verborum aucupia pateretur!

Plura in hujusmodi Commentationes novas & inanes præbet *L.W. Revissio* eruditissima, de judicio Doctoris Morlæi, Anglicè conscripta.

APPENDIX.

De cultu Virginis Deiparæ quædam moderna refutantur.

Doctrina Catholica est primò, D. Virginem esse verè ac propriè Dei Matrem & Genitricem, contra Nestorium.

2. Eandem semper Virginem permanisse ante partum, in partu, & post partum.

3. Illam supra omnes Angelos, & Sanctos cultu Hyperdulæ honorandam esse.

4. Virginem Deiparam nullo unquam peccato actuali inquinatam fuisse, desinit Tridentinum,

5. Illam à labe originalis peccati semper immunem fuisse, communis est in Ecclesia sensus & sententia, non de fide.

6. Virginem Mariam esse omnium Fidelium apud Deum Mediatricem, Dominam, Advocatam, Cæli Terræque Reginam, Peccatorum Refugium, & Matrem Misericordiæ, dogmata sunt & Privilegia sine controversia à Christi Fidelibus semper recepta.

Contra hunc Ecclesiæ sensum nullam vim habent, *Monita quædam salutaria, B. Virginis ad Cultores suos indiscretos*, in libello quodam Anonymo in vulgus nuper sparso, cum magno Fidelium scandalo.

Primò, quia libellum istum, & suspectam illius doctrinam, & loquendi modos, cum

cum summa offensione & scandalo rejecit communis Fidelium consensus.

Secundò, Quia idem Libellus Sedis Apostolicæ Decreto reprobatus, & prohibitus fuit.

Tertiò, Quia in Virginis cultu & invocatione capit varias Fidelium praxes, titulos, & encomia sensui sanctorum Patrum maximè conformia, uti facile patebit ex paucis ipsorum testimoniis, quæ hîc brevi methodo subjiciam.

Audi S. Bernardum, sermone de Nativ. Virginis, in communi sensu Fidelium, Mariam ut *Mediatricem*, ut *Spem*, ut *Fiduciam* nostram invocantem. „Exaudiet ubique Matrem Filius, exaudiet Filium Pater. Hæc Peccatorum scala, hæc mea maxima Fiducia est, hæc tota ratio spei meæ &c. Quæ verò ratione hæc de Virgine dicantur, idem explicat: Opus est, inquit, Mediatore ad Mediatorem istum, nec alter nobis utilior, quam Maria.

Idem argutè docet, & explicat Rupertus. „Sicut luna lucet & illuminat, luce non suâ, sed ex sole concepta: Sic tu, ô Beatissima, hoc ipsum quod tam lucida es non ex te habes, sed ex gratia divina, gratiâ plena... Quia, sicut ex te natum Dei Filium, solem verum, solem æternum adoramus & colimus ut Deum verum, sic & Te honoramus atque veneramur ut veri Dei Genitricem, scientes (nota) quia totus honor impenitus Matri sine dubio redundat in gloriam Filii.

Consonat his Doctor Seraphicus sanctus Bonaventura in Speculo B. Virginis *cap. 5.* „Abyssus, inquit, est Maria in Bonitate & Misericordia profundissima; unde etiâ profundissimam Misericordiam Filii sui pro nobis interpellat, quasi abyssus abyssum invocat.

Accedit S. Antoninus 3. part. tit. 15. cap. 22. §. 9. „Deus misericordiam nedum magnam, sed maximam fecit in Virgine pia, ut meritò nominetur Maria Mater Misericordiæ, & Regina ejus... hanc (Misericordiam) qui petit sine ipsa duce, sine pennis tentat volare.

Nec minora canit S. Ephrem, de laudibus Deiparæ. „Ave, inquit, Dei & hominum Mediatix optima, Ave totius terrarum orbis Conciliatrix efficacissima.

Huic doctrinæ innixus S. Basilius Orat. de Nativit. Deip. sic concludit: „de Virgine qui omnia illustria, & gloriosa dixerit, nunquam is à veritatis scopo aberraverit.

Frustra igitur *Monitor* quicumque inopportunus, Fideles huic doctrinæ insistentes carpere conetur, tanquam indiscretos Virginis Cultores. Poterit ex communi Patrum ac Fidelium mente & sententia ea facile intelligere & explicare, quæ in deteriore sensum invidiosè detorquet: quod qui porro tentabit, contra hanc Lunam frustra latrabit.

CAPUT XII.

De Veneratione Imaginum Christi & Sanctorum.

1. **H**onorandas esse Imagines Christi ac Sanctorum docet Ecclesia Catholica Romana, eo cultu qui à Tridentino exponitur Sess. 25. de invoc. & vener. SS. ubi declarat Imagines Christi, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præsertim habendas & retinendas, iisque debitum honorem, & venerationem impertientiam. Non quod credatur inesse aliqua in iis dignitas vel virtus propter quam sint colendæ, vel quod ab eis aliquid sit petendum, vel quod fiducia in Imaginibus sit figenda, sicut olim fiebat à Gentilibus: sed quia honor, qui illis exhibetur, refertur ad Prototypa quæ repræsentant: ita ut per Imagines quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudines gerunt, veneremur.

2. Hanc doctrinam oppugnant moderni Sectarii: & eundem contra primitivam Ecclesiam impugnaverunt Hæretici ab ea solam

damnati: nam Manichæi docebant Imagines Christi non esse colendas, sed res esse phantasticas, ut testatur S. Augustinus contra Faustum lib. 20. c. 15. & postea ipsa Ecclesia in Conc. Niceno 2. congregata.

Idem 4. Sæculo tenebant Ariani hæretici, & hanc ob causam in Syn. Nicæna act. 6. Eusebius tanquam Arianus accusabatur. Ergo vel erravit primitiva Ecclesia hanc hæresim reprobando, vel errant moderni Sectarii eam amplectendo.

3. Probatur autem Catholica veritas primo, Quia in Scripturis aliquæ creaturæ rationis expertes dicuntur honorandæ, propter ordinem singularem quem habent ad Deum & res divinas, sicut habent Imagines ad Christum, & Sanctos. Nam de Arca Testamenti dicitur *Psal. 98. Adorate scabellum pedum ejus quia sanctum est.* Et Exodi 25. vers. 18. iussit Deus Moysen supra Arcam Fœderis collocare duos Cherubinos aureos, quibus simul cum Arca honos deferabatur: *Facite duos Cherubim aureos, & productiles ex utraque parte oraculi.* Denique Num. 21. v. 8. Deus mandavit erigi statuam sive imaginem serpentis æneam, quæ populo in veneratione fuit, tum quia ex ejus aspectu à serpente morsu sanabantur, tum quia figura erat Christi in Cruce pendentis. Ergo etiam si Imagines sint rationis expertes, potest illis deferri aliquis honor, qui ad ipsum Deum, Christum, aut Sanctos, Dei amicos refertur.

4. Opponunt Sectarii, Catholicos honorando Imagines committere idololatriam, & peccare contra divinum præceptum *Deut. 4. Non facies tibi sculptile ut adores illud,* & alia hujusmodi loca quibus in Scripturis idololatria prohibetur. Sed hæc frustra, & malignè Catholicis obijciuntur, cum apertè profiteantur se non facere sibi sculptile aut Imagines, ut illas adorent more gentilium. Illorum enim doctrina de cultu Imaginum initio hujus Capitis ex Tridentino declarata, à tali adoratione & cultu longissime remota est. Quomodo ergo possunt exercere illum cul-

tum, quem ipsi damnant ac detestantur? Aut qua fide possunt Ministri, qui hæc sciunt & legunt, talem calumniam Catholicis assignare ut eos populo reddant exosos. Vera certe fides nunquam per tales artes, ac fraudes propagata fuit.

5. Probatur secundò, ex perpetua Ecclesiæ consuetudine jam inde à temporibus Apostolorum depingendi, & prædicto modo colendi Imagines Christi, & Sanctorum. Ipse enim S. Lucas Evangelista venerationis ergo B. Virginis Imaginem depinxit, ut testatur antiquissimus Metaphrastes in vita S. Lucæ.

Secundò post Christum sæculi consuetudinem refert Methodius *Orat. 2. de resurrectione*: Quas quidem ex auro Imagines conflamus Angelorum, ipsius principatus & potestates referentes, eas ad honorem & gloriam Dei consecimus.

S. Athanasius tertio circiter sæculo, ad *Antioch. c. 38.* Absit, ut quemadmodum Græci faciunt, nos Christiani tanquam Deos imagines adoremus, affectionem dumtaxat & charitatis nostræ studium erga figuram personæ per imaginem expressæ declaramus. S. Chrysost. *tom. 5. in liturgia.* Sacerdos autem egreditur... & conversus ad Christi Imaginem inflexo capite cum exclamatione dicit orationem.

S. Augustinus *lib. 3. de doctr. Christ. cap. 9.* dicit, Signa utilia divinitus instituta veneranda esse, quia honor eorum ad prototypum transit.

Denique S. Ambrosius in *Orat. de obitu Theodosii*, laudat Helenæ sapientiam, quod Crucem Christi levaverit, & ipsis Regibus honorandam exposuerit.

Et ut filerent hi, aliiq̃ primitivæ Ecclesiæ testes, satis loquuntur innumera miracula in Crucis, ac Imaginum religioso cultu fidelibus à Deo omni ævo concessa, quæ non possunt nisi in veritatis ac virtutis, non autem in erroris aut idololatriæ præmium concedi; nisi velis dicere Deum per miracula & beneficia homines ad idololatriam invitare.

CA.

CAPUT XIII.

De Sacris Reliquiis.

1. Argumenta supra allata pro Imaginum veneratione non parùm probant Sanctorum quoque corpora, reliquias, ac monumenta à Fidelibus in honore pie, utiliterque habenda esse, prout docet *Trident. Sess. 25. sub initium.*

Soli repugnant hujus temporis Sectarii, cum antiquioribus Hæreticis, quales erant secundo post Christum sæculo Marcionitæ, qui docebant Martyrum corpora esse abominabilia, ut refert *Magnes. lib. 4. contra Theodoretum*: deinde post Diocletianum, & Julianum apostatam Vigilantius, qui volebat reliquias coli, aut illis cereos accendi, cujus hæresim impugnât S. Hier. *lib. 2. contra Vigil.* Videant quæso & advertant nostri Sectarii, quales habeant primos suæ doctrinæ Patres, ac patronos.

2. Probatur porro ex Scripturis corpora, & reliquias Sanctorum veneratione digna esse. Nam *lib. 4. Regum cap. 14.* sic memoratur: *Projecerant cadaver in sepulchro Elisei, quodcum tetigisset ossa Elisei, revixit homo, & stetit supra pedes suos.* Deus tanto miraculo ostendit, quanto in honore habeat ossa Prophetæ, & tu illa honore indigna esse affirmas.

Actorum 19. v. 12. narratur, quomodo sudaria & semicinctia à corpore Pauli deferrentur ad languidos, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. En ipse Deus tot prodigiis ostendit se velle per reliquias Sanctorum beneficia hominibus conferre, morbos curare, dæmones expellere: ergo satis declarat se velle in illum finem reliquias illas in pretio, & honore haberi; alias ipse talibus signis eas honorando homines ultrò in errorem induceret.

Quinimò potius divina sapientia per hunc sacrarum reliquiarum cultum & æstimationem

nem, excitat homines ad imitandum Sanctorum virtutes, & exempla, & corroborat in illis vivam fidem de futura mortuorum resurrectione, dum vident sanctorum hominum ossibus ac cineribus tantam à Deo virtutem attribui, propter conjunctionem quam habuerunt cum animabus jam in gloria constitutis, uti loquitur Apostolus, *Nescitis quia membra vestra templum sunt Spiritus sancti.* 1. ad Cor. 6.

3. Secundum argumentum, quo hæc doctrina demonstratur, est primitivæ Ecclesiæ usus, & fides indubitata; aut enim hæc penitus erravit, quod nemo admiserit, vel errant illi, qui honorem Sanctorum reliquiis exhibendum inficiantur.

Clemens Romanus statim primo post Christum sæculo de honore Reliquiarum id testatur *lib. 6. constit. Apostol. c. 29.* Eorum qui apud Deum vivunt ne Reliquiæ quidem corporum sunt inhonoratæ: siquidem Elisæus Propheta postquam defunctus est mortuum suscitavit... quod quidem nunquam accidisset, nisi corpus Elisæi sanctum esset.

S. Justinus Martyr, qui secundo sæculo fidem suam sanguine consignavit, hoc quoque attestatur *quest. 28.* Sanctorum, ait, corpora, & sepulchra Martyrum, dæmonum anoliuntur insidias, & morborum ab arte medica comploratorum conferunt sanationes.

Sed ne adducam plura quæ pervolvi Patrum, & primitivæ Ecclesiæ monumenta. Instar omnium sit prolixum, & publicum S. Augustini testimonium, qui primò *Epist. 103.* sic scribit. Reliquias beati Martyris Stephani non ignorat Sanctitas vestra (sicut & nos fecimus) quam convenienter honorare debeamus. Deinde *lib. 22. de Civit. Dei cap. 8.* fusè exponit miracula facta per Reliquias S. Gervasii & Protasii Mediolani, & quo modo se præsentem cæcus fuerit subito illuminatus coram innumera populi multitudine, adeò ut miraculum à nullo ibi potuerit ignorari.

Et enarratis aliis prodigiis, quibus ipse quoque testis interfuit, declarat quomodo

S

dum

dum Episcopus nomine Projectus S. Stephani Martyris Reliquias publice portaret, per flores, qui Reliquias attigerunt, oculis applicatos mulier à cæcitate subito liberata fuerit, populo universo Deum in suis Sanctis collaudante.

Pergit eodem capite S. Doctor alia quoque miracula, & beneficia exponere ex Sanctorum, & Reliquiarum cultu à Deo impetrata, quæ testatur intra suam Diocesim fuisse numero septuaginta.

4. Quis quæso his inspectis de hac fidei veritate dubitare audeat? Nisi Augustino, & toti antiquitati, & primitivæ Ecclesiæ diffidat, aut ipsi Deo, qui per tot signa & prodigia hanc doctrinam Ecclesiæ suæ tam aperte testatam, & commendatam reddidit. Plura in hanc rem dedi Tractatu de Miraculis edito Lovanii anno 1667.

CAPUT XIV.

De numero Sacramentorum.

Sacramentum apud Catholicos, est sensibile signum, & causa gratiæ sanctificantis. Numerum Sacramentorum docent esse septenarium cum *Trid. Sess. 7. de Sacram. Can. 1.* Duo tantum proprie dicta novi Testamenti Sacramenta admittunt Sæctarii, nempe Baptismum, & Eucharistiam sive Cœnam Domini, quamvis nec in hoc numero omnes inter se conveniant.

Sed hoc argumento unico satis redarguuntur. Nihil credunt esse de fide Sæctarii moderni, quod in claro & aperto Dei Verbo non continetur. Sed nullibi in Verbo Dei clarò & aperto continetur, duo tantum esse novi Testamenti Sacramenta. Ergo non est fide credendum duo tantum esse Sacramenta.

Si reponant, in Scripturis nullibi etiam aperte dici septem esse novæ Legis Sacramenta. Respondetur, Catholicos non credere ea tantum esse de fide, quæ in Scriptu-

ris clarè & diserte continentur, ut Sæctarii, sed admittunt ad Regulam fidei præter Scripturam, quando obicura est, traditionem & definitionem Ecclesiæ necessariò pertinere, uti probavimus supra par. 1. cap. 7. & 8.

§. I. De Confirmatione.

Primo itaque Confirmationem verum esse Sacramentum ex Scriptura cum primitivæ Ecclesiæ traditione conveniente probamus. Nam *Act. cap. 8.* narratur quod cum audissent Apostoli quod Samaritani receperant Verbum Dei, & baptizati essent in nomine Domini Jesu: *Tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum sanctum.* Atqui illa impositio manuum post Baptismum erat signum sensibile, vi cuius conferebatur Spiritus sanctificans. Ergo erat Sacramentum distinctum à Baptismo, quod Ecclesia ab initio Confirmationis Sacramentum appellare consuevit. Nihil enim aliud ad propriam Sacramenti rationem requiritur, quam ut sit signum sensibile, à Deo constitutum, ad conferendum gratiam sanctificantem, sine qua Spiritus sanctus accipi non potest. Quæ institutio iterum *Act. 19. v. 6.* declaratur, ubi narratur, quomodo Paulus, postquam in nomine Jesu baptizavit, *imposuit illis manus, & venit super eos Spiritus sanctus*; cum aliis donis externis, quæ illi erant annexa.

Hic autem Scripturæ sensus ex traditione, & consensu primitivæ Ecclesiæ aperte colligitur. Nam *Clemens I. epist. 4.* primo sæculo ab initio Ecclesiæ illius usum his verbis declarat. Omnibus festinandum est sine mora renasci Deo, & demum consignari ab Episcopo, septiformem Spiritus sancti gratiam percipere... quia aliter esse perfectus Christianus nequaquam potest... ut à B. Petro accepimus, & ceteri sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt. Quid quæso in rem hanc clarius, quid antiquius? utpote ab ipso Petro, cæterisque Apostolis continuò per manus acceptum.

In

Intertio sæculo *Fabianus epist. 2.* Sancti Chrismatis confectio per singulos annos est agenda... quia novum Sacramentum est.

Melchisedes Papa, qui quarto post Christum sæculo Ecclesiam gubernavit ad *Episcopos Hispanie* sic scribit. Quæsitis utrum majus esset Sacramentum manus impositio Episcoporum, quam Baptismus? Scitote utrumque magnum esse Sacramentum: & sicut unum à Majoribus sit, id est, à Summis Pontificibus, quod à minoribus perfici non potest, ita & majori veneratione venerandum & tenendum est.

S. August. *lib. 2. contra litteras Petiliani c. 104.* In hoc, inquit, unguento Sacramentum Chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. Alios primitivæ Ecclesiæ testes prætereo plurimos: quia ex his manifestum est, aut primævam Ecclesiam errasse, aut Ecclesiam Romanam Confirmationis Sacramentum ritè usurpare.

§. II. De Extrema Unctione.

Sacramentum extremæ Unctionis fundatur in Scripturis *Marci 6.* Ubi de Apostolis dicitur. "Et exeuntes prædicabant, ut poenitentiam agerent, & dæmonia multa ejiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & sanabant. Materia autem, forma, & effectus hujus Sacramenti distinctius declaratur *Jacob. 5. Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & si in peccatis sit remittentur ei.*

Ex his argumentandum est ut supra. Signum sensibile ex institutione divina, à Presbyteris Ecclesiæ, ægris conferendum, quo causatur gratia remissiva peccatorum, necessariò est verum Sacramentum; nam ut ipse Baptismus sit verum Sacramentum, nihil aliud requiritur. Atqui extrema Unctio est tale signum, uti patet ex Scripturis jam allegatis. Ergo Extrema Unctio est verum Sacramentum.

Accedit usus & declaratio primitivæ Ecclesiæ, quæ non potest à vero Scripturæ sensu discrepare; alias aut ipsa, aut Scriptura falsitatis arguenda esset.

S. Augustinus *lib. 2. de Visit. infr. cap. 4.* Olei sacri delibatio intelligitur Spiritus sancti typicalis unctio. Et *tract. de reſtit. Cath. conver.* Quoties aliqua infirmitas occurrerit alicui... oleum benedictum fideliter ab Ecclesia petat, unde corpus suum ungatur, & secundum Apostolum oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; non solum corporis, sed & animæ sanitatem accipiet. Ubi vides D. Augustinum hanc Jacobi Apostoli Scripturam, cum Ecclesia Romana, de extreme Unctionis Sacramento admittere, & explicare.

Deniq; universæ Ecclesiæ primitivæ ea de re praxim & consensum disce ex *Conc. Nicæno 1. Can. 69.* Transacto, inquit, anno debet Sacerdos benedicere aquam & oleum, non sicut fit in Baptismo, neque sicut benedicitur Chrisma, sed sicut Oleum infirmorum.

Ex his dilemmate sapius formato, facile ostendes circa hoc Sacramentum, vel primitivam Ecclesiam, vel modernos Sæctarios errare.

§. III. De Ordine

Sacramentum Ordinis quo Ministri in Ecclesia ad functiones sacras assumuntur & consecrantur, patet ex Scripturis *1. ad Tim. 4.* Noli, inquit, negligere gratiam quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum Presbyteri.

Cum enim ad exercenda ministeria divina opus sit aliquâ Dei vocatione, ut declarat Apostolus ad *Heb. 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus est; non enim quisquam sibi assumit honorem, sed qui vocatur à Deo*: hinc necesse est signo aliquo sensibili à Deo instituto hanc vocationem innotescere, quod exprimit Apostolus per impositionem manûs, quâ confertur gratia, & potestas sacra mini-

ministeria exercendi, nec amplius ad veram Sacramenti rationem requiritur.

Et quidem primo post Christum sæculo Clemens Romanus *lib. 3. constit. Apost. c. 27.* Ordinem Ecclesiasticum per gradus distinguit in Episcopos, Sacerdotes, Diaconos, Lectores, Cantores, Janitores, subdens, Hic est Ecclesiasticus Ordo & Conventus.

S. Cyprianus sæculo tertio docet, Ordinem esse Sacramentum quod iterari non potest, æquè ac Baptisma, *in libro de Cardinal. Christi operibus cap. de lotionem pedum*, sic scribit; docemur quæ sit Baptismi & aliorum Sacramentorum stabilitas; nam Baptismum repeti Ecclesiasticæ prohibent regulæ... & nemo sacros Ordines semel datos iterum renovat.

S. Augustinus *contra Epistol. Parmeniani c. 13.* Ostendens ab Episcopis hereticis ordinatos, non esse iterum in Ecclesia Christi ordinandos, Ordinem esse Sacramentum non minus quam Baptismum aperte declarat. Si (inquit) nos malè facimus, ipsi explicent quomodo & Sacramentum Baptismi non possit amitti, & Sacramentum Ordinis possit amitti... si enim utrumque Sacramentum est, quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, & illud amittitur? neutri Sacramento injuria facienda est. Et iterum *Lib. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 1.* Sacramentum Baptismi est, quod habet qui baptizatur; Sacramentum dandi Baptismi est, quod habet qui ordinatur. En quoties Ordo in ratione Sacramenti Baptismo æquiparatur ab indubitato teste, & Doctore istius primævi temporis, quod ab ipsis Sæculariis inter aurea Ecclesiæ sæcula candido lapillo notatur.

Sed in hoc saltem cum Ecclesia Romana conveniunt Anglicanæ Ecclesiæ Protestantes, quod admittant in vera Christi Ecclesia necessarios esse Episcopos, & Ministros, qui ab ipsa Ordinem suum, & jurisdictionem accipiunt, quamvis negent esse Sacramentum. Nam absque Ordine non magis eorum Episcopis & Ministris quàm cuivis de plebe

propria esset potestas baptizandi, conficiendi Eucharistiam, aut exercendi alia Ecclesiæ ministeria.

Verum hinc summa emergit difficultas, quo modo Ecclesia Anglicana, postquam à Romana defecit, possit ostendere se habere veros Episcopos, & consequenter veros Ministros, qui per legitimam Ordinationem potestatem suam à Christo participarunt. Nam sine legitima ordinatione non potest esse verus Episcopatus, sine vero Episcopatu, non potest esse verus Clerus, sine vero Clero nequit subsistere vera Christi Ecclesia.

Porro in Anglia ultimum, qui Episcopalem Ordinem suscepit, fuisse Polum Archiepiscopum Cantuariensem aperte ostendit Stapletonus, Hardingus, Bristo, Reynold, alique Catholici Doctores, qui circa ea tempora scripserunt, & ad respondendum huic difficultati adversarios frustra provocarunt. Et hinc solidè demonstrant, neque Parkerum, qui post Polum Archiepiscopi Cantuariensis nomen in hæresi primus usurpavit, neque ullum ex cæteris Angliæ Prælatibus ullis unquam Episcopis fuisse ordinatos. Adversarii autem de hac re toties postulati, ut per tabulas, aut testes declararent, à quibus Episcopis, quando, quo loco fuerint consecrati, nunquam spatium quinquaginta annorum potuerunt legitimæ ordinationis argumentum, aut testimonium proferre. Quod Anglicè fusiùs deduxit Archiep. Dubl. Talbotus tract. edito an. 1659.

Quæstiones aliæ de singulis Sacramentis, & de Praxi Hæreticos Ecclesiæ reconciliandi, traduntur infra in Resolutionibus Theologicis Part. 3. in fine, &c.

§. IV.

De Cælibatu Clericorum, & Votis Monasticis.

Negant horum temporum Hæretici passim omnes, Clericos, sive sacros Ecclesiæ Ministros, ad Cælibatum sive carentiam uxorum ullo jure teneri. Contrarium tam in doctrina, quàm in praxi docet Ecclesia Romana.

Probatur primò, Quia cælibatus Clericis jam inde à tempore Apostolorum constitutus est, in primitiva Ecclesia confirmatus & observatus. Patet id 1. ex Apostolo ad Titum cap. 1. v. 7. *Oportet Episcopum sine crimine esse sicut Dei dispensatorem, hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem &c.* ubi præscribitur Continentia illa quæ consistit in abstinencia ab uxoribus, uti disertè interpretatur D. Hieronymus in hunc locum & Patres alii primitivæ Ecclesiæ in eundem sensum infra citandi. Idem deducit S. Hieronymus ex Apost. 1. ad Corinth. cap. 5. v. 7. *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Sic enim loquitur ad cap. 1. Epistolæ ad Titum: *Si laicis imperatur ut propter orationem abstineant se ab uxorum coitu, quid de Episcopo sentiendum est, qui quotidie pro suis populis peccatis illibat as Deo oblaturus est victimas?* Et lib. 1. contra Jovinianum post medium: *Si laicus, & quisque fidelis orare non potest nisi careat officio conjugali: Sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt Sacrificia, semper orandum est. Si semper orandum est, ergo semper cavendum matrimonio.* Hæc autem (quæ præmissi) non consilium (ut adversarii volunt) sed præceptum denuntiare, aperte convincitur ex Decretis ipsius primitivæ Ecclesiæ, quæ hic subjicio.

Probatur igitur secundò, ex ipso Concilio Apostolorum Canone 27. Innuptis autem qui ad Clerum provecti sunt præcipimus, ut si voluerint uxores accipiant, sed Lectores, Cantoresque tantummodò. Ubi clarè id

conceditur tantummodò Lectoribus & Cantoribus & iis qui minores Ordines susceperunt: excipiuntur autem disertè qui sunt in majoribus Ordinibus constituti, sic ut illis uxores accipere non liceat. De hoc Apostolorum Decreto conformiter loquuntur primi Patres Concilii Carthaginensis II. circa ann. Christi 396. Can. 2. ubi hanc cælibatus legem confirmantes rationem hanc addunt: *Ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.*

Hanc porro legem semper agnovisse & servasse Ecclesiam primitivam, patet ex Concilio Eliberitano, quod habitum est anno circiter Christi 313. ubi sic declarat Canone 33. *Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis positis in ministerio, abstinere se à conjugibus suis, & non generare filios. Quod quicumque fecerit ab honore Clericatus exterminetur.*

Idem eodem sæculo declarat Siricius Pontifex in Epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap. 7. *Plurimos Sacerdotes &c.* Et Innocentius I. circa annum Christi 400. in Epistola ad Exuperium cap. 1. *Proposuisse &c.* Extant prædicta in Conciliorum Tomo 1.

Idem reperies confirmatum in Conc. Agathensi Tomo 2. Concil. anno Christi 506. can. 9. *placuit etiam &c.* Et in Conc. Aurelianensi III. anno Christi 537. can. 7. *Clerici verò &c.* Ac rursus in Conc. Aurelianensi IV. anno Christi 547. can. 17. *ut Sacerdotes &c.* Et in pluribus deinceps. Hæc sunt Testimonia & Decreta primitivæ Ecclesiæ, cujus doctrinam Adversarii se admittere profitentur: quantum verò in hoc puncto ab ea recedant nemo non videt, nisi illi quos Venus & Cupido excæcavit.

Pergunt insuper hi Veneris Patroni & docent, Vota Castitatis Religiosæ, & totum (ut vocant) Monachatus statim abolendum. Dicunt enim nec licitum quidem esse Deo Castitatem vovere. Imò Calvinus lib. 4. *Instit.* vota Monastica vocat Dæmonis retia, & ipsos Monachos Sophistas cucullatos, ac

Schismaticos Ecclesiæ, diabolo devotos. Nec minus *Lutherus* in suo Libro de Votis Monasticis optat eos ad exemplum Sodomæ & Gomorrhæ igne & sulphure cælesti demergi.

An fortè tantâ bile contra Monachos illi exardescunt, quia per Augustinum Monachum Angliæ, & per alios similes Regiones orbis plurimæ Ecclesiæ Romanæ doctrinam amplectæ fuerunt, & assidue amplectuntur? An quia suo exemplo, & prædicatione ubique terrarum castitatem, continentiam, & à singulis erroribus, & vitiis abstinendam, inter ipsos fideles strenuè iaduxerunt, easdemque virtutes ad salutem necessarias iisdem mediis hodie conservant? Vide quæso, quisquis es modernus, singulorum Ordinum Annales, aut si malis, Baronium, Spondanum, & alios Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores.

Expende insuper, an Monachorum institutum non sit in Ecclesiâ sine comparatione Novatorum hujus temporis quinto Evangelio antiquius. An non etiam in veteri Lege Elias, & Elisæus, & alii eorum institutum semper secuti sine uxoribus & divitiis in hoc mundo vixerunt? Audi primitivæ Ecclesiæ testem S. Hieronymum in Epistola ad Rusticum. *Filii*, inquit, *Prophetarum*, quos *Monachos* in veteri Testamento legimus, edificabant sibi casulas prope fluentia Jordanis: & turbis urbium derelictis polentâ, & herbis agrestibus victitabant. Et ab ipso exordio Legis novæ Joannes Baptista in continentia & rerum abdicatione in solitudine se Monachorum Ducem præbuit, ut notant passim Patres cum S. Chrysostomo Homil. 1. in Marcum. Hunc porro Statum approbarunt & commendarunt prolixè ipsi Patres primitive Ecclesiæ, uti videre est in S. Dionysio D. Pauli Apostoli Discipulo in Epistola ad Demophilum Monachum: & in libro de Ecclesiæ Hierarchia cap. 6. ubi prolixè Monasticæ Professionis formam describit.

Idemque præstat S. Augustinus in Tractatu de vita communi Clericorum, & alii passim

Patres. Sed & ipso facto idem Institutum secutus est S. Augustinus pluresque alii; ac tempore subsequenti SS. Benedictus, Bernardus, Dominicus, Franciscus, aliique votis monasticis alligati, quorum continentia, puritas, ac sanctitas vitæ miraculis manifestis à Deo comprobata, & toto orbe agnita, incontinentiæ suæ ruborem Adversariis merito incutiat.

Hinc nimis manifestum est, Continentiam rem esse bonam, & Deo acceptam. Nunc subsumo: Atqui manifestum est Deo gratum esse rem bonam vovere, uti patet ex innumeris Scripturæ Locis, ut Psal. 75. v. 12. *Vovete, & reddite Domino &c.* Ergo licitum & sanè laudabile est Deo Castitatem vovere. Idque magis in particulari indicat illud oraculum Christi Matth. 19. v. 12. *Et sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum celorum.* Et ut doceat rem esse Consilium addit; *Qui potest capere capiat.* Rursus Consilio tam arduo præmium annectit immensum Matth. 29. v. 27. *Qui reliquerit domum, vel fratres aut sorores, aut Patrem aut Matrem, aut Vxorem &c. centuplum accipiet & vitam eternam possidebit.* Quàm verò pressè Apostolus in commendando statu continentie Christi doctrinam secutus fuerit, fusiùs ipse deducit 1. ad Corinth. 7. *Beatior erit si sic permanserit sicut & ego, &c.* Nescio quis hoc, nisi surdus, non audiat; nisi cæcus, non videat & intel- ligat.

§. V.

De Baptismo Infantium.

NEgant Anabaptistæ infantes esse baptizandos tum quia existimant illos non contraxisse peccatum originale: tum quia censent illos non esse capaces Baptismi, eo quod sint incapaces fidei profitendæ, quam Christus ad baptismum prærequirit Matt. 29. v. 19. *Docete omnes gentes baptizantes eos &c.* ite Marci 16. v. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit: atqui infantes non pos-*

possunt credere, ergo nequeunt etiam baptizari.

Sed Catholica doctrina est, Baptismum ad salutem esse necessarium etiam infantibus. Probatur primò, Quia infantes sunt capaces peccati originalis, uti definitum est generaliter in primitiva Ecclesiâ contra Pelagianos tempore S. Augustini, pro quo & ipse Apostolicam agnoscit traditionem lib. 10. de Genesi cap. 23. Atqui in novo Testamento nullum est remedium ordinarium contra peccatum originale præter Baptismum. Ergo infantes sunt capaces Baptismi, illoque indigent pro remedio peccati originalis. Quod autem infantes capaces sint gratiæ justificantis clarum est ex oraculo Angeli ad Zachariam de Joanne Baptista Luca 1. v. 15. *Et Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris sue.*

Probatur secundò, ex Scripturis in quibus dicuntur baptizati integræ familiæ, in quibus dubitandum non est aliquos etiam infantes fuisse, uti patet Act. 16. v. 15. *Cum autem baptizata esset Lydia & domus ejus.* Et eodem Capite v. 33. *Baptizatus est ipse, & omnis domus ejus continuo: ubi tò omnis etiam infantes comprehendere debet.* Denique 1. ad Corinthios cap. 1. v. 16. *Baptizavi autem & Stephanæ domum.* Quomodo fieri potest ut qui populo imponunt se Scripturis ad amussim adhærere tam manifestis ejus testimoniis suum imbecille judicium præferre audeant?

An non dènum acquiescent, si hunc fuisse sensum & praxim primitivæ Ecclesiæ (in quam jurant) ex ipso S. Augustino qui in ea vixit & præ aliis floruit apertè comprobemus? De ea sic disertè testatur lib. 10. de Genesi cap. 23. *Consuetudo Matris Ecclesiæ in baptizandis parvulis nequaquam spernenda est, nec nullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio.* Ubi pro baptismo infantum manifestam agnoscit Apostolorum traditionem: & iterum expressius lib. 4. de Baptismo cap. 24.

Ad fundamentum Adversariorum, quod baptizandi debeant prius in fide doceri, depromptum ex Matthæi cap. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris &c.* Respondeo, Christum ibi præscribere ordinem, quo Apostoli deberent procedere in Baptismo infidelium adultorum, ad quorum conversionem illos tunc mittebat. Nempe ut primò gentiles adultos in fide instruerent: secundò ut eos sic instructos baptizarent: tertio, ut docerent illos Dei præcepta servare. Ubi manifestum est Christum non de omnium, sed de adultorum ad fidem convertendorum baptismo loqui. Baptismum autem omnibus in communi adeoque infantibus necessarium declarat Joannis 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in Regnum Dei.*

Mirum sanè est hanc hæresim contra consensum totius Ecclesiæ, etiam primitivæ, ut ostensum est, permitti in Hollandia & Angliâ tantoperè grassari: cum nec ipsi hæretici Pelagiani, qui tamen peccatum originale negabant, ausi fuerint negare Baptismum infantibus necessarium esse; saltem ut fierent capaces Regni cælestis consequendi, ut disertè testatur S. Augustinus de Hæresibus cap. 88.

S. VI.

De Matrimonii Sacramento.

NOlunt passim moderni Sæctarii Matrimonium esse Sacramentum, sed tantum Contractum civilem. Oppositum docet semper Ecclesiâ Romana.

Probatur doctrina Catholica Quia utraque pars consentit, Triâ ad Sacramentum requiri. Signum aliquod externum sive sensibile: Institutionem divinam: & Gratiam sanctificantem illi annexam. Primum in Matrimonio reperiri patet ex Apostolo, qui de illo agens pronunciat ad Ephesios 5. *Sacramentum hoc magnû est, ego autem dico, in Christi*

sto. & Ecclesia. Ubi asserit contractum visibilem inter virum & foeminam apud Christi fideles magnum esse Sacramentum. Atque ita hunc locum exponunt Patres primitivæ Ecclesiæ Hieronymus, Chrysostomus, Nazianzenus, cæterique. Secundum, de Institutione divina patet ex verbis Christi Matthæi 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Ubi & vinculi connubialis insolubilitas in novo Testamento declaratur. Tertium de Gratia tali contractui matrimoniali annexa colligitur ex loco Apostoli supra citato. Nam conjunctio viri cum femina significat conjunctionem Christi cum Ecclesia. Hæc autem conjunctio est per gratiam & charitatem: & ratione hujus dicitur Christus sponsus, & Ecclesia illius sponsa. Ergo ut matrimonium viri cum femina possit significare hanc unionem Christi cum Ecclesia, oportet ut sit inter conjuges fideles non tantum unio quædam naturalis aut carnalis, qualis etiam inter Gentiles reperitur, sed etiam unio spiritalis, quæ in gratia & charitate consistit, ac proinde Sacramentum illud matrimonii hanc gratiam conferre debet, ut in eo subsistat significatio perfecta unionis Christi cum Ecclesia ab Apostolo asserita.

Hic autem sensus Scripturæ ac primitivæ Ecclesiæ ab illius ævi Patribus communi consensu declaratur, ac nominatim à S. Augustino tam alibi quàm in lib. de bono conjugali cap. 18. *In nostrorum Nuptiis plus valet Sanctitas Sacramenti, quàm fecunditas uteri.* Et ibidem cap. 24. *Bonum nuptiarum per omnes gentes, & omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis: quod autem ad populum Dei attinet, etiam in Sanctitate Sacramenti, per quam nefas est, etiam intercedente repudio, alteri nubere.*

Hæc ad convincendum rationem Sacramenti in Matrimoniis fidelium abunde sufficiunt contra modernos Affectas Lutheri ac Calvinii, qui lib. 4. *instit. cap. 19.* audet impudenter asserere, Sacramenti rationem non magis convenire Matrimonio, quàm agriculturæ aut arti sutoriæ.

Plura de Matrimonio, & de singulis Sacramentis in Concil. Tridentino definita, & à Card. Bellarmino fusiùs explicata, annotatis utriusque locis hic oportune subijcio, si quando opus fuerit studioso Lectori ea prolixius investigare.

Dogmata alia de singulis Sacramentis à Tridentino definita, & à Bellarmino fusiùs explicata indicantur.

DE Baptismo, Trident. Sess. 7. Canonem 1. explicat Bellarminus Tomo 3. pag. 277. & 303. Canonem 2. expl. Bel. pag. 215. & 221. Canon. 3. Bel. 251. Canon. 4. Bel. 88. Canon. 5. Bel. 221. Canon. 6. Bel. 260. Canon. 7. Bel. 260. & 266. Canon. 8. Bel. 260. & 269. Canon. 9. Bel. 260. & 270. Canon. 10. Bel. 260. 272. Canon. 11. Bel. 164. Canon. 12. Bel. 241. Canon. 13. Bel. 241. Canon. 14. Bel. 241.

De Confirmatione, Trid. Sess. 7. Canon. 1. explicat Bel. 299. Canon. 2. Bel. 318. Canon. 3. Bel. 331.

De Eucharistie Sacramento Trid. Sess. 13. Canon. 3. expl. Bel. pag. 591. 606. 660. Canon. 4. Bel. 591. Canon. 5. Bel. 648. Canon. 6. Bel. 640. 699. Canon. 7. Bel. 591. Canon. 8. Bel. 359. Canon. 9. Bel. 372. Canon. 20. Bel. de Sacerdotio. Canon. 11. Bel. 650. 651.

De Sacrificio Missæ, Trid. Sess. 22. Canon. 1. Bel. 712. Canon. 2. Bel. 795. 799. 805. Canon. 5. Bel. 811. Canon. 6. Bel. 852. Canon. 7. Bel. 832. Canon. 8. Bel. 712. Canon. 9. Bel. 621. 828.

De Penitentia Sacramento, Trid. Sess. 14. Canon. 1. Bel. 914. Canon. 2. Bel. 930. Canon. 3. Bel. 914. Canon. 4. Bel. 914. Canon. 5. Bel. 905. Canon. 6. Bel. 1028. Canon. 7. & 8. Bel. ibidem Canon. 9. Bel. de absolutione. Canon. 10. Bel. 83. & de Sacerdotio. Canon. 12. Bel. 1090. Canon. 13. Bel. 1100. 1104. Canon. 15. Bel. 1098.

De extrema Vnctione, Trid. Sess. 14. Canon. 1. Bel.

Bel. 1248. 1258. Canon. 2. Bel. 1262.

De Ordinis Sacramento, Trid. Sess. 23. Canon. 1. Bel. 1280. Canon. 2. Bel. 1277. Canon. 3. Bel. 1216. Canon. 4. Bel. 1280. Canon. 5. Bel. 1282. Canon. 7. Bel. 1274.

De Matrimonii Sacramento, Trid. Sess. 24. Canon. 1. Bel. 1286. Canon. 2. Bel. 1324. Canon. 3. Bel. 1400. Canon. 4. Bel. 1364. Canon. 5. Bel. 1336. Canon. 6. Bel. 1376. Canon. 7. Bel. 1343. Canon. 8. Bel. 1337. Canon. 9. Bel. 1376. Canon. 10. Bel. 1423. Canon. 11. Bel. 1427. Canon. 12. Bel. 1425.

§. VII.

De Cæremoniis quibus utitur Ecclesia Romana.

Sicut dæmon Crucem, ita horrent Sectarii moderni Cæremonias Ecclesiæ Romanæ, quales sunt quæ adhibentur in administratione Sacramentorum, ut in Baptismo Exorcismi, Cruces, Exsufflationes satanæ &c. Item, Benedictiones aquæ, quam dicimus benedictam, olei sacri, cinerum, ramorum, vestium Sacerdotalium &c. Item, Institutio Festorum, Vigiliarum, nec non Rosaria, Cruces &c.

Docent enim Adversarii 1. superstitiosum esse his, aut similibus uti, nisi illis tantummodo quæ in Scripturis exprimuntur. 2. Ecclesiam potestatem nullam habere Cæremonias aliquas instituendi. Sic inter alios Calvinus, Cæremonias illas, ac præcipue in Baptismo Exorcismos & Exsufflationes, non ratione, sed vulgari petulantia aggreditur lib. 4. Institutionum, cap. 15. §. 19. Ubi ait esse, *adventitiam farraginem, satanæ imposturam, ludibrium, nugas, theatricam pompam, exoticas sordes, &c.*

Probatur autem solide Catholica veritas; Primò, Licitum erat Ecclesiæ Veteris Testamenti aliquas Cæremonias sacras sibi congruentes instituere. Ergo etiam Ecclesiæ Novi Testamenti: cui constat circa Sacra-

menta &c. etiam plus concessum potestatis, ut ipsi Adversarii prædicant. Antecedens clare constat ex Libro *Estheris cap. 9.* ubi Synagoga Judæorum auctore Mardocheo instituit novum diem Festum omnibus celebrandum, qui tamen à Deo antea institutus non fuerat. Idem alio tempore factum constat ex Libri *Judith cap. ultimo: Dies autem victorie hujus festivitatis ab Hebræis in numero Sanctorum Dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore usque in hodiernum diem.* Simile est in Machab. lib. 1. cap. 4. ubi constituitur Dedicatio Altaris, & illius festum, ad quod celebrandum Joannis 10. constat ipsum Christum in Hierosolymam ascendisse. Neque hic refert quod Sectarii libros illos fortè pro Canonicis non admittant, sufficit enim in hoc puncto admitti pro legitima eorum temporum historia.

Probatur etiam secundo ex Novo Testamento *Actor. cap. 15.* ubi Apostoli in Concilio congregati novam Cæremoniam constituerunt, ut Gentiles conversi abstinere à *Sanguine & suffocato*: quæ quidem Cæremonia nuppiam à Deo nisi solis Judæis præscripta fuerat, & jam per Christi mortem cum cæteris abrogata; unde & *Actor. 16.* dogma Apostolorum appellatur. Nulla autem est ratio, cur jam non possit Ecclesia, quod tunc poterat constituere ex ordinaria gubernandi potestate à Christo concessa, quam supra de potestate Ecclesiæ agentes latius probavimus.

Confirmatur, Quia aliæ fuerunt postea in aliis Cæremoniis dissensiones, quas sua autoritate determinavit Ecclesia, de delictu ciborum, de diebus festis, de peregrinationibus, vigiliis, cereis, aliisque cæremoniis, propter quas impugnatas inter Hæreticos numerati sunt Encratitæ apud Epiphanium *Hæresi 46.* & apud S. Augustinum *Hæresi 23.* Item Manichæi qui pluribus Ecclesiæ cæremonias oppugnabant apud eundem S. Augustinum lib. 20. *contra Faustum cap. 4. & 5.* Postea Eustaciani apud Socratem lib. 2. cap. 33. Denique Vigilantius apud S. Hieronimum

S. Hieronymum in ipsius libro contra Vigilantium: & plures alii.

Hæc penè omnia, ac si præsentia tempora spectaret, nervosè complectitur S. Augustinus pro Exorcismo, & pari ratione pro aliis Ecclesiæ Romanæ cæremoniis agens contra Julianum Pelagianum lib. 6. cap. 2. Verum est, inquit, quod antiquitus veraci fide Catholica prædicatur, & creditur per Ecclesiam totam, quæ filios fidelium nec exorcizaret, nec exsufflaret, si non eos de potestate tenebrarum, & a Principe mortis erueret; quod in libro meo, cui velut respondes, positum est. Sed tu id commemorare timuisti, tanquam ipse à toto orbe exsufflandus esses, si huic exsufflationi, quæ Princeps mundi & à parvulis ejicitur foras, contradicere voluisses.

Et ibidem, idem Augustinus cap. 29. contra Julianum pro cæremoniis illis citat adhuc Ecclesiæ primitivæ Patres antiquiores, ac subdit: Hos iste audeat dicere Manicheos, & antiquissimam Ecclesiæ Traditionem isto nefario crimine aspergat, quæ exorcizantur & exsufflantur parvuli. Nos autem paratiores sumus cum illis Viris, & cum Ecclesiâ Christi in hujus fidei antiquitate firmata, quælibet maledicta, & contumelias perpeti, quam Pelagiani cuiuslibet eloquii prædicatione laudari. Quid possit hodie magis appositè pro hac Ecclesiæ Romanæ doctrina contra Calvinum, & alios ejus affectas intorqueri?

Ad hoc quod passim objiciunt, Cæremonias illas nec gratiam conferre, nec ad aliud quàm inanem pompam, & oculorum ludibrium valere,

Respondeo, Nos hoc illis non attribuere, ut ex opere operato causent gratiam sicut Sacramenta, quod Adversarii imperitè supponunt. Afferimus tamen illas aliunde multas magnasque utilitates fidelibus adferre. 1. Quia per illa signa externa homines rudes, aut in divino cultu torpentes mirificè ad pietatis fervorem excitantur. 2. Cæremoniæ illæ visibiles instruunt vivaciùs fidelium mentes in fidei mysteriis, quàm sola verba, aut Scripturæ, quas modo valdè mortuo percipiunt, aut intelligunt. Sic benedictio

& applicatio Cinerum significat illis penitentiam, & vivam mortis memoriam, ac præparationem. Cæreus Paschalis gloriam & splendorem Resurrectionis Domini. Palmæ benedictæ, victoriam Christi, suorumque fidelium de dæmone & peccato. Formationes Crucis, memoriam Passionis Christi: Aqua benedicta, puritatem & ablutionem animæ, per actus pios & meritorios quos in hujus applicatione eliciunt, & sic de cæteris.

3. Per Cæremonias illas, quasi per Emblemata, mysteria sacra plurimùm exornantur & elucescunt, ac Fideles fidem suam protestantur, & ab Hæreticis discriminantur.

4. ex Ecclesiæ institutione vim accipiunt, per modum Instrumenti, ad arcendas fraudes & præstigia dæmonum, ut exorcismi & exsufflationes in Baptismo, abrenuntiatio satanæ, fidei professio, tactus aurium, & narium, aut aliorum sensuum, aut partium inunctio in aliis Sacramentis. Certè constat ex Scripturis, Christum Apostolis & Ecclesiæ dedisse potestatem ejiciendi demonia Marci 3. v. 15. ac consequenter instituendi signa sacra, quibus id in Christi nomine præstare possint.

Denique hîc ipsum Calvinum, ejusque Affectas modernos aggredior. Calvinus ipse, in suo Libello de formula Sacramentorum administrandorum, has Baptismi Cæremonias in Scriptura non expressas præscribit. 1. Ut infans deferatur ad Baptisum die Dominico, vel alio die celebri: en cæremoniam temporis in Scriptura non expressi. 2. Ut qui infantem deferunt, interrogentur, an spondeant se infantem adultum instructuros, & ut illi certum nomen imponatur. 3. Ut forma Sacramenti pronuncietur lingua vernacula. 4. Ut recitetur tunc Symbolum Apostolorum, Oratio Dominica, & aliæ præces. Si has, & similes Cæremonias ex præscripto Calvini admittant Adversarii, quâ fronte, aut veritatis specie, alias Ecclesiæ Romanæ Cæremonias impugnant, quales à tempore Apostolorum in primitiva Ecclesia usurpatas, supra ex ipsius Ecclesiæ primitivæ testibus & Patribus dilucidè demonstravimus?

CON-

CONCLUSIO.

Adversus modernos vulgi errores à vera Fide retrahentes.

Hæc quicumque legis, quicumque audis, aperiri tandem oculos, tuæque fælicitati gratulare; quod semotis popularium errorum tumultibus, licuerit in veritatis Sacrarum introire, & ex sinceris primitivæ Ecclesiæ suffragiis ancipitem animæ tuæ litem dirimere, ex qua pendet Regni nunquam perituri securæ possessio. Acquiesce illis Judicibus primævis, quos ipse erroris expertes esse agnoscis: sequere illos Duces, quos non dubitas per rectam Fidei semitam ad salutis æternæ metam pervenisse. Atque ex adverso obliquam crede Novatorum viam, quam antiquitas ignorat, quam sacrarum Litterarum oracula refellunt, quam ratio ipsa tot modis deviam & præcipitem esse demonstrat. Ubi tot Tibi veritatis testes ad viam salutis faciem præferunt, nullum superest erroris periculum, nullum ignorantis patrocinium.

At, inquis, longè alia Ministri nostri, quàm Patrum libri, declamant. Quid inde? Veritas non est clamor, nec Ministri sunt Patres Ecclesiæ. Clamitant fortissimè circumforanei dum merces adulterinas commendant; tuum verò est, ne decipiaris, clamorem à veritate discernere. Ministri tui ad buccinandam Lutheri doctrinam contra Ecclesiam Romanam magno stipendio, & amplis Ecclesiæ spoliis conducti sunt; hæc arte familiam sustentant, uxores ornant, filias eloquant, pro domo sua, non pro salute tua negotiantur: hujus tibi curam relinquunt, qui brevi stabis ante tribunal Christi, pro teipso rationem redditurus.

Confugies fortè ad populare argumentum. Vivimus fælices, aspirat cælum, omnibus fortunæ donis cumulatur; jacent passim in tenebris & inopia Romana Religio-

nis cultores; manifestis igitur cæli favoribus Lutherana Religio comprobatur. At vide quæso, quantum tibi fortunæ splendor mentis aciem obnubilet. Vivit fœlix imperium Turcarum, maximâ orbis parte dominatur, ad extremum mundi angulum relegatus est Lutherus, si cum Mahomete conferatur. Manifestis igitur cæli documentis præ ceteris omnibus Mahometi Religio commendatur. Si igitur Fortunam non colis, sed Christum, ipsum audi longè alias Ecclesiæ suæ notas ingerentem Joan. 16. v. 20. Vos contristabimini, Mundus autem gaudebit. Et v. 33. Vos quidem in mundo pressuram habebitis, sed confidite quia ego vici mundum. Vera Christi Ecclesia in stabulo & pauperie cæpit, in pressuris tyrannorum crevit, per Crucem & inopiam adolevit. Aliam ad cælum viam tuus tibi genius, non Christus commendat.

Sed quomodo, inquires, fieri potest ut tot Viri graves, vitæ & virtutibus in Repub. Lutherana conspicui à veritate & salute aberrant? Virtutem si à Fide sejungas nil nisi virtutis inane simulacrum ostentas. Veritas & virtus comites sunt individue: absq; veritatis consortio nulla virtus adeò speciosa est, ut in Dei conspectum admitti possit, teste Apostolo; Sine Fide impossibile est placere Deo. Note tibi sunt Reipub. olim Romanæ virtutes eximie, mira prudentia, clementia singularis, decantata toto orbe justitia. Tanto virtutum comitatu, verâ fide destituto, orbis quidem imperium, sed non cælum obtinuit. Perierunt Cæsares, ardent Catones, cruciantur graves illi Reip. Patres, olim æstro splendidi, nunc in flammis nunquam extinguendis purpurati.

Non igitur te detineat inanis illa virtutum umbra, quâ nihil fallacius. Non aura fluctuantis Populi, quâ nihil incertius. Non speciosa Fortunæ crepundia, quibus nihil in vita fugacius. Non voluptatum blandæ Syrenes, quæ te à recto veritatis cursu in errorum syrtibus abducant. Periculosa est omnis ad salutem remora. Præterit vita, festinat mors, judicium

dicium præforibus expectat: dum tempus finit viam tutam amplectere. Nulla enim satis magna est securitas, ubi periclitatur Aternitas.

Genius fallax Novatorum quomodo cavendus.

Commune vitium est naturæ lapsæ, Antiqua fastidire, ad Nova semper anhela-re: Semper, inquit Seneca, præsentibus est infesta levitas, & proprium est ægri animi, nihil diu pati. Hinc passim nova videndi, delibandi, audiendi, summa cupido. At quoniam Veritas, & virtus perstat semper immutabilis, & novitatis nescia, hinc Novatorum commune studium est, novitatem falsæ doctrinæ, Veritatis, ac Virtutis fucis convestire. Suos igitur errores his artibus, ac pigmentis decoratos, tanquam Patrum antiquorum, S. Augustini, & ipsius Scripturæ oracula, incautis proponunt. His accedit proponentis gratia, frons blanda, lepor styli, & conciliatrix animorum facundia, quibus simpliciores capi necesse est, nisi sæpius recolant necessarium illud Christi monitum: Venient ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Illi verò Novatores ex adverso, ne Lupinam hanc animas perdendi Rabiem detegas, blandum illi Charitatis nomen inponunt: Misere illos tui erroris, dolent, te à Pontifice & ejus Affectis in fraudem induci, tuum statum miserum & infelicem altè ingemiscunt. Sed si ad fucatam hanc Charitatis speciem ritè attendas, facile deprehendes illam in vocis sonitu consistere, nec omne aurum esse quod lucet. Bractea quædam Charitatis tibi ostenditur, ut de tuo lapsu nimis credulo, novitatis Authores triumphum agant. Hac arte fraudulenta Charitatis grassati sunt omnium temporum Novatores, quorum blanditias, ac favores, & ipsa dona ut suspecta habeas, caute monet his verbis S. Augustinus lib. 2. de Symbolo cap. 13. Lupus est, agnoscite, Serpens est, ejus capita conqussate: Blanditur, sed fallit; multa promittit, sed decipit. Venite

inquit, defendam: si necessitas est, pascam: si nuditas, vestiam. O lupe male! o Serpens inique! Vestis nudum, ut expolies intus Christo vestitum. Pascis esurientem, ut animæ auferas cibum cælestem.

Sed nec ab una mentitæ Charitatis specie cavendum: Novit id genus hominum, ut aptius fallat, reliquas etiam Virtutes adulterare. Ut tibi cautus videaris, ne oculis etiam tuis nimium credas, dum primâ fronte externa probitatis, & modestiæ species ostentatur. In vase etiam aureo venenum non rarò propinatur. Est, inquit Origines, quædam etiam diaboli castitas: est etiam diaboli modestia, gravitas, demissio. Hinc rectè monet S. Ambrosius lib. 7. in Luc. c. 10. Cave versutæ disputationis venena, animam petunt, guttur invadunt, vitalibus vulnus infligunt. Nec vos moveat, quod formam prætere videntur humanam, etsi foris homo cernitur, intus bestia fremit.

Usque adeo potens est in propinandis erroribus forma ista ementitæ virtutis, ut non rarò viris etiam perspicacissimis fucum fecerit. Apollinarem hæresiarcham pestiferos olim errores disseminasse, nemo est etiam Sectarius qui modò non agnoscit. Ille ipse non exiguo tempore fallaci specie simulate virtutis, viris maximis illudere potuit. Hoc de se, aliisque fatentem audi Epiphanius, Hæresi 77. Egregius ille, ac venerabilis senex, quem nos & beate memoriæ Papa Athanasius, imò verò Catholici omnes unice dileximus Apollinarius Laodiceus, hujus dogmatis author & propugnator extitit, neque nos verosimile putabamus à tanto viro errorem istiusmodi profectum. Nec minus Pelagii specie gravi & modesta captus fuit S. Paulinus, & alii viri doctrinâ conspicui. Nestorii severa frons, & ostentata in publico macies, ac continentia, quam multos in ipsius errores induxerit, nobis describit Theodoretus lib. 4. cap. 12. ubi sic concludit, Hoc habitu, & hac simulatione populum inescans, magnam ætatis partem transegit, Christianus videri potius, quam esse studens.

Hanc

EPITOME,
ET COHÆRENTIA

*Tractatum præcedentium, In una
Demonstratione evidenti.*

Hanc artem à priscis illis quis non videt quam bellè hauserint plurimi nostri temporis Sectarii, in tradenda dogmatum novitate ad morum severitatem, ad doctrinæ rigorem, ad novam Ecclesiæ reformationem toti compositi. Quorum versutias nisi quis habeat exploratas, nihil propius erit, quam ut in fraudem inducantur, si fieri potest, etiam electi.

Hoc ne Tibi, quisquis es, unquam eveniat, Remedia quædam in promptu esse debent. Primo, in novis Scriptis, & primis congressibus, non temerè credere, sed assensum suspendere, & rem ulteriori sapientum judicio ponderandam reservare: ne quidem Angelo salutanti, & novum mysterium annuntianti assensum præbuit Virgo prudentissima, nisi prius maturè expenderet, *Quæ & qualis esset ista salutat.* Secundo, suspectam habere doctrinam omnem à communi Ecclesiæ consuetudine abhorrentem. Tertiò, Si hac ratione doctrinæ sinceritatem nondum satis perspectam habeas, restat Remedium omni ævo certissimum: Illam ad Lydium veritatis lapidem explorare, hoc est, ad Petram immobilem doctrinæ Apostolicæ, quam nobis sine periculo erroris exponit Christi in terris Vicarius, cui ipse Christus oves suas sinceræ doctrinæ pabulo in vitam æternam alendas commisit. Quem in decidendis Fidei, morumque Controversiis, Judicem esse infallibilem supra demonstravimus.

Quæ omnes in toto Mundo à verà Religione disidentes, de Religionis Romanæ necessitate breviter convinci possint, deductione manifestâ.

Si aliquid in mundo est verum, necessariò est *verus Deus*: Cum de hac veritate præcæteris mundus pænè universus ratione ductus consentiat: quod deducitur supra initio Tract. 1.

Si autem est *Verus Deus*, necessariò est aliqua *vera Religio*, quâ verus Deus colitur. Enti enim primo, summo, & perfectissimo, à quo cætera entia in creatione & conservatione dependent, necessariò debetur supremus cultus, & veneratio: sicut aliquam venerationem & obedientiam deberi parentibus ratione originis & dependentiæ, ratio ipsa nos evidenter docet: supra ibidem.

Si est aliqua *vera Religio*, evidens est quod illa Religio sit à Deo *revelata*. Nam, etsi lumen naturæ nos doceat in genere Deum esse honorandum, illique obediendum, non tamen nobis ostendit in *particulari* quibus modis sit honorandus, & in quibus rebus certis ac determinatis illi obtemperare debeamus: Debet igitur accedere horum à Deo determinata revelatio.

Si est aliqua *vera Religio revelata*, perspicuum est quod ea sit Religio *Christiana*. Quia de illa manifestè ostendi potest, quod fuerit miraculosè, hoc est, solâ virtute divinâ à Christo & Apostolis propagata, non vi armorum, aut corporis illecebris, aut aliis mediis humanis: ut ibidem supra elucidatur.

T 3

Si

Si Religio *Christiana* est vera, necessarid vera est Religio *Catholica*, sive *Romana*. Nam si veritas Religionis *Christianæ* rectè convincitur ex eo, quod illa modo supra indicato propagata fuerit, ut omnes *Christiani* admittunt, veritas etiam Religionis *Catholicæ* ex simili & miraculosa in orbem universum propagatione rite demonstratur: quod supra tract. 1. cap. 3. & sequentibus declaratur. Ergo à primò ad ultimum si necessarid verum credas *Deum existere* necessario credere debes Religionem *Romanam* esse veram, quod erat demonstrandum.

Porrò, Si *Catholica*, sive *Romana* Religio est vera, evidenter sequitur eam nihil docere tanquam articulum Fidei, quod non sit verum, adeoque immune ab omni superstitione, ac corruptela. Nam hoc ipso, quo illa Religio demonstrata est vera, debet omnind libera esse ab omni errore in Fide divina. Quia aliàs sequeretur, Religionem *Romanam* esse veram & non veram, revelatam à Deo & non revelatam, & *Christianam* & non *Christianam*, immunem ab errore in Fide & non immunem, uti præcedentia combinanti perspicuum est.

Cum igitur apud omnes, etiam *Sectarios*, in confesso sit, Religionem *Catholicam Romanam*, tanquam articulos Fidei divinæ credere ac docere Invocationem Sanctorum,

Purgatorium, Transubstantiationē, Primitum Pontificis, Canonem Scripturarum, Ecclesiæ *Catholicæ* infallibilitatem, numerum Septenarium Sacramentorum, aliaque dogmata cum quibuscumque *Sectariis* controversa; necessarid & demonstrativè sequitur, nullum ex illis Dogmatibus erroneum esse, aut superstitionem, aut corruptelam continere.

Ex quibus clarè & demonstrativè concluditur, Nullam prorsus esse *Sectam* quæ non debeat Religioni *Catholicæ* sive *Romanæ* se adungere, si suæ salutis æternæ prospectum esse velit.

Ad hoc exequendum, ut Gratia divina, sine qua nihil ad salutem possumus, copiosè accedat, frequens & sincerus ad Deum recursus, per orationem sequentem, aut similem, sapius erit iterandus.

ORATIO.

Deus qui corda Fidelium ab initio sancti Spiritus illustratione docuisti. Da nobis nunc in eodem Spiritu de Religionis tuae vera & unicarè sapere, & eum per illam Fidelibus tuis æternā Societate in celo gaudere. Per Christum Dominum Nostrum, Amen.

TRAC.

TRACTATUS TERTIVS NOTÆ MANIFESTÆ FALSÆ ECCLESIAE

In *Sectis Modernis.*

Exposuimus omnium oculis, manifestis argumentis, concordiam & consensum Scripturæ, ac Patrum primitivæ Ecclesiæ, cum sensu ac mente Ecclesiæ *Romanæ*, in dogmatibus controversis cum novis nostri ævi *Sectariis*: & horum *Sectariorum* dissensum ab illis, & consensum cum *Hæreticis* in primæva Ecclesia legitime damnatis.

Nunc ex altera parte proferemus discordias ac pugnas *Novatorum*, ac imprimis *Lutheri*, non tantum cum vera Ecclesia, sed etiam cum sacris Litteris impiè depravatis, cum seipso sibi contrario, & cum suis Affectis per *Sectas* innumeras ab ipso dissidentibus, dum confusione plusquam *Babylonicâ* idem Ipse destruit & adificat, affirmat & negat, neque secum ipse consentit; dum tamen totius Ecclesiæ consensui se opponit, quod manifestum est erroris, ac Spiritus satanici indicium. Ut hinc tandem videant moderni *Sectarii* quàm devios sibi duces in Via salutis elegerint, & desertis tandem erroribus ad rectam Ecclesiæ semitam tempestivè regrediantur.

Proponemus igitur primò, Scripturas ab illis impiè vitiatas.

Secundò, Antilogias, quibus sibi apertè contradicunt.

Tertid, Confusionem plusquam *Babylonicam* *Sectarum*, quæ ex illis prodierunt.

Quartò, Calumnias manifestas in Ecclesiam *Romanam* confictas.

Quintò, Imposturas particulares *Antonii Egani*, & *Andree Sall* recentiorum *Apostatarum*.

Sextò, *Sectarum* maximè modernarum dogmata particularia breviter exponemus.

ARTICULUS PRIMUS

Proferuntur varia loca Scriptura sacra à Sectariis fraudulenter depravata.

Non potest vera esse Religio quæ imposturis & fraudibus propagatur. Nulla verò est impostura sceleratior quàm verbum Dei corrumpere, & aliquid abolere, aut adiacere, quo in oppositum sensum transferatur. Quàm nefario ausu modernii *Sectarii* verbo Dei vim intulerint, paucis exemplis monstrabo. Primò, ut ex corruptela tam impia de corrupta eorum doctrina iudicium feratur. Secundò, ut ex horum textuum discrepantia, *Hæreticorum* Editones corruptæ, à sinceris ac *Catholicis* discerni possint, quæ sæpe alio modo non dignoscuntur.

In Epist. 2. Petric. 1. Editio vulgata & antiquissima sic habet: *Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vocationē vestram & electionem faciatis.* *Lutherus* sua auctoritate in suis Scripturis delevit, per bona opera: quia verba illa apertè adversantur ejus errori, quo docet, bona opera homini ad salutem non conducere, sed sufficere sola merita Salvatoris.

Eadem ratione, nec minori fraudulentia in Epist. ad Romanos cap. 30. v. 28. *Arbitramur hominem justificari per fidem*, *Lutherus* adjungit, per solam fidem, ut iterum excludat bona opera tanquam ad justitiam non necessaria.

In

In Evangelio Marci & Lucæ cap. 20. v. 20. aperte legitur, *Hoc est Corpus meum*: cuius loco imprimunt plerique Sæctarii, *Hic est Corpus meum*, ne particulâ *Hoc* relatâ ad *Corpus Christi*, significet veram mutationem panis in *Corpus Christi*, quam Sæctarii illi non admittunt.

Ob eandem causam, ubi Joan. 6. v. 50. Biblia antiquissima etiam Genevensis sic loquuntur, *Ego sum panis vivus qui de Cælo descendi*, pro voce *vivus* cum Calvino substituitur *Vivificans*, ut intelligatur panis usualis qui hominem vivificat, etsi panis ipse non vivat, ut sic excludatur vivum Christi Corpus, quod in Eucharistia admittere nolunt.

In Epist. S. Jacobi cap. 5. v. 16. semper legebatur, *Confitemini alterutrum peccata vestra*: imò sic habetur in impressione Genevensi anno 1564. Sed quia viderunt hanc Scripturam antiquissimam adversari novæ doctrinæ, quæ negat Confessionem Sacerdoti aut alteri quàm soli Deo faciendam esse, coegerunt scil. Spiritum sanctum aliter loqui in Bibliis impressis Genevæ anno 1605. hoc modo, *Confitemini peccata vestra erga invicem*. Aliud namque est peccata erga invicem commissa Deo exponere, quàm ea peccata alterutrum, id est, sibi invicem confiteri.

S. Paulus ad Hebræos cap. 13. v. 4. sic habet, *Honorabile connubium in omnibus*, id est, nihil est in connubio quod non sit honorabile. Hi autem Veneris patroni liberales, sic cum sensu verba transferunt, Honorabile connubium *inter omnes*, ut nempe sic defendant matrimonium etiam Sacerdotum, Monachorum, Monialium, ex Apostoli sententia licitum esse ac honorabile.

Iterum Apostolus in Epist. ad Ephesios v. 5. c. 32. De Matrimonio differens sic pronuntiat, *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & Ecclesia*. Sed loco huius versionis, quæ ipso S. Hieronymo antiquior est, Novatores nostri substituerunt, *Secretum* hoc magnum est, ne cogerebantur admittere Matrimonium esse Sacramentum, quod volunt ipsi contractum esse merè civilem.

In Epist. an Philemonem v. 14. Paulus

dicit, *Sine consilio vestro nihil volui facere, ut ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium*. Ad excludendum arbitrii libertatem, quam post lapsum Adami remanere negat doctrina Religionis reformatæ, sententiæ Apostoli venenum suum in fine asperperunt, addendo *velut* voluntarium, ne ex Apostolo verum voluntarium sine necessitate admittere cogerebatur.

In Epist. 1. ad Thessalonicenses cap. 2. v. 15. Apostolus monet: *Fratres state & tenete Traditiones quas didicistis, sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram*. Sed hi Reformatores Ecclesiæ, reformarunt etiam Apostolum, ut in eorum Bibliis alio modo loqueretur: *Fratres state & tenete documenta quæ didicistis &c.* Nolunt enim ut S. Paulus cum Papiolis dicat tenendas esse Traditiones, cum ipsi, qui aliter sapiunt, eas admittere recusent.

Epistolæ 1. ad Corinthios cap. 9. interrogat Apostolus, *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi?* Lutherus sorore minime contentus, adjungit, *in uxorem*. Docet enim Apostolos uxores habuisse, easque dum prædicarent ad opus conjugale circumduxisse, uti ipse Lutherus ejusque novi Apostoli, novo in Ecclesia Dei exemplo, facere consueverunt.

Quid reliqua proferam Latrocinia verbo Dei inviolabili à modernis Sæctariis illata, ut à Renato Benedicto, & Ludovico Berquino Parisiis exulto, & pluribus aliis qui Sacras Litteras corruptelis innumeris fædarunt, in quibus vel unum apicem adulterare, summum foret sacrilegium? Si enim in Regio diplomate aliquid immutare scelus est læsæ Majestatis ferro aut igne plecti solitum, quàm enorme facinus erit incommutabilem æternæ veritatis paginam tot modis pro sua libidine truncare, corrumpere, violare? Sed & hinc argumentum præbent certissimum doctrinam suam à veritate deviare, dum ad eam tuendam Scripturæ sacræ veritatem innuere necesse est.

Sed neque verentur moderni per Hollandiam

ARTICULUS SECUNDUS.

Exhibentur ex multis quadam insignes Antilogiæ, quibus ipse Lutherus, & alii in sua doctrina sibi contradicunt.

DE SACRAMENTIS.

Antilogia Prima.

Septem ponenda sunt Sacramenta. Ita scribit Lutherus, *de Potestate Papæ*.

Tantum tria sunt Sacramenta pro tempore ponenda, Ita Lutherus, *de Captivitate Babylonica*.

2.

Duo tantum sunt Sacramenta, Lutherus *ad Waldenses*.

Si juxta Scripturas loqui velim, est tantum unum Sacramentum. *Luth. de Captiv. Babyl.*

3.

In puero post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare. *Luth. in Assertionibus*.

Baptismus omnia peccata remittit. *Luth. in Captiv. Babyl. de Baptismo*.

4.

Confirmatio Sacramentum est. *Luth. de potestate Papæ*.

Mirum quid illis in mentem venerit, quod Sacramentum Confirmationis fecerunt ex impositione manuum. *Luth. de Captiv. Babyl.*

5.

In Sacramento Altaris non est panis & vinum, sed species panis & vini. *Luth. in Sermone de Euchar.*

Thomistica doctrina est transsubstantiari panem & vinum liberum est, & citra salutis periculum imaginari, opinari, & credere remanere aut non remanere substantiam panis & vini. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Impius & blasphemus est, si quis dicat panem transsubstantiari; Catholicus autem & pius

pius est, qui contrarium docuerit. *Luth. in lib. contra Regem Anglie.*

Sicut panis & vinum transubstantiatur; ita & nos in Spirituale Corpus transmutamur. *Luth. in Serm. de Euchar.*

6.

Impiissimus usus est, in Ecclesia persuaderi Missam esse opus bonum & Sacrificium. *Luth. de Captiv. Babyl.*

Missas pro vivis & defunctis valere tota approbavit Ecclesia, *Luth. de decem Præcept.*

7.

Sacerdotes à subditis honorandi sunt. *Luth. in Decalogum. Contra.*

Nullum est in novo Testamento Sacerdotium, nisi quod est humanis mendaciis à sathana creatum. *Luth. de Captiv. Babyl.*

8.

Confessio auricularis in Ecclesia, etsi ex Scriptura probari non possit, utilis tamen est, imò necessaria. *Luth. de Cap. Babyl.*

Confessio auricularis est fictio hominum. *Luth. de 10. Leprosi.*

9.

Matrimonium non solum sine ulla Scriptura Sacramentum censetur; verum eisdem Traditionibus, quibus Sacramentum esse jactatur, merum ludibrium factum est. *Luth. de Capt. Babyl.*

Matrimonium in Ecclesia Dei Sacramentum est. *Luth. de potestate Papæ.*

10.

Ordo in Ecclesia Dei Sacramentum est. *Luth. de potest. Papæ.*

Sacramentum Ordinis Ecclesia ignorat, inventumque est ab Ecclesia Papæ. *Luth. de Capt. Babyl.*

11.

Extrema unctio Sacramentum est. *Luth. de potest. Papæ.*

Si usquam antea deliratum est, in extrema unctione nunc præcipue deliratum est. *Luth. de Captiv. Babyl.*

De Papatu.

Si potestas Papæ non esset à Deo, nec jure divino, tam diu subsistere non potuisset.

Luth. de potest. Papæ.

Certus sum Papatum Regnum esse Babylon. *Luth. de captiv. Babylon.*

Quod sæpe repetit ibidem, & in lib. adversus Regem Anglie.

De Fide sola.

Sola Christi fides necessaria, quæ justi simus, cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius; neque prohibita. *Luth. ad Galat. cap. 2.*

Vita Christiana est credere & diligere; at diligere nihil est nisi benefacere. *Luth. de 10. leprosis.*

De Ecclesia.

Ecclesia errare non potest. *Luth. de 10. præc.*

Ludificatio Sathanæ est affirmare quod Ecclesia si quando erret aut peccet, ideo non sit Ecclesia.

De Traditione.

Neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habet jus unius syllabæ constituendæ super Christianum hominem. *Luth. in Captiv. Babyl.*

Ideo positi sunt Canones Patrum ut dirigant populum. *Luth. in decem præc. cap. 5.*

De invocatione Sanctorum.

Recte conclusi, meritum Christi thesaurum esse Ecclesiæ, & Sanctorum meritis juvari certum est. *Luth. conclus. 10. contra Eckium.*

Pro meritis S. Petri ne unum quidem obulum darem ut me adjuvarent, quia seipsum juvare non potest. *Luth. in art. 4. q. 6.*

De Indulgentiis.

Contra veritatem Apostolicarum Veniarum qui loquitur, sit ille anathema & maledictus. *Luth. in Resol.*

Indulgentiæ nihil sunt, nisi Romani Pontificis impostura. *Luth. de Cap. Babyl.*

De Purgatorio.

Tutius est totum Purgatorium negare, quam Gregorio in Dialogis credere. *Luth. abrog. Miss.*

Non

Non solum credo, sed etiam certissime scio Purgatorium esse. *Luth. in Disp. Lypsiensi.*

De libero arbitrio.

Revera Deus nobis liberam voluntatem contulit: cur tu illam liberam non permittis? cum enim tu illam ad tuum abuteris libitum non est libera, sed magis servitutem apud te servit. *Luth. in explic. orat. Dominice.*

Liberum arbitrium figmentum est in rebus, seu titulus sine re, quia nulli est in manu sua cogitare quidquam mali aut boni, sed omnia, ut Viclei articulus Constantiæ damnatus rectè docet, de necessitate absoluta eveniunt. *Luth. in Asser. art. 26.*

De Conciliis generalibus.

Sæpe nullus vir in Concilio est, qui divinum Spiritum vel modicum olfecerit, sicut contigit in Nicæno Concilio, ubi de uxoribus Sacerdotum agebatur. *Luth. in Serm. Attendite à falsis Prophetis.*

Conciliis nihil derogo, sed omnium sacratissimum fuit Nicænum, *Luth. in Disput. Lypsiensi.*

Calvini quadam Antilogia.

1.

Deum esse absolute omnipotentem fateatur Calvinus, ad cap. 1. Lucæ. Verbo, inquit, Dei nulla impossibilitas objicienda.

Negat verò ad cap. 23. Isaie, istud somnium de potestate absoluta in Deo quam Scholastici introduxerunt, execranda blasphemia est.

2.

Nomen Jesu Christi venerandum esse asserit Calvinus ad Matthei cap. 1. v. 23. Ita reputanda est nobis in hoc nomine (Jesu) divina Christi majestas, ut reverentiam apud nos obtineat, quæ unico debetur & æterno Deo.

Negat idem ad cap. 2. Epistolæ ad Philipenses. Plusquam ridiculi sunt Sorbonici Sophistæ, qui ex præsentis loco; *Vt in nomine Jesu omne genu flectatur*, genu flectendum esse colligunt, quoties nomen Jesu pronuntiatur, quasi vox esset magica, quæ totam in sono vim haberet inclusam.

3.

Sine Baptismo Christi neminem salvari docet Calvinus, ad c. 3. Joannis v. 3. Si uni hoc dixisset Christus vel paucis, non posse eos pervenire in regnum cælorum, nisi prius renati essent, possemus conicere certas dumtaxat personas notari, sed de omnibus sine exceptione loquitur.

Idem negat *Instit. lib. 4. cap. 16. §. 36.* Explodendum est eorum commentum, qui omnes non baptizatos æternæ morti adjudicant.

4.

In Cena Domini miraculum agnoscit Calvinus. *Tract. de Concordia inenda.* Ergo (inquit) in Sacra Cæna miraculum agnoscimus, quod & nature fines & sensus nostri modum exuperat, dum Christi vita nobis fit communis, & ejus caro nobis in alimentum datur.

Negat verò disertè. *Instit. l. 4. cap. 17. §. 24.* agens contra Lutheri Affectas: Isti, inquit, boni ejus zelotæ miraculum sibi fabricant, quo sublato evanescit Deus cum sua omnipotentia. Et ibidem §. 24. Illi auditis Christi verbis, *Hoc est Corpus meum*, miraculum ab ejus mente remotissimum imaginantur.

Seçta Lutherana moderne, & antique in Anglia antilogia & discrepantia manifesta.

Patet illa, in mutatione Libri authentici publicarum precum, quem sibi ab initio pro puro Dei Verbo, & fidei suæ instrumento Secta Lutherana proposuit. Nam in prædicto Libello sub Rege Eduardo & Elisabetha Regina pro vera Scriptura legebatur Tobias Caput quintum, sextum & octavum. Danielis Caput. 14. & quadam ex 13. Ex Ecclesiastici c. 46. non pauca. Hæc autem omnia, aliaque, sub Jacobo Rege eadem Ecclesia ex Libro publicarum precum tamquam apocrypha penitus expunxit: uti apertè ostendit Examen Libelli publicarum precum prælo datum anno 1610. pag. 30. quomodo verò potest esse eadem Ecclesia, quæ eandem non

V 2

habet

habet Scripturam? In qua quod illa pro Verbo Dei olim admisit, hæc pro apocrypho modo expunxit? Manifestum sane est vel illam pro Scriptura ista approbando, vel hanc reprobando, in fide errasse.

Præterea in his, aliisque dogmatibus loca innumera, in quibus Calvinus, ac multo magis Lutherus secum apertè pugnavit, atque instar fallacis Prothei, uti res ferebat, sese in varias doctrinæ formas transmutavit. Ex quibus hoc demùm conficies argumentum.

Non potest ex Dei Spiritu loqui qui vel semel in doctrina fidei proponenda sibi contradicit: Atqui Calvinus & Lutherus in doctrina fidei quam Dei nomine proponunt sapius eloquuntur contradictoria. Ergo non possunt Calvinus & Lutherus loqui ex Spiritu divino in doctrina illa quam se Dei nomine scribere ac prædicare profitetur. Sicut in verbo Dei scripto, si vel semel in illo contradictionem apertam, deprehendas, in cæteris omnibus tota Scripturæ fides evanescit. Videant igitur, ac serid agnoscant horum Sæctatores, quam fallaces sint Prophetæ ac divini Spiritus penitus vacui, quibus ab initio fidem suam ac salutem crediderunt.

In Hollandia inter Doctores Heterodoxos de ipso Deo, ejusque Attributis aperta repugnantia.

1. **C**onstat ex publicis eorum utrimque Scriptas ab anno 1606. divisos illic Calvini Affeclas in Remonstrantes. & Contra-Remonstrantes, qui contra alios ex pura & rigida Calviniana doctrina, statuunt absolute, Deum esse Auctorem peccati. Unde illos Deum sibi statuere à cæteris Christianis diversum facile demonstratur hoc syllogismo: Deus Calvinistarum est auctor peccati: Atqui Deus Christianorum non est auctor peccati: Ergo non est idem utrorumque Deus.

Quinimò fingere sibi Deum, qui ut sit Deus debet esse bonitas infinita, & simul

sit auctor peccati, est admittere Deum, qui non sit Deus, adeoque ad Atheismum apertè declinare, uti ex ipsis Sæctariis aliqui intulerunt, ut *Tilmanus Hesbussius*, Lutheranus in *lib. de Errorib. Calvinii*, & *Sebastianus Castalio*. Calvinista in *lib. de Prædestin.* ad Calvinum.

Nullum certè potest esse de ipso fidei Capite & Authore luculentius dissidium: & consequenter in illis Sæctis nullus apertior defectus Fidei ad æternam salutem necessariam.

Quin & his similia, quæ idem nimis abundè convincunt, insequentibus proferam.

De *Vnitæte & æternitate* Dei etiam inter se mutuo dissentire deprehenduntur. Nam si admittantur plura increata, necessarium est plures esse Deos. Plura autem increata cum Remonstrantibus statui à *Vorstio* ostendit *Sladius* in Disceptatione. pag. 51. Scilicet hæc quatuor: Dei locus, tempus, materia, domicilium, quæ *Vorstius* contendit illius esse naturæ, ut à Deo nec creata fuerint, nec potuerint creari.

Simplicitas in Deo, quæ opponitur omni reali compositioni, ab Orthodoxis semper & necessariò admittitur. Hanc autem negare *Vorstium* cum Remonstrantibus, ex illius Scriptis pars opposita demonstrat. Sic enim in illis *Vorstius* agit pag. 426. ut omninò reprehendat *Zanchium* proprium Contra-Remonstrantium Doctorem, quod doceat Dei essentiam, vitam, & actionem prorsus idem esse. Contenditque ipse hoc in Deo esse diversitatis, ut aliud sit ipsa Dei substantia vivens, aliud vita, sive vis illa per quam vivit. Et pag. 209. Cum Deus in Scriptura dicitur irasci, dolere, reminisci, aut simile quidpiam agere, asseritur aliud & aliud in eo esse, nimirum subjectum & accidens. Denique generatim pag. 208. *Totidem in Deo accidentia sunt, quot Decreta de rebus foris efficiendis.*

Omnipotentiam Deo quis unquam negavit præter Ethnicos, & Hæreticos indubitatos, inter quos ipsi Heterodoxi, qui sunt factionis oppositæ, numerant cum Remonstrantibus suis *Vorstium* de Deo pag. 226. sic docentem: *Quedam Deo sunt impossibilia: Ergo Deus*

Deus non est omnipotens: Ant. probatur: Deus non potest mentiri, pati, mori, aut fallere: Ergo cum non possit hæc omnia, non est omnipotens. Præclara in Calvini Ecclesia de ipso Deo utrimque Controversia.

Infinitatem Dei substantialem (nam molis nullam habet) cum Remonstrantibus suis, quos representat, eni quomodò evacuet *Vorstius* pag. 234. *Deus non est simpliciter infinitus neque essendo, neque operando.* Et pag. 235. *Est quidem Deus purus actus, sed hoc non vetat quin simul sit in sese finitus.* Denique pag. 237. *Quidquid est hoc aliquid, ut seipso finitum est, & ad certum aliquod genus entis contractum est.* Ac si apud talium Philosophorum gregem repugnantiam involueret, esse actu hoc aliquid, & simul esse ens infinite sive illimitatæ perfectionis. Testatur hæc præter alios contra Remonstrantes fuisse *Sladius* in Disput. cum *Vorstio de blasphemis, hæresibus, & atheismis à Jacobo Rege in Vorstii de Deo tractatu, & exegesi Apologetica, nigro thetâ notatis.*

Immenstatem Dei, quâ ubiq; realiter & substantialiter existit, admitti necessariò non debere scribunt utrimq; ex Calvinistis plurimi ex mente Calvinii, qui *lib. 1. institutionum capit. 13.* sic loquitur: *Scite sibi unus ex veteribus dicere visus est, Deum esse quidquid videmus, & quidquid non videmus: At qui hoc modo in singulas mundi partes Divinitatē transfusam esse finxit: &c.* Negatque alibi tam ipse quàm *Vorstius* immenstatem illam ex Scripturis satis probari. Figmentum ergo censent illi realem illam Divinitatis in omnes partes transfusionem, docentes sufficere virtualement, quâ ubique operatur, etsi ibi non necessariò immediate existat. Clarè id tradit *Vorstius* pag. 235. *Non sequitur, ait, Deum immediate illic suâ substantiâ adesse, ubicumque & operatur, quia per causas medias operari potest, ut Rex aliquis per suos ministros.* Tandem illi Deum terris relegatum suo cælo circumscriberent, cum impio apud Psalmistam, *Cælum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum.*

Quantitatem in Deo, quæ sine divisibilitate non concipitur, constitui à Remonstrantibus

cum *Vorstio*, ostendunt & accusant Contra-Remonstrantes. De hac enim quantitate sic loquitur *Conradus Vorstius* lib. de Deo pag. 239. ut dicat negari non posse magnitudinem etiam propriè dictam Deo in S. Scriptura attribui: ac porro interrogat: *quid vetet etiam Spiritum, imò & Deum ipsum suâ habere Spiritualem magnitudinem, non sensibilem quidē, sed aliquo tamen modo intelligibilem.* Et pag. 240. contradictionis infimulat quod dictum est ab *August. lib. 5. de Trinitate cap. 2.* *Deum esse magnum sine quantitate.* Deniq; pag. 241. *Cum, inquit, Deus respectu substantiæ suæ magnus esse dicitur, certè aliquam hanc Quantitatē & cogitari, & esse oportet.* Ac pag. sequenti: *Firmiter credo Deum respectu substantiæ verè magnum esse.* Quis tales de Deo ex schola Calviniana errores non abhorreat, nisi, ut quidā loquitur, pro cerebro cucurbitam habeat?

Immutabilitatem Deo adimunt Remonstrantes: Quod adeò perspicuè ostenditur, ut de eo etiam ipse *Iacobus Rex Angliæ* an. 1611. per litteras ad suum Legatum, illos graviter accusaverit. Patet error ille gravissimus ex eodem Remonstrantium Doctore summo *Conrado Vorstio* pag. 212. *Divina voluntas semper principium cujusdam mutabilitatis est, etiam in ipso Deo: quippe per quam Deus aliter atq; aliter habere se & potest, & solet, tum volendum contemplando.* & pag. 213. *Absoluta & simplex immutabilitas hac in parte Deo attribui non debet. Hoc enim nihil aliud esset, quàm actionē Dei liberam, hoc est, à libera causa pendente, cum ipso Deo confundere, sive essentiam & voluntatem, hoc est, actionem volendi, seu volitionem Dei unam idemq; esse affirmare.* Et sapius alibi. Nec in hoc dissimilis est ejusdē farinæ Doctor *Socinus* Tract. de Deo pag. 92. *Aliud, inquit, est Deus ipse, aliud virtus ipsius.*

Audi & in hoc non minùs absona, & Deo prorsus indigna docentem *Martinum Lutherum* lib. de Concilio & in confess. de cena Domini, ubi præfractè affirmat Christi Divinitatem esse passibilem, imò & reipsâ passam. *Theodoretus illa phrasis, Christus in quantum Deus impassibilis est, nunquam ferenda est; effatum est*

commune Lutheri Affeculis Selnezero, Gerlachio, Smidelino, Illebio, Musculo. Consideret hæc serid quisquis Sectis illis salutem suam fidendam putat.

Supposita Dei Immutabilitate illam quam Catholici profitentur, *Libertatem* Deo ademptam volunt Remonstrantes, de quo illos vehementer incusant Contra-Remonstrantes. Sic loquitur Vorstius *lib. de Deo pag. 448. Deus penam non nisi aliquatenus invitus, hoc est, cum quadam animi tristitia & displicentia infligit.* Aliter sanè Augustinus *lib. 5. de Civit. Dei, cap. 10. Dicitur, inquit, Deus omnipotens, faciendo quod vult, non patiendo quod non vult; quod si accideret, nequaquam esset omnipotens.*

Impeccabilitas Dei manifestè destruitur per hoc, quod Contra-Remonstrantes secuti Lutherum, & Calvinum, illum asserant esse authorem peccati, quod hic supra ab initio ostensum est. Declaratur illud breviter hoc Syllogismo. Qui Deum facit authorem peccati, negat illius impeccabilitatem: Atqui Affecle illi Calvini ac Lutheri faciunt Deum authorem peccati, ad illud impellendo, ac necessitando: Ergo negant illi Dei impeccabilitatem. Annotemus hic unum, ex pluribus, Calvini effatum brevissimum *lib. 3. instit. cap. 23. §. 8. Lapsus est primus homo, quia Dominus ita expedire censuerat.* Et ne intelligas de voluntate Dei tantum permissiva, prohibet ipse Calvinus *lib. 1. cap. 18. §. 3. Jam, inquit, satis aperte ostendi, Deum vocari eorum omnium authorem, quæ isti Censores volunt, otioso tantum ejus permissu contingere.*

De veracitate & sinceritate Dei, accusant Remonstrantes non rectè sentire Contra-Remonstrantes. Hi tamen videri possunt Calvinò conformes, qui modum Dei agendi sic describit *lib. 3. instit. cap. 24. §. 13. Ecce vocem adeos dirigit, sed, ut magis obsurdescant: lumen accendit, sed ut reddantur ceciores: doctrinam profert, sed quæ magis obstupescant: remedium adhibet, sed, ne sanentur.* Demum ad prædicta generatius adverte, si quando visi sunt illi paulò aliter loqui deprehensos esse

vel fucum facere voluisse, vel contradictionis convinci.

Sapientia, bonitate, & justitia, Deum velle spoliare Contra-Remonstrantes, contendunt Remonstrantes, idque eorundem doctrina deduxit Jacobus Arminius, & Hollandiæ Ordinibus demonstravit in *declaratione sent. de prædest.* Ecce inter quas procellas, & errorum fatales charybdes Navicula religionis Batavica non tantum miserè fluctuat, sed pridem submersa est, de quibus præter memoratos Maxim. Sandeus, alique quædam fusiùs deducunt.

Ex his facile colliges primò, Antilogias manifestas Doctorum Batavicornum circa prima & essentialia Religionis Christianæ fundamenta. Secundò, illa nullatenus posse consistere cum veritate & unitate Fidei Christianæ ad salutem necessariò requisita. Tertio Neminem his perspectis, sine summa temeritate, posse suam salutem æternam credere. Sectis sic fluctuantibus, ac dissidentibus in ipsis primis fidei Christianæ principiis, ubi ante oculos habet Ecclesiam Romanam ab ipsis Apostolorum temporibus in unitate Fidei toto semper orbe diffusam, & aliis verè Ecclesiæ Notis manifestis insignitam, quas supra *Partis 1. cap. 3.* demonstravimus.

ARTICULUS TERTIUS

Confusio & discordia tot Sectarum, quæ ex Lutheranismò, & aliis prodierunt.

Non potest esse unitas, aut veritas Fidei in Ecclesia *Lutherana*, cujus præcipua membra & quasi primi Apostoli, in sua doctrina neque cum Luthero, neque inter se concordant, sed ubi mox prodierunt, in Sectas varias sibi, Luthero, ac Evangelio contrarias degenerarunt, uti hic aperte demonstro.

Ac primò, ipse Lutherus in Saxonia circa annum 1517, ubi matrem suam Ecclesiã Romanam viperino more laniare exorsus est, mirum dictu in quot se figuras, moresque transmutaverit, ut novum aliquod Religionis monstrum efformaret. Etenim ex iplo non Secta

Secta unica, sed tres immundi Spiritus (quales Apocalypsis *cap. 13.* dicuntur exire de ore pseudo-Prophetæ) primo velut partu prodierunt. Hi sunt Homologistæ, Anabaptistæ, & Sacramentarii. Et quia tres sunt, qui veritati testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, Baptismum Aquæ inquinaverunt Anabaptistæ, Spiritum veritatis in potestate Clavium oppugnaverunt Homologistæ, Sanguinem Domini profanarunt Sacramentarii: ne ullum veritati testimonium in terris in egrum permaneret.

At ecce, ex *Anabaptistarum* spiritu cænoso quot illicò Sectæ, veluti totidem ranæ, pullularunt? Ex his enim alii à cæteris divisi se *Adamitas* appellant, quod Adamum in statu innocentie se imitari profiteantur. Alii dicuntur *Sabbatharii*, quia Sabbathum more Judæorum, non diem Dominicum colendum esse docent: neque de Christi Divinitate rectè sentiunt, ad Judæorum Messiam proclives. Alii se *Clancularios* Christianos vocant, quod existiment sibi sufficere fidem suam clam solo corde profiteri, & si rogentur an sint Anabaptistæ, licere id ad vitandum periculum aperte negare. Alii contra *Manifestarii* nuncupantur, qui prorsus impium esse docent, si rogentur, se Anabaptistas inficiari. Sunt & alii dicti *Tacentes*, qui nolunt amplius esse docendum aut prædicandum, eo quod mundus jam indignus sit, ut verbum Dei audiat. Sed & alii reperiuntur dicti *Enthusiastæ*, eo quod jactent se divinis revelationibus intus à cælo doceri, ac diu velut mortui jacent, quasi interea divinis colloquiis fruerentur.

Jam verò ex secunda Lutheri sobole, qui sunt *Sacramentarii*, quanta Sectarum colluvies effluerit inspiciamus. Cum enim Lutherus scribens contra Leonem Pontificem, & in Libello de formula Missæ doceret in Eucharistia neutram speciem, sed solam Sacramenti fidem ad salutem sufficere, occasionem præbuit Carlostadio, & Zuinglio, ut de hoc Sacramento Berengarii hæresim renovarent. Hinc igitur orti *Zuingliani*, qui

negant verum & substantiale Corpus Christi in Eucharistia Sacramento contineri.

Verum de hoc dogmate en quanta mox inter illos dissensio oborta est; quot penè capita, tot de vero hujus dogmatis sensu sententia prodierunt. Alii ex Zuinglianis dicti sunt *Significativi*, qui Christi verba, *Hoc est Corpus meum*, sic intelligi volunt, ut verbum, *Est*, idem sit quod, significat Corpus meum. Ast alii dicti *Tropistæ*, qui verbo, *Est*, in propria significatione relicto, contendunt tropum esse admittendum in voce, *Corpus*, ut intelligatur tantum in Eucharistia Corporis figura. Ab his omnibus dissentient *Energici*, qui ut propius ad verba Christi accedere videantur, Corpus Domini dicunt intelligi debere per metonymiam, pro energia Corporis Christi, hoc est, pro effectu quod Corpus Christi in Cruce oblatum in nobis operatur, & cum his sentit Calvinus. Alii dicti *Arabonarii* statuunt aliud ab his omnibus diversum, nempe Cænam Domini præberi tanquam arabonem, investituram, aut pignus Corporis Christi nobis donati. Præter hos sunt & alii ex eadem Lutheri sobole, qui Corpus Domini in Eucharistia omnino adesse concedunt. Verum & inter illos quanta in uno puncto fidei discordia? Alii admittunt Corpus esse sub vero pane illic permanente, alii in pane, alii circa panem. Prolixum foret vel de hoc uno fidei mysterio cæterorum pugnantia inter se deliria recensere. Ex quibus luce meridianâ clariùs ostenditur, Lutheri Sectam non veram Ecclesiam, sed errorum inter se dissidentium fœcundum esse Seminarium.

Tertius errorum Spiritus quem evomuit Lutherus fuerunt *Homologistæ*, cujus Sectæ præcipuus semper scopus fuit Sedem Apostolicam, & in ea potestatem Clavium à Christo traditam funditus evertere; in hanc Confessio Augustana, & cum ea Melancthon totus conspirat. Sed & hi *Confessionistæ* in plures Sectas dividuntur, ex iis enim alii dicuntur *Rigidi*, quorum duces erant Illyricus, Gallus, Morlinus &c. qui profitentur se Lu-

Lutheri dogmata integra & inviolata tueri, ut nullum esse homini liberum arbitrium, opera bona non esse necessaria ad salutem, ritus & cæremonias omnes ab Ecclesia exterminandas, & alia quæ à Lutherodubiè pronuntiata, ab illis, in summo rigore defendenda suscipiuntur. Quin & ipsi *Rigidi* in varias factiones, & opinionum portenta dissecantur, ex quibus prodierunt *Antinomi*, *Samosatenenses*, *Inferiani*, nec non *Antadiaphoristæ*, qui nullas cæremonias veteres, sed aliquas tantum novas admittunt, & *Anticalviniani*, qui contra Calvinum credunt verum Christi Corpus in Eucharistia contineri, ac *Bisacramentales*, qui duo tantum statuunt Sacramenta, Baptismum, & Cenam Domini; ac *Trisacramentales*, qui tria Sacramenta admittunt. Plura alia inter Rigidos pullularunt *Sectarum* portenta tam re, quam nomine formidanda.

Rigidis opponuntur *Confessionistæ Molles*, quorum Princeps fuit Melanthon, cui inter præcipuos hujus Sæcæ duces accessit Major, Fursterus, Pomeranus, Neo-Theologi Lipsienses. Hi contra Rigidos docent dari in homine liberum arbitrium, & post Fidem, bona opera saltem minus principaliter ad justitiam requiri. Sed, quod hæresi proprium est, nec isti quidem in fidei suæ fundamento concordiam colunt. Alii enim *Majoristæ* dicunt, quia Majorem ut ducem sequuntur, docent absolute bona opera ad salutem esse necessaria. At *Adiaphoristæ* repugnant in hoc, quod asserunt Ecclesiæ constitutiones ac cæremonias esse res indifferentes, quas licitum sit pro arbitrio admittere, aut repudiare. Alii inter Molles sunt *Quadriscramentales*, qui ex septem, quatuor Sacramenta recipiunt, Baptismum, Eucharistiam, Claves, & Sacrum Ordinem. Alii *Luthero Calviniani*, qui Berengarii dogma de Eucharistia sic temperant, ut persuadere velint Calvinii hæresim Sacramentariam in Confessione Augustana à Principibus Lutheranis approbatam esse, uti ipse Calvinus in sua adversus Westphalum admonitione de Melan-

thone testificatur. Alii dicuntur *Medi-Osiandrini*, quia cum Osiander hominem essentiali Dei justitiâ justum esse docuisset, & contra *Illyricani* assererent hominem solum imputative justum haberi, correxerunt utrosque *Medi-Osiandrini*, quasi mediâ viâ docentes, hominem quidem in hac vita tantum imputative justum reputari, in vita autem beata illum fore justum eâ justitiâ, quâ ipse Deus per essentiam justus existit. De his ac pluribus aliis Molles illi Lutheri Afflectæ inter se non molliter digladiantur.

Ab his ac Rigidis recedunt *Confessionistæ*, qui *Recalcitrantes* dicuntur, eo quod contra ipsius Lutheri doctrinam ausi sint aperte calcitrare: & quamvis nolint omnino à Confessione Augustana deficere, sic tamen contra priores Sæctas, ac contra se mutuo in multis decertant, ut in alienis castris militare videantur, quales sunt Osiandrini, Stanca-riani, aliique, quorum dogmata non recenseo.

Hæc tantum pauca unius Sæcæ Capita ex fidei Scriptorum monumentis collegisse, atque in hunc ordinem claritatis causâ rede-gisse sufficiat. Ut quisque propriæ, aut alienæ salutis consulturus, dilucide perspiciat, ex uno Luthero ejusque triplici Sæcta, quot iterum novæ Sæctæ inter se toties dissecæ, resecæ-que assidue pullulaverint: quæ in perpetuis dogmatum, animorumque diffidiis natæ, & adultæ, potius palæstræ alicujus gladiatoria, quam unius Ecclesiæ speciem habent.

Sed nondum finitæ sunt istæ Sectarum dissensiones: Transeunt ad modernos Nepotes cum antiqua hæresi nova dogmatum diffidia. Hæc inter Hollandiæ Ministros hodie flagrantia, eleganti stylo describit *Friedericus Spanhemius* apud ipsos Sectarios Sacrarum litterarum Professor, in *Epistola* ad Amicum, de novissimis illic circa Res Sacras diffidiis, edita Lugduni Batavorum hoc anno 1677.

Com-

Conclusio.

ET verò ex harum Sectarum discordiis quot nata fuerint per Europam prælia, quot bellis ac cædibus lacerata Germania, loquuntur ætatis nostræ historiæ, ac superiorum temporum ferales ruinae. Quis enim ignorat ab ipso exordio quid per Germaniam acciderit in rusticano Lutheranorum tumultu, qualia inter confæderatos Tigurinos prælia exarserint, quo pacto harum discordiarum occasione Prussiam Germaniæ eripuerit Polonus, Solymannus Hungariam, nec Suecus pauciora vastaverit. Per Galliam verò, & florentes olim Belgarum Provincias, quam internecinis odiis hæ Sectarum furies sacra omnia ac profana miscuerint, testantur adhuc recentia non minus odiorum, quam præliorum vestigia. Sed quid antiquiora memoramus? Non potuit toto Oceano cohiberi illud rapidissimum Lutheranici furoris incendium, ne Angliam universam novis diffidiis, bellis, ac cædibus inflammaret. Recenti adhuc memoriâ retinemus, quam infestis in se invicem odiis, atque armis incurrerint Protestantes, Puritani, Presbyteriani, Independentes, atque ex eodem Germine, Sectarum de novo nascentium confusa progenies: quæ ad illum furoris apicem progressa est, ut non dubitaverit supremum Religionis suæ Caput excutere, ac dicatas sceleri manus Regio sanguine cruentare.

Et erit etiamnum aliquis adeo fatuus & excors, ut serid in animum inducat suum, infinitam Dei Sapientiam reformandæ suæ Ecclesiæ hanc hæresum inter se mutuo dissecarum atque armatarum colluviem in orbem immisisse? Quæ cum antiquam Ecclesiam evertat, neque per se novam, nisi merè Babylonicam constituat, quid aliud restat, quam ut omnem Christi Ecclesiam è mundo eliminet? Quis igitur erit, nisi rationis penitus expers, qui sibi sinat persuaderi, huic portentosa tot capitum Hydra

Spiritum inesse divinum, qui audiri debeat, contra auctoritatem & vocem totius Ecclesiæ Romanæ, quæ constanti Sedecim sæculorum decursu suam Fidem, cælestibus signis comprobata, summo animorum, dogmatumque consensu, per orbem penè universum propagavit.

Restat igitur, ut ex his Sectarum dogmatumque diffidiis hætenus explicatis, hoc porro firmum, invictumque conficiatur argumentum. Tota illa Sectarum collectio pro primo suæ fidei articulo profitetur, se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam. Sed collectio Sectarum sibi mutuo contradicentium non potest esse vera, aut reformatrix Ecclesiæ, ut jam ostensum est. Ergo moderna collectio Sectarum, quæ profitetur se missam à Deo ad reformandum Ecclesiam Romanam, non potest esse vera Christi Ecclesiæ, aut reformationi idonea. Sic enim curvitas esset norma recti, & falsitas, & contradictio regula perfectæ veritatis. Videat ergo in quanto salutis æternæ naufragio verietur, quisquis extra gremium Ecclesiæ Romanæ inter has Sectarum syrtes miserè fluctuatur.

ARTICULUS QUARTUS

Calumniæ quadam aperte contra doctrinam Ecclesiæ Romanæ à Novatoribus confictæ.

Calumniæ prima: In cultu Imaginum.

FAMILIARE est Sectaris quamvis labem Catholicis aspergere, quâ apud ignarum populum deformes aut monstrosi appareant. Colunt hi vetusto majorum ritu imagines Christi ac Sanctorum: hinc facunda seges Calumniarum. De Papistis, inquit, conclamatum est: fugienda hæc hominum pestis: non tantum impii sunt, sed etiam Sacrilegi, neque sacrilegi tantum, sed etiam cultores idolorum; Christiani hominis no-

X

men

men exuerunt, cum ethnicis insaniunt, infidelium more lapides, & ligna adorant.

At tu, Sectarie, Calumniam loqueris quovis lapide & ligno crassiore. Orant Catholici ad statuas lapideas Sanctorum, infer, ergo statuas lapideas adorant. En tibi in simili forma formosum argumentum: Orant Sectarii in templis ad Aras aut Columnas lapideas, ergo lapideas Aras aut Columnas adorant. Errore isto nos facile liberabis, si tu prius errare desinas. Fides nostra est, cultum divinum nulli creaturæ deferendum; si tu aliam nobis invitis affingas, tuum istud figmentum, non nostra religio est. Imaginem Sancti hac ratione veneramus: primo ut ea conspecta ad cultum Sancto absenti deferendum moneamur, sicut tibi, Sectarie, visa in conclavi tui Regis effigie subit animum grata quædam ac venerabunda benefici Principis recordatio. Hoc tibi novum crimen, & inauditum genus Sacrilégii? Altero modo imagines ipsas in honore habemus, quia Sanctos homines, & Deo charos repræsentant: sicut tu, Sectarie, Bibliorum volumina, quamvis ex charta & atramento confata, præ aliis libris in honore habes & oscularis, quia in illis descriptum Dei verbum continetur: neque sua altari aut calicibus in sacris Litteris derogatur veneratio, quorum sacrilegum abusum in Rege Balthasare cælestis ultio vindicavit. Quidquid verò nos Sanctis in Imagine deferimus, id volumus universum in Deum ipsum redundare, cujus unius gratiâ præ aliis homines Sanctos honore prolequimur. En quod recidit immanis illa Papistarum impietas, & par cum Ethnicis cultus idolorum.

Esto, inquires, ista ratione. Catholici quidam doctiores à cultu Imaginum idololatriæ maculam detergant, at populus passim eo errore dementatur, ut credat imaginibus Numen aliquod, aut potestatem naturæ viribus majorem inesse. Hinc illis genua flectunt, oscula figunt, luminaria accendunt, templa atque aras sacrilego cultui contaminant.

Nova hæc est calumnia, quam peperit disciplina Catholica crassa nimis ignorantia: hanc tibi palpandam præbeo. Quæro enim, an populus noster existimet se crimen aut sacrilegium admittere, si Sancti alicujus statuas argenteam aut æneam confringat, confractam comminuat, & in pateras, lances, aliosque usus convertat, quando id publicæ, aut etiam privæ utilitatis ratio fieri deposcit? Nemo est inter nos, qui hunc Ecclesiæ suæ pervulgatum usum & institutum ignoret. Numen scilicet inesse credit statuæ quam frangit, ligno quod secatur, imagini quam in publica Ecclesiæ luce lacerat atque comminuit. Apage cæcam calumniam: non sunt hæc nostri Popelli, sed tui Ministrelli deliria, cui parum est in re aperta cæcutire, modò vel sic Religioni Romanæ aliquam impietatis larvam imponat, contra quam possit à Cathedra falsitatis, ad captandum populi sui plausum, liberius detonare.

Calumnia Secunda: De signo Crucis.

Altera calumnia est, Catholicos ligna in Crucis, modum transversa populo adoranda proponere: sibi persuadere in hoc signo latere internam & arcanam virtutem, ad pellendum quoslibet morbos, & quamlibet dæmonum potestatem debellandam. Et quamvis Catholici omnes uno ore repellant, se neque adorare, neque invocare aliquam internam ligni virtutem, sed adorationem, ac fiduciam suam ad Christum in Cruce passi personam referre, surdis canunt, qui audire nolunt quid Catholici credant, sed quid Sectarii ipsis affingant; tanta est conviciandi libido. Ut verò exornando huic convitio populare ludibrium adjiciant, Catholicum percunctantur: An si parens illius aut avus in patibulo expirasset, propterea vellet patibulum in familiæ suæ insignia adoptari? Opium, ac dignum Christiano homine argumentum. Quæro ego vicissim: An si parens tuus in Cruce expirasset, illum hominem tanquam tuum ac totius mundi Salvatorem ado-

adorares? Absit, inquires, istud nefas: alius enim Homo est Christus, quam quivis cæterorum mortalium. Vides quàm facile responso ipse tuam enerves ludicram quæstionem. Si ergo Humanitatem Christi pro nobis passam propter unionem cum Verbo tanquam instrumentum redemptionis nostræ adorare non recusas, cur signo Crucis ob singularem conjunctionem cum Christi humanitate nullum genus sacræ venerationis deferendum censet? At, inquis, populus ignarus non Christum, sed ipsum lignum Crucis adorat. Verum contra, populi cultum constituit non aliena cogitatio, sed propria intentio. Audi ergo & paucis cape. In Cruce non colit lignum, sed in ligno Christum adorat: quem autem adorat, illum & invocatur, & propter hunc, Crucem in qua passus est tanquam passionis instrumentum & signum in honore habet. Tunc audeas apertâ fronte profiteri, te non magis Crucis signum, quàm latronis patibulum venerari? Tam sacrilegam vocem non tantum dæmones, sed etiam plerique horum temporum Sectarii exhorrescunt. Non adeò possum primæ Ecclesiæ monumenta ignorare, ut de Crucis veneratione ac virtute tempore Hieronymi, Augustini, Tertulliani, Constantini, ac Helenæ nihil in aures animumque admiserint. Obvium est quod narrat S. Augustinus *lib. 22. de Civitate Dei cap. 8.* matronam quandam Carthaginensem nomine Innocentiam, cum immedicabili morbo sinum illi cancer exederet, signo Crucis repente curatam esse. Nec minus notum, quod refert S. Hieronymus in vita Hilarionis. Exorto ingenti terræ motu, post mortem Juliani, maria suos terminos egressa Epidauris exitum minabantur: horum rogatu S. Hilarion contra tu mentem maris gurgitem signum Crucis in arena formavit, confestimque stetit indomitum elementum, ac retrò relapsum in suum sese alveum recepit. Hoc (inquit Hieronymus) Epidaurus & omnis illa Regio usque hodie prædicat, matresque docent liberos

suos ad memoriam in posteros transmittendam.

Calumnia tertia: De quadam Ioanna Papissa luculenter refutatur.

Modernis Sectaris, maxime Anglis, obijciunt Catholici, quod regnante Elizabethâ, faminam Sacræ potestatis & Ordinis incapacem, in Ecclesiæ suæ Caput evererint. Hærent illi ad hoc exemplum orbi hætenus invisum, tanquam ad apertum Sectaræ acephalæ argumentum. Sed, cum aliâ arte monitrosi Capitis deformitatem abstergere nequeant, aliud monstrum non dissimile Catholicis affingunt. Ajunt enim anno Christi 855. Leoni IV. in Sede Romana successisse faminam, quæ in Pontificatu dicta fuerit Joannes VIII. & in eo sedisse annis duobus, & mensibus quinque. Hanc verò Joannam volunt fuisse origine Anglam, sed natam Moguntia in Germania, & à quodam amasio in habitu virili ductam Athenas, postea scientiis instructam venisse Romanam, ibi ementito sexu in Pontificem electam. Denique dum de S. Petro in Lateranum tenderet, in via coram populo peperisse, & se faminam prodidisse.

Videamus, quàm bellè inter se hujus figmenti membra cohæreant. Assumpta est, inquit, in Pontificem anno 855. Interea per quadringentos annos usque ad quemdam Martinum Polonum, qui vixit anno 1250. omnes historiæ Ecclesiasticæ Scriptores rem tantam, tanque publicam ignorarunt, aut de ea, quasi conjuratione factâ, homines tot sæculis dissiti in suis scriptis penitus siluerunt; in quorum Monumentis immediate post Leonem IV. consignatur Benedictus III. nulla istius fabulosi Joannis aut Joannæ facta mentione.

In gratiam, inquires, Romanæ Sedis rem tam deformem in Catalogo Pontificum ultro præterierunt. At quam visita tam admiranda tot sæculorum conspiratio latinos Scriptores

invasisset: Graeci tamen authores ut est Zonaras, Cedrenus, Curopalates, qui ante Martinum Polonium Annales scripserunt, pro suo erga Sedem Romanam odio & invidia, historiam tam enormem minimè reticuisissent: multò minùs istorum temporum Hæretici Sedis Apostolicæ hostes infensissimi. Audiverint fortè hujus fabulæ primi anthores, fæminam aliquam in alicujus private Ecclesiæ sedem irrepfisse, statimque odio stimulante rumorem illum Sedi Romanæ affingere non dubitarunt.

Deinde ipsa quæ circumfertur facti narratio apertè fabulam prodit. Magdeburgenses *Centur. 9. cap. 20.* ajunt fuisse Anglam, eo quod fuerit ex parente Anglo nata Moguntia. Theodorus autem & Bibliander in Chronico, asserunt tantum dici Anglam, eo quod in Anglia educata & litteris erudita fuerit. Gerardus verò refert pro Anglia habitam, eo quod Monachus Anglus eam ementito habitu, per Galliam & Italiam circumduxerit. Alii demum tradunt eam non fuisse eruditam in Anglia, sed Athenis operam studiis dedisse; cum tamen ex Bellarmino & aliunde probetur eam tempestate litterarum studia usque ad Bardam Cæsarem in tota Græcia extincta fuisse. Quam quælo hæc tam pugnantiæ testimonia referunt speciem veritatis? Denique quis credat, hanc fæminam sagacissimam, quæ in reliqua ætate sexum tanto studio & arte celaverit, aded fuisse imprudentem, imò dementem, ut, cum sciret se tot mensibus uterum gerere, in publicum processerit, suamque infamiam toti populo spectandam ac vindicandam prodiderit? Quid verò de ea in tantis flagitiis deprehensa factum fuerit, quomodo postea vixerit, aut quomodo obierit, inter ipsos etiam Adversarios altum silentium, ac si ipsa una cum hac fabula rerum natura subito evanisset. Apagè indignum sano cerebro commentum, ex quo nihil aliud probant nostri Sæctarii, quam insaniam, eamque contra Ecclesiam Romanam calumniandi libidinem.

Atque ut calumniam tam infelicitè fabri-

catam, si quid habeant frontis, tandem erubescant: Consulant de ea confutationes *Blondelli* ex ipsa Calvini Sæcta viri litteratissimi, qui postquam ex antiquioribus monumentis hujus fabulæ authores, tempus, locum, ac partes omnes accuratè expendisset, demum apertè demonstrat, nullam subesse veri speciem, totum esse inane figmentum, & suis architectis maximè probrosum. Aded nempe luculenta est veritas, ut suis etiam Adversariis suffragium extorqueat.

Referuntur Calumnie quedam apertæ à Ministris, præsertim in Anglia confictæ.

Asserunt imprimis Catholicos in Pœnitentiæ Sacramento impunè omnibus flagitiis fræna laxare: ac pro criminibus in futurum perpetrandis absolutionis beneficium impertiri. Ut corruat hæc Ministrorum infamis ignorantia, aut versuta ignorantie simulatio, sufficiat ad singulorum Catholicorum testimonium, & conscripta passim fidei nostræ monumenta appellare, in quibus de absolvendis peccatis in futurum committendis, ne tenue quidem vestigium deprehendes: quinimò omnes passim Sæctarii, cum ipso Luthero, Confessionem peccatorum apud Papistas crudelissimam conscientie carnificinam appellant. Tam bellè criminationes ille inter se concordant, quam solent mendacia convenire.

Iterum, ut impingant Catholicis omnium scelerum carnisque licentiam, aiunt gravissima quæque flagitia inter illos pro venialibus haberi. Refert in hanc rem Joan. *Berclaius*, se præsentè à Serenissimo Angliæ Rege interrogatum ex suis Episcopis aliquem: ecquid Catholici de Fornicatione sentirent? Atque illum sine cunctatione respondisse, inter Scriptores Catholicos esse, qui Fornicationem in Venialibus numerent. Commotus mendacior tam splendido *Berclaius* liberè reposuit, Non visum esse inter Catholicos probatum Authorem, cujus doctrina tam insan-

dum

dum præbeat Veneri patrociniū. Dum inter hos de ea quæstione pluribus disceptatur, subintrat conclave regium Episcopus alter non levis famæ Sæctarius. Rex ad hunc conversus: hîc, inquit, disputatur, an Catholici doceant Fornicationem mortalem esse culpam, an venialem. Ille confestim, ac si de re notissima sententiam pronuntiaret, Venialem omnino (Rex Serenissime) Venialem culpam existimant. En quales hi sunt Seniores populi, qui Ecclesiam Romanam, ut innocentem Susannam, suis calumniis & convitiis opprimunt. Hi sunt idonei Judices controversiarum fidei, hæc oracula fallere & falli nescia, ex quorum ore populus discernat quid Apostoli, quid Patres antiqui, quid prisca Ecclesia docuerit, qui in doctrina præsentis & ante oculos posita tam malignè cæcutiunt.

Plures aliæ particulares Imposturæ, ac Maledicentiæ Sæctariorum, præsertim Calvinistarum.

Gabriel Povelus Calvinista in priori suo libro de Antichristo, in ipsa præfatione de Pontifice Romano sic loquitur: *Deum sanctè testor, me tam certò scire Pontificem Romanum esse magnum illum Antichristum, quam Deum ipsum esse in cælo, Creatorem visibilibus & invisibilibus, & Jesum Christum verum illum esse Messiam Patribus olim promissum &c.* En Symbolum Calvinisticum, ad cujus articulos non magis spectat Deum esse in cælo, & Christum verum esse Messiam, quam Pontificem Romanum verum esse Antichristum. Hoc tamen Apostoli suo Symbolo nusquam apposuerunt. Plura scilicet de hoc revelata sunt Povelò cum suis, quam ipsis Apostolis.

Pergit Povelus *lib. 2. de Antichristo cap. 2.* contumeliosè affirmans, Cardinales, Episcopos, Canonicos, Monachos, esse Locustas vastatrices, esse mendaces, esse homicidas &c. Quam effrænata hæc contumelia in præci-

puas orbis Christiani familias ad Cardinalis dignitatem evectas!

Quid mirum, si hîc cum Paræo, Burdo, aliisque ejusdem Scholæ, vocitent *Jesuitas*, membra Diaboli, progenies viperarum, ranas coaxantes, Caudam Antichristi &c?

Sed nec parit horum Spiritus horrendum in modum maledicere Christis Domini, hoc est, supremis Ecclesiæ Christianæ Principibus, & Monarchis. Sic enim illos tractat *Bræderodius* Calvinista in libello cui titulus: *Fæderatorum inferioris Germaniæ defensio* tertia &c. ubi non dubitat pronuntiare, *Quod Philippus Rex Hispaniæ sit raptor, & notorius hereticus, ideoque omnibus omnium Calvinistarum viribus à regno suo expellendus. Quod Archiduces Austriæ sint perfidi. Dux Sabaudia crudelis & perfidus. Sigismundus tunc Rex Poloniæ non dissimilis*, &c. Hunc Spiritum hauserunt posteri à suis majoribus, ipso Calvino, Beza &c. *Calvinus in caput. 6. Danielis* sic scribit. *Principes terreni se contra Deum extollunt, suâ se ipsi potentiâ privant, imò verò indignissimi sunt qui hominum cætui ac numero reponantur. Potius igitur illis est facies conspuenda, quam ipsorum imperiis obtemperandum, nisi omnem superstitionem extirpent, & funditus tollant.* Hæc & alia hujus generis atrocissima fusiùs deducta reperiuntur apud Ludovicum Richeomum in expositulatione Apologetica ad Regem Navarræ, cap. 28.

Authoritatem antiquorum ac Sanctorum Patrum contra suos errores, quantum vilipendant Calvinistæ, patet in particulari ex Francisci Junii Animadversionibus circa lib. 3. Bellarmini de Pontifice, ubi passim sic pronuntiat: Patres à vero plurimum aberraverunt. Hæc sunt mere Patrum conjecturæ. Sunt vanæ suspiciones quibus boni Patres plus satis indulserunt &c. Et in Antiquorum Patrum contemptu non aliis quam sui Calvini vestigiis egregiè insistant.

Agens enim Calvinus de concupiscentia *instit. lib. 3. §. 10.* Neque opus est (inquit) multum investigando laborare, quid hîc Veteres sen-

rint &c. De satisfactione, *inst. lib. 3. cap. 4. §. 38. Parum me movent, quæ in Veterum scriptis de satisfactione passim occurrunt.* De Laicis in necessitate baptizantibus, *inst. l. 4. c. 15. §. 10. Quod autem multis ab hinc sæculis, adeoque ab ipso fere Ecclesiæ exordio usu receptum fuit, ut in periculo mortis Laici baptizarent, non video quam firma ratione defendi queat.*

Ex his patet simul mirus Ecclesiæ Christianæ contemptus, simul manifesta halucinatio. Quod cum hi Sæctarii appellent ad primitivam Ecclesiam, quam agnoscunt infallibilem, nihilominus antiquorum Patrum auctoritatem sic vilipendant, ut suam illis iudicium præponant.

In contemptu Sanctorum cum Christo regnantium, en Calvinum eò progressum ut eos *larvas, carnifices, bestias* appellet *lib. 3. Inst. cap. 20. §. 27. Inde inquit, colligimus nihil eos Christo reliquum facere, qui pro nihilo ducunt ejus intercessionem, nisi accedant Georgius, & Hyppolytus, aut similes larvæ.* Et in libro de ratione Reformandæ Ecclesiæ. *Omitto Dominicum. & similes carnifices: Omitto Methardum, Lubinum, & similes bestias.* Et *Inst. cap. 20. §. 24. Quis eousque longas illis (Sanctis) esse aures revelavit, quæ ad nostras voces porrigantur?* Respondeat huic maledico nomine totius Ecclesiæ primitivæ *S. Augustinum* *Serm. 27. de Sanctis: Quisquis, inquit, honorat Martyres, honorat & Christum: & qui spernit Sanctos, spernit & Christum.* Atqui Calvinum cum Aſſectis Sanctos spernere, ex dictis manifestum est. Ergo illos Christum etiam spernere nimis perspicuum evadit.

De fallaciis eorum & equivocationibus in articulis fidei, specimen ex multis unum adnotare juvat. Beza Calvinus discipulus ut Lutheranos in suam Sæctam specie concordie fallaciter attraheret, anno 1556. scripsit *Confessionem fidei*, in qua asseruit, *Corpus Christi verè & realiter esse præsens in Cena & communione Eucharistica.* Sed eum Lutherani conclamarent, Beza teste, Zuinglianos Calvinistas jam suam doctrinam & Sæctam deseru-

isse, idque hi Beza graviter exprobrarent: Tum demùm Beza insigni astu respondit, se quidem id scripsisse, sed per hoc intelligendam non esse *Cenam Domini quæ celebratur in terris*, sed *Cenam illam quæ celebratur in celo*, ubi Christus verè & realiter præsens est. En quales Prothei! quam fideles pro reformanda Ecclesia Apostoli? Hoc Beza factum disertè tradit *Bellarminus* *lib. de Eucharistia cap. 2. & testatur Claudius Sanctes* in *Responsi. ad Bezæ apologiam.*

Ostenditur impostura iniquissima ANTONII EGANI de questu Simoniano Ecclesiæ Romanæ per Apostolicos Missionarios.

PROdiit non ita pridem pestifer Libellus Antonii Egani, qui desertâ avità fide, & religiosa professione, ex Hibernia in Angliam profugit, nec enim Hiberniæ tellus animal tam Venenatum in suo gremio sustinere potuit. Vulgavit ille contra Apostolicos Missionarios calumniam mirâ arte confictam, de questu sacrilego ac Simoniano, quo singula flagitia venalia exponunt, taxato etiam pretio, quod ex eorum absolutione aut dispensatione corrogare debent: tanta solet esse transfugis calumniandi libido. Nolo ego (quod mihi promptum foret) rem hanc pluribus persequi, sed tantum paucis, & absque ullius offensione calumniam adeò perniciosam dissipare, ne pergat incautos in errorem inducere.

Atque imprimis quæro, Egane, quibus argumentis, tabulis, ac testibus hanc accusationem gravissimam in publica orbis luce confirmas? Hoc ut præstes omnium leges, & ipsius Angliæ statuta requirunt, quæ jubent Accusatorem legitimâ criminis probatione destitutum Impostoris infame nomen ac pœnam subire. Hic verò, in accusatione gravissima, nihil aliud Eganus nisi suam unius fidem, eamque levissimam, in causæ suæ testimonium adducit. Cum tamen Jus omne tam civile, quàm Canonicum, & ipsum

ipsum Actorem, & inimicum, & malevolum, & infamem, & Apostatam, à testium numero penitus excludat. Vide si quid Juris delibasti *C. Cum oporteat de Accus. Et l. Justa ff. de manu vin. Et in C. Alieni erroris. 3. q. 4.*

Ex quibus manifestè conficio tantum abesse, ut tuo testimonio susceptæ accusationi ullam veritatis umbram concilies, ut potiùs te ipsum execrandæ calumniæ autorem, & impostorum pœnis obnoxium admittere cogaris. Neque verò arbitror ipsa Acatolicorum tribunalia adeò esse aequitati inimica, ut audiendos censeant fugitivos in suos Dominos crimina procudentes, nullo alio teste, nullis tabulis, nullâ veri specie comprobata.

Secundò, interrogandus mihi est Eganus, quo pacto fieri possit, ut Missionarii Apostolici impunè, & ex præscripto Cancellariæ Romanæ, ut ipse fingit, quæstum Simoniacum ubique exercent, quem ipsa Ecclesia, cum Pontifice Romano, in Oecumenicis Conciliis congregata, severissimis semper legibus damnat, ac pœnis insectatur? Legantur censuræ ac pœnæ gravissimæ contra Simoniacos ab Ecclesia Romana constitutæ in Concilio Romano primo sub Alexandro II. Pontifice. Extant contra eosdem decreta Concilii Placentini, ubi traduntur fuisse quatuor millia. Clericorum tempore Urbani II. Eadem fuit mens & sententia Patribus ex toto orbe Christiano congregatis in Concilio generali Lateranensi VI. sub Innocentio III. cap. 36. Nec minor nostro ævo cura incessit omnes Ecclesiæ Præsules in Tridentina Synodo collectos, ne quem è suo corpore, aut aliud Ecclesiæ membrum execranda Simoniae pestis afflaret, contra quam firmissimos legum obices opponit *Sess. 21. in Decreto de Reformatione cap. 1.*

His accedunt gravissima Pontificum diplomata, quibus quæstui Simoniano omnis in Ecclesiam aditus severissimè præcluditur. Et quidem Eugenius IV. præcedentium Pontificum ac Conciliorum vestigiis insistens in

suo diplomate, post multa in hanc rem decreta, his verbis concludit: Statuentes præterea quod universi & singuli, etiam præmissa (quâvis) dignitate præditi, qui quomolibet dando vel recipiendo Simoniam commiserint, aut ut illa fiat mediatores extiterint, seu procuraverint, sententiam Excommunicationis incurrant &c. Et ne harum legum vigor lapsu temporis vel in minimo laxaretur, proximo sæculo disertè innovantur à Leone X. in sua Constitutione quæ incipit *Superne. §. 37.* Constitutiones, inquit, per Antecessores nostros, etiam in Sacris Conciliis contra hujusmodi Simoniacos editas innovamus, easque inviolabiliter servari præcipimus, ac pœnas in eis contentas pro expressis & insertis haberi, & delinquentes, etiam autoritate nostra, affici volumus. Atque has Constitutiones perpetuò valituras & in quovis Ecclesiæ tribunali severissimè observandas, non minori semper curâ alii, atque alii Pontifices instaurant.

Quis ergo, nisi fatuus, uni credat Egano fugitivo, Apostatæ, & Ecclesiæ Romanæ hosti jurato, contra hæc quæ adduxi testimonia, ac publica Ecclesiæ Jura, ac tribunalia toto orbe notissima?

Hinc ego vos, Academici Oxonienses, qui Egani libello testimonium apposuistis, & omnes cordatos monitos velim, ut omnia sedulò circumspectis, anteaquam aurem hujusmodi Transfugis, multò minùs fidem præbeatis, qui priùs honestatem omnem, quàm fidem exuerunt.

Veniunt illi ad vos in vestimentis ovium, intus autem sunt lupi rapaces, qui non dubitant quâvis calumniâ Ecclesiæ Romanæ famam lacerare, ut hac infami arte vestram grâtiâ ac patrocinium promereantur. Latet, mihi credite, latet intus fraudulentus Sinon, qui multa de Danias mentitur, paratus interea, si res ferat, vestram quoque Trojam incendere, edque se proripere, quod libido, quod lucrum, quod novus furor impulit. Tales, inquit *Erasmus* ad Unibaldum, tantum quæruunt censum, & uxorem; cetera

cætera præstat illis Evangelium, hoc est, potestatem vivendi ut volunt. Neque hic de genio, irrequieto quo transfugæ illi agitantur nostri tantû temporis sensus aut censura est. Innatam illis levitatem ac depravatam indolem vivis coloribus depinxerunt nobis primi Ecclesiæ Patres, ne malis artibus incautos in fraudem inducerent. Non existimes, ait S. Cyprianus de unit. Ecclesiæ, bonos de Ecclesiâ posse discedere; triticum non rapit ventus, nec arborem solidâ radice fundatam procella subvertit, inanes paleæ tempestate jactantur, invalidæ arbores turbinis incurfione evertuntur. In eandem sententiam notat Tertullianus per hujusmodi Ecclesiæ spumas ac vilia purgamenta, sincerum illius corpus magis putum, integrumque conservari. Avo- lent quantum volent paleæ levis fidei quocunque afflatu tentationum, eò purior massa frumenti in horreo Domini reponetur. Hæc omnia in levissimis Egani moribus quam aperte eluceant quisquis observare voluerit, facile concludet, nihil aliud ab hujusmodi protheo, quam malas artes, fraudes, ac calumnias, expectandum fuisse.

*Contra fatuam Conclusionem Andreæ
Sall pro Secta Protestantium
suscipienda.*

A sserit ille, in sua Recantatione, post diuturnû studium, ac considerationem Ecclesiæ Romanæ, & Lutheranæ, se tandem *conclusisse*, fidem Ecclesiæ Anglicanæ Tutio- rem & securiorem esse pro sua salute, quam viam Ecclesiæ Romanæ.

Itane tu concludis, infelix Dialectice? Expendisti igitur, te fatente, pro veritate Ecclesiæ Romanæ totius penè orbis Christiani commune testimonium, per mille quingentos annos à Christo usque ad Lutherum, omnium populorum, omniumque gentium consensu receptum. Aded ut toto illo sæculorû decursu, præter Romanam, nullam omnino possis designare Ecclesiam palam cognitam, de qua potuerit verificari perpe-

tuus illius Symboli articulus. Credo in Sanctâ Ecclesiam Catholicam. Nulla ergo in orbe terrarum per mille quingentos annos publicè nota fuit Catholica, id est, universalis Christi Ecclesia, vel sola debuit esse Romana. Et tu ex hac præmissa concludis, rejecta Religione Catholicâ ac Romanâ, securiorem tuæ saluti fore Confessionem Protestantium in Angliâ, quam & tota Ecclesia Catholica, & aliæ Sectæ per orbem diffusæ, & maxima pars ipsius Angliæ tanquam falsam, erroneam, ac hæreticam prorsus damnant, & execrantur. Aded ut nullum toto orbe angulum, nullam Sectam, aut Sectarium mihi possis demonstrare, qui in constituendo Capite, primatu, & hierarchia Ecclesiæ, cum Anglicana Protestantium Secta conveniat.

Tune Sall, & Sal, ut ipse putas, magnæ sapientiæ, tunc sanâ mente ponderasti pro Ecclesiâ Romana tantam tamque constantem omni ævo Miraculorum gloriam, quam ipse Christus publicam verè Ecclesiæ notam ac testimonium esse pronunciat? Non ignoras quanta Compostelle, ubi aliquando vixisti, edantur prodigia omnibus conspicua, quanta Laureti in ipso sinu Ecclesiæ Romanæ, ut alia fileam tote orbe notissima. Sat tibi nota constantia tot Martyrum signis innumeris à Deo comprobata, qui omni ævo veritatem Religionis Romanæ suo sanguine ita config- narunt, ut nullis Tyrannorum tormentis (multò minùs unius Pseudo-Episcopi blanditiis) à primæ væ fidei confessione dimoveri potuerint.

Hanc tu Religionem pro animæ tuæ salute tibi deferendam concludis, & amplectendam Sectam paucorum Protestantium, cujus originem, aut progressum omni ævo à Christo usque ad Lutherum, & tu, & orbis universus ignorat. Pro cujus veritate, præ aliis Sectis, quas ipse condemnas, nullum particu- lare Dei testimonium, nullum generale Concilium, nullum divinum Miraculum, nullum sæculorum aut Gentium consensum poteris in medium proferre. Quidquid enim tu pro Cætu Protestantium sive ex arcano,

tibique

tibique ignoto Spiritûs testimonio, sive ex Scripturarum intelligentia illis solis à Deo donata, prætendes; idem sibi Puritani, idem Anabaptistæ, idem Independentes, idem reliquarum Sectarum colluvies eodem jure vindicabit. Non tantum ergo totius orbis Catholici suffragio, sed tuo etiam judicio constrictus & condemnatus teneris.

Heu Sall miserande, Sal infatuatè, aded- ne tuus ille in Christo Pater, aut potius par- ricida, te potuit dementare, & omnem bonæ mentis aciem eripere, ut in Conclusio- nem tam stolidam, tam cæcam, tam infamem te adactum fateare? Quâ tandem factum est, infaustâ Metamorphosi, ut qui poteras tibi & aliis Sal esse Christianæ Sapientiæ, nunc ut insulsum cadaver ad nihillum valeas ultra, nisi ut mittaris foras, & ab hominibus ubique gentium tuo merito conculceris.

At agnosce infelix, agnosce tandem, quanta te involverit mentis caligo, quæ cæ- co impetu Te in hanc erroris abyssum præ- cipitem adegit. Revoca, dum licet, infaustum gradum, quo ad interitum festinas. Aderit brevi dies illa extrema, aut potius nox cali- ginosa, in qua dabitur profligatæ vitæ erra- ta serò agnoscere, nunquam reparare. Re- spice vel nunc statum animæ tuæ miseran- dum, in quem te ultrò demeristi. Extra si- num Matris Ecclesiæ tanquam abortivum te projecisti: sacrum Sacerdotii ministerium tot modis temerasti; vota Deo nuncupata ausu sacrilego proculcasti: omnia salutis re- media tanquam inane ludibrium longè ab- jecisti. Et adhuc tot scelerum reus hand se- rîd advertis, quam horrendum te judicium, quam dira sententiâ, quam immane bara- thrum expectet. Quid dico expectat? Jam coram orbis tribunali tua perfidia patefacta est, omnium judicio condemnatus, & vin- culis tuæ conscientiæ constrictus teneris, in profundum gehennæ, nisi resipiscas, quâ ne- scis horâ, abripiendus. Ridet interea & exul- tat in interitu tuo infausta Hæresis, ejusque Ministri, quibus te nefandis errorum cate-

nis mancipandum tradidisti. At luget ex adverso funus tuum Patria charissima, quæ te olim genuit: luget Ecclesia, quæ te à tene- ris in sinu fovit: luget Cætus ille sanctissi- mus, qui te optimis legibus & exemplis in- stituit. Si enim censemus communi luctu descendum corpus, quod deseruit anima; quo- modo non descendenda est anima, quam deseruit Deus?

Atque utinam tandem tu teipsum deslere incipias: neque verò poteris, nisi ferreus es, à salubri luctu ac lachrymis temperare, si ocu- lis tuis serid proponas statum animæ tuæ tot modis horridum ac luctuosum: deformata omnia pristinæ Religionis vestigia, oblite- ratam pietatis speciem, extinctam probitatis imaginem, aut potius in imaginem Satanæ sacrilego furore transformatam.

Pandit adhuc Clementiæ sinum prodigo Filio benignus Deus. Humanum esse novit labi & errare, sed dæmoni proprium in erro- re perdurare. Unica ad salutem restat via, à lapsu gradum revocare, errores agnoscere, ac palam abdicare. Non desunt tibi etiam in Angliâ non indecora magnorum Heroum exempla, qui non dubitarunt abdicato quo- vis officio, dignitate, & Aulæ gratiâ, errores potius corrigere, & ad Romanæ Ecclesiæ gremium convolare, quam certissimum æter- næ salutis naufragium incurrere. Et tu tan- dem Sall, qui hos secutus es errantes, sequere, dum licet, pœnitentes: utque in oppugnanda Christi Ecclesia te subito in Saulum trans- formasti, ita in propalanda ipsius fide ac ve- ritate, te deinceps Paulum exhibe. Hoc à te suo jure deposcit toties indignè proculcata Religio, violata conscientia & æquitas, & quod caput est, nunquam nisi sic evitanda mors illa immortalis, & gehennæ nunquam extinguendæ supplicia.

Quod si in ista, qua detineris, mentis cali- gine, incipiat tandem tibi radius aliquis di- vinæ lucis oboriri, reflecte oculos ad Petram unde excisus es, neque pudeat post tot erro- rum labyrinthos ad agnitam olim Ecclesiæ Catholicæ semitam respectare.

Utque

Utqui tibi ad hoc non desint Considerationes idonee, quas in Dei conspectu sincero animo revolvās, non recusavi (utinam in tuam quoque salutem) laborem formandi in hoc Opere pauca quædam ac dilucida Argumenta, quibus necesse est à Novatorum erroribus ad veram Ecclesiam quemlibet adduci, qui apertam salutis viam animo non penitus obcæcato investigare voluerit.

Refelluntur Calumnias Sectariorum in Anglia malignè confictæ contra Patres Societatis ibidem.

Nihil omni tempore studiosius agunt Sectarii illi, quam ut Patres Societatis præcæteris persequantur, exterminent, & populo reddant execrabiles, ne illi suis Erroribus pergant obfistere. In hunc finem malignè illis affingunt opiniones maximè detestabiles; uti de licito usu æquivocationum ad tegendam conjurationem in Regis vitam: de absolutione, & negatione istius criminis etiam cum juramento in articulo mortis: de licita occisione Regis hæretici ut Religio Catholica introducatur; & depositione illius per subditos si à Papa excommunicetur: & per dispensationem Papæ posse mendacium fieri licitum, & alia, quæ hinc sequuntur.

Sed contra has calumnias. Primò, Manifestum est ex Societatis probatis Doctoribus in Libris publicis, & toti orbi conspicuis, doctrinam illius odiosis illis, & calumniosis assertionibus prorsus adversari. De quibus, aliisque hujusmodi, pluribus *Martinus Beccanus Opusculo 12.*

Secundò, Patet hoc evidenter ex publica Declaratione ipsius Regis Galliarum Henrici IV. qui in hoc contra Calvinistas calumniatores Jesuitarum patrocinium pridem suscepit. Sic enim inter alia pronuntiavit coram Senatu Parisiensi in pervigilio Nativitatis Christi anno 1603. Neque verò (illi) aliquid docent, quo Ecclesiastici mihi non tribuant quod est tribuendum: Nec unquam inven-

tus est, qui ab iis necem Regum didicerit. Quare; totum hoc quod illis objicitur, nihil est. Ita hæc, aliaque manifestè confirmat *Antonius Possévinus in Apparatu sacro tomo 3.*

Tertio, ut horum singula in particulari reddantur omnibus manifesta prorsus, & irrefragabilia, ipsius Societatis Anglicanæ Declarationem de singulis diserte ad verbum expressam, hinc ex ipsis Actis fideliter subjicio.

Declaratio Patrum Societ. IESV Provincie Anglicanæ facta in Congregatione Provinciali habita Gandavi ad 1. Julii Anno 1681.

Cum non solum detestandam nobis conjurationem malitiosè affinxerint in Anglia Hæretici, verum etiam varias à Christiana & vera Theologia perquam alienas, summèque execrabiles opiniones atque sententias, videlicet.

1. Licitum esse per æquivocationem susceptam in vitam Regis conjurationem tegere, etiam cum legitime quis à Judice interrogatur.

2. Posse quempiam, qui criminis commissi absolutionem Sacramentalem acceperit, illud in articulo mortis legitime interrogatum, etiam cum juramento, negare, quamvis ipse sponte de illo sermonem instituat.

3. Licere subditis interficere Regem Protestantem, ut eo amoto introducatur fides Catholica: & si Regicida eo titulo morti adjudicetur, eum Martyrii laureâ coronandum.

4. Regem à Papa excommunicatum, à Subditis suis deponi, & occidi posse.

5. Papam suâ dispensatione licitum posse facere in ullo casu mentiri, aliave contra legem Dei mala perpetrare, ut inde boni aliquid eveniat.

6. Licere uxori maritum concubinarium è medio tollere.

Patres

Patres Professi Provinciæ Anglicanæ juxta triennalem morem congregati declarant, se neque didicisse, neque docuisse, neque audivisse ab ullo è Patribus nostris edoctas unquam fuisse prædictas propositiones: imò Singulos, eas omnino detestari. Actum Gandavi in Domo tertie probationis Anglorum Societ. Jesu 4. Julii 1681.

De *Juramento Fidelitatis* ibidem sic decernitur. Ut uniformiter (quod in Congregatione rogatum fuit) inter Nostros in modo agendi circa Juramentum Fidelitatis, uti vulgò nominari solet, procedatur.

1. Prosteamur omnes tantam à nobis singulis erga Regem nostrum cum res tulerit, sincere jurandam, & exhibendam obedientiam, atque fidelitatem, quanta ab ullis ubi-vis Catholicis subditis quibuscunque Principibus exhiberi solet.

2. Juramentum Fidelitatis, ut jam est, variis heterodoxis inspersum clausulis, suscipi non posse; præsertim cum id summorum Pontificum Brevibus sit damnatum &c.

Actum in Congregatione Provinciali Patrum Anglorum Societatis IESV celebrata Gandavi in Domo tertie probationis ejusdem Societatis die 5. Julii 1681. Nonne hæc perfecta fidelitas est ex ipsa Christi sententia, Reddere quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo?

Experimenta certè hujus Fidelitatis habuit Rex Carolus Primus, & Secundus, dum à suis subditis Heterodoxis & securim ille, & hic exilia passus, Patres, & Catholicos Angliæ & Hiberniæ habuerunt sibi fidelissimè & constantissimè adherentes, etiam cum fortunarum, terrarum, & bonorum pænè omnium jactura. Hæc nemo ignorat, qui in præteritorum temporum rebus recentè gestis aliquid habet memoriæ.

Quis non meminit, dum Rex exul in Gallia versaretur, quot legationibus ex parte Catholicorum in Hibernia sollicitatus fuerit, ut eo securus adveniret, ab omnibus Regni Catholicis recipiendus, & ad extremum usque spiritum defendendus. Ac postea Ipso

in suum locum Proregem transmittente, quomodo contra Regis hostes heterodoxos pro ipsius jure ac corona usque ad extremum Patriæ exitium fidelissimè decertaverint.

Recenti & ipse memoriâ retineo, dum idem Rex Carolus II. in Belgium profugus cum Fratribus adveniret, quantâ fidelitate præ aliis, Catholici Procures plurimi tam Angli, quam Hiberni ipsi adhæserint, ac eorum Legationes integræ se Regis ac Ducis Eboracensis obsequio mancipaverint, Hæc sanè, & alia, quæ prætereo, potentissima sunt Catholicorum erga suum Regem fidelitatis exempla; quæ si memoriâ recolantur, facillè poterunt obstruere ora loquentium iniqua, & ab æquo, novoque Rege præmia potius quam calumniarum fidem promereri.

ARTICULUS QUINTUS.

Novarum Sectarum dogmata Particularia proponuntur.

Hereses Calvinii cum Luthero communes.

Calvinus, qui fuit tempore posterior Luthero, qui emerfit anno 1517. omnes ferè Lutheri errores complexus est, & insuper novos addidit, quos superius variis locis singillatim refutavimus. Quoniam verò ex illis profluxerunt plurima dogmata recentiorum Sectarum, illos etiam hæc sub unum aspectum summam proferemus.

Docuerunt illi, Scripturam esse per se clarā, & solam Regulam Fidei.

Traditiones non esse admittendas.

Ecclesiam Romanam successu temporis à vera Fide defecisse.

Pontificem Romanum non esse Caput Ecclesiæ, nec Judicem controversiarum fidei.

Sanctos non esse invocandos, nec honorandas eorum imagines, aut reliquias.

Sacramentum Confirmationis, extremæ Unctionis, & quædam alia non esse admittenda.

Sacrificium Missæ abrogandum. Communionem dandam sub utraque specie.

Y 2

Pur.

Purgatorium non admittendum, nec Indulgentias, nec preces pro defunctis prodesse.

Cælibatum non requiri in Ministris Ecclesiæ.

Liberum hominis arbitrium ad opera bona & mala, per primum peccatum periisse.

Ex sola Fide hominem justificari, non ex Merito bonorum operum.

Jejunium, abstinentiam, & alia præcepta Ecclesiæ explodenda esse. In his plura particularia dogmata continentur, & alia singularia Lutheri accuratè exprimuntur in Bulla Leonis X. in fine hujus Tractatus.

Dogmata Calvinò propria his addita.

Deum secundum essentialem perfectionem non esse infinitum. Nec ubique præsentem in hoc mundo, sed ubique in cælo.

Decreta Dei non esse ab æterno. Dei æternitatem non esse indivisibilem, sed divisibilem & successivam.

Christum non esse mortuum pro omnibus, sed pro solis prædestinatis.

Illum in cruce desperasse, nec verè ac propriè descendisse ad inferos.

Per suam Mortem ac Passionem nihil sibi meruisse.

Christum ab initio multa ignorasse, quæ postea didicit. Sed in hunc errorem lapsus est etiam Lutherus.

Imaginem, etiam Christi, honorandam non esse.

Prædestinatos esse ab æterno quosdam homines ad gloriam, & quosdam ad damnationem, sine ullo ipsorum merito, aut horum culpa, sed ex Dei beneplacito.

Hoc decretum prædestinationis tam fixum esse, ut tollat omnem arbitrii libertatem in negotio prædestinationis.

Gratiam per Christum dari solis prædestinatis. Et his non dari gratiam habitualemente, sed tantum actualem. Et

hanc non sufficere ad servandum totam legem Decalogi: ac per eam tolli usum liberi arbitrii.

Deum esse auctorem peccati; & homines ad peccata impellere.

De Baptismo infantum docet, Omnes filios fidelium nasci sanctos, & ut salventur Baptismo non indigere. Infidelium verò filiis Baptismum non prodesse: filios denique illegitimos ad Baptismum non admittendos.

De Sacramento Eucharistiæ, Calvinus cum suis, negat Corpus & Sanguinem Christi verè & realiter esse præsentem in Eucharistia, sed tantum figurativè: quod est omnino contra Lutherum & Lutheranos, quorum dogmata propria, ut dixi, reperiuntur in hujus Tractatus fine expressa, prout ab initio damnata fuerunt.

Hæresis Anglicana Protestantium, Puritanorum, Independentium.

Protestantes in Anglia Religionem sibi fabricarunt à cæteris Protestantibus Germaniæ in multis diversam, uti supra cap. 2. ostendi eos nec quidem in articulis fundamentalibus per omnia convenire. Est autem Secta Protestantium conflata ex variis dogmatibus partim Lutheri, partim Calvini, quibus & alia sunt adjuncta dogmata, ritusque ab utroque diversi. Nam primò, Protestantes Regem statuunt esse Caput supremum Ecclesiæ Anglicanæ. 1. Admittunt Ecclesiam debere constari ex Archiepiscopis, Episcopis, Decanis, aliisque gradibus Ecclesiasticæ Hierarchiæ. 4. Varios recipiunt Catholicorum antiquos ritus, altaria, cereos, superpilicia; non tamen realem Christi præsentiam in cæna Eucharistica. Estque hæc in Anglia Religio Regis, & Aulæ, cui per varias Leges conantur reliquas Sectas conformare.

Puritani è contra sunt rigidi Calvinistæ, nec nisi purum Dei verbum juxta Calvini placita se admittere profitentur. Hi in negando Regis primatu: in excludendis gradibus Hierar-

Hierarchiæ Ecclesiasticæ: in eliminandis omnibus Ecclesiæ Romanæ ritibus, Protestantibus è diametro opponuntur. Qui & alio nomine Presbyteriani nuncupantur; eo quod velint Ecclesiam suam, exclusis Episcopis ac Ministris, à solis Senioribus laicis administrari.

Independentes, qui maximè Cromwelli tempore emerferunt, in hoc Puritanis ac Protestantibus adversantur, Quod neque Reges, neque Episcopos, neque Seniores ad Ecclesiæ Regimen admittant. Sed velint quemlibet sibi Ministrum esse: ac quemvis sine ulla personæ ac sexus distinctione esse legitimum verbi Dei præconem, idque quovis loco, ac tempore, dum sentit se à Spiritu sancto ad prædicandum Dei verbum impelli. Ac proinde templa, altaria, pulpita, rem frustraneam, & è medio tollendam existimant. Pro suæ verò Sectæ defensione contra reliquos Sectarios hoc argumentum validè intorquent: Vobis omnibus licuit Ecclesiæ Romanæ antiquos ritus ac Ceremonias omnes evertere ac reformare, quibus centenis annis ante vos usa fuerat. Ergo nobis multò magis licebit vestros Ritum, Ecclesias, ac Ceremonias abolere, quæ tantum de novo emerferunt, neque parem cum Ecclesia Romana auctoritatem, aut antiquitatem obtinuerunt. Videant quæso Protestantes, & Puritani, nisi à suo errore recedant, quo pacto ab hoc Independentium argumento sese expediant.

Annotatio particularis ad Sectam Anglicanam, aliasque modernas.

Vox una & doctrina communis Sectariorum hujus temporis hæc est: Ecclesiam Romanam à vera fide defecisse, & in gravissimos errores prolapsam per mille ducentos annos. Et hanc esse causam cur Clerus & Populus Angliæ, Hollandiæ, & Germaniæ ex parte non modica, Ecclesiam Romanam deseruerit, & oppugnare cæperit. Atqui non hanc, sed longè aliam ab ea deficiendi causam fuisse, ipsa defectionis primordia luce

meridiana clariùs demonstrant.

Primò, in Clero & Populo Angliæ, integris illis mille & ducentis annis viguit, floruit triumphavit Religio Romana, cum summa Cleri, Populi, Principum veneratione. Nullus horum eam inculavit, nullus redarguit, nullus totis viribus non defendit. Invadit subito Henricum Octavum Angliæ Regem libido iniqua repudiandi conjugem legitimam, & ducendi Bolenam pellicem. Obstet vehementer Pontifex Romanus Regiæ libidini, & anathematis pœnas intentat. Has ut Rex fugiat, & Bolenam retineat, Pontificis jugum excutit, Ecclesiæ Romanæ hostes advocat, opima illius spolia suis Affectis in prædam exponit. Res mira! per tot sæcula toto regno Fides Romana ut sancta & salutifera, & sine ruga colitur, & defenditur: nullus eam tot Prælatorum erroris in fide accusavit, nullus lapsam & prostratam advertit. Et ecce subito, ut primum, ob Bolenam, Rom. Ecclesiæ Rex adversatur, & ejus prædia in præmium proponit, mox toto Regno proclamatur illa à fide prideam devia, erroribus deformata, vitiis prostrata, nova Babylon: hæc scilicet omnia tot sæculis Clerum, Populumque universum latuerunt, donec Regis offensi exemplum, gratia, ac præmia, Populo universo ad detegendos Ecclesiæ errores subito oculos aperuerunt. Ex quibus cuilibet evidentissimè est, non Ecclesiæ Romanæ errores, sed Regis libidinem defectionis causam Angliæ præbuisse.

Ad Belgium si pergamus, simili prorsus modo, & causâ Hæresis Batavica exordium sumpsit: nisi quod in Anglia, Regis in Pontificem; in Belgio, Principis in Hispanos offensio, defectionis & hæresis causam ministravit. Notior hæc res est in recenti hominum memoria, & Historiis, quam ut hic exponi debeat.

In Germania, primam Hæresis Lutherane causam & originem fuisse gravem Lutheri iram & offensionem in Pontificem Romanum, quod in predicatione solemnè Indulgentiarum Apostolicarum, emulis assumptis,

ipse neglectus & exclusus fuerit. Placuerunt ipsi Indulgentiæ, quas prædicare ambiebat, placuit fides Ecclesiæ Romanæ, quam semper hæcenus tenuit, & publicè prædicavit: displicuit suæ Personæ contemptus, qui illum in furias egit. Illum ut vindicaret, tum demum omnia in Pontificem & Ecclesiam probra excogitanda, & evomenda fuerunt.

Hæc quisquis singula maturè expenderit priorum Defectionum modernus Sæctator, fieri non potest quin evidenter perspiciat, causam suæ separationis ab Ecclesia Romana, non esse huius Errores, sed priorum, quos ostendi, libidinem, iram, aut ambitionem.

Hæc, modernæ Sæctator, sunt quæ te cum illis ab Ecclesia separarunt; hæc sunt propter quæ illi errores tot sæculis ignotos, pro separationis suæ larva, Ecclesiæ affluerunt. Huius evidentiae seria consideratio plures salutis suæ studiosos adegit, ut ad Ecclesiæ gremium maturè redirent; quod & tu, nisi perire malis, facias necesse est.

Sæcta nova, Tremblantium dicta.

Non ita pridem anno Christi 1655. Originem sumpsit in Anglia, nova Sæcta, Tremblantes dicti, qui cæperunt Londini, quasi æstro quodam perciti, in compitis, ac triviis comparere solo indusio tecti, cætera nudi. Hi miras visiones, suæque somnia tanquam revelationes divinas populo referebant, ac velut concionabundi & divino Spiritu agitati monebant oportere *in timore & tremore salutem operari*, atque hinc illud Tremblantium nomen accepere. Horum aliqui comprehensi sunt & flagellis cæsi, quorum præcipuus erat Jacobus Nailor, qui desertâ militiâ, in qua sub Fairfaxio agebat eorum metatorem, his Fanaticis se ducem præbuit. Et quamvis publicè stigmatè inustus, lingua etiam candenti ferro perforata, & ergastulo demum inclusus fuerit; nihil tamen de sua insaniam remisit. Pergitque etiamnum hæc malefana rabies per varias Angliæ Provincias multorum animos occupare.

Docet hæc Sæcta primò, Scripturas tam veteris, quam novi Testamenti nequaquam esse Dei verbum.

Secundò, In Scripturis non contineri veram lucem, quæ homines ad salutem adducere debeat.

Tertiò, Omnes omnino homines hac verâ ac salutari luce instructos esse, sic ut necessarium non sit ad eam docendam Ministros aut Præcones ullos designari.

Quartò, Homines non justificari per fidem in Christum, sed per opera.

Quintò, Pro hominum corporibus post mortem, neque constitutum esse cælum, neque infernum, in quo vitam agant immortalem.

Denique corpora nostra, postquam mortua & sepulta fuerint, nunquam amplius ad vitam reditura. En qualia hæc ætas etiamnum monstra parturiat: quæ facile refelluntur ex iis, quæ de Spiritu privato, aliisque fidei articulis supra tradidimus tract. 1. cap. 6. &c.

Sæcta Anabaptistarum, & Mennonitarum.

Menno in Frisia non contentus amplius dogmata Anabaptistis propria, se novæ Sæctæ ducem constituit, habetque per Hollandiam, Frisiamque Affeclas complures, qui à Menno passim Mennistæ nuncupantur.

Itaque præter errores illis cum Anabaptistis communes, de pueris non baptizandis; de peccato originali non admittendo; de repudiando inter Christianos Magistratu politico; de Juramento, ac de Bello inter Christianos semper illicito; de animabus iustorum in cælum non recipiendis ante extremum iudicium.

Mennistæ insuper male sentiunt de Mystério SS. Trinitatis, & distinctione trium Personarum, quibus dicant in verbo Dei nullum fundamentum assignari, cum nomen Trinitatis, aut Personæ divine nullibi in Scripturis reperiatur, ideoque videntur ad Arianismum declinare.

Sed hi breviter interrogandi, An credant Scripturam Flandricam esse purum verbum Dei? Credunt mordicis. Et tamen nomen Scripturæ Flandricè nuspiam in verbo Dei Scripto reperitur: neque dicitur hæc cum Hebræo originali per omnia convenire.

Mysterium autem Trinitatis, & tres Personæ, etsi non istis terminis, satis tamen reipsâ exprimuntur in Scripturis, ut in Epist. 1. Joannis cap. 5. v. 7. *Tres sunt qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt*: & sæpius alibi.

2. Docent Mennistæ Christum de corpore Virginis Mariæ nihil accepisse, sed tantum per illius corpus transisse, sicut lux vitrum pertransit: ideoque dici Joannis primo, *Erat lux vera*; unde consequens esset, Christum non fuisse verum hominem.

Sed contra hunc errorem clara est Scriptura ad Galat. 4. v. 4. *Misit Deus filium suum, factum ex muliere*. Et ad Rom. 1. v. 3. de Christo pronuntiat Apostolus. *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem*. Non dicitur lux facta ex vitro: neque Jonas factus ex ventre ceti, dum corpus illud nihil assumendo transierat.

3. Docent orandum non esse publicè, neque voce altiori: aded ut dum mensæ orationem præmittunt moris sit vultum pileo, aliove modo obtegere. Quia Scriptum est Matth. 6. v. 6. *Tu autem cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito*.

At cur non dicunt, illis etiam interdictum esse in Templo, aut mensa, aut alibi quàm in cubiculo orare? Hi sanè novi Doctores non dubitarent S. Stephanum; & cum eo morem primæ Ecclesiæ de suo cætu eliminare, qui Act. 7. v. 59. non in cubiculo, non in abscondito, sed in publico supplicii loco orasse memoratur: Positis autem genibus clamavit voce magnâ dicens; Domine ne statuas illis hoc peccatum.

4. Arbitrantur homini verè Christiano piaculum esse crines longiores alere, aut colla-

ria, aliumve vestis ornatum admittere: ipsi proinde in externa specie, vestitu, & verbis singularem modestiam sectantur. Et quoad crines quidem prolixiores, doctrinam suam probant ex Apostolo 1. ad Corinth. 9. v. 14. *Vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi*.

At videant ne Christum, & Apostolos, ac plures Sanctos hoc piaculo involvant, ac reformandos velint. An non 1. Reg. 11. Samuel, cæterique Nazareni comam alere jubentur? an hunc morem sequi non debuit ipse Christus, qui Matthæi. c. 2. v. 23. Nazareus appellatur. Quoad vestitus ornatum, laudatur quidem S. Joannes Baptista Matth. 11. quod spretâ vestitus elegantia cultum asperum & pilosum assumpsit; laudantur plures alii in Catholicorum Cœnobiis, qui Baptistæ exemplum secuti, rudi lacernâ, & cilicio corpus domant. At nulli hæcenus in cætu Mennistarum hanc laudem adscribi cognovimus. Satis notum est quàm exquisitis artibus cutem suam curare consueverint. Sed hæc sunt Novatorum artes non novæ, ut colliges ex iis quæ tradidimus supra tract. 2. post cap. 10. de genio fallaci Novatorum cavendo.

Hæresis Gommari, & Arminii.

Anno 1605. Leide in Batavia exarsit gravis Controversia inter Franciscum Gommarum, & Jacobum Arminium, Professores Leidenses, quæ tandem in apertum Schisma erupit, & reliqua Reip. membra in oppositas partes distraxit. Tuebatur autem Gommarus rigidam Calvinî hæresim, docens, Deum esse authorem peccati, ac Decreto immutabili prædestinasse ab æterno paucos homines ad gloriam antecedenter & independenter ab eorum meritis, cæteros verd ad gehennam reprobasse independentes ab eorum demeritis, & ante prævisionem peccati etiam originalis; eoque ultro in peccata impellere, ut suam in illis iustitiam exerceret. Contendebat ex adverso saniori doctrina

Arinā Arminius Deum non ita procedere, sed Decretum prædestinationis, ac reprobationis ordine rationis posterius esse præscientiā futuræ perseverantiæ, aut non perseverantiæ in fide Christi. Dum hæc discordia stylum & arma per Hollandiam passim commoveret, convocata est à Statibus Synodus Dordracena anno 1619. multis Ministrorum ex Germania, & Anglia confluentibus, ut sua autoritate per sententiam definitivam hanc litem dirimerent. Ac tandem, Gommaro ope Magistratûs suffulto contra Arminium, lis ei magis adjudicata, quàm extincta fuit, ac Barneveldius autoritate, meritis, ac ætate gravis, tanquam Arminii fautor, septuagenario major capite supplicium luit: atque ita Conventus ille insignis plus sanguinis quàm erroris exhaust.

Sed in hoc infelix Arminii Schola, quod cum Calvino doceat, Infantes natos ex parentibus fidelibus sine respectu ad Baptismum salvari, nempe ut filios Abraham, & in illius fœdere comprehensos.

Sectæ & Errores præcipui Turcarum, sive Mahometanorum.

Author hujus impię Sectæ fuit Mahomet circa annum Domini 616. qui natus est in Arabia Felice, ex parte Ismaelita: Saraceni enim ab Ismaele filio Abraham ex ancilla originem traxerant. Cum esset humili loco natus, nobilis matronæ Camelos pascebat, cumque esset vaferrimo ingenio, tantum suis artibus effecit, ut Dominiā suā in uxorem acceperit. Ac tandem post multa cum Judæis, ac Christianis commercia, per varias fraudes & imposturas, Prophetæ nomen obtinuit: adeo ut, dum comitiali morbo cui obnoxius erat aliquando laboraret, uxori, aliisque persuaserit, se ex conspectu Angeli Gabrielis sibi apparentis in animi deliquium concidere. His in vulgus sparsis, dum à pluribus ut verus Propheta coleretur, volumen aliquod variis figmentis refertum conscripsit, dictum Alcoranum quod sibi è cælo

transmissum esse fingebat. Ut autem omne genus hominum ad suam Sectam colligeret, doctrinæ suæ articulos ex omnium prægentium Religione conflavit, suæque ipsis figmenta adjecit.

Docuit itaque cum Christianis, & adhuc credunt Turcæ dari unum Deum Creatorem Cæli, & terræ. Negant tamen Trinitatem Personarū cum Hæreticis Sabellianis, adeoque Verbum Dei esse Deum negant cum Macedonianis.

Cum Judæis utuntur Circumcisione, & abstinentiā à carne suilla: ideoque ab initio Judæi Mahometi tanquam Messia adhærebant. Sed cum adverterent illum loco Sabathi diem Veneris celebrare, & à vino abstinere, & Circumcisionem non octavo die, sed circa 15, ætatis annum adhibere, ab illo in plurimis defecerunt.

Cum Christianis habent Turcæ aliquod genus Baptismi, qui in nuda Cæremonia consistit, quā ferè quotidie certas lotiones, & Baptismata usurpant.

Credunt etiam Christum esse filium Dei, eumque ex Maria Virgine sine virili semine generatum: agnoscunt quoque magnum esse Dei Prophetam, sed negant esse Deum.

Ex Alcorano plura habent propria Mahometo figmenta. 1. Credunt dari Fatum, quo singuli homines ad bonum, vel malum destinati sint.

2. Quod Mahometi, tanquam fidei veritatis cultori, in die judicii tradendæ sint claves Paradisi.

3. In futura carnis Resurrectione Sectatores Mahometi introducendos in beatissimum Paradisum, ubi omnes ad cibum & potum deliciæ abundarent, ac mulierum pulcherrimarum ad usum libidinis copia suppeteret. Hoc scilicet Cælum est Mahometanum. Hanc tamen doctrinam ipse Mahomet damnare convincitur, dum Christum summum castitatis amatorem & præconem, magnum fuisse Dei Prophetiam, & ex Virgine natum agnoscit.

In hac etiam vita indulget Mahomet suis Turcis

Græcorum Schisma, & Errores.

In hac etiam vita indulget Mahomet suis Turcis pluralitatem uxorum, & ut unā pro alia mutare liceat, pluresque uxores habuit.

Credunt Mahometani omnes homines in suis Sectis aut legibus salvari posse, sive sint Judæi, aut Christiani, aut Saraceni &c. Denique, ut Affectus suos in perpetua cæcitate retineret, prohibuit Mahomet sub pœna capitis, ne de Alcorano, vel lege à se data disputarent; quod diceret nefas esse Mysteria disputando tractari.

Hæc figmenta ut hominibus magis persuaderet, videri voluit varia miracula patrasse, & disertè in Alcorano *Azoara* 64. dicit se in Luna miraculum fecisse; quod ejus Affectu dicunt contigisse, quando Lunam in duas partes divisam ipse in manus acceptam reparavit, & in cælum remisit; sed istius prodigii neminem præter Mahometem conscium fuisse.

Moriturus anno Domini 630. in urbe Mecha prædixit se ab Angelo Gabriele tertiā die resuscitandum; sed cum Gabriele non comparente corpus putresceret, ad tegendam ignominiam Haumarus Mahometis Successor sepulchrum illi magnificum erexit, ad quod Mahometani saltem semel in vita ex longinquis etiam Regionibus peregrinari solent.

Postremò adverte, ex amplitudine hujus Sectæ, & multitudine hominum, qui eam sequuntur, nullum posse formari argumentum pro illius veritate, uti formari solet ex amplitudine Catholicæ Religionis. Quia illa tam latè propagata est solā coactione armorum, & amore libertatis ad omnem carnis voluptatem & libidinem, quam omnibus impune concedit. Neminem verò potest ad se trahere puritate doctrinæ, aut divinorum miraculorum testimonio, cum potius dogmata habeat divinis Scripturis, & honestati naturali aperte contraria. Quod sedulò notandum contra modernos Sectarios, qui argumentum pro Religione Romana ab ejus amplitudine desumptum, ex ista Turcarum multitudine infringere conantur.

Ecclēsia Orientalis, sive Græcorum, conjuncta semper fuit Ecclesiæ Romanæ, donec circa annum 869. impius Photius Schismati initium dedit, qui post S. Ignatium, ex Sede Constantinopolitana ab Imperatore depulsum, in eam intrusus fuerat, & contra Cæciles ordinatus. Cum verò à Pontifice Romano confirmationem obtinere non posset, ab illius obedientia se subduxit.

Idem Schisma, ob similem causam, redintegavit Michaël Constantinopolitanus circa annum 1058. qui contra Canones ad eandem Sedem evectus, dum à S. Leone Papa reprobaretur, cepit eos damnare & persequi, qui Latinos ritus Constantinopoli, & in Græcia observabant; Baptizatos à Latinis rebaptizare, & in quibusdam articulis Ecclesiæ Romanæ hæreseos labem aspergere. Donec post multas lites Græci suos errores in Concilio Florentino abjurarunt: sed non multò post, iterum Græci levitate ad vomitum redierunt. Ac tandem, Deo superbam impietatem vindicante, infelix Græcia, quæ noluit Christi in terris Vicario subesse, crudelissimum Turcarum jugum subire coacta est.

Præter impium Schisma, quo se ab Ecclesia Romana Græci separarunt, in varias quoque hæreses prolapsi sunt, quas etiam nuntentur.

Primò, negant Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere, volunt enim à solo Patre spirari, sive suam processionem ab æterno habere: ideoque graviter damnant Ecclesiam Latinam, quod in Symbolo expressè apponat nomen Filii, dicatque, *qui ex Patre, Filioque procedit*, contra quā habeatur explicite in Symbolo Nicæno.

Prætextum huic errori quærunt ex verbis Christi Joannis 15. v. 26. *Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*. Ergo (inquiunt) non procedit à Filio, cum solius Patris mentio habeatur.

Z

Sed

Sed inepta est consequentia quæ desumitur ab auctoritate negativa, hoc modo: Christus illo loco non dixit Spiritum sanctum à Filio procedere, ergo id negavit. Sic enim dum de Verbo divino dicitur Joannis 1. *Omnia per ipsum facta sunt*, sequeretur, hunc mundum esse à solo Verbo sive Filio, non autem simul à Patre & Spiritu sancto creatum, cum illo loco de solo Verbo divino mentio habeatur. Cæterum ex aliis Scripturæ locis satis disertè colligitur, Spiritum sanctum etiam à Filio procedere, ut Joannis 16. v. 13. ubi Christus de Paraclito loquens dicit: *De meo accipiet & annuntiabit vobis, omnia quæcunque habet Pater mea sunt, propterea dixi, quia de meo accipiet.* Atqui Paraclitus tanquam creatura nihil à Christo accipere potuit, ergo ibi Christus sive Filius dicitur Paraclito originaliter communicare aliquod esse increatum tanquam Personæ divinæ.

Quod porro opponunt Græci, Si Spiritus sanctus à Patre & Filio procedat, necesse erit ineptè statui duo illius Principia, sive duas causas, quasi Pater ad Paracliti spirationem per se non esset sufficiens.

Respondetur, inanes esse argutias: Etfi enim asserant Latini Patrem, & Filium duas esse Personas, negant tamen duo esse distincta Principia, aut duas causas, sed docent utrumque simul unicum esse principium, & unicam causam. Sicut & ipsi Græci admittere debent non solum Patrem, sed tres Personas necessariò simul causare omnes creaturas, non tamen ideo sunt tres causæ, sed unica causa habens eandem essentiam, & eandem voluntatem productivam omnium creaturarum; neque hinc verentur Græci, ne aliquid Patris potentia aut sufficientia detrahatur.

Altera Græcorum hæresis est, quod contendunt *Eucharistiam* conficiendam esse in pane fermentato, & Christum in ultima Cæna ita confecisse, ideoque docent apud Latinos, qui celebrant in azymo, Sacramentum esse invalidum.

At contra, Ecclesia Latina docet celebrandum esse in azymo, quamvis nolit Sa-

cramentum esse invalidum, si conficiatur in fermentato; cum panis sive azymus, sive fermentatus in eadem specie conveniat.

Probatur autem contra Græcos Christum celebrasse in pane azymo ex Matthæi c. 26. v. 17. *Primâ autem die Azymorum accesserunt Discipuli ad Jesum dicentes, ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Cum ergo in diebus Azymorum apud Judæos grave flagitium fuerit uti fermentato, manifestum est Christum more cæterorum voluisse in azymo celebrare, qui non venit legem solvere, sed adimplere. Præter hos, Ecclesia Græca postquam à Romana defecit, in alios errores paulatim prolapsa est.

Hic verò ad institutum nostrum præcipuè observandum est, Lutheri ac Calvini Affectas insigni nequitia hominibus illudere, dum audent jactare suam Religionem omni tempore ab Ecclesia Græca, quæ amplissima est, agnitam & approbatam fuisse. Nam ex iis quæ supra disserui patet imprimis, Græcos usque ad annum circiter 869. cum Ecclesia Romana semper conjunctos fuisse, quo tempore nihil de Religione Lutherana aut Calviniana somniare potuerunt. Secundò, satis constat etiam hoc ævo, & ab ortu Lutheri & Calvini, nunquam hos à Græcis pro Fratribus agnitos fuisse, imò in suis Scriptis horum errores acriter oppugnasse. Tertio, Ecclesia Græca quamvis schismatica, in pluribus tamen articulis contra modernos hæreticos cum Romana consentit. Admittunt enim etiamnum Græci septem Sacramenta: Missæ Sacrificium retinent. In Sacramento Eucharistiæ veram realemque Christi præsentiam, sine substantia panis, omninò agnoscunt: Confessionem sacramentalem in usu habent: Pro defunctis orant: Jejunium quadragesimale accurate observant. Quenam igitur potest esse nostris Sectariis, qui hæc omnia condemnant, cum Græcis concordia? Misera certè eorum conditio, Matrem suam Ecclesiam Romanam deseruerunt, nec ulli bi terrarum Fratres inveniunt.

Ex

*Ex dictis proponitur Idea miseranda
Moderni Sectarii.*

1. **I**maginatur ille, se esse in nova quadam Christi Ecclesia, de qua ignorat, inter tot Sectas, ubi hoc tempore subsistat, aut ubi delituerit per mille quingentos annos à tempore Apostolorum usque ad Lutherum, aut Calvinum.

2. Hanc tamen Ecclesiam imaginariam vult omnibus aded notam esse, ut quique debeat relicta Ecclesia Romanâ, & quavis Sectâ, ad eam solam convolare, sicut columba ad Arcam Noë.

3. Per hanc solam, recenter exortam, nullo adhuc signo aut miraculo à Deo comprobata, credit reformandam fidem Ecclesiæ Romanæ, hætenus tot signis, miraculis, testimoniis toto orbe passim receptam.

4. Credit suum Cætum ætate, numero, autoritate exilem, & vix in reliquo orbe conspicuum, solum tamen præ omnibus sapere, & Majores suos docere, & totam antiquitatis sapientiam, auctoritatem, experientiam illi cedere debere.

5. Profitetur se esse unum ex illis, qui se ab Antiqua Ecclesia segregarunt, neque tamen adhuc inter se convenerunt de Nova Ecclesia, quæ sit una, & communis omnibus ab Antiqua Ecclesia segregatis.

6. Agnoscit se numerari inter illos homines, qui post Lutherum & Calvinum jam per centum annos se in varias Sectas formant & reformant: neque tamen ullum habet ille certius signum aut argumentum pro sua Secta, quam pro aliis, quas ipse damnat, & oppugnat.

7. Fatetur se pro norma fidei, & pignore salutis amplecti præ omnibus Confessionem paucorum Protestantium, quam constat à reliquis Christianis reprobari, neque hætenus ab ullo Concilio Generali, aut speciali Dei testimonio, aut ullius miraculi indicio confirmatam esse.

8. Confidit salutem suam novo & exiguo hominum Cœtui, qui pro Regula suæ Fidei, & intelligentia Scripturarum tantum habent privatum Spiritum, sive potius proprii Capitis sensum, per quem advertit illos hætenus in varias Sectas discindi, neque de una fide, neque de necessariis ad salutem fidei fundamentis inter se convenire, ut supra ostendi.

Quo pacto poterit Homo ille coram Dei tribunali suo errori excusationem prætere? Habet ante oculos ab ipsis Apostolorum temporibus Ecclesiam antiquam, unam, omni ævo miraculis à Deo, & communi consensu ab hominibus comprobata; in qua modò ipsi Protestantes fatentur nihil deesse in Articulis fundamentalibus ad salutem necessariis.

Interea sciens ac volens salutem æternam credit Cœtui paucorum hominum, apud quos jam palam fecimus nihil minus quam veræ Ecclesiæ Idæam aut umbram extare. Hoc certè aliud esse non potest quam clausis oculis velle errare, ac spontè perire.

Poterant hæc opportune Personæ convertende per amicas interrogationes proponi, ut statum sic clariùs advertat, & veræ Ecclesiæ se adjungat.

Z 2

BUL

BULLA DOGMATICA LEONIS X. PONTIFICIS

*In qua distinctè exprimuntur, & dam-
nantur Errores Martini Lutheri,
& Sequacium, cum Censuris &
Pænis annexis.*

*Quos errores, censuras &c. per oportu-
m erit Lectori hic in promptu, & simul
habere, & in propriis terminis, qui-
bus illi authenticè damnantur.*

Ad perpetuam rei memoriam.

EXurge Domine & iudica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cuius tu torcular calcasti solus, & ascensus ad Patrem, ejus curam, regimen, & administrationem Petro tanquam Capiti, & tuo Vicario, ejusque Successoribus instar triumphantis Ecclesie commisisti. Exterminare nititur eam aper de sylva, & singularis ferus depascitur eam. Refert fusiùs Lutheri contumaciam, Pro Pastoralis igitur officii divinam gratiam nobis injuncti cura quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum ulterius tolerare seu dissimulare sine Christianæ Religionis nota, atque orthodoxæ fidei injuria nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inferendos, quorum tenor sequitur, & est talis.

1. Heretica sententia est, sed usitata, Sacramenta novæ legis justificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2. In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, & Christum simul conculcare.

3. Fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingressu celi.

4. Imperfecta caritas morituri, fert secum necessario magnum timorem, qui se solo satis est facere penam Purgatorij, & impedit introitum regni.

5. Tres esse partes Pœnitentie, contritionem, confessionem, & satisfactionem, non est fundamentum in sacra Scriptura, nec in antiquis sanctis Christianis Doctoribus.

6. Contritio, quæ paratur per discussionem, collationem, & detestationem peccatorum, quæ quis recogitat annos suos in amaritudine anime sue, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, sæditatem, amissionem eterne beatitudinis, ac eterne damnationis acquisitionem; hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.

7. Verissimum est proverbium, & omnium doctrinam de contritionibus hucusque datam præstantius, de cetero non facere, summa pœnitentia: optima pœnitentia, nova vita.

8. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas. Vnde in primitiva Ecclesia solùm manifesta mortalia confitebantur.

9. Dum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, quam quod misericordie DEI nihil volumus relinquere ignoscendum.

10. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente Sacerdote, credat sibi remitti: immò peccatum maneret, nisi remissum crederet; non enim sufficit remissio peccati, & gratie donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

11. Nullo modo confidas absolvi propter tuam contritionem, sed propter verbum CHRISTI, Quodcumque solveris, &c. Hic, inquam, confide, si Sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, verè eris, quicquid sit de contritione.

12. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen crederet se absolutum, verissimè est absolutus.

13. In Sacramento Pœnitentie, ac remissione culpæ, non plus facit Papa, aut Episcopus, quam in-

firmus Sacerdos: immò ubi non est Sacerdos, æquè tantum quilibet Christianus, etiam si mulier, aut puer esset.

14. Nullus debet Sacerdoti respondere se esse contritum, nec Sacerdos requirere.

15. Magnus est error eorum, qui ad Sacramenta Eucharistie accedunt, huic innixi, quod sint confessi, quod non sint sibi consci alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, & preparatoria; omnes illi ad iudicium sibi manducant, & bibunt: sed si credant, & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros, & dignos.

16. Consultum videtur, quod Ecclesia in communi Concilio statueret laicos sub utraque specie communicandos; nec Bohemi communicantes sub utraque specie, sunt Heretici, sed Schismatici.

17. Thesauri Ecclesie unde Papa dat Indulgentias, non sunt merita CHRISTI, & Sanctorum.

18. Indulgentie sunt pie fraudes Fidelium & remissiones bonorum onerum: & sunt de numero eorum quæ licent, & non de numero eorum quæ expediunt.

19. Indulgentie his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pene pro peccatis actualibus debite apud divinam Iustitiam.

20. Seducuntur credentes Indulgentias esse salutare, & ad fructum spiritus utiles.

21. Indulgentie necessarie sunt solum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris solummodo, & impatientibus.

22. Sex generibus hominum Indulgentie, nec sunt necessarie, nec utiles: videlicet mortuis seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

23. Excommunicationes sunt tantum externe pene, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesie orationibus.

24. Docendi sunt Christiani, plus diligere excommunicationem, quam timere.

25. Romanus Pontifex Petri Successor, non est CHRISTI Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso CHRISTO in B. Petro institutus.

26. Verbum CHRISTI ad Petrum. Quodcumque solveris super terram, &c. extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

27. Certum est in manu Ecclesie aut Papæ prorsus non esse statuere articulos fidei, immò nec leges morum, seu bonorum operum.

28. Si Papa cum magna parte Ecclesie sic, vel sic sentiret, nec etiam erraret: adhuc non est peccatum aut heresis contrarium sentire; præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium universale alterum reprobaturum, alterum approbatum.

29. Via nobis facta est enervandi auctoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum gestis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quicquid verum videtur, siue probatum fuerit, siue reprobaturum à quocumque Concilio.

30. Aliqui Articuli Ioannis Husæ condemnati in Concilio Constantien. sunt Christianissimi, verissimi, & Evangelici, quos nec universalis Ecclesia posset damnare.

31. In omni opere bono iustus peccat.

32. Opus bonum optime factum, est veniale peccatum.

33. Hereticos comburi, est contra voluntatem spiritus.

34. Præliari adversus Turcas, est repugnare DEO visitanti iniquitates nostras per illos.

35. Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter, propter occultissimum superbie vitium.

36. Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo, & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

37. Purgatorium non potest probari ex sacra Scriptura, quæ sit in Canone.

38. Animæ in Purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem omnes: nec probatur est ullis aut rationibus, aut Scripturis, ipsas esse nec extra statum merendi, aut augende caritatis.

39. Animæ in Purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu querunt requiem, & horrent pœnas.

40. Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragiis viventium minus beantur, quam si per se satisfecissent.

41. *Prælati Ecclesiastici, & Principes seculares non malefacerent, si omnes sacros mendicitatis deleverent.*

Qui quidem errores, respectivè, quàm sint pestiferi, quàm perniciosi, quàm scandalosi, quàm piarum, & simplicium mentium seductivi, quàm denique sint contra omnem charitatem, ac S. R. E. Matris omnium fidelium, & magistræ fidei, reverentiam atque nervum Ecclesiasticæ disciplinæ, obedientiæ scilicet, quæ fons est, & origo omnium virtutû, sine qua facile unusquisque infidelis esse convincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, utpote gravissimis, propensius (ut decet) procedere, nec non huiusmodi pesti, morboque canceroso, ne in agro Dominico tamquam vepris nociva ulterius serpat, viâ præcludere cupientes, habitâ super prædictis erroribus, & eorum singulis diligenti trutinazione, discessione, ac districto examine, maturâque deliberatione, omnibusque ritè pensatis, ac sæpius ventilatis cum Venerabilibus Fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac Regularium Ordinum Prioribus seu Ministris Generalibus, pluribusque aliis Sacræ Theologiæ, nec non utriusque Juris Professoribus sive Magistris, & quidem peritissimis: reperimus eosdè errores, respectivè (ut præfertur) articulos non esse Catholicos, nec tamquam tales esse dogmatizandos, sed contra Ecclesiæ Catholicæ doctrinam sive Traditionem, atque ab ea veram divinarum Scripturarum receptam interpretationem: cuius auctoritati ita acquiescendum censuit Augustinus, ut dixerit se Evangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ Catholicæ intervenisset auctoritas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo vel aliquibus, palam sequitur, eandem Ecclesiam, quæ Spiritu sancto regitur, errare, & semper errasse. Quod est utique contra illud, quod CHRISTUS Discipulis suis in Ascensione sua (ut in sancto Evangelio Matthæi legitur) promissit dicens: Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Necnon contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorû

quoque, & Summorum Pontificum expressas Ordinationes, seu Canones; quibus non obtemperasse, omnium hæresum, & schismatû, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit.

De eorundem itaque Venerabilium Fratrum nostrorum consilio & assensu, ac omnium, & singulorum prædictorum, maturâ deliberatione prædictâ, auctoritate Omnipotentis DEI, & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & nostrâ, præfatos omnes, & singulos articulos seu errores, tamquam (ut præmittitur) respectivè hereticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensivos, vel simpliciû mentium seductivos & veritatî Catholicæ obviantes, damnamus, reprobamus, atque omninò rejicimus, ac pro damnatis, reprobatis, & rejectis ab omnibus utriusque sexûs Christi fidelibus haberi debere, harum serie decernimus, & declaramus. Inhibentes in virtute sanctæ Obedientiæ, ac sub pœna majoris excommunicationis latæ sententiæ, necnon quoad Ecclesiasticas, & Regulares personas, Episcopatum omnium, etiam Patriarchatum, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum quoque, & Prioratû, etiam Conventualium, & quarumcumque dignitatum, aut beneficiorum Ecclesiasticorum, Sæcularium, aut quorumvis Ordinum Regularium, privationis, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda: quo verò ad Conventus, Capitula, seu domos, aut pia loca sæcularium, vel regularium, etiam Mendicantium, necnon Universitatis etiam studiorum generalium, quorumcumque privilegiorum indultorum, à Sede Apostolica, vel ejus Legatis, aut aliis quomodolibet habitorum, vel obtentorum, cuiuscumque tenoris existant, necnon nominis, & potestatis studium generale tenendi, legendi, ac interpretandi quasvis scientias, & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda; Prædicationis quoque officii, ac amissionis studii generalis, & omnium privilegiorum ejusdem: quo verò ad sæculares ejusdem excommunicationis, necnon amissionis cuiuscumque emphiteusis, quorumcumque

cumque feudorum tam à Romana Ecclesia, quàm aliâs quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda: necnon quoad omnes, & singulos superius nominatos, inhibitionis Ecclesiasticæ sepulturæ, inhabilitatisque ad omnes, & singulos actus legitimos, infamiæ, ac dissipationis, & criminis læsæ Majestatis, & hæreticorum & fautorum eorundem in jure expressis pœnis, eo ipso, & abique ulteriore declaratione per omnes, & singulos supradictos, si (quod absit) contrafecerint, incurrendis; à quibus vigore cuiuscumque facultatis, & clausularum eis in confessionalibus quibusvis personis, sub quibusvis verborum formis contentarum, nisi à Rom. Pont. vel alio ab eo ad id in specie facultatem habente, præterquam in mortis articulo constituti, absolvi nequeant. Omnibus, & singulis utriusque sexûs Christi fidelibus, tam laicis, quàm clericis, sæcularibus & quorumvis Ordinum Regularibus, & aliis quibuscumque personis cuiuscumque statûs, gradûs, vel conditionis existant, & quacumque Ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Patriarcharum, Metropolitanarum, & aliarum Cathedralium, Collegiatarum, ac inferiorum Ecclesiarum Prælatibus, Clericis, aliisque personis Ecclesiasticis, sæcularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantiû Regularibus, Abbatibus, Prioribus, vel Ministris Generalibus, vel particularibus Fratribus seu Religiosis, exemptis, & non exemptis: Studiorum quoque Universitatibus sæcularibus, & quorumvis Ordinum etiam Mendicantium Regularibus, necnon Regibus, Imperatori, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Conductoribus, Domi-cellis, omnibusque Officialibus, Judicibus, Notariis, Ecclesiasticis, & sæcularibus, Communitatibus, Universitatibus, Potentatibus, Civitatibus, Castris, Terris, & locis seu eorum, vel earum civibus, habitatoribus, & in-

colis, ac quibusvis aliis personis Ecclesiasticis, vel Regularibus (ut præfertur) per universum orbem, ubicumque, præsertim in Alemania existentibus, vel pro tempore futuris, Ne præfatos errores, aut eorum aliquos, perversamque doctrinam huiusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publicè vel occultè, quovis quæsito ingenio vel colore, tacitè, vel expressè favere præsumant.

Insuper, quia errores præfati, & plures alii continentur in libellis seu scriptis Martini Luther, dictos libellos, & omnia dicti Martini Scripta seu Prædicationes, in Latino, vel quocumque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores seu eorum aliquis continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omninò rejicimus, & pro omninò damnatis, reprobatis, ac rejectis, (ut præfertur) haberi volumus, mandantes in virtute sanctæ Obedientiæ, & sub pœnis prædictis eo ipso incurrendis, omnibus, & singulis utriusque sexûs Christi fidelibus superius nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, Prædicationes, seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos supradictos continentia, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, sive defendere, per se vel alium, seu alios, directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè, publicè vel occultè, aut in domibus suis, sive aliis publicis, vel privatis locis tenere quoquo modo præsumant: quinimò illa statim post harum publicationem ubicumque fuerint, per Ordinarios, & alios supradictos diligenter quæsita, publicè, & solemniter in præsentia Cleri, & populi, sub omnibus, & singulis supradictis pœnis, comburant. *Aliæ clausule fusiùs sequuntur.*

Datum Romæ apud S. Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo vigesimo, die XVII. kalend. Julii, Pontificatûs nostri anno octavo.

Pergit autem, in clausulis supra, terminum præscribere Luthero & adherentibus ut resipiscant, Non resipiscentes post elapsos sexaginta

ginta dies capiendos, Fidelibus indicit. Loca in quibus illi commorabuntur Interdicto subijcit. Derogat privilegiis si quæ essent his opposita. Mandat excommunicari alios, si qui impedirent Bullæ publicationem: quam postea debite factam etiam ipse testatur in Diplomate edito anno sequenti, quo Lutherum & sequaces adhuc contumaces excommunicationem, & alias pœnas incurrisse declarat. Prædicta omnia habet Bulla superius recitata, quæ integrè continetur in Tomo primo Bullarii Romani novissimi paginâ 451.

Articuli quidam particulares in Ioanne Wiclefo inter alios damnati à Martino V. Pont. in Bulla quæ incipit, Inter cunctas Pastoralis curæ sollicitudines.

Substantia panis materialis, & similiter substantia vini materialis remanent in Sacramento altaris.

Accidentia panis non remanent sine subiecto in eodem Sacramento.

Christus non est in eodem Sacramento identicè & realiter in propria præsentia corporali.

Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat.

Non est fundatum in Evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.

Si homo fuerit debite contritus, omnis Con-

fessio exterior est sibi superflua & inutilis.

Contra Scripturam sacram est, quod Viri Ecclesiastici habeant possessiones.

Prelatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium regni, eo ipso traditor est Regis & regni.

Nullus est Dominus civilis, nullus est Prelatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.

Populares possunt ad suum arbitrium Dominos delinquentes corrigere.

Decime sunt pure eleemosynæ, & possunt Parochiani, propter peccata suorum Prelatorum, ad libitum suum eas auferre.

Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro alijs, eis in temporalibus subvenientibus.

Omnia de necessitate absoluta eveniunt.

Religiosi viventes in Religionibus privatis, non sunt de Religione Christiana.

Ditare Clerum est contra regulam Christi.

Ecclesia Romana est Synagoga satanæ, nec Papa est proximus & immediatus Vicarius Christi & Apostolorum.

Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandum humanos contractus, & commercia civilia. Ibidem alia cum Lutero & alijs hereticis fere communia.

Data est prædicta Bulla Constantiæ (ubi à Concilio damnatus Wiclefus) 8. Kalen. Martii Pontificatus Martini V. anno primo: & reperitur in Bullarii Romani Tomo 1. folio 236.

PARS

PARS SECUNDA. RESOLUTIONES THEOLOGICÆ IN SCHOLIS CONTROVERSÆ.

Quia necessarium est Missionario, & Ceteris, qui alios docent, accuratè discernere Controversias purè Polemicas à Quæstionibus Scholasticis, quæ inter ipsos Catholicos in utramque partem liberè disceptantur: maximè quoque decet Virum litteratum Quæstiones subtiliores in promptu habere, quæ passim in disputationem venire solent, & quarum ignoratio faciliè doctrinam sanam cum damnata confundit. Hinc, ex plurimum desiderio, harum notitiam, statum, argumenta, resolutiones, partim hic, partim alibi, brevi, commodèque methodo exponemus.

CONTROVERSIA PRIMA.

De varia in Deo Scientia, ac præscientia futurorum.

§. I.

Notio, ac divisio Scientiæ divinæ.

Primò: Deo nulla inest realis distinctio, præterquam trium Personarum: Hinc quævis intellectio, aut volitio divina aliud non est, quàm Deus per se intelligens, aut volens, sine ulla actuum distinctione, aut nova accessione, per quam aliqua mutationis internæ umbra inducatur.

2. Nulla Dei intellectio est merè apprehensiva, aut etiam opinativa; sed omnis ejus cognitio perfecta scientia est. Quidquid enim cognoscit, id clarè, certèque judicat. Neque judicium illud scientificum formatur more nostro per compositionem ac divisionem, sed per simplicem repræsentationem, absque eo quod prædicatum ad subiectum mediante copulâ referatur dum affirmat, aut à subiecto removeatur dum aliquid negat.

3. Scientia Dei non est discursiva, sive illativa unius ex alio, Quia aliqua mentis imperfectio est, ex antecedente clarior cognito elicere consequentis cognitionem obscuriorem, quod in omni discursu contingit. Hinc dum cognoscit Deus suam omnipotentiam esse productivam leonis, non movetur intellectus divinus à potentia productiva leonis cognita, ad cognoscendum leonem, sed utrumque simul & per se perfectissimè comprehendit.

4. Divisio Scientiæ divinæ communior est, in scientiam naturalem sive necessariam, quâ Deus ab æterno, ante omne liberum Decretum suæ voluntatis, cognovit res possibles, quæ non potuerunt aliter se habere, ut mundum esse producibilem: & in scientiam liberam, quâ cognoscuntur res contingentes, sive quæ potuerunt aliter se habere, v. g. Judam peccare.

Ea divisio aliter exprimitur, in scientiam simplicis intelligentiæ, quâ Deus cognovit res possibles quasi abstrahendo ab earum existentia: in scientiam Visionis, quâ videt totam seriem rerum existentium in quacunque temporis differentia: & in scientiam

A a

Me-

Mediam, quā cognoscit rem futuram sub conditione contingenti, sive quid homines & Angeli facturi essent pro sua libertate, si cum his vel illis circumstantiis, in hoc vel illo rerum ordine collocarentur.

5. Ut hæc triplicis scientiæ distinctio clariùs inhæreat: Primò concepiatur, Deum ab æterno, antequam aliquid extra se producere statuisset, in Mente sua, tanquam in lucidissimo speculo, complexum fuisse infinitos rerum ordines, quos si vellet, condere potuisset: Secundò, distinctè percepisse, quid in singulis ordinibus futurum esset ex libero hominum & Angelorum arbitrio, si decerneret illos in his vel illis circumstantiis actu producere: Tertiò, ex illis omnibus elegisse hunc ordinem rerum, qui à prima mundi creatione perseverat, & continuâ serie deinceps decurret: Quartò, hac electione constitutâ, absolutè & determinatè ex parte sui actûs vidisse omnia quæ in hoc ordine ex libero hominum & Angelorum arbitrio fiunt; præter hæc præscivisse universa, quæ in quavis hypothese futura essent: Atque hæc sub conditione tantum futura, alii per scientiam quam nuncupamus Mediam, alii aliter prænosci contendunt, ut jam dicemus.

§. 2.

DE SCIENTIA MEDIA

Controversiæ status, & origo breviter exponitur.

EXorta est Controversia hæc in Scholis celeberrima de scientia Media præcipuè circa annum 1588. dum in lucem prodit liber P. Ludovici Molinæ Societatis Jesu Theologi, Ulyssipone in Lusitania, de Concordia Gratiæ &c. Sed & Opere nondum typis vulgato, ut in ipsis cunis præfocaretur, summo studio contendit ex Schola S. Thomæ Dominicus Bannez, aliique, à quibus doctrina de scientia media, & auxiliis, ad Tribunal S. Inquisitionis Lusitanicæ delata est,

& in multis vehementer accusata. Sed in hoc judicio, omni erroris suspitione liberata, robur potius quàm detrimentum accepit. Instauratur in Inquisitione Hispanica nova accusatio: ac primò Complutensis Universitas, jubente Illustrissimo Nuntio Cardinale Cajetano, & Senatu S. Inquisitionis, Molinæ Concordiam per annum integrum rigido examini subjecit. Sed & hinc purior, robustiorque evasit, dum tandem primo Octobris anno 1596. Universitatis calculo declaratur, in Molinæ Concordia contineri sanam & Catholicam doctrinam, Scripturæ, Concilii, Patribus, & Scholasticis consentaneam: uti testatur ipse Academiæ Rector in litteris Romam datis ad Cardinalem Pompejum Aragonium, quæ extant apud Paulum Leonardum p. 1. n. 36.

Itaque dum scientiæ mediæ per universam Hispaniam exagitata nihil detrimenti, multum verò incrementi, & gloriæ accederet, visum est illius Impugnatoribus rem totam ad Romanæ Inquisitionis tribunal revocare, ac si ea nondum alibi satis ventilata fuisset. Sic enim ex fidei monumentis rem prodit Ripalda tom. 2. de ente supernat. disp. 113. n. 55. Affectu Dominici Bannez, non acquiescentes judicio Hispanorum, ad supremum Romanæ Inquisitionis tribunal appellarunt, misilque in sollicitationem causæ Legato sui Ordinis, qui prolixum in doctrinam Molinæ Scriptum, Cardinali Alexandrino dictum, obtulit. Cardinalis pro excutienda Molinæ doctrina Congregationem octo Theologorum à Clemente VIII. obtinuit, quibus postea duo alii accessere. Sed cum hi ex Molinæ Concordia propositiones aliquas modò censurarent, modò easdem censurâ eximerent, placuit tandem Pontifici censuras aut sententias in privatis Conventibus hætenus latas suppressere aut suspendere, & causam totam ad se revocare, solemniter coram se, & Cardinalibus, ac Judicibus disputandam à selectis Doctoribus tum Patrum Dominicanorum, tum Societatis Jesu, utriusque etiam Ordinis Generali assistente.

Inchoatæ

S. III.

Explicatur, & probatur necessitas scientiæ Mediæ.

Inchoatæ itaque sunt die 28. Martii Anno 1602. Romæ in litterario theatro, summâ orbis Christiani expectatione, celeberrimæ illæ inter utrumque Ordinem Disputationes, quæ ingenti utrimque conatu protractæ fuerunt usque ad annum 1606. Hujus temporis decursu habitæ sunt Concertationes quadraginta septem, quarum triginta septem præsentente Clemente VIII. celebratæ sunt, quod è vivis sublato, Paulus V. reliquis decem Disputationibus interfuit.

Tandem de rebus disputatis accuratè collecta est Judicum censura, & Summo Pontifici tradita: qui, inquit Ripalda, conveniens cum solis Cardinalibus eam expendit, & de sententia juxta merita causæ ferenda consulit. Ac demum ipsâ die D. Augustino sacra 28. Augusti 1606. majori meliorique Censurâ parti adhærens, cum iisdem Cardinalibus pronuntiavit. "Ut, omnis doctrina Molinæ, indemnis persisteret, & utriusque Familiæ sententia in Scholis Catholicis tutè & impune doceretur, donec aliud à Sancta Sede decerneretur. Eâ tamen lege, ut neutra pars alteram, censuris carpat, injuriisve laceret. Quæ Pontificis Sanctio utrique parti intimata est, & ulterior hujus causæ procellio interdicta. Hoc Pauli Pontificis Decretum inter alios refert Spondanus ad annum 1606. Et de eo plura notatu digna fusè tradit Petrus à S. Josepho, Paulus Leonardus, Ripalda, Henao, & Anatus de scientia media disp. 4. cap. 1. & in Responsione ad fabulas Quæstionarii Toloſani. Scio quas tenebras his Actis offundere molitur Xantes Mariales in sua Bibliotheca Relect. 17. p. 459. & alibi, quas Apostolicâ auctoritate dissipavit Innocentius X. in calce Decreti à se editi 23. Aprilis anno 1654.

Verum mihi hoc loco consilium non est pluribus monumentis, quæ ad manum sunt, huic causæ præsidium adferre, sed tantum aliquam ejus notitiam delibare, in ordine ad alias Controversias, quæ hic, & alibi in hoc Opere tractantur.

Scientiam in Deo Mediam negant, ut dixi, ex professo Thomistæ, neque eam admittunt plerique Scotistæ; plures tamen Academiæ, ac Scholæ celebriores eam non excludunt, imò passim à Viris doctrinâ eximiis, multis, magnisque encomiis celebratur, ut videre est apud P. Henao, & plures alios. Ut verò Controversiæ decido, ejusque probatio distinctiùs intelligatur.

Dico primò, admittenda est in Deo scientia illa conditionalium, quam nos mediam vocamus; hoc est, novit Deus infallibili scientiâ non solum quid agere possint, sed etiam quid facturæ essent singulæ causæ liberæ, si locarentur in his vel illis circumstantiis ad actionem ponendam vel non ponendam conducentibus, & haberent omnia ad liberè agendum requisita, quamvis causæ illæ nunquam sint futuræ, vel certè nunquam in talibus circumstantiis constituendæ; cujus exempla dabimus Aſert. 2. de Tyrriis & Ceilitis.

Scientiam hanc infallibilem de conditionate futuris habere Deum, saltem in suis Decretis, de quibus infra, admittunt quoque recentiores Thomistæ: negarunt tamen illam absolutè nonnulli antiquiores, ut Ledesma, Cabrera, aliique, qui circa objecta sic conditionatè futura agnoscebant tantum in Deo, scientiam conjecturalem: ac Ledesma quidem de scientia futur. conting. disp. 2. disser. disertè asserit, posse quidem Deum judicare quid foret verosimilius vel probabilius in tali eventu, non tamen posse definitum judicium ferre, quod hoc esset aut erit, si illud fiat vel fieret.

Oportet igitur accuratè observare, Controversiam celeberrimam inter Thomistas & Autores Societatis non esse sitam in eo, An Deus certò cognoscat futura contingentia quæ

quæ nunquam erunt, sed tantum futura essent positâ hac vel illâ conditione: in hac enim scientia Deo attribuenda plerique nobiscum conveniunt. Sed quæstio principalis est, An Deus cognoscat illa futura directe in seipsis sive antecederet ad sua Decreta, ut docent authores Societatis; an verò in suis Decretis, quæ Thomistæ statuunt in Deo absoluta ex parte actûs, & conditionata ex parte objecti, circa omnes actiones liberas conditionatè futuras, quale est hoc Decretum; Decerno ut si Petrus intret domum Caiphæ Christum neget, si respiciatur à Christo moveatur ad pœnitentiam. Cum autem alii in hujusmodi Decretis, cum prædeterminatione Physica quibus nituntur, gravem ostendant difficultatem, ut consistant cum libertate actuum humanorum, quam beneficio scientiæ mediæ facilius expediunt; hinc illa scientia contra se, suosque Authores aliquem invidiæ fomitem ministravit.

Dico tamen secundò, Scientia media jam explicata fundamentum habet solidissimum tam in Scriptura, quam in Ratione.

Probatur itaque primò, ex pluribus Scripturæ locis, ac præcipuè 1. Regum c. 23. ubi Davidi Deum consulenti, An descenderet Saul in Urbem Ceilam, & an eo adveniente Viri Ceilitæ Davidem Sauli tradituri essent. Respondit Deus, *Si manseris in Ceilam descendet Saul, & à Ceilitis in manus ejus tradèris*. Itaque prævidit Deus sub conditione futurum adventum Saulis, & Traditionem Davidis, quæ nunquam absolute consecuta est. Atqui Deus non habuit Decretum, quo voluit, ut si David permaneret in urbe, Ceilitæ eum traderent. Ergo Deus illud prævidere debuit independentè à tali Decreto, per scientiam quam vocamus mediam. Minor probatur, Quia Deus non potest velle, aut decernere ut fiat malum, quale facturus erat Saul postulando sibi tradi, & Ceilitæ tradendo Davidem innocentem, aliàs enim Deus id decernendo se præberet authorem actûs mali: nam eadem ratio quæ vetat Deum absolute prædefinire actus peccaminosos, pro-

hibet etiam eosdem decernere sub aliqua conditione.

Probatur idem ex verbis Christi Matt. 11. *Si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*. Ubi exprobat Judæis quod pœnitentiam non egerint, qualem facturi erant Tyrii & Sidonii, si Deus illis eadem miracula, eandemque gratiam præbisset. Nullam autem vim habuisset ista exprobratio, sed potius frivola & iniqua foret, si necessarium esset, istiusmodi Decretum ex parte actûs absolutum, quo statuerit Deus convertere Tyrios, si Christus apud illos virtutes & miracula patrasset. Respondere enim Judæi Christo exprobranti meritò potuissent: *Quid mirum est convertendos Tyrios, si vidissent illa miracula, & nos illis visis minimè converti? Quandoquidem Decretum habueris convertendi Tyrios, si signa illa spectassent, pro nobis autem sub eadem conditione convertendis destititale Decretum, quod tamen ad nostram conversionem est omnino necessarium*. Tantumdem enim illud est, ac si Judex captivum, quem clausum detinet, hortetur ut carcere egrediatur, & egredi cunctantem hoc modo increpet. Si hoc dicerem socio captivo, ille confestim exiret, habeo enim Decretum, ubi hoc dicerem simul fores carceris illi referandi, quod tibi facere non decrevi. Quis non videt Viro prudenti, multò magis Christo, indignam esse istam increpationem, admittam necessitate talis Decreti.

Retorquet in nos istam Judæorum querelam in nuperis Thesisibus Eximius P. Jansens, nec non Exim. P. Harney Thesi 16. *Idem*, inquit, *in tua opinione dicerent (Judæi) ob negatam ipsis vocationem certò congruam, qualis Tyriis concessa fuisset*. At non ferit nos ista retorsio. Replicare enim isti querelæ in nostra sententia meritò potuit Christus, hoc modo: Vestra culpa factum est, quod illa gratia sufficiens, quâ nunc vocati estis, non fuerit prævisa certò congrua & efficax, qualis omnino esset, si velletis cum ea liberè converti & pœniterere, quod in vestra situm est

est potestate. At non ita ab ipsorum libertate pendebat, quod Deus ab æterno non habuerit Decretum illud ex parte actûs absolutum visis miraculis illos convertendi per media prædeterminantia, quale Decretum ponunt in Deo respectu Tyriorum, si ea miracula ipsis proposita fuissent.

Porro ad enervandam vim argumenti, quod supra assumpsimus pro scientia media, novam subtilitatem commentus est Joannes Caramuel in sua Theol. Fundamentali lib. 1. Thesi 6. Statuit illè in Tyriis & Sydoniis piam affectionem erga miracula, & Decretum actuale amplectendi Religionem, quam viderent miraculis comprobata: ex quo, inquit, per infallibilem consequentiam constare poterat, visis prodigiis, convertendos fuisse: pium autem affectum, & illud actuale Tyriorum Decretum cognoscebat Deus scientiâ visionis; nihil igitur opus erat scientiâ mediâ.

Sed respondeo, machinam hanc imaginariam facile corruiere, negando in Tyriis eo tempore existitisse istud actuale Decretum, quod nullo fundamento ab Adversariis astruitur. Vel enim Decretum illud publico Senatûs, populi que consensu conditum fuit, vel privato singulorum civium consilio conceptum? Si publico omnium consensu, incumbit Adversariis ostendere, in quibus tabulis, aut monumentis Decretum illud memoriæ proditum existat, nisi velint agnoscere, non Tyriorum Decretum, sed suum esse commentum. Si autem asserant privato consilio singulorum animos miro consensu coaluisse in pium illud Decretum capeffendæ Religionis miraculis confirmatè; nemo non videt quàm parum probabilis, multò minus infallibilis sit arcana ille Tyriorum consensus: cum passim in Scripturis de Tyriorum dura cervice, & impietate extant plurima; de pio autem ad veram Religionem affectu nihil usquam scriptum reperiatur, præterquam in eorum libris, qui hoc contra scientiam mediam argumentum recenter excogitarunt: quod cum ostenderim probabili fundamento destitutum per se corruiere, non est cur operosius expugnetur.

Aliam, sed non multò meliorem, evadendi viam tentarunt nuper aliqui, qui ad eundem Scripturæ locum respondent; Tyrios præ Judæis minori affectu suis vitiis, & erroribus adhæsisse: potuit igitur Deus per visionem istius affectûs infallibiliter scire Tyrios non amplius erroribus suis adhæsuros fuisse, si eodem tempore fuissent fortius impulsus ad pœnitentiam per gratiam & miracula, quibus conversi non sunt Judæi, utpote suis vitiis & erroribus majori affectu alligati. Sufficiet ergo, absque scientia media, visio divina circa istam Tyriorum dispositionem olim actu existentem, ut inde certò cognoscat eorum pœnitentiam sub conditione futuram.

Sed contra, Supponere videtur hæc responsio, minorem affectum in vitia, accedente majori impulsu gratiæ, necessariò succumbere, & voluntatem gratiæ tunc impellenti infallibili lege obsecundare: unde sequetur, pœnitentiam sic prævisam non fore liberam, atque ita hanc responsionem impingere in doctrinam Jansenii de gratia victrici: parum enim referre videtur, si major impulsus gratiæ necessariò victricis componatur cum minori affectu in vitia, siue cum minori inclinatione concupiscentiæ, modò voluntas sub illis constituta ex vi intrinseca & infallibili istius gratiæ ad actum pœnitentiæ determinari debeat.

Quamquam & hæc objectio, in hypothesi quam supponit, eodem cum priori vitio laboret. Gratis enim assumitur Tyrios & Sydonios, homines insigniter impios, minori affectu suis vitiis adhæsisse, quàm Judæos Bethsàidæ incolas, qui Dei notitiâ, & lege, & plurimis divinæ ultionis exemplis instructi erant, quibus poterat vehementior in vitia affectus non parum elidi. Et in hoc ipso consistere videtur vis exprobrationis divinæ, quod cum Tyrii & Sidonii infideles majorem haberent obicem conversionis, facilius tamen per eadem miracula, eandemque gratiam liberum voluntatis arbitrium ad pœnitentiam inflexissent

Quod si adhuc de Tyrionum moderationi in vitia affectu benignius hinc sentiendum esse contendas, cogeris etiam ad Sodomitas idem patrociniū extendere. Nam in eodem contextu de Capharnaō Judæorum urbe continuū subiungitur: *Si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ in te, fortè mansissent usque in hodiernum diem*, nempe persecuturam conversionem & poenitentiam. An ergo cognovit Christus scientiā visionis Sodomitas minori affectu ferri in sua vitia, quàm Judæi Capharnaitæ suis erroribus adhærerent? At contra, ipsa Scriptura disertè testatur *Genesis* 13. Sodomitas fuisse *homines pessimos*, & in suis vitiis ad extremum induratos: & tamen horum poenitentia conditionata præ Capharnaitis à Christo cognita, & prænuntiata fuit: non utique ex minori in vitia affectu, qui ulticibus è cælo flammis ac sulphure cohibendus erat; sed ex ipsa libera, ac laudabili voluntatis ad poenitendum determinatione sub conditione futura, & per scientiam mediam prævisa. Neque video quorsum, ob expositionem tam parum solidam, aliqui scientiæ mediæ patroni iudicaverint hunc Scripturæ locum non satis illi patrocinari.

Probatur secundò assertio, ex Ratione, quā simul scientiæ mediæ singularis usus, ac necessitas declaratur. Quia ad salvandam libertatem & meritum nostrorum actuum necesse est dicere, omnes gratias, quæ ad actum eliciendum proximè conducunt, esse indifferentes, sic ut voluntas illis habitis possit seipsam determinare sive ad agendum, sive ad non agendum: actio enim ad quam voluntas non à se, sed ab alio principio determinatur, non potest esse voluntati libera, aut meritoria. Et tamen ex altera parte necesse est asserere, aliquas gratias sic dari à Deo ut infallibiliter inferant actum voluntatis creatæ, cum non possit Deus homines certò destinare ad merita gloriæ æternæ, nisi per gratias quas novit fore efficaces. Hæc autem duo optimè conciliantur per scientiam mediam, & non ita per viam, cui alii insistant. Nam

posito quod Deus istā scientiā videat. Si Petrus in talibus circumstantiis habeat hanc gratiam, eliciet actum amoris Dei, potest discernere Petro dare in talibus circumstantiis illam gratiam: atque ita decernet gratiam quæ infallibiliter inferet effectum, liberè tamen ponendum, ex determinatione libera Petri per scientiam mediam prævisa. At verò absq; ista scientia non ita apparet, quā ratione possit dicta efficaciam gratiæ à Deo dandæ cum libertate voluntatis conciliari. Debebit enim illa efficax & infallibilis connexio gratiæ cum actu provenire, vel ex ipsa natura & entitate gratiæ, per se determinantis, & sic non relinquet voluntatem proximè indifferentem ut possit seipsam determinare: vel certè ponet aliud, quo proximè determinetur, in præjudiciū libertatis. Quæ difficultas plures etiam ante Jansenium, in eum errorem impulit, ut absolute negarent ad libertatem requiri illam voluntatis indifferentiam. Hunc nos scopulum existimamus aptissimè declinari per usum scientiæ mediæ jam expositum; alii aliter, quorum varias & probabiles de hoc puncto sententias dabimus infra in Controversia 7.

§. IV.

Dissolvuntur breviter variorum Argumenta contra scientiam Mediam.

Objiciunt primò, Scientiam mediam auferre Deo rationem primæ causæ, & primi liberi. Absit tantum nefas à Scientia illa minimè noxia. Probant tamen, Quia supponit liberam determinationem voluntatis creatæ conditionatè futuram, ante omne Decretum actuale, & determinatum voluntatis divinæ. Estò: Quid inde piaculi, quod Causa prima considerata in statu conditionato nihil actu agat, ubi actu nihil agitur. Sic enim in simili forma argumentor, & ostendo ex illa objectione sequi, Scientiam etiam simplicis intelligentiæ auferre à Deo rationem

nem primæ causæ, & primi liberi: Deus ut cognoscens per scientiam simplicis intelligentiæ objectum in statu possibilitatis v.g. actum creaturæ possibilem, nullum de eo objecto habet actuale decretum: ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum. Si claudicat hæc sequela, vacillat & ista: Deus per scientiam mediam cognoscens objectum in statu conditionato nullum de eo habet actuale decretum: Ergo Deus ut sic cognoscens non est prima causa, aut primum liberum. En utrobique error idem se manifestat, quod nempe exigatur in statu non absoluto divina libertas absolute exercita.

Debet igitur hinc primum liberum sive primum determinans sumi proportionatè ad statum in quo objectum consideratur; hoc est, in statu possibilitatis, Deus est primum liberum sive determinans, non actu, sed possibiliter; in statu conditionato Deus est primum liberum non actu, sed conditionatè, sive, esset primum agens liberè si conditio poneretur; in statu autem absoluto Deus est primum liberum actu & absolute. Cum ergo pro illo triplici statu, in quo res eadem considerari potest, Deus sit primum agens & primum liberum, nullo prorsus modo per scientiam mediam excluditur à ratione primi agentis, liberi, determinantis. Nec impedit illa quò minus omne agens, & liberum creatum à Deo volente & decernente accipiat & ipsam potentiam eligendi, & totum actum electionis, relativè ad statum possibilem, conditionatum, aut actualem, in quo res à mente nostra consideratur existere. Hoc si ritè attenderetur, multum difficultatis, & contentionis evanesceret.

Objicies tamen secundò: Scientia media lædit in hoc libertatem divinam, quod non proponat Deo objectū suum cum indifferentia ad existendum, vel non existendum, sed exhibeat determinatè futurum, si ponantur certæ circumstantiæ, quasi præveniēdo determinationem divinam.

Respondeo negando assumptum: & iterum

moneo, frustra objici læsionem aut impedimentum libertatis in statu conditionato, ubi non datur locus libertati exercendæ, quæ tantum actu exerceri potest in statu absoluto. Cæterum non proponit scientia media actum voluntatis humanæ futurum sine dicta indifferentia, nisi ex hypothesi quod Deus liberè vellet suam gratiam, & concursum, & reliquas conditiones præbere, cum quibus prævidetur connectenda actio voluntatis humanæ, adedque actus conditionatè prævisus per scientiam mediam, supponit etiam conditionatum exercitium libertatis divinæ, sive, quod hoc exercitium actu esset, si actura foret voluntas creata. Non enim concipitur hæc actura, nisi supponantur ad futura omnia ex parte Dei ad agendum requisita.

Objicies tertio: Cum scientia media non consistit libertas voluntatis creatæ: Posito enim auxilio divino, & scientiā mediā, quā Deus novit, si detur hoc auxilium in his circumstantiis habituram effectum, non potest non sequi consensus voluntatis creatæ.

Respondeo, Si ita noxia est libertati humanæ scientia media auxilii indifferentis, væ prævisioni prædeterminationis physicæ, actū per se infallibiliter inferentis. Nihilominus, admittunt Adversarii Deum prævidere, si ponatur prædeterminatio physica, voluntatem liberè consensuram: Si ergo scientia conditionata futuræ prædeterminationis non tollit libertatem voluntatis humanæ, quomoddò eam tollet scientia conditionata auxilii indifferentis, quod ex parte sua voluntatem indeterminatam relinquit?

Ad rationem itaque allatam, in forma dico: Posita auxilio divino, & istā scientiā mediā, non potest non sequi consensus voluntatis humanæ, necessitate aliquā simpliciter antecedente istum consensum, nego; necessitate aliquā consequente & præsupponente liberum exercitium voluntatis, concedo; hæc autem præscientia non potest tollere illam libertatem cujus exercitium à præscientia non pendet, sed potius illa præscientia depen-

dependet à determinatione conditionata & libera ipsius voluntatis. Per scientiam itaque mediam idem solum novit Deus Petrum consensurum, si ponatur in his circumstantiis, quia reipsa in illis constitutus ad consensum liberè se resolveret. Nulla igitur hic est necessitas nisi merè consequens ex hypothesi liberæ determinationis voluntatis humanæ, cum absolute fuerit in potestate Petri efficere, ut Deus hanc scientiam non haberet, sed contrariam de negatione consensûs, si nempe Petrus in illis circumstantiis positus nollet consentire.

Quinimò, si voluntas esset instructa gratiâ, & concursu Dei, & aliis ad agendum proximè requisitis, eodem modo actum eliceret, etiamsi scientia illa à Deo penitus abesset. Ista enim præscientia conditionata, quæ in actum nullo modo influit, non requiritur ad hoc ut voluntas possit agere, uti aliqui præposterè concipiunt, sed ut Deus in decernendo actu libero creature procedat providè, & non cæco modo, per auxilia & media indifferentia, cum quibus non potest cognosci jungendum esse effectum, nisi id exploretur beneficio scientiæ mediæ, sine qua in obtinendo efficaciter actu libero, dirigendæ essent à Deo suæ gratiæ eventus incerti: sicut ab homine emittuntur in scopum plures sagittæ, de quibus incertus est an hæc, an aliâ scopus attingetur, cum singulæ ad hoc sint indifferentes, & possint à scopo aberrare.

Instabis, Etsi admitteretur scientia media esse posterior consensu voluntatis creata ut conditionatè futuro, est tamen illa prior eodem consensu in statu absoluto, sive ut est absolute futurus, & stante illâ præscientiâ necessariò sequetur: Ergo scientia media aufert libertatem istius consensûs ut est absolute futurus.

Respondeo distinguendo antecedens: Scientia media est prior consensu absolute futuro aliquâ prioritate rationis, in quantum dirigit Deum ut actum futurum absolute decernat, concedo antecedens: Est prior con-

sensu absolute futuro aliquâ prioritate naturæ, per modum causæ influentis, nego antecedens. Tantum enim requiritur illa scientia in Deo, ut cognoscatur consensus ille positus mediis indifferentibus infallibiliter secuturus, non verò ut illa in actum influat. Quinimò positis ceteris prærequisitis actus ille non minùs eliceretur, etiamsi scientia media abesset, ut supra ostendi, uti & ipsam scientiam mediam potius dependere à libero exercitio huius actûs sub conditione futuri.

Quomodo verò universim scientia media, aut alia, quæ sic præcedunt actum liberum ut ab ipso libero actûs exercitio dependeant, nullo modo officiant libertati, clariùs elucescet ex similitudine Umbræ, quæ corpus nostrum antecedit quando sol nobis à tergo obvertitur. Nihil enim ambulantis libertati obest illa umbra necessariò antecedens, cum illâ non obstante possit homo pro suo arbitrio huc, vel illuc ambulare, & efficere ut hæc, vel illa umbra præcedat, quamvis ex hypothesi quod stet ad solem retrò lucentem debeat aliqua umbra hominem antecedere. Est autem rerum futuritio quasi quædam umbra intelligibilis, quæ licet intervallo temporum rerum futurarum existentiam antecedit, ab hac tamen futura existentia tota illa antecedens futuritio dependet. Non potest igitur illa futuritio aut prænotio rerum futurarum libertati præjudicare, etiamsi res quæ est, vel esset futura, per suam futuritionem antecedentem, seipsam quodammodò objectivè antevertat, uti umbra quasi quid idem cum corpore, ipsum corpus antecedit. Quæ similitudo faciliùs accommodabitur rebus, quæ tantum sub conditione essent futuræ, si more Mathematicorum nunc consideremus astrorum umbras sive eclipses, quæ post viginti millia annorum essent futuræ, quamvis fortè mundus tam diu non stabit: adeoque eclipses illæ nunquam sint futuræ, habent tamen nunc suam futuritionem in mente Mathematicorum. Sic etiam futuritio conditionata non causatur

tur ab ullo quod actu est, vel erit, sed ab eo quod esset si conditio poneretur. Et per hanc similitudinem aptè explicari potest, quod pacto omnis Dei præscientia, prædefinitio, prædestinatio, reprobatio, quamvis fuerint ab æterno, non tollant hominis libertatem, sed à nostro arbitrio bene, vel malè operante dependeant; quod ægrè capiunt rudiores.

Objicies quartò: Usus ille scientiæ mediæ favere videtur errori Semipelagianorum. Si enim Deus in distribuenda gratia dirigatur per scientiam illam conditionalem, sequetur opera conditionatè ponenda, esse causam, cur Deus hanc gratiam homini largiatur; in hoc autem errarunt Semipelagiani.

Respondeo, negando assumptum: Ad argumenti sequelam dico, Opera conditionatè ponenda, etsi sint certo modo causa finalis, ad quæ obtinenda conceditur gratia, non esse tamen opera illa causam meritoriam, aut impetratoriam gratiæ, sic ut illa nondum existentia gratiam sibi à Deo tanquam præmium concedi postulent; hoc autem contendebant Semipelagiani. Cum enim vellent omnem Dei gratiam homini dari ob merita ejus naturalia prævisa, & sepe non reperirent merita absolute futura, recurrebant ad merita, sive bona opera conditionatè ponenda; sic ut assererent ex duobus infantibus morituris uni prædestinari Baptismum, & alteri negari, ed quod Deus prævideret, si supervixissent, unum bene acturum, alterum malè: Item uni adulto, non alteri, fidem prædicari, eo quod Deus præsciret hunc, non illum, crediturum si fides illis annuntietur. Ista autem doctrina etiam apud defensores scientiæ mediæ prorsus erronea est, cum certum sit nullum opus, nisi absolute existens, præmium aut pœnam mereri: imò constet multos præmaturè mori ac salvari, qui si diutius vixissent, in multa demerita, & peccata incidissent, juxta illud Sapientiæ 4. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus*: quem proinde locum sibi adversum, teste S. Augustino *lib. de Prædest.*

Sanctorum cap. 14. Semipelagiani repellabant, tamquam è libro non Canonico citatum.

Causa itaque motiva, cur Deus det alicui gratiam quam prævidet fore efficacem, potius quam merè sufficientem, est ipsa Dei bonitas, quam non tenetur in omnes æqualiter exercere: præscientia autem conditionalium proponit Deo opus bonum conditionatè futurum, uti dixi, non ut causam meritoriam gratiæ efficacis, sed tantum ut causam finalem, quæ non movet actu existens instar meriti, sed per modum objecti futuri, & per media procurandi, juxta illud D. Thomæ *quæst. 23. art. 5. ad primum*. Usus gratiæ præscitus non est ratio collationis gratiæ, nisi secundum rationem causæ finalis.

Objicies quintò: S. Augustinus agens contra Semipelagianos, Scientiam mediam non agnoscebat. Nam teste Prospero in Epist. ad S. Augustinum, Semipelagiani credebant ab Augustino sub nomine prædestinationis, fatalem quandam induci necessitatem. Atqui istius necessitatis nulla poterat esse apparentia, si prædestinatur gratia indifferens, quæ per scientiam conditionalium certò cognoscitur consensum voluntatis liberè obtentura. Ergo D. Augustinus illam scientiam non agnoscebat.

Respondeo, Etsi S. Augustinus in statuenda prædestinatione usus fuisset scientiâ mediâ, potuisse nihilominus Semipelagianis videri, etiam cum illa, non satis salvari hominis libertatem: Sicut etiamnum multi contendunt per prædefinitionem nixam scientiæ mediæ creature libertatem everti, uti supra vidimus in objectione quarta: quamvis è contra alii existiment eâ positâ nullum esse evertendæ libertatis periculum.

De cetero, notam fuisse S. Augustino, aliisq; Patribus, scientiam illam conditionalium, sive mediâ, patet vel eo, quod noverint ex Scripturis Deum præscivisse, quid acturi fuerint Ceilitiæ si David apud eos mansisset; & quid visis Christi miraculis fecissent Tyrii & Sidonii, de quibus supra. Atqui S. Augusti-

gustinus & Patres non agnoverunt de actionibus istis sub conditione futuris Decreta conditionata, quæ ponunt Thomistæ; sæpe enim disertè docet S. Augustinus, non omnium rerum, quarum est in Deo præscientia, etiam esse prædestinationem, sive Decretum, sed prædestinationem esse de rebus bonis tantum, præscientiam etiam de malis. Ergo debet S. Augustinus cum aliis Patribus, ad præscientiam istarum actionum, maxime malarum, scientiam mediam agnovisse.

His breviter dissolutis, Non parum subit admirari, argumenta ista ab Adversariis jactari tanquam tela scientiæ mediæ, ac Molinistis fatalia, cum tamen ex iis præcipua facile possint unico verbo infringi, & in suos Authores retorqueri, ut jam ostendo.

Jactant inprimis S. Augustinum in concilianda gratia cum libertate nomen scientiæ mediæ nunquam usurpassè. Sed ne hoc prolixè disputetur, ita sit, quid inde? Nuspiam gratiæ per se determinantis, nuspiam physiçæ prædeterminationis, nuspiam istius Decreti ex parte actûs absoluti &c. nomen disertè expressit. An ideo agnosces hæc quoque penitus repudianda tanquam S. Augustino ignota? Nihil igitur hinc in scientiam mediam potius quam in Adversariorum doctrinam invidiæ redundat.

At urgent alii D. Augustinum scientiam mediam in Semipelagianis disertè reprobasse. Sed contra: Si Scientiam hanc ne quidem de nomine novit, quopactò eam disertè reprobavit? Dico igitur, S. Augustinum scientiam in Deo mediam nunquam repudiassè; admitto tamen quandoque malum ejus usum in Semipelagianis reprehendisse. Verum quid inde conficies? An non potest rei optimæ abusus esse pessimus? Si hac tempestate Calvinistæ gratiâ per se prædeterminante sic abutuntur, ut perperam doceant per eam humanæ voluntati necessitatem inferri, an ideo admittes gratiam illam esse Calvinianam, & e Scholis relegandam?

Sed inquires, Semipelagiani olim aiebant, aliquos infantes præ aliis ante mortem baptizari, & quosdam adultos præ aliis ad Fidem efficaciter vocari, quia nempe Deus per scientiam mediam prævidit illos postea, si superviverent, fidem liberè amplexuros; quod ab Augustino & Ecclesia universa meritò damnatum fuit.

Resp. Semipelagianos in eo damnatos esse, quod dicerent opera bona ex viribus naturæ, & tantum conditionatè futura, vim habere meriti, & ad salutem conducere; non quod assererent ea opera à Deo sub conditione fuisse prævisa.

Hoc si neges, & porro contendas, illorum errorem in hac præscientia situm fuisse, Vide ne teipsum non minus quam tuos Adversarios incautè impugnes. Nam & ipse, saltem in Decretis conditionatis, præscientiam de omni objecto etiam sub conditione futuro in Deo admittit; & tamen ex præscientia sic habita sequetur vim meriti absolutam competere operibus ut conditionatè futuris, si id ex vi scientiæ mediæ sequi debeat: Parum enim refert, sive Deus in Decretis, sive per scientiam mediam opera illa præcognoscat, ad hoc ut rationem meriti obtineant, in quo illis attribuendo Hæretici illi meritò damnati fuere. Atque ita, ut alios in Pelagianum illud pelagus demergas, teipsum in eandem ruinam incautè præcipitas.

Sunt & alii, qui scientiæ mediæ Patronis objiciunt, quod velint esse primi istius scientiæ Authores, cum tamen ea sit antiqua, & pridem cognita: at contra alii ex Adversariis eam novitatis insimulant. Nec desunt alii, qui scientiam mediam penitus abstrusam, & inconceptibilem esse affirmant: alii verò eam ut nimis apertam, & facilem gratiæ & libertatis conciliatricem accusant, cum mysterium hoc maxime reconditum esse omnes agnoscant. Hæ accusationes, dum se mutuo interimunt, nostrâ responsione non egent.

Stant autem pro hac Scientiâ, præter Authores Societatis, variæ Academiæ, ac Doctores celeberrimi. Pro eadem apud Henaum

Henaum & Philalethem cap. 3. §. 3. à pag. 175. ex Archiepiscopis enumeratur Hugo Cavellus, Antonius Peres, Augustinus Antolinus, Gaspar Nemius Duaci olim Professor: itx *Episcopis*, Malderus, Mascarenus, Dietalepius, Manriquez, Abelly, Crespi, Joannes Strienus, Levinus Torrentius, S. Franciscus Salesius, novum Ecclesiæ tam sanctitate quam doctrinâ columen & ornamentum. Ex quibus discernet idoneus Lector, hanc Scientiam, & quæ illi innituntur dogmata, inter sanctæ, solidæque doctrinæ articulos liberè recipiendam, etsi contra eam à pluribus more Scholastico disputetur, uti sit in Controversia sequenti.

CONTROVERSIA SECUNDA.

An detur Prædeterminatio Physica à Deo ad omnes actiones creaturarum.

§. 1.

Status & Historia hujus Controversiæ.

Post Disputationes coram Summo Pontifice institutas à Patribus Dominicanis contra scientiam Mediam & affines Controversias, rogarunt impensè Patres Societatis, ut sibi quoque liceret contra Prædeterminationem Physiçam, præsertim in materia de Gratia, sua argumenta depromere. Itaque de illa coram Paulo V. habitæ sunt à P. Baltida octo Disputationes, quæ durarunt usque ad diem 22. Februarii anni 1606. in quibus contendebat gratiam, quæ est efficax in actu primo non esse talem ex sua Physiçâ entitate, sic ut ea posita in voluntate, implicet contradictionem ex vi illius gratiæ non sequi voluntatis consensum: idque ex quatuor potissimum principiis concludebat. Primò, ex testimoniis Scripturæ sacræ; 2. ex definitionibus Conciliorum Tridentini, Arauscani,

& Senonensis: 3. ex doctrina S. Augustini, & ex aliis Ecclesiæ Patribus: 4. ex consensione, quam conabatur ostendere inter hanc, & doctrinam Calvinii; non enim videbatur adhuc eo tempore in hoc conatu nimium excedere, cum paulò ante ab Adversariis, prolixis parallelis, doctrina Molinæ, cum Pelagii institutis collata fuisset. Omnibus absolutis talis fuit Pontificis sententia, qualem de scientia media in §. 2. supra retulimus.

Status itaque hujus celeberrimæ Controversiæ de Prædeterminatione Physiçâ genericè sumpta hic est. An ut creatura agat, necessariò prærequiratur prædeterminatio physiçâ, quæ sit prævia aliqua motio ad singulas actiones à Deo producta in causâ secunda, per quam applicetur, & determinetur ad agendum.

Prima sententia propria est Thomistarum, quæ asserit, præter Concursum concomitantem, quem ponimus, causæ primæ cum secunda, necessariam esse motionem illam antecedentem, quâ posita creatura debeat agere, & quâ non posita nequeat operari, sive sit agens necessarium, sive liberum.

Disconveniunt tamen inter se Thomistæ in assignanda Entitate, in qua præcisè consistat illa præmotio. Primò, Bannez, Caprera, alique apud Ruiz de Vol. Dei disp. 46. sect. 1. volunt esse qualitatem physiçam & fluentem à Deo causis secundis impressam, & per modum partialis principii prius naturâ complementem actionem creaturæ; & sic dicendum est hanc præmotionem se tenere ex parte actûs primi.

Secundò, docet Nazarius, & Capezudo, esse ipsam actionem creaturæ prout illa procedit à Deo ut causâ determinante, & simul à creatura ut causâ determinata; & juxta hanc expositionem, prædeterminatio videretur se tenere ex parte actûs secundi. Alii recentius ajunt, illam consistere in applicatione omnium prærequisitorum ad actum

secundum, sive ad actionem necessario ponendam.

Tertio, Alvarez & Zumel tradunt prædeterminationem esse aliquid neque spectans ad actum primum, neque ad actum secundum, sed inter utrumque aliquid medium de utroque extremo aliquid participans, quam motionem virtutalem nuncupant. Sed ista entitas media nullâ potest ratione fulciri; per hoc enim omnino corrumpitur, quod neque D. Thomas, neque alii Theologi dividentes adæquate actum in primum & secundum, talis actus medii unquam meminerint. Quodque per se inexplicabile videatur, aliquam rem absolute existere, & simul de actu primo aliquid participare.

Secunda opinio est Scotistarum, negantium creaturas applicari ad agendum per ullam huiusmodi entitatem illis intrinsicè inditam; asserunt tamen illas per decretum Dei extrinsecum, absolutum, & efficax ad agendum applicari ac determinari. In hoc igitur à Thomistis tantum discrepare videntur, quod hi doceant præviam creaturæ applicationem fieri per aliquid causæ creatæ intrinsicè, Scotistæ verò per aliquid extrinsecum. Sed neque sic prioris sententiæ difficultates satis evitant, neque desunt propriæ, quas insuper incurrunt.

Tertia opinio prioribus opposita, & Scholæ Societatis universæ propria, rejicit omnem istiusmodi prædeterminationem physicam; negatque applicationem causæ secundæ ad agendum aliam esse necessariam, quam ut Deus in actu primo paratus sit suum illi concursum præstare ad agendum, & creaturâ se ipsam determinante, Deus simul per eandem actionem cum illa operetur: quod ex dictis magis exponetur.

§. II.

Ostenditur Prædeterminationem Physicam non esse admittendam ad causas, sive necessarias, sive liberas.

Dico primò, Ad actiones causæ necessariae superflua est omnis physica prædeterminatio.

Probatur. Ideo ab aliis requiritur illa prædeterminatio, ut causa creata per illam determinetur ad agendum: Sed causa necessaria per naturam & entitatem suam est sufficienter determinata ad agendum positis omnibus ad actionem prærequisitis ex parte creaturæ, & Decreto præbendi concursum concomitantem ex parte Dei, absque alio determinante, aut applicante. Ergo illa prædeterminatio in causis necessariis est omnino superflua.

Neque dicas, ad hoc requiri præmotionem divinam, ut potentia creata per se incompleta & insufficient, à causa prima compleatur & applicetur ad agendum, sicut instrumenta debent præmoveri & applicari à causa principali.

Nam contra, causa necessaria posita cum omnibus prærequisitis, & concursu Dei sibi oblato, per se ipsam ita est completa ad agendum, ut nequeat actionem omittere; ideo enim causa illa dicitur necessaria, quia ad unum est determinata sine potentia ad oppositum: ergo illa sic constituta non requirit aliunde ad agendum applicari. Neque verum est quod creaturæ se habeant sicut instrumenta illa quibus nulla inest virtus operandi, idèdque debent ab artifice præmoveri: habent enim causæ creatæ virtutem intrinsicè à Deo sibi inditam respectu effectuum, ad quos ex sua natura ordinantur; non enim admittent adversarii illas merè passivè, & mortuo modo ad agendum admoveri, sicut in instrumentis propriè dictis fieri solet.

At,

At, inquires, cum Philosopho 2. *Physic. textu 33.* Omne quod movetur ab alio movetur. Sed non ab alio quam à Deo: ergo prærequiritur præmotio divina ad omnem actionem creaturæ.

Respondeo negando consequentiam. Non enim dicit, omne quod movetur ab alio præmoveri, sed simpliciter moveri. Sufficienter autem quælibet causa movetur à Deo, Primò, per hoc quod simul concurrat cōefficiendo cum ea quamlibet illius actionem, quam sine divino concursu non posset sola exercere: Secundò, præbendo creaturæ præviam virtutem effectivam omnis operationis ac motionis, quâ ratione omnis actio & motio creaturæ, à Deo tanquam prima illius causa procedit. Quo etiam sensu alibi dicit Aristoteles, elementa moveri à generante, ex eo tantum quod à causa quæ generat, sive inducit formam elementi, indita sit elemento vis naturalis, quâ per se sursum aut deorsum moveatur, generante etiam absente, & nullum motum actu imprimente. Adde, non paucos dictum Aristotelis sic legere; Omne quod movetur ab aliquo movetur; nempe vel ab alio, vel à se ipso.

Dico secundò: In agentibus liberis prædeterminatio physica non videtur ullo modo posse consistere cum libertate actus prædeterminati.

Probatur: Potentia libera est quæ positis omnibus ad agendum immediatè prærequisitis potest agere & non agere; uti constat & lumine rationis, & consensu communi, etiam in Schola Doctoris Angelici. Atqui posita prædeterminatione voluntas non potest agere & non agere, sed debet infallibiliter id agere ad quod determinata est, sine potentia hîc & nunc expedita ad oppositum. Ergo prædeterminatio physica non potest consistere cum libertate.

Minor probatur: Quia omnis suppositio antecedens immediatè actum, independens à voluntate, & actum infallibiliter inferens, tollit potentiam liberam agendi &

non agendi; determinat enim præcisè ad actionem, sicut stante illâ suppositione impossibile sit voluntati actum omittere. Ex hoc enim capite necessarius est amor beatificus, aut quicumque actus voluntatis qui ex necessitate elicitur. Atqui prædeterminatio physica est talis suppositio immediatè antecedens, & independens, infallibiliter inferens actum voluntatis; in hoc enim plerumque Thomistæ conveniunt. Ergo posita & stante prædeterminatione non manet voluntati potentia agendi & non agendi, adeoque necessariò præjudicat libertati actus prædeterminati.

Confirmatur nostra probatio: Gratia efficax non consisteret cum libertate, si ita per se determinaret voluntatem ad eliciendum actum bonum, ut posita gratiâ impossibile foret non sequi consensum voluntatis. Ergo neque prædeterminatio physica consistet cum libertate; cum eâ posita impossibile sit non sequi actum prædeterminatum. Antecedens patet ex Tridentino *Sess. 6. can. 4.* asserente hominem posse dissentire gratiæ si velit: item, hominem posse abicere gratiam si velit: quia censebat alias efficaciam gratiæ non stare cum libertate.

Respondent primò Thomistæ, ad minorem nostri argumenti cum distinctione; & dicunt, Posita prædeterminatione voluntatem posse agere & non agere, in sensu diviso, id est, considerando voluntatem per se, & ut est potentia divisa ab actuali prædeterminatione; etsi nequeat non agere, in sensu composito, hoc est, componendo voluntatem cum actu prædeterminato, quem non potest non elicere ex hypothesi quod illum actu eliciat, quam dicunt esse necessitatem merè consequentem: atque ita ajunt intelligendam esse definitionem potentiæ liberæ, ut sufficiat posse agere vel non agere in sensu diviso: quo etiam modo aliqui conantur explicare sensum Tridentini. At contra: Non habet voluntas in casu potentiam non agendi in sensu diviso; quia stante prædeterminatio-

natione non habet potentiam ponendi istum sensum, siue carendi actuali exercitio actus prædeterminatis quod probo: Non ponitur actu sensus diuisus nisi ab eo qui potest auferre prædeterminationem; atqui in voluntatis potestate non est auferre aut excutere prædeterminationem, quæ à Deo solo voluntati imprimitur: ergo non est in potestate voluntatis ponere sensum diuisum: ergo nec in sensu diuiso actum omittere.

Respondent secundò, Positâ prædeterminatione, cum potentia ad agendum remanet etiam potentia ad non agendum, quia saltem permanet ipsa voluntas per omnia naturæ suæ relicta, quæ etiam tunc est potentia ad non agendum.

Sed contra: Remanet quidem potentia ad non agendum remota, & per prædeterminationem impedita, concedo: remanet potentia proxima & expedita, nego: voluntas enim prædeterminata ad agendum est tantum potentia remota & impedita ad non agendum; non sufficit autem potentia remota & impedita, quia sic voluntas hæc & nunc non habet in potestate sua actum & non actum.

Quinimò in eadem forma conficiam, actum voluntatis quacunque necessitate elicitum, semper remanere liberum: sic enim argumentor: positâ per Deum quacunque voluntatis necessitate, semper remanet voluntas in se & essentialiter potentia libera, ergo positâ quacunque necessitate actus voluntatis erit liber. Consequens est aperte falsum, ergo & istud ex quo sequitur.

Respondent tertio, Ad libertatem non simpliciter requiri immediatam indifferentiam voluntatis, sed etiam indifferentiam Iudicii, siue cognitionem proponentem objectum sub aliqua ratione boni, & sub aliqua ratione mali, quam vocat Alvares indifferentiam objectivam; quâ stante aiunt impossibile esse necessitari voluntatem, & illius tantum defectu amorem beatificum esse necessarium.

At contra: Libertas in eo consistit, quod

positis omnibus ad agendum prærequisitis possit voluntas agere & non agere: Atqui posito illo iudicio indifferenti, & suppositâ prædeterminatione, non potest voluntas non agere; ergo ad libertatem non sufficit tale iudicium. Probatum consequentia: Non potest sufficere indifferentia iudicii quando aliunde habetur causa necessitatis, qualis hic est vis ineluctabilis physicæ prædeterminationis: sic enim satis non foret, intellectui inesse iudicium indifferens, si illo stante Deus negaret voluntati concursum ad amorem objecti indifferenter cogniti; illo enim iudicio non obstante omisio amoris esset absolute necessaria. Deniq; fatendum est gratiam non adimere intellectui iudicium indifferens, & tamen si voluntas non possit rejicere gratiam, jam necessitaretur ad consensum, ut definivit Tridentinum contra Lutherum, qui docebat ex necessitate voluntatem gratiæ obsecundare. Sed neque Lutherus, neque Calvinus cognitionem objecti indifferentem sustulerunt, & tamen damnati sunt, eo quod docerent voluntatem per gratiam necessitari.

Respondent quarto, maximè Recentiores, Prædeterminationem non esse suppositionem antecedentem, sed esse ipsam actionem creaturæ prout est simul à Deo, juxta tertiam expositionem supra §. 1. siue esse applicationem omnium prærequisitorum ad actionem creaturæ. Ergo, inquit, prædeterminatio spectabit ad actum secundum; ergo creatura ex parte actus primi erit potens agere & non agere.

Contra: illo etiam posito, determinatio ad illam actionem oritur à solo Deo; ergo non erit in potestate voluntatis creatæ illam non ponere, cum penes illam non maneat determinatio ad agendum vel non agendum; ergo respectu voluntatis creatæ actus secundus non erit liber. Imò ex parte actus primi dabitur adhuc aliquid, quo posito necessario ponitur actio, nempe prædefinitio, seu decretum efficax ponendi istam prædeterminationem, cum quo stare nequit non actio; nam ad Decretum necessario sequitur prædeterminatio

terminatio, & ad prædeterminationem actio. Deniq; siue statuas prædeterminationem esse talem actionem creaturæ, siue talem applicationem, quæro, an illa sit causa cur agat creatura? Id certe non negabis, nisi à communi recedas: at causa tenet se ex parte actus primi: Ergo frustra ad causam secundam, aut istam applicationem recurris.

Sed postremò dices: Voluntas potest se ipsam determinare ad agendum salvâ libertate: ergo similiter Deus poterit suâ præmotione illam determinare illegitima libertate; habet enim Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quæ potest voluntati in seipsam competere. Idque corroborant ex verbis S. Augustini de Corrept. & grat. cap. 14. Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas.

Respondeo neg. consequentiam, Quia determinatio, quæ oritur ab intrinseco, siue ab ipsa voluntate, sita est in potestate arbitrii; determinatio autem, quæ oritur ab extrinseco, non est in ejus potestate, adeoque antecedenter necessitat? Habet ergo Deus in voluntatem liberam, omnem potestatem possibilem, sed non impossibilem, qualis esset, eam reddere liberam, & tamen ad unum determinatam.

Habet quoq; voluntates liberas hominum in sua potestate æquæ ac ipsi, hoc sensu, quod Deo sint in promptu media indifferentia & innumera, per quæ, mediante scientiâ mediâ, posset quemvis actum liberum à voluntate creata impetrare. Et hæc optima est S. Augustini explicatio, quæ si tibi non sat arrideat, vide ne tuum in te argumentum hoc modo retorqueam: Habet Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quam habet ipsa: atqui voluntas creata potest determinare seipsam etiâ ad formale peccati: ergo & Deus. Hoc autem penitus negant etiam ipsi prædeterminationis physici Defensores. Nunc itaque ulterius.

Dico tertio, Datâ prædeterminatione physica ad actus peccaminosos, non apparet quomodò Deus non esset auctor peccati.

Probatum: Qui ponit prædeterminationem ad peccatum, magis videtur esse auctor peccati, quàm homo, aut dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum: instiganti enim potest voluntas resistere; prædeterminanti non potest: sed dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum hoc ipso est auctor peccati: ergo multò magis Deus, si prædeterminet ad actum peccaminosum, esset auctor peccati, Unde ulterius sequetur injustam fore pœnam, quam Deus peccantibus infligit.

Respondent. Deum non prædeterminare ad formale peccati seu ad malitiam, sed tantum ad materiale peccati, siue ad actus peccaminosi physicam entitatem, non ad illius moralem deordinationem.

Sed contra primò, siue formale peccati consistat in positiva entitate actus, siue in aliquo negativo, utrumque est necessario connexum cum actu intrinsece peccaminoso v. g. in odio Dei: ergo non potest Deus prædeterminare ad materiale, quin etiam prædeterminet ad formale talis peccati.

Contra secundò, Suadens alteri odium Dei, aut mendacium non quâ malum, sed quâ utile, sic ut utilitatem tantum intendat, non malitiam, rectè adhuc censetur author istius odii, & mendacii; ergo multò magis illius author erit prædeterminans ad materiale peccati, vi cuius debet sequi talis actus à quo malitia est inseparabilis.

Contra tertio, Damnatur error Calvini in *Trid. Sess. 6. can. 10.* quod doceret Deum impellere homines ad peccatum; & tamen non contendebat ille Deum impellere ad formale peccati, sed potius ad materiale, ut ex illius *Assieclis* tradit *Chamierus*: hoc autem materiale peccati nō minùs infert prædeterminatio, quàm impulsus aut instigatio; ergo infert pariter formalem malitiam, dum ea cum materiali peccato insolubili nexu sociatur.

Sed quæres, Quomodò etiam in nostra sententia non lædatur libertas, & Deus non sit author peccati, cum statuamus in Deo decretum concurrendi, imò & concursum Dei

Dei actualem ad omnem actum etiam peccaminosum?

Respondeo, In nostra sententia hæc omnia rectè salvari. Quia statuimus in Deo Decretum concurrendi efficax quidem & absolutum, sed indeterminatum tam quoad exercitium, quam speciem actionis: sic ut vi illius Decreti non potius velit Deus amorè quam non amorem, aut odium amori oppositum: ac si diceret, Volo omnipotentiam meam paratam assistere causis secundis, aut ab illis ad quamlibet actionem determinari possit. Concurfus autem, quo Deus in actu secundo agit cum creatura, non est præuius aut prædeterminans, sed tantum simultaneus, sic ut eadem actio procedat à creatura ut causa determinante, & simul à Deo ut causâ determinatâ, siue permittente se à creatura determinari, & quasi trahi in consortium ejusdem actionis. Per hunc autem concurrendi modum satis patet neque lædi creature libertatem, cum non aliunde, sed à se ipsa ad agendum determinetur; neque Deum esse authorem peccati, cum creaturam ad actum peccaminosum non determinet, sed tantum permittat se trahi ad cooperandum creaturæ juxta naturalem illius exigentiam.

Quæres secundò, Quo pacto discernatur sententia prædeterminantium, à doctrina Jansenii contraria libertati voluntatis create?

Respondent facillè prædeterminantes, se ab ea doctrina plurimum discrepare. Primò, Quia damnata est illa doctrina Jansenii quæ tradit, Interiori gratiæ in statu naturæ apæ non posse resisti, & ad merendum & demerendum non requiri libertatem à necessitate, sed tantum à coactione; quam illi omnino abhorrent, & merito damnatam admittunt.

Secundò, Dogma Jansenii negat in statu naturæ lapsæ dari gratiam sufficientem; Defensores verò prædeterminationis gratiam illam in terminis defendunt, & admittunt eam suo effectu posse carere.

Tertiò, docent hi requiri prædeterminationem physicam in omni statu naturæ, tam

integre, quam lapsæ, eò quod ipsa conditio causæ create illam absolute deponat, non ex eo quod in actibus illis aliquo modo amissa sit libertas indifferentiæ per peccatum Adami, ut aliqui perperam volunt. Denique absolute negant voluntatem prædeterminationem necessitari, sed potius Deum prædeterminare convenienter ad naturam causæ liberæ. Quamvis autem alii Theologi contrarium opinentur, doctrina tamen prædeterminantium ab Ecclesia nullo modo interdicitur, aut ullâ censurâ notatur, sed liberè in Scholis defenditur & disputatur.

Quæres tertio. Quid de prædeterminatione physica senserit Doctor Angelicus?

Contendunt operose non pauci contra alios mentem D. Thomæ, & plurimum Thomistarum ab hac prædeterminatione omnino alienam esse; & ex ea Schola Varios, qui contra eam militant, longo ordine conscribunt. Id sedulo præstat Petrus à S. Josepho, Ruiz, Henao, de Cerf, Josephus de Vita, & postremo Borul, ac plures alii. Sed nobis hæc consilium non est alias ex aliis quæstiones serere, sed potius rem ipsam paucis completi, & eorum, quibus scribimus, captui accommodare.

CONTROVERSIA TERTIA.

An prædestinatio absoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisa hominum merita, & Reprobatio ante prævisademerita?

§. I.

Exponitur status Controversiæ, & de ea varia Scholarum sententia.

Cæpit hæc Controversia primò omnium agitari circa annum Christi quadringentesimum, dum S. Augustinus ageret contra Pelagia-

PARS 2. CONT. 3. DE PRÆDESTINATIONE.

Pelagianos: nam à Patribus qui ante Pelagii tempora floruerunt nunquam ex professo, sed tantum ex incidenti tactam fuisse, tradit ipse Augustinus lib. de dono persever. At demum circa annum Christi 1535. Joannes Calvinus, ejusque Asscclæ, de modo electionis ac reprobationis divine novos, gravissimosque errores invexerunt, de quibus supra in polemicis actum pag. 105.

Inter Doctores Catholicos, de Quæstione in titulo proposita, magna est etiam hoc tempore sententiarum discrepantia. Prima est opinio Thomistarum, cum D. Thoma, ut illi eum interpretantur, asserentium omnes, qui salvandi sunt, à Deo electos esse ad gloriam ante prævisa eorum merita, ad construendam ex illis Jerusalem cælestem, sicut Architectus pro suo arbitrio eligit certos lapides, postea aptandos, ad constructionem ædificii. Eandem esse mentem Scoti sentiunt plerique Scotistæ qui eum sequuntur; ego tamen ex illis novi Professores probè eruditos aliter sentientes. Ex Auctoribus etiam Societatis ad hanc sententiam accedit Bellarminus, Suarez, Henriquez, Ruiz, Toletus, Tannerus, & quidam alii.

Non conveniunt tamen omnes prædicti Auctores cum Thomistis in modo explicandi hanc electionem. Nam Suarez vult quidem electionem ad gloriam factam esse ante prævisum peccatum originale, sed quoad eos qui electi non sunt, in hoc signo tantum vult illos esse negativè reprobos, id est, simpliciter non electos, nullâ adhuc ex parte eorum datâ causâ. At Alvarez cum pluribus Thomistis statuunt Deum in hoc signo cæteros non electos positivè exclusisse à gloria, necdum tamen destinasse ad supplicium ante prævisionem peccati Originalis. Verum è contra quoad originale Bellarminus, Ruiz, Toletus, Tannerus, nolunt discretionem salvandorum à non salvandis factam esse ante prævisum peccatum originale, sed in ipsum originale prævisum referunt reproborum exclusionem à gloria æterna.

Sed bene notandum est, hoc discrimen

universale inter Thomistas, & prædictos Auctores illos Societatis qui prædestinationem ponunt ante prævisa merita, quod hi certo modo infra explicando utantur scientiâ mediâ, ne videantur præjudicare libertati humanæ per Decreta illa antecedentia & absoluta. Thomistæ verò ut Deum faciant infallibiliter exequi sua Decreta, ex prædeterminationibus physicis præsidium petunt.

Altera sententia generalis priori opposita, est eorum qui docent electionem ad gloriam factam esse post prævisa electorum merita si sint adulti, vel merita Christi iis applicata per Baptismum vel martyrium si sint parvuli: & à fortiori statuunt reprobationem omnem non salvandorum factam esse post prævisa demerita propria, aut peccatum originale.

Hanc tenent ex Antiquioribus Bonaventura, Albertus, Henricus, Argentinas. Et ex Recentioribus, Michael Medina, Faber, Pennotus, Tapperus, Stapletonus, & præcipue ex Societate illam ex professo tuentur Valentia, Vasquez, Becanus, Amicus, Lessius, Dekenis, Vekenus, & plures alii.

Hunc etiam modum electionis admittit Jansenius Iprensis in prædestinatione Angelorum, statuens Angelos bonos non nisi post prævisa merita electos, malos verò post prævisa demerita reprobos. Sed priorem modum electionis ante prævisa merita docet habere locum respectu hominum secretorum à massa damnationis post prævisum peccatum originale.

Accessit etiam è Sectariis ad hanc secundam sententiam Arminius Professor Leydanus, quique eum sequuntur Arminiani quoad adultos: Sed quoad parvulos in eo graviter errant cum Calvino & Gommaristis, quod infantes natos ex parentibus fidelibus velint infallibiliter salvari sine respectu ad Baptismum; quia, inquiunt, illi sunt filii Abraham, & in ejus fœdere comprehenduntur; alios verò qui non sunt filii parentum fidelium dicunt ob peccatum originale esse reprobos.

Denique tertiam sententiam inter priores mediam cum paucis aliis excogitavit Arubal, & Granadus, quæ prædestinationem statuant non ante, aut post, sed simul cum meritis absolute prævisis, sic ut Deus uno simplicissimo actu, absque ullo rationis ordine, sive per æquivalentiam ad actus nostros, sive per ordinem objectorum, simul decreverit merita & gloriam. Nam, inquit, volendo dare gratias, quas per scientiam mediam novit fore efficaces, vult etiam merita, & in meritis decernit gloriam. Sed cum Theologi passim, etiam hujus sententiæ auctores, Aliquem ordinem Decretorum secundum rationem subinde in divinis actibus admittant, nulla est causa, cur ordinem illum in divina prædestinatione tollendum censeant. Si enim finis, sive gloria, quæ decernitur, non sit aliter concedenda, nisi prævisâ conditione meritorum; prius omnino est cognoscere merita ponenda, quam velle absolute dare gloriam per modum mercedis, ut in §. sequenti latius exponemus.

Ex his patet, huic Controversiæ principalis plures quæstiones gravissimas esse annexas, & nominatim illam celeberrimam de auxilio gratiæ efficacis. Nam Thomistæ, ut salvant infallibilitatem Decreti divini de salute electorum ante prævisâ eorum merita, subordinant illi aliud Decretum, quo Deus prædestinavit suis electis omnia & singula opera meritoria (saltem quæ peccatum non supponunt) cum non velit eos sine meritis salvare. Hæc autem merita ut infallibiliter obtineat Deus, decernit electis ad bene agendum auxilia efficacia & physice prædeterminantia in tempore præstanda. Sed quia huiusmodi auxilia ex se prædeterminantia voluntatem humanam ad actus meritorios; vilia sunt aliis minimè cum libertate consistere, ceperunt Auctores Societatis efficaciam gratiæ cum libertate humana aliâ viâ conciliare, auxilio scientiæ mediæ. Et hinc originem sumpsit gravissima illa Controversia inter Thomistas & Auctores Societatis de efficacia gratiæ, quam supra ostendimus Romæ coram Sum-

mis Pontificibus sæpius ventilatam pag. 186.

§. II.

Ostenditur Electionem ad gloriam factam fuisse post prævisâ Electorum merita.

Probatur primò, ex Scripturis Matth. 25. *Venite benedicti, possidete præparatum vobis regnum à constitutione mundi; Esurivi enim & dedistis mihi manducare &c.* Ubi assignatur causa electionis ad gloriam, quod ab æterno prævisâ sunt opera bona, in tempore actu præstanda.

Respondent alii, assignari hic in extremo iudicio causam actualis possessionis regni cælestis, non verò præparationis sive prædestinationis, quæ illa possessio ab æterno decernitur, de qua ajunt ex mente Christi nullam in loco citato mentionem fieri.

Contra primò, Patres sententiam Christi de ipsa Præparatione intelligunt. Chrysostomus *Hom. 80.* eam sic explicat: Nam antequam, inquit, nati essetis, quia sciebam huiusmodi vos futuros, hæc à me fuere præparata. Ubi non possessionem tantum, sed ipsam præparationem regni dicit decretam ob prævisâ merita, per quæ sciebat dignos fore regno cælesti.

Secundò ipse textus hoc suadet, quia addit: *Ite maledicti in ignem æternum, qui præparatus est Diabolo.* Certum est autem præparationem æterni ignis non solum ordine executionis, sed etiam intentionis decretam propter prævisâ demerita; deberet autem esse ratio urgentissima, quæ cogat nos asserere in eodem loco Scripturæ verbum illud *Præparatum* diversimodè accipi; nec posse utrobique in eodem sensu intelligi.

Secundus locus est ad Rom. 8. *Quos præscivit & prædestinavit cōformes fieri imagini Filii sui; quos autem prædestinavit, hos & vocavit.* Ubi Apostolus videtur asserere præscientiam meritorum esse suo modo causam electionis, & electionem æternam causam vocationis, &

dona-

donationis gratiæ in tempore; qui sensus est ex mente D. Ambrosii *P. 5. de fide cap. 3.* Apostolus, ait, quos præscivit, & prædestinavit: non enim ante prædestinavit quam præscivit, sed quorum merita præscivit, eorum præmia prædestinavit.

Obijciunt primò Adversarii: Scriptura è contra supponit institui electionem ante merita, quia ipsa merita vult proficisci ex illa gratuita voluntate dandi gloriam. Probant id primò. Ex verbis Christi Lucæ 12. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Ubi Decretum dandi regnum assignat ut causam antecedentem cur debeant esse securi de meritis & gloria secutura.

Respondeo, cum Christus ibi sit locutus ad omnes discipulos, imò ad alios omnes qui credituri erant, ut patet ex sequentibus, verosimile non est voluisse revelare omnibus electionem absolutam ad gloriam, cum ibi fuerit etiam Judas, & alii fortè plures reprobi. Indicat ergo non Decretum absolutum, sed voluntatem antecedentem &, quantum est ex parte sua, efficacem conferendi regnum cælesti, si illud meriti fuerint; ac si diceret: Nolite esse solliciti de rebus temporalibus, etiam si omnia vendatis; quia si Pater Cælestis fuerit tam liberalis, ut voluerit omnibus & præcipuè fidelibus donare regnum Cælorum quantum est ex parte sua, & media supernaturalia; multò magis subministrabit hæc temporalia, & habebit curam, ut qui relinquunt omnia propter regnum Cælorum, non destituantur rebus ad vitam necessariis.

Obijciunt secundò pro sua sententia illud Christi Joan. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos &c.* quod videtur sonare electionem sine prævisione meritorum.

Respondeo, ibi non agi de electione ad gloriam, sed ad Apostolatam prædicationis Evangelii, ut exponunt Patres apud Maldonatum. Vel secundum Augustinum, agitur de electione ad gratiam, & fidem, quæ sine electorum meritis facta est. Frustrâ autem conantur Adversarii loca multa ex Evangelio

congerere; quia non agunt illa de absoluta electione ad gloriam, sed de conditionata, si nempe perseverent in bonis operibus; quia Christus noluit Apostolis absolutam electionem revelare, quos jubet timere, ne tanquam fur in nocte iudicium adveniat.

Obijciunt tertid, tanquam præcipuum suæ sententiæ fulcimentum; locum Apost. ad Rom. 9. *Cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia major serviet minori, sicut scriptum est, Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Ubi Apostolus, sicut & in toto capite, ostendit negotium salutis non esse volentis, aut currentis, sed misentis Dei; & quidem sine respectu ad merita, aut quæcunque opera quoad intentionem conferendi gloriam.

Respondeo, negando illam esse mentem Apostoli. Et sane non pauci sic explicant illum locum, ut non velit Paulus agere de electione sive ad gratiam, sive ad gloriam, sed tantum ad bona quædam temporalia, ut ad opes, splendorem, & regnum obventurum familiæ Jacobi præ posteris Esau sive Idumæis. Vel certe de electione ad peculiare favores genti Judæorum præ aliis Gentibus à Deo destinatos.

Attamen, cum Patres, & maxime S. Augustinus sæpius explicent illum locum de spiritali dilectione gratiæ, dico etiam Apostolum hic agere de speciali electione, non immediate ad gloriam, sed tantum de electione, & vocatione ad fidem, & gratiam Christi sine respectu ad ulla merita præcedentia, aut etiam in futurum prævisâ, & multò minus ad opera legis absque gratia Christi, de quibus tamen Judæi sibi præ Gentibus gloriabantur. Hic enim erat scopus Apostoli: Non posse Judæos jure conqueri, quod præ illis Gentiles eligerentur ad fidem, & gratiam Christi, etsi Judæi non verò Gentiles, opera legis & cæremonias haberent. Quia nempe huiusmodi electio ad fidem & gratiam Christi non procedit ex operibus, sed ex vocatio-

ne, proposito, & prædestinatione divina, quæ unum præ alio, ex gratuita tantum voluntate, ad fidem adducit: Ac demum concludit hanc vocationem & electionem ad primam fidei gratiam, non esse volentis neque currentis, sed miserentis Dei. De electione verò immediata & absoluta ad gloriam hinc non agit Apostolus. Quinimò probabile plures æstimant, Esau, qui dicitur hic odio haberi, aliosque plures ex semine Esau oriundos, ad salutem & gloriam pervenisse. Et hanc expositionem huius loci amplectitur S. Augustinus quæst. 2. ad Simplicianum.

Denique adverte, plura Scripturæ, & Patrum loca, quæ adferuntur pro electione ad gloriam independentem à prævisis electorum meritis, aliud plerumque non probare, quam prædestinationem omnino completè sumptam non esse ex meritis, cum illa sic accepta involvat etiam electionem ad primam gratiam: ante hanc autem gratiam certum est nulla merita posse præcedere; cum omne meritum gratiam aliquam supponat, & sic procederetur in infinitum, vel principium meriti caderet sub idem meritum, quod omnino repugnat: his ita resolutis.

Probatur secundò nostra assertio, Ratione validissimâ; pro qua assumo Fundamentum ex diametro contrarium illi quo nititur sententia opposita. Qui ordinatè procedit non prius intendit absolute finem quam media, quando recta ratio finem proponit per modum præmii & mercedis ab alio obtinendæ: atqui Deus proposuit gloriam per modum mercedis, ergo non prius absolute eam intendit quam alterius merita prævideat, sine quibus gloria non obtinetur. Prob. major: Quia qui proponit finem per modum mercedis, debet moveri ab ipso merito tanquam medio ad dandum finem, cum meritum sit causa moralis eandem movens, ad inferendum finem, sive gloriam, quæ per modum mercedis operi meritorio respondet. Ergo non potest ante prævisionem meriti absolute intendere ut alter habeat finem sive gloriam, quia tunc non moveretur à merito, sed om-

nino gratis conferret. Unde hæc duæ voluntates videntur pugnare: Volo antequam prævideam merita ut ille habeat gloriam, & volo ut habeat gloriam propter merita. Quia voluntas dandi ex iustitia sive ob merita, destruit voluntatem elargiendi gratis, sive ex liberalitate.

Respondet Suárez l. . de auxiliis c. 9. art. 22. æquivocationem involvi in voce *Gratis*, sive gratuita voluntate. Quia aliud est Deum eligere gratis aliquos ad gloriam, aliud eligere ad gloriam gratis conferendam; dicit autem Deum habere in eligendo priorem, non posteriorem voluntatem: cum igitur docet Deum habuisse aliquam voluntatem gratis circa electorum gloriam, illud *Gratis*, vult se tenere ex parte actûs Dei, non ex parte objecti sive gloriæ gratis conferendæ. Ut quando aliquis vult vendere equum amico, illa voluntas non est dandi equum gratis, sed tamen est gratis concepta, quia amicitia censeri potest quod equum velit vendere.

At contra; Nos etiam concedimus in Deo esse gratuitam voluntatem proponendi gloriam per modum præmii obtinendam. Sed hæc est generalis, reprobis, electisque communis, nec tali voluntate ad prædestinationem electorum Suárez esset contentus, cum ex illa Deus nec numerum, nec gradus electorum scire possit. Vult ergo Deum absolute decrevisse, ut Petrus & Paulus sequerentur gloriam propter merita: at tale Decretum, si sit absolutum, non est immediata & absoluta intentio finis, nisi in ordine ad illud Decretum prævideantur ipsa merita liberè futura. Sicut insistendo exemplo contra nos allato, nulla potest esse absoluta voluntas vendendi equum ante prævisionem pretii, sed tantum conditionata, volo quantum est ex parte mea equum pretio conferre: quod si is qui emit sit pauper, & non possit solvere nisi pecuniâ sibi liberaliter datâ a venditore, & sciat venditor acceptâ pecuniâ illum empturum, adhuc manet, non posse absolute intendere venditionem equi, quæ pen-

det

det ab eamenti libera voluntate, nisi per hoc quod prius videat alterius voluntatem equum sibi pretio accepto comparandi.

Objiciunt non pauci, contrariam nobis esse S. Augustini auctoritatem. Sed de ipsius mente in hac quæstione anceps est utrimque dimicatio, nec decretoria sententia, ut eruditè ostendit Bruno Neusser in Prodomo Velitari part. 1. Certè electioni post prævisa merita videtur non obscure favere lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. Nemo eligitur, inquit, nisi jam distans ab illo qui rejicitur, unde quod dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video, quomodo sit dictum, nisi præscientiâ.

Porro si quis opponat hanc doctrinam, de prædestinatione post prævisa merita, aliquando in Academia Lovanienſi inter alios Articulos censuratum fuisse: Respondetur, Censuram illam pridem cassam & irritam à Sixto V. declaratam esse in Mandato illius iussu edito per Octavium Episcopum Calatinum Nuntium Apostolicum, & Lovanii promulgato, anno 1588. Cujus sincerum tenorem, ut gratiam præstem, hic ex parte subijcio.

Statuimus, & ordinamus, ac per Apostolica Scripta mandamus, ut nemo cuiuscunque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis existat... de his Assertionibus controversis in alterutram partem ita disputare, vel Doctorum auctoritate unius partis assertiones confirmare, alteriusve refellere, aut impugnare, vel cuiusvis pietatis, aut necessitatis pretextu de his loqui, scribere, vel distare in posterum attentet, ut ausu temerario eas hæreticas, suspectas, & periculosas esse... donec auctoritate Apostolica mature definita fuerint, affirmare presumat. Quod si quis contra fecerit, sciat se excommunicationis late sententiæ penam (à qua nisi in mortis articulo constitutus à nullo præterquam à Romano Pontifice valeat absolvi) incurrisse.

Quinimò admittunt plurimi hoc tempore Viri doctrinâ ac pietate illustres, hunc electionis modum magis esse consentaneum suavitati gubernationis divinæ, quam & ipse Scripturæ sæpius explicant ad modum Principis

omnes ad cursum invitantis & victoribus præmia proponentis, quem sanè magis decet ante cursum certos victores non definire, sed expectare victoriam antequam designet victores; etiam si fortè pro summa sua potestate possit ille Princeps aliter procedere. Ac præ cæteris huic doctrinæ pondus adjicit non leve suffragium illustre Viri sanctitate & doctrinâ illustrissimi S. Francisci Salesii, qui in Epistola ad P. Lessium, cujus authographum servamus, hanc sententiam vocat antiquitate, suavitate, & Scripturarum auctoritate nobilissimam, quam, inquit, semper ut Dei misericordiæ, ac gratiæ magis consentaneam, virentiorem, & amabiliorem existimavi.

§. III.

Rejicitur eadem Electio ut est conjuncta cum Reprobatione non electorum.

Duplex statuitur, ut diximus, reprobatio, una negativa, sive non prædestinatio; altera quæ sit positiva exclusio à gloria æterna. Suárez reprobationem negativam, quam sustinet, statuit in actu positivo, quo Deus voluerit aliquos non eligere ad gloriam, sic ut ipsa ommissio fuerit objectum divinæ voluntatis, & hanc statuit ante prævisa demerita. Positivam vocat, Decretum excludendi à regno, & addicendi pænis. Thomistæ multi ante peccatum prævisum ponunt positivam exclusionem à regno cælesti.

Contra hanc sententiam sic argumentor. Sicut electio absoluta ad gloriam est virtuale Decretum procurandi media salutis; ita absoluta & antecedens exclusio à gloria est virtualis intentio quærendi media per quæ aliquis à salute excludatur. Atqui illa media sunt peccata: Ergo Deus determinatur ad procuranda peccata illis quos rejicit, & seligendum gratias incongruas, eâ intentione ut essent inefficaces, ne contingat ipsius Decretum frustrari, si aliquis fortè non electus irreperet in numerum electorum.

Suárez hæc incommoda evitare conatur, asserendo reprobationem suam negativam

non esse contrariam voluntati antecedenti ex parte sua salvandi omnes, sed opponi voluntati absolute salvandi aliquos, quos vult tantum relinquere communi providentię gratię & non affici erga illos particulari illo affectu, quo prosequitur electos.

Sed contra : Quomodocumque explicet suam negativam reprobationem, sequitur ex ea absoluta impossibilitas perveniendi ad salutem. Nam ipse Suarez hęc lib. 4. cap. ult. n. 8. dicit non esse in potestate hominis cum reprobatione negativa actu ponere salutem æternam; atqui nec est in ejus potestate ut non fuerit reprobatio, quia nulla datur ejus causa ex parte hominis, ut fatetur ibidem cap. 5. Ergo absolute non subest potestati talis hominis obtinere salutem. Neque hęc locus est sensui composito, aut necessitati consequenti: quia, ut dixi, antecedens illud unde sequitur impotentia salutis, scilicet reprobatio, nunquam fuit in potestate hominis; quando autem antecedens, unde sequitur consequens, non est absolute in potestate, nec consequens esse potest; quo argumento Suarez ipse urget Thomistas in physica prædeterminatione. Unde ulterius tam parum intelligi videtur in hac, quam in priori sententia, quomodo Deus ex parte sua cupiat omnes salvos fieri. Neque ad levandam difficultatem quidquam hęc juvat scientia conditionalium, sed potius eam aggravat. Quod enim Deus sciat, si negem talem gratiam; Petro, labetur in peccatum, facit tantum, ut Deus ex vi Decreti non eligendi, fiat jam quasi certior de numero non electorum, cum sciat quas gratias negare debeat, ne illi, quos non elegit, ad salutem perveniant. Suarez enim cap. 7. circa finem, fatetur hanc causalem esse veram; Deus permittit hunc peccare, & negat auxilium quod novit congruum, quia non elegit eum ad gloriam. Ergo scientia conditionalium tantum servit ad neganda auxilia congrua, ad quod determinatur Deus ex vi Decreti quosdam non eligendi.

Itaque ex hæcenus dictis colligitur hæc conclusio. Electio ad gloriam & reprobatio

ab illa, neque sit ante merita vel demerita absolute prævisa, nec simul, sine respectu ad ordinem actuum divinorum, Ergo necesse est illam fieri post merita absolute prævisa, modo hæcenus explicato.

Alia de Prædestinatione Calviniana evidenter refutata videri possunt supra tract. 2. cap. 2. de fide, operibus, gratia, prædestinatione pag. 102.

CONTROVERSIA QUARTA.

De Gratia Divina.

Inter Doctores Catholicos etiam hoc tempore variæ, gravissimæque Controversiæ agitantur de Gratia divinæ virtute, necessitate, sufficientia, efficacia &c. Horum dogmata inter se non parum dissidentia necesse est à damnatis Hæreticorum erroribus accurate discernere, & singularum opinionum Authores ac fundamenta cognoscere, ne contingat divini Verbi ministros; dum aut orthodoxos docent, aut hæterodoxos oppugnant, aliquid de his imperitè pronuntiare.

Fuerunt hæc de Gratia præsertim sufficienti, & efficaci, Controversiæ, inter celeberrimas Quæstiones coram Summis Pontificibus Romę disputatas circa annum 1606. in Articulo 7. & 8. quę quindecim propositiones summæ Disputantium contentione eventilatas continebant. Fuerunt & de his instauratę lites Bajanæ, aliæque cum his concatenatę. Nec defunt de iisdem hodie acerrima plurium Scholarum certamina, quę in decursu distinctius proferentur.

§. I.

Quid sit, & quod duplex Gratia Actualis, & quales de ea errores Pelagii &c.

Gratia actualis rectè dicitur, donum naturę indebitum, peculiariter conferens ad beatitudinem supernaturalem. Hęc est communis doctrina Theologorum, quamvis aliter nonnihil sensisse Bajum infra patebit. Desumitur illa notio gratiæ ex Apostolo ad Romanos cap. 11. *Si gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non est gratia.* Et confirmatur ratione: Quia sicut ipsa beatitudo, five clara Dei visio, est donum naturę indebitum, ita necesse est ut gratia, quę ad eam obtinendam naturę impotentiam sublevar, sit singulare donum quod naturę vires excedit.

Dividitur hæc gratia in operantem, cooperantem, excitantem, adjuvantem, prout vario modo concurret ad actum voluntatis creatę. Item in gratiam sufficientem, & efficacem, quę infra exponentur.

Circa annum Christi quadringentesimum emerfit Pelagius, qui professione dicitur Monachus, & natione Scotus. Is tempore S. Augustini acerrimus Gratię impugnator fuit: contra illum strenuè dimicavit idem Augustinus, fueruntque ejus errores damnati à Concilio Palæstino, & ab aliis in Africa, & in Gallia à Concilio Arausicano, variisque Pontificibus.

Docuit Pelagius primò, nullum dari peccatum originale, & infantes esse in eo statu quo fuit Adamus ante prævaricationem, quem voluit nihil nocuisse posteris, nisi solo peccandi exemplo.

Secundò, Infantes non Baptizatos habituros vitam, & felicitàtem peculiare æternam, sed in regnum cælorum non admittendos.

Tertiò, Homines posse per solas vires naturę legem Dei implere, & cognitis præceptis, sine adjutorio gratiæ Salvatoris, ad eam perfectionem pervenire, ut non sit necessarium dicere; *Dimitte nobis debita nostra.*

Postquam hæc pestifera hæresis ab Ecclesia reprobata est, non ita potuit penitus aboleri, quin aliquę ex ea reliquiæ subtiliori veneno plurimos inficerent, & hi dicti sunt Semipelagiani.

Itaque Semipelagiani, admissio peccato originali & imbecillitate naturę, quę integra fuerat in Adamo, docuerunt aliquam gratiam Christi ad salutem esse necessariam, sed eam subesse voluntatis nostrę arbitrio, eo quod per initium viribus naturę credendi, quærendi &c. eam possimus obtinere. Et probabilius est eos hanc gratiam intellexisse non tantum de illuminatione supernaturali intellectu, sed etiam de corroboratione voluntatis. De his S. Augustinus lib. de grat. & lib. arbit. cap. 14. sic loquitur, ut asserat convictos esse illos Inflatores liberi arbitrii, quod Gratia divina non tantum sit Dei scientia, & natura, sed faciat ut lex impleatur, & istos ad hoc se convertere, quod gratia secundum merita nostra detur.

Docuerunt secundò, Multis prædicari Evangelium merè ob conditionatę præcognitam bonam eorum voluntatem; quin & infantes aliquos ideo obtinere Baptismum, alios verò Baptismo destitui; quia nempe præcognovit Deus, si viverent, rectè usuros bona voluntate, atque ita habituros ex se initium credendi, alios verò non rectè usuros, ideoque cælo exclusos. Patent hæc ex Epist. Prosperi ad S. Augustinum, ubi ita concludit: Novo absurditatis genere, & non agenda præscita sunt, & præscita non acta. Quod nempe infantes dicerentur præsciti meritorie acturi ex viribus naturę, cum tamen sine gratia nemo possit meritorie operari, nec infantes illi unquam fuerint actu operaturi.

Docuerunt tertiò, Perseverantiam in bonis operibus & justitiis, ac tandem electionem ad gloriam maximè fundari in viribus naturę: credebant enim perseverantiam non esse peculiare donum gratiæ, sed homines per vires naturę persistendo in fide & desiderio salutis, posse illam promereri, ac ipsam prædestinationem ad gloriā, quam volebant à peculiari

Quid

peculiari Dei beneplacito dependere, ne aliàs foret acceptor personarum. Ita habet Epist. Hilarii ad Augustinum, & ipse August. *lib. de bono persever. cap. 17.* Neque refert quod Semipelagiani, ad perseverandum in adimplendis præceptis, Dei gratiam requirerent; quia eam volebant dependere à naturali permanentia in fide, & desiderio salutis tanquam merito. Et hoc tantum sensu sæpe damnatum est, gratiam ancillari voluntati, eam subsequi, non autem prævenire &c. Quæ omnia solemus annotanda, ut natura gratiæ, & doctrina Catholica ritè percipiatur.

Ubi ad extremum adverte, modernos Sectarios hos quidem errores adversari, sed insipientium more in altero extremo, soli gratiæ omnia attribuendo, in gravissimas hereses prolabi: dum docent cum Calvino, Quid sit sine gratia multis modis contaminari: gratiam non consistere cum libertate à necessitate, sed tantum cum libertate à coactione: neminem à salute excidere posse post acceptam gratiam conversionis, & alia errorum monstra, quæ in Controversiis de gratia & prædestinatione supra notavimus. *tr. 2. cap. 2.*

§. II.

An possibile sit hominem condi in statu puræ naturæ absque dono supernaturali gratiæ.

Status puræ naturæ est, id quo homo tantum sortitur perfectiones naturæ debitas, & ordinetur ad beatitudinem naturalem distinctam à clara Dei visione. Hunc statum prorsus impossibilem esse, post Bajum, ita defendit Jansenius *Iprensis lib. 1. & 2. de statu puræ nat. ut possibilitatis istius Assertores proclamet reos esse Pelagianismi, doctrinæ Augustinianæ corruptores, & divinæ justitiæ ac providentiæ eversores.* Unde ulterius docet, sine justitia, & bona voluntate creaturam rationalem à Deo condi non posse, neque creaturæ innocenti sine injustitia

beatitudinem supernaturalem negari, neque posse morti ac miseriis obnoxiam relinqui. Ex quibus aperte sequitur gratiam divinam sic non esse donum naturæ indebitum.

At contra, omnino dicendum est, possibilem esse statum puræ naturæ. Estque hæc communis Theologorum doctrina cum D. Thom. 1. part. qu. 59. art. 1. & alibi frequenter. Consentit Scotus in 2. dist. 28. qu. unica, Nominales, alique Doctores, ac Patres, qui ex illo ad Roman. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*, deducunt gratiam actualem, ac veram justitiam esse singulare donum nobis indebitum; ergo natura non potest illam gratiam, quæ ad justitiam & charitatem ordinatur, ita sibi vindicare, ut non possit sine illa creari. Idque confirmatur ex S. Augustino tum alibi, tum lib. 3. contra Maximum cap. 15. *Homo ad Dei similitudinem factus, non est verus filius, & ideo sit gratiæ filius, quia non est natura.*

Probatur 2. ex Decreto trium Pontificum contra Michaelis Baji propositionem 26. *Integritas primæ creationis non fuit indebita humane nature exaltatio, sed naturalis ejus conditio: Et prop. 55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.* Ergo ex sensu Ecclesiæ doctrinæ Bajæ opposito, potuit homo ab initio creari qualis nunc nascitur, absque sanctitate, & dono integritatis, qui esset status puræ naturæ. Et verò ratio ipsa docet, dona quibus constituitur status innocentis, neque esse proprietates naturæ humanæ per se spectatæ, neque ea ex meritis illi deberi, cum hominis creatio nullum meritum præsupponat; ac proinde nihil obesse, quo minus possit in statu puræ naturæ donis illis orbata creari, obnoxia concupiscentiæ, & morti, & miseriis statum hominis naturalem consequentibus; munienda tamen fuisset tunc natura humana prædiis ordinis naturalis, quibus potuisset peccata evitare.

Objicies primò: S. Augustinus *lib. 3. de peccat. meritis cap. ult.* & passim in Opere imperfecto, & alibi, agens contra Pelagianos urget

urget frustra baptizari infantes, quia innocentia naturali annexa est sanctitas & gratia. Hoc verò argumentum nullius foret roboris, si possibilis esset status puræ naturæ.

Respondeo primò, hoc argumento nimium probari: inde enim sequeretur quod Augustinus plus attribuerit naturæ secundum se, quam ipse Pelagius; quia hic negabat naturæ parvulorum etiam innocenti debitam esse adoptionem in filios Dei, ad veram sanctitatem, & gloriam; ideoque in ordine ad hæc dona obtinenda assererat Baptismum esse necessarium: quod si S. Augustinus vellet dona ista sic debita esse naturæ, ut non possit sine illis creari, in efferenda natura longè Pelagium antecederet, quod nemo admiserit.

Respondeo igitur secundo, dum asserit S. Augustinus, si abesset originale, innocentia naturali annexam fore sanctitatem & gratiam, illum procedere ex suppositione providentiæ supernaturalis jam à Deo constitutæ, & promissæ de justitia infundenda, ubi non esset obex peccati. Cum enim eo nunc supposito non detur status medius inter statum justitiæ & peccati, rectè arguit contra Pelagianos, si dicant infantes esse sine peccato originali, illos esse in statu justitiæ; adeoque frustra baptizari ad justitiam obtinendam, aut peccatum expiandum. Hoc itaq; dictum S. Augustini juxta præsentem rerum statum, nihil facit contra statum puræ naturæ possibilem.

Objicies Secundo: S. Augustinus *lib. de Spiritu & littera cap. 27.* contendit hominem naturaliter esse Dei imaginem, & statum gratiæ illi esse naturalem &c. Hoc, inquit, agit Spiritus gratiæ ut imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, in nobis restauret: *Et lib. 3. de libero arbit. cap. 18.* ait, errare, torqueri &c. non est natura instituti hominis, sed pena damnati. Ergo status innocentia fuit Adamo naturaliter debitus, adeoque status naturæ puræ impossibilis.

Respondeo neg. consequentiam. Sed ideo tantum tradit nos in imagine Dei naturaliter conditos, quia ipsa natura secundum se

considerata, est quædam Dei imago, & multò magis prout fuit in Adamo cum sanctitate de facto creata. Hoc igitur modo rectè dicitur, quod errare, aut torqueri, non sit secundum naturam instituti hominis, prout scilicet cum singularibus Dei donis de facto condita fuit. Hinc, *naturaliter*, non sumitur ibi prout opponitur statui supernaturali, sed illi qui est contra naturam, & morales defectus qui eam comitantur. Et hæc ratione solvuntur dicta quædam aliorum Patrum, dum asserunt dignitatem illam Adamo fuisse naturalem; tantum enim volunt eam fuisse Adamo concretam, sicut dicimus illum naturalem esse hæredem coronæ, cui contingit nasci cum jure ad regni coronam, quamvis absolute sine isto jure nasci potuerit.

CONTROVERSIA QUINTA.

An, & qualis detur Gratia Sufficiens.

§. I.

Exponitur status Controversiæ.

Gratia sufficiens sumi potest prout opponitur insufficienti, quæ ad certum effectum v.g. ad amorem Dei nec proximè, nec remotè sufficit. Gratia verò sufficiens huic opposita talis est, ut possit vel proximè, vel remotè certum actum v. g. Dei amorem inferre; proximè quidem, si præter eam alia gratia non requiratur; remotè verò, si non sufficiat per se ad amorem eliciendum, possit tamen sufficere ad actum fidei, vel alium, per quem obtinebitur gratia ulterior ad Dei amorem requisita.

Sed communius Gratia sufficiens accipitur pro ea, quæ opponitur gratiæ efficaci, estque talis ut possit voluntas cum ea exercere actum ad quem conceditur, de facto tamen eum non exercet, & hæc dicitur gratia merè sufficiens; nam gratia efficax non tantum est sufficiens; sed etiam semper cum actu connexa.

D d

De

De gratia ergo merè sufficienti hîc quærimus, An jam in statu nature lapsæ talis detur, quæ effectum suum non sortitur? Negat primò Calvinus *lib. 2. instit. cap. 3.* asserens omnem gratiam internam esse seriam & efficacem, dari tamen vocationem externam aliquando inefficacem, cui dum voluntas non obtemperat peccatum admittit; tametsi ad obtemperandum gratiâ internâ destituatur.

Secundò, docet Jansenius *lib. 3. de gratia Christi cap. 1.* Etsi data fuerit Adamo, & Angelis, nullam tamen jam in statu nature lapsæ concedi gratiam sufficientem, quin simul sit efficax; v. g. nunquam dari gratiam proximè sufficientem ad amandum Deum, quin amor ille à voluntate eliciatur. Hinc istam gratiam vocat perniciosam, inutilem lapsum reparationi, & monstrum quoddam singulare gratiæ, novumque genus Augustino, Patribus, & D. Thomæ incognitum, & à Pelagianis excogitatum. Asserit quoque secum sentire in hoc Alvarez, Zumel, & alios Thomistas. Certum verò est illos in terminis docere dari de facto gratiam verè sufficientem, & omninò conari, ut eam componant cum physica prædeterminatione, quam aiunt ad omnes actus requiri.

§. II.

Admittenda est Gratia merè Sufficiens.

Probatur primò ex Scripturis, Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes quæ in vobis, pridem in cilicio & cinere poenitentiam egissent.* Ubi Christus exprobrat Judæis quod non fuerint conversi ad poenitentiam cum illa gratia, cum qua Tyrii & Sidonii, si eam habuissent, poenitentiam egissent. Atqui illa gratia fuit sufficiens ad poenitendum; cum illa enim Tyrii & Sidonii actû poenitentiae eliciuissent, si iis concessa fuisset. Ergo illa talis est ut potuerit in Judæis effectum habere, quem tamen sortita non fuit; aliàs, contra eos iniqua fuisset Christi exprobratio, si cum ea gratia actum poenitentiae elicere non potuissent.

Sed, inquit, S. Aug. *lib. 2. de bono persever. cap. 14.* de Tyriis & Sidoniis pronuntiat: Quoniam ut crederent non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Respondet S. Augustinum tantum negare Tyriis datam esse gratiam, quam Deus prævidit fore efficacem, si quæ erant actu credituri; non negat autem datam esse aliquam sufficientem: neque ait credituros non fuisse, si habuissent gratiam Judæis concessam, cum Christus credituros disertè affirmet.

Eodem spectat illud Prov. c. 1. *Vocavi & renuistis.* Et ad Rom. 2. *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & benignitatis contemnitis?* Atque alia non minus manifesta Scripturarum oracula, quæ toties inculcant, peccantibus dari gratiam, cum qua poterant rectè operari, nisi illam propriæ voluntatis arbitrio cassam, & infructuosam reddidissent.

His conformia sunt Conciliorum Decreta, ac novissimè Trid. *Sess. 6. cap. 11.* ubi dum docet, justos posse per Christum pie vivere, & proficere, subit rationem, *Deum enim semel justificatos non deserit, nisi ab iis prius deseratur.* Et *cap. 13.* docet justificatos in Dei auxilio firmissimam spem collocare debere; *Deus enim, inquit, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cepit opus bonum, ita perficiet.* In quibus Conciliū apertè supponit justis præberi gratiam sufficientem, & defectum bonæ operationis in nostra tantum voluntate residere.

Subscribit disertè S. Augustinus tum sæpe alibi, tum l. 83. quæstionum, q. 68. *Nec illi, inquit, qui noluerunt venire, debent alteri tribuere, sed tantum sibi; quoniam ut venirent vocati, erat in eorum libera potestate.* Idem exprimit *lib. 1. ad Simplicianum q. 2.* Idem fusiùs urget *tract. 53.* in Joannem, ubi docet, Deum impertiri potestatem ut possimus filii Dei fieri per gratiam; hominem verò per liberum arbitrium gratiæ oblectari.

Postremò, veritas hujus doctrinæ invictè probatur, ex eo quod inter quinque Propositiones Jansenii, hæc ut hæretica damnatur: *Interiori gratiæ in statu nature lapsæ nunquam resistitur.* Hæc enim Propositio in sensu Authoris

thoris asserit, gratiam semper habere omnē effectū quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem à Deo conceditur, licet non causet effectum ad quem actu non datur, aut quem in aliis circumstantiis obtinuisset. Itaque ex damnatione prædictæ propositionis in sensu authoris, satis liquet definitum esse, interiori gratiæ aliquando resisti, si eam non habere effectū quem hic & nunc obtinere potest, & ad quem conceditur; atque adeo dari gratiam merè sufficientem: non enim rectè dicitur resisti gratiæ, nisi frustrando illam effectum ad quem hic & nunc à Deo ordinatur.

Obijciunt Adversarii contra gratiam merè sufficientem, Primò, Hec gratia sufficiens est illa gratia Possibilitatis à Pelagianis olim asserita, & ab Augustino semper reprobata. Secundò, Gratia sufficiens à natura requiritur ad non peccandum: Ergo est naturæ debita: si est debita, ergo non est gratia. Tertio, talis gratia sufficiens nunquam sortitur effectum; Ergo est aliquod inutile & monstruosum genus gratiæ, qualis esset medicina quæ nulli unquam prodesset. Ut hæc, & his affinia breviter dissolvantur.

Respondet ad primum, Duplicem dari possibilitatem bonè operandi, aliam fundatā in solis viribus naturæ, quam in Pelagianis Augustinus constanter oppugnabat lib. de natura & gratia *Cap. 11.* & alibi. Alia est possibilitas quæ tantum habetur in natura per gratiam adjuncta, & hæc includit gratiam sufficientem quæ natura fit potens, ut rectè operetur, etiam pro eo tempore quo negligit gratiæ cooperari: & hanc disertè tuetur Augustinus eodem lib. de nat. & grat. *cap. 43.*

Ad secundum, Negatur ultima consequentia. Sic homini justo debetur gloria, hæc tamen vera est gratia. Quia igitur gratia sufficiens debetur naturæ, non prout est in se, sed tantum naturæ supernaturaliter elevatæ, hinc vera est gratia & naturæ secundum se spectatæ omninò indebita.

Ad tertium, Neganda est etiam consequentia: Fatentur enim Adversarii gratiā purè sufficientem in Angelis non fuisse monstro-

sam, etsi eorum vitio non fuerit sortita effectum: idem ergo de nostra admittendum est; quia quantum est ex parte, & virtute gratiæ, potest sequi effectus, & de facto alia gratia huic omninò similis actum bonum aliquando operatur. Monstruosa igitur tantum esset illa medicina, aut gratia, vi cujus nullis absolute curari, aut juvari possit. Plura de hujus gratiæ natura, necessitate & distinctione à gratia efficaci, ex dicendis magis elucescent.

Interim notandum hîc, inter Propositiones 31. nuper ab Alexandro VIII. damnatas, sextam esse hanc: *Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis, quam perniciosa est; sic ut proinde meritò possimus petere: à gratia sufficienti libera nos Domine.*

§. III.

An detur Gratia sufficiens omnibus, etiam obduratis, excæcatis, & facientibus quod in se est viribus nature.

DE his Quæstionibus variæ sunt Doctorum etiam Catholicorum sententiæ. Negat Ariminensis, contra communiorē, dari gratiam sufficientem Infidelibus quibus Christus non innotuit, quales erant Philosophi gentiles, Plato, Aristoteles, &c. Quoad obduratos, Bellarminus, Suarez, Ripalda, Herice &c. asserunt hanc gratiam etiam concedi illis, & excæcatis. Infantibus sine Baptismo morientibus non tribui sufficientia remedia ad salutem docet Ariminensis, Scotus, Vasquez, & quidam alii: affirmat Suarez, Lessius, Herice, & alii plures. Pro harum Quæstionum resolutione.

Dico primò, Datur omnibus auxilium aliquod sufficiens saltem ad non peccandum, dum actum peccaminosum formaliter exercent. Hæc thesis est certa, contra Calvinum, ac Lutherum: nec non adversus Jansenium *lib. 3. de gratia Christi cap. 13.* qui id negat de infidelibus, obcæcatis, pluribus Judæis, & aliquibus justis.

Probatur, Quia si homo, dum formaliter peccat, careret omni auxilio sufficienti tam

ordinis naturalis, quàm supernaturalis ad non peccandum, Deus præciperet illi rem impossibilem, nempe servare præcepta quæ nequeunt sine auxilio sufficienti impleri. Atqui hoc repugnat Tridentino Sess. 6. c. 11. *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuvat ut possis.* Hinc damnata est Baji Prop. 64. *Homo peccat etiam damnabiliter in eo quod necessario facit.* De hac doctrina, quam ipsum rationis diæamen averfari videtur, plura diximus supra part. 1. traç. 2. contra Propositionem primam ex 5. damnatis.

Dico secundò. Nulli adulto, etiam obdurato, aut excæcato, statuit Deus denegare gratiam sufficientem ad conversionem, & salutem; sed paratus est eam omnibus dare, si vel ipsi, vel alii ponere eas circumstantias in quibus solet Deus gratiam præbere: quales sunt prædicatio Evangelii, exempla majorum, &c. Ita cum D. Thoma docet Alensis, Scotus, Vega aliique: Contra Medinam, Rossensem, & quosdam alios, qui volunt Deum statuisse quibusdam, ob enormia peccata, conversionis gratiam negare: sicut poterat illis in eo statu sine spe veniæ vitam auferre.

Probatur nostra assertio. Quia Deus in Scripturis passim, & sine exceptione invitat omnes peccatores ad poenitentiam; ut Ezechielis 18. *Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat.* Et 2. Petri c. 3. *Nolēs aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam converti.* Et de ipsis etiam in scelere obduratis id indicat Apost. ad Rom. 2. asserens, *Divitias bonitatis Dei concedi iis, qui secundum duritiam, & impenitentem cor, thesaurizant sibi iram in die ire.* Sed nõ esset satis sincera ista omniū invitatio, si Deus positivè decrevisset quibusdam gratiā ad poenitendum sufficientem denegare. Hinc Conc. Senonense in Decreto fidei c. 15. *Deus, inquit, semper in promptu est, & nec momentū præterit, in quo non est ad ostium, & pulset.*

Nec refert, quod Deus quovis instanti possit justè peccatorem, sine spe poenitentiae, ad barathrum deturbare. Quia quamdiu vult illum relinquere viatorem, & præceptis subji-

cere, statuit etiam illi dare auxilia sufficientia, ut possit reconciliari; aliās ad hoc tantum viveret, ut sine spe salutis possit sibi peccata, & pœnas accumulare, in quo esset ipsis damnatis infeliciores.

Objicies primò, varia Scripturæ loca, in quibus dicuntur quidam esse à Deo excæcati, & obdurati, & dari in reprobum sensum, nec posse credere, aut sanari: Quomodo sæpe etiam loquitur Augustinus, ideoque asserit Pharaoni obdurato peccatum non imputari.

Respondeo, hæc intelligenda de excæcatione, & obduratione tantum permissiva, & impossibilitate morali conversionis. Deus enim permittit aliquando magnos peccatores obdurari, & perire, non negando illis adiutorium sufficiens, sed subtrahendo speciale auxilium, cum quo prævidet ad poenitentiam movendos, si illo instructi fuissent: item permittendo aliquas peccandi occasiones, ac tentationes iis obvenire, cum quibus difficillima redditur eorum conversio sine majori gratia, quā se indignos reddiderunt. Et de hac majori, & efficaci gratia, non verò de sufficienti, intelligendus est S. Augustinus, aliique, dum aliquando asserunt induratos gratiā destitui.

Objicies secundò, Status obdurationis in peccato opponitur statui confirmationis in gratia. Atqui sic confirmati nequeunt peccare. Ergo consentaneum est, ut obdurati defectu gratiæ nequeant converti.

Respondeo, dissimulato antecedente, negando consequentiam: facilius enim Deus concedit favorem compatibilem cum libera tendentia ad gloriam, quàm infligat pœnam cum illa tendentia non consistentem. Satis itaque statui confirmationis opponitur status obdurationis, per moralem impotentiam conversionis, quā obdurati à spe gloriæ multum removentur, etsi non penitus excludantur.

Objicies tertio, Peccatores multi, in pœnam peccati admissi, à Deo subitā morte puniuntur; imò aliquando in flagranti delicto, dum peccant, è vita abripiuntur. Atqui non appa-

apparet quomodo tunc paratus sit Deus his largiri sufficientem gratiam, quā possint converti: Ergo ea aliquibus negatur.

Respondeo negando minorem. Nam cum istiusmodi obitu repentino bene consistit, quod Deus ex parte sua fuerit paratus suppeditare gratiam, si poenitendi occasio occurrisset, v.g. aliquis peccatorem ante mortem admonuisset, aut ipse de periculo mortis cogitasset priusquam ipso peccandi exercitio se constituit in illo statu, cum quo usus gratiæ non consistit. Non enim dicimus quemlibet omni momento, dum dormit, aut nulla incidit salutaris cogitatio, gratiam proximè sufficientem in promptu habere, sed dum adest præsens occasio se determinandi ad bonè aut malè agendum.

Extendi potest hæc doctrina ad Infantes sine Baptismo extinctos, quibus Deus quantum est ex parte sua, prospectum cupit de Baptismo tanquam remedio ad salutem sufficienti. Asserit enim Apost. 1. ad Timoth. 2. Deum velle omnes homines salvos fieri; & merita Christi ex parte sua, & in actu primo tam latè se extendere ad omnes salvandos, quàm peccatū Adami ad omnes perdendos. Et quamvis non raro eveniat aliquos infantes interire absque Baptismo, id per accidens contingit, ex eo quod eorum parentes ad ea loca se contulerint, aut causas naturales aliqui liberè posuerint, ex quibus infantes in lucem edi, aut certè Baptismus illis applicari non potuerit: quorum libertatem ob alias causas contra cursum communem naturæ Deus impedire noluit. Quod non officit sinceræ voluntati quā Deus ex parte sua media infantibus ad salutem necessaria præparavit, quæ hominibus ordinario modo applicanda commisit; sicuti sincerè cupit pauperi subvenire, qui eleemosynam famulo distribuendam tradit, licet hic pro sua libertate aliquibus eam largiri prætermittat.

Dico tertio: Probabile est, homini facienti quod in se est viribus naturæ, Deum non denegare gratiam primam, quā possit credere, & salutem operari; modò per hoc non intel-

ligas, operibus ex viribus solius naturæ factis per modum positivæ dispositionis, aut meriti, gratiam primam infallibiliter annexam esse, sed ex solo beneplacito Dei, decernentis omnibus obicem non ponentibus suam gratiam præbere. Est communior sententia Theologorum apud Suarez 1. part. 1. 2. de Prædest. cap. 18. quam etiam docuerunt nonnulli Thomistæ, quamvis eam censuret Alvarez de auxiliis disp. 56. n. 21. & alios habeat Adversarios.

Ratio præcipua est, quod id videatur congruum divinæ benignitati, quæ omnibus universim præparavit gratiam sufficientem, ut eam infallibiliter conferat singulis non ponentibus obicem. Cum enim Deus sæpe non deneget auxilia sua Gentilibus, qui per continuata peccata se præbent positivè indignos isto beneficio, congruum est, ut eam gratiam eis conferat, qui observando Legem naturæ remonent illud gratiæ impedimentum, & saltem se reddunt physicè capaces, ut commune illud Dei beneficium ad se extendatur; atque ita non desit ex parte Dei illustratio & auxilium supernaturale, quo saltem possint ad salutarem Dei notitiam, & inde ad salutem pervenire.

Dices, Huic doctrinæ repugnat Conciliū Arausicanum damnans Semipelagianos, quod assererent initium fidei esse ex nobis, live ex bonis operibus viribus naturæ factis, quibus ad gratiam fidei percipiendam disponimur.

Respondeo, hanc doctrinam toto cælo à Semipelagianis distare. Docebant illi primò, nos per merita naturalia absolute promereri primam gratiam ad credendum; hæc verò sententia id omnino pernegat, & gratiam naturæ legem servantibus conferendam, non refundit in merita istorum operum, sed in meram Dei benignitatem. Secundo, asseriebant Semipelagiani, solis habentibus merita naturalia lege ordinariā à Deo gratiam & quidem efficacem conferri, quod hæc opinio penitus abhorret. Unde peperam docebant illi, propter huiusmodi merita etiam conditio-

nata infantes baptizari, & alios ob eorum defectum Baptismi beneficio privari. Hæc igitur doctrina nullo istorum errore inficitur; nec aliud apparet quò minus possit inter Opiniones in Scholis probabilis merito reputari.

Ex quibus porro facile est perspicere hanc opinionem non tantum ab errore, sed etiam à doctrina Semipelagianorum longissime recedere. Et sanè quod supra in assertione probabile diximus, Deum sic facienti quod in se est, non denegare primam gratiam ad credendum, ipse Doctor Angelicus non probabile, sed certissimum dicere videtur, *De verit. quest. 14. de fide. a. 1. 1. ad 1.* his verbis: Dicendum, inquit, quod non sequitur inconveniens, posito quod quilibet teneatur aliquid explicitè credere, si in sylvis, vel inter bruta animalia nutriatur. Hoc enim ad divinam providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodò ex parte ejus non impediatur. Si enim aliquis taliter nutritus ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certissimè est tenendum, quod ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt ad credendum necessaria, vel aliquem Fidei prædicatorem ad ipsum dirigeret. Rursus, in 2. sent. dist. 28. q. 1. art. 4. ad 4. Dicendum, quod etiam ad fidem habendam aliquis se præparare potest per id quod in naturali ratione est. Unde dicitur, quod si aliquis in Barbaris natus nationibus, quod in se est faciat, Deus sibi revelabit illud quod necessarium est ad salutem, vel inspirando, vel Doctorem mittendo: hæc tenus S. Doctor. De cetero, satis constat, quod ipsa conversio ad Deum, quæ talis credere actu incipit, non sit jam ex viribus naturæ, sed ex Dei adjutorio supernaturali: ante conversionem verò ad primam Dei notitiam & fidem supponitur habuisse adjutorium ordinis naturalis, ut indicant illa verba D. Thomæ: Si aliquis taliter nutritus (in sylvis) ductum naturalis rationis sequeretur, certissimè est tenendum &c. Id quoque ex sola Dei providentia, & beneplacito fieri,

homine infideli ex ductu rationis naturalis inspirationem fidei non impediende per sua peccata, conformiter ab initio diximus.

CONTROVERSIA SEXTA

De viribus naturæ sine adjutorio Gratiae divinæ.

§. I.

Quid possit homo prestare absque Gratia in servanda lege naturæ, & tentatione superanda?

Dico breviter primò: In natura lapsa sine gratia datur aliquando potentia physica servandi collectivè totam legem naturæ: Ita docent Ariaga, & plures alii. Quia etiam seposita gratia homo peccabit si violet legem naturæ. Atqui potentia peccandi includit potentiam saltem physicam non peccandi: nemo enim potest peccare in eo quod physice nequit vitare.

Dico secundò, Homo tamen lapsus habet necessitatem moralem saltem ex parte violandi legem naturæ, si longo tempore ei desit gratia. Hæc est communis doctrina Theologorum, adeo ut opposita censeatur errori proxima.

Ratio desumitur ex eo, quod Concilia & Patres in illud Apostoli ad Rom. 7. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per Iesum Christum;* doceant observationem legis sine gratia esse moraliter impossibilem, propter infirmitatem carnis, & vim concupiscentiæ: quibus denotatur necessitas quædam antecedens, sita in peculiari difficultate honestè operandi, seposito adjutorio gratiæ: quia sensibilia vehementer apprehendimus, & concupiscentia ad hanc apprehensionem naturaliter insurgens, voluntatè ad objecta inhonesta vehementer inclinat, ideoque redditur moraliter impotens ad

ad legem longo tempore observandam: cum necesse sit intra longum temporis spatium frequenter occurrere tentationes legis observationi contrarias. Sicut in magna multitudine hominum, etsi possibile sit physice omnes silere, moraliter tamen necessarium est aliquem fore qui loquatur. Colligitur eadem doctrina ex Concil. Milevitano *Can. 5.* & Tridentino *Sess. 6. c. 13.*

Dico tertio: Datur in homine lapsa moralis possibilitas servandi dictam legem exiguo tempore absque gratia. Est communis Doctorum.

Quia pro exiguo tempore potest deesse illa moralis difficultas, quam in superiori assertionem exposuimus; absente autem singulari difficultate, nos posse honestè operari, adeoque legem servare, admittunt passim Doctores cum S. Chrysost. in 1. ad Corinth. *cap. 11.* & S. Anselmo in Dial. de libero arbit. *cap. 5. & 6. aliisque.*

Dico quarto: Homo in hoc statu nequit gravem tentationem sine gratia superare. Est communior, contra aliquos Authores Catholicos.

Et probatur ex Apostolo 1. ad Corinth. 10. *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis.* Ex quo loco docet Chrysost. dari aliquas tentationes quæ non possint à nobis viribus naturæ superari, cum eas opponat Apostolus tentationi humanæ, sive levi, quæ à nobis vinci potest. Et Prosper lib. contra Collatorem *cap. 35.* invehitur in Cassianum, quod dixerit à Jobo tentationem gravem viribus naturæ superatam fuisse.

Hinc dicendum à fortiori, omnes tentationes collectivè sine gratia superari non posse. Et quamvis nonnulli contrarium contendunt, id tamen temerarium esse censet Suarez hic lib. 1. *cap. 26.*

Dices, Potest quis ex fine pravo inanis gloriæ mortem tolerare; ergo idem potest ex fine honesto sine gratia, non obstante rei difficultate.

Respondet negando consequentiam. Quia finis pravus tollit, aut minuit difficultatem

operandi, propter vehementem sensibilis bonitatis apprehensionem: finis verò honestus, quia languidè apprehenditur, relinquit totam tentationis difficultatem prædominari.

Dico quinto: Potest modò ab homine sine gratia vinci levis, aut mediocris tentatio. Ita docet Amicus, aliique communiter, contra Vasquez, & Meratium, qui semper ad victoriam tentationis gratiam aliquam requirunt.

Ratio desumitur ex eo, quod aliqualis difficultas opposita tentationis non impediat, quin objecti honestas possit efficaciter apprehendi, atque ita connaturali modo placere, ut voluntas illi adhæreat. Et sicut experimur opus non esse auxilio gratiæ, ut quis resistat alteri gratiæ fortiter ac suaviter ad bonum inclinanti, ita etiam non est cur aliqualis difficultas concupiscentiæ impellentis ad actionem inhonestam, per vires naturæ nequeat superari. Adde proscriptam esse Baij Propositionem 29. *Non solum fures ii sunt & latrones, qui Christum viam veritatis & vitam negant; sed etiam, qui dicunt tentationi ulli, sine gratiæ ejus adjutorio, hominem posse resistere.*

Quæ nostræ assertioni ab aliis opponuntur, tantum probant requiri gratiam ad quamlibet tentationis victoriam, ut hæc sit meritoria præmii supernaturalis, aut ut contra leves etiam tentationes victoria continua obtineatur, quod lubentes admittimus. Sicut enim absque speciali privilegio nequeunt moraliter vitari omnia venialia, propter instabilitatem naturæ, & frequentes labendi occasiones; sic etiam natura per se non satis est potens, ut collectivè omnibus levium tentationum impulsibus oblectetur.

§. II.

An homo possit habere aliquos actus moraliter bonos absque Gratia supernaturali?

Certum est apud Doctores Catholicos, sine adiutorio gratiæ non elici actum bonum, prout conducit ad vitam æternam. Procedit igitur hæc quæstio de actu tantum moraliter honesto, siue laude digno intra ordinem naturæ. Talem actum negat Bajus, ac penitus explodit distinctionem communem actionis honestæ in naturalem & supernaturalem, asserens ad quemlibet actum honestum gratiam supernaturalem esse necessariam.

Sed contraria sententia necessariò admitenda est. Quod probatur primò; Quia, inter alios, damnarunt Pontifices hunc Baji articulum 25. *Omnia opera infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia.* Quia nempe procedunt ab infidelibus gratiâ destituti. At ex Bajo unū breviter exquiri velim: Si filius infidelis videat suum patrem lapsum in foveam, quid illi agendum ut peccatum non incurrat? Si nolit illi manum porrigere, delinquet certè contra amorem parenti debitum: si illum è fovea extrahat, etiam extrahendo peccabit; quia, si Bajo credimus, omnia infidelium opera sunt peccata.

Probatur secundò, Quia Concilia videntur supponere nos per vires naturæ posse honestè operari. Tridentinum enim *Sess. 6. can. 2.* negat nos posse credere, poenitere &c. sicut oportet ad justificationem obtinendam, sine gratia. Quâ limitatione, *sicut oportet*, satis innuat nos posse quidem moraliter honestè operari, sed non utiliter ad salutem, per vires naturæ. Cum eadem limitatione loquitur Concil. Arausicanum *can. 6. & 7.* damnans Semipelagianos, non quod assererent hominem ex se posse honestè operari, sed quod adderent, id posse, sicut oportet ad salutem. Quin & eam gratiæ necessitatem sic restrin-

git Augustinus lib. de gratia Christi *cap. 27.* ubi non asserit illam esse absolute necessariam ad bene operandum, sed tantum sic, ut sine ea nihil possimus, quod ad pietatem pertinet, veramque iustitiam. Eodem modo loquitur lib. de prædest. sanct. *cap. 2. & lib. de bono persever. c. 6. & lib. de grat. & libero arbit. cap. 17.*

Neque his obstat primò, quod S. Augustinus aliquando asserat, voluntatem de suo nihil habere nisi peccatum. Vel enim peccatum accipit propriè, & sic verum est soli voluntati humanæ adscribendum esse peccatum, & illi non esse integrè attribuendum opus moraliter honestum, cum hoc à Deo præcipuè proveniat. Vel sumit peccatum impropriè, pro actu inutili & aberrante à fine supernaturali, atque ita voluntas de suo tantum habet peccatum, siue opera inutilia ad salutem.

Neque obstat secundò, quod S. Augustinus dicat, sepositâ gratiâ, inductam esse impotentiam servandi legem: quia per hoc tantum indicat, totam legem naturæ, propter singularem difficultatem, non posse sine gratia ita integrè servari, quin ea aliquando violetur, non negat tamen eam posse, ex parte, per actus naturaliter honestos impleri.

Neque obstat tertio, quod idem Augustinus aliquando doceat, in infidelibus veras virtutes non reperiri. Agebat enim contra Pelagianos asserentes vires naturæ haberi veras virtutes utiles ad vitam æternam, idque probantes exemplo infidelium: negabat igitur è contra Augustinus, infidelibus tales virtutes inesse, quæ poterant ad salutem conferre. Sic enim scribit *lib. 4.* contra Julianum *c. 3.* Absit in aliquo sit vera virtus nisi fuerit iustus; absit autem sit iustus nisi ex fide: postea subdit, si ad consequendum veram beatitudinem, quam nobis fides promittit, nihil prosunt homini virtutes, non sunt veræ virtutes. Hinc etiam elucet non aliam esse mentem S. Augustini dum dicit: *Omne quod non est ex fide, peccatum est*: quia, ut ipse loquitur lib. de spiritu & lit. *cap. 17.* Infidelis vix unquam

unquam debito sine operatur, & licet subinde agat honestè, id illi nihil prodest moraliter ad salutem, Adeoque omne opus hominis infidelis vel est propriè peccatum, vel impropriè, considerando ejus actionem prout est inutilis ad beatitudinem obtinendam. Ex quibus patet nullo fundamento negari opus moraliter honestum absque auxilio gratiæ, modò non asseratur, tali operi vim inesse meriti, aut illud positivè hominem disponere ad salutem, & beatitudinem supernaturalem, quod ex §. sequenti magis confirmatur.

Ex quibus patet, quàm parum consideratè nuper quidam Professor publicè Scholas illas damnaverit hæresis Pelagianæ, quæ hanc sententiam sustinent. Cum tamen in Bajo disertè & sub anathemate proscripta sit hæc Prop. 37. *Cum Pelagius sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit.*

§. III.

An solis Natura viribus possit elici Amor Dei super omnia?

Procedit hæc Controversia de statu naturæ lapstæ; frustra enim aliqui fusè disputant, an possibilis sit talis amor in statu naturæ integræ, & an sine gratia possint cognosci aliquæ veritates ad honestam operationem conducentes: nam ex sola decisione præsentis quæstionis utrumque admitti debet.

Dico igitur, homini lapsò possibile esse solis naturæ viribus amare Deum super omnia, amore naturali tam concupiscentiæ, quàm amicitia, qui, dum durat, affectivè excludat voluntatem Deum graviter offendendi. Est hæc receptillima Theologorum sententia, quam tradit D. Thomas 1. part. quæst. 6. art. 3. & sæpius alibi: nec non Scotus in 1. dist. 17. q. 2. Occamus quoque, Durandus, alique docent, Deum, etiam ut est author naturæ, posse ab homine post lapsum diligi perfectò amore benevolentia. Vasquez autem & alii qui Doctores Catholici, qui videntur aliter

loqui, non negant cum Bajo voluntati adesse sufficientiam eliciendi istum amorem sine gratia supernaturali, sed tantum opinantur ad Dei gratiam pertinere Cogitationem congruam & efficacem cum qua amor iste actu elicitur, non verò cogitationem inefficacem: neque illi rejiciunt communem divisionem amoris in naturalem, & supernaturalem.

Probatur autem nostra assertio primò, ex damnata Propositione Bajana 36. *Amor naturalis, qui ex viribus naturæ oritur, ex sola Philosophia per elationem presumptionis humanæ, cū injuria Crucis Christi, defenditur à nonnullis Doctoribus.* Ergo nostra assertio huic cōtraria indubitatis Pontificum Decretis roboratur.

Probatur secundò, ex Concil. Arausicano *can. 25.* & Trid. *Sess. 6. can. 13.* ubi docent hominem in isto statu non posse amare Deum, sicut oportet ad justitiam: hæc autem limitatio, ut supra dixi, satis ostendit per vires naturæ haberi posse alium Dei amorem, qui ad justitiam & salutem non conducatur. Et hanc esse doctrinam S. Augustini, quem sibi frustra vindicat Bajus, patet ex *lib. 12. de Civit. Dei cap. 1.* Sicut, inquit, cum vitium oculorum dicitur cæcitas, id ostendit quod ad naturam oculorum pertinet visus, ita cum vitium creaturæ rationalis dicitur, quod non adhæreat Deo, hinc apertè declaratur ejus naturæ ut Deo adhæreat convenire. Et lib. de moribus Ecclesiasticis *cap. 3.* docet nos assequi ratione, esse rectè vivendum, & Deum sequendo debere beatè vivere; id autem fieri diligendo Deum, quod est primum mandatum ad beatitudinem obtinendam. Sentit ergo S. Augustinus homini naturale esse Deo adhærere per amorem, nempe perfectum, adedque id esse in potestate naturæ, quæ sepositâ gratiâ ordinatur ad beatitudinem naturalem. Subscribit Augustino S. Fulgentius ad Monimum *cap. 18.* Naturæ, inquit, inesse non posset ullatenus ratio, nisi ei posset inesse Dei dilectio. Et alii passim Patres, ex eo, quod natura rationalis ex se sit imago Dei, inferunt ei competere ut in Deum tendat per dilectionem.

E c

Proba-

Probatum tertio ex ratione. Tenemur lege naturali Deum perfecte diligere, neque in natura ostenditur impossibilitas illum ita diligendi; potest enim Deus naturaliter nobis proponi ut infinite bonus, & amabilis; neque etiam ratione motivi subest moralis impossibilitas perfecti amoris, neque ex eo, quod Deus debeat omnibus præferri; quia potest per cognitionem perfectam summam bonitatis Deus appetiari ut omnibus præferendus, & simul abesse omnis tentatio, quæ voluntatem avertat, & in creaturas inclinet.

Dices, In hoc statu inest voluntati impossibilitas effectiva ut tota lex naturalis observetur absque adiutorio gratiæ. Ergo ex illa oritur etiam impossibilitas affectiva adherendi Deo per amorem perfectum, nisi voluntati ad amandum gratia supernaturalis opituletur.

Respondeo neg. consequentiam. Potest enim fieri ut homo actu naturali cognoscat sibi postea ex parte Dei non defutura subsidia necessaria ad totam legem effectivè observandam: ergo eo posito potest affectivè Deo super omnia adherere. Necessitas enim gratiæ postea conferendæ non efficit, quominus voluntas jam ex parte sua perfectò amore in Deum feratur. Sicut necessitas potestatis supernaturalis ad celebrandum, non impedit quominus jam actu naturali velini efficaciter Sacerdotium, tantum postea conferendum. Quia tamen dictus amor est naturalis, nihil conferens ad justitiam supernaturalem, nec repugnans peccato habituali, neque sufficiens ut occurrente difficultate perseveret ad totius legis observantiã, hinc est quod à Patribus, aut Conciliis actibus gratiæ non annumeretur, cum tantum agant de amore ad salutem conducente, qui est supernaturalis.

At, inquit, S. Augustinus sic insinuat amorem castum & perfectum elici ex gratia, ut agens contra Pelagianos sæpius inculcet, ubi non est Spiritus gratiæ, ibi dominari peccatum.

Respondeo, aliud non inculcari ab Augustino, quam gratiã esse necessariam ad actus

conducentes ad salutem, & in infidelibus defectu fidei raro dari opus ex omni parte honestum; & hinc merito pronuntiat: ubi non est Spiritus gratiæ ibi dominari peccatum; ibi enim censetur peccatum dominatum obtinere, ubi opera honesta rariis exercentur.

CONTROVERSIA SEPTIMA.

De Gratia efficaci, & in quo illa consistat, variorum sententiæ discutuntur.

Questionis de efficacia gratiæ indubitata solutio, scopus est ad quem summa orbis Christiani ingenia ingenti studio collimarunt, & à quo plures certò aberrarunt, quemque nondum ullus Theologorum ita attigit, ut omnium suffragio compertæ veritatis palmam retulerit. Siquidem angustia hic undique, & facilis error, quia inter duos scopulos navigandum est, si ad tuendum vim gratiæ divinæ nimium declines, destituis libertatem humanam; si ultra metam libertati patrocinaris, vim gratiæ inanem relinquis. Hanc difficultatem pridem advertit ipse S. Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis cap. 18. Quarentem, inquit, vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam, ut liberum arbitrium auferre videamur; rursum ne liberum sic asseramus arbitrium, ut superbâ impietate ingrati Dei gratiæ judicemur. Olim incumbendum erat S. Augustino contra Pelagianos immodicâ elatione libertatis vim gratiæ infringentes: sed neque minus laborandum est hoc ævò, ne cum Calvinii ac Lutheri A flectis in efferendâ gratia sic vela laxemus, ut libertas humana fatali necessitate depressa naufragium patiatur. In hac Opinionum sese collidentium procella, clavum suo jure arripuerunt Pontifices Romani, qui uti in hac questione olim Scholæ Thomisticæ & Societatis opulenti modum præscripserunt, ita hæc tempestate quibusdã ad devia deflectentibus certam credendi legem imponere.

Itaque

Itaque de Gratia efficaci primus error est Calvinii, Lutheri, ac plurium Sectariorum, qui docent omnem Dei gratiam internam esse efficacem, ac hominis voluntatem sic ad assensum impellere, ut illi non sit liberum gratiæ impellenti resistere, atque ita absolute admittunt voluntatem inevitabili necessitate ad agendum moveri: imò in ordine ad operationem gratiæ in natura lapsa liberum penitus interitile arbitrium.

Dogma Jansenii, quamvis nolit dimittere nomen liberi arbitrii, admittit tamen ad operationem gratiæ efficaciæ sive victricis in statu naturæ lapsæ non requiri libertatem à simplici necessitate, sed sufficere libertatem à coactione, quem errorem fufius refutavimus supra part. 2. pag. 108. inter Polemica, in Prop. tertiam inter quinque damnatas.

Quidam Moderni, ut in explicanda gratiæ efficaciâ hunc scopulum in speciem declinare videantur, asserunt gratiam efficacem sitam esse in Delectatione justitiæ, quæ sit victrix, sive major delectatione terrenâ illi opposita; docentque illi delectationi, dum est major, voluntatem non posse non obtemperare, & recte agere: quamvis possit eidem delectationi justitiæ non obtemperare, quando delectatio terrena major allurgeret: & ob hanc potestatem, quantumvis remotam, putant efficaciam hujus gratiæ cum libertate conciliari. Voluptas itaque ad libertatem indifferentiæ sufficere, quod voluntas possit non agere, quantum est ex parte eorum quæ voluntatem positivè afficiunt, ac proinde libertati actus nihil obesse negationem illam majoris delectationis terrenæ ad efficaciam istius gratiæ requisitam, quia scilicet negatio illa voluntatem positivè non afficit. At contra, hoc novum effugium alii passim Theologi hætenus censent ad tollendam libertatem indifferentiæ sufficere, quod posita gratiâ cum ista negatione, non sit in potestate voluntatis ab agendo abstinere, sed ad bene agendum inevitabili necessitate determinetur.

Neque istâ viâ declinatur error Jansenii, quem constat eandem in explicanda gratiæ

efficaciâ semitam tenuisse, nisi quod ille palam admisit, cum sua doctrinâ non debere conciliari libertatem indifferentiæ, quam docuit non esse necessariam ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ. Moderni vero illi velint eam doctrinâ stare cum libertate ad meritum & demeritum sufficienti. In quo non re, sed voce à Jansenio diffidere, facile colliges ex ejusdem verbis, quæ hic breviter adduco, ex lib. 8. de gratiâ Christi cap. 2. "Delectatio victrix, quæ Augustino est efficax adiutorium, relativa est; tunc enim est victrix quando alteram superat; quod si contingat alteram ardentiorē esse, in solis inefficacibus desiderijs hærebit animus, nec efficaciter unquam volet quod volendum est."

Facile autem ostendi potest hanc Modernorum viam nullo modo conciliare suam gratiam victricem cum libertate voluntatis humanæ. Nam etsi possit existerē illa entitas delectationis cælestis sic ut non causet actum bonum voluntatis, non potest tamen sine ullo actu existerē delectatio victrix, cum in eorum sententia delectatio, prout est victrix sive efficax, non sit sola entitas gratiæ sive delectationis cælestis, sed illa simul cum negatione majoris aut æqualis delectationis terrenæ: cum his autem, ut ipsi docent, nequit se voluntas determinare ad non agendum; adeoque sub gratiâ hac efficaci constituta non poterit ab actione bona abstinere, sed ad illam exercendam ineluctabili necessitate rapietur.

Ab hac doctrina Scholæ Thomistarum se semper alienam profiteretur, gratiamque in sua sententia omni studio, & aliâ viâ cum libertate conciliare conatur. Docent itaque Thomistæ dari etiam gratiam efficacem à sufficienti intrinsecè diversam, quæ tribuat ipsam operationem, quam proinde volunt esse physice prædeterminativam voluntatis, sic ut nunquam possit suo effectu carere. Et ut majori cum certitudine quid in hac parte Thomistæ sentiant referamus, juvat hic adducere explicationem, ipsorum verbis con-

ceptam in Capitulo Provinciali Inferioris Germaniæ habito Lovanii 25. Aprilis 1668. ubi aliis præmissis sic pergit explicatio: ideo autem taliter efficax gratia in Thomistarum Schola physice prædeterminans dicitur, non quod imponat voluntati necessitatem aliquam, sicut est in rebus naturalibus quæ sunt omnino determinatæ ad unum, vel aliquam aliam physicam qualitatem voluntati imprimat, quæ per modum naturæ eam impellat aut necessitet; sed ideo tantum quod per gratiæ suæ auxilium Deus, nullâ præsuppositâ scientiâ mediâ aut conditionatâ boni usus nostræ voluntatis, eam ad actus bonos liberos determinet, non solum interius suadendo, excitando, invitando, aut aliter moraliter attrahendo, sed etiam activè, verè, & propriè, & per modum agentis, absque violentia tamen ex parte potentie, & in ipsa potentia causet ipsam voluntatis actionem; adeoque gratia sit bonæ voluntatis, verè, & propriè effectrix, quæ sit ut homo ad suam actionem infallibiliter se determinet, non ex necessitate, sed juxta suum proprium modum omnimodæ libertatis; sicque omnis efficacia proveniat ex sola gratia, & ex ipsa Dei omnipotentia, nec illam expectet aut emendicet à libero arbitrio, neque efficax sit dependenter ab illo.

Et quia motio moventis præcedit motum mobilis ratione, & causâ, rectè etiam præmotio ac determinatio activè, verè, & propriè, & in hoc sensu physice efficiens appellatur, in quo intelligitur applicatio virtutis ad actionem, sicut homo est causâ incisionis cultelli ex hoc ipso quo applicat acumen cultelli ad scindendum movendo ipsum, sicque tota operatio pertinet ad gratiam sicut ad causam effectivam, præmoventem, & determinantem, conformiter ad Tridentinum *Sess. 6. can. 4.* Subscripserunt huic Expositioni in dicto Capitulo viginti & unus.

Quidquid sit de Thomisticæ sententiæ veritate, pridem certè per Apostolica Decreta veritum est ullam ei censuram inurere. Non est igitur de hac Schola benè meritis ille,

qui conatus est in explicanda gratiæ efficacia concordiam inducere inter Thomistarum sententiam, & eam quam aliqui Augustinianam prætendunt de gratia victrice. Non ignorant enim Viri ex illa Schola magis perspicaces, rem esse non exigui periculi, velle parem cum illa doctrina sortem subire.

Scotistæ relatam Thomistarum sententiam passim impugnant; negant enim gratiam esse intrinsecè prædeterminativam. Volunt tamè eam esse intrinsecè determinativam voluntatis, ratione decreti adjuncti, quo Deus absolute & efficaciter, ac exclusâ scientiâ mediâ, intendit obtinere & efficere consensum voluntatis: an hæc sic sincera Scoti doctrina multum dubitat Suárez de Auxiliis cap. 5. Ab utraque sententia diverla est doctrina Societatis, uti infra patebit.

Contra Thomistas facere possunt argumenta supra allata de physica prædeterminatione, & scientia mediâ. Insuper ex sententia Scotistarum sequi videtur, Decretum illud divinum ad obtinendum actum intentum fallibili & cæco modo procedere: quia cum gratia ex vi illius decreti data sit intrinsecè indifferens, tantum fallibili modo connectitur cum actu efficaciter intento: ergo cum in illa sententia excludatur scientia mediâ, nō est unde Deus fortiatur securitatem infallibilem de actu ponendo. Neque dicas, vi decreti divini voluntatem nostram infallibiliter trahendam, sicut nostra potentia motiva vi voluntatis ad motum impellitur. Nam contra: Vel decretum illud divinum vi suâ infallibiliter infert nostrum consensum, & sic tollitur nostra libertas; vel causat consensum contingenter per medium indifferens, & sic ex nullo capite poterit Deus reddi securus de consensu secuturo.

Aliæ sunt de hac quæstione opiniones minus celebres, qualem sustinet Malcarenias, & alii, qui docent entitati gratiæ efficacis inesse vim quamdam determinandi moralem, ob singularem hujus attemperationem cum voluntate, ideoque semper connectendam cum effectu.

At

At contra hanc etiam opinionem militat vis superioris argumenti. Vel enim gratia sic attemperata habet ex se antecedentem & infallibilem connexionem cum consensu voluntatis, & sic evertit libertatem: vel habet connexionem fallibilem, atque ita non repugnat eam gratiam reddi inefficacem, & aliam reddi efficacem sine istiusmodi attemperatione; ergo non potest in hac attemperatione gratiæ efficacia consistere.

Ut has evaderet difficultates, alteram excogitavit viam P. Bonæ Spei vir doctus ex Ordine Carmelitarum, qui gratiam efficacem constituit in qualitate ita accomodata flexibilitati voluntatis, ut hæc certò consentiat gratiæ, uno ex pluribus instantibus, aut alterutro duorum instantium indeterminatè, sic ut qualitas illa non sit determinans ad unum simpliciter, prout est prædeterminatio physica, sed ad unum sic eligendum, ut quovis eorum instantium sit in potestate voluntatis eligere, vel non eligere quoad substantiam actus, aut omissionis; ac proinde eligat liberè, quia agit v. g. ultimo instanti, non merè quia adest illa qualitas, sed quia liberè omisit agere priori instanti.

Sed nulla ex parte satisfacit hæc nova cogitatio. Nam ex ea sequitur primò, Deum non posse obtinere consensum hominis, & eum convertere eo instanti quo voluerit, sed tantum aliquo instanti indeterminato. Secundò, Si primo instanti ex duobus voluntas non consensit, jam in secundo ad consensum absolute necessitabitur: nam libertas requirit, ut eo instanti quo ponitur actus possit non poni, neque sufficit liberè fuisse omissum priori instanti. Tertio, Tollitur istâ viâ libertas illa quæ ad meritum requiritur: quia tantum merebor quod potius hoc quam illo instanti ponam consensum: quem alterutro debeo necessariò elicere; quinimò potius demerebor, si v. g. consensum ad actum bonum suspenderim quantum potui, & tantum consenserim ultimo instanti, ultra quod non potui consensum differre.

Postremò, Schola Societatis, prædictis

contraria cum aliis docet, efficaciam gratiæ, præter ipsam gratiæ entitatem ex se indifferentem, reliquasque dispositiones & circumstantias se tenentes ex parte actus primi, involvere consensum voluntatis conditionatè futurum, prævitum per scientiam mediâ, si in illis circumstantiis gratia à Deo cōcedatur. Illud autem dicitur se tenere ex parte actus primi, quod prærequiritur ad agendum; si ve quod influit in effectum mediatè vel immediatè, vel simpliciter requiritur ut hic & nunc effectus possit poni, etsi in eum physice non influat.

Explicatur ea sententia hoc modo: Deus vult convertere, aut salvare Petrum per actum finalem penitentiae: habet in potestate sua gratias innumeras ex se indifferentes quibus possit Petrus consentire, aut non consentire; videt ergo Deus per scientiam mediâ, cui harum gratiarum Petrus esset consensurus, cui non consensurus si eam in certis circumstantiis haberet, v. g. dum in extrema vitæ hora versabitur. Illa itaque gratia est efficax in actu primo respectu Petri, cui Deus prævidet illum consensurum, si detur: erit eadem gratia efficax in actu secundo, si in dictis circumstantiis à Deo actu concedatur. Repugnat enim Deum prævidere effectum cum causâ etiam indifferenti sub certa conditione connectendum, & illum effectum, positâ conditione, ab ea causâ non procedere.

Hic autem procedendi modus salvat ex parte Dei dignitatem, & infallibilem efficientiam gratiæ efficacis præ sufficienti, & hanc gratiæ infallibilitatem conciliat cum libero voluntatis arbitrio: in quibus utrimque conciliandis in aliorum sententiis veritatur præcipuus cardo difficultatis. Ac primo quidem, hæc ratione ex parte providentiæ divini, talis gratia constituitur idoneum instrumentum, quo certissimè possit Deus obtinere actum bonum & meritòrium voluntatis creatæ: per hanc potest infallibiliter prædestinare ad merita, & gloriam; per hanc potest habere in manu sua cor hominis quantumvis durum, & illud invictè & inde-

clinabiliter quocunque voluerit inflectere; non minus quam si humanum arbitrium ad amantissimis vinculis gratiæ necessitantis constrictum detineret. In hac porro sententia ostenditur nullum incurri periculum violandæ libertatis humanæ, quia gratia efficax sic explicata, nihil involvit ex parte actûs primi quod ex se non sit indifferens ad actum inferendum. Nam voluntas, & virtus gratiæ, & decretum quo Deus concursum præparat, est indifferens & indeterminatum ad consentium vel dissentium secuturum. Scientia autem media propriè non tenet se ex parte actûs primi, quia neque influit in consentium immediate aut mediate, neque requiritur simpliciter ut voluntas possit agere, sed tantum ut à Deo gratia, & concursus provide offeratur, cum notitia effectûs secuturi, si conditio poneretur. Quamvis enim, quod fieri nequit, à Deo abesset scientia media, hoc ipso quo hæc gratia poneretur in voluntate, & Deus paratus esset hic & nunc concurrere, eodem modo voluntas exiret in actum.

Cætera, quæ opponuntur, ed ferè tendunt, ut probentur in hac sententia, sine gratia per se victrici, aut determinante, Resolutionem ultimam Conversionis humanæ referendam esse in determinationem liberi arbitrii, dicendumque hominem converti, non quia ad est gratia divina, sed quia voluntas humana libere consentit. Verum, hæc sententia non docet ita simpliciter loquendum, sed hoc modo: Ideo homo convertitur, quia à Deo accepit ut convertatur. Resolvitur itaque consensus voluntatis humanæ in Deum per gratiam cooperantem, tanquam in primam & principalem causam boni operis, à quo voluntas humana semper in agendo dependet: hinc conversionis humanæ rectè statuitur hæc ultima resolutio. Ideo credit & convertitur homo quia vult; cum conversio in actu voluntatis consistat: ideo vult converti, quia congruenter per gratiam vocatus est; ideo congruenter vocatus, quia voluit Deus gratiam, quam novit congruentem, nunc homini largiri.

Ita docet hæc sententia, quam breviter retulisse sufficiat, quoniam ab illa contra quosdam alios falsis tractanda hic abstinere necesse est. Argumenta quædam, quæ pro gratia victrici superius relata hoc tempore adducuntur, resoluta sunt supra in Cont. de scientia media, & præcipue part. 1. tract. 2. cap. 2. ubi contra Propositiones Jansenii ostendimus, Anteriori gratiæ in statu naturæ lapsæ voluntatem humanam posse resistere; pag. 107.

De cetero, Facultas Theologica Lovanien-sis, cum postulasset anno 1693. à Pontifice approbationem seu permissionem doctrinæ Majorum suorum de Gratia per se efficaci, & de Prædestinatione ante prævisa merita: responsum accepit, uti sequitur.

B R E V E

SANCTISSIMI DOMINI INNOCENTII PAPÆ XII.

Ad Facultatem Theologicam Lovaniensem.

*Dilectis Filiis Decano, & Facultati Theologica Lovanensi, INNOCENTIUS
PAPA XII.*

Dilecti Filii Salutem. Tradidit nobis mensibus elapsis Dilectus Filius Joannes Libertus Hennebel Epistolam vestram datam die septimæ Maji. Anni præeriti, in qua humiliter postulatis, ut hujus sanctæ Sedis autoritate licitum vobis esset, ac liberum continuare in tradenda doctrina Majorum vestrorum, quæ continetur in Libro Censurarum Lovanien-sis, & Duacensis Universitatis, unâ cum Apologia Universitatis Lovanien-sis, & ab eadem declarari doctrinam de Gratia per se efficaci, & de Prædestinatione ante prævisa merita, nullis hæcenus emanatis Apostolicis Decretis damnatam, & ener-

enervatam esse, eamque proinde posse tene-ri, quousque sancta Sedes ipsa aliter statuerit. Quia in re vestram erga S. Petri Cathedralis observantiam, & reverentiam summo-perè collaudamus. Verum, quia, ut sanctus Cælestinus ad Episcopos Galliæ rescripsit, profundiores, difficiliioresque partes incur-rentium in materia Divinæ Gratia quæstio-num, quas latius pertractarunt, qui Hæreticis pestiferunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere; nec arbi-tramur opportunum, ut in præsens habeatur exactior illa de Divinis Auxiliis tractatio, quæ à Prædecessoribus Nostis Clemente Octavo & Paulo Quinto instituta fuit. Cum ad confitendum Gratiæ Dei, cujus operi & dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credamus, quidquid Sedis Apostolicæ Scripta docuerunt. Idcirco scilicet recordationis Pauli Quinti, & Urbani Octavi Decretis inhærentes, quibus cavetur, ne quisque audeat imprimere, vel quocunque modo in lucem edere Libros, Tractatus, Composi-tiones ex professo, vel incidenter, vel præ-textu commentandi Divum Thomam, vel quemlibet alium Doctorem, aut alia quavis occasione, vel prætextu, vel modo de matè-ria Auxiliorum Divinorum tractantes sine expressâ, & speciali licentiâ à nobis obtinenda, donec ab hac sancta Sede aliter sit ordinatum. Apostolicâ vos primum autho-ritate monemus, ut sublatis contentiõibus, Sapientiæ, quæ defursam atque pacificâ est, vacetis, profitentes, ut asseritis, doctrinam præclarissimorum Doctorum Augustini, & Thomæ, quorum Ille tan æ scientiæ fuit, ut inter Magistros optimos etiam à nostris Prædecessoribus haberetur, & cujus doctrinam secundum eorundem Prædecessorum Statuta, Romanâ sequitur ac servat Ecclesia: Alter verò mirâ eruditione eandem Dei Ec-clesiam clarificat, & sanctâ operatione fecundat. Hos dum Universitas vestra Doctri-næ Duces secuta fuerit, securè certabit contra hostes Orthodoxæ fidei in Ecclesiæ glo-riam, & ædificationem, excitabitque indies

hanc Apostolicam Sedem, ut cumulatis ei præstet Paternæ charitatis officia. Vobis-que interim Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Mariam Majoris sub annulo Piscatoris die VI. Februarii M. DC. XCIV. Pon-tificatus nostri anno tertio.

MARIUS SPINULA.

CONTROVERSIA OCTAVA.

De Iustificatione, & gratia habituali.

Dico primò: Ad Iustificationem impii non sufficit peccata non imputari, sed requiritur sanctificatio, & renovatio interioris hominis, per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum. Ita definit Tridentinum Sess. 6. cap. 7. contra Lutherum, Calvinum, eorumque Affectus, qui negant per Iustificationem impii peccata tolli aut deleri, sed tantum tegi, & homini amplius non imputari. At contra; concipi non potest quomodo possint peccata Deo tegi, nisi penitus aboleantur; fieri enim non potest, ut quæ nondum sunt deleta, divinis oculis omnia cernentibus tegi possint.

Dico secundò: Datur forma hominem sanctificans, distincta ab omni actu iusti, habitualiter inhærens, & permanentèr iustum constituens, quæ dicitur Gratia habitualis. Ita docent modo omnes Theologi, quorum multi censent esse de fide, quamvis hoc negent Sotus, Canus, Bannez, Vasquez, *disp. 103. cap. 6.* si agatur de iustificatione adulti extra Sacramentum per actum charitatis, aut contritionis perfectæ, quos actus putant per se formaliter iustificare.

Probatür autem assertio universaliter ex Tridentino Sess. 6. cap. 7. & can. 11. *Si quis dixerit homines iustificari... exclusâ gratiâ, & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffunditur, atque illis inhæret &c. anathema sit.* Atqui certum est parvulis formam illam permanentèr inhære, absque ullo

ullo acta suæ voluntatis, dum per Baptismum iustificantur: certum quoque est in adultis formam illam non consistere in aliquo eorum actu dum iustificantur per aliquod Sacramentum v.g. Pœnitentiæ cum sola Attritione, quæ communi omnium consensu non est forma iustificans. Ergo dicendum est universim etiam extra Sacramentum formam iustificantem sitam esse in gratia sanctificante, quæ animæ, etiam dum nullum actum elicit, permanentem inhæreat. Actus autem Charitatis & Contritionis perfectæ tantum sunt prævia dispositio ad gratiam sanctificantem, quæ per se formaliter iustificat.

Atque hanc esse mentem Concilii non parum confirmant verba Cardinalis Pallavicini in Hist. Trid. Part. 1. lib. 8. cap. 14. Denique, inquit, considero quod mens Concilii fuit stabilire habitum infusum iustitiæ, & non meram iustitiam intrinsecam; non determinando an illa sit vel actus, vel habitus. . . . quod mihi redditur notum propterea quod tunc, requirente quodam ut magis expresse declararetur fieri iustitiam per habitum infusum; responderunt Deputati, satis hoc declarari voce *inherentie*, quæ importat stabilitatem, & convenit habitibus, non actibus.

Dico tertio. Etsi gratia habitualis diversa sit ab actu, non distinguitur tamen ab habitu charitatis. Est communior sententia Theologorum, contra plerosque Thomistas.

Probatur, Quia nullum inter hæc reperitur sufficiens distinctionis indicium; nam quæcunque conveniunt gratiæ habituali, ea præ omnia Scripturæ attribuunt charitati; ut Jo. an. 4. v. 15. Qui manet in charitate, manet Deus in eo. Et Jo. an. 3. v. 1. Videte qualem charitatem dedit nobis Deus, ut filii Dei nominemur & simus. Deum autem in nobis permanere & constitui nos filios Dei, est formaliter effectus proprius gratiæ habitualis. Hinc Tridentinum Sess. 6. cap. 7. gratiam hanc cum Apostolo vocat charitatem, dum asserit, per Spiritum sanctum charitatem Dei diffundi in cordibus eorum qui iustificantur. Consentire videtur S. Augustinus *tract. 5. in*

Epist. 1. Joannis, dum ait, charitatem esse quæ separat inter filios Dei, & inter filios perditionis.

Neque his obstat, quod aliquando Concilia, dum mentionem faciunt de donis, gratiam & charitatem distinctè commemorant: quia per plures voces res eadem diverso modo indicatur: dicitur enim gratia prout importat amorem Dei erga hominem, qui hunc per donum iustitiæ reddit sibi amabilem; nominatur autem charitas, prout efficit amorem quo Deus ab homine dignè diligitur.

Dico quarto, Gratia habitualis hominem per se ita sanctificat, ut stare nequeat cum peccato mortali, etiam de potentia Dei absoluta. Ita docet Vasquez *disp. 104.* Turrianus, Granadus, Sotus, Esparza, alique communiter; Contra Scotum, Gabrielem, Occamum, aliosque Nominales, qui censent gratiam repugnare peccato non ex natura rei, sed ex sola Dei institutione: & contra Suarez, qui statuit repugnantiam tantum naturalem, qualis est inter calorem & frigus, non verò absolutam.

Probatur autem assertio ex verbis Tridentini Sess. 6. cap. 7. Iustificationis unica causa formalis est iustitia Dei, non quæ ipse iustus est, sed quæ nos iustos facit. Si est *causa unica*, hoc ipso est causa adæquata iustificationis, ergo impossibile est animam, cui gratia unita est, non esse iustam, quia causæ formali necessario respondet effectus formalis: iusta autem non esset, aut Deo grata, si illi cum gratia simul inesset peccatum. Neque refert, quod gratia & peccatum non opponantur ut forma & ejus privatio, aut ut duo actus formaliter contrarii, quia repugnant saltem ut duo actus oppositi consecutivi; si enim simul existerent, rectè sequeretur, in Deo dari actus impossibiles, amorem scilicet & odium respectu ejusdem personæ, cui simul inesset gratia & peccatum.

CON-

CONTROVERSIA NONA.

De Merito bonorum operum.

Meritum in concreto dicitur, opus bonum, in obsequium alterius factum, ex se idoneum ad aliquid obtinendum per modum præmii. Differt ab *Impetratione*, quod hæc moveat ad aliquid obtinendum per modum petitionis: & a *Satisfactione*, quod hæc sit quædam redditio æquivalens injuriæ. Dividitur meritum in Condignum, quod habet æqualitatem cum præmio, & ex iustitia debetur, accedente saltem alterius promissione: & in meritum Congruum, cui deest dicta æqualitas cum præmio, neque debetur illi ex iustitia, sed ex præmiantis liberalitate. Ut conditiones ad meritum requisitæ ex parte operantis, operis, ac præmiantis magis elucidentur.

Dico primo, Ad meritum de condigno ex parte operantis requiritur, primo, status viæ; testantur enim Scripturæ & Patres neminem posse mereri post hujus vitæ decursum: ita loquitur S. Hieron. in 1. ad Cor. cap. 6. Tempus sementis est præsens vita, cum transierit, operandi tempus aufertur. Secundo, necessarius est status gratiæ; uti colligitur ex Jo. an. cap. 15. Sicut palme non potest ferre fructum nisi manserit in vitæ, ita nec vos nisi in me manseritis, scilicet per fidem & charitatem. Et hinc est, quod in Scripturis passim, ut ad Colos. 3. vita æterna dicitur retributio hereditatis; quia ejus meritum præsupponit jus & dignitatem filii per statum gratiæ, sine quo deest operi debitus valor ad hereditatem obtinendum. Unde damnata est Baji hæc Prop. 12. Pelagii sententia est, opus bonum citra gratiam adoptionis factum, non est regni celestis meritorium.

Dico secundo, Ex parte operis, requiritur, ut sit actus liber, non tantum à coactione, sed etiam à necessitate. Damnata est enim Propositio Janfenii huic opposita, quæ superius

refutata est pag. 108. Secundo, ut sit supernaturalis, etiam in substantia, quod docet Suarez aliique communius, contra Vasquez, Sotum, Valentiam. Quia meritum debet esse ejusdem ordinis cum præmio, cum illud tanquam semen præmium in se virtute contineat. Atqui merces vitæ æternæ consistens in clara Dei visione debet esse in substantia supernaturalis: ergo idem dicendum est de merito operis condigni, ex quo merces illa procedit.

Quares; An, ut actus sit meritorius, debeat esse à charitate elicitus aut imperatus; sic ut non sufficiat motivum alterius virtutis inferioris?

Respondeo negative; contra Theologos quosdam recentiores. Quia Scriptura sapius aliis actibus, quam charitatis aut ab ea elicitis vitam æternam promittit, ut operibus misericordiæ Matthei 5. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Et de obedientia in observatione mandatorum dicitur Matthei 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata:* horum autem mandatorum multa pertinent ad iustitiam, & alias virtutes à charitate distinctas. Id denique evincit ratio; quia omnis actus virtutis infuse, verbi causâ, fidei, spei, aut timoris Domini, abstrahendo à charitate, est per se supernaturalis, laude ac præmio dignus, & in iusto meritum filii, sive heredis regni celestis: ergo nihil illi actui deest quo minus sit præmio vitæ æternæ proportionatus.

Neque his repugnant verba Apostoli 1. ad Cor. 10. *Omnia in gloriam Dei facite:* non enim continent præceptum, sed tantum consilium, quo hortatur ad id quod est perfectius: vel certè indicant quodlibet opus ex motivo virtutis profectum, ad Dei gloriam conferre. Neque refragatur S. Augustinus in Enchiridio c. 117. *Regnat carnalis cupiditas, ubi non est charitas:* accipit enim hic & alibi frequenter charitatem latè, prout complectitur omnem virtutem infusam, quæ exercentur opera Deo accepta, quæ carnalem cupiditatem excludunt. Sæpe etiam Scripturæ ac Patres, dum aiunt, opera nostra nihil prodesse ad vitam

vitam æternam sine charitate; vel agunt de charitate habituali conjuncta cum statu gratiæ; vel certè negant ea ad meritum valere, quamdiu versamur in odio proximi, aut alia dispositione charitati positivè contraria.

Dico tertio: Ex parte præmiantis, requiritur divina promissio, ut opera iustorum in actu secundo sint condignè meritoria vitæ æternæ; non verò ut ex parte sua sint isti præmio proportionata.

Prima pars probatur ex Tridentino *Sess. 6. cap. 16.* asserente vitam æternam esse proponendam iustis tanquam mercedem, ex Dei promissione bonis ipsorum operibus & meritis reddendam. Promissionem quoque divinam ad meritum mercedis à Deo retribuendæ requirit S. Augustinus in *Psal. 83.* Debitorem, ait, ipse se fecit, non accipiendo, sed promittendo. Hanc veritatem ratio confirmat, quia meritum condignum debet in actu secundo præmiantem ad mercedem reddendam obligare. Atqui nulla ratione potest homo suis operibus Deum obligare, nisi illis ultrò præmium addixerit: quia aliunde competit Deo legitima potestas quodlibet obsequium absque mercede ab homine deponendi, ratione scilicet suæ excellentiæ, & supremi in creaturas Dominii. Et hinc defectu divinæ promissionis contingit bonis actibus animarum in Purgatorio nullum præmium respondere.

Patet secunda pars assertionis: Quia nisi ad meritum condignum independentem à divina promissione requireretur aliqua proportio operum ex parte sua, prout ab homine iusto, & à divina gratia proveniunt, sequeretur Contritionem peccatoris etiam de condigno mereri gratiam justificationis, cum hanc peccatori contrito Dominus addixerit; quam tamen non nisi ut meritum congruum obtinet.

Ex his colligitur, suppositâ promissione, Deum per meritum condignum obligari ex iustitia latè dictâ reddere vitam æternam homini in gratia decedenti. Quia etsi opera creaturæ, cum sint aliunde debita, non pos-

sint ex stricta iustitia Deum ad mercedem obligare; tamen ex propria veracitate ac fidelitate adstringitur, ut dictis facta conformet, quæ sunt virtutes iustitiæ annexæ, quibus Deus ad præstandum promissam mercedem potius sibi, quam creaturæ obligatur.

Dico quarto: Ad meritum etiam congruum requiritur, ut sit actus liber, honestus, in statu viæ, ac supernaturalis, saltem in ordine ad præmium supernaturale. Quorum ratio patet ex dictis de merito condigno. Non est necessaria ad meritum congruum divina promissio, quia sufficit actum habere bonitatem aliquam proportionatam, cuius intuitu possit Deus beneficium aliquod homini conferre, non ex iustitia aut fidelitate, sed ex quadam decentia munificentie divinæ. Hinc solum illud meritum de congruo habet infallibilem connexionem cum retributione mercedis, cui de facto adjuncta est divina promissio. Denique ad meritum congruum non exigitur status gratiæ; Contritio enim peccatoris meretur de congruo gratiam justificationis.

Dico quinto: Sola opera iustorum merentur de condigno vitam æternam, & per consequens augmentum gratiæ habitualis.

Quia Tridentinum vitæ æternæ præmium attribuit tantum meritis iustorum *Sess. 6. can. 32.* Si quis dixerit iustificatum, bonis operibus non verò mereri augmentum gratiæ, anathema sit: & idem asserit de vita æterna, quæ respondet gratiæ habituali. De homine verò nondum iusto docet *Sess. 6. cap. 8.* ideo nos gratis iustificari, quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur. Quod ulterius quoad merita iustorum comprobari potest ex eo, quod bonis iustorum operibus nulla desit ex conditionibus supra requisitis ad rationem meriti condigni, respectu augmenti gratiæ, & gloriæ illi annexæ.

Ex his ulterius adverte primò, Neminem sibi posse mereri, ne quidem de congruo, primam gratiam actualem: quia ipsa gratia est

est principium meriti, sine qua nihil potest fieri, quod ad vitam æternam conducatur.

Secundò, Neminem posse mereri primam gratiam habitualemente condigno: quia ipse status gratiæ est principium dignificativum, quod prærequiritur, ut meritum sit condignum gratiæ obtinendæ. Eam tamen potest homo extra statum gratiæ mereri de congruo, uti patet in Contritione peccatoris.

Tertiò, non potest homo etiam iustus meriti sive condigno sive congruo infallibiliter obtinere sibi, aut alteri donum perseverantiæ, aut reparationem post lapsum, aut aliquam gratiam actualem, aut aliud beneficium à gratia sanctificante, & gloria distinctum. Quia de illis, per merita nostra certò obtinendis, nulla extat Dei promissio aut revelatio; imò potius Scripturæ ad *Philip. 2.* monent, ut cum metu & tremore salutem operemur, ne scilicet à iustitia aut perseverantia excidamus. Potest tamen homo illa impetrare merito congruo non habente infallibilem connexionem cum isto præmio. Admittit enim S. Thomas. *1. 2. Quest. 114. art. 9.* illa posse ferventi oratione à Deo obtineri. Et S. Augustinus lib. de dono perseverantiæ *cap. 6.* docet hominem posse hoc donum suppliciter emereri. Quando verò ibidem *cap. 13.* asserit, & inchoandi, & usque ad finem perseverandi gratiam Dei non secundum merita nostra dari, solum excludit meritum condignum, vel quod ex solis naturæ viribus procedit.

De merito bonorum operum controversa cum Hæreticis modernis vide supra tract. 2. cap. 2. §. 1.

CONTROVERSIA DECIMA.

De Ecclesia, Pontifice, Concilio.

AD hunc locum revocanda sunt quæ superius in fine *part. 1. p. 61.* Controversiis Polemicis adiunximus, de Ecclesiæ potestate, & infallibilitate: De autoritate Ro-

mani Pontificis, & quomodo ea sit supra Concilia generalia, & sine his possit absque erroris periculo definire controversias fidei & morum, & facti quæstiones; declarare etiam verum sensum Scripturæ sacræ; judicare de sensu libri Catholico, aut Hæretico: de reliqua denique potestate Pontificum, & Conciliorum varias horum temporum quæstiones in particulari decidimus, ex quibus, in Controversiis, quæ horum in Ecclesia auctoritatem concernunt, doctrina sana à damnatis erroribus facillè discernitur.

Hæc autem auctoritate stabilita, facilis sit progressus ad brevem certamque sequentium Dogmatum in reliqua Theologia decisionem. De singulis brevi methodo formari poterit hic syllogismus. Illa doctrina à nullo Fidelium admitti potest, quam legitima Ecclesiæ Concilia, aut Pontifices & Cathedra damnaverunt, aut censurarunt. Sed hæc doctrina N. est talis. Ergo hæc à nullo Fidelium admitti potest. Unde ulterius rite inferes, Doctrinam illi oppositam censeri sanam, & in Scholis omnino receptam.

CONTROVERSIAE ALIÆ

In reliqua Theologia brevi methodo resolutæ, ex Censuris, Decretis, aut Definitionibus Ecclesiæ, aut Summorum Pontificum.

§. I.

De operibus, gratia, & meritis tam hominum, quam Angelorum.

Censurata sunt sequentes Propositiones in proprio verborum sensu, ut singule respectivè sint erroneæ, aut hæreticæ, aut suspectæ, temerariæ, scandalosæ, aut piarum aurium offensivæ, ut contra doctrinam Baji decernunt Constitutiones Pii V. Gregorii XII.

& Urbani VIII. quarum tenorem in hujus 2. Partis sine reperies.

Vita æterna homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum; & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt.

Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitæ æternæ meritorium.

Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur gratia. Pelagii sententia est, opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non esse regni cælestis meritorium.

Ratio meriti non consistit in eo, quod, qui bona operatur, habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum sanctum, sed in eo solum, quod obedit divine legi.

Opera justitiæ, & temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt majorem valorem.

In redemptis per gratiam Christi nullum inveniri potest bonum meritum; quod non sit gratis indigno collatum.

Falsa est Doctorum sententia, primum hominem potuisse à Deo creari, & institui sine justitia naturali.

Deus non potuisset ab initio creare hominem, qualis nunc nascitur. Inamortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis ejus conditio. *Sunt & proscriptæ aliæ Propositiones his ferè synonymæ.*

Docet absolute autem *Lutherus*; Nullum esse ullius hominis meritum ad gloriam assequendam, & eam obtinendam per sola merita Christi. Damnatur hæc assertio in Tridentino Sess. 6. can. 3 2.

Errat in altero extremo *Pelagius* asserens; Hominem suâ virtute, sine gratia Dei, vitam æternam promereri. Post alia Concilia damnatur à Tridentino Sess. 6. cap. 9. & can. 7.

Hæresis quoque Lutheri est, Hominem justum certò scire, se esse in gratia, & ad hoc credendum obligari. Reprobatur in Trident. Sess. 6. cap. 9. & can. 13. Definitio autem

legitimi Concilii aut Pontificis, cuivis verè Catholico indubitata probatio est, & ad eam recipiendam Hæreticus adigitur argumentis, quibus alibi convincimus hanc esse veram Christi Ecclesiam, falli & fallere nesciam in Controversiis fidei, ac morum decidendis.

De his cæteræ quæstiones Theologicæ traditæ sunt in superioribus Controversiis, & aliæ in p. 1. tract. 2. c. 2. ubi agitur de operibus & gratia, & 5. Prop. in Janlenio damnatis;

§. II.

De Peccato actuali & originali.

Hæc assertio: Nullum peccatum imputatur habenti fidem; damnata est in *Luthero* à Tridentino Sess. 6. c. 7. & can. 9.

Peccatum non est à libero hominis arbitrio, sed à malo dæmone. Fuit error *Valentini*, proscriptus in Concilio generali *Chalcedonensi* IV. sub *Leone* I.

Omne opus quomodocumq; recte factum, est tamen peccatum. Damnatur in *Luthero* Tridentini Sess. 6. cap. 16. & can. 25.

Omnes homines ante Christum fuerunt damnati ob peccatum primorum parentum. Error *Armenorum*, reprobatus in Conc. *Florentino* sub *Eugenio* IV.

Aliqua sunt peccata, quæ à nullo prorsus Sacerdote absolvi possunt. Oppositum definitur in eodem *Florentino* contra *Armenos*.

Semel per gratiam justificatus non potest amplius peccare. Damnatur in Conc. *Vienne* sub *Clemente* V. contra *Begardos*.

Nullum datur peccatum mortale, præter incredulitatem. Reprobatur inter errores *Lutheri* in *Trid.* Sess. 6. cap. 15.

Nulla est differentia inter peccatum mortale & veniale. Proscribitur Tridentini Sess. 4. cap. 5. & can. 7. contra *Calvinum*.

Ex prævaricatione *Adami* nullum in posteris propagatum esse peccatum originale, cui ablundo necessaria sit gratia Christi; error est contra fidem in *Pelagio* damnatus.

In

In doctrina *Michaelis Baji*, & aliorum, reprobata sunt per Diplomata trium Pontificum sequentes de Peccato assertiones.

Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.

Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. De hoc actum supra *Controv.* 6. §. 2.

Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

Infidelitas purè negativa in iis, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.

Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, Non concupisces.

Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

In peccato duo sunt, actus & reatus: transiente autem actu nihil manet nisi reatus; si vè obligatio ad pœnam.

Peccatum originis est habituali voluntate parvuli voluntarium; & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

Omne scelus ejus est conditionis, ut suum authorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum majoribus.

Omnes omnino afflictiones justorum, sunt ultiones peccatorum ipsorum, unde & *Job*, & Martyres, quæ passi sunt, propter sua peccata passi sunt.

Nemo præter Christum est sine peccato originis; hinc *Beata Virgo* mortua est propter peccatum ex *Adamo* contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati originalis vel actualis. Duæ postremæ Propositiones sunt in dictis Diplomatis damnatae potius ex aliis scriptis, quam ex ipsis libris à *Bajo* editis.

Doctrina Catholica his opposita docet, primò, Peccatum originale omnibus verum, & proprium inesse, ut loquitur *Tridentinum*.

2. Peccatum illud in eo consistere, quod *Adam* transgrediendo divinum præceptum, originalem sanctitatem, & justitiam naturæ indebitam, non tantum sibi, sed posteris amisit, in quos omnes, non propriâ voluntate, sed propagatione transfunditur. 3. Excipiendam à labe originali in suo ortu *Virginem Deiparam*, pie passim credunt *Fideles*; idque non parum confirmat, quod in postrema *Bulla Alexander VII.* nobis diserte constare voluerit, hunc esse antiquissimum & communissimum omnium ferè Catholicorum sensum; & festum *Immaculatae Conceptionis*, in sensu pie sententiæ, à *Rom. Ecclesia* celebrari. Declarans insuper, illos pœnas à *Sixto IV.* constitutas incurrere, qui hanc eandem sententiam, festum, seu cultum in disputationem revocare, aut contra quoquo modo directe, vel indirecte, aut sub quovis pretextu, etiam definibilitatis ejus examinande, aut quovis alio pretextu, seu occasione, scripto, seu voce, loqui, concionari, tractare, disputare, contra quidquam determinando aut asserendo; vel argumenta contra ea asserendo, & insoluta relinquendo, aut alio quovis modo excogitabili differendo, ausi fuerint. Ita *Bulla Alexandri VII.* quæ incipit, *Sollicitudo*, anno 1661. 4. Dari peccatum mortale & veniale ab eo distinctum; & illud graviter, hoc leviter præcepto opponi. 5. Omne mortale non remissum puniri etiam pœnâ sensus æternâ: idque ob malitiam peccati intrinsicam, & in eo sitam, quod offendatur persona dignitatis infinite cognita ut talis. Hæc, & reliqua doctrina de peccatis in particulari, fusiùs traduntur *infra part. 3. in Tractatu de Præceptis*.

§. III.

De Fide, Spe, & Charitate.

Nihil credendum esse quod excedat vires nostri intellectus, docuit Petrus Abailardus, quod erroneum declaravit Concilium generale Rhemense sub Eugenio III.

Solam fidem, cum gravibus etiam peccatis, hominem iustificare; & ad salutem perducere, docuit, post Eunomium, Lutherus, asserens præter fidem opera ad salutem minimè esse necessaria, damnatum in Trident. Sess. 6. cap. 3. & can. 9.

Fidem amitti per quodlibet peccatum mortale, error est ejusdem Lutheri, proscriptus à Trident. Sess. 6. cap. 15. & can. 28.

Quemvis hominem pro libitu, sine Superiorum facultate, posse fidem prædicare, falsum declaratur in Concilio generali Constantiensi Sess. 8. contra Wiclefum.

Licet esse urgente persecutione fidem negare, contra Basilidem damnavit Concilium Nicænum I. sub Sylvestro Papa.

Spem nullam justitiæ aut salutis collocandam in operibus: Fideles per sola merita Christi sibi imputata iustificari; erroribus Lutheri annumeratur in Tridentino Sess. 6. cap. 16. & can. 26.

De Charitate proscriptæ sunt Propositiones sequentes in Bulla contra Bajum.

Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, quæ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum in corde diffusa Deus amatur.

Charitas perfecta & sincera, quæ est ex corde puro & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum, Et Prop. 32. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

Homo existens in peccato mortali, sive

in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem; & Charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

Per Contritionem etiam cum charitate perfecta, & cum voto etiam suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.

Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo.

Non est vera obedientia legis, quæ sit sine Charitate.

Hæc propositio, & quædam aliæ, à fortiori refutantur, *infra to. 2.* ubi probamus Attritionem ex metu gehennæ, aut ex Spe gloriæ cælestis, absque Charitate, actum esse per se bonum; & peccatorem ritè disponere ad gratiam in Pœnitentiæ Sacramento percipiendam, de quo *infra in part. 3. tract. 1. quæst. 21.* inter Controversias modernas.

Reliquas quæstiones Theologicas de fide divina, ejusque objecto, necessitate, certitudine, motivo, & analysi: de Pontifice & Conciliis, & Controversiis fidei particularibus ac modernis, copiosè tractamus supra in tota *part. 1.* Et alias, quæ ad praxim ordinantur, tradimus *infra inter Resolutiones ad Hæresim & partes Hæreticorum pertinentes in To. 2. part. 3. tract. 6.*

§. IV.

De lure, & Injuria.

Hæc propositio: Non debet fieri restitutio furti, modò is, qui abstulit partem rei furtivæ, aut pecuniæ, relinquit Sacerdoti ut absolvatur; reprobata est in Concilio Florentino inter errores Græcorum.

Non est peccatum pecuniam ad usuram concedere. Hic error, cujus primi authores fuerunt Græci, damnatur in Concilio generali

§. V.

De Christo, & Verbi Incarnatione.

rali Viennensi, his terminis; Si quis pertinaciter defenderit, quod dare ad usuras non sit peccatum, decernimus esse puniendum velut hæreticum.

Nullus homo potest justè occidi, etsi id fiat ex præcepto Judicis legitimi. Abolita est hæc doctrina in Conc. Florentino, contra Waldenses, quam postea sustinuit Nic. Galecus.

Ad obtinendam martyrii palmam licitum est seipsum occidere, & per hunc actum fiant verè martyres. Damnatur in Concilio I. Carthaginensi, contra Circumcelliones.

Licetum est aliquando mentiri, sive pro servanda vita, sive pro gratia magna alteri præstanda. Contrarium definivit Concilium IV. Chalcedonense, & fuit inter errores Cassiani, quem postea cum ceteris retractavit.

Licetum etiam esse perjurium, docuerunt Priscillianistæ, quos refutat S. Augustinus in libro de hæresibus.

Non licere Christianis coram Judice postulare reparationem injuriæ, damnavit Leo X. Conc. Trid. Sess. 9. cap. 10. de Reformatione, contra Lutherum.

Peccatum non esse, inimicum decipere, aut illi damnum aliquod inferre, Damnatum in Chalcedonensi IV. & inter errores Græcorum recensetur à Guidone, de hæresibus.

Injuriæ non esse ob conjugis adulterium matrimonium consummatum dissolvere, docuit primò Montanus, postea Lutherus; sed à Tridentino reprobatur Sess. 8. can. 5.

Illicitum esse bellum inferre, docuerunt Manichæi: idq; specialiter Christianis prohibitum, censent *Anabaptistæ*, contra praxim, & doctrinam Ecclesiæ in Conc. Lateranensi sub Calisto II. & alibi.

Doctrina Theologica de Justitiâ, & Principia practica de legitima acquisitione, possessione, detentione; & quid in his licitum sit cum conscientia dubia, aut probabili, traditur *infra part. 3. tract. 1.* Item, in particulari de Præceptis, & Quæstionibus pertinentibus ad Contractus, Testamenta, Furta, Usuras, Retentionem &c. *part. 3. tract. 5. & seq.*

Christum purum esse hominem, error fuit Ebionis & postea Arii, damnatus in Nicæno I. sub Sylvestro Pontifice.

In Christo fuisse tantum naturam divinam, nec verum fuisse hominem, docuit Valentinus, Apollinaris; damnavit verò idem Conc. Nicænum.

Sicut in Christo admittendæ sunt duæ naturæ, divina & humana, ita in eodem duas esse personas: item Virginem Mariam Matrem esse non Dei, sed tantum hominis, docuit Nestorius: Sed doctrinam hanc hæreticam censuit Conc. Ephesinum II. can. 4.

Et è contrario, in Christo solam unam esse naturam, & unam personam, scilicet divinam, error fuit Eutychetis & Dioscori, damnatus in Ephesino III. & Chalcedonensi IV. sub Leone primo.

Unicam in Christo fuisse voluntatem, eamque divinam, nullam verò humanam, error fuit Macarii Episcopi Antiocheni, & aliorum, qui dicti sunt Monothelitæ, & damnatur in sexta Synodo generali Trullensi Sess. 17. in qua definitur in Christo duas esse voluntates, divinam quæ æqualis est Patri, & humanam quæ factus est obediens usque ad mortem.

In Christo non fuisse Spiritum timoris Domini, docuit Abailardus, ut refert D. Bernardus Epist. 199. At Ecclesia in Conc. Rhemenensi confirmato ab Eugenio III. hunc cum ceteris Abailardi erroribus proscripsit.

Christum in Cruce adhuc viventem fuisse lanceâ vulneratum, reprobatur in Concilio Viennensi sub Clemente V. contra Petrum Joannis, tanquam apertè contrarium Evangelio Joannis cap. 19.

Christum nunquam resurrexisse, sed tamen aliquando resurrecturum, error fuit Cerinthi, quem damnavit Conc. Nicænum sub Sylvestro Pontifice.

Surre-

Surrexisse autem Christum horâ sextâ Sabbathi, inter errores Armenorum correxit Ecclesia in Conc. Florentino.

Ascendisse Christum in cælum absq; carne humana, docuit Apelles, teste D. Augustino lib. de hæresib. sed proscríbatur hæc doctrina in Conc. Ephesino III. cap. 13. sub Cælestino primo.

Filium Dei ignorare ultimum mundi diem, censuerunt Monothélite, contra quos oppositum definivit sexta Synodus generalis Constantinop. sive in Trullo celebrata sub Agathone Pontifice.

Porro nos cum vera Ecclesia; Christum pro omnibus, etiam reprobis, mortuum esse; Non oravisse Patrem pro solis prædestinatis; Impetrasse omnibus, etiam reprobis, auxilia sufficientia ad salutem; contra recentiores horum temporum assertiones, fusiis supra ex Trid. & aliunde probavimus in *Controversiâ* §. 5. de gratia sufficienti §. 2. & 3.

§. VI.

De Sacramentis & eorum effectibus.

Dogmata hæc variis Ecclesiæ Decretis reprobantur, & à Trid. infra citando Sess. 3.

Sacramenta nullam per se causare gratiam, sed tantum excitare fidem, quâ justificamur.

Novæ legis Sacramenta non differre à Sacramentis legis antiquæ, nisi quoad ceremonias, & ritus externos.

Illa Sacramenta esse tantum signa quædam externa acceptæ per fidem gratiæ, aut notas quasdam Christianæ perfectionis, quibus fideles ab infidelibus apud homines discernantur.

Sacramenta novæ legis ex opere operato non conferre gratiam, sed tantum fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere.

In Baptismo, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima, unde illa iterari nequeant.

Christianos omnes in administrandis Sacramentis potestatem habere.

In Ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem, saltem, faciendi quod facit Ecclesia.

Etiam si Ministri in statu peccati mortalis constituti ponant omnia requisita ad essentiam & collationem Sacramenti, ipsum tamen Sacramentum in eo statu non conferre, aut conferre.

Ritus in Sacramentorum solemnî administratione adhiberi consuetos omitti posse, & per quemvis Ecclesiæ Pastorem sine peccato mutari.

Prædicta dogmata, & quædam alia de variis Sacramentis, damnata sunt à Concilio Tridentino Sess. 3. in Decreto de Sacramentis Ecclesiæ, contra varios nostri temporis errores.

Censurâ recentiori trium Pontificum in Diplomate, *Provisionis nostræ*, &, *In eminenti*, reprobatur doctrina sequentium Propositionum.

In Sacramento Baptismi, & Sacerdotis absolutione, propriè reatus peccati dumtaxat tollitur; & ministerium Sacerdotum solum liberat à reatu panæ.

Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens & inspirans vivificat eum; & resuscitat: ministerio autem Sacerdotis solus reatus tollitur.

In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum absolutionis, & in catechumenis ante Baptismum est vera justificatio; separata tamen à remissione peccatorum.

Sacrificium Missæ non aliâ ratione est Sacrificium, quàm generali illâ, quâ omne opus quod fit, ut sancta societas Deo homo in hæreat.

Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno panam temporalem restantem post culpam condonatum.

Pro *Refutatione* horum dogmatum, quæ postremo breviter adduximus, tantum usum

unus decisionibus ac decretis Conciliorum, ac Pontificum, quæ, ut supra dixi, sufficiunt cuivis homini Catholico; ut errores à veritate discernat. Ut verò ex eadem refutatione Hæreticus vincatur, demonstranda est illi infallibilis autoritas definitionum Ecclesiæ, ac Pontificis Romani, quam supra in Polemicis sub initium validis argumentis stabilitam invenies, pag. 57. & sequentibus.

Doctrinam Theologicam de Sacramentis in genere, & de singulis in specie tradimus infra part. 3. tract. de Sacramentis, & sæpius alibi inter Quæstiones Modernas, de quibus Index consulendus, & quædam puncta de Pœnitentia in §. sequenti.

§. VII.

Alia Puncta doctrinæ Modernæ ad Pœnitentiam spectantia.

Certum est ex Tridentino Sess. 14. cap. 5. & can. 8. Sacramentum Pœnitentiæ non esse Carnificinam conscientiarum, ut eam nobis Hæterodoxi depingunt.

Certum est ex eodem cap. 6. & can. 9. Absolutionem Sacerdotis non esse nudum ministerium, sive declarationem tantum peccati à Deo remissi, sed ipsi Absolutioni ex institutione divina inesse virtutem abolendi peccata per confessionem clavibus ritè subjecta.

Quia verò quædam circumferuntur Dogmata, quæ videri possint cum mente Tridentini, & cum aliis ab Ecclesia constitutis minus convenire, ad maiorem cautelam, Missionario Apostolico ea dogmata ad puncta quædam redacta hic breviter proponemus, quamvis nonnulla colligi possint ex iis quæ alibi in Tomo 2. deducemus.

Punct. 1. Necessitas dilectionis Dei.

Primò, Docent nonnulli, *Omnem actum humanum esse peccatum, qui non exercetur ex amore Dei propter se dilecti.* Volunt enim in omnibus actibus amorem illum requiri ex

primo Decalogi præcepto, Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo: nec posse omissionem istius dilectionis ullâ ignorantia excusari, cum sit præceptum juris naturalis, à quo (ut ipsi ajunt) nulla ignorantia excusat.

Damnavit autem Constitutione inviolabili Pius V. & Gregorius XIII. hanc Baji Propositionem 38. *Omnis amor creature rationalis aut vitiosa est cupiditas, quâ mundus diligitur; aut laudabilis illa charitas, quâ per Spiritum sanctum in corde diffusa.* Deum amatur: & Alexander VIII. nuper damnavit inter Propositiones 31. hanc septimam; *Omnis humana actio deliberata, est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis; hoc est, mala est.* Hanc utramque damnatam, à priori quo modo discernes?

Quod si quis velit, in omni actione requiri amorem Dei super omnia, & perfectum: Sequetur porro, omnem prorsus actum humanum extra statum gratiæ esse peccatum, quia quisquis elicit actum charitatis perfecte hoc ipso statum gratiæ adipiscitur, etiam extra Sacramentum. Quinimò difficulter ostendet ille, qui requirit amorem Dei super omnia, se non exigere amorem perfectum. Quid enim est Deum amare perfecte, quàm super omnes creaturas diligere? Si dicas in amore perfecto requiri maiorem actus intensiorem, quæro designari, penes quem intensiorem gradum amor Dei perfectus ab imperfecto discernatur. Hunc sanè gradum designari non posse fatentur ipsi, qui tamen per maiorem actus intensiorem, amorem Dei perfectum ab imperfecto discerni volunt. Plura de hoc vide part. 3. tract. §. 2. & 3.

P. 2. Dolor ex metu gehennæ.

EX superiori doctrina profuit hæc: *Peccat omnis, qui de peccatis dolet ex metu gehennæ absque charitate: Imò etiam si doleat ex desiderio salutis æternæ.* Quia hic actus non concipitur ex amore Dei, sed ex desiderio salutis propriæ.

Doctrinam oppositam sonat Tridentini Canon. 8. *Sessio 6. Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit.* Item Alexander VIII. condemnans, ut supra, hanc Propositionem 15. *Attritio, quæ gehennæ, & penarum metu concipitur, sine dilectione benevolentie Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis: & hanc 10. Intentio, quæ quis detestatur malum, & prosequitur bonum, merè ut cælestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.* De quo latius infra part. 3. quæst. 21.

P. 3. Attritio in Sacramento.

IN Sacramento Penitentiae non sufficit Attritio, siue dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum spe veniæ, & proposito emendationis. Sufficere autem istam Attritionem ex Tridentino Sess. 4. cap. 4. aliisque fuscè ostendo infra Tom. 2. part. 3. q. 21. §. 2.

Quod si quis pergat ad dolorem in Sacramento requirere *Amorem Dei super omnia, qui per se absque Sacramento iustificet*; Unum è duobus prætere videbitur, Aut Absolutionem Sacerdotis peccatorem Deo non reconciliare, contra Tridentinum Sess. 14. cap. 14. cum id per se præstet solus ille amor ante absolutionem elicitus. Aut certè dilectionem Dei super omnia vim non habere per se reconciliandi peccatorem absque Sacramento: quod damnatum est in Baji Articulo 32. *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* Scopulus hic cautè vitandus, aliàs alterutra ex parte in doctrinam damnatam necessariò impinges. Cautè etiam examinanda sunt Missionario de absolutione penitentis in Sacramento penitentiae alia dogmata hic sequentia.

P. 4. Satisfactio ante absolutionem

Non licet Sacerdoti peccatorem absolvere, nisi prius satisfactionem injunctam expleverit.

Constat autem in Petro de Osma Doctore Salmanticensi damnatam esse à Sixto IV. hunc articulum: *Non peracta penitentia contentes absolvi non debent*: patet ex Bullarii tom. 1. Bulla 17. Et sanè, si ista praxis nova servanda foret, nullo modo excusanda esset Ecclesia, quæ istum ordinem inter partes Sacramenti necessarium, per tot sæcula in hunc usque diem inverti permisisset, præsertim cum aliqui velint ordinem illum ad valorem Sacramenti necessariò pertinere.

Hinc inter Propositiones 31. ab Alexandro VIII. proscriptas, meritò sunt 16. 17. & 18. quæ brevitatè causâ hic omittuntur, proscriptæ.

P. 5. Confessionis institutio.

Confessio præcipuè instituta est, ut Sacerdos injungat idoneas penitentias ac satisfactiones, quibus ante absolutionem peccati malitia deleatur.

Vide, an hoc viam non sternat, ut absolutio censeatur nudum & inane ministerium, si ante illam delenda sit peccati malitia, non verò dici debeat absolutio sententia judicialis per se remissiva peccati. Talem sententiam absolutionem esse affirmat, nudum verò ministerium esse diserte negat Tridentinum Sess. 14. cap. 6.

P. 6. Dilatio Absolutionis.

Extra casum necessitatis, non licet Sacerdoti peccatorem absolvere, sed differenda est absolutio, nisi de illius interna conversione, siue dispositione sufficienti habeat Sacerdos iudiciū moraliter certum, absque omnimoda formidine.

Adverte, quo vinculo hæc doctrina constringat manus Sacerdotis, & deprehendes vix illi relinqui potestatem absolvendi, nisi in casu necessitatis: sic enim liceat argumentari. Non potest Sacerdos certior esse de conversione interna & sufficienti peccatoris, quam ipse qui confitetur: imò non nisi ex ipso penitente potest conversio ejus interna Sacerdoti constare. Atqui ipse peccator non potest plerumque ita esse certus de sua conversione inter-

anterna, ut nullus formidini locus relinquatur: aliàs quoties actu percipit absolutionem, poterit certò & absq; omni formidine illi constare de sua justificatione, quod est contra communem sensum & sententiam; nec conforme huic Apostoli ad Philipp. 2. *Cum metu & tremore vestram salutem operamini.* Ergo vix dabitur casus, quo extra necessitatem sacerdos possit peccatori absolutionem imperiri, si vera sit ferrea lex, quam dogma hoc recens tam Sacerdoti, quam penitenti imponit. Contra verò doctrina communis tradit, de interna penitentis conversione certitudinem tantam non requiri, sed sufficere prudens iudicium, siue rationi non levi innixum, etsi relinquatur etiam aliqualis formido de sufficienti illius dispositione.

P. 7. Consuetudo peccandi.

Nisi adsint signa conversionis omnino extraordinaria, & nisi absit casus necessitatis, differenda est absolutio peccatori habenti consuetudinem peccandi, qui ante absolutionem notabili tempore vitam non immutaverit, etsi cum lacrymis promittat vitare occasiones peccandi, & paratum se præbeat ut adhibeat remedia à Confessario præscribenda.

Certum est, doctrinam hanc adversari communi praxi Ecclesie, prout ea colligitur ex Authoribus Classicis & maximè probatis: nullà hi admittunt legem universalem, differendi absolutionem peccatori laboranti consuetudine peccandi, si talem ostendat dispositionem, qualem jam descripsi. Minimè igitur tutum videtur auscultare paucorum sensui cum tanta Sacramenti, & penitentis injuria. Sacramenti quidem, quia praxis illa paulatim à Confessionis usu plurimos detereret, qui experti fuissent se cum singultu ac sinceris lacrymis absolutionis beneficiū frustra implorasse. Accedit injuria penitenti irroganda, si repellatur ab auxiliis quæ virtute Sacramenti conferuntur, ut consuetudini pravæ potentiùs resistat; & præposterè adigatur, ne medicinam percipiat, nisi prius morbum curaverit. Quantum possit hæc praxis incom-

modi procreare Missionario, dum plura loca unus, & rarè perlustrat, satis edocet assiduus usus & experientia.

P. 8. Timor relapsus.

Ilicitum est absolvere peccatorem, quamvis de sufficienti illius dolore Sacerdos sit moraliter certus, si adsit probabilis timor de relapsu.

Si vera esset hæc doctrina, nunquam liceret Sacerdoti absolvere peccatorem, qui peccandi consuetudinem planè non deposuit, nisi fortè in mortis articulo. Atqui hoc esse contra receptam in Ecclesia praxim, & consensu Doctorum, ignorare nemo potest, nisi qui in Theologorum placitis cupit esse peregrinus. Probatur autem antecedens, Quia quamdiu non est deposita consuetudo ad peccatū inclinans, potest subesse probabilis metus de relapsu in priora peccata: ac proinde, si his authoribus credimus, penitens consuetudine præviâ nondum actu deposita nunquam erit absolvendus. Quid ergo, si aliquis ad plures annos cum inveterata consuetudine seridè depugnet, nondum ex integro victor? Erit etiam illi pluribus annis de absolutionis beneficio desperandum: quod dici nequit.

P. 9. Emendatio pro tempore notabili.

Invalida quoque est absolutio peccatoris, qui nondum exuit consuetudinem peccandi, & de quo est probabilis timor ne relabatur; sed debet absolutio differri, donec peccator notabili tempore vitam emendaverit.

Ex hac doctrina sequi videtur idem incommodum quod ex superiori. Sequitur insuper invalidas esse confessiones durante consuetudine peccandi, & plerumque tanquam sacrilegas necessariò repetendas; nec id dissimulant istius dogmatis Authores. Per hoc autem induci videtur novum præceptum à praxi fidelium, & à mente Tridentini alicui Sess. 14. cap. 4. ubi ad valorem Sacramenti tantum requirit, animi dolorem ac detestationem de peccato commisso, cum

proposito non peccandi de cetero, nec addit, debere vitam esse emendatam notabili tempore, aut ex vi propositi certò constare penitentem non relapsurum.

P. 10. Observatio remediorum.

Pro irrita etiam habenda est absolutio Sacerdotis, quando penitens postea non observavit ea, quæ ad remedium à Sacerdote absolvente præscripta fuere.

Supponit hæc doctrina absolutionem illam esse irritam, eo quod penitens, dum absolveretur, non habuerit propositum efficacæ vitandi peccata de cetero. Supponit autem defuisse tale propositum, quia non est secuta observatio mediorum ad abstinendum deinceps à peccatis. Quia, inquiunt, si penitens efficaciter intendisset finem, intendisset pariter media: Atqui non est secuta observatio mediorum, siue remediorum ad vitanda peccata; Ergo defuit illi propositum efficacæ deinceps abstinendi à peccatis, quod requiritur ad valorem Sacramenti.

Error illius argumentationis in eo potissimum versatur, quod supponat dispositionem præsentem esse inefficacem & insufficientem, si non duret eadem dispositio pro tempore futuro, & non inferat applicationem mediorum. Ac si prima dispositio etsi optima, non esset mutationi obnoxia, nec possit variis modis, & illecebris debilitata paulatim deficere. Cavendum insuper est, ne hac viâ pedetentim accedatur ad doctrinam in Tridentino damnatam *Sess. 6. cap. 25.* Ubi anathema intorquet, si quis dicat, eum qui labitur, & peccat, nunquam verè fuisse iustificatum.

P. 11. Dilatio pro quovis mortali.

Differenda est absolutio etiam cuiusvis peccatori culpam lethalem confesso donec notabili tempore vitam emendaverit: nisi absolutioem efflagitet iusta necessitas, vel adsint signa conversionis omnino extraordinaria.

Peccat hæc praxis in eo, quod requirat ante absolutionem à quovis peccato graviore præmitti, etiam notabili tempore emendationem ac satisfactionem. Ac si non posset homo, gratiâ Dei & libero arbitrio instructus, vel subito, vel brevi saltem tempore ad meliorem frugem se convertere. Cum supponendum sit, peccatorem sufficientis gratiæ adiutorio non destitui.

Argumentum, quod aliqui in oppositum adducunt, à similitudine Medici corporalis, qui vult ægrum identidem redire, ut sciat quid medicamenta præscripta profuerint, videtur potius contra dilationem istam absolutionis militare. Nam imprudens omnino censeretur Medicus, qui v. g. sagittam vulnus lethale inferentem non prius extraheret, quam patiens illam sagittam confixus, esset per alia remedia valetudini restitutus. Peccatum mortale esse huiusmodi sagittam docet non tantum S. Chrysostomus, sed etiam post illum ipse Catechismus Romanus c. 5. n. 97. *Non satis est (inquit) sagittam à corpore extrahi, sed plaga quoque à sagitta inflata curanda est. Sic etiam in anima post receptam peccati veniam penitentia curanda est plaga relicta.*

Et Catechismus idem cap. 5. num. 82. *Si (inquit) audit à confessione Confessarius iudicaverit, neque in enumerandis peccatis diligentia, neque in detestandis dolore penitenti omnino defuisse, absolvi poterit.* Potest autem Confessarius advertere illum dolorem, & diligentiam adfuisse immediate ante absolutionem. De his agimus fusiùs infra *part. 3. tr. 2. quest. 14. & 15. item tract. 4. cap. 5. circa finem.*

P. 12. Absolutio, & confessio Venialium.

Cavenda quoque sunt hæc nova quorundam dogmata. 1. *Improbanda est frequens Absolutio à peccatis venialibus, qualis in Monasteriis est usitata.* 2. *Apud Christianos primitivæ Ecclesiæ non erat usus confitendi venialia.*

Opponitur generatim utrique Propositioni doctrina Tridentini *Sess. 14. Cap. 5.* Peccata (inquit) venialia rectè, & utiliter, & citra om-

omnem præsumptionem in confessione dicuntur, quod piorum hominum vius demonstrat. Agnoscit Concilium illum esse usum piorum hominum, eumque esse rectum & utilem. Infero primò, Ergo rectè tam in Monasteriis, quam à piis passim hominibus praxis illa usurpatur. Et ne dicas posse quidem fideles ea peccata utiliter confiteri, non tamen absolvi, & expiari: Contrarium ibidem innuit Tridentinum, dum subdit, eadem multis aliis modis expiari. Infero secundò, Ergo Confessio venialium apud fideles pios, ac probos fuit in usu in primitiva Ecclesia. Hoc si neges, infero ulterius: Ergo in primitiva Ecclesia ab Apostolis edocta, peccata venialia non erant materia idonea Sacramenti Pœnitentiæ, alias Christiani in primæva Ecclesia pii ac ferventes illa confiteri non prætermisissent: esse autem venialia materiam Sacramenti, nemo ut arbitror Orthodoxus inficiabitur.

Ut hæc periculosa dogmata Apostolicæ doctrinæ amatores averterentur, non parum conducet digitum intendere in fontem minime sincerum, ex quo hi perniciosi rivuli in aliorum libellos profluxerunt. Delibo pauca ex Litteris Abbatis Sancyrani *Part. 1. lec. 32.* Confessio (inquit) peccatorum venialium non fuit in usu ordinario per Ecclesiam, nisi valde sædè expiationem ipsorum: quia spatio mille annorum & amplius iusti, qui ea committebant, satis habebant ut plurimum eligere suâ sponte quosdā pœnitentias leves, priusquam assisterent sancto Missæ Sacrificio.

Hic ille est Sancyranus proprio nomine Joannes Vergerius, qui inter alia novæ doctrinæ capita, statuit æqualitatem omnimodam inter S. Petrum & S. Paulum absque subordinatione in potestate suprema, & regimine universalis Ecclesiæ. Hanc autem doctrinam, nec nō quoslibet libros illam continentes, ab Innocentio X. constat esse auctoritate Apostolicâ profligatam, & omni censurâ dignissimam.

Exemplar Diplomatis Urbani VIII. Anno 1641. confirmantis Constitutiones Pii V. & Gregorii XIII. contra Propositiones vulgò Bajanæ ab iisdem prohibitas &c. Item Constitutio Alexandri VII. & Prædecessoris contra Propositiones Cornelii Iansenii: Et alia huc pertinentia.

Quoniam in hoc Opere, & in aliis hoc tempore Controversiis non rarè occurrunt mentio prædictorum Dogmatum, & Questionum ex illis emergentium: hinc sæpe dubitatur, qualia sint singula dogmata, quo modo, tempore, tenore proscripta. Percommodum igitur pluribus erit, præsertim Missionariis, si hic ipsa Pontificum Diplomata, & dogmatum seriem, ac verba integrè exhibeamus. Ut quoties de his dubium exoritur, ad primævum, & sincerum Fontem recurratur.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

IN Eminenti Ecclesiæ militantis Sede, meritis licet imparibus constituti, sedulo meditamur, ut quæ ad fidei Catholicæ conservationem, à Prædecessoribus nostris providè statuta, & ordinata sunt, firmiter perpetuò observentur; & cum opus sit, nostræ auctoritatis munimine confirmantur. Dudum siquidem à fel. record. Pio Papa V. Prædecessore nostro emanavit Constitutio tenoris subsequenti, videlicet, PIUS Episcopus Servus Servorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas in hoc loco à Domino constituti, tam luctuoso tempore sustinemus, ille animus nostrum præcipue excruciat dolor, quod Religio Christiana tantis jam pridem turbinibus agitata, novis quotidie

tidie propositis Opinionibus conflictetur, Christi que populus antiqui hostis suggestione dissectus, in alios, atque alios errores passim, & promiscue deferatur. Quantum verò ad Nos attinet, totis viribus conamur, ut illæ, simul atque profluant, penitus opprimantur. Magno enim mærore afficimur, quod plerique, spectata alioqui probitatis, & doctrinæ, in varias sententias, offensionis, & periculi plenas, tum verbo, tum scriptis prorumpunt; deque eis etiam in Scholis, invicem controversantur: cuiusmodi sunt sequentes.

1. Nec Angeli, nec primi Homines adhuc integri merita recte vocantur Gratia.

2. Sicut opus malum ex natura sua est mortis eterne meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vite eterne meritorium.

3. Et bonis Angelis, & primo Homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vite, felicitas esset merces, & non gratia.

4. Vita eterna Homini integro, & Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum; & bona opera ex lege nature ad illam consequendam per se sufficiunt.

5. In promissione facta Angelo, & primo Homini continetur naturalis iustitiæ constitutio, quæ pro bonis operibus, sine alio respectu, vita eterna iustis promittitur.

6. Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; sed juxta modum loquendi Scripture sacre non recte vocantur gratia; quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Christi, nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum.

9. Dona concessa Homini integro, & Angelo, forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia; sed quia secundum usum sacre Scripture, nomine gratiæ, ea tantum munera intelliguntur, quæ per Jesum Christum male meritis, & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio penæ temporalis, quæ peccato dimissa, sæpe remanet, & corporis resurrectio proprie non nisi meritis Christi adscribenda est.

11. Quod pie, & iuste in hac vita mortali, usque in finem, conversati, vitam consequimur eternam, id non proprie gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ, iusto Dei iudicio deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua lege naturali constitutum est, ut iusto Dei iudicio obedientiæ mandatorum vita eterna reddatur.

12. Pelagii sententia est: Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non est Regni Cælestis meritorium.

13. Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod sunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod sunt conformia legi, quodque per ea præstatur obedientia legi.

14. Opera bona iustorum non accipient in die iudicii extremi ampliorem mercedem, quam iusto Dei iudicio mereantur accipere.

15. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bene operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum sanctum; sed in eo solam, quod obedit Divinæ legi.

16. Non est vera legis obedientia, quæ sit sine Charitate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Dei-ficum.

18. Opera Catechumenorum, ut fides, & penitentia, ante remissionem peccatorum facta, sunt vite eterne merita, quam vitam ipsi non consequuntur, nisi prius precedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera iustitiæ, & Temperantiæ, quæ Christus fecit, ex dignitate personæ operantis non traxerunt maiorem valorem.

20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur penam eternam.

21. Humane nature sublimatio, & exaltatio

tatio in consortium divinæ nature, debita fuit integritati primæ conditionis; & proinde naturalis dicenda est, & non supernaturalis.

22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos 2. Gentes, quæ legem non habent naturaliter, quæ legis sunt, faciunt, intelligunt de Gentibus fidei gratiam non habentibus.

23. Absurda est eorum sententia, quæ dicunt, hominem ab initio, dono quodam supernaturali, & gratuito, supra conditionem nature sue fuisse exaltatum, ut Fide, Spe, & Charitate Deum supernaturaliter coleret.

24. A vanis & otiosis hominibus, secundum insipientiam Philosophorum, excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum rejicienda est, Hominem ab initio sic constitutum, ut per dona nature superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, & ad Dei filium adoptatus.

25. Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.

26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humane nature exaltatio, sed naturalis ejus conditio.

27. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adiutorio, non nisi ad peccandum valet.

28. Pelagianus est error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

29. Non solifures ii sunt, & latrones, qui Christum viam, & ostium veritatis, & vite negant; sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum in vitam iustitiæ (hoc est ad aliquam iustitiam) conscendi posse docent.

30. Aut tentationi ulli, sine gratiæ ipsius adiutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, ac ab ea non superetur.

31. Charitas perfecta, & sincera, quæ est de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in penitentibus, potest esse sine remissione peccatorum.

32. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.

33. Catechumenus, iuste, recte, & sanctè vivit, & mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem

peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.

34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor nature; gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est, & commentitia, & ad illudendum sacris Litteris, & plurimis veterum Testimonijs, excogitata.

35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

36. Amor naturalis, qui ex viribus nature exoritur, ex sola Philosophia, per elationem presumptionis humane, cum injuria Crucis Christi defenditur à nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex nature solis viribus ortum ducit, agnoscit.

38. Omnis amor creature rationalis, aut vitiosa est cupiditas, quæ mundus diligitur, quæ à Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum in corde diffusâ, Deus amatur.

39. Quod voluntarie fit, etiamsi necessariò fiat, liberè tamen fit.

40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

41. Is libertatis modus, qui est à necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis à peccato.

42. Iustitia, quæ iustificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum iustitiæ; non autem in gratia aliqua anime infusa, quæ adoptatur homo in filium Dei, & secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ nature consors efficitur, ut sic per Spiritum sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire possit.

43. In hominibus penitentibus, ante Sacramentum Absolutionis, & in Catechumenis ante Baptismum, est vera iustificatio; separata tamen à remissione peccatorum.

44. Operibus plerisque, quæ à fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis pareant, cuiusmodi sunt, obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abstinere, iusti-

figantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, & vera legis iustitia; non tamen eis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Missie non aliâ ratione est Sacrificium, quàm generali illa, quâ omne opus, quod fit, ut sancta societas, Deo homo inhereat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis questio est, sed causæ, & originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

47. Vnde peccatum originis verè habet rationem peccati sine ulla relatione, ac respectu ad voluntatem, à qua originem habuit.

48. Peccatum originis est habitualiter parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eò quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, & legi Dei repugnet.

50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, & quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto, Non concupisces.

51. Concupiscentia, sive lex membrorum, & prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

52. Omne scelus est ejus conditionis, ut suum authorem, & omnes posteros eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio.

53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quàm qui cum majoribus.

54. Diffinitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile precepisse, falsò tribuitur Augustino; cum Pelagii sit.

55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur.

56. In peccato duo sunt, actus, & reatus: transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad penam.

57. Vnde in Sacramento Baptismi, aut Sacerdotis Absolutione, propriè reatus peccati duntaxat tollitur: & ministerium Sacerdo-

tum solum liberat à reatu.

58. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio Sacerdotis absolventis, sed à solo Deo, qui pœnitentiam suggerens, & inspirans, vivificat eum, & resuscitat; ministerio autem Sacerdotis solum reatus tollitur.

59. Quando per elæmosynas, aliaque pœnitentie opera Deo satisfacimus pro penis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam alioqui essemus saltem aliqui ex parte, redemptores) sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non propriè redimuntur nostra delicta; sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio sanguinis Christi à penis pro peccatis debitis liberemur.

61. Celebris illa Doctorum distinctio, Divine legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc est ad modum meritorum) commentitia est, & explodenda.

62. Illi quoque distinctio, quâ opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumstantiis rectum est, & bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt) vel quia est meritorium Regni æterni, eò quod fit à vivo Christi membro per Spiritum charitatis, rejicienda est.

63. Sed & illa distinctio duplicis iustitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem; alterius, quæ fit ex inspiratione quidem Spiritus sancti cor ad pœnitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatem diffundentis, quâ divine Legis justificatio impleatur, similiter rejicitur.

64. Item, & illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, quâ vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, & vite novæ propositum, & inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, quâ vivificatur, qui verè justificatur & palme vivus

vivus in vite Christo efficitur, pariter commentitia est, & Scripturis minime congruens.

65. Non nisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus; & gratia Christi injuriam facit, qui ita sentit, & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod necessario facit.

68. Infidelitas purè negativa in his, quibus Christus non est predicatus, peccatum est.

69. Iustificatio impij fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem, & charitas, etiam perfecta, potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum charitate perfectâ, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut Martirii, sine actuali susceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino iustorum afflictiones, sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde, & Iob, & Martyres, quæ passunt, propter peccata sua passi sunt.

73. Nemo, præter Christum, est absque peccato originis; hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut & aliorum Iustorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentiæ sunt, pro statu hominis vitati, prohibiti præcepto, Non concupisces: Vnde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum, Non concupisces; quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

76. Quamdiu aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.

77. Satisfactiones laboriosæ Justificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

78. Immortalitas primi Hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia, primum Hominem potuisse à Deo creari, & institui sine iustitia naturali.

Quas quidem sententias stricto coram Nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possint, in rigore & proprio verborum sensu ab Auctoribus intento, Hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immittentes, respectivè, ac quæcumque super iis verbo, scriptoque emissa, præsentium auctoritate damnamus, circumscribimus, & abolemus; deque iisdem, & similibus post hæc, quoquo pacto, loquendi, scribendi, & disputandi, facultatem quibuscumque interdiciamus. Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis, & officiis perpetuò privamus, ac etiam inhabiles ad quæcunq; decernimus; Vinculo quoque anathematis eo ipso innodamus, à quo nullus, Romano Pontifice inferior, valeat ipsos, excepto mortis articulo, liberare. Ceterum, ut jam commoti his de rebus tumultus, & contracta odia facilius comprimi possint, simulque animarum saluti plenius consulatur. Dilecto filio nostro Antonio tituli Sancti Bartholomæi, in Insula Præbytero Cardinali Granuelano nuncupato, per Apostolica scripta mandamus, ut ipse, quid ad perpetuam dictarum sententiarum, & scripturarum abolitionem, quid ad arcendam hujusmodi proloquia, & disputationes; quid denique ad unionem, & pacem cum communi omnium, & Ecclesiæ Catholicæ satisfactione componendam, facto opus sit, in primis diligenter expendat: deinde in iis omnibus, quæ pro communi salute, tranquillitate, & honore optimum judicaverit, salvâ semper Ecclesiæ prædictæ unitate, etiam per alium, seu alios, fide, doctrinâ, & reli.

religione præstantes, oculis exequatur, faciatque, quidquid decreverit, inviolatè ab omnibus observari. Contradictores quoslibet per censuras, & pœnas prædictas, cæteraque juris, & facti remedia opportuna, appellatione postposita, compescendo: Invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio Brachii secularis. Non obstantibus, quod forsitan aliquibus ab Apostolica sit Sede indultū, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiusmodi mentionem: Et quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, Indulgentiis, & litteris Apostolicis specialibus, vel generalibus, quorumcumque tenor existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus præsentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus eorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, circumscriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, & mandati privationis & innodationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, Kalendis Octobris, Pontificatus Nostri Anno secundo.

Postea inseritur in eandem sententiam Constitutio Gregorii XIII. edita 4. Kal. Feb. anno 1579. Ipsa vero Urbani Constitutio edita est Romæ anno 1641.

NOTA

Circa tenorem prædictæ Bullæ cæperunt aliqui contendere, non debere apponi Comina sive virgulam, quæ superius notatur post illa verba, *sustineri possint*, ac si sensus ef-

set, ex illis proscriptis Sententiis, nonnullas aliquo pacto sustineri posse in rigore ac proprio verborum sensu ab Assertoribus intento. Verum, ne ulla prorsus remaneret ansa dubitandi, curavit Pontifex deputatis Academia Lovaniensis Romæ existentibus per tres Cardinales Bullam ritè notatam, & authenticam in manus consignari. Idq; testatur ipsum S. Congregationis Decretum datum 16. Junii an. 1644. cujus hæc verba subijcio.

Sanctitas sua omnibus ritè perpensis, & consideratis, mandavit ex Archivo ejusdem Congregationis, & ex Matrice Actorum, quæ in eodem Archivo conservantur, extrahi sive transcribi, & diligenter collationari, ac imprimi exemplar præfate Bullæ, illudque sic extractum, collationatum, impressum, iisdem Sinnichio & Papio (deputatis) per supradictos DD. Cardinales Spadam, Pamphiliū, & Falconerium consignari &c. Tradita autem est illis Bulla cum dicto Commate per eisdem Cardinales, præsentem etiam Sacræ Gen. Inquisitionis Assessorē Francisco de Albicis, nunc S. R. E. Cardinali, die 29. Julii. 1644. Possunt & hodie ejusdē exempla satis authentica exhiberi. Et sanè res per se ipsam manifesta est. Vana namque esset Constitutio Pontificia damnans, circumscribens, abolens aliquas Propositiones, quæ tamen sustineri possunt in rigore ac proprio verborum sensu ab Assertoribus intento: quæ enim sic sustineri possunt, non pro damnatis, sed absolutè pro legitimis & veris in quovis tribunali habendæ forent.

ALEXANDRI VII.

Constitutionis Innocentii X. Confirmatio, & Declaratio contra doctrinam Iansenii.

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei Universis Christi Fidelibus salutem & Apostolicam Benedictionem.

Ad

Ad sacram Beati Petri Sedem & Universalis Ecclesiæ regimen inscrutabili Divinæ providentiæ dispositione nullis nostris suffragantibus meritis evecti, nihil Nobis antiquius ex muneris nostri debito esse duximus, quàm ut sanctæ fidei nostræ ac sacrorum dogmatum integritati tradita Nobis à Deo potestate opportunè consuleremus. Ac licet ea, quæ Apostolicis Constitutionibus abundè fuerunt definita, novæ decisionis sive declarationis accessione nequaquam indigeant; quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium revocare vel subdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iste latius divagetur, promptum Apostolicæ Auctoritatis remedium censuimus non esse differendum. Emanavit siquidem aliàs à felicis recordationis Innocentio PP. X. Prædecessore nostro Constitutio, Declaratio & Definitio tenoris, qui sequitur, videlicet.

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei Universis Christi fidelibus Salutem & Apostolicam Benedictionem. Cum occasione Impressionis libri, cui Titulus, Augustinus Cornelii Iansenii Episcopi Iprensensis, inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis; Complures Galliarum Episcopi apud Nos insisterunt, ut easdem Propositiones Nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, & perspicuam ferremus sententiam. Tenor verò præfatarum Propositionum est, prout sequitur.

Prima: Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus, secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia, quæ possibilia fiant: Temerariam, Impiam, Blasphemam, Anathemate damnatam, & Hereticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secunda: Interiori Gratie in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.

Tertia: Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.

Quarta: Semipelagiani admittebant prævenientis Gratie interioris necessitatem ad singulos actus, etiam initium fidei; & in hoc erant Heretici, quod vellent eam Gratiam talem

esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

Quinta: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animi nostrum assidue præstant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei Nobis ex Alto commissa, purgatis pravæ Opinionum erroribus, tuto militare, & tanquàm Navis in tranquillo Mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis, securè navigare, & ad optatum salutis Portum pervenire possit; pro rei gravitate, coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, à pluribus in Sacra Theologia Magistris, easdem Quinq; Propositiones, uti supra Nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari, eorumq; suffragia, tum voce tum scripto relata maturè consideravimus, eosdemq; Magistros, variis coram Nobis actis Congregationibus prolixè super eisdem, ac super earum qualibet differentes audivimus. Cum autè ab initio huiusmodi discussionis ad Divinum implorandum Auxilium multorum Christi fidelium preces, tum privatim, tum publice indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per Nos sollicitè implorata sancti Spiritus Assistentiâ, tandem Divino Numine favente, ad infra scriptam devenimus Declarationem, & Definitionem.

Primam prædictarum Propositionem: Aliqua Dei præcepta hominibus justis, volentibus, & conantibus, secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis Gratia, quæ possibilia fiant: Temerariam, Impiam, Blasphemam, Anathemate damnatam, & Hereticam declaramus, & uti talem damnamus.

Secundam: Interiori Gratie in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione: Hereticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant præ-
H h 2 *venientis*

venientis Gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant Haeretici, quod vellent eam Gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: Falsam & Haeticam declaramus, & uti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fuisse: Falsam, Temerariam, Scandalosam; & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat Praedestinatorum mortuus sit, Impiam, Blasphemam, Contumeliosam, Divinae Pietati derogantem, & Haeticam declaramus, & uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Christi fidelibus utriusque sexus, ne de dictis Propositionibus sentire, docere, predicare aliter praesumant, quam in hac praesenti nostra Declaratione, & Definitione continetur, sub censuris, & poenis contra Haeticos, & eorum fautores in iure expressis. Praecipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non Haeticae pravitatis Inquisitoribus, ut Contradictores, & Rebelles quoscumque, per censuras, & poenas praedictas, ceteraque iuris, & facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio Brachii secularis, omnino coerceant, & compescant. Non intendentes tamen per hanc Declarationem, & Definitionem super praedictis Quinque Propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quae continentur in praedicto libro Cornelii Jansenii. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio, pridie Kal. Junii, Pontificatus Nostri Anno Nono.

Cum autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii praedictas Quinque Propositiones vel in libro praedicto ejusdem Cornelii Jansenii non reperiri, sed fictè & pro arbitrio compositas esse, vel non in sensu ab eodem intento damnatas fuisse, asserere magno cum Christi fidelium scandalo non reformident; Nos, qui omnia, quae hac in re gesta sunt, sufficienter & attente, perspeximus, ut-

pote qui ejusdem Innocentii Praedecessoris jussu, dum adhuc in minoribus constituti Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis congressibus interfuimus, in quibus Apostolica Auctoritate eadem causa discussa est ea profectò diligentia, quae major desiderari non posset; quamcumque dubitationem super praemissis impofterum auferre volentes, ut omnes Christi fideles in ejusdem fidei unitate sese contineant, ex debito nostri Pastoralis Officii ac maturà deliberatione praesertam Innocentii Praedecessoris nostri Constitutionem, Declarationem & Definitionem harum serie Confirmamus, Approbamus, & Innovamus, & Quinque illas Propositiones ex libro praememorati Cornelii Jansenii Episcopi Iprensis, cui titulus est Augustinus, excerptas ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse Definimus & Declaramus, & uti tales, inusitatas scilicet eadem singulis notà, quae in praedicta Declaratione & Definitione unicuique illarum sigillatim innotuit, iterum damnamus ac eundem librum saepe dicti Cornelii Jansenii, cui titulus Augustinus, omnesque alios tam manuscriptos, quam typis editos, & si quos forsan impofterum edi contigerit, in quibus praedicta ejusdem Cornelii Jansenii doctrina, ut supra, damnata defenditur vel astringitur, aut defenditur & astringitur, damnamus itidem atque prohibemus. Mandantes omnibus Christi fidelibus, ne praedictam doctrinam teneant, praedicent, doceant, verbo vel scripto exponant, vel interpretentur publice vel private, palam vel occultè, imprimantve sub poenis & censuris contra Haeticos in iure expressis, ipso facto absque alia declaratione incurrendis. Praecipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus nostris, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Locorum Ordinariis ac Haeticae pravitatis Inquisitoribus ac Judicibus Ecclesiasticis, ad quos pertinet, ut praesertam ejusdem Innocentii Praedecessoris Constitutionem, Declarationem, ac Definitionem juxta praesentem nostram determinationem

nationem ab omnibus observari faciant, ac inobedientes & rebelles praedictis poenis aliisque iuris & facti remediis, invocato etiam si opus fuerit brachii secularis auxilio, omnino coerceant. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, decimo septimo Kal. Novembris, Pontificatus nostri Anno secundo.

I. CARD. PRODAT.

G. GU ALTERUS.

P. CIAMPINUS.

Loco † Plumbi

Visa de Curia P. CIAMPINVS. Registrata in Secretaria Brevium.

A Tergo verò. In nomine Domini Amen. Anno à Nativitate ejusdem D. N. JESU Christi millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto, Indictione nona: Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri, Domini ALEXANDRI Divina Providentiâ Papae Septimi, Anno ejus secundo; Die verò septimâ Mensis Novembris retroscriptae litterae sub plumbo expeditae, affixae fuerunt ad valvas Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, Cancellariae Apostolicae, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Petrum Paulum de Grassis, Apostolicum Cursorem.

Pro Magistro Cursorum Iacobus
Cornelius Cursor.

NOTA.

Praeter hanc Doctrinae damnationem cum Innocentio X. Praedecessore commune, in hac Bulla Alexandri VII. insuper disertè definiri, easdem quinque Propositiones ex libro Jansenii excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse,

Quia nepe aliqui praetendebant, Propositiones illas fuisse damnatas in sensu ab Authore non intento. Quinimò addebant alii, hanc rem de sensu Authoris, tanquam ad quaestionem facti pertinentem, non potuisse à Pontifice infallibili auctoritate definiri; quod refutatur supra Part. 1. quest. 5. pag. 64.

Sed ut de sensu ab Authore intento plenè satisfiat Lectori, inconcussa veritatis studio, opportunum erit hic exprimere aliam Constitutionem Alexandri VII. editam propterea ad instantiam Regis Christianissimi.

Alexandri VII. Constitutio continens formulam subscribendi Decretis Pontificum adversus doctrinam Iansenii.

ALEXANDER EPISCOPUS.

Servus servorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

Regiminis Apostolici divina Providentiâ nobis quamvis immeritis commissi ratio postulat, ut ad ea potissimum, quae Catholicae Religionis integritati, & propagationi, animarumque salutis, & Fidelium tranquillitati consulere apta, & idonea esse judicantur, animum & curam omnem, quantum licet in Domino, applicemus. Quamobrem Cornelii Jansenii haeresim, in Galliis praesertim serpentem, ab Innocentio X. felicitis recordationis Praedecessore nostro ferè oppressam, ad instar colubri tortuosi, cujus caput attritum est, in varios gyros, & cavillationum defluxus euntem, singulari Constitutione ad hunc finem editâ, altero assumptionis nostrae anno extinguere conati fuimus. Sed ut multiplices hostis hominum generis artes adhibet, nondum plenè consequi potuimus, ut omnes errantes in viam salutis redirent; qui tamen unicus erat votorum & curarum nostrarum scopus, quibus operam & industriam suam egregio sanè studio venerabiles Fratres nostri, Archiepiscopi & Episcopi

copi Regni Galliarum, earundem Constitutionum Apostolicarum executioni præcipue intenti contulerunt; & charissimus in Christo Filius noster Rex Christianissimus, singulari pietate, auxiliarem dextram strenuo ac constantissimo animo porrexit. Cum autem præfatus Rex Christianissimus eodem religionis zelo ductus, per suum in Urbe Oratorem nobis significari exponique curaverit, nullam aliud opportunius remedium peltiferæ hujus contagionis reliquiis extirpandis adhiberi posse, quam si omnes certam formulam subscriberent nostrâ auctoritate firmatâ, in qua quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui titulus, *Augustinus*, excerptas sincere damnarent, ac proinde illam à Nobis quantocius expediri, ad qualibet effugia præcludenda, omnesque removendos obtentus flagitaverit. Nos tam piis dicti Regis Christianissimi votis benigne annuendum esse ducentes, Formulam infra scriptam ab omnibus Ecclesiasticis, etiam venerabilibus Fratribus nostris, Archiepiscopis, & Episcopis, nec non aliis quibuscumque Ecclesiasticis Ordinibus, tam Regularibus, quam Sæcularibus, etiam Monialibus, Doctoribus, & Licentiatibus, aliisque Collegiorum Rectoribus atque Magistris subscribi districtè mandamus, idque intra tres menses à die publicationis seu notificationis Præsentium; aliàs contra eos, qui intra terminum præfatum non paruerint, irremissibiliter procedi volumus juxta Canonicas Constitutiones, & Conciliorum Decreta.

Formula à supradictis subscribenda.

EGO N. Constitutioni Apostolicæ Innocentii X. datæ die 31. Maji 1653. & Constitutioni Alexandri VII. datæ 16. Octobris 1656. Summorum Pontificum, me subijcio, & quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii libro, cui nomen *Augustinus*, excerptas, & in sensu ab eodem Auctore intento, prout illas per dictas Constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno; & ita juro. Sic me Deus

adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

Decernentes insuper præsentēs Litteras semper & perpetuò validas & efficaces existere, & fore, suosque plenos & integros effectus sortiri, & obtinere; sicque per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, ubique judicari, & definiri debere; sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum & inane esse, si secus super his à quocumque quâvis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabilibus Fratribus, Archiepiscopis, & Episcopis, aliisque locorum Ordinariis committimus, & mandamus, ut singuli in suis Diocesis, ac locis suæ Jurisdictioni subiectis præsentēs Litteras, & in eis contenta quæcumque exequantur, & exequi ac observari ab omnibus curent, & inobedientes quoscumque per Sententias, & pœnas, aliâque juris & facti remedia, appellatione postpositâ, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, omnino compellant. Volumus autem, ut præsentium transumptis, etiam impressis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiasticâ constitutæ munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis Originalibus Litteris adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc nostram Constitutionem & Ordinationem infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac B. Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1664. 15. Kal. Martii Pontificatus nostri anno decimo.

*1. Cardinalis Prodatarius S. Vgolinus.
Visade Curia P. Ciampinus.*

*A tergo verò registrata à Secretario
Brevium.*

A Nno à Nativitate D. N. JESU Christi mille-

millesimo sexcentesimo sexagesimo quinto, Indictione tertiâ; die verò 17. mensis Februarii; Pontificatus autem in Christo Patris S. D. N. D. ALEXANDRI divinâ Providentiâ Papa VII. anno ejus ultimo, retrospectæ litteræ Apostolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, in Acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis & consuetis Urbis per me Stephanum Vivaldum Cursorem Apostolicum.

Motâ postmodum contentione super Formulario & Constitutionibus prædictis, emanavit anno 1694. ab Innocentio XII. sequens Decretum ac Breve.

INNOCENTII XII.

Decretum super interpretatione Formularii in condemnationem 5. Propositionum Jansenii.

Feriâ 5. die 28. Januarij 1694.

IN Congregatione Generali S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram SS. D. N. D. Innocentio Divinâ Providentiâ Papa duodecimo, ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus, à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus D. N. D. Innocentius XII. prædictus, auditis votis eorundem DD. Cardinalium, ad præcavendas omnes dissidiorum causas, quæ Christianam Pacem dilacerant tam verbis, quam scriptis super interpretatione, seu declaratione Formularii Alexandri septimi in Condemnationem 5. Propositionum ex Libro Cornelii Jansenii, cui titulus est *AUGUSTINUS*, excerptarum & damnatarum, quoscumque alios sensus Formularii prædicti, præter eum, quem in sensu obvio ipsius verba per se exhibent, afferri, usurpari,

aut de his disputari interdixit & prohibuit, ac super ejusdem Formularii interpretatione, sicut & prædictarum Propositionum, in alios sensus, præter eum, quem ipsa verba per se exhibent, omnibus & singulis cujusvis Religionis, Ordinis, Congregationis, Instituti, & Societatis, etiam de necessitate exprimendæ, Regularibus, & aliis quibuscumque, tam Ecclesiasticis, quam Sæcularibus Personis cujuscumque Status, Conditionis, Gradus, Ordinis, & Dignitatis, tam Ecclesiasticæ quam Sæcularis, perpetuum silentium imposuit. Omnes verò Libros, Tractatus, Theses, Compositiones, Scripta, ex professo, vel incidenter, sub quovis prætextu, & occasione in lucem editos, vel edita super hujusmodi materia prohibuit, & pro prohibitis haberi voluit, & mandavit, iisdemque Personis suprâ enumeratis districtè injungit, ne in posterum audeant imprimere, vel imprimi facere, seu quoquo modo in lucem edere Libros, Tractatus, Theses, Compositiones, & Scripta de supradicta materia tractantes, seu tractantia: & ut hujusmodi Decretum inviolabiliter super omnibus in eo contentis observetur, præcepit & declaravit, contravenientes pœnas privationis Dignitatum, & Officiorum suorum, vocis activæ, & passivæ, facultatis concionandi, publicè legendi, docendi, & interpretandi, ipso facto, abique alia declaratione, incurrere, & aliis etiam pœnis Sanctitatis suæ, & Successorum suorum Romanorum Pontificum arbitrio subiacere; Librosque omnes, Tractatus, Theses, Compositiones, & Scripta, quos, seu quæ contrâ dicti Decreti tenorem edi contingeret, absque alia declaratione tanquam expressè prohibitos, vel prohibita haberi; & Impressores, præter amissionem Librorum, pecuniariis, aliisque corporalibus pœnis, teneri præcepit, & mandavit.

*JOSEPH BARTOLUS S. Romanæ, & universalis
Inquisitionis Notarius.*

Locus † Sigilli.

Die 4. Februarij 1694. Supradictum Decretum

tum affixum, & publicatum fuit ad Palatium S. Officij, & ad valvas Curie Aciei Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Franciscum Perinum SS. D.N. Nostri Pape & SS. Inquisitionis Cursorem.

FRANCISCUS ANTONIUS SEMONELLUS
Mag. Cur.

INNOCENTII XII.

Breve ad Episcopos Belgii super Constitutionibus & Formulario Juramenti in condemnationem 5. Propositionum.

Venerabilibus Fratribus, Archiepiscopo Mechliniensis, Episcopis, Antverpiensis, Bruggensis, Gandavensis & Ruremondensis, Innocentius Pape XII.

Venerabiles Fratres salutem & Apostolicam Benedictionem. Nuper ex Litteris Fraternitatum vestrarum primum accepimus, orta esse aliqua inter Theologos Belgii dissidia, dum alii alios inculant tanquam novarum opinionum Sectatores, qui cum verbo, tum scriptis Constitutiones felicitis Recordationis Innocentii Decimi, & Alexandri Septimi Prædecessorum Nostrorum, in quibus quinque Propositiones ex Libro Cornelii Jansenii, cui titulus est AUGUSTINUS, excerptæ & damnatæ, unâ cum Formulario Juramenti in earumdem condemnationem præstandi, continentur, variis interpretationibus inutiles, & inefficaces quodammodo reddere, non sine gravi animarum detrimento conantur. Cumque maximè nobis curæ esse debeat pro debito Pastoralis Regiminis Nobis ex Alto commissi, ut semper firmæ Prædecessorum nostrorum Constitutiones permaneant in rebus, quæ ad Orthodoxæ Fidei integritatem conducunt, ad dissidia omnia, quæ Ecclesiæ & Fidelium Pacem perturbant, compescenda. Imprimis præcedentibus Constitutionibus Innocentii Decimi, & Alexandri Septimi exemplo Præde-

cessorum Nostrorum firmiter inhaerentes, easque in suo robore, fuisse, & esse declarantes, Fraternitatibus Vestris, de quarum zelo, & pietate plurimum in Domino confidimus, mandamus, ut contra omnes, & quoscumque, cujuscumque Status, Gradus, & Conditionis existant, qui ausu temerario prædictas quinque Propositiones sic damnatas in Constitutionibus Innocentii Decimi, & Alexandri Septimi publicè vel privatim, tam in Scholis, quam in Concionibus verbo, vel scripto defendere præsumpserint, servato tamen Juris ordine, procedatis, eosque debitis pænis in eisdem Constitutionibus contentis puniri curetis; cum ad comprimendum tam grave malum, quod jam diu Catholicam Ecclesiam vexat, efficacius remedium adhiberi non possit videatur. Præterea Fraternitatibus Vestris injungendum duximus, prout per præsentem injungimus, ut pro vestra pietate, & prudentia, facultate illâ, quâ per Constitutionem Apostolicam muniti estis, ita Formularii Subscriptionem, seu Juramentum ad praxim reducat, ut in exigendo Juramento prædicto zelus & charitas vestra quàm maximè eluceat, nè alicujus fama indebitè lædatur, aut detractio, & murmurationibus locus detur. Quare præcipimus, ut quemadmodum ii, qui ad Juramentum adigendi sunt, illud præstare debent sincerè absque ulla distinctione, restrictione, seu expositione, damnando eas Propositiones ex Libro Jansenii excerptas in sensu obvio, quem ipsamet Propositionum verba præ se ferunt, prout sensum illum damnarunt Summi Pontifices Prædecessores Nostri, damnatumque haberi voluerunt à Christi Fidelibus; ita per Fraternitates vestras ab iis, qui Formulario præscripto subscribent ac Juramentum præstabit, præter formulam ipsam traditam, verbaque in Constitutione Apostolica præscripta quidquid aliud vel minimum, declarationis, interpretationis, aut explicationis verbo, vel scripto non exigatur, etiam sub prætextu, quod additiones ad nos transmissæ comprehendantur, seu contineantur in Formulario

CONCLUSIO.

Hæc sunt supremi Pastoris placita, hæc oracula indubitata. Quid igitur hæsi tamus, & hæsitando divini judicii interminationem incurrimus? Assumpti sumus in Clerum tam Sæcularem quàm Regularem, ut populum Christianum verbo, & exemplo doceamus. At quomodo sperandum, ut Fideles vocibus nostris obtemperent, si ipsi supremi Doctoris placitis obluemur? Nulli sanè nostrum promissa est à Christo auctoritas in docendo falli nescia. Errarunt etiam ex Patribus bonâ mente Viri sancti, & doctrinâ illustres: nec idè minis aut Patres, aut Sancti, aut illustres fuere. Sed in hoc magis Sancti, magis illustres, quod doceri non recusaverint. Unus est à Deo nobis constitutus Doctor supremus, Petri successor, Pontifex Romanus, uti lubentes agnoscimus universi. Erraverit hoc sæculo aliquis, siue in Dogmatum siue in Morum doctrinâ; nihil fecit nisi quod humanum est, & cum Viris summis, ac sanctis commune. At errorem tueri, aut auscultandi Christi Vicario remoras innectere, hoc nos neque Viri sancti, neque Patres docuere, quorum vox una cum D. Augustino semper fuit. *Romæ Rescripta venerunt, causa finita est.* Stemus igitur dociles & erecti ad vocem Pastoris supremi, siue nostra, siue aliena corrigentis, & utrumque pari alacritate suscipiamus. Si tuta amamus, hoc tutissimum; si certa quarimus, hoc certissimum; si sancta sectamur, hoc omnino sanctissimum. Hoc unum si, ut debemus, unanimes amplectimur, erit demum multitudini credentium cor unum & anima una: quod unum, & porro necessarium, unice vovemus universi.

MARIUS SPINULA.

li

INNO-

INNOCENTII XI.

Constitutio adversus doctrinam Michaëlis de Molinos.

Post condemnatam juxta dicta à variis Pontificibus doctrinam Cornelii Jansenii, condemnavit Innocentius XI. doctrinam Michaëlis de Molinos bis Anno 1687. primum 28. Augusti, Decreto continente Propositiones Italicę; dein duodecimo Kal. Decembris, Constitutione continente Propositiones Latinę. Constitutionem integram hic etiam appono, ut quilibet sciat, quamnam & quomodo Propositiones in ea condemnentur: quamvis enim in hoc Opere nulla ferè earum fiat mentio, notitia tamen earumdem sæpe utilis esse potest.

INNOCENTIUS EPISCOPUS, SERVUS
SERVORUM DEI, AD PERPETUAM
REI MEMORIAM.

CÆLESTIS Pastor CHRISTUS Dominus, ut jacentem in tenebris mundum, variisque Gentium erroribus involutum à potestate Diaboli, sub qua miserè post lapsum primi nostri Parentis tenebatur, suâ ineffabili miseratione liberaret, Carnem sumere, & in Ligno Crucis Chirographo Redemptionis nostrę affixo, in testimonium suę in nos charitatis sese hostiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus est: mox rediturus in Cælum Ecclesiam Catholicam Sponsam suam tamquam novam Civitatem Sanctam Hierusalem descendentem de Cælo non habentem rugam, neque maculam, unam sanctamque in Terris relinquens, armis potentię suę contra Portas Inferi circumvallatam, PETRO Apostolorum Principi, & Successoribus ejus regendam tradidit, ut Doctrinam ab ipsius ore hauritam sartam, rectamque custodirent; nè oves pretioso Sanguine redemptę pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent, quod præcipuè B.

PETRO mandasse nos Sacrę litterę docent: cui enim Apostolorum nisi PETRO dixit, pascere oves meas; & rursus, Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos? Quare nobis, qui, non nostris meritis, sed inscrutabili Dei Omnipotentis consilio, in ejusdem PETRI Cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit, ut Populus Christianus eam sectaretur fidem, quæ à CHRISTO Domino per Apostolos suos perpetuā, & nunquam interruptā traditione prædicata fuit, quamque ipse usque ad sæculi consummationem permanuram esse promissit.

Cum igitur ad Apostolatam nostrum relatum fuisset quemdam Michaëlem de Molinos prava dogmata tum verbo, tum scripto docuisse, & in praxim deduxisse, quæ prætextu Orationis quietis, contra Doctrinam, & usum à sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesię primordiis receptum, fideles à vera Religione, & à Christianę pietatis puritate in maximos errores, & turpissima quæque inducebant. Nos, cui cordi semper fuit, ut fidelium animæ nobis ex alto commissę, purgatis pravarum opinionum erroribus, ad optatum salutis Portum tuto pervenire possint, legitimis præcedentibus indiciis prædictum Michaëlem de Molinos, carceribus mancipari mandavimus, deinde coram Nobis, & Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus Apostolicâ auctoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in Sacra Theologia Magistris, eorumque suffragiis tum voce, tum scripto susceptis, maturęque perpensis, imploratâ etiam S. Spiritus assistentiâ, cum prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto, ad damnationem infrascriptarum Propositionum ejusdem Michaëlis de Molinos, à quo fuerant pro suis cognita, & de quibus Propositionibus, tamquam à se dictatis, scriptis, communicatis, & creditis, ipse convictus, & respectivè confessus fuerat, ut latius in Processu, & Decreto de mandato nostro lato die 28. Augusti præsen-

præsentis anni 1687. devenire ut infra decrevimus.

PROPOSITIONES.

- O** Portet Hominem suas potentias annihilare: Et hæc est via Interna.
- Velle operari activè, est Deum offendere, qui vult esse ipse solus Agens; & ideo opus est, seipsum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & postea permanere velut corpus exanime.
- Vota de aliquo faciendo sunt perfectionis impeditiva.
- Activitas naturalis est Gratię inimica, impeditq; Dei operationes, & veram perfectionem; quia Deus operari vult in nobis sine nobis.
- Nihil operando Anima se annihilat, & ad suum principium redit, & ad suam originem, quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizada, & Deus tunc in seipso remanet; quia tunc non sunt amplius due res unite, sed una tantum: & hæc ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & Anima seipsam annihilat in esse operativo.
- Via Interna est illa, in qua non cognoscitur nec lumen, nec Amor, nec resignatio, & non oportet Deum cognoscere; & hoc modo rectè proceditur.
- Non debet Anima cogitare, nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiso, nec de Inferno, nec de Morte, nec de Æternitate.
- Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, nec nè; nec opus est, ut velit cognoscere suum statum, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.
- Non debet Anima reminisci nec sui, nec Dei, nec cujuscumque rei; & in via Interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, & ad proprios defectus.
- Si propriis defectibus alios scandalizet, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi; & ad proprios defectus non posse reflectere, gratia Dei est.
- Ad dubia, quæ occurrunt, an rectè pro-

cedatur necnè, non opus est reflectere.

12. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit, de nullare debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiso; nec debet desiderium habere proprię perfectionis, nec virtutum, nec proprię sanctitatis, nec proprię salutis, cujus spem purgare debet.

13. Resignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, & cura de omni re nostra, & relinquere, ut faciat in nobis sine nobis suam Divinam voluntatem.

14. Qui Divine voluntati resignatus est, non convenit, ut à Deo rem aliquam petat; quia petere est imperfectio, cum sit actus proprię voluntatis, & electionis, & est velle, quod Divina voluntas nostrę conformetur, & non quod nostra Divina. Et illud Evangelii: Petite, & accipietis. Non est dictum à Christo pro Animabus Internis, quæ nolunt habere voluntatem. Imò hujusmodi Animæ eò perveniunt, ut non possint à Deo rem aliquam petere.

15. Sicut non debent à Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque est actus proprię voluntatis.

16. Non convenit Indulgentias querere pro pena propriis peccatis debita; quia melius est Divine justitię satisfacere, quam Divinam misericordiam querere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & istud ab amore nostri interessato, nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle Crucem fugere.

17. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta curâ, & cognitione Animę nostrę, non est amplius habenda ratio tentationum, nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nullâ adhibita industriâ; & si natura commoveatur, oportet sinere, ut commoveatur; quia est natura.

18. Qui in Oratione utitur Imaginibus, Figuris, speciebus, & propriis conceptibus, non adorat Deum in spiritu, & veritate.

19. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

20. Asserere, quod in Oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, & per cogitationes, quando

quando Deus Animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur, ejus locutio, est operatio; & semper in Anima operatur, quando hac suis discursibus, cogitationibus, & operationibus eum non impedit.

21. In Oratione opus est manere in fide obsequia, & universali, cum quiete, & oblivione cunctarumque cogitationis particularis, ac distincte Atributorum Dei, ac Trinitatis; & sic in Dei presentia manere ad illum adorandū, & amandum, eiq; inserviendum, sed absque production actuum, quia Deus in his sibi non complacet.

22. Cognitio hac per fidem non est actus à creatura productus, sed est cognitio à Deo creata, & tradita, quam creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit illum se habuisse; & idem dicitur de amore.

23. Mystici cum S. Bernardo in Scala Claustralium, distinguunt quatuor gradus, Lektionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infusam. Qui semper in primo, sicut, nunquam ad secundum pertransit. Qui semper in secundo persistit, nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodo Deus Animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam, & hac cessante, Anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipso permanere, absque eo quod amplius redeat ad secundum, aut primum.

24. Qualescumque cogitationes in Oratione occurrant, etiam impurae, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & Sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, sed eum indifferentia, & resignatione tolerantur, non impediunt Orationem Fidei, imò eam perfectiorem efficiunt; quia Anima tunc magis Divinae voluntati resignata remanet.

25. Etiam si superveniat somnus, & dormiatur, nihilominus fit Oratio, & contemplatio actualis; quia Oratio, & resignatio, resignatio & Oratio idem sunt; & dum resignatio perdurat, perdurat & Oratio.

26. Tres ille viae, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in Mystica; cum non sit

nisi unica via, scilicet via Interna.

27. Qui desiderat, & amplectitur de votio nem sensibilem, non desiderat, nec querit Deum, sed se ipsum, & male agit; cum eam desideret, & eam habere conatur, qui per viam Internam incedit tam in locis Sacris, quam in diebus Solemnibus.

28. Tedium rerum spiritualium bonum est; siquidem per illud purgatur amor proprius.

29. Dum Anima Interna fastidit discursus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in seipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

30. Totum sensibile, quod experimur in vita spirituali, est abominabile, spurcum & immundum.

31. Nullus Meditativus veras virtutes exercet internas, quae non debent à sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

32. Nec ante, nec post Communionem alia requiritur preparatio, aut gratiarum actio (pro istis Animabus Internis) quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutum, qui fieri possunt, & fiunt in via Ordinaria. Et si hac occasione Communionis insurgunt motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur, eos esse ex impulsu speciali Dei; alias sunt impulsus nature, nondum mortuae.

33. Male agit Anima, quae procedit per hanc viam Internā, si in diebus solemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in se devotum aliquem sensum, quoniam Animae Internae omnes dies sunt aequales, omnes festivi: Et idem dicitur de locis Sacris, quia huiusmodi Animabus omnia loca aequalia sunt.

34. Verbis, & lingua gratias agere Deo non est pro Animabus Internis, quae in silentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis; & quod magis Deo se resignant, experiuntur se non posse Orationem Dominicam, seu Pater noster recitare.

35. Non convenit Animabus huius Vie Internae, quod faciant operationes, etiam virtuosas, ex propria electione, & activitate; alias non essent mortuae: nec debent elicere actus amoris erga

erga B. Virginem, Sanctos, aut Humanitatem Christi; quia cum ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

36. Nulla Creatura, nec B. Virgo nec Sancti sedere debent in nostro corde, quia solus Deus vult illud occupare, & possidere.

37. In occasione tentationum, etiam furiosarum, non debet Anima elicere actus explicitos virtutum oppositarum; sed debet in supradicto amore, & resignatione permanere.

38. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, & infructuosum; ideoq; dimittenda.

39. Sanctorum opera, & poenitentiae, quas pegerunt Sancti, non sufficiunt ad removendam ab Anima vel unicam adhesionem.

40. Beata Virgo nullum unquam opus exterius peregisse, & tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad Sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

41. Deus permittit, & vult, ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus Animabus perfectis, etiam non arreptitiis, Daemon violentiam inferat eorum corporibus, easq; actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, et sine mentis offuscatione, movendo physice illorum manus, et alia membra contra eorum voluntatem. Et idem dicitur quod alios actus per se peccaminosos: in quo casu non sunt peccata; quia in his non adest consensus.

42. Potest dari casus, quod huiusmodi violentie ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum, scilicet maris, et feminae, et ex parte utriusque sequatur actus.

43. Deus praeteritis saeculis Sanctos efficiebat Tyrannorum ministerio, nunc vero eos efficit Sanctos ministerio Demonum, qui, causando in eis praedictas violentias, facit, ut illi se ipsos magis despiciant, atque annihilent, & se Deo resignent.

44. Job blasphemavit, & tamen non peccavit labiis suis; quia fuit ex Daemonis violentia.

45. Sanctus Paulus huiusmodi Daemonis violentias in suo corpore passus est; unde scrip-

sit: Non quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio.

46. Huiusmodi violentie sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & adeam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia superest via. Et haec est via facilior, & tutior.

47. Cum huiusmodi violentie occurrunt, sincere oportet, ut Satan as operetur, nullam adhibendo industriam, nullumq; proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo; & etiam si sequantur pollutiones, & actus obsceni propriis manibus, & etiam peiora, non opus est, se ipsum inquietare: sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, & timores; quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisq; candida, & acquiritur sancta libertas. Et praeter omnibus non opus est haec confiteri, & sanctissime fit, non confitendo, quia hoc pacto superatur Daemon, & acquiritur thesaurus pacis.

48. Satan as, qui huiusmodi violentias infert, suadet deinde, gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in Via Interna ulterius progrediatur; unde ad ejus vires enervandas, melius est ea non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia Daemonis se propriis manibus polluebat, eodem tempore, quo mundas habebat ad Deum preces (sic interpretando locum ex cap. 16. Job.)

50. David, Hieremias, & multi ex sanctis Prophetis huiusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In sacra Scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos. Vti illud se Samsone, qui per violentiam se ipsum occidit cum Philistaeis, conjugium iniiit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus est, quae aliis erant prohibita, et peccata fuissent. De Juditha, quae Holoferni mentita fuit. De Eliseo, qui pueris maledixit. De Elia, qui combustus fuit Duces cum turmis Regis Achab. An vero fuerit violentia immediate à Deo peracta, vel Demonum ministerio, ut in aliis

animalibus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum huiusmodi violentia, etiam impura absque mentis offuscatione accidunt, tunc Anima Deo potest uniri, & de facto semper magis unitur.

53. Ad cognoscendum in praxi, an aliqua operatio in aliis Personis fuerit violentia, regula, quam de hoc habeo, nedum sunt protestationes Animarum illarum, quae protestantur se dictis violentiis non consensisse, aut jurare non posse, quod in iis consenserint; & videre, quod sint Animae, quae proficiunt in via interna: sed regulam sumere à lumine quodam actuali, cognitione humanā, ac Theologicā superiore, quod me certo cognoscere facit cum interna certitudine, quod talis operatio est violentia; & certus sum, quod hoc lumen à Deo procedit, quia ad me pervenit conjunctum cum certitudine, quod à Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium: eo modo, quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipse sit, qui revelat, & Anima in contrarium non potest dubitare.

54. Spirituales vite ordinarie in hora mortis se delusos invenient, & confusos, cum omnibus passionibus in alio Mundo purgandis.

55. Per hanc Viam Internam pervenitur, etsi multā cum sufferentiā, ad purgandas, & extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentitur, nihil, nihil; nec ulla sentitur inquietudo, sicut corpus mortuum, nec Anima se amplius commoveri sentit.

56. Duae leges, & due cupiditates, Animae una, & amoris proprii altera, tam diu perdurant, quam diu perdurat amor proprius; unde quando hic purgatus est, & mortuus, uti fit per Viam Internam, non adsunt amplius ille due leges, & due cupiditates, nec ulterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius, ne quidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi amplius peccata, nec mortalia, nec venialia.

58. Ad huiusmodi statum pervenitur non reflectendo amplius ad proprias operationes; quia

defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via Interna sejuncta est à Confessione, à Confessariis, & à Casibus conscientiae, à Theologia, & à Philosophiā.

60. Animabus proventis, quae reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut sint mortuae, Deus Confessionem aliquando efficit impossibilem, & supplet ipse tantā gratiā praeservante, quantam in Sacramento recipere; & ideo huiusmodi Animabus non est bonum in tali casu ad Sacramentum Pœnitentiae accedere; quia id est illis impossibile.

61. Anima cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abstulit.

62. Per Viam Internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per Viam Internam pervenitur etiam ad mortem sensuum; quinimodò signum, quod quis in statu nihilitatis maneat, id est mortis mysticae, est, si sensus exteriores non representent amplius res sensibiles, ac si non essent; quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus ad eas applicet.

64. Theologus minorem dispositionem habet, quam homo rudis, ad statum Contemplativi. Primo quia non habet fidem adeo puram. Secundo quia non est adeo humilis. Tertio quia non adeo curat propriam salutem. Quarto quia caput refertum habet phantasmatis, speciebus, opinionibus, & speculationibus, & non potest in illum ingredi verum lumen.

65. Praepositis obediendum est in exterioribus, & latitudo voti obedientiae Religiosorum tantummodò ad exterius pertingit. In interiore vero aliter res se habet, quò solus Deus, & Director intrant.

66. Risi digna est nova quedam doctrina in Ecclesiā Dei, quòd Anima quoad Internum gubernari debeat ab Episcopo: quòd si Episcopus non sit capax, Anima ipsum cum suo Directore adeat. Novam, dico, doctrinam, quia nec sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullae, nec Sancti, nec Authores eam

eam unquam tradiderunt, nec tradere possunt; quia Ecclesia non iudicat de occultis, & anima ejus habet eligendi quemcumque sibi bene visum.

67. Dicere, quòd internum manifestandum est exteriori Tribunali Praepositorum, & quòd peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio; quia Ecclesia non iudicat de occultis; & propriis Animabus praedjudicant his deceptionibus, & simulationibus.

68. In Mundo non est facultas, nec Jurisdictio ad praecipendum, ut manifestentur Epistole Directoris quoad Internum Animae; & ideo opus est animadvertere, quòd hoc est insultus Satanae, &c.

Quas quidem Propositiones, tamquam haereticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemias, piarum aurium offensivas, temerarias, Christianae disciplinae relaxativas, & everivas, & seditiosas respectivè; ac quaecumque super iis verbo, scripto, vel typis emissa, pariter, cum voto eorundem Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & Inquisitorum Generalium damnavimus, circumscriptimus, & abolevimus: de què iisdem, & similibus omnibus, & singulis posthac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi, facultatem quibuscumque interdiximus & contra facientes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis, & Officiis ipso facto perpetuò privavimus, & inhabiles ad quaecumque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipso innodavimus à quo non nisi à Nobis, & à Romanis Pontificibus Successoribus nostris valeant absolvi. Praeterea eodem nostro Decreto prohibuimus, & damnavimus omnes libros, omniaque opera quocumque loco, & idiomate, impressa, nec non omnia manuscripta ejusdem Michaelis de Molinos, vetuimusque, ne quis cuiuscumque gradus, conditionis, vel status, etiam speciali notā dignus, audeat sub quovis pretextu, quolibet pariter idiomate, sive sub eisdem verbis, sive sub aequalibus, aut aequipollentibus, sive absque nomine, seu ficto,

aut alieno nomine ea imprimere, vel imprimi facere, neque impressa, seu manuscripta legere, vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum, aut haeretice pravitatis Inquisitoribus statim tradere, & consignare teneantur, sub eisdem poenis superius inflictis; qui Ordinarii & Inquisitores statim ea igni comburant, & comburi faciant.

Tandem, ut praedictus Michael de Molinos ob haereses, errores, & turpia facta praedicta debitis poenis in aliorum exemplum, & ipsius emendationem plecteretur, lecto in eadem nostra Congregatione toto processu & auditis dilectis filiis Consultoribus Nostri Sanctae Inquisitionis Officii, in Sacra Theologia & in Jure Pontificio Magistris, cum eorundem Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium unanimi voto, dictum Michael de Molinos, tamquam reum convictum, & confessum respectivè, & uti haeticum formalem, licet poenitentem in poenam aeterni, & perpetui carceris, & ad peragendas alias poenitentias salutares, praevia tamen abjuratone de formali per ipsum emittenda, servato Juris ordine, damnavimus: mandantes, ut die, & hora praefigendis in Ecclesiā Sanctae Mariae super Minervam hujus Almae Urbis praesentibus omnibus Venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, & Romanae Curiae nostrae Praelatis, universoque populo ad id etiam per concessionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenor processus, stante in suggesto eodem Michael de Molinos, una cum Sententia inde secuta legeretur: & postquam idem de Molinos habitu poenitentiae indutus praedictos errores, & haereses publice abjurasset, facultatem dedimus dilecto Filio nostro Sancti Officii Commissario, ut eum à Censuris, quibus innodatus erat, in forma Ecclesiae consueta absolveret; quae omnia in executionem dictae nostrae Ordinationis die 3. Septembris laeantis anni solemniter adimpleta sunt.

Et licet supra narratum Decretum de mandato Nostro latum ad majorem fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum, & divulga-

divulgatum fuerit, nihilominus, ne hujus Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus Catholicâ veritate instructior per viam salutis incedere valeat, Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum vestigiis inherentes, hanc nostrâ perpetuâ valiturâ Constitutione supradictum Decretum denuo approbamus, confirmamus, & debitæ executioni tradi mandamus; iterum supradictas Propositiones diffinitivè damnantes, & reprobantes, librosque, & manuscripta ejusdem *Michaëlis de Molinos* prohibentes, & interdicentes sub eisdem poenis, & censuris contra transgressores latis & inflictis. Decernentes insuper præsentis litteras semper, & perpetuò validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere: sicque per quoscunque Judices Ordinarios, & Delegatos quâvis auctoritate fungentes, & functuros ubique judicari, & definiri debere; sublatâ eis, & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane, quicquid secus super his à quocumque quâvis auctoritate scienter, vel ignorantè contigerit attentari. Volumus autem, ut præsentium transumptis etiam impressis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus Personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibitæ vel ostensæ Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam

nostræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, punitionis, Decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum *Petri, & Pauli* Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud *S. Mariam Majorem*, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, duodecimo Kal. Decembris. Pontificatus Nostri Anno duodecimo.

F. DATARIUS. I. F. ALBANUS

Registrata in Secretaria Brevium

Visa de Curia S. de Pilastris.

D. CIAMPINUS.

Loco † Plumbi.

ANNO à Nativitate Domini Nostri **JESU CHRISTI** millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, Indictione undecimâ, die verò 19. Februar. Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris D. N. D. **INNOCENTII** Divinâ Providentiâ Papæ XI. Anno ejus duodecimo, præsentis Litteræ Apost. affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valvas Ecclesiæ *S. Joannis Lateranen.* Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ, & aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Franciscum Perinum SS. D. N. Papæ & Sanctiss. Inquisitionis Cur.

NOTI-

NOTITIA GENERALIS

Dogmatum singulorum ab Ecclesia omni tempore damnatorum, cum suis Auctoribus, ac Refutatione. Item Singulorum Hæreticorum, cum tempore, quo emerferunt: Singulorum Patrum ac Scriptorum, à quibus confutantur: ad certos Titulos ordine alphabetico Itudiosè ac commodissimè singula hîc redacta.

ANNOTATIONES AD SEQUENTIA.

Nihil existimavi posse commodius accidere doctrinæ Theologica studiosis, quàm si hanc Dogmatum damnatorum, eorumque Authorum, & Oppugnationum, & Ecclesiæ definitionum, ac caterorum, quæ postea adduco, Notitiam ac Seriem tam expedito ordine in promptu haberent. Nihil certè difficilius, quàm quid in singulis Materiis damnatum sit prolixo per Authores innumeros studio investigare. Nihil tamen utilius, quàm ea in singulis Materiis comperta habere. Nihil denique commodius, quàm eadem, eorumque impugnationem alieno labore sub certis Titulis in sequentibus reperire.

Sic enim facili negotio discernimus inter Dogmata certò damnata, & alia, quæ in disputationem venire possint. Sic etiam eorum Authores, & Damnationem, & Tempora singulari eruditione adducimus. Sic ad Scriptores, à quibus singula impugnantur, ubi opus est, facile recurrimus.

Sic denique ipsam temporum Chronologiam, & locorum Topographiam, in quibus ea dogmata emerferunt, & eorum Authores, & Impugnatores vixerunt, in promptu

possidemus. Quamvis nolim hæc ad Temporum, Locorum &c. amussim omnem revocari; nam in illis ipsi Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores multum variare solent.

Scribunt fusissimè Authores varii, quid in singulis materiis probabiliter disputetur, sed quid diseretè in singulis damnatum sit rarissimè attingunt, quod tamen maximum adferret scriptiōis commodum, & in Theologia universa compendium, quod, hîc specialiter intendimus.

Nullò denique modo possunt emergentes recentè Errores solidius aut clariùs refelli, quàm ex aliis in eodè genere pridem, & certò damnatis; uti ex sequentibus studiosus Lector facile perspiciet.

Porro in fine Tomi secundi, & locis hîc in decursu citandis, adducuntur Nova præsentium temporum Dogmata damnata, & novi contra illa Scriptores, uti & alii in omni genere & materia Theologi, Controversiste, Interpretes, Historici, Concionatores &c. quod maximum censeo studioso Lectori per omnes muneris sui partes compendium, ac subsidium expeditissimum.

Kk

DOG-

DOGMATA HÆRETICA.

*Ac Damnata in quavis Materia, studiosè collecta, refutata, & ad suos Auctores,
& Materiae Titulos ordine Alphabetico commodissimè redacta.*

A

ABSTINENTIA.

Abstinentia sive jejunium nullius est apud Deum meriti. Auctor fuit *Jovinianus*, postea *Waldenses* & *Wiclefiste*, ac demum *Lutherus*. Contra hunc errorem scripsit *S. Hieronymus* librum contra Jovinianum de laudibus jejunii, & *D. Ambrosius* de Elia & jejunio, uti infra tradetur in Catalogo Scriptorum contra has, & singulas Hæreses. Damnatur etiam in Conc. *Grangensi* Decretorum cap. 19. an. 324. apud Baron. aliosve Eccles. Scriptores.

Non debent institui jejunia ab Ecclesia, sed hoc relinquendum voluntati hominum, Auctor fuit *Aërius*, de quo *S. Augustinus* libro de hæresibus cap. 53. Illi adhæsit *Eustachius* Ponti Episcopus apud Socratem lib. 2. Hist. Eccles. cap. 24. Hos pridem ab Ecclesia damnatos in eodem Conc. *Gangrensi*, *Bracarenensi*, et *Toletano*, sequi non verentur *Hæretici moderni*.

Homo perfectus, sive qui pervenit ad statum perfectionis, non obligatur ad jejunium. Auctores fuerunt *Begardi* & *Beguine*, in hoc damnati in Concilio generali *Viennensi*, anno 1311.

ADORATIO.

C*rus Christi* non est adoranda, nec alia ad illius imitationem facta. Auctor hujus teste *Waldensi* de Sacramentalibus tit. 2. cap. 16. fuit quidam *Claudius* Oxoniæ in Anglia ortus, circa annum 825. cujus errorem

multo post suscitavit *Wiclefus* anno 1380. & sequuntur *Hæretici moderni*. Damnatur in Conc. *Romano*, anno 732. & *Niceno II.* an. 786. aliisque seq.

Adoranda non est Sacrosancta *Eucharistia*. Auctor fuit *Oecolampadius Germanus*, & Monachus, cum sequacibus, quorum error damnatur in *Tridentino* sess. 4. cap. 5. an. 1551.

ABSOLUTIO.

Poenitens solâ fide absolvitur à suis peccatis, credendo se à Deo esse absolutum. Auctor fuit *Martinus Lutherus*, et *Islebicensis* in Saxonia: Damnatus anno 1517. primum à Leone X. postea in *Tridentino*: quem secutus est *Zuinglius*, *Brentius*, *Melanchton*, *Carolstadtus*, *Osiander*, *Bucerus* &c. secutus etiam est hunc errorem *Calvinus*. Damnatur autem in *Tridentino* sess. 4. can. 9. an. 1551.

Mulier aut puer, æquè ac Papa, absolvere potest à peccatis. Author, idem *Lutherus* supra. Damnatur in *Tridentino* sess. 4. can. 10.

ADAM ET EVA.

Adā & Eva ob suam inobedientiam sunt perpetuò detrusi in infernum: Auctor fuit *Tatianus* Syrus Antiochiæ ortus, floruit circa annum 174. damnatur in Conc. generali *Niceno I.* sub Sylvestro Papa, & *Constantino Imp.* anno 325.

Adam post peccatum amisit Dei imaginem. Auctor fuit *Origines* Aegyptius in Alexandria ortus, anno 205. Reprobatur in Conc. *Romano* incepto sub Fabiano I. Papa et Martyre, expleto, an. 258.

Si primi parentes permansissent in statu

DOGMATVM DAMNATORVM.

innocentiæ, numquam fuissent coituri ob humanam speciem propagandam: Auctores fuerunt *Armeni*, quorum Dux fuit *Jacobus Syrus*, circa annum 455. damnatur in Conc. IV. generali *Chalcedon.* an. 452. & *Lateranensi* sub Innocentio III. anno 1215. ubi alii *Almerici Galli* errores proscribuntur.

Adam fuisset mortuus, etiam si non peccasset, & est mortuus conditione nature, non ex culpe merito. Auctor fuit *Pelagius*. Anno 405. Reprobatur in Conc. I. *Millevitano*, cui interfuit *S. Augustinus*, an. 416. & in Conc. VII. *Carthaginensi* an. 418. quæ etsi fuerint Provincialia, confirmata tamen fuerunt ab Ecclesia in 6. Synodo generali, quæ in *Trullo* habita fuit.

Primi parentes ante peccatum erant cæci, & post ligni vetiti comestionem videre ceperunt. Hæresis hæc sine auctore recitatur à *Philastrio*, & *D. Augustino* in libris suis de hæresibus. Reprobatur in Conc. *Millevitano II.* præsentè *D. Augustino*, an. 416.

Eva cunctorum mater, non est ex costa Adami formata, sed simul cum Adamo de limo terræ. Auctor ab aliquibus notatur *Thomas de Vio* ex patria *Cajetæ*, anno 1517. aut fortè alius quispiam, propter locum *Gen. 1. masculum et feminam creavit eos*, non ritè intellectum. Sed clarus est locus *Gen. 2.* ubi Eva vocatur virago, quia de viro sumpta est, uti universa intelligit Ecclesia.

ADULTERIUM.

Matrimonium legitime contractum, & perfecte consummatum dissolvitur ob conjugis adulterium: Auctor notatur *Montanus*, de quo infra, titulo *Nuptiæ*.

ANGELUS.

Angeli, sive boni sive mali, non sunt à Deo creati. Auctor fuit *Hermanus Ritsch*, Hollandus laicus, anno 1502. qui ob varios errores supplicio affectus dicitur apud

F. Bernardum de Luxemburgo. Error hic satis damnatur in Conc. *Lateranensi* an. 1215 tradente unum esse principium omnium visibilium & invisibilium.

Non dantur singulis hominibus aliqui Angeli custodes: Error *Calvini*.

ANIMA.

Anima rationalis (ut rationalis est) non est forma corporis humani. Auctor fuit quidam *Petrus Joannis* Biranenensis Diocesis, an. 1199. &c. Damnatur in Conc. *Viennensi* sub Clemente V. an. 1311. cujus verba habentur in lib. Epist. Clementinarum de summa Trinitate &c.

Spiraculum, quod Deus spiravit in faciem Adæ, minimè est anima. Auctor fuit *Philastrius* natione Hispanus in Regno Castiliæ ortus, qui floruit, & postea sanctè obiit *Brixia* circa annum 378: Contrarium declaratur in Conc. IV. *Chalcedonensi* sub Leone Papa, anno 452.

Anima Adæ prius creata est, deinde corpus formatum. Auctor fuit *Joannes Hierosolymitanus*, anno 392. Reprobatur etiam in Conc. IV. *Chalcedonensi*, supra.

Anima hominis est, aut Dei substantia, aut ex Dei substantia, Auctor fuit (uti refert *Philaster* libro suo de hæresibus) *Nicolaus Diaconus*. Hunc etiam errorem suscitavit quidam *Manes* an. 277. huic etiam hæresi adhæsit *Amidæus Syrus* ex Mesopotamia in civitate *Edesenorum* ortus. Hanc etiam cum magna pertinacia tutati sunt *Felix*, & *Faustus* Manichæi Afri apud Carthaginem orti, an. 404. Huic errori anathema dicit Conc. *Bracarense* 1. cap. 5. Decretorum, an. 563.

Anima non creantur à Deo. In hac hæresi est divisio, licet omnes ad unum finem tendant. *Hermias* & alii populi *Galatæ*, docent animas creari ab Angelis ex igne & spiritu, an. 170. Hunc errorem tutatus est *Apollinaris* Grammaticus ex Alexandria Aegypti civitate ortus, anno 350. Eundem secutus est & *Lucifer Calaritanus*, & in Insula *Sardinia*

Episcopus; anno 371. Damnatur in Conc. *Nicæno* I. anno 325. definiente in Symbolo Deum factorem omnium visibilium & invisibilium, quod etiam sequitur in Symbolo Conc. II. *Constantinopolitano*, anno 381.

Animæ hominum malæ convertuntur post mortem in dæmones & bruta animalia. Auctor fuit *Tertullianus*, cui errori occasionem præbuisse videntur verba Christi male intellecta ad Judæos Joannis 8. *Vos ex patre diabolo estis*: & Joan. Baptiste Matth. 3. *Progenies viperarum* &c. de quibus S. August. de hæresibus cap. 86.

Anima hominis in morte corrumpitur. Quæ opinio divisa est, licet omnes ad unum finem tendant. Primi auctores fuerunt *Arabici* doctores animam hominis simul interire cum corpore, & in resurrectione corporum resurgere, anno 249. *Hermannus* autem *Riswich* docet animas ita interire, ut numquam redeant. Damnatur in Conc. gen. *Lateranensi* sub Leone X. anno 1513.

Animæ post mortem transeunt de corpore in corpus. Auctores fuerunt *Albigenses* an. 1176. hunc etiam errorem secuti sunt *Albanenses*: & pridem *Pythagoræ* Philosopho attribuitur. Damnatur in Conc. *Lateranensi* sub Alexandro III. cum ceteris Albigenium erroribus, anno 1179.

Animæ ante corporis infusionem peccaverunt, ideo sunt inclusæ in pœnam in corporibus, tamquam in carcere. Auctor fuit *Origenes* &c. hanc etiam hæresim secutus est *Priscillianus* Hispanus Avilæ ortus, anno 381. Damnatur in Conc. I. *Bracarensi*, Decretorum cap. 6. anno 563.

APOSTOLI.

Apostoli prædicaverunt Evangelium solum litteraliter, non mysticè. Auctor fuit Abbas *Joachim* Calaber de Curiario, anno 1190. In eundem errorem cecidit *Petrus Ioannes*: Reprobatur in Conc. *Lateranensi* sub Innoc. III. in cap. 2. cum aliis dicti *Ioachimi* erroribus, anno 1215.

Apostoli nec habuerunt, nec receperunt pecuniam, nec aliquid in craftinum servave-

runt. Auctor fuit *Gerardus de Parma* ex familia de Sagarellis anno 1300. Contra est Conc. *Viennense* sub Clemente V. damnans errores *Begardorum* ex quibus ille *Gerardi* prodiiit an. 1311.

AQUA.

Aqua est Deo coæterna. Hæresis hæc recitatur à S. *Augustino* de Hæresibus 76. ex eo ut videtur orta, quod Gen. 1. non fiat mentio creationis aquæ, sed tantum cæli & terre. Damnatur in Conc. I. *Nicæno*, anno 325. & habetur in cap. *Firmiter*, de S. Trin. visibilium & invisibilium omnium.

Aqua non benedicta est tanti valoris, quanti est benedicta: & est opus Negromantiæ ad res benedicendas; non enim possumus facere res meliores benedictionibus, quam Deus eas per naturam condidit. Auctores fuerunt quidam *Flagellantes*, sic ab operibus dicti: huic errori adhærere aliqui populi Angli *Lolardi* dicti, in aliis Sæctatores *Vuiclephi*, anno 1450. Hanc doctrinam etiam tutatus est quidam *Joannes Germanus* de Westphalia superiori, anno 1470. Damnatur in Conc. *Agathensi* in Gallia, anno 494. & in *Hispalensi* 2. an. 624. & in *Toletano* 4. cap. 8. Decretorum, anno 633.

B

BAPTISMUS.

Baptismus fit in igne & spiritu, non in aqua. Auctores fuerunt *Galatæ*, abusi illis verbis Matth. 3. *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igne*, ut refert S. *Augustinus* de Hæresibus cap. 59. Damnatur in Conc. *Florentino* sub Eugenio IV. anno 1438. & in *Tridentino* Sess. 7. can. 2.

Forma Baptismi usitata non est vera forma &c. Ita docuerunt *Marcus Aegyptius*, ex Alexandria, anno 155. *Montanus* apud Mithiam Phrigiæ ortus, anno 173. *Paulus Syrus* ex Samosatena urbe, anno 266. Damnatur in Conc. I. *Nicæno*, anno 325. & in Conc. I. *Antiocheno* recepto in prædicto *Nicæno*.

Mortui

Mortui sunt baptizandi. Auctores fuere *Marcionistæ*, sic dicti à Marcione eorum duce, an. 158. Damnatur in *Carthaginensi* III. anno 397. recepto postea in Synodo generali in Trullo celebrata.

Baptismus nullam vim habet. Primi Auctores fuerunt *Messaliani*, *Manes*, *Albanenses*, & *Albigenses*, *Armeni*, *Petrus Joannis*; de quibus Historia, sive Annales Ecclesiastici. Damnatur in *Nicæno* I. & in *Florentino* sub Eugenio IV. anno 1439.

Pueris ante usum rationis Baptismus nihil prodest. Auctor fuit quidam *Petrus de Bruns* Gallus ex provincia Narbonensi, anno 1126. post hujus mortem docuit etiam *Henricus* quidam Gallus patriâ Tolosanus an. 1149. Item docuerunt *Anabaptistæ* illi, qui surrexerunt an. 1302. Damnatur in *Lateranensi* sub Innoc. III. an. 1215. & aliis deinceps usque ad *Tridentinum* Sess. 7. can. 13.

Rebaptizandi sunt illi, qui sunt de Ecclesia Romana. Auctor primus fuit *Donatus Afer* ex Cassinigris in Numidia ortus, anno 306. secuti sunt *Armeni*: etiam *Anabaptistæ* originem trahentes à Petro Brussiano anno 1558. &c. Damnatur hæc Hæresis post alia in Conc. *Florentino*, sub Eugenio IV. an. 1438. in Decreto de Unione Armenorum.

Non potest alicui conferri Baptisma, nisi ei etiam conferatur Sacramentum Eucharistiæ, & nisi baptizatus ungatur sancto Chrismate, non est baptizatus. Auctores sunt *Armeni*, de quibus supra & in Historia Ecclesiastica apud Baronium &c. uti & alii Hæresiarchæ, quos in decursu adducimus. Damnatur etiam in *Tridentino* Sess. 7. can. 13.

Baptismus est recipiendus nullâ interjectâ olei mixturâ. Auctor fuit *Vualdo* Gallus civis Lugdunensis, anno 1170. Secutus est etiam *Vuicleph*, de quo supra &c. Damnatur autem in Conc. *Laodiceno*, anno 364. & demum in Conc. *Lateranensi* sub Alexandro III. anno 1179. ubi Sæcta Waldensium damnata.

Pueri non egent Baptismo ad deletionem peccati originalis, quia ante baptismum ca-

rent peccato originali. Auctor fuit *Pelagius*, secuti sunt *Vuicleph*, & *Armeni*, de quibus supra &c. Tribuunt aliqui quid simile Joanni Gersoni, anno 1410. & Thomæ de Vio, quod possint salvari sine Baptismo in casu necessitatis, quæ admitti nequeunt, uti patet jam inde ex Conc. II. *Millevitano*, & demum ex Conc. *Tridentino* Sess. 5. in Decreto de peccato originali.

Si quis non ex contemptu, sed ex impossibilitate (etiam si toto corde ad Deum fuerit conversus) non possit baptizari, salvari minime potest. Error hic apud *D. Bernardum* recensetur Epist. 77. nullo nominato Auctore, Damnatur in *Tridentino* Sess. 6. cap. 4.

Nullum peccatum præter originale tollitur per Baptismum. Auctor fuit *Lutherus*, de quo supra &c. damnatur disertè in *Tridentino* Sess. 5. an. 1546.

Baptismus aquæ cessavit, & est mutatus in baptismum Sanguinis. Auctores fuerunt *Flagellantes*, de quibus supra &c. Damnatio hujus reperitur in Conc. *Viennensi* sub Clemente V. Prædictorum errores proscríbente an. 1311.

Anabaptistæ contendunt Baptismum solis adultis conferendum, damnati in *Trid. Sess. 7. & alibi*.

BEATITUDO.

Beati non vident essentiam Dei. Auctores sunt *Armeni*, supradicti. Fuit secutus *Petrus Abailardus* Gallus Narbonensis Provinciæ, anno 1140. etiam *Arnaldus* vel *Arnulphus* Brixie in Italia ortus, anno 1139. Concilium *Rhemense* anno 1148. *Abailardum* & *Arnoldum* cum suis erroribus reprobavit.

Beatitudo consistit in deliciis carnis. Auctor fuit *Cerintus* Asiaticus in Græcia apud Ephesum ortus, anno 41. Conc. *Apostolorum* Hierosolymis congregatum, anno 41. satis hanc Hæresim damnavit cum erroribus aliis Simonis Magi, Nicolai Diaconi, *Cerinthi*, *Carpocratis*, &c.

Nec Beatitudo, nec miseria erit perpetua. Auctor fuit *Origines*, de quo S. *Augustinus* lib. de Hæresibus. Et cum aliis erroribus,

Originis damnatur in Conc. Romano sub Cornelio Papa & Martyre, anno 253.

Homo in hac vita potest habere beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis. Auctores fuerunt *Begardi & Beguinae*, populi habitantes in Germania inferiori, anno 1300 Damnatur in Conc. *Viennensi* sub Clemente V. anno 1311.

Omnis natura intellectualis seipsa est beata. Auctores sunt *Begardi & Beguinae*. Damnatur in Conc. *Viennensi*, supra.

Ante diem iudicii nulla anima est beata. Auctores sunt *Armeni*, quibus etiam consenserunt *Græci*. Damnatur in Conc. *Florentino* an. 1439.

Omnes beati pares sunt in gloria, nec in cælis est præmiorum differentia. Auctor fuit *Jovinianus* natione Romanus an. 382. præter alia, damnatur in *Florentino* sub Eugenio IV. anno 1439.

Intellectum creatum nullo lumine gloriæ indigere ad essentiam divinam intuitivè videntem assererebant *Begardi hæretici damnati*.

BELLUM.

Nullo pacto licet inferre bellum. Auctores sunt *Manichei*, etiam secutus est postea Oecolampadius &c. Damnatur in Conc. IV. *Chalcedonensi* an. 452. & postea in *Bracarensi* I. anno 563.

Non licere facere bellum etiam cum Turcis, docuit *Lutherus* &c. Reprobatur in Conc. *Claramontano* anno 1084. & in *Lateranensi* anno 1120. iubente bellum contra Turcas prosequi.

BENEDICTIO.

Omnes benedictiones Ecclesiæ nullius sunt valoris. Auctores sunt *Waldenses*, postea fuerunt *Wiclephiste*: de hoc infra tit. *Aqua*, & infra tit. *Exorcismus*.

BESTIA.

Omnes bestię sunt capaces rationis. Auctor fuit *Manes*, de quo antea: damnatur in Conc. IV. gen. *Chalcedonensi*, cum aliis erroribus Manichæorum, anno 452.

C

CANTUS.

Cantus in Ecclesia nullius est virtutis. Auctor fuit Hilarius quidam *Arianus* Ægyptius Alexandria ortus, anno 334. secuti sunt *Waldenses* nec non *Wiclephiste*. Damnatur in Conc. *Agathensi* in Gallia, an. 494.

CALCEAMENTUM.

Non licet Christianis uti Calceamentis, Inter hæreses à *S. Augustino* notatur, Auctore non nominato. Patet falsitas ex Conc. *Eliberitano* cap. 17. suorum Decretorum prohibente tantum vestimenta & calceamenta ad pompam, anno 306.

CAPUT.

In Ecclesia non est unum Caput. Ita *Lutherus*, *Calvinus*, & sequaces, qui negant Pontificis primatum, de quo tit. *Papa*, Pontifex &c.

CHARACTER.

In nullo Sacramento imprimi Characterem docuit *Lutherus*. Damnatur error in Conc. IV. *Carthaginiensi*, anno 214. & demum in Conc. gen. *Florentino*, in Decreto de unione Armenorum, anno 1439.

CARO ET CORPUS HUMANUM.

Corpus suâ naturâ est malum, & à malo principio. Auctores sunt *Manichei*, quibus adherent *Priscillianiste*. Damnatur in Conc. I. *Bracarensi* à Joanne III. confirmato, can. 13. anno 563.

CERTITUDO.

Omnis homo iustus fidei certitudine scit se esse in gratia, Auctor *Lutherus* & sequaces. De quo etiam in tit. *Absolutio*, & *Gratia*.

CIBUS.

Non licet vesci carnibus. Auctor *Tacianus*: secuti sunt *Manichei*, ortum habentes ex Mane: anno 1170. etiam *Priscillianus*, nec non pridem *Græci*. Reprobatur in Conc. I. *Bracarensi*, can. 14. anno 563.

Diebus ab Ecclesia vetitis licet vesci carnibus, &c. Auctor fuit *Jovinianus*, fueruntq; *Waldenses* & *Lutherus*. Damnatur in Conc. *Toletano* III. Decretorum cap. 9. an. 653.

CIR.

CIRCUMCISIO.

In lege nova admittitur Circumcisio. Quidam post tempora Christi, quos Apostolus ipse reprobatur, de quo etiam tit. *Lex*.

CHRISTUS.

Christus solam habuit naturam Humanam. Auctor fuit *Carpocrates* anno 36. secutus fuit *Ebion* Simonis Magi discipulus anno 57. etiam *Theodotus Sutor* an. 173. etiam *Theodotus Argentarius*, sive *Trapazetus* dictus, an. 202. etiam *Arthemion* ex Bizantina urbe ortus, an. 196. etiam *Arrius* Ægyptius, Alexandria ortus anno 310. etiam *Photinus*, à quo Photiniani venerunt, anno 340. Damnatur in Conc. I. *Niceno* in Symbolo, anno 325.

Christus solam habuit naturam Divinam. Primus Auctor fuit *Valentinus* natione Ægyptius, an. 132. secutus est *Cerdo* Pontius apud urbem Synope natus, anno 146. *Apelles* verò docet Christum carnem suam sumpsisse ex elementis &c. anno 146. *Priscillianus* & *Manes* docent, Christum fuisse hominem Phantasticum. Etiam *Valentinus* fuit secutus *Apollinaris* filius, anno 371. Damnatur in eodem Symbolo *Niceno* & in Conc. *Constantinopolitano* generali II. in Symbolo, & homo factus est, anno 381.

Christus, uti duas naturas, ita duas personas habuit. Auctor fuit *Nestorius* ex Germania urbe Syriæ ortus, anno 428. secutus est *Petrus Gnafæus*, anno 471. Damnatur in Conc. gen. *Ephesino* can. 4. anno 431.

Christus solam habuit naturam & personam Divinam. Auctor fuit *Eutiches* Constantinopolitanus, anno 448. deinde secutus est *Dioscorus* Ægyptius Alexandria ortus anno 439. etiam *Acephali* anno 494. etiam *Severus* natione Antiochenus anno 413. Damnatur in eodem *Ephesino*, Decretorum cap. 13. & in Conc. gen. *Chalcedonensi*, anno 452.

Christus solum corpus, non animam habuit. Auctor *Arius*, de quo antea, damnatur in Conc. *Rome* habito sub *Damaso* an. 382. & in *Ephesinogen.* Decret. cap. 13. an. 431.

Una solum in Christo fuit voluntas, nempe Divina, Auctor *Maccharius* Syrus an. 678.

Damnatur in 6. Synodo gen. in *Trullo* Sess. 17 in qua profertur Symbolum S. Athanasii, an. 680.

Non Christus, sed *Simon Cyrenæus* fuit crucifixus. Auctor *Basilides* Ægyptius ex Alexandria ortus anno 74. constat contrarium ex ipso Conc. *Apostolorum* sub D. Petro, anno 41.

Non possumus sperare salutem in Christo. Auctor fuit quidam *Bassus* Ægyptius & Alexandria ortus an. 120. secutus fuit *Petrus Abailardus*, de quo antea: Constat contrarium ex ipsis quatuor primis Conciliis generalibus, quæ D. *Gregorius* affirmat recipienda sicut quatuor Evangelia.

In Christo non fuit Spiritus timoris Domini. Auctor idem *Abailardus*. Hic cum aliis *Abailardi* erroribus damnatur in Conc. *Rhemensi* ab *Eugenio II.* confirmato, an. 1148.

Christus adhuc vivens lanceatus fuit. Auctor *Petrus Ioannis*, contra Evangelii textum expressum: damnatur etiam à Conc. *Viennensi*, anno 1311.

Christus non resurrexit, sed adhuc resurget. Auctor fuit *Cerintus*, de quo in Hist. Ecclesiastica. Damnatur in *Niceno* I. in Symbolo, & resurrexit tertiâ die.

Christus ascendit in Cælum sine carne. Auctor *Apelles*, de quo Hist. Eccles. Damnatur in Conc. gen. *Ephesino* III. cap. 13. anno 431. vide infra plura tit. *Deus*.

CONCILIUM.

Concilia ritè congregata nullius sunt valoris. Hoc docent ab initio hæretici, *Arrius*, *Nestorius*, *Eutiches*, *Ioannes Huss*: postea *Lutherus* &c. Damnatur in Conc. *Constantiensi* sub Joanne XXIV. Sess. 4. & 5. an. 1415.

COPULA HUMANA.

Ufus foeminarum est communis. Auctor fuit *Simon Magus* Samaritanus anno 35. secutus est *Nicolaus Diaconus*, etiam *Menander* Samaritanus an. 74. etiam *Saturninus* Antiochiæ natus, an. 60. etiam *Carpocrates*, & *Ebion*, etiam *Cerintus*: etiam *Cerdo*: etiam *Marcion*: etiam quidam *Florinus* Romæ natus, an. 165. etiam *Piccardus* ex Belgica Gallica ortus, Ada-

Adamitarum Dux anno 148. etiam *Vualdenses*: etiam quidam Hæretici *Fraticelli* dicti, quorum magister fuit *Hermanus* Ferrariensis anno 1294. Damnatur in ipso Conc. *Hierosolimitano* sub D. Petro, cum aliis Simonis Magi erroribus.

Copula carnalis in universum non est licita, de quo titulo, *nuptie* infra dicetur.

Coitus non est peccatum, sed benè osculum. Auctores *Begardi* & *Beguine*, Damnatur in Conc. *Viennensi* cum aliis erroribus *Begardorum* anno 1311.

CONFESSIO.

Confessio est humanum inventum. Auctor primò fuit *Petrus* Hispanus Oxomensis, 1474. secutus est *Lutherus*. Damnatur cum sequentibus de Confessione Sacramentali in Conc. *Constantiensi*, & in *Florentino*, ac postremò in *Trid.* Sess. 4. can. 3. can. 6. & 7.

Non est necessarium confiteri peccata Sacerdoti, sed soli Deo. Auctor primus fuit *Iacobus Syrus* apud Antiochiam ortus, anno 452. postea etiam *Lutherus*.

Non est necessaria examinatio sue conscientie ante Confessionem, Auctor idem *Lutherus*.

Confessio est nullius valoris. Auctor *Lutherus*. Damnatur in *Trident.* & aliis supra notatis.

Confitentes non nisi peracta prius penitentia debent absolvi. Damnatum in *Petro de Osma*.

Vide infra *Penitentia*.

CONFIRMATIO.

Confirmatio non est Sacramentum. Auctores sunt *Græci*, an. 455. secuti sunt *Vualdenses*, *Vuiclephiste*, nec non *Lutherus* & *Calvinus*. Damnatur pridem in Conc. II. *Hispalensi*, cap. 7. an. 624. ac demùm in *Trid.* Sess. 7. can. 1.

Non solus Episcopus est minister ordinarius Confirmationis. Damnatur inter *Wiclef* errores.

CONSILIUM.

Nullum est discrimen inter Consilium & Præceptum, de quo infra tit. *Præceptum*.

CONTRITIO.

Contritio est nullius valoris. Auctor *Lutherus*:

Attritio ex metu gehennæ facit homines deteteriores. vide infra *Timor*.

CORRECTIO.

Subditi possunt pro libitu corrigere suos Superiores delinquentes; vide infra *Subditi*.

CREATURA, creatio.

Creatura, præsertim corporea, à Deo non sunt factæ. Docuit *Simon Magus*, etiam *Menander*, & *Saturninus*, etiam *Cerintus*, & *Manichei*, nec non *Priscillianus*: quorum aliqui dicunt mundum corporeum factum à Principio malo, alii à solis Angelis. Damnatur in Conc. I. *Nicano* & in *Lateranensi* sub Innoc. III. anno 1215.

Creatura ex se malæ sunt. Auctores fuere *Manichei* & *Priscillianiste*, quia scilicet à malo Principio. Damnatur tam in prædictis, quam in Conc. *Bracarensi* I. in Hispania, an. 563.

Materiam primam non esse creatam, sed ex se, docuit *Marcion* Hæreticus. Creatas animas diu ante corporum formationem, Origini adscribitur. Vide *Anima*, *Mundus* &c.

CRUX.

Crux Salvatoris non est adoranda, de quo dictum titulo, *Adoratio*, *Christus*, & alibi infra.

D

DECIMÆ.

Decimæ non sunt Sacerdotibus solvendæ. Auctor fuit *Gerardus Parmensis*, huic adhæret *Ioannes Vuicleph*, damnatus in Conc. *Constantiensi*.

DEUS.

Plures sunt Dii. Docuerunt *Cerdo*, *Marcion*, *Valentinus*, etiam *Secundus* Valentini discipulus, anno 175. & *Ptolomeus* ejusdem discipulus & concivis. Secuti hos fuerunt *Mar-*

Marcus, *Apelles*, *Manichei*, *Albanenses*, & *Albigenses*, de quibus ante: Patet manifestus error, ex ratione ipsa, ex Scripturis, ex Conc. *Nicano* I. in Symbolo, *Credimus in unum Deum*.

Deus est corporeus. Auctor dicitur *Tertullianus*, secuti *Audian*, qui etiam dicuntur Anthropomorphita. Patet hic error ex eodem Symbolo *Nicano*, & ceteris.

Deus est mendax, Auctores *Armeni*, ut refert Guido lib. de Hæresibus. Damnatur differt ex Conc. IV. gen. *Chalcedonensi* & *Lateranensi* sub Innocentio III.

Omnia de necessitate absoluta eveniunt. Auctor fuit *Petrus Abailardus*, de qua Hæresi infra tit. *Futurum contingens*.

Sapientia, iustitia, & alia Dei attributa sunt ab ipsa Dei essentia realiter distincta. *Gilbertus Porretanus*, ut refert D. Bernardus Serm. 3. in Cantica. Error ex opposito fuit *Eunomii*, nullam, etiam rationis sive conceptus, distinctionem inter ea admitti posse, uti refert *Epiphanius*, Hæresi 26.

Non sunt tres Personæ in Divinis. Auctor fuit *Noëtus* in Epheso civitate Græciæ ortus, an. 260. huic adhæsit *Sabellius* in Ptolemaida Lybiæ urbe ortus an. 260. Damnatur in Conc. *Romano* sub Sylvestro I. an. 326.

Filius est Patre minor. Auctor fuit *Ayrius*, secutus est *Aëtius*, anno 356. etiam *Achatius* anno 309. etiam *Eunomius* Galata &c. anno 381. etiam multò post *Petrus Abailardus*. Damnatur in eodem Conc. *Nicano* I.

Filius Dei ignorat ultimum diem. Auctores dicuntur ab ignorantia *Ignote*, malè intelligentes dictum Christi Marci 13. *De die autem illo nemo scit... neque Filius, nisi Pater*, apud Isidorum lib. 8. Etym. cap. 5. Damnatur in Conc. *Lateranensi* sub Martino I. aliisque.

Filius non videt Patrem, nec Spiritus sanctus Filium: Auctor fuit *Origenes*, uti scribit *Epiphanius* in Epist. ad Joan. Hierosolymitanum. Damnatur inter ejus errores in Conc. *Romano* sub Fabiano, anno 254.

Spiritus sanctus est minor Patre & Filio, & est mera creatura. Auctor *Macedonius*

Constantinopolitanus anno 341. *Arrianus* multum adductus, apud S. *Augustinum* lib. de Hæresibus c. 52. Damnatur in Conc. II. gen. *Constantinopolitano* sub Damaso, anno 381. uti & in *Ephesino* III. *Chalcedonensi* IV. & *Lateranensi* sub Innocentio III.

Spiritus sanctus est anima mundi. Auctor fuit *Abailardus*; de quo D. Bernardus Epist. 190. ad Innocentium secundum. Hic cum aliis *Abailardi* erroribus damnatur in Conc. *Rhemeni* in Gallia anno 1148.

Spiritus sanctus non procedit à Patre & Filio. Quod docuere *Græci*, & etiam *Armeni*, Damnatur in *Lateranensi*, anno 1215.

Personæ Divinæ circa proprietates negligendæ sunt. Auctor *Petrus Abailardus*, Damnat in Conc. *Rhemeni*, supra.

Vide *Creatura*.

DIABOLUS.

Diabolus suâ naturâ est malus. Auctores *Manichei*, quos secutus est *Priscillianus*. Damnatur in Conc. I. *Bracarensi*, & in *Lateranensi* sub Innocentio III.

Diabolus aliquando ab inferno est liberandus, Auctor fuit *Origenes*, ut refert S. *Augustinus* de Hæresibus c. 33. Damnatur in Quinto Concilio gen. in *Trullo*, sub Vigilio, anno 553.

Diaboli tentationes fiunt in nobis contactu lapidum, & herbarum: de quo dicitur titulo *Tentatio*.

E

ECCLESIA.

Soli boni, non mali, in Ecclesia continentur. Auctor fuit *Donatus*, secutus est *Joannes Huss*, an. 1413. Eam hæresim diu sepultam demùm relucitavit *Lutherus*. Damnatur pridem in Conc. *Constantiensi* Sess. 15. in Articulis Joannis Huss. anno 1415.

Ecclesiam constare ex solis prædestinatis. docuerunt *Calviniste*; ex solis perfectis *Anabaptiste*, ut supra damnati.

Ecclesia potest errare. Auctor fuit *Joannes*

de *Westphalia*: & damnatur in Conc. *Constantiensi* contra *Wiclefum*.

Epistolæ Decretales nullius sunt valoris. Auctores sunt *Waldenses*, secuti sunt *Gerardus*, *Begardi* & *Beguina*, etiam *Joannes Wicleph*, *Joannes de Westphalia*, & *Lutherus*. Damnatur in Conc. *Viennensi* sub Clemente V. anno 1311. & in *Constantiensi* in Articulis *Wiclefi*, anno 1415.

Ecclesia & Ecclesiastici homines non possunt divitias possidere. Auctores *Audiani*, secuti sunt *Waldenses*, & *Wiclefistæ*, etiam *Marsilius Paduanus* an. 1307. nec non *Lutherus*. Damnatur in Conc. gen. *Chalcedonensi* IV. c. 22. Decretorum sub Leone I. & in *Constantiensi* Sess. 8. inter Articulos *Wiclefi*, an. 1414.

ELEEMOSYNA.

Non licet facere Eleemosynam Fratribus mendicantibus. Auctor fuit *Joannes Wicleph*, qui supra docens eos qui istis faciunt eleemosynam excommunicari, de quo etiam infra tit. *Mendicitas*.

Eleemosynarii, licet magni peccatores, salvantur. Dogma hoc sine Auctore recenset S. Augustinus de Civ. Dei, cap. 22. & damnatur in *Nicæno* I. anno 325.

EPISCOPUS.

Episcopi sunt pares simplicibus Sacerdotibus. Auctor fuit *Aërius* Alexandriæ ortus an. 354. secuti sunt infames Pauperes de *Lugduno*, *Marsilius Paduanus*, *Joannes Wicleph*, & *Lutherus*. Damnatur in Conc. *Hispalensi* I. Decretorum cap. 5. & 7. quod fuit confirmatum ab Honorio I. & receptum in 6. Synodo in *Trullo* habita sub Agathone.

Episcopus peccans amittit Episcopatum. Auctores *Waldenses*, nec non *Wicleph*: de quo etiam errore infra tit. *Potestas*.

EVANGELIUM.

Evangelium jam cessavit. Auctores fuerunt *Flagellantes*, hæretici: & inter eorum errores damnatur in Concilio *Viennensi* anno 1311.

Evangelium solum litteraliter ab Apostolis fuit prædicatum. Auctor fuit Abbas *Joachim*: inter ejus errores Decretorum cap.

20. damnatur in *Lateranensi* sub Innocentio III.

Evangelium non est lex. Auctor *Martinus Lutherus*, secutus est *Philippus Melancthon* an. 1530. etiam *Joannes Brentius* Germanus, anno 1540. Damnatur in *Tridentino* Sess. 6. Can. 20.

EUCHARISTIA.

Ex pane non potest confici Sacramentum Eucharistiæ. Auctores fuerunt *Catheristæ* Manis Discipuli. Damnatur in *Florentino*, anno 1439.

Non in azymo, sed fermentato Corpus suum Christus confecit. Auctores sunt *Græci*, secuti sunt *Armeni*. Repugnat definitioni Concilii *Florentini*, in Decreto Unionis Græcorum cum Ecclesia Latina.

Modus consecrandi Ecclesiæ Romane non est verus modus. Auctores sunt *Waldenses*. Damnatur etiam in *Florentino*, anno 1439.

Corpus & Sanguis Christi realiter non continentur sub speciebus panis & vini. Docuerunt hoc pridem *Armeni*, etiam *Berengarius* Gallus Andegavensis anno 1006. etiam *Joannes Wicleph*, *Almaricus*, & *Joannes Oecolampadius*, ac *Joannes Calvinus*. Post alia damnatur in Concilio *Tridentino* Sess. 3. c. 1.

Post consecrationem manet idem panis. Auctores *Wicleph* & *Lutherus*. Damnatur contra *Wiclefum* in Conc. *Constantiensi*, & contra *Lutherum* in *Tridentino* Sess. 3. cap. 4. Can. 2.

Pro Calicis consecratione non est apponendum vinum, sed sola aqua. Auctores *Aquarii* apud S. Augustinum, quorum quis fuerit magister, non legitur. Repugnat Concilio *Lateranensi*, & demum *Tridentino* Sess. 3. c. 4.

Nulla modo est Aqua apponenda in calice. Auctores sunt *Græci*, *Armeni* insuper secuti sunt. Repugnat Conc. III. *Carthaginiensi*, & *Florentino* in Decreto de Unione Armenorū.

Sacramentum Eucharistiæ nec prodest, nec lædit. Auctores sunt *Messaliani*, quos secuti sunt *Armeni*. Damnatur in *Tridentino* Sess. 3. cap. 2. Can. 5.

Sacramentum Eucharistiæ majorem habet vim feriâ quinta majoris hebdomadæ. Auctores

tores fuerunt *Græci*. Repugnat *Florentino*, in Decreto de Unione Græcorum.

Sacramentum Eucharistiæ sumi potest à peccatore sine confessione. Auctor *Lutherus*, alique sequaces. *Tridentino* Sess. 3. cap. 7. declarante solam fidem non esse sufficientem præparationem ad hoc Sacramentum &c.

Peccator non recipit Corpus Christi. Recitatur hic error à Petro Lombardo lib. 4. sent. dist. 9. Damnatur in *Tridentino* Sess. 3. cap. 7. can. 11.

Corpus Christi non est in Eucharistia, nisi in solo usu. Auctor præcipue fuit *Martinus Buxerus* Germanus, & *Lutherus*, an. 1530. Damnatur in eodem *Tridentino* supra cap. 6. can. 7.

Communio debet fieri sub utràque specie. Auctores sunt *Græci*; his adhæsit *Petrus Dresensis* Bohemus, anno 1428. etiam *Lutherus*. Damnatur pridem in Conc. *Constantiensi* Sess. 13.

Vide infra *Missa*.

EUNUCHUS.

Ad bene Deo serviendum oportet, ut quisque sit castratus. Auctor fuit quidam *Valesius* Arabs anno 230. Reprobatur in Conc. *Nicæno* I. can. 1. & in Conc. *Romano* inter errores Origenis, anno 254.

EXCOMMUNICATIO.

Censuræ nullius sunt valoris. Auctor fuit *Joannes Wicleph*, secuti sunt *Joannes Huss*, & *Lutherus*. Damnatur pridem inter errores *Wiclefi* in Conc. *Constantiensi*.

EXORCISMUS.

Omnes Benedictiones, quas facit Ecclesia, sunt spernendæ. Auctores sunt *Waldenses*, & sequentes *Wiclephistæ*. Inter alia Conc. *Tolitanum* IV. sub Honorio I. suorum Decretorum cap. 8. Benedictionem Cerei Paschalis approbat, & mandat.

F

FATUM.

Hominum actiones sunt fato adscribendæ. Auctor fuit *Bardefanis*, an. 175. sequutus est *Priscillianus*. Damnatur in Conc. *Bracarenfi* I. suorum Decretorum cap. 9. an. 563. Vide infra V. *Libertas*.

FIDES.

Nil credendum est, quod excedat nostri intellectus virtutem. Auctor fuit *Petrus Abailardus*: cum quo hic error damnatur in Conc. *Rhemensi* anno 1148.

Habentes solam fidem, licet peccatores maximi, salvantur. Auctor est *Eunomius*, secutus est *Lutherus*. Damnatur in *Tridentino* Sess. 6. cap. 3. 4. &c. can. 9.

Fides amittitur per quodlibet peccatum mortale. Auctor est *Lutherus*. Damnatur ibidem in *Tridentino* cap. 15. ac can. 28.

Licetum est exterius fidem negare instante persecutione; & sufficit eam in animo suo interius retinere. Damnatur ut hæreticum in Conc. *Romano* sub *Cornelio Papa*, uti patet ex Baronio ad annum 254. contra *Elifaitas*.

FIDUCIA.

Fiducia gratiæ nullo modo, vel gloriæ assequendæ, potest collocari in nostris operibus. Auctor est *Lutherus*. Damnatur in eodem *Tridentino* Sess. 6. cap. 16. & can. 26. ac 32.

FORNICATIO.

Coitus inter solutos non est peccatum mortale. Auctores sunt *Græci*. Damnatur in *Florentino* inter Græcorum errores.

FUTURUM CONTINGENS.

Omnia, quæ fiunt, fiunt necessitate absoluta. Auctor fuit *Petrus Abailardus*, secuti sunt *Wicleph*, & *Lutherus*. Damnatur

in Conc. *Constantiensi* Sess. 8. art. 27. inter *Wiclefi* errores.

G

GRATIA.

Homo potest sine Christi gratia Dei præcepta adimplere, & suis meritis vitam æternam consequi. Auctor fuit *Pelagius*. Damnatur in Conc. *Milevitano* II. præfente S. Augustino sub Innocentio I. & in *Tridentino* Sess. 6. can. 1. 2. 3.

Illi, qui plenâ fide Baptismum acceperunt, non possunt amplius peccare. Auctor fuit *Io-
vinianus*, secuti sunt *Pelagius*, & *Lutherus*. Damnatur in *Milevitano* II. supra. Et in *Tri-
dentino* Sess. 6. can. 23.

Homo iustus scit se esse in gratia; & ad hoc credendum est obligatus. Auctor fuit *Lutherus*. Secutus est *Huldricus Zuin-
glius*, anno 1525. etiam *Joannes Calvinus*, an. 1534. etiam *Andreas Osiander* an. 1530. Damnatur in *Tridentino* Sess. 6. cap. 9. & can. 13. ac 14.

Semipelagiani Hæretici insuper docuerunt Deum primam gratiam tribuere intuitu meritorum naturalium præcedentium. *Calvinus* docuit hominem in statu naturæ lapsæ gratiæ medicinali ex necessitate consentire. De Gratia vide plura damnata in hoc Opere tom. 1. tract. 2. cap. 2. §. 1. 2. & seq.

H

HÆRETICUS.

Omnes Hæretici benè sentiunt. Auctores sunt quidam dicti Rhetorici, non nominato certo Auctore. Est apertè contra Conc. *Nicenum* I. quod damnat Arium utpotè hæreticum, & contra reliqua Concilia, quæ Hæreticos semper damnarunt.

Hæretici non sunt aliqua poenâ corporali puniendi, sed iudicio divino relinquendi. Auctores sunt *Lutheri Discipuli*. Patet con-

trarium semper ex praxi Ecclesiæ, & Conc. *Constantiensi*, cujus sententiâ *Joannes Huss*, hæreticus combustus est.

Ille dicendus est hæreticus, qui quovis modo peccat lethaliter. Hæresis hæc refertur apud *Eimericum* in direct. inquis. *Conciliis Univerfis* Hæreticos præ aliis peccatoribus insectantibus.

HORÆ CANONICÆ.

Frustra tempus teritur in decantandis Horis diurnis & nocturnis. Auctores sunt *Waldenses*, secuti sunt *Wiclephiste*. Contrarium patet in Conc. *Agathensi* peculiariter præscribente modum quo Horæ decantentur, Decretorum cap. 21. anno 506.

I

INCARNATIO.

Redemptoris hominum Titulum Christo propriè competere negabat *Petrus Abailardus*. Cujus impium errorem demonstrat fuisse S. Bernardus in *Epist.* 91. ad Innocentium Pont. Vide de his *Christus, Maria Virgo &c.* Vide etiam supra plures Errores de *Incarnatione Verbi* pag. 231.

IMAGO.

Imagines omnes, sive Christi, sive Sanctorum, sunt ab Ecclesia tollendæ. Auctor fuit *Felix* quidam Urgelitanus. Anno 708. secuti fuerunt multi *Græci* Imperatores, etiam *Waldenses* & *Wiclephiste*, etiam *Andreas Carolstadius* an. 1520. etiam *Balthassar Hiebanauer*, An. 1534. & Hæretici moderni. Damnatur ab initio Ecclesiæ in Conc. Gen. *Niceno* I. An. 325. & in *Niceno* II. sub Adriano I. An. 786.

Imago Dei, ad quam factus est homo, est in corpore, non in anima. Hanc assertionem tanquam hæreticam damnavit Ecclesia in Concilio Romæ celebrato sub *Sylvestro* Pontifice & Constantino Imp. an. 320.

Ieiunium V. supra tit. *Abstinencia*.

INT.

INDULGENTIA.

Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, Auctores primi *Waldenses*, secuti sunt *Ioannes Wicleph*, & *Lutherus*. Damnatur primum in *Lateranensi* sub Innoc. III. an. 1215. & in *Constantiensi* Sess. 8. inter *Wiclephi* errores. Vide infra *Purgatorium*.

INFERNUS.

Non datur infernus. Auctor *Almaricus*, secuti sunt *Albanenses*, & *Hermanus Rishuichius*, & damnatus error, in Conc. *Florentino*, anno 1439.

Pœna inferni non est perpetua, Auctor *Origenes*, secuti sunt *Armeni*, apud Guidonem in Summa de Hæresibus. Damnatur in Concilio Romæ habito sub *Fabiano*, & *Cornelio* Pont. an. 254.

Christus ad infernum non descendit. Refertur à S. Augustino, Philastrio, Guidone in libris suis de hæresibus; & damnatur in Conc. *Lateranensi*, anno 1300.

INIMICUS.

Inimicus potest bonâ conscientia dici & illi damnum inferri. Ita *Græci*, & sic inter eorum errores damnatur in Conc. *Chalcedonensi*, anno 452.

INJURIA.

Non licet Christianis petere coram Iudice reparationem injuriæ. Auctor fuit *Lutherus*, & damnatur in *Trid.* Sess. 9. Vide infra, *Occiso*, *Restitutio*.

JOANNES BAPTISTA.

Joannes Baptista fuit damnatus, quia non in Christum credidit. Auctores fuere *Manichei*, quia scilicet misit Discipulos, qui interrogarent, *Tu quis es?* Damnatur in Conc. *Chalcedonensi*, anno 452.

JUDAS.

Peccatur Judæ de Christi proditiōe, fuit beneficium generis humani. Auctores fuerunt *Cajetani*, qui referuntur à S. Augusti-

no, & Tertulliano, qui eos vocat *Chaldeos* in lib. de hæresibus. Hæc maligna hæresis damnatur in ipso Conc. *Hierosolymitano* sub D. Petro, cujus Acta Evangelista Lucas describit in Actis Apostolorum.

JUDICIUM.

Nullum erit Judicium extremū. Auctores *Gnostici* *Nicolai* discipuli, vel *Barberiani* dicti: sunt secuti *Floriani*, *Manichei*, & *Proclianite*. Damnatur in Conc. I. Generali *Nicæno*: & damnatos reperies in Symbolo Conc. Gen. *Constantinopolitani*, anno 381.

Universale Judicium jam est factum. Auctores sunt *Albanenses*. Reprobatur in Conc. IV. Gen. *Chalcedonensi* sub Leone I. anno 452.

JUDEX.

Nullus Judex potest aliquem damnare ad pœnam aliquam. Auctores *Waldenses*: & damnatur in Conc. *Constantiensi* Sess. 8. inter alios *Wiclefi* errores, anno 1415.

JURAMENTUM.

Nullus Christianus potest jurare. Auctores *Waldenses*, secuti sunt *Cathariste*, & *Pseudo-Apostoli*. Damnatur in Conc. *Nicæno* I. an. 318. & in *Constantiensi* Sess. 8. inter errores *Wiclefi*, ordine art. 43.

Licetum est perjurium. Auctor *Priscillianus*: sunt secuti quidam Apostolici, seu *Apollatici* an. 260. etiam *Flagellantes*. Damnatur in Conc. *Bracarensi* I. inter alios *Priscilliani* errores, an. 563.

JUSTUS.

Semel per Baptismum Justificati non possunt amplius peccare: Auctor *Jovinianus*, adhæsit *Pelagius*, uti patet ex S. Augustino de hæresibus C. 87. Damnatur in Conc. *Mediolanensi* sub S. Ambrosio auctoritate *Syricii* Pont. anno 396.

Justus in omni bono opere peccat. Auctor *Lutherus*, de quo etiam tit. *Peccatum*.

Omnis homo iustus est certus de sua ju-

stificatione. Auctor *Lutherus*, & damnatur in *Trid. Sess. 6. cap. 9.*

L.

LABOR.

Nullum opus manuum est Monachis licitum, etiam victus causâ. Auctores *Messaliani*, secuti *Waldenses*. Damnatur in Conc. *Carthaginiensi IV.* an. 398.

Monachi debent sibi victum parare operibus manuum. Auctor fuit *Guilielmus de sancto Amando*, anno 1216. secuti sunt *Joannes Wiclephus*, & *Lutherus*: & damnatur in Conc. *Constantiensi*, an. 1415.

LEX.

Lex antiqua servanda est cum novâ. Auctor *Cerinthus*, secutus est *Ebion*. Damnatur in Conc. *Apostolorum* sub D. Petro.

Lex antiqua est mala, quia est à malo Principio. Auctor fuit *Cerdo*, secuti sunt *Marcion*, *Cajani*, & *Manichei*. Damnatur in Conc. *IV. Chalcedonensi*, an. 452.

Omnis homo in sua lege potest salvari. Recitatur sine Auctore hæc hæresis à Turrecremata lib. 1. de summa Ecclesie cap. 21. Damnatur in Conc. *Lateranensi*, an. 1215.

VViclephi error fuit, Superiores Ecclesiasticos, aut civiles, nullam habere auctoritatem Leges condendi; inter alios ipsius errores damnatus.

LIBERTAS.

Nulla inest libertas humano Arbitrio, Docuerunt id *Bardeanes*, *Manichei*, *Priscillianus*, *Petrus Abailardus*, *Joannes VViclephus*, *Calvinus* & *Lutherus*, saltè ad opera gratiæ, Damnatur in *Tridentino Sess. 6. can. 4. 5. 6.*

Homo post gratiam deperditam, non potest non peccare. Auctor est *Lutherus*, contra *Trid.* supra can. 7.

Homo post gratiam Baptismi acceptam non potest amplius peccare. Auctor est *Jovinianus*, secutus est *Pelagius*. De quo erro-

re *S. Hieronymus* contra *Jovinianum* lib. 2. & *S. Aug.* de Hæresib. cap. 87.

LINGUÆ.

Ante ædificationem Turris Babel fuerunt linguæ diversæ. Auctor *Phylaster*, de quo *S. August.* lib. de mirabilibus *S. Scripturæ*: est contra illud *Gen. 11. Terra fuit Labii unius.*

M.

MALUM.

Malum est à Deo, & Deus facit malum. Auctor fuit *Florinus*; huic adhæsit *Blasius*, anno 180. Romanus Presbyter apud *Eusebium* lib. 5. Hist. Eccles. cap. 2. Et damnatur in Conc. *4. Chalcedonensi*, an. 452.

Aliquæ creaturæ ex se sunt malæ, & sunt non à Deo, sed à malo Principio: Auctor *Cerdo*, secuti sunt *Manichei*. De hoc *S. August.* de Hæresib. cap. 21. & damnatur in *Chalcedonensi* supra.

Deus non facit aliquod malum, qualecunque malum illud sit. Auctor fuit *Coluthus*, Anno 315. Damnatur hic, ejusque error in Conc. *I. Nicæno*, anno 325.

Mali Reges, ac mali Prophetæ procedunt à Jussione Dei. Auctor non nominatur, sed damnatur hic error in Conc. *I. Nicæno* an. 325. ut supra.

MARIA VIRGO.

Beata Virgo Maria post Christi Nativitatem fuit à Josepho carnaliter cognita. Auctor *Elvidius* Capadox, Anno 355. huic adhæret *Jovinianus*, apud *S. Aug.* lib. de Hæresib. Damnatur in Conc. *Mediolan.* præsentis *S. Ambrosio* & Legatis *Syricii* Papæ, an. 390.

Beata Virgo Maria non est Dei Mater, sed alicujus hominis Justæ. Damnatur in Conc. *III. Ephesino* anno 431.

Beatam Virginem purum hominem peperisse prædicabat Hæreticus *Nestorius*; adeoque

que Dei Matrem dici non debere. In alterum extremum declinavit *Eutyches*, docens post Incarnationem non modò unam esse in Christo personam, sed etiam unam Naturam, sive per compositionem, sive per conversionem in unam utriusque naturæ divinæ ac humanæ. Vide *Christus*.

MARTYRIUM.

Licet tempore persecutionis negare Christum. Auctor fuit *Basilides*, secuti sunt *Elycei*. Damnatur in Conc. *I. Nicæno*, anno 325.

Se interimentes ob aliquod peccatum per seipsum perpetratum, sunt verè Martyres. Auctores *Donatistæ*: Et damnatur in Conc. *Romano* sub Melchiade Papa, an. 313.

Interimentes se, sive per se, sive per alios, sunt verè Martyres. Auctores sunt *Circumcelliones*, genus hominum agreste, ut refert *S. August.* de Hæresib. cap. 69. Damnantur in Conc. *I. Carthaginiensi*, an. 348.

Matrimonium, Vide Nuptiæ.

MELCHISEDECH.

Melchisedech fuit Christus. Auctor fuit *Hierax*, anno 278. in Egypto, apud *Epiphanium* Hæresi 67. & satis damnatur in ipso Symbolo Conc. *Nicæni I.* anno 325.

MENDACIUM.

Licetum est mentiri pro salvanda vita, aut pro aliquo magno beneficio alicui impendendo, etiam causâ humilitatis. Auctor *Joannes Cassianus*, anno 404. vir in aliis admodum præstans, Reprobatur hic error in Conc. *IV. Chalcedonensi* an. 452.

MENDICITAS.

Mendicitas est ex lege illicita. Auctor fuit *Joannes VVicleph*, adhæsit *Lutherus*, Monachorum Mendicantium hostes implacabiles. Damnatur in Conc. *Viennensi* an. 1311. Vide infra tit. *Monachatus*, *Votum* &c.

MERITUM.

Nullum est hominis meritum ad gloriam

assequendam. Auctor *Lutherus*. Et damnatur in *Trident.* Sess. 6. cap. 16. & alibi.

Homo suâ virtute, sine gratiâ Dei, vitam æternam promeretur. Auctor *Pelagius*, contra quem pridem *S. Augustinus*, & postea *Tridentinum* Sess. 6. cap. 9. & can. 1.

Vide hic infra plures errores tit. *Opera*.

MIRACULUM.

Nulla verè Miracula in Ecclesia sunt. Auctores *VValdenses*, & damnatur pridem in Conc. *I. Nicæno*, & sæpius postea.

MISSA.

Missa non est fundata in Evangelio, nec est à Christo instituta, sed est merum inventum humanum. Auctor *Joannes VViclephus*, *Berengarius*, & alii recentius: damnati in Conc. *Constantiensi*, *Tridentino*, &c.

Missa non est sacrificium. Auctor est *Lutherus*, ac *Calvinus*. Et damnantur à variis Conciliis *Ephesino* Generali *III. Lateranensi*, *Tridentino*, etc.

Missa non potest offerri pro peccatis, nec prodest vivis, nec defunctis. Auctor *Lutherus*: Damnatur in Conc. *Tridentino* Sess. 6. et can. 3. anno 1562. Vide supra *Eucharistia*.

MONACHATUS.

Monachi Mendicantes sunt inventi à malo dæmone. Auctores *VValdenses*: etiam *Guilielmus de S. Amando*, etiam *Joannes VVicleph*, et *Lutherus*. Vide infra tit. *Votum*.

MULIER.

Mulier potest promoveri ad Sacerdotium? Auctores sunt quidam dicti *Pepusiani*, apud *S. Augustinum* de Hæresibus cap. 27. Errorem hunc post annos 1300. renovavit *Lutherus*, et damnatur in *Tridentino* Sess. 7. can. 7.

Mulier potest esse Caput Ecclesiæ. Error est Protestantium in Anglia, et à Catholicis omnibus reprobatus.

MUNDUS.

Materia, ex qua mundus est factus, est Deo cœterna. Auctores *Galatæ*, secuti sunt

sunt *Albanenses*, & *Germanus Rifuich*. Dam-
natur in Conc. I. *Nicano*, & aliis, & postea
in *Lateranensi* sub Innoc. III. an. 1215.

Mundus non finietur. Auctores *Albanen-
ses*, contra illud Conc. *Nicani*, *Qui venturus
est judicare vivos & mortuos & seculum per
ignem*: & magis determinatur in Conc. *Con-
stantinopolitano* II. an. 381.

Mundus non est a Deo creatus, sed ab An-
gelis. Auctor fuit *Simon Magus*, cui adhæ-
sisse traditur *Saturninus*, & *Menander*, &
Cerinthus. Contra *Nicenum* I. asserit, Deum
esse creatorem visibilium & invisibilium
omnium.

Mundus post mortuorum resurrectionem
est mansurus in eodem, quo nunc, est statu.
Qui error recitatur a *S. Augustino* de *Heresib.*
cap. 67. & satis refellitur *Matthæi* 24. *Celum
& terra transibunt*.

N

NUPTIÆ.

Nuptiæ ut tales sunt illicitæ. Auctor
fuit *Tatianus*, apud *S. Hier.* contra *Jo-
vin.* secuti sunt *Manichei*, *Adamiani*, *Aëriani*,
Priscillianus. Et reprobatur in illis *Scriptu-
ris*, & *Conciliis*, quæ prohibent virum ab uxo-
re discedere, & contra.

Non sunt concedendæ secundæ nuptiæ.
Auctor fuit *Novatus* Romanus, anno 254.
ante *Novatum* id docuit *Montanus*, postea
secuti sunt *Tertullianus* & *Græci*. Sed dam-
natur in Conc. I. *Nicano*, & in *Florentino*,
an. 1439.

In nuptiis non est Sacramentum. Aucto-
res sunt *Armeni*, sequitur *Lutherus*; Et dam-
natur pridem in Conc. *Constantiensi*, anno
1415.

Licetum est tenere duas uxores Matrimo-
nio copulatas, Auctores sunt *Adamiani* apud
Aeneam sylvum de *Origine Bohemorum*:
Et damnatur in *Tridentino* Sess. 8. can. 2. an-
no 1563.

Fœdus nuptiarum potest pro libito conjuga-

rum dissolvi. Auctor primus fuit *Monta-
nus*, sequuntur *Græci*, *Priscillianus*, *Gerar-
dus*, & *Lutherus*. Damatur in *Tridentino*
Sess. 8. can. 5.

Nuptiæ æquantur Virginitati, vide infra
tit. *Virginitas*.

O.

OBEDIENTIA.

Non est præstanda obedientia Superio-
ribus legitimis. Auctores *Waldenses*, &
Wiclephiste, docuerunt idem *Begardi*, & *Be-
guine*, & *Lutherus*. Contrarium satis colligi-
tur ex *Tridentino* Sess. ultimâ de delectu ci-
borum, præcipiente Superioribus obedien-
tiam.

OCCISIO.

Nullus homo justè potest occidi etiam si
fiat præcepto legitimi Judicis. Auctores
Waldenses, sequitur *Nicolaus Calerus* an.
1431. Damnatur in *Florentino*, anno 1439.

Licet occidere seipsos pro palma Marty-
rii assequenda. Auctores *Circumcelliones* ex
Donatistis orti; et damnati in Conc. I. *Car-
thaginensi*, anno 348. ut supra.

Licet occidere Tyrannum per insidias,
etiam dum fide datâ sub juramento, de quo
infra tit. *Tyrannus*.

OPERA.

Omnia opera bona ab homine etiam ju-
sto facta sunt peccata. Auctor est *Lutherus*,
et damnatur in *Tridentino* Sess. 6. can. 25.

Nullum opus est bonum, nisi fiat puro
corde, et sincero amore. Auctor fuit pri-
dem *Bugarius* Italus, et reprobatur vide in
Tridentino Sess. 6. can. 31.

Homini perfecti non est benè operari,
sed imperfecti Auctores *Begardi* et *Beguine*,
postea *Lutherus*: damnatur pridem in Conc.
Viennensi, an. 1311.

Nullum opus bonum humanum est vitæ
æternæ

æternæ meritum. Ita *Lutherus*. Pri-
dem reprobatur in Conc. *Lateranensi* sub In-
noc. III. & in *Tridentino* Sess. 6. Can. 32.

Vide supra plures errores de Operibus &
Meritis pag. 227. Sess. 6. Can. 32.

ORATIO.

Sola Oratio sufficit ad vitam æternam.
Auctores *Messaliani*: quod satis damnat *Tri-
dentinum* Sess. 7. Can. 5. contra asserentes,
Baptismum non esse necessarium ad salutem.

Numquam cessandum est ab Oratione.
Auctores *Messaliani*, quos & reprobatur *S.
August.* de *Heresib.* cap. 57. & Conc. *Nica-
num* I. damnans eorum errores.

Oratio prorsus inutilis est. Docuerunt *Pe-
lagius*, *Petrus Abailardus*, *Ioannes Wicleph-*
& *Ioannes Huss*. Quod damnat Conc. IV.
Toletanum, & Conc. I. *Milevitanum*.

Orandum est in universali, non pro par-
ticulari persona. Auctor *Ioannes Wiclephus*:
Damnatus in Conc. *Constantiensi*, an. 1415.

ORDINIS SACRAMENTUM.

Ordo nec est Sacramentum, nec confert
gratiam. Ita *Lutherus*: & dudum damna-
tur hic error in Conc. IV. *Carthaginensi*,
anno 398.

Cataphryge & *Collyridiani* Hæret. doce-
bant etiam mulieres posse sacris Ordinibus
initiari, V. *Sacramentum*.

P

PAPA.

Papæ potestas nulla est. Auctores sunt
Græci; secuti sunt, *Armeni*, *Waldenses*,
Marsilius Paduanus, & *Lutherus*. Damnatur
pridem in Conc. *Constantiensi* Sess. 8. anno
1415.

Papa nullam extra suam Diocesim habet
potestatem. Ita docuit *Marcus Antonius de
Dominis*, anno 1552. qui tandem factus Ar-
chiepiscopus Spalatensis à Paulo V. postea

in Ecclesiam errorum venena evomuit, retra-
stavit &c. Damnatus est pridem ille error
in Conc. *Constantiensi* contra *Wiclephum*,
Sess. 8. art. 41.

Papa nisi sit bonus & sanctus, nullam
omnino habet in Ecclesia Dei auctoritatem.
Auctores *Pseudo-Apostoli*; secuti sunt *Wicle-
phiste*, & *Ioannes Huss*. in *Constant* damna-
ti. De hoc etiam infra tit. *Potestas*.

PASCHA.

Pascha semper celebrari debet decimâ
quartâ lunâ, quâcumque die venerit. Auctor
fuit *Blasius* &c. & damnatur in Conc. I.
Nicano, declarante debere die *Dominicâ*
celebrari.

PAUPERTAS.

Nullus potest pervenire ad Regnum cælo-
rum, nisi sit pauper. Auctores sunt *Apostolici*,
de quibus *S. August.* de *Heresib.* cap. 40. &
Conc. *Constantiense* cum erroribus *Wiclephi*
hunc etiam damnavit.

Sola paupertas est sufficiens ad omnia pec-
cata delenda. Auctor fuit quidam *Guilielmus
Cornelii* Brabantinus anno 1334. et error
damnatus in Conc. *Constantiensi* in *Wiclephi*
Art. 44.

Paupertas omnino est inutilis. Auctor fuit
Desiderius Longobardorum Rex anno 756.
et tutatus est *Guil. de S. Amando*: damnavit
Concilium *Viennense*, anno 1311.

Viri Ecclesiastici debent esse pauperes,
et solâ contenti eleemosynâ. Inter errores
Wiclefi damnatur in Conc. *Constantiensi* Sess.
8. art. 44.

PECCATUM.

Non datur peccatum originale. Auctor
fuit *Pelagius*: docuerunt etiam *Albanenses*, et
Armeni. Damnatur in Conc. I. *Milevitano*,
et in *Tridentino* Sess. 5. in Decreto de Pecca-
to originali.

Omnes homines ob peccatum originale
ante Christi passionem fuerunt damnati. Au-
ctores *Armeni*: et damnatur in Conc. *Flo-
rentino* anno 1439.

Peccatum originale consistit in sola concupiscentia, five inordinatione potentiarum etc. Damnatur in *Luthero* et *Calvino*.

Peccatum non est à libero hominis arbitrio, sed à malo damone. Auctor *Valentius*; secuti sunt *Albanenses*, *Manichei*, et *Armeni*, uti refert *Guido Carmelita* in *Summa* de hæresibus; et damnatur in Conc. IV. *Chalcedonensi*, anno 452.

Omne bonum, saltem reproborum aut infidelium, est peccatum. Auctor est *Lutherus*: et damnatur in *Tridentino* Sess. 6. Cap. 16 et Can. 25.

Nullum peccatum, licet gravissimum, imputatur homini habenti fidem. Auctor est *Lutherus*: et damnatur in *Tridentino* Sess. 6. Cap. 7. et 8. et Can. 9.

Aliqua sunt peccata irremissibilia; quæ à nullo Sacerdote prorsus absolvi possunt. Auctores sunt *Armeni*, apud *Guidonem* supra: et damnatur in *Florentino*, an. 1439.

Nullum peccatum capitale est tolerandum, etiamsi toleretur gratiâ evitandi majus malum. Auctores *Vualdenses*, apud *Aneam Sylvium*; et damnatur in Conc. IV. *Florentino* suorum Decret. cap. 2. an. 633.

Omnia peccata sunt paria. Auctor *Jovinianus*, et refert *S. Aug.* lib. de hæresibus cap. 52. et damnatur in Conc. *Mediolanensi*, an. 390.

Semel per gratiam iustificati, non possunt amplius peccare. Auctor *Jovinianus*; sequuntur *Pelagius*, *Begardi* et *Beguina*: et damnatur in Conc. *Viennensi*, an. 1311.

Nullum est peccatum mortale præter incredulitatem. Auctor fuit *Lutherus*: Damnatur in *Trid.* Sess. 6. Cap. 15. et Can. 27.

Nulla est differentia inter peccatum mortale et veniale. Auctor *Calvinus* et *Lutherus* docens omne peccatum esse mortale: Damnatur in *Trid.* Sess. 4. Cap. 5. Can. 7. de Sacra. Pœnit.

Differentia peccati mortalis et venialis est ignota. Auctor fuit *Ioannes Vualeph*, contra est *Trident.* Sess. 6. Can. 17.

Deum esse Authorem peccati asserunt

Calvinista, in *Trid.* damnati &c.

Vide supra de *Peccatis* plures *Errores*, pag. 228.

PEREGRINUS.

Non est impendenda Peregrinis humanitas. Auctor fuit *Diotrephes* Ephesinus anno 75. & damnatur in Conc. *Antiocheno*, anno 266.

POENITENTIA.

Non sunt tres partes Pœnitentiæ, sed, est tantum nova vita. Sic docuit *Lutherus*: damnatur in Conc. *Florentino*, & in *Tridentino* Sess. 6. Cap. 4. Can. 30.

Non est Sacerdotibus tradita potestas remittendi peccata. Damnatur supra à *Trident.* in *Luthero* & *Calvino*.

Pœnitentia, quæ oritur ex timore gehennæ, est noxia & inanis. Docuit *Lutherus*: repugnat illi *Tridentinum* Sess. 6. Can. 8.

Semel lapsi in peccatum, quantumlibet pœnituerint, nunquam veniam sunt consecuturi. Auctor est *Montanus*; sequitur *Novatus* Catharorum Magister. Damnatur in Conc. *Romano*, an. 255. & *Nicæno* I. an. 325. & *Trid.* Sess. 6. Cap. 14. & Can. 29.

Vide supra *Confessio*.

POTESTAS.

Omnis potestas, tam laicalis, quam Ecclesiastica, per peccatum mortale amittitur. Auctores *Apostolici* secuti *Waldenses*, & *Vualephista*. Damnatur in *Constantiensi* Sess. 8. & *Trid.* Sess. 7. Can. 12.

Vide hic alios Titulos, *Pontifex*, *Ecclesia*, *Mulier* &c.

PRÆCEPTUM.

In lege Evangelica nullum est præceptum. Auctor *Lutherus*: contra est *Tridentinum* Sess. 6. Cap. 11. & Can. 19. & 20.

Nullum est discrimen inter Præceptum & Consilium. Sic docent *Lutherani*: an hoc à suo Magistro *Luthero* acceperint, ignoratur. Damnatur in Conc. *Florentino*, an. 1439.

Nihil

DOGMATVM DAMNATORVM.

Nihil est Deo gratum, nisi quod est ab eo præceptum. Auctores sunt *Lutherani*: secutus *Ioannes Spangebergus* Germanus anno 1536. in sua *Margarita Theologica* tit. de Consiliis.

Deus nobis impossibilia præcepit, ut amare Deum & proximum &c. Auctor est *Lutherus*, & damnatur in *Tridentino* Sess. 6. Cap. 11. Can. 18.

PRÆDESTINATIO.

Piæ viventibus non prodest bonorum operum labor, nisi à Deo sint ordinati ad vitam æternam. Creditur fuisse hunc errorem *Joviniani* & *Pelagii*: renovavit postea *Ioannes Huss*. Damnatur cum hujus erroribus in Conc. *Constantiensi* in Articulo 5.

Homines prædestinantur intuitu bonorum operum, quæ sunt solis nature viribus. Ita *Pelagiani* à *S. Augustino* & Conciliis damnati.

Parvuli, qui post Baptismum moriuntur, prædestinantur propter opera facienda, si vixissent. *Semipelagiani* ibidem damnati.

Homo potest scire, se esse in gratia & prædestinatum, sine speciali Dei auxilio. Auctor est *Lutherus*: & damnatur in *Tridentino* Sess. 6. Cap. 12. & 13. & Can. 16.

Homines prædestinantur ab æterno independentem ab operibus. *Calvinus* in hoc à *Tridentino* damnatus.

Reprobi gratis ad salutem necessariis privantur. Idem.

PRÆDICATIO.

Omnes homines possunt pro libitu sine Superiorum suorum licentia prædicare. Auctores sunt *Waldenses*; sequuntur *Vualephista*, & *Hussita*: qui in hoc damnantur in Conc. *Constantiensi* Sess. 8. Articulo 13.

PRÆSCIENTIA.

Deus ex se non præscit aliquod malum, sed per Adversarium suum Dæmonem. Auctores *Albanenses* apud *Guidonem Carmelitam*: Damnatur in Conc. *Lateranensi*, sub *Alexandro III.* anno 1179. Plura in tit. *Prædestinatio* &c.

Præscita à Deo necessitate absolutâ eveniunt: damnat *Trident.*

Diem iudicii Christus absolute ignoravit: damnatum in *Ario* & aliis.

PROPHETA.

Prophetae contrario Spiritu fuerunt inspirati; ideoque Prophetiæ sunt falsæ. Auctor fuit *Apelles*. Hic error cum *Apelle* damnatur in Conc. I. *Nicæno*.

Prophetae fuerunt arreptitii, nec sua dicta intellexerunt. Auctor fuit *Montanus*: huic adheret *Priscillianus*. Damnatur hic cum aliis *Priscilliani* erroribus in Conc. I. *Bracarensi*, anno 563.

PURGATORIUM.

Non datur Purgatorium. Auctores sunt *Græci*, & *Armeni*; sequuntur *Pauperes de Lugduno*, & *Lutherus*. Damnatur pridem hic error in Conc. *Florentino*, & postea in *Tridentino*.

Animæ in Purgatorio possunt mereri & demereri. Auctor fuit *Lutherus* sibi contrarius. Damnatur in *Tridentino* Sess. 9. in Decreto de Purgatorio.

Animæ in Purgatorio non sunt securæ de sua salute. Sic docuit *Lutherus*. Damnatur in *Florentino* et in *Tridentino* loco jam citato.

Animæ in Purgatorio sine intermissione peccant. Sic docuit *Lutherus*. Damnatur in utroque Concilio prædicto. Vid. sup. *Indulgentia*.

R

REGNUM DEI.

Regnum Dei post Resurrectionem erit terrenum. Auctor fuit *Cerinthus*: damnatur cum *Cerintho* in Concilio *Apostolorum*, et in Symbolo Conc. I. *Nicæni*.

RELIQUIÆ SANCTORUM.

Sanctorum Reliquiæ non sunt venerandæ. Primus Auctor fuit *Eunomius*, successit *Vigilantius* Gallus anno 406. etiam *Vualephista*, et *Lolardi* *Wiclephi* Discipuli. Dam-

M m 2

natur

natur in Conc. *Lateranensi* maximo, sub Innocentio III. anno 1215. et in *Tridentino* Sessione 9.

RESTITUTIO.

Non debet fieri restitutio de re furto ablata. Auctores sunt *Græci*, ut testatur Guido etc. et damnatur in *Florentino* cum aliis Gregoriorum erroribus anno 1439.

Vide errores alios de *Iure & Injuria* supra Part. 2. pag. 230.

RESURRECTIO.

Nulla erit Resurrectio. Auctor fuit *Simon Magus*; secuti sunt *Basilides*, et *Alexander Hymeneus*, et *Phyletus*, an. 43. et *Valentinus*, *Apelles*, et *Cerdon*, et *Marcion*, et *Origenes*, et *Severus*, et Hæretici aliqui posteriores, ut *Albanenses*, et *Albigenses*. Manifestè adversatur Scripturæ Math. 22. et 1. ad Corinth. 15. et Conc. I. *Nicæno* in ipso Symbolo, et Ecclesiæ semper universæ.

Corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile, et invisibile. Auctor fuit *Eutychius* an. 552. Damnatur in *Quinta Synodo* generali, et in *Sexta* in *Trullo* celebrata, anno 680.

Corpora post resurrectionem, iterum erunt mortalia. Auctor fuit *Origenes*, apud Theophilum Alexandrinum, in lib. 2. Paschali: et damnatur in 5. *Generali Synodo Constantinopoli* habita, anno 553.

Christus horâ sexta Sabbati surrexit. Auctores sunt *Armeni*, apud Guidonem de Hæres. Concilium *Florentinum* hunc Armenorum errorem cum aliis correxit, an. 1439.

Omnes in sexu virili resurrecturi sunt. Auctores *Armeni*, ut testatur idem Guido, qui inter errores Armenorum hunc ponit vigesimum. Errorem hunc correxit *Florentinum*, anno 1439.

S

SACRIFICIUM.

Omnes Christiani æqualiter sunt Sacerdotes dependenter à voluntate Communitatis: Ita *Lutherus*. Post plura Concilia, *Laodicense*, *Carthaginense* IV. *Lateranense* etc. damnatur hunc errorem *Trid. Sessio* ne 7. Can. 10.

Omnes Sacerdotes æqualem habent potestatem. Auctor fuit *Aërius*: suscitaverunt idem *Waldenses*, et *Vuiclephiste*. Reprobatur in Conc. II. *Hispalensi*, quod in cap. 2. suorum Decretorum Præsbyteris officium ordinandi, anno 619.

Sacerdos per peccatum mortale amittit potestatem consecrandi. Auctores *Vualdenses*: et damnatur etiam in *Tridentino* Sessio ne 7. Can. 12.

Sacerdotes non debent esse cælibes. Ita *Lutherus*; quem sequitur *Ioannes Volfangus Germanus* anno 1524. aliiq; moderni sequaces. Damnatur apertè in ipso Concilio I. *Nicæno*, et pluribus sequentibus usque ad *Tridentinum* inclusivè.

Inferior quique Sacerdos potest exercere munus Episcopale in absentia Episcopi. Sic docuit *Richardus Armacanus* anno 1360. et censentur huic errori adhæsisse *Vuiclephiste*. Reprobatur ab universa Ecclesia, et specialiter à Conc. *Hispalensi* II. cap. 5. suorum Decretorum anno 619.

SACRAMENTA.

Omnia Sacramenta nullius sunt valoris. Auctores *Cathariste*; secuti sunt *Armeni*, et *Lutherus* ex parte. Contra est *Tridentinum* Sess. 7. damnans omnes, qui sic sentiunt.

In nullo Sacramento imprimatur character. Ita *Lutherus*: et damnatur in Conc. IV. *Carthaginensi* anno 398. et aliis sequentibus, uti in 6. *Synodo* generali in *Trullo* Can. 10. docente non licere bis vel ter confirmari, vel ordinari.

Massiliani hæretici vim sanctificandi non Sacra-

Sacramentis, sed Orationi tantum attribuebant.

Calviniani gratiam, quæ in Sacramentis recipitur, non eorum efficaciam, sed tantum ea suscipientium fidei adscribunt: contra *Trident.*

Negant iidem septem dari Sacramenta, sed tantum duo, Baptismum, & Eucharistiam. Plures de his Hæreticorum modernorum errores vide in hoc opere supra *Tom. 1. tract. 2. cap. 11.* & sequentibus. Atque alia reprobata de *Sacramentis* eorumque effectibus part. 2. pag. 232.

SANCTI

Sancti non sunt orandi. Auctor *Eustachius*; sequuntur *Vigilantius*, *Vualdenses*, & *Lutherus*: contra hanc hæresim est Concilium *Gangrense* sub Silvestro, anno 319. *Nicænum*; *Aurelianense* I. *Toletanum*, anno 636. *Bracarense*, confirmatum in 6. *Synodo* generali in *Trullo* celebrata.

SATISFACTIO

Satisfactio non est necessaria peccatori, Auctor *Lutherus*: et damnatur in *Tridentino* Sess. 6. cap. 14. & Sess. 4. cap. 8. & 9. ac denique can. 13. Vide tit. *Pœnitentia*.

SCRIPTURA SACRA.

Testamentum vetus nil valet. Auctor *Carpocrates*; postea fuerunt *Albanenses*. Damnatur in Conc. *Laodicensi* Decretorum cap. 59. an. 364. & in Conc. III. *Carthaginensi*, & in *Florentino*, anno 1439.

Libri Machabæorum non sunt legitimi. Auctor *Lutherus* &c. in hoc reprobatus à *Trid.* in Canone Scripturarum, uti & de Epist. Canonica S. Jacobi &c.

Omnia Evangelia nil valent, præter Lucæ Evangelium. Auctores *Cerdon*, & *Marcion*: damnatur ibidem supra.

Omnia Evangelia, præter Matthæi Evangelium, nil valent. Auctor *Ebion*: damnatur ibidem, & in anterioribus Conciliis.

Acta Apostolorum non sunt Libri Canonici. Auctores sunt *Cerinthus* & *Severus*: damnatur ut supra.

Epistolæ D. Pauli nullius sunt valoris: Auctores sunt *Ebion*, & *Severus*, secuti sunt *Elcesuite* seu Elcesei: damnatur ut supra.

Evangelium Joannis, ac ejus Apocalypsis, non sunt Joannis. Auctores *Alogiani*, præter prædicta damnatur hoc specialiter in Conc. IV. *Toletano*, anno 633.

Scripturas esse cuilibet apertas & claras, docent Calvinistæ, & refutatur fusè supra *Tract. 1. cap. 5.*

Canonicas Scripturas discerni à non Canonicis interno Spiritus testimonio, non auctoritate infallibili Ecclesiæ, docent *Calvinistæ*, & refutatur ibidem, cap. 6.

SEPULTURA.

Locus Sacer nil præbet auxilii mortuis: Auctores fuerunt *Waldenses*, uti refert *Aeneas Sylvius*, postea Pius II. Pontifex, de Origine Bohemorum cap. 35. Damnatur autem in Conc. *Triburiensi* in Germania, an. 895.

SILENTIUM.

Semper silendum est. Auctores dicuntur *Patalorichte*, & recitatur à S. *Augustino* in lib. de hæresibus: & memoratur in Conc. *Toletano* XI. anno 665.

SIMONIA.

Dona Spiritualia pretio sunt comparanda. Auctor *Simon Magus*; secuti sunt *Græci* & *Armeni*: apud Guidonem. Damnatur in Conc. *Eliberitano* Decretorum suorum cap. 48. uti & *Toletano* XI. & *Lateranensi* anno 1063. & *Bracarensi* II. cap. 3. anno 572.

S P E S.

Spes non procedit ex meritis. Auctor est *Lutherus*: damnatur in *Tridentino* Sess. 6. cap. 16. & Can. 26. & 32.

Spes nulla salutis aut justitiæ collocanda est in bonis operibus, sed in solis meritis Christi. Damnatur inter errores *Lutheri* in *Tridentino* supra Sess. 6. cap. 16. & can. 26.

STUDIA GENERALIA.

Studia generalia sunt vanâ gentilitate intro-

introducenda in Ecclesiam. Auctor fuit *Joannes Wicleph*: & damnatur in Conc. *Constantiensi* Sess. 8. art. 29. anno 1415.

SUBDITUS.

Subditi possunt suos Superiores delinquentes pro libitu corrigere. Auctor *Joannes Wicleph*: & inter ejus errores hic 17. damnatur in Conc. *Constantiensi* Sess. 8. anno 1415. Vide supra tit. *Præceptum*.

SUFFRAGIA DEFUNCTORUM.

Suffragia nil prosunt defunctis. Auctor fuit *Aerius*; secuti sunt *Græci* & *Lutherus*: damnatur in Conc. III. *Toletano*; anno 593. & in *Narbonensi* anno 506. & demum in *Tridentino*. Vide tit. *Purgatorium*.

T

TEMPLUM.

Omnia templa consecrata in honorem Sanctorum sunt contemnenda. Auctor fuit *Eustachius*; secuti sunt *Valdenses*, *Pseudo-apostoli*, & *Zischa* Bohæmus, anno 1450. & damnatur in Conc. *Gangrensi* cap. 5. anno 319.

TENTATIO.

Tentationes factæ a Dæmone, in nobis sunt factæ contactu lapidum, vel herbarum. Auctor fuit Petrus *Abailardus*; & damnatur in Conc. *Rhemensi* in Gallia, anno 1148.

TERRA.

Terra est Deo coeterna. Auctor fuit *Felix* Manichæus: damnatur in Conc. *Romano* sub *Leone I.* anno 444.

TIMOR DEI.

Timor Dei servilis est omnino inutilis. Auctor fuit *Lutherus*: & damnatur in *Trident.* Sess. 6. can. 8.

Timor Domini non est in futuro sæculo. Auctor fuit Petrus *Abailardus*, uti refert D. Bernardus in Epist. 109. quæ est ad Innocentium II. & damnatur in Conc. *Rhemensi*, anno 1148.

TYRANNUS.

Tyrannus potest occidi, etiam per clancularias insidias. Auctor ponitur *Joannes Parisiensis*, an. 1400. damnatur illa doctrina in Conc. *Constantiensi* Sess. 15. in fine.

V

VERECUNDIA.

De quacunque re nobis à Natura donata non est nobis erubescendum. Auctores sunt *Adamitæ*, qui quasi more Adami in Paradiso, nudi incedebant. Damnatur hæc hæresis cum Auctore *Carpocrate* in Concilio *Hierosolymitano* sub D. Petro, anno 41.

VINUM.

Non licet bibere Vinum. Auctor fuit *Severus*; adhæsit huic *Tatianus*, quasi vitis esset germinata ex Satana & terra: damnatur in Conc. *Romano*, & in *Bracarensi* I. Can. 8. anno 563.

VIRGINITAS.

Virginitas est æqualis, sive non melior nuptiis, & quolibet humano coitu. Primus auctor fuit *Basilides*; sequuntur *Iovinianus*, & *Lutherus*: Damnatur in Conc. *Romano*, in Epist. Syrii Papæ ad Episcopos Africanos, an. 386. *Visio beatifica*. vide supra *Beatitudo*.

UNCTIONIS EXTREMÆ SACRAMENTUM.

Unctio extrema non est Sacramentum, nec infirmis prodest. Auctores fuerunt *Græci*, cui errori adhæsere *Valdenses*, & *Joannes Wicleph*, & *Lutherus*: Damnatur in *Tridentino* Sess. 4. Cap. 1. & Can. 1. 2. 3. 4.

VOTUM.

Vota omnia debent cum libertate fieri, scilicet ea servandi, aut non servandi. Auctores fuere *Pseudo-Apostoli*; sequuntur *Wiclephistæ*, & *Lutherus*: Damnatur in Conc. *Carthaginensi* IV. anno 398. & in Conc. IV. *Toletano*, anno 633. & in 6. *Eliberitano* anno 306. aliisque. Nulla

Nulla vota debent fieri, nisi ex Dei præcepto. Auctores sunt *Lutherani* posteriores. Reprobatur pridem in Conc. II. *Carthaginensi* anno 397. & in *Carthaginensi* V. cap. 3. De cretorum, anno 399.

USURA.

Usuræ sunt licitæ. Auctores sunt *Græci*, quod damnatur in Concilio *Viennensi* sub Clemente V. anno 1311.

Licetum est etiam pro rebus sacris pretium accipere. Damnatur supra in tit. *Simonia*.

NOTA Primò.

Concilia in præcedentibus memorata reperiri ordine temporum adducta, & fusiùs explicata in hoc Tomo 1. supra de Conciliis Generalibus &c. pag. 82.

NOTA Secundò.

Non annotari hic peculiariter varios Errores Scholasticos damnatos Michaelis Baji, aut Corneii *Jansenii*, quia habentur illi in hoc Tomo Primo disertè expressi cum ipsis Pontificum Diplomatum supra à pag. 237. & sequentibus.

Nec Propositiones prohibitas an. 1665. ab *Alexandro VII.* & an. 1679. ab *Innocentio XI.* quia eorum Decreta, in quibus illæ omnes continentur, reperiuntur hic infra in Tomo 2. Tract. 1. post Principia præctica.

Ut faciliore operâ in præcedentibus singuli Errores cursim sub materia propria reperiuntur: hic singularum materiarum Titulos sub unum aspectum suo ordine subijcio.

TITULI

Præcedentis Notitiæ gen.

Abstinentia. Adoratio. Absolutio. Adam & Eva. Adulterium. Angelus. Anima. Apostoli. Aqua.

Baptismus. Bellum. Beatitudo. Benedictio. Bestia.

Cantis. Calceamentum. Caput. Character. Caro & Corpus hominis. Certitudo. Cibus. Circumcisio. Christus. Concilium. Copula humana. Confessio. Contritio. Consilium. Correctio. Crux. Creatura.

Deus. Decima. Dæmon.

Ecclēsia. Eleēmosyna. Episcopus. Evangelium. Eucharistia sive Communio. Eunuchus. Exorcismus. Excommunicatio.

Fatum. Fides. Fiducia. Fornicatio. Futurorum necessitas &c.

Gratia. Operatio Gratiæ &c.

Hæreticus. Hæresis. Hora Canonice.

Incarnatio. Imago. Indulgentia. Infernus. Inimicus. Injuria. Joannes Baptista. Judas. Judicium. Judex. Juramentum. Justus.

Labor. Lex. Libertas. Lingua.

Maria Virgo. Malum. Martyrium. Matrimonium. Mendacium. Mendicitas. Meritum. Miraculum. Missa. Monachus. Mulier. Mundus.

Nuptiæ primæ, secundæ. Bigamia. Virginitas.

Obedientia. Occisio. Opera. Oratio. Ordinis Sacramentum.

Papalis potestas. Pascha. Paupertas. Peccatum. Penitentia. Potestas. Præceptum. Prædestinatio. Prædicatio. Præscientia. Prophetia. Purgatorium.

Reliquiæ SS. Regnum Dei. Restitutio. Resurrectio.

Sacramenta. Sacerdotium. Sancti. Satisfactio. Scripturæ Sacræ. Scientia. Sepultura. Silentium. Simonia. Spes. Studia generalia. Suffragia Sanctorum. Subditus.

Tentatio. Templum. Terra. Timor Dei. Tyrannus.

Verecundia. Vinum. Virginitas. Votum. Usura. Vnitas, vide, Deus. Vulneratio, vide, Occisio.

HÆRETICI PRÆCIPVI

ET ERRORUM AUTHORES.

Cum Annotatione Temporum, ac Pontificum, sub quibus singuli emerferunt, aut damnati sunt; ordine alphabetico hîc commo-
dissime constituti.

A *Cephalus*, qui nullum in Ecclesia Caput aut Episcopos admittebant, emerferunt an. Christi 434. sub Sixto III. *ut in Historia Ecclesiastica fuit.*

Adamiani, qui Adami nuditatem in statu Innocentiae sectabantur, sive Adamitæ dicti, quorum Dux Carpocrates: anno Christi 36. sub D. Petro Apostolo.

Aërius anno 354. sub Pontifice Liberio: *De hoc uti & sequentibus plura in Hist. Eccles. sub anno & Pontifice hic in singulis notato. Et hic supra in Titulis quibus ad suos Errores citantur.*

Aëtius an. 358. etiam sub Liberio, *Ortus ex Celsiria, & heresis Arianae sectator.*

Albanentes anno 277. sub Pontifice Eutychiano, *& multo posterius, ut alii, renovantes multos errores Manicheorum, vetus Testamentum rejicientes &c.*

Albigenses anno 1178. sub Alexandro III. *sic dicti sunt, eo quod orta sit hæc heresis in agro Albigenfi prope Tolosam in Hispania, postea ulterius dilatata.*

Almericus, an. 1200. sub Innocentio III. *Doctor Parisius, ob errorem Armenorum, alioque igni traditus.*

Anabaptistæ anno 1302. sub Clemente V. *Sic dicti, quod baptizatos in infantia, adultos iterum baptizent.*

Andreas Osiander, anno 1530. sub Clemente VII.

Andreas Carolstadius, eodem anno, & sub eodem Clemente VII.

Appelles an. 146. sub Telesphoro. *Disci-*

pulus Marcionis, contra corporum resurrectionem &c.

Apolinaris Laodicensis anno 371. sub Damaso I. *contra ejus libros Patres ejus temporis plurima scripsere.*

Apostolici anno 260. sub Sixto II. *sic dicti, quia jactabant se esse Apostolorum successores, omnia relinquentes, obedientiam Pontifici negantes.*

Arabici anno 249. sub Telesphoro, *sic dicti, quia in Arabia primum orti.*

Armeni anno 455. sub Leone I. *Hi sic dicti, quia orti in Armenia, qui cum Grecis visi sunt respicere in Concilio Florentino, sed postea in errores suos relapsi.*

Arnoldus anno 1139. sub Innocentio II.

Arrius anno 315. sub Sylvestro I.

Arthemion anno 196. sub Victore I.

Audeus anno 341. sub Julio I.

B Althasar Hiebmaier anno 1534. sub Paulo III.

Bardefanes anno 186. sub Eleutherio.

Basilides anno 74. sub Lino.

Bassus anno 120. sub Evaristo.

Begardi, anno 1300. sub Clemente V.

Beguinae, anno prædicto, sub eodem Clemente V. *Orti sunt Begardi, & Beguinae, viri & feminae, in Germania inferiori, libertatem sub pietatis specie pertinaciter sectantes, varii ex illis publice cremati.*

Berengarius anno 1028. sub Joanne XX.

Blastus anno 180. sub Eleutherio.

Bugaurius anno 1006. sub Joanne XIX.

Carpa-

HÆRETICI PRÆCIPVI.

C *Arpocrates* an. 36. sub Petro Apostolo.

Calhianus, anno 430. sub Celestino I.

Catharistæ, anno 277. sub Eutychiano.

Cataphryges, anno 173. sub Aniceto.

Cerdon, an. 146. sub Telesphoro & Higinio. *Fuit Ponticus ex urbe Sinope multarum Hæresum Dux, & Magister Marcionis heret.*

Circumcelliones an. 321. sub Sylvestro I. *sic dicti, quia circuibant agresti more sui occisionem ut Martyrium prædicantes &c.*

Claudius Taurinensis Episcopus an. 825. sub Eugenio II. *apud Waldensem de Sacramentalibus tit. 2. cap. 16. natione Oxoniensis in Anglia; oppugnavit Crucis adorationem &c.*

Cerinthus anno 41. sub Petro Apost.

Coluthus anno 319. sub Sylvestro I.

D *Esiderius* Rex Longobardorum an. 756. sub Stephano III.

Dioscorus anno 449. sub Leone I.

Diotrephes anno 75. sub Lino.

Dionatus anno 313. sub Melchiade.

E Bion anno 74. sub Lino.

Elvidius anno 355. sub Liberio.

Eunonius anno 381. sub Damaso I.

Eustachius anno 341. sub Julio I.

Eutiches anno 448. sub Leone I.

Eutichius anno 564. sub Joanne III.

F *Aulus*, anno 404. sub Innocentio I.

Felix, eodem anno, sub eodem Innocentio I.

Felix Orgelitanus, anno 708. sub Syfinio.

Flagellantes anno 1272. sub Benedicto XII. *sic dicti, quia Flagellationem sui afferebant esse Confessione ac Martyrio potiore: ex Hetruria in Italia ortum habuerunt.*

Florinus anno 180. sub Eleuterio.

Fraticelli anno 1294. sub Bonifacio VIII.

Erardus anno 1300. sub Clemente V.

G *Gnostici* anno 68. sub Petro Apost.

Græci schism. anno 455. sub Leone I.

Guilielmus de S. Amando sive Amore, an. 1259. sub Alexandro IV. *Aliis Germanus, aliis Doctor Parisiensis, Monachorum Mendicantium ex professo hostis, ab Ecclesia damnatus, in erroribus mortuus dicitur.*

H *Enricus* anno 1149. sub Eugenio III.

Hermanus Rifuich anno 1512. sub Julio II.

Hermanus Ferrariensis anno 1294. sub Bonifacio VIII.

Hermias anno 170. sub Aniceto.

Hilarius anno 334. sub Sylvestro I.

Hierax anno 278. sub Caio.

Hymenæus an. 43. sub Petro Apost.

I *Acobus Syrus*, circa annum 451. sub Leone primo.

Joachim Abbas anno 1190. sub Clemente III.

Joannes Brentius anno 1540. sub Paulo III.

Joannes Calvinus anno 1534. sub Clemente VII.

Joannes Oecolampadius anno 1525. sub eodem Clemente VII.

Joannes Huis anno 1413. sub Joanne XXIV.

Joannes Parvus anno 1400. sub Gregorio XII. *Gallus Parisien. Clericus, Abailardi erroribus additus scribitur.*

Joannes de Rochesana anno 1425. sub Martino V.

Joannes Spangebergus anno 1536. sub Clemente VII.

Joannes Volfangus anno 1524. sub Martino V.

Joannes de Westphalia anno 1470. sub Paulo II.

Joannes Wicleph anno 1380. sub Urbano IV.

Jovinianus anno 380. sub Damaso.

L *Olardi* anno 1450. sub Nicolao V. *Fuerunt in Anglia, Sectatores Wiclephi.*

Lucifer anno 371. sub Liberio.

Lutherus an. 1517. sub Leone X.

M *Acodonius* anno 341. sub Julio I.

Macharius anno 680. sub Agathone.

Manes anno 277. sub Eutychiano.

Marcion anno 158. sub Pio I.

Marcus anno 155. sub Higinio.

Marc. Anton. de Dominis anno 1616. sub Paulo V.

N n

Mar

Marfilius anno 1307. sub Joanne XXII.
Martinus Butzerus anno 1530. sub Clemente VII.

Menander anno 74. sub Lino Papa.
Messaliani anno 375. sub Damaso.
Montanus anno 373. sub Aniceto.

Nazaræi anno 74. sub Lino: secta Judaica ab aliis diversa in Sacrificiis, cibis, libris Canonicis &c. Fuerunt et alii Nazaræi, in Christum credentes, sed Circumcisionem retinentes.

Nestorius anno 430. sub Cælestino I.
Nicolaus Diaconus anno 68. sub Petro Apost.

Nicol. Galecus an. 1431. sub Eugenio IV.
Noëtius anno 260. sub Xisto II.

Novatus anno 254. sub Cornelio.

Origenes anno 231. sub Urbano I.

Papias anno 118. sub Evaristo.

Paulus Samosatenus anno 266. sub Dionysio I.

Pelagius anno 405. sub Innocentio I.

Petrus Abailardus anno 1140. sub Innocentio II. *Gallus Narbonensis origine, non ingenio tenuis, à S. Bernardo præclare confutatus.*

Petrus de Bruis anno 1126. sub Honorio II.

Petrus Drefensis anno 1428. sub Eugenio IV.

Petrus Gnaseus anno 471. sub Simplicio.

Petrus Joannes anno 1199. sub Clemente V.

Petrus Asmensis anno 1474. sub Xisto IV.

Phyletus anno 43. sub Petro Apostolo.

Philippus Melanchton anno 1530. sub Paulo III.

Photinus anno 357. sub Liberio.

Phylastrius anno 384. sub Syricio.

Piccardus anno 1428. sub Eugenio IV.

Priscillianus anno 381. sub Damaso I.

Proclianitæ anno 170. sub Aniceto.

Ptolomeus anno 175. sub Sotero.

Ricardus anno 1360. sub Innocentio VI.
Vide supra in Notitia gen. tit. Episcopus.

Sabas anno 170. sub Aniceto.

Sabellius anno 260. sub Xisto II.

Saturninus anno 74. sub Lino.

Secundus anno 175. sub Sotero.

Seleucus anno 170. sub Aniceto.

Sethiani anno 68. sub Petro Apost.

Severus anno 519. sub Hormilda.

Simon Magus anno 36. sub Petro Apostolo.

Tatianus anno 174. sub Aniceto.

Tertullianus anno 215. sub Zepherino.

Theodotus Argentarius anno 173. sub Aniceto.

Theodotus Sutor, sub eodem.

Valerianus anno 145. sub Telefphoro.

Valesius anno 230. sub Urbano I.

Vigilantius anno 406. sub Innocentio I.

Gallus origine, sed Barcinone in Catal. Archipresbyter, contra quem scripsit S. Hieronymus.

Vualdo anno 1170. sub Alexandro III.

Zischa Boheimus anno 1450. sub Calixto III. *Fuit monoculus, & perduto altero oculo adhuc fuit in præliis Dux hereticorum, & moriens iussit ex sua pelle fieri tympanum, quo pulsato ipsius Sectatores contra adversarios ad prælia incitarentur, ita Spondanus, alique.*

Zuinglius anno 1525. sub Clemente VII. Fuit Helvetus, primò Parochus; postea sectator Berengarii, in prælio occisus.

NOTA.

Si quando de his Hæreticis plura in particulari requirantur, facile ex hac Temporum, ac Pontificum Annotatione recurri potest ad quamlibet *Historiam* Ecclesiasticam, in qua sub titulo *Anni* aut *Pontificis* hic annotati, eorum ortus, patria, professio, progressus, ac dogmata reperiuntur. Illos & nos supra in ordine Dogmatum damnatorum suis erroribus specialiter adjunximus, & eorum Notitiam non modicam præbuimus.

NO.

NOTITIA

LIBRORUM PROHIBITORUM

Ex his breviter deducta.

EX prædictis Nominibus Authorum, & Dogmatum Damnatorum magna colligitur Notitia Librorum Prohibitorum, ut ab aliis discernantur. Tales enim censei possunt singuli Libri, qui sub Nomine prædictorum Scriptorum de rebus Fidei, aut doctrina sacra quomodolibet in lucem prodierunt: aut etiam de aliis Materiis ab iis scripti, errores aliquos obiter continent, nisi ab his fuerint expurgati.

Plures etiam istiusmodi Libri damnati reperiuntur expressi in calce Concilii Tridentini in tres Classes distributi.

Præter illos, plures alii Libri postea prohibiti, exponuntur in uno Tomo, cui titulus, Index Librorum Prohibitorum, & Expurgatorum, editus auctoritate & jussu Illustrissimi D. Bernardi de Sandoval Archiepisc. Tolentani, Hispaniarum Primatis &c. de Consilio supremi Senatûs S. Gen. Inquisitionis Hispanicæ.

Regulæ etiam traditæ ad Tridentinum in fine, pro judicandis, imprimendis, legendis, discernendis Libris in quovis genere Materiarum prohibitis, exprimentur distincte in hoc Opere nostro infra *Tomo 2. Tract. 6. Quest. 12. de Libris Hæreticorum quomodo prohibiti &c.*

SCRIPTORES SACRI

Contra prædictos Hæreticos, eorumque Errores, ordine Temporis, sive Antiquitatis exhibiti.

Apostoli, & Evangelistæ varia scripserunt contra errores Judæorum, aliosque plurimos.

Item S. Dionysius Areopagita Discipulus S. Pauli Apostoli, scripsit de Hierarchia Ecclesiastica, &c.

S. Clemens Romanus anno Christi 92. edidit Canones Apostolorum, & Constitutiones Apostolicas contra varios errores, & Disputationem S. Petri cum Appione.

S. Ignatius Martyr, contra Simonem Magum, Menandrum, Ebionem, & alios.

S. Ireneus, contra Valentinum, & alios plurimos, qui usque ad suum tempus Ecclesiam impugnarunt.

Tertullianus, contra Marcionem, & alios sui temporis.

S. Cyprianus Carthaginensis, contra Novatianos.

S. Athanasius Alexandrinus }
S. Gregorius Beticus }
S. Sebadius Agennensis } Contra Arianos.
S. Hilarius Pictaviensis }

Lucifer Calaritanus }
S. Pacianus Barchinensis, contra Novatianos.

S. Optatus Melevitanus, contra Donatistas.

Titus Bostrenus, contra Manichæos.

S. Basilius Magnus, contra Eunomium.

S. Gregorius Nazianzenus, contra Arianos, & Eunomianos.

S. Epiphanius Cyprius, contra omnes hæreses priorum temporum.

S. Ambrosius Mediolanensis, contra Arianos.

S. Philastrius, contra omnes hæreses anteriores.

N n 2

S. Hic.

S. Hieronymus, contra Origenem, Jovinianum, Helvidium, Vigilantium, Pelagium.

Theophilus Alexandrinus, contra Origenem.

S. Augustinus, contra Manichæos, Arianos, Donatistas, Pelagianos, Jovinianistas.

S. Innocentius Papa contra Pelagianos.

S. Cyrillus Alexandrinus contra Nestorium.

Theodoretus Cyriæ, contra omnes Hæreticos istorum temporum.

Joannes Cassianus, contra Eutyhianos.

Vincentius Lirinensis, contra omnes anteriores brevissime.

S. Leo Papa, contra Nestorium, Eutychem, & Priscillianum.

S. Prosper Aquitanus, contra Pelagianos & Semi-pelagianos.

S. Fulgentius Ruspensis, contra Arianos, & Pelagianos.

Petrus Diaconus, contra eosdem.

Joannes Maxentius, contra Semi-pelagianos.

S. Sophronius Hierosolymitanus, contra Monothelitas.

S. Maximus martyr, contra Monothelitas.

S. Ildephonsus Toletanus, contra negantes Virginitatem B. Mariæ.

S. Joannes Damascenus, contra Iconomachos.

S. Theodoretus Studites, contra eosdem.

Theorianus Græcus, contra errores Armenorum.

Humbertus Cardinalis, contra errores Græcorum.

Lanfrancus Cantuariensis, contra Berengarium.

Guilmundus Aversanus, contra eundem.

Algerus Scholasticus, contra eundem.

S. Anselmus Cantuariensis, contra errores Græcorum.

S. Bernardus Abbas, contra Petrum Abailardum, & Gilbertum, & Henricianos, & Petrobusianos.

Petrus Cluniacensis, contra eosdem Petrobusianos.

Hugo Etherianus, contra Græcos.

S. Thomas Aquinas, contra Græcos, & contra impugnantes Ordines Religiosos, &c.

S. Bonaventura, contra eosdem.

Pelagius Alvarus, contra Marfilium de Padua, & alios impugnantes Pontificiam potestatem.

Guido Carmelita, contra omnes Hæreses priores.

Thomas Waldensis, item Carmelita, contra Joannem Wiclephum.

Bellarion Cardinalis, contra Græcos.

Georgius, sive Gennadius Scholarius, contra Græcos.

Joannes de Turrecremata, contra impugnantes Pontificis Potestatem.

Aeneas Sylvius, contra Joannem Hus, & Hussitas.

Sylvester Prieras, contra Lutheranos, *uti & omnes hinc sequentes contra eosdem Lutheranos.*

Joannes Eckius.

Thomas Cajetanus.

Thomas Morus.

Joannes Rossensis.

Joannes Faber.

Joannes Cochleus.

Dominicus Sotus.

Ambrosius Catharinus, contra eosdem Lutheranos.

Robertus Bellarminus, Martinus Becanus, alique contra modernorum errores, pro quo.

NOTA I.

Plurimos alios Scriptores Recentiores *Controversiarum* contra modernos Hæreticos, eorumque particulares Tractatus, accurate annotatos hic reperies in fine *Tomi secundi*: Uti & *Interpres* in S. Scripturam, *Concionatores*, verbi Divini in omni genere, & per Dominicas & Festa, *Scriptores Historiæ Sacre*, &c. ibidem.

Theo-

II.

Theologiæ Scriptores in omni parte ac materia, uti & *Juris* utriusque, *Philosophiæ*, ac *Mathesis*, eorumque Opera, Axiomata, Status, ac Notitia, distincto ordine proferuntur in *Idæa scientifica infra Tomo 2.* hujus Operis *ante finem Tomi tertii.*

III.

Concilia singula generalia, & particularia.

approbata, aut reprobata, & res in iis gestæ breviter exponuntur in hujus Operis *Tomo 1. part. 1. q. 7. §. 3.* Uti & *Pontificum* omnium series, ordo successione, ac res præcipuæ reperiuntur ibidem. *Tom. 1. part. 1. Tract. 1. quest. 7. pag. 72.* Quinimò notitia brevistotius *Historiæ Ecclesiasticæ Sacræ ac Sæcularis* in sequentibus exhibetur. Sic ut nihil notitiæ totius *Theologiæ*, ac salutis animarum *Studio* in hoc Opere deesse possit.

NOTITIA BREVIS TOTIVS MONARCHIÆ SACRÆ AC SÆCULARIS

Cum Rerum memorabilium, Personarum, ac Temporum ordine accurato à Mundi exordio ad annum præsentem 1685.

Cum in hujus Tomi primi decursu exhibeamus in hoc genere non pauca, ut est, series omnium Pontificum, Conciliorum generalium, Hæresum, Patrum & Scriptorum contra illos præcipuorum &c. Visum est mihi, & aliis id magnopere desiderantibus, ad perfectum rei complementum, his superaddere hanc *Idæam universalem*, quam subijcio, non paucosane labore in eum finem à nobis concinnatam, & ad normam tam brevem, tamque commodam dilucidè redactam. Incredibile namque est cunctis (nisi expertis) quam copiosam hic Tractatus, viris præsertim Ecclesiasticis, suppeditet omnigenæ litteraturæ scientiam: Quantam Scripturarum: quantam Historiæ Sacræ, & Profanæ: quantam Regnorum ac Gentium: quantam Rerum, ac Temporum Orbis universi peritiam. Idque sive in ordine ad Controversiarum resolutiones, sive ad Discursus eruditos, sive ad Materias omnis generis, etiam pro Concione solidè, copiosèque proferendas.

Primo igitur, pro meliori rerum, ac temporum ordine, & memoria, totius Orbis universi decursus redigitur hic ad Sex Mundi Etates;

cum singularum rebus gestis, personis, ac temporibus, certâ annorum serie, & ordine definitis.

Secundo, Quatuor Orbis Monarchiæ celebriores sibi invicem, simili rerum, personarum, ac temporum ordine, succedentes.

Tertio, Deducitur speciatim Monarchia Sacra, & varius Status Urbis Romanæ, ac omnium Caesarum, Pontificum, Conciliorum generalium &c.

Quarto, Monarchia Sæcularis, sive, singuli Imperatores Christiani, cum rebus eorum tempore præcipuè gestis, per singula sæcula deducti ab anno 800.

Quinto, series & successio Regum Hispaniæ, Galliæ, Angliæ, Hiberniæ, &c. cum 4. Mundi Partibus & aliis annexis.

Hæc cum Lector in sequentibus distinctè perspexerit, non parum gratulabitur se tam commodè ad manum habere, tantam, & tam ordinatam Rerum copiam, quam ex multis Voluminibus longo vix studio sibi compararet.

ARTICULUS I. SEX MUNDI ÆTATES

*Cum singularum annis, ordine, ac rebus
sciui dignissimis.*

*Prima mundi Ætas ab Adamo ad fi-
nem Diluvii, per annos 1656.*

Creatio mundi ex communi sententia supponitur facta in vere vel autumnus; cum hoc sit tempus innovationi rerum maximè proprium. Absoluta est mundi creatio diebus septem. Die sexto Adam creatus est ex limo terræ, & Eva ex illius costa formata. Non multo post lapsus utriusque, & profligatio ex Paradiso. Ante finem anni primi Adami natus est illi Cain, & soror ejus Calmana.

Anno Adami 30. natus est ei Abel, cum sorore nomine Delbora. Anno Adami 99. occisus Abel à fratre Caino.

Anno Adami 115. civitas Enochia à Caino condita est: uti tradunt ipsi Hebræi, Christianus Massens, & Scultetus.

Insuper ex Adamo genitus est Seth postquam vixisset 130. annis, & postea genuit alios filios & filias: Ac universum vixit Adam nongentis triginta annis, & mortuus est.

Seth verò, post centum & quinque ætatis suæ annos, genuit filium nomine Enos, qui fuit probus & pius Dei cultor, vixitque Enos universum nongentis & quinque annis.

Ex Enos natus est Cainan, qui vixit 920. annis. Ex hoc prosemminatus Malaleel qui vixit 89. annis, & ex hujus stirpe successivè Jared, 962. an. Henoch post 365. annos non mortuus, sed à Deo raptus est. Mathusala, qui vixit annis 969. omniumque longissimè. Lamech 677. annis vixit, & anno suo 182. natus est illi Noë.

Cum autem Noë esset 500. annorum genuit Sem, Cham, & Iaphet. Postea multiplicatis hominibus, aucta est plurimùm corruptio carnis, ac vitiorum, de qua queritur Deus, & præmonet centum annis ante Diluvium, propter hominum scelera illud secuturum. Noë à Deo instructus parat Arcam ad conservationem generis humani: in eà egit Noë annum vitæ suæ sexcentisimum, uti colligitur ex Genesis cap. 7. v. 11. & c. 8. v. 13. Atque ita completur prima mundi ætas, 1656.

πρωτον.

Secunda mundi Ætas.

A Principio anni 601. Noë usque ad egressum Filiorum Israël ex Ægypto computatur, & duravit illa Secunda ætas per annos 887.

Diluvium itaque, duravit mensibus duodecim, & diebus decem. Quod autem Noë adhuc per bimestre maneret in Arca, ideo factum est, quod terræ superficies adhuc limo humido ex præcedente aquarum Diluvio oppleta, non potuerit tunc coli, incoli, & pedibus nisi incommodè calcari.

Ex Sem primogenito Noë prognati sunt posterii successivè; hoc est, alter ab altero: Arphaxad, Cainan, Sale, Heber, Phaleg, Reu, Sarug, Nachor, Thare, Abraham, Isaac, Jacob, qui erat Pater Josephi, qui ductus est in Ægyptum, à quo & ipse Jacob urgente fame evocatus est in Ægyptum ad Regem Pharaonem, cum esset annorum 130.

Joseph autem tunc erat annorum 39. Nam traditur novennio antea, cum scilicet esset annorum 30. primum stetisse in conspectu Regis Pharaonis, Genesis cap. 41. v. 46.

Mortuus est Joseph cum esset 110. annorum ut patet Genesis cap. 50. v. 22. Ergo postquam Patrem suum Jacobum stuit in conspectu Pharaonis, supervixit Joseph annis 70. & uno.

A morte

A morte Josephi usque ad nativitatem Moysis, communiori calculo statuuntur anni 64. Erat autem Moyses annorum 80. cum Hebræi ex Ægypto egrederentur, Exodi 7. v. 7.

Notant passim Temporum Scriptores, Anno mundi 1862. & Diluvii 206. Saturnum, qui & Chus dicitur, alterius Chus filius, qui primogenitus Cham fuisse notatur, inchoasse Regnum Assyriorum. Sed filius ejus Nemrod (qui & Belus & Jupiter nuncupatur) ultra Regnum, Monarchiam Assyriacam sive Dominatum supra alias vicinas Gentes inchoavit anno mundi 1932. & Diluvii anno 276. Hujus autem Monarchiæ Assyriorum anno 43. inchoante, natus est Abraham, ex cujus semine Christus; ita cum aliis Eusebius in suo Chronico. Per prædictum Nemrod, sive Jovem, incepta est erigi turris Babel initio Regni illius, quod antea annis 14. fuit ejusdem Monarchiæ. In hac Turri construenda occupatos fuisse opifices annis 43. ut ad altitudinem unius leucæ illam extollerent, tradit Cedrenus. Itaque ædificantium dissipatio, & linguarum divisio, contigit ante ortum Abrahamæ annis 14.

His igitur secundæ ætatis annis 887, addendo primæ ætatis anno 1656, reperiuntur ab exordio mundi & ante egressum Hebræorum ex Ægypto fluxisse anni 2543.

In hac mundi ætate secunda circa annum ab illius exordio 2530. cæperunt existere varia etiam in Historia prophana cognita dignissima.

Trismegistus Mercurii nepos in Ægypto hoc tempore doctrinæ gloriâ excelluit. Ianus in Latio imperavit. Cadmus frater Europæ Litteras ex Phœnicia in Græciam induxit. Idem Thebas, in Bœotia condidit. Acrisius Rex Argivorum Apollinis Delphici Templum, & Oraculum excitavit. Amphion, ejecto Cadmo, arcem Thebanam extruxit per agrestes homines blandâ oratione ad hoc delinitos; quo Poëtis de illius musica fabulandi materiam præbuit. Bacchus per muliebrem Baccharum exercitum Indiam sub-

egit, Perseus Jove natus, in Asia Barbaros vicit, illosque suo nomine Persæ appellavit.

Græcæ litteræ in Italiam investæ multo tempore illic vernaculæ fuerunt: idem notat Eutropius, & August. de Civ. l. 18.

Tamini uxor, eadem Latini Regis mater, Latinas litteras primò jam reperisse memoratur; rarâ sexus fæminei gloriâ.

Saturnus Rex Jano in Latio successit. Sub Saturno & agrorum, & ingeniorum culturam ex Græcia accepisse fertur Italia: & bona tunc communia, & homines liberos fuisse. Inde hoc sæculum Saturnini, & sæculum mundi Aureum appellatur.

Tertia mundi Ætas.

A B Egressu Filiorum Israël ex Ægypto ad annum primum conditi Templi, à Salomone, duravit Tertia mundi Ætas per nos 480. quod colligitur ex 3. Regum 6. Quamvis in hoc nonnihil computum communem excedant Josephus, Sabellicus, Canus, & Serrarius.

Moses præfuit Israël ab egressu ex Ægypto ad suam mortem annis 40; à mundo condito 2583. à Diluvio 927.

Iosue Israël præfuit annis 17, mortuus ab egressu ex Ægypto anno 57.

Othoniel, in illius Principatu includendo annos servitutis sub Rege Mosopotamiæ, & tempora Seniorum, qui dicuntur post Iosue, vixisse, præfuit annis 40; mortuus ab egressu Ægypti anno 97: Aod, computatis 18. annis servitutis Moabiticæ, & Judicis Samgar, involvit annos 80.

Barac & Debora, includendo annos servitutis Regi Chanaan, præfuit annis 40.

Gedeon, cum Inter-regno 7. annorum sub Madianitis, gubernavit Israël annis 40. Abimelech Tyrannus annis 3. Thola annis 23.

Iair, cujus annis Cedrenus includit 18. annos servitutis sub Philistæis & Amonitis

tis &c. præfuit annis 22.

Septe, præfuit annis 6. *Abesan* annis 7. *Ahialon*, vel *Helon*, annis 10. *Abdon* annis 8.

Samson iudicavit Israël annis 20. additur *Judicum* 15. v. ult. id factum in diebus Philisthin, hoc est, dum hi dominabantur Israëlitis; unde 40. anni servitutis sub Philistæis includuntur annis: tam *Samsonis*, quam ipsius *Heli*, qui secutus est *Samsonem*: uti tradit *Mafius* & alii, & inde fortè factum, ut aliqui pauciores annos *Heli* attribuerint quam hic notamus, qui illi cum communi 40. annos assignamus.

Samuel Propheta & *Saul* Rex primus simul sumpti. præfuerunt annis 40.

David Rex secundus Israël, post *Saulem* rexit etiam annis 40. Succedit *Salomon*, de quo infra. Ex his hæc ætates conficiuntur 480. anni tertie ætatis mundi.

In hac mundi Ætate tertia, circa annum ab exordio mundi 2700. aut nonnihil posterius, *Troja* à Græcis everfa est, ante Romam conditam annis 432. *Aneas* profugus in Italiam venit. *Homerus* floruit, *Salomone* aliquantum senior, vixitque post bellum Trojanum anno 168. teste *Herodoto*.

Arbaces hoc tempore Imperium ab *Assyriis* transtulit in *Medos*, cum illud stetit annis circiter 300. teste *Iustino*. Postea *Dido* Tyro solvens urbem condidit *Carthago* dein diem, ante conditam Romam annis circiter 70. teste *Dione* lib. 1.

Quarta mundi Ætas.

A Principio ædificationis Templi *Salomonis* usque ad illius exustionem per *Chaldeos*, sive, usque ad finem Captivitatis *Babylonice*, & Monarchiæ *Chaldaice*, duravit hæc 4. mundi ætas annis integris 452.

Salomon ædificationem Templi *Salomonici* incepit quarto anno regni sui, vixitque postea annis 36, & universum regnavit annis 40. mortuus est anno mundi 3060.

Tum in Regno, quod erat *Salomonis* demortui, ortum est *Schisma*, quo à domo *Da-*

vidis decem Tribus defecerunt, nimia & juvenili severitate *Roboami*, qui *Salomoni* Patri successit. Et sic divisum est Regnum *Jude*, sive *Hierosolymæ*, quod mansit sub *Robamo*, stirpis *David*, à Regno *Israëlis*, sive *Samarie* sub *Jeroboamo*, sub quo populus ille ad Idola traductus, ne illi Religione Templi *Hierosolymitani* ad Regem *Judæ* revocarentur; & postea in illa impietate non parum pertinares, diversarum stirpium Reges habuerunt, & plurimis bellis Reges *Judæ*, qui in Dei cultu permanserant, deinceps infestarunt.

Super illas igitur decem Tribus regnavit primò *Jeroboam* filius *Nabat* per annos 22. sed ultimus tantum inchoatus, ut patet 3. Reg. 14.

Succellit huic *Nadab* ejus filius; regnavit ille tantum anno 1. altero tantum inchoato. Postea *Baasa*, qui regnavit annis 23. *Ela* filius ejus regnavit tantum anno uno integro, occisus à *Zambri* Præfecto Equitum. *Amri* qui fuit Princeps exercitus, suffragiis illius electus in Regem, regnavit, integros numerando, annis 11. quatuor annos in bello cum *Zambri* &c. septem reliquos in pace in regia urbe *Thersa*, ex qua ipse Sedem Regiam transtulit in *Samariam*.

Succellit illi *Ahab* filius, deinde *Ochozias*, *Ioram*, *Iehu*, *Joachaz*, *Joas*, aliiq; numero sedecim (de quibus lib. 4. Reg. cap. 13) usque ad *Osee* filium *Ela*, qui occiso *Phusec* Prædecessore, Sceptum Tyrannicè usurpavit per annos 9. quamvis & plures anni ob varios rerum incurfus illi attribuantur.

Initio *Osee* anni septimi obsedit *Salmanassar* *Samariam*, & nono eam interceptit, transtulitq; *Israëlitæ* in *Assyrios*, ubi perpetuam subierunt servitutem, uti patet ex lib. 4. Reg. cap. 17. v. 23.

Regnum igitur hoc *Israëlitæ* stetit ab anno primo *Jeroboami*, ad annum ultimum. *Osee*, nempe per annos 256. Ab hujus Regni excidio usque ad excidium urbis *Hierosolymitanæ* & Templi, quod evenit *Sedecie* anno 11. fluxerunt anni 130. uti *Tirinus*, aliiq; consentiunt.

Sed

Sed ut nunc redeamus ad Regnum *Davidis*, & *Salomonis*. Succellit *Salomoni* Filius ejus *Roboam*, de quo supra, qui regnavit super *Judæam* annis 17. *Abias* annis 3. *Asa* annis 41. *Jasaphat* dicitur quidem regnasse annis 25. lib. 3. Reg. c. 14. v. 21. sed solus tantum regnavit annis 22. nam tres ultimi filio adscribuntur 4. Reg. 8. Itaq; *Joram* annis tribus cum parte, 4. solus regnavit, universum annis 7. dicitur quidem alibi octavo regnasse, sed tantum inchoato, quod hic, & alibi de annis imperfectis in numerando observare non prosumus.

Ochozias regnavit anno 1. *Athalia* tyrannicè annis 6. *Joas* filius *Ochoziæ* annis 40. *Amasias* annis 29. *Azarias* sive *Ozias* annis 52.

Anno hujus *Oziæ* quinto, cum solstitio æstivo cepit initium *Olympiadum*, quarum singulæ continent annos 4. à ludis *Olympiacis* qui singulis quadrienniis fiebant. Quibus sequentia tempora per *Olympiades* apud varios numerantur. Eiusdem anno nono superatus est *Sardonopolis* per *Babylonios*, & *Medos*; atque ita Monarchia *Assyriis* erepta est.

Anno ejusdem *Oziæ* 2. vel 3. *Prophetarum* primus *Oseas* prophetare cepit. Anno 5. vel 6. *Propheta* *Joël*, & *Jonas*. Anno 23. *Amos*. Anno 25. *Isaias*.

Anno *Ozeæ* 28. mensis Aprilis, 21. condici cepit *Urbs Romana*, de qua infra.

Ioatham filius *Oziæ* regnavit annis 26. Sub illo prophetavit *Abdias*, & *Micheas*.

Achaz, regnavit annis 16. *Ezechias* regnavit solus annis 27. Sub illo *Nahum* prophetare cepit.

Manasses filius *Ezechie*, qui ob sua flagitia victus catenis ductus est in *Babyloniam*, sed brevi restitutus, regnavit annis 55. *Amon* regnavit tantum annis 2. *Jasias* annis 31. Sub hoc prophetare ceperunt *Sophonias*, *Habacuc*, & *Ieremias*.

Joachaz filius *Josias* tantum regnavit mensibus tribus, cum à *Pharaone* *Necao* ductus est victus in *Aegyptum*.

Ioachim, qui etiam cum *Daniele* ejusque sociis ductus est in captivitatem, & postea infami morte extinctus, de quo 4. Reg. 24. regnavit annis 11. Ejus filius etiam *Ioachim* cum matre & aula abductus est in *Babyloniam*, cum regnasset tantum mensibus 3. diebus 10.

Sedecias patruus *Jechoniæ* regnavit annis 19. Anno illius 11. capta & incensa est, cum Templo, urbs *Hierosolymitana*. Fuit igitur ille annus primus captivitatis Urbis, & Templi incensi, ac desolationis istius ante tempora Christi: mansitque ista *Hierosolyma* desolatio per annos 30. de qua 2. *Paralip.* c. ult.

Quinta mundi Ætas.

Et 3. Monarchiæ.

Incipit à principio Monarchiæ *Persarum* cum sequentibus, & à relaxata per *Cyrum* Regem captivitate *Judæorum*, usque ad adventum *Messie*, sive, *Christi Salvatoris*, & duravit per annos 525. usque ad annum mundi 3675.

Persica autem Monarchia duravit annis 200. quæ cepit à *Cyro* filio *Cambyfis* *Persæ*, & filio Regis *Medorum*, occiso *Balthasare* ultimo *Chaldaeorum* Rege. *Cyro* successit filius nomine avi sui *Cambyses*, qui regnavit annis 6. postea *Smerdes*, tantum mensibus 7. deinde *Darius Hystaspis* regnavit annis 37. Et hic est, qui anno 2. Regni sui *Judæis* potestatem fecit Templi fabricam intermissam perficiendi. Succellit huic filius *Xerxes* potentissimus annis 20. postea *Artaxerxes*, sive, *Longimanus*, annis 40. *Darius* filius nothus *Longimani* annis 19. deinde geminus *Artaxerxes*, alter annis 43. alter 23. postea *Arsames* annis 5.

Postremo *Darius* filius *Arsamis*, regnavit annis 6. qui post multa prælia ab *Alexandro* *Macedone* victus, & Imperio spoliatus, Monarchiæ *Persicæ* finem dedit, & Græcæ initium.

Monarchia *Græcorum*, quæ dicitur tertia, principium habuit ab anno 7. *Alexandri Magni*
O o

Magni Macedonis, devicto *Dario* Persarum ultimo Monarcha, duravit usque ad annum primum Monarchiæ Augusti Cæsaris, quæ extinctis *Antonio & Cleopatra*, incæpit mense 11. post Actiacam victoriam, Consulibus tunc Romæ Augusto IV. & Marco Licino Crasso: stetitque annis 300. ab urbis Romæ conditæ anno 424. usque ad ejusdem annum 724. Obiit Alexander post annos 6. sue Monarchiæ, anno ab urbe condita 430. mensis Junii die 28. ut plerique notant.

Ptolomæus Lagi, filius antea militis gregarii dictus Soter, successit Alexandro Magno, mirâ rerum humanarum vicissitudine. Ab hoc deinceps omnes Egypti Reges assumpserunt nomen *Ptolomei*, uti antea Pharaonis. De hoc, qui multa millia Judæorum in Egyptum captiva abduxit, intelligit Pererius Prophetiam Danielis cap. 11. v. 5. Imperavit Ptolom. Lagi, annis 40.

Huic successerunt ceteri *Ptolomei* numero decem usque ad Cleopatram M. Antonii Triumviri amoribus adeo implexam, ut cum illo extincto, ipsa etiam viva in potestatem *Cajæ Cæsaris* deveniret, aspidis serpentis morsu sibi admoto interierit. Atque ita Alexandria, totaque Egyptus Augusto victori cessit, qui suæ Monarchiæ Romæ initium fecit die 1. Augusti, Urbis conditæ anno 724. ut supra notavi.

Post divisum ab Alexandro quibusdam suis Ducibus Imperium, alii coeperunt esse Reges Syria, ut *Seleucus, Nicanor, Antiochus, Soter* ejus filius, *Seleucus, Callinicus, Sel. Ceraunius, Antiochus Magnus &c.* usque ad *Antiochum Asiaticum* (quia enutritus in Asia minore) quo tempore *Pompejus* totam Syriam una cum Judæa in Provinciam Romanorum redegit, ut testatur Josephus, Appianus, aliique. Sic ut Regnum *Græcorum* in Syria steterit ab initio Monarchiæ Alexandri Magni usque ad Syriam in Provinciam Romanorum redactam, annis 267.

Alii post dictam divisionem coeperunt esse Reges Macedonia, uti primo *Arideus Philippus*, Alexandri Magni frater, qui tutor erat

datus filio Alexandri ex Roxane puero & pupillo, qui etiam Alexander vocabatur. Sed anno 6. à morte patris cum uxore Euridice occisus, regnavit annis 6. Successit Arideo *Cassander* filius Antipatri per annos 19. Huic *Antigonus & Alexander* ejus filii annis 6. Deinde *Demetrius*, pulsus à Pyrrho post Regni annos 6. Postea successerunt alii Reges decem usque ad *Perseum* qui Regno Macedonico finem fecit, quod tenuit annis 11. Tunc enim à *Lucio Emilio* Paulo victus est *Perseus*, & in triumphum ductus: atque ita Macedonia in Provinciam redacta, non Regem deinceps, sed Præsidem à Romanis accepit.

Ad illud usque tempus, ab initio Monarchiæ Alexandri Macedonis fluxerunt anni 161. Exinde verò ad initium Monarchiæ Augusti fuerunt anni 139. qui cum præcedentibus simul constituunt Græcæ Monarchiæ annos 300. ut supra notavi.

Altera orbis Monarchia est Romana, quæ fuit ab extincto Antonio & Cleopatra, de qua mox infra, ubi de Monarchia Sacra urbis Romæ &c.

Sexta mundi Ætas.

Statuitur hæc ab Adventu Christi, sive, Messiæ in mundum, usque ad illius reditum ad Judicium extremum in consummatione mundi, cujus anni sunt hominibus ignoti.

Adventus autem, sive Nativitatis Christi, contigit à Creatione Mundi, anno 5129. juxta Romanum Martyrologium. A Diluvio Noë anno 2957. Ab ortu Abrahami, anno 2015. Ab exitu Moysis cum Israëlitis ex Egypto, anno 1520. Ab urbe Roma primò condita, anno 752. Imperii Octaviani Augusti, anno 42. Cum scilicet totus tunc orbis in plena esset pace, Princeps Pacis in mundum advenit.

Anni Christi à Chronologis computari solent fere à Kalendis Januarii, vel à fine Decembris, quo tempore Christus orbi natus

tus est. Horum annorum numerus, ordo decursus, res gestæ, constant satis ex Historia Evangelica, & ex serie sequentium huc usque Pontificum, Conciliorum, Imperatorum, & præcipuis singulorum gestis, quæ partim hæc infra, partim alibi de Pontificibus &c. in hoc Tomo exhibentur.

Tota Christi Genealogia in ipsis Sacris Litteris ordine recensetur in libro Generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham &c. Matthæi cap. 1.

ARTICULUS II.

MONARCHIA SACRA

Urbis Romana, Pontificum, Conciliorum, & variis Urbis Status.

DE anno conditæ Urbis Romæ discrepat Varro, & Cato, qui Fastos Urbis conscripserunt. Sed Cato non nisi anno unico Varrone seriùs conditam tradit. Itaque cum Varrone cui plerique adherent dicamus, facta fuisse Urbis Romæ fundamenta anno Iphiti 23. sive anno 3. sextæ Olympiadis post bimestre finituro, die 11. Kalendas Majas, id est, 21. Aprilis, ipso nempe festo Palis quæ apud illum populum fuit Dea Pastorum: censetur ille esse annus circiter 3233. ab Orbe condito.

Urbis Romæ fundamenta jecit Romulus, ætatis suæ anno 18. cum tunc eclipsis esset solis in Tauro existentis, uti tradit Plutarchus, & Mathematici quidam veteres.

Reipublice deinceps Romæ variis Status fuere. Primus ab Urbis conditæ anno 3. Olympiadis sextæ, usque ad annum 3. Olympiadis 67. per annos scil. 244. sub Regibus fuit.

Horum Rex primus fuit ipse Romulus per annos 37. cum unius anni inter-regno.

Successere Numa Pompilius per annos 43. Tullus Hostilius, per annos 32. Ancus Mar-

tius, per annos 24. Lucius Tarquinius Priscus per annos 38. Servius Tullius, per annos 44. Lucius Tarquinius Superbus, per annos 25. Septem igitur primi Reges per annos 244. Romæ dominati sunt.

Secundus Urbis Status fuit à Tarquinio & Regibus deinceps fugatis per L. Junium Brutum, & Lucium Tarquinium Collatinum, qui fuerunt primi Romani Consules, aliique deinceps ab anno 3. Olympiadis 67. usque ad annum 4. Olympiadis 182. quo de muni Julius Cæsar Dictaturam sibi perpetuam vindicavit. Et sic stetit regimen Romanum per annos 461. Quo tempore extincto Antonio & Cleopatra, Augustus Cæsar liberam integramque Monarchiam adeptus fuit: atque ita deinceps ab expulsiis Regibus per annos 480.

Tertius itaque Urbis Status fuit sub Imperatoribus, ab anno primo Monarchiæ Augusti Cæsaris, usque ad Augustulum Imperatorem, quando Imperium Romanum Occidentale incidit in manus Odoacris Regis Erulorum, anno Urbis conditæ 1228. & à Christo nato 476. Floruit igitur Roma sub Imperatoribus per annos 504. Exinde fuit partim sub Regibus, partim sub Exarchis Græcorum Imperatorum per annos fere 324. Nempe usque ad Imperium Caroli Magni, qui an. Christi 800. die ipso Natalis Domini creatus est Romæ novus Romanorum in Occidente Imperator: mansitque in posteris Francis Imperium ad annum Christi 920. Tunc enim transiit Imperium à Francis ad Saxones, aliosque Germanos.

Actandem an. Chr. 1273. per Rudolphum Haspurgensem Comitem, pietate singularem, ad Domum Austriacam delatum est Imperium, in qua per continuatam poene Imperatorum successionem hodieque perseverat.

Singulare exemplum mutabilitatis potentie humanæ est, quod hæc ipsa Roma, orbis & Imperii caput, successu temporum, semel fuerit à Gallis incensa, semel ab Alarico capta, iterum capta à Genserico, iterum à Belisario, iterum leporis tantum

occasione intercepta, uti in ipsa Urbis Romana historia distinctè traditum reperitur.

Orientalis autem Græcorum Imperium (à morte Constantini Magni ab Occidentali separatum anno Christi 341.) tandem potentia Turcarum invalescente sublatum, extinctumque fuit, anno Christi 1452.

Turcarum autem Reges, & Imperatores ab initio hi fuerunt.

Primus fuit *Othomanus* filius Regis Artoguli, qui per occasionem discordiarum inter avum & nepotem Augustos, exculso *Andronico* Palæologi filio, magnam *Asie* partem subegit, circa annum Christi 1300. mansitque deinceps omnibus Turcarum Regibus nomen Othomani.

Orchanus Othomano genitus anno 1328. qui occupavit Nicæam, ipsamque Nicomediam Bithiniæ caput.

Succellit his *Amurathes* I. anno 1339. *Bajazethus* anno 1381. *Isabegus* anno 1398. *Emir Suliman* anno 1398. *Moses Gilibi* anno 1414. *Mahomet* anno 1414. *Amurathes* II. anno 1421.

Mahometes II. qui dicitur Turcarum Imperator primus, anno 1451. *Bajazethus* II. anno 1481. *Selimus* I. anno 1514. *Sulimanus* an. 1520. *Selimus* II. anno 1566. *Amurathes* III. anno 1575. *Mahometes* III. anno 1595. *Achmat*, sive *Amath* anno 1604. *Mustapha* anno 1617. *Osman* anno 1618. *Mustapha* iterum, anno 1622. *Amurathes* IV. anno 1623.

Successio autem ac series omnium Imperatorum Romanorum à principio ante Christum in hodiernum diem hæc fuit.

C. Julius Cæsar proclamatus dictator perpetuus anno Urbis conditæ 705. imperavit annis pænè 5.

Cajus Cæsar Octavianus Augustus, casu Julio Cæsare, succellit, Urbis conditæ anno 709. ac diutissime imperavit, annis 57. mensibus 5.

Tiberius Cæsar, à die 19. Augusti quæ obiit Augustus anno Urbis conditæ inchoante 767.

Cajus Caligula 16. Martii, quæ Tiberius obiit, anno Urbis 789. *Claudius* à die 1. Februarii quæ obiit Caligula, anno Urbis 793. *Nero* à morte Claudii, Urbis conditæ anno 807.

Galba, à die qua se occidit Nero 13. Aprilis, Urbis anno 820. *Otto*, à die qua obiit Galba, Urbis anno 821. *Vitellius*, à die obiit Ottonis, quæ fuit 25. Januarii, Urbis anno 821.

Vespasianus, à die ult. Septembris qua sublatu vitel. Urbis anno 822. *Titus* filius successit, Urbis anno 830. inchoante.

Anno autem *Vespasiano* secundo 8. Septembris, Urbis conditæ anno 823. *Ierosolyma* per *Titum* expugnata est, & simul *Judæorum Synagoga* sepulta, Regno Christi in perpetuum succubuit, juxta Prophetarum vaticinia.

Post *Vespasianum* & *Titum* secutus est *Domitianus*, *Nerva*, *Trajanus*, alique Imperatores varii generis, & fidei, maxime Græci, numero circiter *Quinquaginta*: usque ad *Constantinum Magnum*, suscepta primum, & defensa, & propagata deinceps Religione verè maximam.

Secuti sunt in Imperio & in fide non pauci, *Crispus*, *Constantinus*, *Constantinus* II. *Constans*, alique Imperatores numero circiter *Triginta quinque*: usque ad *Carolum Magnum*, de quo, ejusque in Imperio successorum in hunc usque diem, nos jam infra ordine agemus.

De omnibus quoque Pontificibus Romanis à *D. Petro* ad hunc *Innocentium* XI. tractatur supra in hoc Tomo 1. Tract. 1. qu. 7.

De omnibus etiam Conciliis Generalibus Ecclesiæ, & rebus in singulis præcipue tractatis, *Ibidem* expositum reperies.

ARTICULUS III.

MONARCHIA SÆCVLARIS

Imperatorum, ac Regum Christianorum, cum Eventibus ac gestis aliquot præcipuis,

Ordine successionis ad nostra usque tempora breviter exposita.

Monarchiam sive Hierarchiam Ecclesiasticam singulorum Pontificum, ac Conciliorum, cum rebus præcipue gestis, expositam habes in hoc, Tomo 1. tract. 1. quæst. 7. in fine, ut supra indicavi. Hic ad perfectam in eo genere scientiam, Monarchie etiam Sæcularis ordinem, successionem, res, & tempora, ad commodissimum compendium studiosè redacta, apponimus: cujus notitiæ usus solet esse frequentissimus, & Doctrinæ tam Theologicæ, quam Historicæ necessarius. Quod si quis aliqua hic notata latius nosse cupiat, facilis est hinc ad *Annales* recursus: Neque nos ordinem rerum, ac temporum hic ad amissum notatum esse profitemur, cum in variis ipsi Chronologi non conveniant, & accedant aliquando Typographici errores, ut antea monui.

IMPERATORES OCCIDENTIS.

A Sæculo post Christum VIII. inito ad sec. IX.

Carolus Magnus, Imperator, anno Christi circiter 800. filius fuit Pipini Regis Francorum, & ipse Rex celebratissimus: Imperavit annis 14. Sub eo restitutum Imperium Occidentis. Imperio Orientis, sive Græciæ, Leo Armenus tunc imperavit.

Ludovicus Pius, Caroli Frater, imperavit annis 27. à filiis suis captivus, post 6. menses restitutus.

Lotharius Pii frater, annis 15. Ludovi-

cus II. Lotharii Filius annis 20.

Carolus Calvus, Ludovici patruus, annis 2. Ludovicus III. annis 20.

Carolus Crassus, Ludovici germ. Regis frater, annis 7. Arnulphus, nothus Carolomanni annis 12.

Hoc sæculo facta traditur translatio Saxonum factiosorum, per Carolum Magnum, in Belgium, Brabantiam, ac Helvetios. Sicilia per Saracenos occupata, anno 820. Comitatus Flandriæ institutio, anno 866. Exordium Regni Burgundici & Arelatensis, anno 890. Ab Arnulpho Imperatore Christiano cesa in prælio Danorum Ethnicorum centum millia, ex Christianis vix unus alterus desideratus. Lunæ defectio ter contigit intra unum annum, Solis semel, anno 808. In Gallia cecidit Grando stupendæ magnitudinis, & Gelu ex aère 15. pedes longum, & sex latum, an. 825. Ingens terræ motus, & mugitus, an. 862. In agro Brixiano pluvia sanguinea per triiduum, an. 869. Gallia per Locustas horrendè depopulata, & secuta pestis quæ ibi tertiam hominum partem extinxit an. 876. Pons supra Rhenum per decem annos constructus, & longus ad passus quingentos, intra 3. horas conflagravit.

Propagatio Fidei in Dania, in Dalmatia, ad Slavos, in Saxonia, Hungaria, Bulgaria, Russia, Normannia, Moravia. Canonizationis Iolemnitas inducta. Usus Campanarum apud Græcos. Tituli Cardinalium. Festum omnium Sanctorum sub Gregorio IV. Adisulphus Rex Angliam Ecclesiæ vestigalem fecit

Oo 3 argen-

argenteo nummo in singulas familias dictas D. Petri. *Academia* Parisiensis erecta sub Carolo Magno, Consilio Alcuini, quatuor ibi præcipui Doctores, Rabanus, Alcuinus, Claudius, Jo. Scotus, omnes fuisse Bedæ discipulos tradit Vincentius in speculo.

A sæculo Christi IX. ad X.

Ludovicus IV. Arnulphi Frater, Imper. annis 6. in quo desit stirps Carolina. In Græcia tunc imperavit Constantinus VIII. annis 49. postea alii.

Conradus, imperavit annis 7. dux erat Franconia.

Henricus, Ottonis Saxonis F. annis 20.

Otto I. Henrici F. annis 37.

Otto II. annis 10. Otto III. annis 18. fuit Ottonis II. frater, puer 10. annorum.

In hoc Sæculo, datum initium Regni *Navarrie*; anno 912. Regni *Aragonici* an. 915. *Castella* Legionensi jugo se subducit. *Burgundia* Imperio adjecta anno 945. *Lotharingici* Principatus initium an. 981. Ducatus *Saxonici* an. 970. Comitatus *Sabaudie* in Beraldo Saxone, an. 998. *Normanni* per Britones omnes casti.

Genus fons sanguinis largissimè fluens an. 955. Et *Sol* per multos dies visus est sanguineus, an. 940. Soles gemini per biduum visi, & acies in cælo confluentes, an. 979. *Incendium* celebre & horrendum montis *Vesuvii* Christi anno 993.

Imperium Romanum ad Germanos devolutum an. 960. *Electores* Imperii datum jus suffragii à Gregorio V. Pont. *Matatio* nominis in electis ad Pontificatum traditur primum usurpata in Joanne XII. qui antea Octavianus dictus.

Propagatio Fidei singularis facta in *Polonia* cum Miecislao Principe, uti & in *Moscovia*, *Prussia*, *Bohemia*, *Norvegia*, & *Dania* iterum. Ac rursus *Hungari* per Stephanum I. Regem, ejusque patrem Geisam nomine.

A sæculo Christi X. ad XI.

Henricus II. Dux Saxonie imperavit annis 11.

Conradus II. Dux Franconie imper. annis 15.

Henricus III. Conradi frater, & gener Canuti Regis Daniae & Angliæ, imper. annis 6.

Henricus IV. filius Henrici III. imper. annos 50.

In hoc sæculo, *Persie* dominatum Turcæ invadunt & occupant, & *Babyloniæ*, & totum ferè orientem. Initium ponitur Regni *Scotie*, & Regni *Sicilie* anno 1098. Et *Hierosolyma* Saracenis adempta, anno 1099. Floruit Godefridus *Bullonius*, meritò dictus, Hercules Christianus. *Sexcenta Scytharum* millia profligata divinitus precibus Constantini Ducis, ac populi, anno 1055. *Nubes* ingens supra *Belgium* soluta multos mortales immergit, an. 1014. *Cometes* in trabis specie per quadrimestre visus an. 1016. *Terræ motus* per biennium in *Bithinia*. *Nix* cadens tam copiosa ut arbores rumperet an. 1047. Per *Angliam* ex condito, *Dani* uno impetu casti an. 1011. *Locustæ* in Oriente solem obumbrant copiâ immensâ, an. 1095.

Propagata ulterius fides in *Pannonia*, & in regno *Toletano*, an. 1088. Reparata fides apud *Hungaros* per Andream Regem: uti & in *Pomerania* Boleslao III. adigente.

A sæculo Christi XI. ad XII.

Henricus V. filius Henrici IV. quem ab Imperio remotum impie tractavit: & cum Pontifice circa bona Ecclesiastica lites habuit, ab hoc excommunicatus, sed Pontifici postea reconciliatus; *Spiræ* sepultus: imperavit annis 20.

Lotharius Saxo, Coronatus Aquiligrani 13. Septembris, Innocentium Papam ejectum restituit, & urbes imperiales occupavit: imperavit annis 14.

Con-

Conradus III. Sueviæ dux, electioni ipsius contradicente Henrico Bava, qui ab Imperatore proscriptus: imper. annis 3.

Fredericus Barbarossa sive Auobardus, Conradi Suevi ex fratre nepos. In Italia magna bella confecit, & Mediolanum evertit. Ab eo Roma capta, & Papa Alexander fugatus. Obiit in expeditione Saracénica: imperavit annis 37.

Henricus VI. frater Frederici, dictus Asper ob severitatem. Siciliæ regnum recuperavit. In Palestinam exercitum misit, absque successu, imperavit annis 8.

In hoc Sæculo *Portugallia* coepit fieri regnū an. 1179. *Dani* & *Silani* à Lothario Imp. subacti an. 1133. Per *Tartarorum* eruptionem variæ septentrionis Provincie occupatae, an. 1188. *Creta insula*, Venetis vendita, an. 1195. *Soles gemini* conspecti, an. 1105. & acies cælestes in aère, an. 1109. *Terræ motus* in Italia villam unam alio transtulit, an. 1117. *Ravennæ* cecidit *pluvia sanguinea* an. 1113. In *Belgio* effusio Oceani per 12. milliaria cum ingenti hominum clade, an. 1164. *Theologia Scholastica* per Petrum Lombardum in novam & meliorem formam redacta. *Hierosolyma* à Soldano recepta: crux Christi ab eo male tractata. In *Palestinam* pro juvandis Christianis expeditionem suscepit Fredericus Imp. Philippus Rex Gallicæ, & Henricus Rex Angliæ cum filio Richardo, Cruce susceptâ. Hoc tempore prodit Opus celebre dictum, Decretum Gratiani. Varii *Ordines Religiosi* initium sumpserunt, *Præmonstratenses* an. 1110. *Guilielmitæ* 1124. *Templarii* milites, 1118. *Hospitalarii* S. Joannes Hierosolymitani, qui nunc Melitenenses 1119. *Equites* S. Lazari, & *Calatravæ* 1158. S. Jacobi 1190. *Alcantaræ* 1176. *Teutonici* Mariani 1190.

Propagatio Fidei in Gothia cum suo Rege, in Livonia cum Cota Rege per S. Menardum: Rursus in Pomerania: in Finlandia per S. Henricum Episcopum & martyrem. Hoc sæculo floruit S. Bruno Carthusianus, an. 1115. S. Norbertus an. 1135. S. Hildegard-

is anno 1148. S. Benedictus, pontium constructor Avenione, & Lugduni anno 1177. S. Thomas in Anglia Archiepiscopus Cantuariensis, qui pro jure Ecclesiæ Romanæ gladiis impiorum occubuit, anno 1170.

A sæculo Christi XII. ad XIII.

Otto IV. Ducis Saxonis Henrici Leonis filius, coronatus Imperator Aquiligrani, imperavit an. 4.

Philippus, Henrici IV. frater, Anticæsar Moguntia coronatus, imperavit an. 9.

Fredericus II. Dux Sueviæ, contra Ottonem, nepos fuit Frederici primi, imperavit an. 33. Otto derelictus ab omnibus, moritur Brunsvigæ.

Conradus IV. hic ab aliquibus notatur His temporibus 7. imper. Electores constituti.

Richardus frater Regis Angliæ Henrici III. Imperatorem ab aliquibus: ab aliis Principibus eligitur Alphonso Rex Hispaniæ, qui sponte abdicavit. Richardus ferè omne tempus in Anglia ab electione consumit, detentus seditionibus & intestinis bellis, ibique moritur. Interea status imperii hoc tempore multum turbatus fuit.

Rodolphus I. Habsburgensis Comes, Pater Alberti I. Austriaci, imperavit annis 17. mensibus 9. Ottocarum Bohemiæ Regem rebellem vincit: Papæ Ravennam & Romanam concedit.

Adolphus Nassovius, imper. annis 6. obnitente Alberto Austriaco, à quo in prælio occisus, ita Cuspinianus.

Albertus Austriacus, Rodulphi filius, per conjugium Elisabethæ acquirit Exarchatum Austriæ, Comitatum Tyrolis ex Goriciæ, imperavit annis 10.

Hoc sæculo Imperium Orientale Latinis obtingit, Imperii *Trupezantini* initia. Ducatus *Brabantie* ex Lovanii Comitatu. *Latini Orientis* imperio dejecti post 55. an. Austria, Stiria, Tirolis, & Carinthia Rudolphi Imperatoris Austriaci familiæ cedunt, moxq; Burgundia, atq; Bohemia. Cōflictus *Tornacensis* Gallis admodum

modum creverunt. *Mons* in Burgundia à montibus *dehiscens* multa rusticorum millia opprimit.

Joannes Papa ante dictus Petrus Hispanus, Religiosorum habitus Hostis, post octimestrem Pontificatum obteritur ruinâ domus quam inhabitabat. In Sicilia interfectio mira Gallorum, dicta, *Vespera Sicule*.

Tartaria, cum Cassalia instructionem de fide accipit. Pulsatio *cimbane* in consecratione, & salutatione Angelica. *Magisterium*, sacri Palatii institutum. Carmelitæ Europæ peculiariter innotescunt: & emergunt *Ordines varii*, Dominicani, Trinitarii, Franciscani, Moniales Sanctæ Claræ, Sylvestrii, Eremitæ S. Augustini in unum coacti, Servitæ, Cælestini.

Concordantie bibliorum confectæ & editæ. Pileus rubeus *Cardinalibus* in Concilio Lugdunensi attributus primum. *Bella sacra* varia per S. Ludovicum, & alios *Judeorum* ex Gallia expulsio primum. Domus Deiparæ *Lantretii* asportata. S. *Bonaventura* hac ætate floret. Guilielmus de S. Amore scribit contra Mendicantes, & à Papa Hereseos damnatur. Circa annum 1270. S. *Thomas Aquinas* florere coepit in Italiâ, discipulus Alberti Magni.

A sæculo Christi XIII. ad XIV.

Henricus VII. Luxemburgius, dotibus animi excellens; veneno enecatur: imperavit annis 5.

Ludovicus Bavarus, ex dissentiente Cæsarium electione bellum civile ortum, quod gravissimè Germaniam afflixit: imperavit annis 33.

Carolus IV. Joannis Regis Bohemiæ filius, Henrici Luxemburgii Imperatoris nepos: quamvis tres alii successivè contra eum electi fuerint, tandem tamen Imperium solus obtinuit, imperavit annis 32.

Wenceslaus Caroli IV. filius, Rex Bohemiæ, imperavit annis 22.

Hoc sæculo *Academia Senensis* à senatu Midend. *Academia Coloniensis* confirmata à

Pontifice Urbano VI. etsi antea gymnasium diu fuit. *Academia Erfordiensis* à Dageberto Rege, & Bonifacio IX. confirmata.

Othomanici imperii initia anno 1300. Alphonsus XI. Hispanus 450. millia *Saracenorum* cecidit, viginti dumtaxat Christianis desideratis. *Tamberlanes* Tartarus ductis duodecies centenis millibus, Bajazetem Turcam profligat, cæsis 140. hominum millibus. *Terræmotus* quadragenarius urbes 26. prostravit in *Pannonia*. *Mare Flandricum* ruptis aggeribus multa oppida mergit. *Pestis triennis* & universalis, mediam hominum partem destruit. *Amurathes* trigies ac septies hostium suorum victor, à servo demum confoditur.

Propagatio Fidei. Lithuania, & Jagello ejus Princeps, Samogitii, Cumani, Botzenles, Lippenles, Patrimi & Vicini, annitente Ludovico Ungaro, fidem amplexi sunt. *Christianissimo Regi* data facultas sub utraque specie communicandi. *Jubilæi* mutata celebratio in singulos 50. annos per Clementem VI. Reductio alia Jubilæi ad annum 30. per Urbanum VI. an. 1344. Instituitur militia *Periscelidis* in Anglia. Clemens V. sedem Pontificiam *Avenionem* transfert. Templarii extincti sub Clemente V.

A sæculo Christi XIV. ad XV.

Rupertus sive Robertus Palatinus, imperavit annis 10. His temporibus Italia passim coepit jugum Germanici imperii excutere.

Sigismundus Caroli IV. filius Rex Ungariæ; inducit Concilium Constantiæ, imperavit annis 27.

Albertus Austriacus Sigismundi gener, Rex Bohemiæ & Ungariæ; imperavit annis 2.

Fredericus III. Archidux Austriæ, imperavit annis 54.

Maximilianus Frederici III. filius, imperavit annis 12.

Hoc sæculo *Imperium Orientis* transit ad Tur-

Turcas. *Constantinopolis* capitur à Mahomete 2. *Sabaudie Dux* ex Comite. Neapolis transit ad Arragonios *Thessalonica* erepta Venetis. *Saraceni Granata & Hispania universa* anno 1474. depulsi. In Hispania *Terre motus* multa oppida evertit. *Mare ad Dardracum* hominum supra centum millia, & eorum greges infinitos perdit ruptis aggeribus. *Jubilæi* ad 25. annum reductio per Paulum 3. Hoc tempore propagantur Canonici B. Laurentii Justiniani vulgò Apostolici: Fratres mendicantes S. Hieronymi, Congr. Salvatoris, seu Florentini: Ambrosiani, Minimi, Ordo S. Mauritii in Sabaudia. Ordo S. Michaelis in Gallia, Equites Velleris Aurei sub auspiciis B. Virginis & S. Andrea. Familiarum *Judaicarum* 24. millia pulsa ex Hispaniis. *Inquisitio Hispanica* instituta. *Academia Herbipolensis*, *Salmantica* in regno Castellæ confirmata dicitur, cum ante hac quoque floreret, erecta ab Alfonso VIII. *Academia Lipsensis* è Pragensi ob dissidium Germanorum cum Bohemis, confirmatur à Pontifice Alexandro VI. *Academia Lovanicensis* in Brabantia à Papa Martino V. confirmata. *Arts Typographica* excogitata à Joan. Gutenbergio Argentineni, publicatur Moguntia primum, deinde Argentina, inde traducitur Neapolim, & Romam anno 1442.

A sæculo Christi XV. ad XVI.

Carolus V. eligitur Imperator 28. Junii circa annum 1520. Prælio vincit & capit Franciscum primum Gallia Regem, postea dimittit. Obsidio Viennæ à Solymanno Turca. Trajecit in Africam Carolus, sed sine successu: feliciter in Germania pugnat cum Protestantibus. Sophi Turcarum 400. millia cædit. Carolus imperavit annis 38.

Ferdinandus I. Caroli V. frater, imperavit annis 6.

Maximilianus II. Ferdinandi frater, imperavit annis 12.

Rudolphus II. Maximiliani II. frater pa-

renti defuncto 12. Octobris anni 1576. in Imperio succedit: imperavit annis 35.

Hoc sæculo *Hungaria & Bohemia* transit ad Austriacos: *Arabia felix* à Solymanno occupatur, & *Cyprus*. Defectio Batavica incepta an. 1572. *Maris in Anglia* retrocessio magna, & mons loco motus evulsis arboribus. *Cassiopeæ stella* nova apparet: quinque simul soles: sol obscuratus. *Locustæ* solem inumbrant in maxima Europæ parte. Maria Scotia Regina barbarè securi percussa sub Elizabetha Angliæ Regina.

Hoc etiam sæculo vixit S. *Franciscus Xavierius* Indiarum Apostolus. S. *Ignatius de Loyola* Fundator Societatis Jesu. S. *Carolus Borromæus* Cardinalis. S. *Theresia*. S. *Philippus Neri* Fundator Oratorii. *Indiæ Orientales & Occidentales* per variorum Ordinum Regulares, Japoniæ regnum per S. Franciscum Xavierium fidei lumine illustrata. *Hæreditarius Catholicus Regis* Titulus Ferdinando Hispano concessus à Julio II. vel potius restitutus. Titulus *Defensoris fidei* datus Henrico VIII. Anglo à Leone X. Emerferunt Theatini, Capucini, Clerici Regulares S. Pauli, Societatis Jesu, Congregatio Oratorii S. Phil. Nerii. *Rhodus* insula amissa. *Humiliati* extincti à Pio V. *Melita* graviter & diu à Solymanno frustra tentata. *Cyprus* Turcæ cedit.

Legatio *Aethiopica* ad Pontificem, anno 1524. item *Japonica* anno 1585. In *Indiis Orient. & Occidentali* obiere pro Christi fide ex Dominicanis, Franciscanis, & Societatis Jesu hominibus plurimi. In *Anglia* sævitur in Catholicos sub Henrico, & Eduardo regibus, & Elisabeth Regina. *Prodiervunt Hæretici*, Martinus Lutherus, Petrus Martyr, Carolstadius, Oecolampadius, Libertini, Zuinglius, Joan. Brentius, Martinus Bucerus, Joannes Calvinus, Ubiquitarii, Theodorus Reza, Deistæ sive Trinitarii, Infernales, Invisibiles. Coepit & schisma Anglicanum, tandem Hæresi conclusum, ob negatam à Romano Pontifice dissolutio-nem Matrimonii, anno 1535. Concilium
Pp Tri-

Tridentinum Generale sub Paulo III. Julio III. & Pio IV.

A sæculo Christi XVI. ad XVII.

Matthias, Ungariæ & Bohemiæ Rex, eligitur Imperator Francofurti 14. Junii, coronatur ibi cum Anna conjuge: imperat annis 6. mensibus 9. Agit cum Ungaris de successione Ferdinandi Austriaci in eo Regno, Ferdinandus coronatur in eo Regem Ungariæ. Consilarii Cæsarei Pragæ à fenestra præcipitantur: ordines se excusant: moritur Matthias Imperator.

Ferdinandus II. Francofurti electus coronatur 30. Augusti, imperat an. 17. mensibus 9. Instituitur nova liga Catholicorum. Cæsar Ferdinandus electionem Palatini irritam pronuntiat.

Spinola Magnis copiis ingreditur Palatinatum, & miros in eo facit progressus. Prælium Pragense in quo vicuntur Bohemi à Bavaro. Palatinus cum conjuge & familia à Bohemia profugus, primo Uratislaviam venit, postea in Bataviam, postea Palatinus elector, & aliqui viri Principes à Ferdinando proscribuntur. Proceres Bohemi magno numero capitalibus suppliciis afficiuntur Pragæ. Ferdinandus Imperator jus electorale Frederico Palatino ademptum, in Maximilianum Bavatum transfert Ratisbonæ. Ferdinandus II. fidem Catholicam late per Germaniam restituit.

Ferdinandus III. succedit Patri an. 1637. 14. Februarii: imperat annis 20. mense uno, Moritur 2. Aprilis anno 1657.

Leopoldus, nunc Cæsar, Ferdinando Patri in Imperii throno successit, qui dum anno 1684. hæc scribo, à morte Patris annis 31. feliciter imperavit.

Electores Imperii,

Septem lege ordinaria sunt Electores Imperii, sed accessit octavus per hoc quod summo Palatino successerit Bavarus, ac postea etiam Palatinus in gratiam & Electoris mu-

nus receptus fuerit.

Sunt autem hi octo Electores partim Ecclesiastici partim sæculares, Moguntinus, Coloniensis, Trevirensis, Rex Bohemiæ, Bavarus, Palatinus, Saxo, Brandenburgicus.

Ex his, tres primò hic nominati sunt Ecclesiastici, tres postremi sunt heterodoxi: reliqui omnes sunt orthodoxi. Hi omnes simul ex pluralitate suffragiorum jus habent eligendi Imperatorem.

Hoc sæculo, & hucusque.

Inscripti sunt albo Sanctorum S. Isidorus, S. Ignatius de Loyola, S. Franciscus Xaverius, S. Theresia, S. Philippus Neri anno 1621. S. Andreas Corsinus anno 1629. S. Elizabetha Regina Lusitaniæ an. 1625. Penetrat fides ad Sinas per Patres Societatis Jesu, perruptis obstaculis immensis, anno 1637. inde hoc anno 1684. adest P. Phil. Couplet Mechliniensis Procurator ut Socios quam plurimos, in Sinas adducat. Florent. anno 1600. Pœnitentes tertii Ordinis S. Francisci. Mauri plenè pulsi ex Hispania. Turcarum vis ingens fusa ac cæsa ab exercitu Polono. Miraculosa incorruptio 24. sacrarum Hostiarum in Collegio Complutensi Societatis Jesu. Ostenda subigitur quadrima obsidione, cum intra eam mortalium supra 72. millia cecidissent. Adena post cæsa Turcarum 30. millia Persis cedit anno 1605. Rupella domita 1628. Adolphus Gustavus Sueciæ Rex pugnans perit an. 1632. Albertus Dux Fridlandiæ, Egræ cæsus anno 1633. Celebris pugna Nortlingana. In Anglia pestis horrenda Londini maximè an. 1603. Nascitur in Hispania Carolus II. anno 1661. 4. Novembris, qui nunc feliciter regnat. Nuptiæ illius cum filia Ducis Aurelianensis an. 1678. die 26. Julii Imperatori Leopoldo nascitur Princeps 4. Augustus 1678. Pax inter Hispanum & Gallum Aquigrani an. 1668. 2. Junii.

In Anglia in Regem Carolum I. cum Parlamento insurgit Oliverius Cromwellus, Regem curat publicè lictoris manu obtruncari anno

anno circiter 1653. die S. Apolloniæ: postea Cromwellus Regni Protector Hiberniam invadit, ac miserè lacerat. Moritur ille 2. Septembris anno 1658. succedit modico tempore filius ejus Richardus, Generalis Munck potentiam nactus curat ex Belgio ad Regnum paternum evocari Carolum II. qui anno 1661. 8. Julii Londini coronatur.

Anno 1683. Cum Teckelio in Hungaria Rebeli, Turcarum ducenta millia Viennam arctè obsident die 8. Julii. Sed post duorum mensium obsidionem, virtute & gloriâ

perpetuâ Gubernatoris Sterrenbergii, Principis Lotharingici, & Regis Poloniæ, cum Dei ope singulari obsidio soluta est, plerisque Turcarum cæsis, fugatis &c. captis, uti numerantur, quingentis Tormentis bellicis, Tentoriis ultra sexaginta millia, Camelis sexcentis, Equis & curribus ultra decem millia. In decursu victoriæ occupantur à Cæsarianis urbes præstantes Barcam, & Strigonium: faveat porro hisce rei Christianæ progressibus Potens, & Clemens Deus.

ARTICULUS IV.

REGES HISPANIÆ

Ordine successionis per 12. postrema Sæcula.

Ab anno Christi 400. inito, ad 500.

1. **A**Dolphus, ex gente Visigothica, regnavit annis 6.
2. Sigericus, annis 7. 3. Vallia, annis 13.
4. Theodoricus, annis 23. 5. Theorismundus annis 23.
6. Theodoricus II. annis 33. 7. Alaricus, annis 43.

Ab anno Christi 500.

8. Amalaricus, annis 5. 9. Theuda annis 17. 10. Thaudefegillus, annis 3.
11. Agila, annis 4. 12. Athanagildus, ann. 15.
13. Limba, sive Lieba, annis 2. 14. Levigildus, annis 13. 15. Recharedus annis 17.

Ab anno Christi 600.

16. Limba II. annis 2. 17. Vittericus, an. 6.
18. Gondemarus, annis 3. 19. Sisebutus, annis 10.
20. Recharedus II. mensibus 3. 21. Suintilla, annis 9.
22. Rachemerus, anno 1. 23. Sisenandus, annis 5.
24. Videsuindus, annis 10. 25. Recisuin-

us, annis 19.

26. Gamba, annis 8. 27. Eringius, annis 8.

Ab anno Christi 700.

28. Egicanes, annis 10. 29. Vitiva, an. 12.
30. Rodericus, cæsus à Mauris, annis 7.
- Reliquiæ Gotthorum à Mauris everforum Legione & in Aragonia regnant, donec sensim restituantur.

1. Pelagius, annis 15. 2. Favilla, annis 2.
3. Alphonfus, annis 19. 4. Froila, annis 14.
5. Aurelius, annis 6. 6. Sillo, annis 8.
7. Alphonfus II. cæsus, annis 31.

Ab anno Christi 800.

8. Ramirus, annis 7. 9. Ordonius, an. 9.
10. Alphonfus III. annis 46. 11. Garfias, annis 4.
12. Ordonius II. annis 8. 13. Froia an. 2.
14. Alphonfus IV. annis 17.

Ab anno Christi 900.

15. Ramirus II. annis 18. 16. Ordonius III. annis 6. 17. Sanctius Crassus, annis 12.
18. Ramirus III. annis 24. 19. Veremundus, annis 17.

20. Alphonsus V. annis 27.

Ab anno Christi 1000.

21. Veremundus secundus, annis 12.

22. Ferdinandus, annis 40. 23. Sanctius II. annis 8. 24. Alphonsus VI. annis 40.

Ab anno Christi 1100.

25. Alphonsus VII. annis 2.

26. Alphonsus VIII. annis 51.

27. Sanctius III. annis incertis. 28. Ferdinandus II. annis 31.

29. Alphonsus IX. annis 23.

Ab anno Christi 1200.

30. Henricus, annis 2. 31. Ferdinandus III. annis 36.

32. Alphonsus X. postea Imperator, an. 32.

33. Sanctius IV. annis 11. 34. Ferdinandus IV. annis 17.

Ab anno Christi 1300.

35. Alphonsus XI. annis 40. 36. Petrus Crudelis, annis 17. 37. Henricus II. annis 3.

38. Joannes I. annis 21. 39. Henricus III. annis 16.

Ab anno Christi 1400.

40. Joannes II. annis 47. 41. Henricus IV. annis 25.

42. Ferdinandus V. Catholicus annis 25.

Ab anno Christi 1500.

43. Philippus Primus, dictus Pulcher, Archidux Austriae, Dux Brabantiae &c. Filius fuit Maximiliani I. Imperatoris, & Mariae Burgundae: natus Brugis 22. Junii, anno 1478. Et anno 1496. in uxorem feliciter duxit Joannam Reginam Hispaniae, quae fuit filia secunda & haeres principalis Ferdinandi V. Regis Aragoniae, & Isabellae Reginae Castellae. Atque ita per Maximilianum, & hujus Philippi Connubia Belgium & Hispania ad Austriacos pervenerunt.

Hic Philippus Pater fuit Caroli V. & Ferdinandi Imperatoris, & quatuor filiarum quarum singulae ferunt Regibus conjugate, scil.

Eleonora primò Emanueli Regi Portugalliae, postea Francisco I. Regi Galliae. Elizabetha Christierno II. Regi Daniae. Maria Henrico II. Regi Hungariae & Bohemiae. Catharina Joanni III. Regi Portugalliae. Mortuus est anno 1506.

44. Successit illi prædictus Carolus V. illius nominis postea Imperator. Hic in uxorem duxit primò Isabellam filiam Emanuelis Regis Portugalliae, ex qua Philippus II. qui in regno successit: duxit deinde Mariam quae nupsit Maximiliano II. Imperatori & Joannam quae nupsit Principi Portugalliae, & peperit filium posthumum Sebastianum postea Regem Portugalliae. Ita hæc *Morerus*, cum variis.

45. Philippus II. illius nominis Rex Hispaniae, Primam uxorem habuit Mariam Joannis Portugalliae Regis filiam quae ipsi Carolum genuit, & quâtriduo post partum decessit. Secundam itidem Mariam Henrici VIII. Angliae Regis filiam, ex qua nullos liberos suscepit. Tertiam Elizabetham Henrici II. Galliae Regis filiam, ex qua duas filias suscepit Isabellam Claram Eugeniam, quae Alberto Archiduci Austriae nupsit, & Catharinam quae Carolo Emanueli Duci Sabaudiae. Quartam Annam Austriae neptem suam ex Maximiliano II. Imperatore patruæ suo, & Maria sorore sua, quae ipsi genuit Ferdinandum & Didacum maturè defunctos, & denique Philippum III. qui illi successit. Obiit autem Philippus II. Anno 1598. 13. Septembris, ætatis suae septuagesimo secundo, Regni autem quadragesimo secundo.

46. Philippus III. Hispaniarum Rex duxit in uxorem Margaritam Austriacam anno 1598. quae ipsi anno 1601. peperit Annam Mariam Ludovici XIII. Galliarum Regis postea conjugem: & anno 1605. Philippum Dominicum: & postea Carolum, atque Ferdinandum Cardinalem, & denique Mariam. Obiit autem Philippus III. anno 1621. 10. cxxi. mense Martio.

47. Philippus IV. Patri successit, duxitque in

in uxorem Elisabetham Henrici IV. Magni, Regis Galliae filiam &c.

48. Successit illi Carolus II. nunc reg-

nans, cui benedicat Dominus.

De ipsa Hispania vide quædam Notabilia infra in Divisione Europæ p. 310.

ARTICULUS V.

REGES GALLIAE

Ordine successionis, & annorum Regiminis per 12. Secula.

Ab anno Christi 400. inito, ad 500.

Primæ stirpis *Marovingiorum* 1. Pharamundus, rexit Rex Galliae annis 8. 2. Clodomirus, an. 20. 3. Meroveus an. 8. 4. Childericus, an. 23. 5. Clodoveus, an. 30.

Ab anno Christi 500.

6. Childebertus, an. 47. 7. Clotharius, an. 5. 8. Caribertus, an. 9. 9. Chilpericus, an. 14. 10. Clotharius II. annis 44.

Ab anno Christi 600.

11. Dagobertus, annis 16. 12. Clodoveus II. annis 18. 13. Clotharius III. annis 4. 14. Childericus II. annis 8. 15. Theodoricus, annis 11. 16. Clodoveus III. annis 4. 17. Childebertus II. annis 17.

Ab anno Christi 700.

18. Dagobertus II. an. 5. 19. Chilpericus II. an. 3. 20. Clotarius IV. an. 2. 21. Theodoricus II. an. 21. 22. Childericus III. an. 11.

Series stirpis Secundæ, quæ est Carolinorum.

1. Pipinus, annis 16. 2. Carolus Magnus, Imperator primus ex Francis, imperavit annis 14. Rexit an. 46.

Ab anno Christi 800.

3. Ludovicus Pius Imperator, annis 26. aut 27.

4. Carolus Calvus Imperator, annis 2. rexit annis 38. 5. Ludovicus Balbus, an. 1.

6. Ludovicus III. annis 5. 7. Carolus Crassus, annis 4. 8. Odo (Eudes) nomine tutoris, annis 10.

9. Carolus, Simplex dictus, annis 25.

Ab anno Christi 900.

10. Rodolphus, annis 13. 11. Ludovicus Transmarinus IV. annis 18.

12. Lotharius, annis 32. 13. Ludovicus V. anno uno.

Series stirpis Tertiæ, Capetorum.

1. Hugo Capetus filius Hugonis Magni qui moriens illum reliquit sub protectione Richardi 1. Ducis Normanniæ. Fuit primò Comes, & Dux, postea rebus summâ fortitudine ac prudentiâ gestis toti regno amabilis: ideoque mortuo Henrico V. dicto Faineant, aliquot mensibus à morte sui patris, Hugo Rex proclamatus est, & Rhemis coronatus anno 987. derelicto ex sanguine regio Carolo I. Duce Lotharingiæ Ludovici IV. filio. Mortuus est anno 997. ætatis anno 57. regni 10. & 3. mensibus.

2. Robertus Capeti filius assumptus est à patre vivente in Societatem regni, & regnavit universim annis 40. quorum 33. fuerunt post mortem patris: vixitque annis 60. dictus Rex Sanctus & Sapiens.

Ab anno Christi 1000.

3. Henricus Primus, filius Roberti, coronatus Rhemis anno 1027. quadriennio ante mortem parentis, & solus cepit regnare anno 1031. Vixit annis 55. & regnavit post mortem parentis annis 29.

P p 3

4. Phi-

4. Philippus I. filius Henrici primi natus anno 1053. Sub illo maxime cœpta tempore Guil. Conquestoris bella non sat fortunata cum Anglis: mortuus est anno 1108. postquam regnavit ad minus annis 49.

Ab anno Christi 1100.

5. Ludovicus VI. Crassus, annis 29.

6. Ludovicus Junior VII. annis 41.

7. Philippus Augustus A deodatus II. an. 44

Ab Anno Christi 1200.

8. Ludovicus VIII. annis 3. 9. S. Ludovicus IX. an. 44.

10. Philippus Audax III. an. 15. 11. Philippus Pulcher IV. an. 29.

Ab anno Christi 1300.

12. Ludovicus X. dictus Hutinus an. circiter 2. 13. Joannes I. 4. dierum.

14. Philippus V. Longus, annis 5. 15. Carolus IV. Pulcher, an. 7. 16. Philippus VI. Valefius, dictus Fortunatus, annis 22.

17. Joannes II. dictus Bonus, annis 14.

18. Carolus V. Sapiens, annis 16.

19. Carolus VI. an. 42. 20. Carolus VII. dictus Victoriosus an. 39.

Ab anno Christi 1400.

21. Ludovicus XI. annis 22. 22. Carolus VIII. an. 15. 23. Ludovicus XII. 24. Franciscus I. annis 32.

25. Henricus II. filius Francisci I. primò Dux Aurelianensis, postea Delphinus à morte fratris, natus anno 1518. successit in regno anno 1547. Illius tempore fuit prælium non faustum ad S. Quintinum, & aliud ad Gravelingam in Flandria: regnasse scribitur annis 32.

26. Franciscus II. anno 1.

27. Carolus IX. annis 14.

28. Henricus III. filius Henrici II. tertius, natus anno 1551. Victorias tulit de Hugonottis tempore Ducis Guisii: scribitur etiam coronatus fuisse Rex Poloniae. Mortuus est anno 1589. proditoriè & lethaliter vulneratus à quodam Jacobo Clemente dum litteras ab eo traditas perlegeret: regnavit 15.

annis, 10. mensibus.

29. Henricus IV. dictus Magnus, restitutor regni & pacis per plurima prælia feliciter gesta, postquam regnum esset per Ligistas & plures Principes miserè discriptum & ruinæ proximum: accepitque per sanguinis successionem titulum Regis Franciæ & Navarræ. Natus autem fuit anno 1553. ex Antonio Borbonio Duce de Vendome filio Caroli & Franciscæ de Alençon qui fuit Rex Navarræ per suam uxorem Joannam de Albret filiam Henrici Regis Navarræ, & Margarietæ sororis Francisci I. Regis: additque Moresus, illum descendisse linea directâ masculâ ex S. Ludovico Rege. Hæresim quam antea profitebatur, tandem abjuravit in Ecclesia S. Dionysii in manibus Archiepiscopi de Bourges 25. Julii an. 1593. consecratus Rex in Chartes non Rhemis, quod urbs hæc esset adhuc in Ligistarum potestate. Demum cum sub illo per decennium regnum pace gauderet, infamis ille Sicarius Franciscus Ravallac, cultro in Corpus Regis dum rheda per urbem Parisiensem veheretur adacto, mortem illi intulit toto regno deploratissimam. Vixit 56. annis & 5. mensibus, Regni sui Navarrici anno 38. & Francisci anno 21. Ex secundo suo conjugio cum Maria de Medicis filia Francisci Ducis de Toscanæ habuit tres filios & totidem filias, ex quibus Ludovicus XIII. ex aliis autem octo proles naturales, multum per varias suas familias postea celebres, uti hæc tradit & declarat Moresus, & plures alij historici.

Ab anno Christi 1600.

Ludovicus XIII. dictus Justus successit suo Patri Henrico Magno anno 1610. Desponsatus est Annæ Austriacæ Infanti Hispaniæ, & vicissim Elizabetha soror Regis Franciæ conjuncta est Infanti Hispaniæ qui postea Philippus IV. Ministrum regni habuit Cardinalem de Richelieu mortuum Parisiis an. 1642. ac varia etiam cum Rege Hispaniæ bella gessit. Mortuus est in ætatis flore 14 Maji an. 1643. eodem mensis die quo cœpit regnare.

nare. Vixit an. 41. mensibus 4. Rexit annis 32. completis. Post 23. annos connubii cum Austriaca genuit Ludovicum XIV. ejusque fratrem Ducem Aurelianensem, uti tradit idem Moresus, aliique ab eo fusè citati.

Ludovicus XIV. dictus le Grand, nunc

prosperè regnat.

Hæc postrema Familia dicitur per 700. ferè annos, per ramos sui varios, habuisse jam triginta Monarchas, ut tradit Ludovicus Moresus agens de familia Valefia, & Bourbonica.

ARTICULUS VI.

REGES ANGLIÆ

Præcipue posteriores ex Stuartica familia.

Regnum in Anglia primò constitutum est à Rege Egberto, ex Saxonia, subactâ totâ prænè Insulâ præter Scotiam, ac lege latâ ut eam deinceps inhabitantes tam Britanni, quam Saxones Angli dicerentur, Scotiâ exceptâ, uti tradit Genebrardus in Chronico ad Christi Seculum nonum.

Ante Egbertum prioribus sæculis varii Reguli variarum Provinciarum sive Comitatum in Anglia imperabant. Horum successivè fuerunt Reguli Kantix 18. Suffexiæ 5. Estangliæ 17. Essexiæ 15. Northumbriæ 9. Mercix 24. Westsexiæ 17. quorum postremus Hechbertus fuit.

Egbertus igitur totum regnum adeptus est, anno circiter Christi 801. quod tenuit ad annum 836. Ethelulfus successit an. 836. ad annum 857. Ethelbaldus anno 857. Ethelbertus anno 860. ad annum 866. Ethelredus ab anno 866. item Alfredus anno 900. Eduardus I. Adelstanus ab anno 923. ad an. 941. Edmundus I. ab an. 941. ad 946. Etwinus ab an. 955. ad 959. Edgarus ab an. 959. ad 975.

Anno 975. Sanctus Eduardus II. ad annum 979. Ethelredus ab an. 979. ad annum 1016. Edmundus II. ab an. 1016. ad 1017. Canutus I. ab anno 1017. ad an. 1035. Haroldus I. ab anno 1036. ad an. 1040. Canutus II. ab anno 1040. ad annum. 1042. Alfredus ab anno 1042. annum vix explevit. Sanctus Eduardus III. ab anno 1043. ad annum 1066. deinde Haroldus brevi tempore.

Guil. Conquestor.

Anno Christi 1067. Rex fuit Guilielmus I.

dictus Conquestor, qui fuit Dux Normanniæ & Londinum adveniens (inquit Mat. Parisiensis in Hist. Anglorum) in magna exultatione à Clero & populo susceptus, & ab omnibus Rex acclamatus, die Nativitatis Domini ab Arch. Eboracensi diadema suscepit, non à Cantuariensi. Varias Scotorum incursiones sustinuit. Initio regni Barbarico more Angliam tractavit, sed postea Christi fide susceptâ, viris sanctis ac religiosis, Regibus etiam Sanctis Anglia abundavit.

An. 1067. successit patri Guilielmus II. cognomento Rufus, cui pater moriens Angliam, filio autem Roberto Normanniam legavit. Varias postea suorum subditorum seditiones sustinuit, de quo Parisius ait: Erat ille suis nequam, alienis nequior, sibi nequissimus. Obiit occisus à Waltero Tirello, dum invenatu cervæ sagittam intenderet, regni sui anno 13.

Anno 1100. Henricus I. fratrum ultimus, sed sapientissimus, in Regem eligitur, cum callidè subditos sibi devinxisset, promissâ correctione severitatis legum paternarum. Demum mortuus est in Normannia, sed Corpus in Angliam translatum, postquam rexisset annis 35. mensibus tribus.

Anno 1135. Stephanus nepos Henrici ex sorore Adala uxore Theobaldi comitis Bononiæ Rex coronatus. Hoc tempore Nicolaus Episcopus Albanensis in Anglia, creatus est Pontifex Romanus dictus Adrianus IV. Obiit Stephanus anno 1154.

Anno igitur 1154. Henricus II. Dux Normannorum auditâ Regis morte in Angliam venit

venit, & Rex coronatur. Cœpit ille alienigenas, & maximè *Flandrenses* ex Anglia expellere, ut scribit Parisiensis: bellum habuit in Gallia, & pacem sibi iniquam facere cœctus est. Non multo post mortuus, postquam regnasset annis 34. mensibus 7.

Anno 1189. *Richardus I.* Henrico patri successit, contra quem antea Gallis associatus, tunc Comes Pictavorum, bellum gessit. Sub eo facta est strages magna Judæorum in Anglia. In terram Sanctam cum exercitu profectus contra infideles præclara gessit: ipse cum paucis sexaginta duo millia paganorum superavit. Demum in Aquitania castrum aliquod obsidens, telo venerato à quodam Petro Basilio percussus, percussorem suum captum liberavit, ac piissime obiit.

Anno 1199. *Joannes* Dux Normanniæ *Richardus* successit, qui inter tempora multum turbulenta Vigornia sepultus, regnavit annis 18. mensibus 5.

Anno 1216. *Henricus III.* Joannis filius in Regem Angliæ coronatus fecit homagiū Innocentio Pontifici de Regno Hiberniæ, teste eodem Parisio. Hoc tempore Ludovicus Rex Galliæ *Rupellam* cum residuo Pictaviæ ab Anglis recuperavit. Sepultus est Henricus Londini apud Westmonasterium, postquā regnavit integris an. 56. diebus 20. Singulari devotione venerabili Sacramento affectus, assidue tres missas p̄e audiebat, ac pluribus privatim inserviens, manum Sacerdotis Hostiam Sacram elevantis osculari solebat: quanta hæc

eius successoribus postremis confusio.

Successit illi *Eduardus* ejus filius, aliiquē usque ad Henricum VII.

Sæculo post Christum Decimo-quinto, Henricus VII. fuit Angliæ Rex: Jacobus IV. Rex Scotiæ.

Henricus VIII. Schismatis Anglicani indutor, an. 1522. Jacobus V. Rex Scotiæ, an. 1523

Eduardus VIII. dictus V. deinde Maria ejus soror nupta Philippo II. Regi Hispaniarū. Et Maria Stuarta Scotiæ Regina, an. 1555.

Elizabetha Regina Hæretica, Henrici 8. filia, regnare cœpit circa an. 1555. & 40. ad minus annis regnū tenuit, & in hæresi firmavit.

Jacobus VI. filius Stuartæ & Rex Scotiæ, factus est jure successionis Rex Angliæ, & istius nominis inter Reges Angliæ Jacobus primus, qui à matre Catholice educatus, postea Rex factus hæresi succubuit. Henricus illius primogenitus Princeps Walliæ moritur an. 1614.

Carolus I. alter Jacobi filius succedit in coronam Angliæ & Scotiæ: Sponsam Regiam ex Gallia accepit: de Caroli I. funesto exitu vide supra ad finem sæculi ultimi.

Carolus II. qui post diuturnum exilium, Cromuello mortuo, demum ex Belgio ad regnum revocatur, & Londini coronatur: de quo supra ibidem.

Jacobus II. fratri Carolo feliciter successit, coronatus Londini, dum hæc scribo, die 3. Maji, anno 1685. stylo novo. Cui in cultu veræ Religionis generosè incepto Deus porro præbeat coronam gloriæ.

ARTICULUS VII.

REGES HIBERNIÆ

Antequam Angliæ subiecta.

Hibernia ante adventum Christi, longā serie Reges habuit plurimos. Primus nominatus est *Slanius*, à fluvio ejusdem nominis quo primū appulsus scribitur. Ab eo facta est Hiberniæ in quatuor Partes divisio, per quam fratrum uni Ultonia, alteri Conacia, duobus reliquis Momonia, ipsi

verò *Slanio* Lagenia cessit. Post illius obitum cœperunt reliqui fratres inter se de Regno digladiari, eā pertinaciā, ut acquisitū sceptrū fere singulis fuerit vitæ amittendæ occasio, quod & in posteris deinceps frequenter evenit. Secuti sunt alii nomine *Rodericus I. Gannius*, & *Geannus*, *Seagannus I. Fiachus I. Rionan-*

lius,

ius, *Fobeanus*, *Eochadius I.* & alii longā Serie ab anno mundi 2481. ad tempora Christi.

Post Christum anno 4. regnavit *Feradachus* cognomento *Iustus* à singulari cura justitiæ ubique administrandæ, per annos 20. *Fiachus* rexit tantum annis 3. occisus à successore qui fuit, *Fiachus VII.* & rexit annis 27. dicitur hic à plebe trucidatus aucti filii Regis Daniæ, quem in Hibernia populus Regem acclamavit.

Secutus est in Regno *Carbræus II.* post 5. annos morte repentinā extinctus. Postea *Tuathalius I. Malus*, *Fedlimus*, *Catharius Magnus*, *Connus*, *Connarius II. Arthurus III. Lugodius VI.* quo regnante nata traditur in Hibernia S. Ursula *Fergusus II.* & 16. Rex ex familia Aengussii. *Corbmachus* cognomento Vishada, à barba prolixa, qui præ ceteris Regibus summæ sapientiæ, condidit documenta Regum, & leges in Codices relatas, qui tandem in Christum credere meruit. *Evechodius II. Carbræus III. Fotadius uterque*, qui unā regnarunt: *Flacchus VIII.* Colla, cœctus à successore in Scotiam exulare. *Muredachus II. Colbadus*, *Eochodius XIV.* cum Rege Lageniæ bellum perpetuum gessit.

Crimthannus III. bella gessit in Scotia, Britannia, & Gallia, semper victor, veneno dicitur extinctus propinato à propria sorore spe adipiscendi Regnum suo filio, quā propinatione & ipsa extincta est. *Niellus* Eochodii filius, Scotiam & Angliam cum exercitu peragravit, classem immisit in Britanniam Armoricam, unde inter alios captivos deductus est feliciter *S. Patricius* tunc 16 annos natus, & duæ illius sorores: tunc etiam celebris ille scriptor *Sedulius* dicitur in Hibernia floruisse. *Dathius* Nielli ex fratre *Fiachio* nepos: scribitur exercitum duxisse ad Alpium radices, ibique fulmine percussus interiisse, quod passus sit à suis destrui Cellam celebris Eremitæ illic de gentis.

Anno Christi 430. *Leodegarius* Nielli filius regnavit: eo regnante in Hiberniam pervenit *Palladius* à Pont. Cælestino primò ad

Gentis conversionem missus; sed uno post anno regressus.

Tandem sub eodem Leodegario (qui 30. annis regnavit) *S. PATRICIUS* ex Gallia rediit futurus totius Hiberniæ Apostolus: ab eo Regina, & filii, non Leodegarius ipse, fidem susceperunt, à suis Magis dementatur. *S. Patricius* hoc tempore in 4. Hiberniæ Provinciis Archiepiscopatus 4. constituit, ac Armianum in Ultonia Primatem Pontificiā auctoritate constituit: dictisque Archiepiscopis varios Suffraganeos assignavit.

Reges qui deinceps longā serie secuti sunt post fidem à *S. Patricio* propagatam Catholici fuerunt, & sub singulis Sanctorum agmina floruerunt.

Anno demum 1162. *Roderico III.* regnante, *Dermotus* Lageniæ Rex, rapuit Regis Mitiæ filiam, Principis Bresniæ conjugem. Hinc *Rodericus* cum exercitu Lageniam ingressus tantum facinus ulturus, pro ea quæ ceteris auctoritate supremā pollebat. *Dermotus* eo redegit, ut necesse illi fuerit tam enormis facti defensionem detrectare, & confugere ad *Henricum II.* illius nominis Angliæ Regem. Cum autem eo tempore Rex ipse *Henricus* esset Gallico bello implicatus, *Dermotus* juvandi copiam fecit illis ex suis quibus id luberet, unde in eam rem inter *Dermotus*, & *Richardum* Comitem *Stangbo*, & alios proceres Conventum fuit. Quorum copię ex Anglia appulsæ, cum iis quos *Dermotus* regere potuit militibus, in Lageniam penetrarunt. Sed *Roderici* Regis copiis his obviantibus, temperatum est à prælio, cum *Dermotus* pacisceretur Anglicas copias remittere. Verum is novi subsidii per Comitem *Stangbo* adducti fiduciā, pactum violavit, & *Dublinum* versus ac Mediam hostiliter ab eo progressum est.

Interea *Dermotus* Lageniæ Rege è vivis excedente, cum novis copiis *Waterfordiam* appulsus est ipse *Henricus* Rex Angliæ, quæ mox duos *Momonie* Reges ad nutum obsequentes habuit, quorum exemplum aliqui postea Reges secuti: quo rerum articulo

Lageniæ ac Mediæ partes præcipuas sibi Angli desumpserunt.

Ab illo demum tempore *Domini Hibernia* titulum Reges Angliæ retinuerunt. Titulus ille primum Henrico collatus fertur ab Adriano IV. Pontifice natione Anglo, eâ lege, ut Sedi Apostolicæ singulos assēs pro singulis Hiberniæ domibus quotannis persolveret, ac Catholicam Religionem ad pristinum decorem, & populum ad laudabilem vitæ nor-

nam redigeret, quæ certè traditur etiam tunc cum magno Sanctorum numero in Hibernia floruisse. Hoc modo *Reges Angliæ* Dominatum *Hiberniæ* primum adepti, antiqua illius instituta, ac Regium in ea nomen exauctorarunt. Infelici sanè eventu, non tam ab externo Angliæ dominatu, quam ab inducâ postea in Angliam Hæresi, cujus sævitia in hodiernum diem gravissimè laceratur Hibernia, Deo, Regique semper fidelissima.

ARTICULUS VIII.

NOTITIA BREVIS

Ac Divisio Partium Orbis Universi.

Totus Terræ globus dividitur potissimum in quatuor partes, Europam, Asiam, Africam, & Americam, quarum singulæ sunt quasi totidem terræ continentes, vel quasi magnæ Insulæ, quas Oceanus circumfluit, & dividit. Ambitum autem terræ totius statuunt communius Cosmographi completti viginti duo leucarum millia: *Robortus* pauciora, alii plura. Gradus in quos dividitur totus circuitus terræ sunt trecenti & sexaginta. Unus autem gradus meridiani terrestris completitur viginti quinque leucas. Superficies terræ in qua nos consistimus distat à Centro terræ circiter mille quadringentis & triginta leucis. Globus autem terræ totius major est corpore Lunari circiter quadragesies quinies: Sed Solari corpore est plusquam centies, & ut aliqui computant plusquam centenis aliquot vicibus minor.

Agemus hic breviter prius de aliis terræ partibus, ut postea plusculum de nostra Europa annotemus.

ASIA.

Alinitio Asia fuit pars terræ nobilissima, utpote, quæ prima genus hominum infra se conspexit, & in alias mundi partes, tamquam aliquod orbis Seminarium transmisit.

Asia quippe prima Gentium ritus sacros, mores, rationemque rectè vivendi aliis Gentibus communicavit: & ipsum *Deum incarnatum*, scilicet Christum, in Judæa orbi exhibuit.

Sita est Asia in parte orbis Orientali, respectu continentis nostræ regionis. *Asia Minor* pars est Asiæ majoris, estque in mari Mediterraneo, ubi est insula Cyprus & Rhodus, hodieque nominatur Anatolia.

Asiæ fines sunt à Septentrione Oceanus Schyiticus, ab Oriente mare Eoum: à Meridie mare Indicum, sive Rubrum: ab Occidente sinus Arabicus, & Isthmus, qui est inter sinum Arabicum & mare internum: atque inde Maria Phænicium & Egæum, Propontis, Pontus, Mæotis lacus, Tanais amnis, & Obium flumen.

Longitudo Asiæ summa est inter Helle-

spontum

spontum & Malacam extremum Indiæ Emporium, milliarium germ. circiter. id est, 1300. Latitudo inter fauces Arabici sinus & Tabin promontorium, quod est ad fretum Anian, est mill. circiter.

Hodie tota Asia in quinque potissimum dividitur partes, quarum I. est Tartaria: II. China: III. India, sub quibus Insulæ adjacentes: IV. Persarum sive Sophorum Imperium, sub quo comprehenditur Armuziæ peculiare Regnum: V. Turcium Imperium, in Asia maximè situm.

De aliquibus Asiæ partibus mira refert Johannes Bohemus lib. 2. In parte Indiæ nasci homines monoculos, alios monopedes, id est, unius pedis, sed latissimi. Apud Clesium legitur quasdam fœminas ibi tantum parere, natosque illiò canos fieri. Esse quoque gentem alteram quæ in juventute sit cana, sed in senectute nigrescat. Esse aliam in qua fœminæ quinquennes pariunt, sed ultra octavum annum vivendi spatium non protrahere. Moris esse apud Scythas ut cum Rege defuncto quinquaginta ex ejus famulis intimi sepehantur, & totidem ex equis præstantissimi: Item apud Cathæos Indos, qui plures habent uxores, ut earum charissima, cum marito mortuo in eodem rogo concremetur, quod ille plurimum ambiunt. Qui Gangis fontem accolunt vivere solo odore pomorum Sylvestrium, & longius pergentes illa in eum finem secum conferre.

Inter Turcas saltem Asiæ, Campanarum usus non permittitur. Tempia non nisi Discalceati ingrediuntur. Ad sedendum nullis scamnis, aut sedilibus utuntur: sed decenti membrorum compositione supra terram puerorum more recumbunt. Mensa ad quam vescuntur, ut plurimum est corium bubalum & hirsutum supra terram stratum, & cum circulis & corrigiis insertis ita accomodatum, ut possit instar burfæ complicari & facile quocumque deferri. Hæc tantum pauca delibo ex pluribus apud Bohemium supra citatum, aliosque.

De cetero, in Asia Loca maxima, quæ sunt

à sinu Arabico usque ad Promontorium vulgò Cabo de Lampo dictum (quod est ad 30. gradum latitudinis borealis) omnia ferè possidet Regnum Lusitaniæ, aut sibi tributaria fecit, ut tradit Carolus Stephanus, & latius alii.

Ex quibus etiam patet, in *Africa* multis locis Religionem Christianam & Romanam etiamnum coli, & agnosci.

AFRICA.

Iungitur Asiæ exiguo freto *Africa*, quæ est maxima terrarum Peninsula in forma pyramidalis, in Ambitu complectens tria millia & triginta circiter millia Germanica. Pars magna Africæ est inculta, & aut arenis sterilibus obducta, aut ob situm cæli terrarumque deserta, aut infestatur multo ac malefico genere animalium: in universum vasta est magis, quam frequens. Quædam tamen partes illius sunt eximie fertiles. Græcis *Libya* dicitur, à Libya Epaphi filii Jovis filia: *Africam* autem ab Afro Herculis filio dictam volunt.

Maria eam cingunt, qua sol oritur Rubrum, qua medius dies, Æthiopicum, quæ occidit sol, Atlanticum: à Septentrionibus Internum, Africum seu Libycum dictum, quæ eam alluit.

Longitudo ejus summa computatur ab Herculis freto ad Promontorium Bonæ spei mill. 1000.

Latitudo inter duo promontoria, Hesperium, vulgò C. Verde, & Aromata, quod est juxta fauces Arabici Sinus, vulgò nunc Coarda Fui, mill. 100. Terra ipsa, nisi quæ interno mari accedit, obscurè veteribus nota. Ultra autem Nili fontes ac montes Luna prorsus incognita.

Regiones ac Gentes, in quas Africa divisa fuit quondam, sunt Ægyptus, Cyrenaica, Africa minor, seu proprie dicta, Troglodytæ, Garamantes, Numidia, Mauritania, Gætulia, Lybia interior, Arabia Troglodytica, & Æthiopia. Partem Africæ maximè

meridianam Europæis incognitam, detexerunt Portugalli à centum 20. circiter annis.

Inter celebratissimas, Africæ Urbes est *Carthago*, ubi constat celebrata fuisse varia *Ecclesiæ Romanæ* Concilia. Unde ulterius patet olim, hodieque in illa Orbis parte Religionis Romanæ cultum, & Episcopatus plurimos præsertim sub Hispanis & Portugallis reperiri. Certè olim ex ea prodierunt summi Ecclesiæ Rom. Doctores, S. Cyprianus, S. Augustinus, S. Fulgentius, Tertullianus, Arnobius, ac Victor Uticensis. Præter antiquos plurimos, Africæ totius mores, & instituta *Joannes Leo* magno volumine descripsit.

De moribus saltem antiquis in quibusdam Africæ partibus tradit qui supra *Bohæmus* lib. 1. Mulieres Ægyptias virorum obire munia, & contra viros mulierum. In Lybia Amazones fæminas solitas ad bella proficisci, & in Repub. principatum exercere, viris ad Domestica officia mancipatis: ideoque illas consuevisse suis infantibus masculis brachium dexterum confringere ut essent ad bellandum inepti. Moris esse apud Ægyptios, defunctorum parentum corpora tradere in debitorum pignus suis creditoribus, sic ut summâ filii afficerentur infamiâ, & sepulturâ carerent, si tradita corpora postea non redimerent. Populos esse in Æthiopia qui vocantur Rizophagi, qui vivunt ex solis radicibus arundinum laxo contusis, ex quibus & placenta conficiunt, & ad solem tantum excoctas placide & secure tota vita in cibum sumunt, adeo natura simplicibus contenta. Alii sunt populi, qui dicuntur Ilophagi, qui cum uxoribus & liberis per campestria vagantes, Arborum ramis teneriobus ac supremis, dentibus tantum contritis, victitant: & hinc avium more aded sunt agiles, ut facile de arbore in arborem prosiliant: quod si quando deciderint ob corporis levitatem nihil læduntur.

A M E R I C A.

Est America Europæ quam Asiæ propinquior, milliarium ducentorum inter *Hiberniam* & *Canadam*, proximorem Africæ partem, intercedente navigatione.

Americam ab antiquissimis temporibus cognitam fuisse Europæis, ex Platone simul atque Diodoro Siculo probari potest. Apud Platonem in *Timæo*, Sacerdotes Ægypti narrant Soloni Atheniensi, qui 100. circiter annis ante Christum natum vixit, Insulam fuisse quondam contra fretum Herculeum Africæ simul & Asiæ majorem, nomine Atlantidem: Postmodum verò immani terræ motu, ingentique unius Diei ac noctis illuvione, sub vasto gurgitemersam fuisse: Ac inde mare, quod eam Insulam, ac fretum Gaditanum interjacebat, immeabile & inscrutabile redditum, linio paulatim impediende, quem illa Insula subsidebat præbuisset.

Dicta nunc est tota hæc continens America, ab Americo Vesputio Florentino, qui Emanuelis Portugalliæ Regis auspiciis à Gadibus an. 1492. profectus, primus ex Europæis (quantum memoriâ proditum) eam ingressus est. Quamquam hoc prior Christophorus Columbus Genuensis an. 1492. hoc est, anno 1492. Insulas America Hispaniolam, Cuzcam, & Jamaicam adierit. Post hos frequentes in eam navigarunt Hispani, Galli, Angli, quorum alii aliis inibi Regionibus detectis, nomina sua quique linguâ imposuerunt. Mediterraneorum cognitio parum certa est: maxime quæ sunt versus Septentrionem. Maritimæ autem oræ Hispanorum armis maxima ex parte subactæ.

Longitudo ejus summa inter duo freta, Aniam & Magellanicum mill. Germ. 110000. Latitudo maxima inter promontorium vulgo Cabo de Fortuna, juxta fretum Aniam, & Promontorium vulgo C. de Beeton in nova Francia, mill. 110000. ut habet Claverius.

Dividitur

Dividitur universa in Septentrionalem, quæ & Mexicana, & Meridionalem, quæ & Peruviana: exiguo isthmo alteram ab altera discernentes. Americæ partes & mores, & quod sequi solent Religionem sui Principis, pluribus descripsit Ortelius, Gemma Frisius, Franc. Lopes Gomara, Morerus, alique.

Ex dictis etiam patet tam olim, quam hodie per Europæorum navigationes, colonias, aut commercia in America quoque fidem Catholicam pluribus locis coli, & agnosci. Immo illic per Europæos sex Archiepiscopatus, cum pluribus Episcopatibus florere, tradit Morerus in suo dictionario historico v. *America*.

E U R O P A.

Hodie Europa, quam incolimus, est ab Occidente respectu Asiæ, & à Septentrione respectu Africæ. Est illa terrarum omnium celebratissima tam à virtute armorum, quam à litterarum, & artium gloriâ, quibus omni ævo reliquas orbis partes præcelluisse traditur. *Formam* illius tradit Strabo, alique, esse extensam iuxta figuræ Draconis, de qua infra.

Longitudo Europæ summa inter Hispaniæ promontorium sacrum, ad fluminis Obii ostium, milliarium Germanicorum circiter 100000: id est, 900.

Latitudo maxima à Tanaro Peloponnesi promontorio ad Scritofinniæ promontorium Rutubas, vulgo nunc Noortkyn dictum, milliaria, 100. id est, 550.

Divisa olim fuit Europa in varias Gentes Regionisque, quarum nomina, etiam nunc clara, sunt ista: Hispania, Gallia, Germania, Vindelicia, Rhætia, Italia, Noricum, Pannonia, Illyricum, Epirus, Græcia, Macedonia, Tracia, Mæsia, Dacia, & Sarmatia. In Insulis verò Oceani maximis, Britannia, Hibernia, Thule: Maris interni, Balearæ duæ, Sicilia, Sardinia, Corsica, Cræta, Eubæa, cum aliis minoribus sine numero.

Hodie dividitur aliter in complura Regna, atque Principatus. Regnorum præcipua sunt, Hispania, Gallia, Anglia, Hibernia, Scotia, Norvegia, Suedia, Dania, Germania, quod nunc Romanum vocatur Imperium: Dein Polonia, Bohemia, Ungaria, Slavonia, Croatia, Dalmatia, Bosnia, Servia, Bulgaria, Tartaria minor, sive Præcopensis: Item regnum Neapolitanum, & Sicilia. Archiducatus unus est Austria. Magni ducatus tres, Moscovia, Lituania, & Tuscia. Ducatus & Principatus innumeri. Figuram universæ Europæ Strabo dedit Draconis: cujus caput Hispania, collum Gallia, Corpus Germania, alæ dextra lævaque Italia, ac Cimbrica peninsula.

Inter varia etiam in Europa prodigiosa, hæc referunt fidei Scriptores. 1. In Gallæcia in portu Mongiæ, Navem grandem perstare integrè lapideam sic ut ipsa vela sint saxea, & tamen molem tanti ponderis unius pueri digito tantam moveri. 2. In eadem Gallæcia, Antrum spectari tam immensæ longitudinis ut nemo unquam etiam plurium dierum itinere ullum in eo finem invenerit.

3. Vilillæ oppido Hispaniæ, Campanam esse mirabilem, quæ quando imminet Reip. Catholicæ eventus summo perè infortunatus, aut etiam fortunatus, nemine impellente, ex se ipsa pulsari aliquot antea mensibus, quod sæpius & certò factum testantur varii apud Marianam de rebus Hispaniæ l. 21. c. 20.

4. Pisces ex terra fossiles reperiuntur variis locis, quod nominatim de Gallia testatus est Livius, etiam per aratrum effossos.

5. Mons est in Lusitania nomine Stella in cujus supremo cacumine inveniuntur in Lacu fragmenta navium ex aliquo in mari naufragio, cum tamen à mari distet plusquam 12. leucis. Alia in hoc genere mirasatis indicant mundum subterraneum esse, meatibus innumeris pervium.

6. Hispali puteus est, qui crescente maris æstu minuitur, & decrecente augetur, ut refert Plinius l. 2. c. 97.

7. Idem tradit Ulißsponæ Equas fuisse aliquas

aliquas quæ ad certum ventum obversa factum concipiebant velocissimum, sed vitæ brevissimæ.

8. Compluti Saxum servari, quod oleum salutare exsudat, testatur Nierenbergius, & se illud vidisse.

9. In Groenlandia sine Europæ ad Occidentem, Nox durare traditur per medium circiter annum: Mare illi adjacens Balenis abundat monstrosæ magnitudinis: frigoris ibi tanta inclementia, ut homines vix possint illic modico tempore durare: pars aliqua illius terræ Regi Daniæ subiecta est.

Nunc in particulari de Regionibus Europæ præcipuis.

Hispania (ut tradit *Carolus Stephanus* in suo dictionario Historico, verbo *Europa*) regio est ultra modum fertilis: frugum omnigenum, vini, & arborum copia nulli posthabenda, sed optimis orbis partibus comparanda. De reliqua Hispaniæ præstantia scripsit *Strabo* libro 3. & septem sequent. Et recentius *Voletranus*, *Munsterus*, *Andreas*, *Sylvius*, alique, de qua infra. De Gallia scripsit *Postellus*, *Carolus*, *Stephanus*, alique. De *Germania*, *Italia*, *Anglia*, scribunt prædicti, *Ortelius*, alique in particulari.

Hispania.

Porro de Hispania tradit *Morerus* in Dictionario Hist. Illam esse Europæ partem maxime Occidentalem: & olim divisam fuisse in 14. Regna, quæ sunt ad Septentrionem Navarra, Biscaia, & Asturia. Ad Occidentem Galicia, Portugallia, & Algarbia, ad meridiem Andalouia, Granada, & Murcia. Ad Orientem Aragonia, Catalonia, & Valentia. Et in patriæ medio Leon, & Castilia nova & vetus. Urbs Regni Capitalis modo est Madritum, olim Toletum, & Hispalis.

Habet Hispania 8. Archiepiscopatus, & Episcopatus 45. Metropolitanæ illius Civitates sunt, Toledo, Burgos, Compostella, Hispalis, Granada, Valentia, Saragoſſa & Terragona.

Hispaniæ Rex dominatum habet om-

nium amplissimum. Et in quatuor Orbis partibus varias possidet Ditiones latè extensas. Præter alias alibi, in Italia Regnum Neapolitanum, & Siciliam, Ducatum Mediolanensem, Orbitello, Final, Insulas Baleares, Majorcam, Minorcam, & Sardiniam, In *Africa* ad Barbariam possidet loca quæ dicuntur, Oran, Arach, Mahamor, Penſion, Marſalquinir, Meſſille &c. In *America*, Insulas Canariæ cum reliquis, præter Brasiliam & alia quæ illic à Francis & Anglis possidentur. In *Asia* illius sunt Insulæ Philippinæ, & plura alia ibidem loca.

Hujus amplitudinis extensionem per 4. Orbis partes sic computant aliqui, ut asserant, in terris Regis Hispaniæ Solem numquam occumbere, quia earum aliqua pars ubique soli subest. Unde extat ad illum Epistola Regis Persarum cum hac inscriptione, *Regi qui solem habet pro galero*.

Computant etiam alii cum prædicto *Morero*, divitias quæ ex solis Indiis Hispano provenerunt ab earum occupatione ad annum 1618. ascendisse ad quinies centum, triginta sex miliones auri. Duo referuntur in Hispania Pontes omnibus admirandi.

Unus Pons supra quem æque transeunt, qui est Aque ductus Hispalensis. Pons alius ditissimus orbis, & ubi possit instrui exercitus ad prælium, qui est, de la Gaudiane.

Archiepiscopatus habet Hispania Quatuor potentissimos. Primus in his est, *Archiep. Toletanus*, qui & Hispaniæ Primas, & Castellæ maximus Cancellarius: & in redditibus annuis habet octoginta millia ducatorum. 2. *Archiepiscopus Hispalensis*, habens annuè 24000. ducat. 3. *Archiepiscopus Compostellanus*, habens 20000. ducat. 4. *Archiepiscopus Granatensis*, habens 10000. ducat.

Episcopi cum his sunt universim Quinquaginta quinque, *Burgensis*, cujus redditus 20000. ducat. *Seguntinus*, non minus. *Cochensis*, *Placentinus*, *Palentinus*, *Mentefanus*, *Segovienſis*, &c.

Ordines etiam *Militares* in Regno Castellæ Tres potentissimi recensentur, S. Jacobi, Alcan-

Alcantaræ, & *Calatravæ*. Ordo ille S. *Jacobi* habet in Regno Castellæ *Commendas* quadraginta duas, quarum duæ habent annui redditus 14000. ducat. Una alia 12000. & una alia 10000. & quæ minimum 1000. ducat. Idem Ordo in Regno Legionensi habet *Commendas* quadraginta sex, cum maximis etiam redditibus.

Ordo *Calatravæ* in utroque simul Regno prædicto *Commendas* habet triginta quatuor. Ordo *Alcantaræ* *Commendas* triginta duas. Ita hæc recenset fufius *Marinæus*, alique.

Seminaria Hibernorum pro Cathol. Fide in ea Gente conservanda, Hispali unum, alterum Salmanticæ, alterum Compostellæ, alterum Ulyſſipone, alterum Compluti, hoc excepto, alia Rectores habent Societatis. His adde in Belgio Seminarium Lovaniense, Antverpiense, Insulense, Tornacense. Harum singula totidem sunt Gemmæ charitatis, quæ in Hispaniæ Coronæ lucebunt in perpetuas æternitates.

De Regum Hispaniæ antiquitate, serie, & ordine successionis per singula huc usque sæcula, vide hic paulò supra de Notitia Monarchiæ sæcularis.

Hibernia.

DE *Hibernia*, ut alios præteream, sic scribit prædictus *Carolus Stephanus* ver. *Hibernia*, Britannicarum, inquit, Insularum maxima, collateralem habet Britanniam majorem ab Oriente: solum Oceanum ab Occidente: ab Aquilonari verò parte trium dierum velifico cursu Borealium Insularum maxima Islandia jacet: gleba præpingui, uberiq; frugum proventu terra est felix, pecore montes, nemora feris abundant: pascuis tamen quam frugibus, gramine quam grano fecundior: melle, & lacte dives: fluminibus egregiis scinditur & rigatur: Falcones, accipitres, & nisos præaliis Regionibus copiose producit, cum Aquilarum, variarumque omnigenum avium numero, ferrarum quoque cunctas ferè species continet, venenosis omnibus caret. Terræ motus hic numquam:

vix semel in anno tonitru auditur. De moribus incolarum, & stupendis naturæ operibus nonnulla scripsit ex Gyrardo, *Ortelius*, & nos ad Vitam S. *Patricii* à nobis editam an. 1671. De constantia illius perpetua in Religione Romana vide hic inferius *Tom. 3. post Summam Doct. Christianæ*.

Hibernia quatuor Provincias complectitur, & quintam quæ Media sive Midia dicitur.

Episcopatus habet duodecim, cum his simul Archiepiscopatus quatuor, Armacanum, Dublinensem, Cassellensem, Tuamenſem.

In ea à probatis Scriptoribus notantur naturæ aut gratiæ rara prodigia.

1. Quod nulla habeat in toto Regno animalia venenata, nec ranam quidem. Imo quod gleba aliqua illius terræ aliò advecta animalia venenata actu enecet.

2. Quod in eo sit Lacus, in quo si per aliquod longius spatium palus ligneus usque ad terram infigatur, pars quæ est terræ infixæ convertitur in ferrum, pars quæ est in aqua in lapidem, pars verò quæ est supra aquam lignum permanet. De hoc meminit etiam *Molina* in descrip. Galliciæ, alique.

3. Quod ad Occidentalem Hiberniæ partem ad *Conatiam* sit Insula nomine *Aven*, à S. *Brendano* olim consecrata, in qua aliqua hominum corpora nec humantur, nec putrescunt, sic ut aliqui suos avos, atavos, & tritavos mirando aspiciant, & dignoscant.

4. Quod in *Momonie* Provincia fons existat, cujus aquis si quis abluitur statim canescat. E contra in *Utonia* sit fons, quo si quis abluitur non canescit amplius, ad quem accedunt viri, feminaeque quæ cupiunt canitiem vitare. *Geraldus* in Topographia Hiberniæ, alique.

5. Quod in *Momonie* parte boreali duæ sint Insulæ, in quarum majorem nullum faminei sexus animal intrare potest quin statim moriatur. Quod sæpius experientia probatum refert *Cambrenſis*, *Gretſerus*, alique. In minori vero Insula (quod magis mirum) nemo unquam moritur morte naturali, hinc Insula

Insula viventium dicitur. Unde morbo lethali gravissime afflicti inde aliud transferuntur.

Hæc & plura alia Hiberniæ prodigia tradit partim *Beda*, partim *Cambrensis*, & ex his, aliisque noster *Nierenbergius*: in *Hist. natur. lib. 2. cap. 1. 2. &c.*

Anglia, & Scotia.

DE *Anglia* sic scribit *Joannes Bohemus* in descriptione Europæ cap. 26. Ambitus illius quadragesies octies, & septuaginta millibus passuum constat. Dies illic longissimus 17. horarum deprehenditur, & ætate lucida sunt noctes. Formam habet triangularem instar *Ciciliæ* insule: Provincias plures nominatas supra art. 6.

Sunt Angli caruleis oculis, facie adeo venusta, & staturâ procerâ, ut beatissimus *Pont. Gregorius*, cum forte Anglorum pueros Romæ videret: Bene, inquit, Angli dicuntur, quia vultu nitent ut Angeli, oportet illis ministrari iter salutis æternæ, quod per *Augustinum Monachum* eo delegatum incæpit.

Lupos Anglia non gignit: & ideo pecus sine custode securum est. Non gignit etiam Vinum, sed metallis dives est, ut argento, cupro, plumbo. Inſunt & margaritæ & lapis mirabilis nomine *Gagates* qui ardet in aqua, & oleo extinguitur. Urbes & Villas habet numero multas, quarum caput Londinum cæterarum longè maxima. Ita idem *Joan. Bohemus*, &c. De Anglia plura hic in fine. *Parlamentum* in Anglia comprehendit Domum (ut vocant) Superiorem & Inferiorem. In Superiori sedent quinque gradus Nobilium, scil. Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, & in his Episcopi. Filii prædictorum, quantumvis sint Ducum non habent locum in domo superiori, sed tantum inferiori, donec Rex per Litteras patentes illos evehat ad superiorem.

Propositiones conclusæ in domo inferiori, debent deferri ad superiorem, nec potest aliquid ab utraque authenticè & finaliter concludi sine Regis permissu aut approbatione. Ita *Morerus*, aliique.

Scotia est Angliæ contermina, sic ut ab Anglia nullo separetur freto maris, sed tantum uno monte, & fluminibus, non magnis. Terra multum montosa est, & maximè ad Septentrionem ubi mari alluitur. Traditur illic tempore brumali, aliquando diem esse trium horarum. Reperiri etiam ibi Arborem, cujus fructus in aquam subjectam decedentes, mox in volucrum formentur & evolent, ideo volucres has Anseres Scoticos appellant: quamvis sint qui tradant Arborem hanc apud Orcades insulas reperiri. Scribit *S. Hieronymus* contra *Jovinianum* lib. 2. Suo tempore Scotos carnibus humanis vesci, & quasdam earum partes in maximis deliciis habuisse, seq. adolescentulū in Gallia id vidisse, ut ex ipso aliqui notant. Sed vide quantā vim postea habuerit Catholica Religio, ex *S. Chrysostomo* Serm. de Pentec. sic scribente: Ante hoc, inquit, quoties in Britannia humanis vescabantur carnibus, nunc jejuniis reficiunt animam. Plura de Scotia *Joan. Major* in *Hist. Scotica*.

Urbes in Scotia præcipue sunt *Edinburgū*, & *Glasquensis* urbs, olim sedes Archiepiscopalis, Urbs quæ dicitur *S. Andreæ*, & alia quæ dicitur *Aberdonia*: & in utraque postrema est pridem fundata Universitas. Sicut & pridem in Anglia Universitas *Cantabrigensis*, & *Oxonienſis*, hujus olim singularem excellentiam, & Collegiorum frequentiam annotat accuratè *Justus Lipsius* in suo *Lovanio*.

Italia.

DE *Italia* sic tradit *Solinus* & alii. Longitudo ejus ab Augusta prætoria, per Romam, Capuamque porrecta usq. ad oppidum *Rhegium*, decies centena & viginti millia passuum esse colligitur. Latitudo verò quadringenta decem, ubi latior, ubi brevior centum triginta sex habetq. umbilicum in Agro *Rheatino*, qui dudum ex latere Maris superi *Rubiconem* fluvium pro finibus habuit.

Est Italia metallis gravis, ubique Vitalis & perennis salubritas, eximia cæli temperies, campi fertiles, aprici colles, innoxii saltus, opaca nemora, munifica Sylvarum genera-

genera, mira frugum, vitium, & olearum fertilitas, nobilia pecor viellera, optima tauris colla, perspicui & piscosi lacus, flumina, fontesque saluberrimi, portus plurimi; ipsa avidè ad mortales juvandos in maria procurrens, & velut gremium omnium Gentium commercio pandens, ut verè dicta sit à quibusdam, Terrarum omnium alumna, atque eadem parens Cælestium providentiâ electa, quæ sparsa congregaret imperia, molliretque effertarum Gentium ritus; discordes ad colloquia linguas munere litterarum, latinoque sermone congregaret.

Figura Italiæ est quasi Cruris humani. Limites illius à Septentrione sunt Alpes montes, qui separant eam à Germania.

Ab Oriente habet mare Mediterraneum, quod dicitur Adriaticum. A Meridie adjacet mare Inferum sive Tuscanum.

Ad Occidentem unam habet partem Alpium cum fluvio Var, quibus terminatur ex parte Franciæ & Sabaudia.

Principes Italiæ maximæ sunt, Pontifex Romanus, cui subest Ducatus Spoletanus, Urbini, & Ferrariæ, Marchionatus Anconitanus, Romaniola, Bolonia, & Ducatus Beneventanus in Regno Neapolitano.

Dux Florentinus, familiæ de Medicis,

qui possidet maxima ex parte ditionem Tuscanam. Dux Sabaudia, qui tenet ditionem Pedemontanam &c.

Dux Mantuanus, familiæ de Gonzaga; habet Ducatum sui nominis, & Monferatensem. Dux Parmensis, domus Farnesiæ, tenet Ducatum Parmæ & Placentiæ. Dux Mutinensis, familiæ Destensis; possidet Ducatum Modenæ, & Regio. Princeps de Massano, familiæ Cibos habet Principatum sui nominis. Est & Princeps de Monaco, familiæ Grimaldi, aliæque familiæ illustres.

Respublica etiam in Italia sunt quatuor: duæ majores, Veneta, & Genuensis; duæ minores, Lucana, & S. Martini.

Urbes Italiæ præcipue sunt hæc, quæ singulari decorantur epitheto. Roma dicitur, urbs Sancta: Neapolis, nobilis: Florentia, pulchra: Genua, superba: Mediolanum, magna: Ravenna, antiqua: Venetia, opulenta: Padua, docta: Bononia, pinguis, ratione soli.

Episcopatus in nulla Orbis Regione plures, quam in Italia.

Universitates etiam sunt præ aliis plurimæ, scil. Paduæ, Venetiis, Turini, Paviæ, Siennæ, Bononiæ, Romæ, Ferrariæ, Maceratæ, Fermi, Neapolis, Salerni &c.

Gallia.

Gallia, de cujus Regibus supra Art. V. & Episcopis pag. 92. non potest breviter & eleganter melius describi, quam apud *Baptistam Mantuanum Carmelitam*, in suo *Dionysio* lib. 2. sic eam metricè exponentem.

Gallia terreni pars est non infima mundi,
Sed longè latèque patens, Hispanica tangit
Oppida ab occasu. Sese conjungit ab ortu
Italia: nostro hinc pelago qua respicit Austrum
Clauditur. Oceano geminas quæ respicit Vrsas,
Vnde Venit Boreas hybernaque frigora surgunt,
Et Vada Theutonici tangit vastissima Rhæni.
Terra hominum, frugumque ferax, armenta, gregesque,
Vberibus pascens glebis, non languida Calo
Tabisco: non mortiferis infesta Venenis
Vt Libyæ; non perpetuis adoperta pruinis,

Rr

Sicut

*Sicut hyperborei montes; non torrida ab aestu,
Qui faciat steriles, ut decolor India, campos.
Non etiam noctis pallens Semestribus umbris,
Quale sub Arcturo positum mare, & ultima Thule:
Sed nec ut Aegyptus, quæ fusa palustribus undis,
Sed Cælo, & teneræ fecunda Virgine terra.*

Germania.

Germania, de cujus Imperatoribus &c. supra Art. 3. Regio Europæ amplissima, tota Septentrionalis, pluribus constat Regnis, & Provinciis, de quibus fusijs, qui supra, Ioannes Boëmus Cap. 12. Germaniæ norma sic p. ridem metricè breviterque exponitur.

*Gens invicta manet, toto notitissima mundo,
Terra ubi se devexa globo demittit in Arcton.
Solis, & algeris patiens, durique laboris,
Ingrata ignavam Vitæ tolerare quietem.
Indigena haud aliâ ducens primordia Gente,
Sed Cælo producta suo, Demogorgonis alvus.
Protulerat patulas ubi cuncta creata sub auras.
Germanos Vocitant Itali, sed Græci Adelpbos,
Quod fratrum soleant inter se vivere more.
Nomen nobilibus quod adhuc Venerabile nostris
Pectoribus, similes ingentes corporis artus.
Prodiga cui natura dedit, per lactea colla
Candida proceris tollentes corpora membris.
Flava coma est, flaventque oculi, gratæque coloris.
Temperie justam retinent sua membra staturam.
Vox habitum mentis cum gestu, & pectora prodit,
Vox quæ nil muliebri sonat, sed tota Virilis.
Martia crasiloquo testatur corda palato,
Quaque fidem sancto, & constanti pectore servet
Religionis amans, superumque, & cultor Homæsti,
Et Veri, Iustique tenax, mens consona labris,
Ficta colorata fugiens mendacia lingua.*

I N-

INDEX RERVM

Tomi Primi. Prædine Alphabetico, & per Paginas notatus.

A.

A bsolutio Sacramentalis, & peccato- rum confessio à Christo instituta osten- ditur.	Pagina 123
Absolutionis dilatio quæ non recta.	234
Adamus, & Eva, de iis hereses.	258
Abstinentia, vide Jejunium.	
Ætates mundi sex expositæ.	286
Anabaptistarum & Mennistarum errores.	174
Ex Anabaptistis quænam sectæ pullulaverint.	159
Analysis Fidei deducitur.	13
Andree Sall fatua conclusio pro secta Prote- stantium, animæque sue statu.	168
Antonii Agani impostura contra Missionarios Apostolicos refutata.	166
Animæ Rationalis Immortalitas pluribus ar- gumentis demonstratur.	11
De Anima hominis variæ Hereses.	259
De Aqua Errorès.	260
Apostatis non fidendum ipsi Sæctariis, ad quos confugiunt.	168
Hominiis Apostatæ status infelix graphicè de- scriptus.	169
Angliæ Reges, Series, & successio.	303
Anglici Regni notitia.	312
In Anglia unde Religionis prima mutatio.	173
In ea adversus Patres Soc. calumnie refel- luntur.	170
Anglicana heresis Protestantium, Independen- tium &c.	172
Antilogiæ Lutheri, Calvini, aliorumque, expo- nuntur.	153
Articulos fidei dividentes in essentielles & acci- dentales, erroris convincuntur.	18
In Articulis essentialibus ipsi Sæctarii non con- veniunt.	20
Astutia & artes variæ Novatorum.	148
Attributa divina & veracitas in revelando de- monstrantur.	13 & 14
Africæ notitia.	307
Americæ Partes ac divisio.	308
Asiæ situs, partes, & notitia.	306

B.

B aptismus tantum & cenâ Domini ex Sa- cramentis admittunt passim Sæctarii.	138
Post Baptismum remanere in puero peccatum Lutherus admittit.	153
De Baptismo quid doceant Anabaptistæ & Men- nonistæ, 174. De eodem, 142. §. V. Hereses aliæ de Baptismo.	260
Basanæ Propositiones, earumque Censuræ in Di- plomate Urbani VIII. & Pii V. singula expri- muntur.	237. & seqq.
Basileense Concilium quale, & quæ docuerit.	87
Beatitudo, de ea hereses.	261
Breve Innocentii XII. ad Facultatem Theolo- gicam Lovaniensem, de Gratia per se efficaci, & de Prædestinatione ante prævisa merita.	222
Bulla integræ Innocentii X. & Alexandri VII contra doctrinam Jansenii.	242
De Bulla eadem recipienda in sensu ab Autho- re intento Decretum adducitur.	245
Bulla Alexandri VII. continens formulam sub- scribendi Decretis Pontificum adversus do- ctrinam Jansenii.	245
Innocentii XII. super interpretatione Formu- larii in condemnationem quinque Propositio- num Jansenii.	247
Ejusdem Bulla ad Episcopos Belgii de eodem subiecto.	248
Bulla Innocentii XI. adversus doctrinam Mi- chaelis de Molinos.	250

C.

C alvini dogmata propria.	172
Calumniæ Novatorum de cultu imaginum, Cruce, Joanna Papissa.	161. & seqq.
Catholicus V. Hæreticus, & Ecclesia.	
De Charitate varia Propositiones proscriptæ re- feruntur.	230
Calibatus Clericorum defenditur.	141

INDEX RERUM.

Ceremonie quibus utitur Ecclesia Rom. contra
Sectarios stabiliuntur cap. XIV. §. VII. 145

Christus, & circa illum hereses plurimae. 263

Confessio Sacram. stabilita. 123

Varia circa eam hereses. 264

Censurae Propositiones V. Bulla. 237. & seqq.

Communio V. Eucharistia. 115

Concilia generalia & particularia, eorumque
notitia. 79. & seqq.

Series omnium Conciliorum generalium & ge-
sta praecipua. 82

Concilia generalia legitima. ibid

Concilia generalia illegitima. 85

Concilia partim probata, partim improbata. 86

Speciatim de Concilio Basiliensi. 87

Concilium generale an sit supra Pontificem. 57

An definitiones Pontificis sine assensu Concilii
generalis sint infallibiles. 59

Confessionistae heretici qui & quales. 160

Confessio Sacramentalis contra Sectarios. 123

De Christo, ejusque natura, persona, unione &c.
Variorum errores, 231. De his doctrina Ca-
tholica. ibid. & seqq.

Confirmatio verum est Sacramentum. 138

Constitutio Pontificia. V. Bulla.

Controversiae particulares modernae & Iansenia-
nae, & methodus facilis in iis decidendis. 99.

D.

Dilecti praecepta V. praeceptum.

Deiparae cultus & privilegia contra mo-
nita salutaria. 134

Dei existentia demonstratur ex serie & depen-
dentia creaturarum. 1

Demonstratur eadem ex ipsa Hominis consci-
entia, & ordine perfectissimo hujus Universi. 3

Dei existentia demonstratur ex proportionem Par-
tium in Homine &c. 5

Dei notitiam & cultum convincunt miracula
vim naturae exuperantia, &c. ibid

De Deo errores varii collecti. 264

Demonstratio una Ecclesiae Rom. quamlibet
Orbis Sectam convincens. 149

Dilemmata decem sectario insolubilia. 54

Discordiae Sectarum modernarum. 158. & seqq.

Dubia & incerta fides non sufficit ad salutem.

25

E.

Ecclesia vera sola est Romana. 29

Sola ostendit doctrinam & potestatem a
Christo derivatam. ibid. & seqq.

Sola habet antiquitatem. 31

Et omnium gentium consensum. 32

Sola habet gloriam Miraculorum. 35

Et decisione in fidei infallibilem. 38

Et Judicem controversiarum. 46

Si Ecclesia Romana non sit vera, nulla est in
mundo. 33

Perierunt in aeternum Majores nostri ante Lu-
therum per 12. Secula, si Ecclesia Lutheri
sit vera. 34

Ad Ecclesiam Apostolicam notitiam non sufficit prae-
tensa successio Doctrinae, sine successione Pon-
tificum. 30. nu. 7

De Ecclesia alii errores. 265

Errores vulgi a vera Ecclesia retrahentes re-
felluntur. 147

Errores particulares novarum Sectarum. 171

Eucharistia & realis Christi praesentia defen-
ditur. 115

Impanatio Lutherana in Eucharistia refuta-
tur. 119

In Eucharistia realis Christi praesentia novis
argumentis manifestè confirmatur. 117

De Eadem Doctoris Morlei in Anglia effu-
gia refelluntur. 118

De Eucharistia errores collecti & refutati. 266

Europae divisio, & notitia partium. 309

F.

Fallaciae variae Novatorum referuntur. 148

Felicitas temporalis non est nota vere Reli-
gionis. 147

Fatuus esse convincitur, qui Dei agnitionem &
cultum libere aversatur. 6

Fides sola non justificat sine bonis operibus. 101

De Fide, Spe, Charitate variorum errores &
Propositiones reprobatae. 230

Neglectus Fidei igne aeterno plebendum demon-
stratur. 7

Pi-

INDEX RERUM.

H.

Fidelitatis Juramentum. 171

Fidelitas eximia Catholicorum Anglia & Hi-
bernica erga suum Regem Carolum II. cum
Eratre profugum breviter in memoriam re-
vocatur. ibid

Formulare subscribendi Condemnationi quinque
Propositionum Jansenii. 245

G.

Galliae notitia. 313

Galliae Regum Series, & successio. 301

Germaniae notitia. 314

Germaniae Imperatorum Series & gesta singu-
laria. 297

Gratia & liberum arbitrium. De his contro-
versiae recentiores. 105

Quomodo per Ianseniam exorta. ibid. & seqq.

Illius doctrinae de Gratia, & quinque Proposi-
tiones refutantur. 106. et seqq.

Gratia aeternalis quid sit & quod duplex. 207

De ea errores Pelagii. ibid

Possibilis est status pure naturae sine gratia su-
pernaturali. 208

Gratia mere sufficiens necessaria admittenda. 210

Datur Gratia sufficiens omnibus etiam obdu-
ratis, excecatis & facientibus quod est in se
vitiis naturae. 211

Sine Gratiae adjutorio quid possint vires natu-
rae, in servanda lege naturali. 214

Quid in superada tentatione gravi, aut levi. 215

Quid in exercendis actibus moraliter bonis. 216

Item in eliciendo amore Dei super omnia. 217

De Gratia efficaci & in quo consistat. 218

De ea variorum & modernorum sententiae dis-
cutiuntur. ibid. et seqq.

Nostri explicatio. 221

De Gratia habituali. 223

Distinguitur ab omni actu justis. ibid. et seqq.

Non tamen ab habitu Charitatis. 224

Stare nequit Gratia habitualis cum peccato
mortali, etiam absolute. ibid

Græcorum schisma, origo & errores, qui & re-
felluntur. 177

Balso jactant Calviniani, & Lutherani suam
Ecclesiam à Græcis approbari. 178

Hereticorum modernorum in singulis Sectis
dogmata particularia proponuntur. 171

Ab Hereticis Lutheranis varia Scripturae loca
fraudulenter depravata adferuntur. 151

Eorum antilogiae, sive contradictiones. 153

Sectarum Modernarum inter se confusio & di-
scordia. 158

Heresium singulorum ab initio notitia generalis. 258

Hereticorum singulorum ab initio nomina &
tempora. 280

Calumniae contra Ecclesiam Romanam à mo-
dernis Hereticis confite. 161

Apostata Egani & Sallii errores miserandi. 166

In Holandia Heret. quanta pridem repugnan-
tia circa ipsa Dei Attributa. 156

Hiberniae Regum Series, & antiquitas. 304

Hiberniae notitia, ejusque fidelitas. 311

Hispaniae notitia. 310

Hispaniae Regum Series & successio. 299

I.

Iansenii Doctrina & quae origo. 105

Illius quinque Propositiones de Gratia, liberta-
te exponuntur & refelluntur. ibid. et seqq.

Ad aliqua de his recentius objecta responsio. 113

Constitutio Innoc. X. & Alex. VII. de iisdem
V. Bulla.

Jacobi II. R. Anglia coronatio celebrata. Dedic.

Ignorantia qualis ab Heresi formali excuset. 26

Imaginum cultus defenditur. 135

De cultu Imaginum calumniae sectariorum re-
felluntur. 161

Jejunium defenditur. 128

Indulgentiae defenduntur. 126

Ioanna Papissa qualis, & calumnia refutata.

163

De Incarnatione Verbi errores varii. 231

Jejunia Ecclesiae Romanae legitima declaran-
tur. 128

Italiae notitia, Principum, & Urbium ejus-
dem. 312

Imperatorum Romanorum successio à Carolo
Magno hucusque. 293

Quis sit Index infal. Controvers. fidei. 46

INDEX RERUM.

<i>Quis Index infallibilis in questionibus facti, sensu auctoris &c.</i>	61. & seqq.
<i>De Jure & injuria variorum errores.</i>	230
<i>Jurisdictioni & Institutioni solius Pontificis quæ reservata.</i>	70

L.

L <i>Ex natura à Deo indita ex ipsa hominum conscientia innotescit.</i>	3
<i>De Legibus hereses.</i>	270
<i>Libertinis modernis demonstratur in Deum Religio ex creaturis.</i>	1
<i>Item ex propria conscientia & Ordine hujus universi.</i>	3
<i>Constat illa ex spiritibus incorporeis & ex effectibus, ac prodigiis vim naturæ superantibus.</i>	5
<i>Ostenditur Libertinos fatuis connumerandos.</i>	6
<i>& obnoxios esse pœne æternæ.</i>	7
<i>Libertino argumenta & effugia enervantur.</i>	8
<i>Libri prohibiti.</i>	283
<i>Lutheri & Calvini Antilogie manifestæ.</i>	153
<i>Secta Anglicana Lutheri antiqua & moderna.</i>	155
<i>Refertur Origo & confusio Sectarum, quæ pullularunt ex Lutheranism.</i>	158
<i>Lutheri hereses cum Calvinianæ communes.</i>	171
<i>Contra Lutheri errores singulos Bulla dogmatica Leonis X. verbatim profertur.</i>	180

M.

M <i>Arie Virginis cultus.</i>	134
<i>De ea hereses.</i>	270
<i>Matrimonii Sacramentum contra Sectarios modernos.</i>	143
<i>Memorie admirandæ in variis hominibus exempla singularia.</i>	12
<i>Merita bonorum operum contra Calvinum &c.</i>	210
<i>Meritum quid & quotuplex.</i>	225
<i>Meritum de condigno & meritum de congruo.</i>	ibid. & seqq.
<i>Sola opera iustorum merentur de condigno gloriam & gratiæ habitualis augmentum.</i>	ibid
<i>Meritorius actus non debet esse à sola Charitate elicitus aut imperatus.</i>	ibid
<i>De Meritis bonorum operum varia Propositio.</i>	

<i>nes reprobate proponuntur.</i>	227
<i>Michaëlis de Molinos errores.</i>	251
<i>Missæ Sacrificium contra Sectarios.</i>	121
<i>Mirabilia orbis variorum.</i>	309. &c.
<i>Miracula nota sunt veræ Ecclesiæ.</i>	56
<i>Miracula à Lutheri & Calvino ficta.</i>	37
<i>Miracula qui negant esse veræ Ecclesiæ notam, seipsos manifeste jugulant.</i>	38
<i>Monarchia orbis sacra, & secularis.</i>	285
<i>Monarchia urbis Romane, & varius illius status.</i>	291
<i>Monarchia secularis Imperatorum & Regum Christianorum cum rebus aliquot gestis, per singula secula ad nostra tempora.</i>	293
<i>Mundi æternitas impugnatur.</i>	2
<i>De Mundo alii errores.</i>	271
<i>Mundi lex ætates, & res præcipue ad præsentem annum deducuntur.</i>	286

N.

N <i>Nature pure status est possibilis.</i>	208
<i>De Nature viribus sine adiutorio gratiæ.</i>	214
<i>Quid possint solius Nature vires in servanda lege naturæ, in tentatione gravi, & levi.</i>	ibid
<i>Nature vires circa actus moraliter bonos, & amorem Dei super omnia.</i>	216
<i>Note varie veræ Ecclesiæ.</i>	29. & seqq.
<i>Note ille singula, cum objectionum aliquarum dissolutione.</i>	38
<i>Notam miraculorum negantes sibi contradicunt & seipsos manifeste jugulant.</i>	ibid
<i>Note manifestæ falsæ Ecclesiæ in seculis modernis.</i>	151
<i>Novarum sectarum dogmata particulari proponuntur.</i>	171
<i>Novatorum fallax genius detegitur.</i>	148
<i>Numerus Sacramentorum Septenarius refertur apud Sectarios, stabilitur.</i>	138
<i>Numerus Conciliorum legitimorum, illegitimorum &c.</i>	82
<i>De Nuptiis errores, 272. Vide Matrimonium.</i>	

O.

O <i>Pera bona ad salutem utilia & necessaria contra Sectarios.</i>	101
<i>De Oratione errores.</i>	273
	Or.

INDEX RERUM.

<i>Ordinis Sacramentum in Ecclesiâ necessarium evincitur.</i>	139
<i>Defectu veri Ordinis quantum laboret Ecclesiâ Anglicana pro suis Episcopis &c.</i>	140
<i>Ordo successionis singulorum Pontificum Romanorum.</i>	72. & seqq.
<i>Ordo Scriptorum in sex primis sæculis primitive Ecclesiæ.</i>	ibid

P.

P <i>Apæ, vide Pontifex hic infra.</i>	
<i>De Peccato actuali, & originali Propositiones damnatæ & censuratæ.</i>	228
<i>De Peccato originali doctrina Catholica.</i>	ibid
<i>De Penitentiæ errores, 274. V. Confessio Absolutio.</i>	
<i>De Peccato originali, mortali, & veniali Novatorum controversiæ refelluntur.</i>	130
<i>De Peccato aliæ hereses & errores.</i>	273
<i>Pontificis infallibilitas demonstratur contra Sectarios.</i>	48
<i>De Pontificis auctoritate controversiæ recentiores.</i>	57
<i>Pontifex est supra Concilium generale.</i>	ibid
<i>Ejus definitiones sine Concilio infallibiles.</i>	59
<i>Quomodo Pontifex sit expers erroris in Questionibus facti.</i>	61
<i>In declarando sensu Scripturæ aut doctrina libri Canonici.</i>	63
<i>In sensu heretico libri quem damnat, & mente Auctoris.</i>	64. & seqq.
<i>In materia morum declaranda. In Canonizatione Sanctorum, & In Beatificatione.</i>	67. & seqq.
<i>De Pontificis potestate controversiæ aliquæ Gallicanæ recentiores.</i>	88
<i>Pontificum prerogativæ speciales à Patribus & Conciliis omni ævo illis attributæ.</i>	93
<i>Pontificis Romani aliæ prerogativæ.</i>	70
<i>Quot Pontifices, & qui hactenus fuerint.</i>	ibid
<i>Quinam ex illis fuerint Sancti, Religiosi, & variarum Nationum &c.</i>	ibid
<i>Omnium Pontificum Romanorum ordo successionis per singula secula deductus.</i>	72
<i>Item Scriptorum Præcipuorum primitive Ecclesiæ.</i>	ibid
<i>Rerum sub illis memorabilium 1. postremis sæculis annotatio.</i>	74. & seqq.

<i>Præceptum, hereses de illo.</i>	274
<i>Prophetia S. Malachia specimen de successionem etiam futura, singulorum Pontificum.</i>	77
<i>Prædestinatio Calviniana singulariter exponitur, & refellitur.</i>	102. Alii errores.
<i>De Prædestinatione & reprobatione ante prævisa merita et demerita, variæ sententiæ referuntur et refelluntur.</i>	200
<i>Ostenditur Prædestinationem sive electionem ad gloriam factam fuisse post prævisa merita.</i>	202
<i>De hac Censura Lovaniensis à Sixto V. reprobata.</i>	205
<i>Quid de ea doctrina senserit S. Salsus.</i>	ibid
<i>Principatus, tam secularis, quam Ecclesiasticus quæ modis à Sectaris indignè tractetur.</i>	165
<i>Purgatorium.</i>	124. & 275
<i>Prædeterminationis physica, status et historia controversiæ.</i>	195
<i>Ostenditur Prædeterminationem physicam non esse necessariam.</i>	196
<i>Nec admittendam ad causas liberæ.</i>	197
<i>Refelluntur aliorum responsa.</i>	198
<i>Ut detur illa ad actus peccaminosos, repugnare videtur Sanctitati divinæ.</i>	199
<i>Varis modis discernitur à doctrina Jansenii de libertate.</i>	200
<i>Protestantium, Puritanorum, Independentium sectæ, quid doceant, quomodo dissentiant.</i>	172
<i>In articulis fidei quis vocant Essentiales ipsi non conveniunt.</i>	18
<i>Purgatorium de fide admittendum contra Sectarios.</i>	124

R.

R <i>Ratio naturalis docet existentiam unius et supremi Numinis.</i>	1
<i>Religio vera à falsa facillè discerni potest.</i>	24
<i>Ad Religionis electionem non sufficit quod Secta aut ejus fides appareat probabilis.</i>	25
<i>Neglectus inquisitionis veræ Religionis est pleurumque inexcusabilis.</i>	ibid
<i>Regula certa pro decisione controversiarum fidei est in sola Rom. Ecclesiâ.</i>	38
<i>Regula fidei non est sola Scriptura.</i>	40
<i>Religionis Romanæ Demonstratio una quamlibet in mundo Sectam adeam amplectendam evidenter convincens.</i>	149
	Re.

INDEX RERUM.

Resurrect. mortuorum hereses & refutatio.	276	claratur ex ipsarum verbis manifestu.	22
Reliquiarum veneratio defenditur.	137	Simoniacus questus de Pontifice & aliis Eccle-	
Per Reliquias Sanctorum miracula varia in		siafticis, & Missionariis confectus refutatur.	166
primitiva Ecclesia referuntur.	ibid	Scriptores precipui primitivæ Ecclesiæ ordine	
Reprobatio ante prævisa merita rejicitur.	205	temporis recensentur.	72
Ritus in veneratione imaginū defenditur.	135	Scriptores ab initio pro Hæreticis.	280
Romane Urbis origo, progressus, Monarch.	291	Et Scriptores Catholici contra illos usque ad	
S.		hæc tempora precipui adducuntur.	283
Sacerdotium, de eo hereses.	276	Scriptura sola non est regula fidei, 40. Non est	
Sacramentarii heretici quales & quàm di-		per se clara, 41. Nequidem prædestinatis. 42	
versi.	155	Loca Scripturæ à Sæctariis depravata, 151. Eo-	
Sacrament. numerus septenarius probatur.	138	rum calumnie.	ibid
De Sacramentis & eorum effectu varia dog-		De Scriptura hereses.	277
mata damnata aut censurata.	232	Spiritus privatus refellitur.	43
De Sacramentis singulis dogmata alia in Tri-		Societatis Jesu Patres quas calumnias in An-	
dentino damnata indicantur.	144	glia sustineant, & quomodo refutantur. 170	
Sacrificium V. Missæ.	121	Spes, & de ea varie hereses, 277. Et alibi.	
Sanctorū cultus & invocatio cōtra Sæctarios.	132	T	
De cultu Sanctorum Doct. Morlei Angli nova		D. Thomæ autoritas de Gratia fidei certò	
effugia præcluduntur.	133	danda facientibus quod in se est solis vi-	
Satisfactio ante absolutionem male requiritur.	234	ribus nature.	214
Scholasticæ Theologiæ quæstiones modernæ de-		Traditiones necessariò admittende.	44
ducuntur.	185	Testimonia SS. Patrum pro Eucharistia, &	
Sciendiæ divini notio & divisio varia. ib. & seq.		contra reliqua dogmata modernorum hæreti-	
De scientia Mediæ, status & origo Controver-		sarum.	115
sie.	186	Timor gehennæ an sufficiat ad dolorem in Sa-	
Scientiæ Mediæ necessitas probatur.	187	cramento, 233. Eiusus in Tomo 2.	
Contra Scientiam Mediæ variorum argu-		Timor probabilis de relapsu an impediât abso-	
menta dissolvuntur.	190	lutionem dispositi.	235
Stat pro ea auctoritas plurimorū.	195	Tremblantium siue Tremulorum nova secta	
Sæctarii moderni non possunt in sua Secta sal-		quid sentiat.	174
vari.	16	Trident. Concilii initium, progressus, exitus. 85	
Secta indifferentium qualis & quàm falsa o-		Turcarum Secta & errores.	176
stenditur.	ibid	Propagata est vi, non veritate.	177
Sæctarius obligatur ad veræ fidei seriam inqui-		V	
sitionem.	24	Ventilium frequens Confessio & Absolutio	
Methodus refellendi quolibet Sæctarii moderni		laudabilis.	236
argumentum.	49	Vera Ecclesia unde cognoscitur.	29
Dilemmata varia formantur, Sæctario propo-		Virginitas non melior nuptiis damnatum in	
nendi.	54	Conc. Romano.	278
Sæctarum ex se mutuo nascentium confusio, dis-		Virtutes morales siue vera fide non salvant	
cordia, contradictiones.	158	Sæctarios.	147
Secta modernæ docent hereses in primitiva Ec-		Virtus miraculosa in signo Crucis.	163
clesia damnatas.	31	Vnctio extrema verū Sacramentū probatur.	139
est arū modernarum discrepantia in Articulis		Vota Monastica defenduntur.	141
fidei maxime fundamentalibus, ulterius de-		De Votis aliæ hereses.	273

F I N I S.